

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ — ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ Γ. Κ. Παπ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΔΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΦΥΛΛΟΥ

[Έκαστον Μηνιαῖον Παράρτημα θ' ἀποτελεῖται ἐξ 128 τοῦλάχιστον σελίδων. Οἱ συνδρομηταὶ λαμβάνουσι τὸ Μηνιαῖον Παράρτημα ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως. Οἱ τακτικοὶ ἀναγνώσται ὀφείλουσι νὰ πέμπον εἰς τὰ Γραφεῖά μας κατὰ τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς τὰ ἀγορασθέντα φύλλα τῶν « Ἀθηνῶν » διὰ νὰ λάβωσι τὸ Παράρτημα δωρεάν καὶ ἀπηλλαγμένον ταχυδρομικῶν τελῶν].

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΙΣ ΟΔΩΝ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ
[ΕΙΣΟΔΟΣ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ]

ΑΘΗΝΑΙ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ Γ. Κ. ΠΩΠ

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ 10 ΛΕΠΤΑ

ΤΙΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΜΩΝ

[Διὰ τὰς «Ἀθήνας» καὶ τὸ Μηνιαῖον Παράρτημά
των ἐξ 128 τοῦλάχιστον δελτίων ἀποτελούμενον
κατὰ μῆνα]

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἐτησίαι..... Δρ. 30 Ἐτησίαι..... Φρ. χρ. 40
Ἐξάμηνος..... > 16 Ἐξάμηνος... Φρ. χρ. 20

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1907

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ.....	σελ. 3	Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ ὑπὸ Ἀθανασίου Εὐταξίου.....	σελ. 47
ΤΑ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑ- ΣΕΩΣ ΓΕΓΟΝΟΤΑ.....	» 4	ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΡΕΧΟΝ ΕΤΟΣ ὑπὸ Μιλτ. Ἀγγίνου Καβαλιεράτου	σελ. 68
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.....	» 5	Βουλευτοῦ Σάμης.....	» 74
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.....	» 5	ΡΟΔΑΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΜΙΑ ὑπὸ Θρασύβ. Ζωϊοπούλου.....	» 77
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.....	» 7	Ο ΠΑΛΑΜΗΝΗΣ ὑπὸ Μιχαήλ Γ. Λαμ- πρινίδου.....	» 87
ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.....	» 9	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΑΙ περὶ τῶν ΚΡΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ.....	» 89
ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΔΕΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ συνεργάτου τῶν «Ἀθηνῶν».....	» 10	Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΣΑΒΒΑ, Δράμα ὑπὸ Γ. Β. Τόδοκοπούλου.....	» 98
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΟ- ΣΜΟΥ.....	» 16	Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΥΓ- ΓΡΑΦΕΥΣ.....	» 99
ΕΘΝΗ ΚΑΙ ΦΥΛΑΙ ὑπὸ Π. Καρολίδου κα- θηγητοῦ τῆς Ἑλλ. ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.....	» 17	Η ΧΗΜΕΙΑ ΕΝ Τῷ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙῶ ὑπὸ Γ. Θ. Ματθαιοπούλου ὑφηγητοῦ τῆς Χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ	» 106
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ ὑπὸ Ν. Λάσκαρη.....	» 25	ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ ὑπὸ Ν. Ἀλεκτο- ρίδου Γραμματέως τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐταιρίας.....	» 109
Η ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ τοῦ ΣΑΝΤΑ- ΡΟΖΑ ὑπὸ Δημ. Γρ. Καμπούρογλου Γεν. Ἐφόρου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης	» 29	ΟΙ ΑΝΑΝΔΡΟΙ Διήγημα ὑπὸ Ἀγγέλου Τανάγρα.....	» 113
ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ ΜΑΣ ὑπὸ Βασιλ. Αἰγινήτου καθηγητοῦ τῆς ἀνωτέρας φυσικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανε- πιστημίῳ.....	» 33	ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΚΙΝΗΣΙΣ [Ἐπιστήμαι— Γράμματα—Τέχναι].....	» 125
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ὑπὸ Ν. Σαριπόλου ὑφηγητοῦ τοῦ Συνταγματι- κοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ	» 37	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΕΝΟΣ ΜΗΝΟΣ.....	» 134
ΔΕΩΝ ΤΟΔΟΣΤΟΝ (Βιογραφία).....	» 38	ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΑΘΗΝΩΝ ὑπὸ Ἰω. Φωτίου τραπεζομεσίτου.....	» 144
Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΣ ὑπὸ Μενελάου Σακοράφου ἱατροῦ καὶ ὑφηγητοῦ.....	» 41	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ—ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ— ΠΟΙΚΙΛΑ—ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ.....	128-144
Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΙΩΑΝΝΑΣ Διήγημα ὑπὸ Edm. de Amicis.....	» 44		

ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Ἡμέραι τριάκοντα—Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Τοξότην

Ν. Π.	Ἡμ. ἑβδ.	
14	1	Πέμπτη Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ἀναγούρων
15	2	Παρασκ. Ἀκινδόνου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ
16	3	Σάββατ. Ἀκεφμιά, Ἰωσήφ καὶ Ἀειθαλά μαρτύρ.
17	4	Κυριακὴ Ἰωαννικίου, Νικάνδρου καὶ Ἀρμαίου ἱερ.
18	5	Δευτέρω Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης τῶν μαρτ.
19	6	Τρίτῃ Παύλου ἀρχιεπ. Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ὁμολ.
20	7	Τετάρτῃ τῶν ἐν Μελιτῇ 33 μαρτ. καὶ Λαζάρου ὁσ.
21	8	Πέμπτῃ τῶν Ταξιαρχῶν κλπ. Ἄσομ. Δυνάμεων
22	9	Παρασκ. Ὁρησιφόρου, Πορφυρίου, Ματρώνης ὁσ.
23	10	Σάββατ. Ἐράστου, Ὀλυμπά καὶ Ὁρέστου μάρτ.
24	11	Κυριακὴ Μηνά, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου τῶν μαρτ.
25	12	Δευτέρω Ἰωάννου τοῦ ἐλεήμ. καὶ Νεΐλου τοῦ ὁσ.
26	13	Τρίτῃ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομοῦ ἱερ. Κων.
27	14	Τετάρτῃ Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου
28	15	Πέμπτῃ Ἀρχεταί ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων
29	16	Παρασκ. Ματθαίου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ
30	17	Σάββατ. Γρηγορίου ἐπισκ. Νεοκαισαρείας θανμ.
31	18	Κυριακὴ Πλάτωνος καὶ Ρωμανοῦ μαρτύρων
1	19	Δευτέρω Ἀβδίου τοῦ προφ. καὶ Βαρθολαίμ μάρτυρ.
2	20	Τρίτῃ Πρόξλου ἀρχ., Γρηγορίου τοῦ Δεκαπλ.
3	21	Τετάρτῃ Τὰ εἰσόδια τῆς Θεοτόκου
4	22	Πέμπτῃ Φιλίμονος, Ἀπφίας ἀποστ. Καικιλίας μ.
5	23	Παρασκ. Γρηγορίου καὶ Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπων
6	24	Σάββατ. Κλήμεντος Πάπα Ρώμης, Πέτρου ἱερομ.
7	25	Κυριακὴ Αἰκατερίνης μεγαλομάρτυρος
8	26	Δευτέρω Ἀλυπίου, Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος
9	27	Τρίτῃ Ἰακώβου τοῦ Πέρσου μεγαλομάρτυρος
10	28	Τετάρτῃ Στεφάνου νέου ἱερομ. καὶ Εἰρηνάχου μ.
11	29	Πέμπτῃ Παραμόνου καὶ Φιλομένου μαρτύρων
12	30	Παρασκ. Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου

ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

6 Νοεμβρίου Πανσέληνος ὥρα 1, καὶ λεπ. 33 π. μ.
14 Νοεμβρίου Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρα 4
λεπτά 45 π. μ.
21 Νοεμβρίου Νέα Σελήνη ὥρα 11, λ. 55 π. μ.
28 Νοεμβρίου Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρα 3 καὶ
λεπτά 50 π. μ.

ΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ

Α'. Κυριακὴ 4 Νοεμβρίου Λουκά ιε' 19—21.
Β'. Κυριακὴ 11 Νοεμβρίου Λουκά ι' 25—37.
Γ'. Κυριακὴ 15 Νοεμβρίου Λουκά ιβ' 16—21.
Δ'. Κυριακὴ 25 Νοεμβρίου Ματθ. ιη' 18—27.

ΜΕΓΑΛΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

8 Νοεμβρίου Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ.
13 » Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου.
14 » Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου.
21 » Τὰ εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.
25 » Τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.
30 » Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου.

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΛΗΞΑΝΤΟΣ ΜΗΝΟΣ

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα Ὀκτώβριον μεγάλα ἐγέ-
νοντο πλήμμυρα ἐκ βροχῶν εἰς τὴν Μεσημβρινήν
ἰδίᾳ Γαλλίαν ὅπου ὑπερεξείλισαν ὁ ποταμὸς Ρο-
δανὸς καὶ οἱ παρατόταμοί του. Αἱ ἐκ τῶν πλημμυ-
ρῶν καταστροφαὶ ὑπῆρξαν μεγάλα καὶ θύματα δὲ
ἀνθρώπινα ἐσημειώθησαν. Ἐπίσης σεισμοὶ κατα-
στρεπτικοὶ ἐγένοντο κατὰ τὸ β'. δεκαήμερον τοῦ Ὀ-
κτωβρίου ἐν τῇ Ἰταλικῇ Καλαβρίᾳ. Ἡ θερμοκρασία
κατὰ τὸν λήξαντα Ὀκτώβριον ὑπῆρξε πανταχοῦ τῆς
Ἑλλάδος κάτω τοῦ συνήθους καὶ μόνον ἐν Ἑλλάδι
ἐξηκολούθησαν καὶ τὰ ὑπαίθρια θέατρα ἀκόμη καὶ
καθ' ὅλον τὸ β'. δεκαήμερον τοῦ Ὀκτωβρίου.

ΔΗΜΩΔΗ ΔΙΣΤΙΧΑ ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Τὸ Νοέμβρη καὶ Δεκέμβρη
φύτευε καταβολάδες.

Ἡ πούλια βασιλεύοντας
κ' ὁ καλὸς γιωργὸς ἀποσπέρνοντας.

ΩΡΟΣΚΟΠΙΟΝ

Ὁ ἥλιος εὐρίσκειται εἰς τὸν Τοξότην κατὰ τὴν ἐ-
ποχὴν αὐτήν. Ἐκ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἡ πείρα καὶ
ἡ παρατήρησις ἤγαγεν μετὰ μακροῦς αἰῶνας εἰς πα-
ρατηρήσεις περιέργως περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἀν-
θρώπων ἀνάλογος τοῦ μηνὸς καθ' ὃν γεννᾶται. Οἷτω
τὰ παλαιὰ βιβλία τῆς ἀστρολογίας λέγουσι, ὅτι οἱ
ἄνδρες οἱ γεννηθέντες κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν θά πλου-
τίσῃσι διὰ ταξιδίων καὶ εἶνε κράσεως ἰσχυρᾶς, με-
γάλης εἰς ὅλα δεξιότητος καὶ ἀποκτώσι πολλοὺς
φίλους. Εἶνε ἐν γένει φιλάθλοι καὶ φίλοι τῆς κινή-
σεως. Προκειμένου δὲ περὶ χαρακτήρος εἶνε πιστοί,
σταθεροί, φιλόφρονες, φίλεργοι εἰς ἄκρον καὶ φι-
λότιμοι μέχρις καχυποψίας.

Ἐξ ἄλλου αἱ γυναῖκες αἱ γεννηθεῖσαι κατὰ Νοέμ-
βριον εἶνε ὑποχρεωτικώταται τοὺς τρόπους, φίλαι τῶν
ταξιδίων καὶ τῆς κινήσεως, ἀγαθαὶ καὶ προωρισμέ-
ναι ν' ἀποβῶσιν ἀρισταὶ οἰκοκυραί.

ΤΑ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟΝ

1 Νοεμβρίου

1822.—'Ο 'Οδυσσεύς 'Ανδροῦτος μετὰ ἑκατὸν ἀνδρῶν κλείεται εἰς τὸ Χάνι τῆ Γραβίης πολιορκούμενος ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ-Πασᾶ ὑπαρχηγῶ τοῦ Δράμια. Τὴν νύκτα μετὰ φονικωτάτην μάχην ὁ 'Οδυσσεύς σώζεται διολισθαίνων μετὰ τῶν ἐπιζήσαντων ἀνδρῶν ἐν μέσῳ τῶν τουρκικῶν ταγματῶν.

2 Νοεμβρίου

1826.—Ναυμαχία διαρκέσασα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν μετὰ τὸ Αἰγυπτιακοῦ στόλου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ ἀπὸ 'Αστυπάλαιας καὶ Κεφάλου διάστημα. Ἡ ναυμαχία ἐξηκολούθησε καὶ τὴν νύκτα μέχρις ὅτου τὰ Ἑλληνικά πλοία τοσοῦτον τρόπον ἐπροξένησαν, ὥστε ἠναγκάσθη ὁ Αἰγύπτιος ναύαρχος Ἰμπραήμ νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τῆς ἀτάκτου φυγῆς τοῦ ὑπ' αὐτὸν στόλου.

3 Νοεμβρίου

1807.—'Ο Σταθᾶς ναυμαχεῖ παρὰ τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης.

4 Νοεμβρίου

1826.—'Ο Κολέττης μετὰ 1500 Θεσσαλῶν καὶ Μακεδόνων καὶ τινῶν φιλελλήνων ἀποπλέει διὰ τὸ Ταλαντοῦσι.

5 Νοεμβρίου

1828.—Παράδοσις τῆς Λεβαδείας, τῶν Σαλῶνων καὶ τῆς Σηριποῦς εἰς τὸν ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην ἑλληνικὸν στρατόν.

6 Νοεμβρίου

1824.—Διάλυσις τοῦ ἐν Καρβασαῶ Τουρκικοῦ στρατοπέδου, ἀποτελουμένου ἐξ 20,000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ὁμέρ-Βρυῶνην καὶ φυγῆ τῶν Τούρκων.

1828.—Ἐμφάνισις τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἔξω τοῦ Μεσολογγίου.

7 Νοεμβρίου

1827.—'Ο 'Αλμεΐδας φθάνει μετ' ἐπικουριῶν εἰς Χίον πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Φαβιέρου.

8 Νοεμβρίου

1843.—Συγκρότησις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως.

1866.—Καταστροφή τῆς ἐν Κρήτῃ μονῆς τοῦ Ἀρχαίου.

9 Νοεμβρίου

1821.—Διαρπάζει καὶ ἀποτεφρώνει τὰ χωρία τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθω ὁ Ἀπ-Λουβουῖτ πασᾶς.

10 Νοεμβρίου

570.—'Η γέννησις τοῦ Προφήτου Μωάμεθ.

11 Νοεμβρίου

1826.—Οἱ Τούρκοι οἵτινες ἀνέμενον νὰ καταστραφῇ ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῆς κατασκευασθείσης ὑπ' αὐτῶν ὑπονόμου, μετ' ἐκπλήξεως εἶδον ὅτι τὸ σκεδῖόν των ἀπέτυχεν, ἔνεκα τῆς ἀνθυπονόμου τὴν ὁποίαν κατεσκεύασεν ὁ Κώστας Χουρμούζης.

12 Νοεμβρίου

1825.—Μοῖρα ὑδραῖκή συγκεντρωθεῖσα εἰς Βάτικα ἀκολουθεῖ τὰ ἴχνη τοῦ ἐχθροῦ πλέοντος εἰς Μεσολόγγιον.

13 Νοεμβρίου

1825.—Ναυμαχία παρὰ τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Πάπα.

14 Νοεμβρίου

545.—'Ο Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἀποθνήσκει ἀπὸ πληκτος.

15 Νοεμβρίου

1821.—'Η ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων Ἑλλήνων παραδοχὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου.

16 Νοεμβρίου

1864.—Λήξις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ ὀρκωμοσία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐπὶ τοῦ Συντάγματος.

17 Νοεμβρίου

1823.—Ἐξοδὸς ἐκ τοῦ πολιορκουμένου Μεσολογγίου πρὸς διαρπαγὴν τῶν τροφίμων τοῦ ἐχθροῦ.

18 Νοεμβρίου

1823.—Λύσις τῆς δευτέρας πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου.

19 Νοεμβρίου

1826.—'Ο Γρίβας προσβάλλεται εἰς Ἀράχωβαν ὑπὸ τοῦ Μουσταμίπεη.

20 Νοεμβρίου

1848.—'Ο Πρίγκηψ Λουδοβίκος Ναπολέον Βοναπάρτης (μετέπειτα Ναπολέον Γ' Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων) καταλαμβάνει διὰ πραξικοπήματος τὴν Προεδρείαν τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.

21 Νοεμβρίου

1824.—Εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην γίνεται ἐμφύλιος πόλεμος καθ' ὃν φονεύεται ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης υἱὸς τοῦ γέροντος τοῦ Μορηᾶ.

22 Νοεμβρίου

1505.—'Η πρώτη μεγάλη καταδίωξις τῶν Διαμαρτυρομένων ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ Βασιλομήτωρ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων διατάσσει τὴν σφαγὴν πεντακισχιλίων Καλβινιστῶν εἰς τὸν Μερνδόλ.

23 Νοεμβρίου

1821.—'Ο Ἄρειος Πάγος ψηφίζει τὴν ἐξ 150,000 φιορινίων συνομολόγησιν δανείου.

24 Νοεμβρίου

1826.—Μεγάλη μάχη εἰς τὴν Ἀράχωβαν διευθύνοντος τοῦ Γ. Καραϊσκάκη.

25 Νοεμβρίου

1826.—Πρὸ τῆς Ἀραχῶβης ὑψοῦται τρόπαιον διςχιλίων ἐχθρικῶν κεφαλῶν.

26 Νοεμβρίου

1826.—'Η φρεγάτα «Ἑλλάς» φθάνει εἰς Αἴγινα καὶ ἐπ' αὐτῆς ὁ Ἄνδρέας Μιαούλης ὑψώνει τὸ ναυαρχικὸν του σύμβολον.

27 Νοεμβρίου

1825.—Ἐπάνοδος τοῦ Ἰμπραήμ εἰς Πάτρας.

28 Νοεμβρίου

1826.—Εἴσοδος τοῦ Φαβιέρου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ 650 πολεμιστῶν καὶ ἀφθόνων πολεμφοδίων.

29 Νοεμβρίου

1821.—Ἐν Ἄργεῖ ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐκδίδει ἡμερησίαν διαταγὴν περὶ ἀλώσεως τοῦ Ναυπλίου.

30 Νοεμβρίου

1822.—Ἄλωσις ἐξ ἐφόδου τοῦ Παλαμηδίου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΜΗΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1907

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα οὐδὲν νεώτερον παρέσχεν ἡ πολιτικὴ ἐν Ἑλλάδι κίνησις, καίτοι δ' εὐρισκόμεθα εἰς αὐτὴν τὴν παραμονὴν τῆς ἐνάρεξως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, ἡ θέσις τῶν πραγμάτων παραμένει ἡ αὐτή. Μόνον εὐάρεστον φαινόμενον, ἀπὸ συνταγματικῆς ἔστω ἐπόψεως, εἶνε ἡ κατὰ Νοέμβριον ἐναρξίς τῆς Βουλευτικῆς Συνόδου. Διότι μέχρι τοῦδε καὶ τὰ ἐλάχιστα τῶν γεγονότων μετετρέποντο εἰς δυνάμεις ἱκανὰς νὰ μεταρρίπτωσι τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς ἐβδομάδας ὀλοκλήρους πέραν τοῦ Νοεμβρίου, ὥστε τὸ Κράτος νὰ ψηφίξῃ τὸν προϋπολογισμόν μας καθ' ἣν ἐποχὴν ἔλλογε σχεδὸν ἡ χρῆσις τοῦ ἔτους, εἰς ὃ ἀνεφάρετο ὁ συζητούμενος προϋπολογισμὸς.

Ἡ Κυβέρνησις δὲν φαίνεται παρασκευάσασα νέαν τινα ἐργασίαν, καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς ὑπουργείοις μόλις ἤρξατο ἡ διαγραφή τῆς συντάξεως τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὥστε εὐλόγως εἰκάζεται, ὅτι μὴ ὑπαρχούσης ἄλλης τινος νομοθετικῆς ἐργασίας δυναμένης νὰ προκαλέσῃ ἀντίδρασιν, θὰ ψηφισθῇ ὁ προϋπολογισμὸς ἐντὸς τοῦ διμήνου ὅπερ μᾶς χωρίζει ἀπὸ τοῦ ἐπιόντος ἔτους. Εἶνε καὶ αὐτὸ μία πρόοδος. Κατὰ τύπους ἔστω ἀλλὰ πάντως πρόοδος, καὶ θὰ ἦτο ἀληθῶς ἔλ-

λειψις στοιχειώδους κυβερνητικῆς μερίμνης, ἀν καὶ ὁ τύπος αὐτὸς παρελείπετο, ἀφοῦ ἔχει ὅλα τὰ μέσα καὶ ὅλην τὴν δύναμιν νὰ τὸ κατορθώσῃ.

Διότι παρ' ὅλα τὰ θρολυόμενα τὰ πράγματα θὰ μείνωσιν ὅπως καὶ νῦν ἔχουσιν, οἱ φιλοδοξοῦντες χαρτοφυλάκια θὰ περιστείλωσι καὶ πάλιν τὴν φιλοδοξίαν των, οἱ δὲ αἰώνιοι δυσηρεστημένοι θὰ ἐλαφρύνουν τὸν φόρτον τῆς δυσαρεσκείας των λαμβάνοντες τὴν μερίδα αὐτῶν ἐκ τῆς ἀποθήκης τῶν ρουσφετίων. Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ἀντιπολίτευσις, ἥτις ἐκάθευδε, καθ' ὃν χρόνον ἡ κυβέρνησις καὶ ὅλον τὸ ἐπίσημον κράτος ἐκοιμᾶτο ἢ ἐταξείδευε τὸν θερινὸν ὕπνον καὶ τὰ ὑπερθερινὰ ταξείδια, δὲν φαίνεται ἀντιπολίτευσις σκοποῦσα νὰ δράσῃ ἢ καὶ κἄν ν' ἀντιδράσῃ.

Ὅστε ὅλα τὰ ἐν τῇ πολιτικῇ φαινόμενα παρυσιάζουσιν ἀιθριώτατον τὸ μέλλον διὰ τὴν κυβέρνησιν, ἥτις μάλιστα φαίνεται μετ' αὐταρεσκείας στηριζομένη καὶ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν διεξαχθεισῶν στρατιωτικῶν ἀσκήσεων, κατὰ τὰς ὁποίας καὶ ὁ Διάδοχος τοῦ Θρόνου ἐπέδειξε τὴν ἐπαινετὴν πρωτοβουλίαν.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1907

Ἀπὸ τῆς ἱστορίας εἰς τὸν θρύλον ἐλάχιστον ἐναπομένει διάστημα εἰς τοὺς στενοὺς περὶ τὴν Διπλωματίαν ὀρίζοντας, ὥστε βεβαίως κίνδυνος μήπως ὡς ἱστορίαν παραστήσωμεν ἀπλοῦν θρύλον παρίσταται, θίγοντες τὸν ἀπώτερον σκοπὸν τῆς Ἀγγλορωσικῆς Συμβάσεως, ἥτις ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἀποτελοῦσα τὸ στάδιον μυστικωτάτων διαπραγματεύσεων ἐπραγμα-

τώθη τὸν Ὀκτώβριον. Ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τῇ δεδικαιολογημένην προῦφει Ἰνδικῆς ἐξεγέρσεως ἐνδυναμουμένης ἐκ τῆς πάντοτε κινδυνώδους γειτνιασεως τῆς ἀπὸ βορρᾶ τῶν Ἰνδιῶν Ρωσικῆς ἐπιδράσεως, ἐφάνη πρόθυμος νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰ μᾶλλον ἀδιάφορα αὐτῇ σημεῖα, ἐκ φόβου μήπως ἐν προσεχέσῳ μέλλοντι ριψοκινδυνεύσῃ τὰ ὕλικά αὐτῆς ἐν Ἰνδίας συμφέροντα.

Καθορίσασα τὰς ζώνας καὶ τὰς σφαίρας τῆς ἐπιρροῆς ἐν Περσίᾳ, Ἀφγανιστάν καὶ Θιβέτ, ἢ Ἀλβιδῶν δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ συγκεντρώσῃ ἀπάσας αὐτῆς τὰς προσπαθείας εἰς τὴν Ἰνδικὴν χερσονήσον, ἔπου ἀναμοχλεύεται μυκωμένη ἐξέγερσις μείζων καὶ φοδρωτέρα τῆς πρὸ ἡμίσεος αἰῶνος συγκλονισάσης τὰ θέμεθλα τῆς Βρετανικῆς εὐπραγίας.

Ἄφ' ἐτέρου ἡ Ρωσσία ἥσυχος τώρα περὶ τῆς δράσεως τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ Ἑγγύς Ἀνατολῇ, δύναται ἀσφαλῶς νὰ βαδίσῃ εἰς τὸ ἀπὸ τῶν ἐτῶν βαυκαλιζόν αὐτὴν σχέδιον τῆς πρὸς Νότον καὶ τὴν Μεσόγειον ἁμέσου ἢ καὶ ἐμμέσου αὐτῆς διὰ τῆς Βουλγαρίας ἐπεκτάσεως. Ἡ ὦρα ἦτο κατάλληλος. Ἡ ὑγεία ἢ ἐπισηφαστάτη τοῦ Καίσαροβασιλέως μέγιστα πλεονεκτήματα ἠδύνατο νὰ προσκομίσῃ εἰς τὴν Ἄρκτον τοῦ Βορρᾶ λαμβανομένου ὑπ' ὄψεαι, ὅτι μετὰ τὸν ἀφευκτον διαμελισμὸν τῆς Δυναδικῆς Μοναρχίας, τὰ παλαιὰ καὶ σκότια ὄνειροπολήματα τῆς Αὐστρίας θὰ κατέρρευον ἀφ' ἑαυτῶν. Ἐπὶ τῇ προύψει τῆς θᾶττον ἢ βράδιον ἀπωλείας τοῦ Ἀδρια, ἐπὶ τῇ φόδῳ τοῦ πανταχόθεν ναυτικοῦ ἀποκλεισμοῦ ἢ Αὐστρία καταλληλοτέραν ἔσδον τῆς Θεσσαλονίκης δὲν ἠδύνατο νὰ εὔρῃ. Ἐτόλμησε νὰ σκεφθῇ τὴν πρὸς τὰ ἀνατολικὰ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου παράλια ἐπέκτασιν τῆς καὶ μακρὸν ἤρχισεν ἀγωνιζομένη ἀγῶνα ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ρωσσίας, τῆς τὰ ἐκείθεν τῆς Θεσσαλονίκης κυρίως ἐποφθαλιμώσης. Ἀμφότεραι αἱ Δυνάμεις δὲν ὑπεχώρησαν πρὸ οὐδενός. Οὐδεμίαν πίεσιν παρέλειψαν, οὐδεμίαν τῆς ἀληθείας στρέβλωσιν ἐλησμόνησαν, οὐδένα τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ὀρθοῦ στραγγαλισμὸν ἀπέκρουσαν.

Ἀπειλητικὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον Διακοινωνήσεις ἐξετοξεύοντο πρὸς τὰς Κυβερνήσεις τῶν Κρατῶν τοῦ Ἄξιμου, καθ' ὃν χρόνον ἐπιδεικτικῶς οἱ Μεγάλοι Δούκες ἐπισκεπτόμενοι τόσον τὴν Σόφιαν ὅσον καὶ τὸ Βουκουρέστιον ἐφαίνοντο ὡσεὶ ἐντεταλμένοι παρὰ τῆς ἀποστελλούσης αὐτοὺς Δυνάμειος νὰ ὑποδηλώσουν, ὅτι καὶ μὲν τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας ὀψίμως ἐπιποθήσασαι καὶ κηρύττουσαι τόσον πρὸς τὴν Σόφιαν ὅσον καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον διακοινωνήσεις ἀπέστειλαν, ἀλλ' αὐτὰ ἦσαν ἀδρότης πρὸς τὴν Ἑλλάδα δείγματα, πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἦν ἠθέλον νὰ παραστήσουν ὡς μόνην ἔνοχον ἐν τῇ Μακεδονικῇ κονίστρᾳ. Διότι τοῦτο ἐσήμαινον ἢ ἐπιδεικτικῶς αὐτὴ ἐπίσκεψις καὶ δὴ ἢ ἐκλογὴ προσώπου στενωτάτην μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Δυναστείας τὴν συγγένειαν ἔχοντος.

Ἄλλ' ἐὰν αἱ πιέσεις αὐταὶ μόνον εἰς τὰς διακοινωνήσεις περιεστρέφοντο, τὸ γε νῦν ἔχον ἢ ζῆμια ἐλαχίστη ἠθέλεν ἀποβῆ. Ἀτυχῶς ὁμῶς ἢ πιέσεις, ἢ πραγματικὴ ἀλλαγὴ ἐπιτελεῖται.

Τὸ μέγα θῆμα ὁ Ἅγιος Δράμας Χρυσόστομοστρανὸν μαρτύρον πρόκειται. Κατεσχέθη ἢ ἰδιωτικῶς αὐτοῦ ἀλληλογραφία καὶ ἐπὶ τῇ ἀπλῇ μόνον ἐλπίδι ὅτι τυχὸν μεταξὺ

τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων ἠθέλεν εὔρεθῆ καὶ ἐν ἔστω ἀπτόν τῆς δῆθεν συνεννοήσεως του εἰς τὰ Ἑλληνομακεδονικὰ σώματα τεκμήριον, ἐζητήθη ἐπὶ πίνακι ἢ κεφαλῇ αὐτοῦ.

Ἡ ἀλληλογραφία εὔρεθη ἐν πλήρει τάξει, οὐδαμῶς δ' ἐνοχοποιουμένου πλέον τοῦ Ἁγίου Δράμας ἐζητήθη ὁ ἐξοβελισμὸς, ἢ ἐξορία, μικρὸν ἔτι καὶ ἢ καθαιρέσεις αὐτοῦ. Τί κατὰ τοιούτων πιέσεων ἠδύνατο ν' ἀντιτάξῃ ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης; Τί ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Γιλδίξ-Κιόσκ ὅπως καταδιδάσῃ τὴν μόλις ἀναρτηθεῖσαν τοῦ Μεγάλου Ἐθνομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε' εἰκόνα; Τί ὁ Οἰκουμενικὸς νὰ πράξῃ εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας τοῦ Μεγάλου Βαζύρου Φερῆτ Πασᾶ ἀντιπρονομιακὰς ἀξιώσεις, τοῦ Βαζύρου τούτου, τοῦ παρὰ τὴν Ἀλβανικὴν αὐτοῦ καταγωγὴν, παρὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλληνίδα παιδείαν μόρφωσίν του, παρ' ὅλα τὰ κοσμοπολιτικὰ αὐτοῦ αἰσθήματα δρώντος οὕτω τῇ πίεσει τῆς τε Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσσίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ ἰδίῳ ἐπόμενος κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἀνεξηγήτη καὶ ἀδικαιολογητῶς μίσει; Ὁ Πατριάρχης ἐν χαλεποῖς χρόνοις ἀγωνιζόμενος μετὰ σθένους ἀντεπεξέρχεται, προσκολλώμενος εἰς τὰς πατρίας προνομίας, ἃς μίαν πρὸς μίαν ἐπιζητοῦσι νὰ ὑφαρπάσωσιν οἱ εἰς τὸ μέγα τοῦτο συμφέρον ἀποβλέποντες. Ἐσχάτως ἢ Α. Θ. Παναγιότης κτυπήσασα τὴν ἐπιγονατίδα ἐπὶ ἐβδομάδα παρέμεινε κληνίτης, μὴ παραλείπουσα ὁμῶς ἀσθενῆς ἔτι νὰ ἐπαγρυπνῇ τὴν πανταχόθεν ὑπὸ ἐχθρῶν περισφιγγομένην Ἑλληνικὴν Ὁρθοδοξίαν. Τὰ νέα τῶν Βουλγάρων κατορθώματα διὰ τοῦ τερατώδους ὀλοκαυτώματος τοῦ Ραχόδου θὰ ἠδύνατο ν' ἀποτελέσουν τὴν ἀπάντησιν εἰς τοὺς διώκτας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ πεπολιτισμένην Εὐρώπῃ. Ἄλλ' ὑπάρχουν πλέον πολιτευταὶ ὀλιγώτερον ψυχροὶ εἰς τῶν Ἐθνῶν τὰ δίκαια, ψυχρότεροι δὲ εἰς τῶν ἰδίων συμφερόντων τὰς παρορμήσεις; Καὶ ἐὰν ὑπῆρχον τοιοῦτοι θὰ ἐτόλμα μετὰ τόσης ἀδράς συγνότητος ὁ ὀφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας σερ Τσῶρτσιλ ν' ἀποκριθῇ ἀρνητικῶς εἰς τὸν ἐνθουσιῶντα καὶ ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως κραυγάζοντα Κύπριον λαὸν κατὰ τὴν μέσῃ αὐτοῦ παραμονὴν του ἐν τῇ διαθέρμῳ Ἑλληνικῇ νήσῳ; Βεβαίως ὄχι, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ θλίψεως μὲν ἀλλ' ὡς φυσικὸν παρατηροῦμεν τὸ τελούμενον νῦν ἐν Σάμῳ, ὅπου Ἑλλην Ἠγεμῶν ὑπομοχλεύει τὰς προνομίας τῆς νήσου πρὸς ἰσορροπίαν ἴσως τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὑπὲρ τῆς Σάμου καὶ τῶν προνομίων τῆς ἐργασθέντος Καραθεοδωρῆ.

Ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ ἀρξαμένου φθινοπώρου δὲν εἶνε βεβαίως εὐδαίμων διὰ τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν. Τοῦτο ὁμῶς οὔτε ἀφοπλίζει οὔτε ἀπελπίζει. Ὁ ἀγὼν τῆς ἐπικρατήσεως ἐν Μακεδονίᾳ θὰ ἐξακολουθήσῃ διὰ τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ δικαίου, ἅτινα θὰ ὑπερισχύσουν τοῦ αἵματος καὶ τῆς βίας, τῶν χυδαίων τούτων ὀπλων τῶν ἀντιπραττόντων τῷ Ἑλληνικῷ.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1907

Τὸ κυριώτερον σημεῖον πρὸς δ ἢ παγκόσμιος προσοχὴ ἐστράφη ὑπῆρξεν ἢ Χάγη, ὅπου 42 μεγάλα καὶ μικρὰ Δυνάμεις, δι' ἀντιπροσώπων συνεζήτησαν τὰ τοῦ πολέμου ἐπὶ τῷ τέλει νὰ προσεγγίσουν τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς τὴν παγκόσμιον εἰρήνην. Αἱ κατὰ τμήματα καὶ ἐν συνόλῳ γινόμεναι συνεδριάσεις, βεβαίως δὲν δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἐστέφθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας, ἦν ἠλπίζεν ὁ συγκαλέσας τὸ δεύτερον τοῦτο τῆς Εἰρήνης Συνεδρίου Πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, οὐδὲ ὁ χορηγησας διὰ τὴν ἀνδρῶσιν τεραστίου τὸ μέγεθος καὶ πλουσίου τὸ ἀρχιτεκτονικὸν κάλλος μεγάρου Βασιλεὺς τοῦ Χάλυθος Ἀνδρέας Κάρνεζι. Καὶ οἱ μᾶλλον ὁμῶς ἀπαισιόδοξοι μόνον νὰ ἐπιβεβαιώσουν δύναται ἔν ἔτι βῆμα πρὸς τὴν Εἰρήνην.

Ἐν τῷ Συνεδρίῳ τούτῳ τῷ μόλις κλείσαντι τὰς πύλας αὐτοῦ, ἐκανόνισθη ἢ ἐπὶ τὸ ἡμερώτερον, ἂν τοῦτο δύναται νὰ λεχθῆ, διεξαγωγὴ τῶν πολέμων, ἢ πλειότερα προσοχὴ παρὰ τῶν ἐμπολέμων πρὸς τοὺς ξένους ναυτιλλομένους, ἢ εὐθετωτέρα χρῆσις τῶν ὑποβρυχίων τορπιλλῶν. Ἀλλὰ πλὴν τούτου ἐπεζητήθη χωρὶς εὐτυχῶς καὶ νὰ ἐπιτευχθῆ, ἢ ἀναγκαστικῶς μεταξὺ τῶν ἐριζόντων κρατῶν διατηρία, καὶ ἢ ἴδρυσις Δικαστηρίου μέλλοντος τὸ κατὰ δύναμιν νὰ ἐπιλύῃ εἰρημικῶς τὰς ἀναφυομένας διαφοράς.

Δὲν πρόκειται βεβαίως ἐν τῷ παρόντι νὰ συζητηθῆ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ Συνεδρίου τούτου, οὐδὲ νὰ ἐκφρασθῆ ἂν καλῶς ἢ κακῶς τὸ Συνεδρίον ἔλαβε τὰς ἐν λόγῳ ἀποφάσεις. Ἄλλ' ὅτι ἀναμφίρρητον ἀπομένει ἐκ τῆς στάσεως ἰδίως, ἦν ἐτήρησαν οἱ ἀντιπρόσωποι ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῆς κατοπτρίζουσας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον τὰς διακατεχούσας τὰ ἀντιπροσωπευόμενα κράτη σέψεις, εἶνε τὸ γεγονός ὅτι, ἐφ' ὅσον τὰ κράτη παραμένουν ἐνοπλα, ἐφ' ὅσον στόλοι καὶ στρατοὶ ἐξοπλίζονται, ἐφ' ὅσον τέλος ἢ σημαία καὶ τὸ ἀπὸ τινος διπλωματικὰς τάσεις λαμβάνον ἐμπόριον, χωρίζουν τὰ ἔθνη, αἱ λεγόμενα διεθνῆς συμφωνία εἶνε ἀστερολογίματα ἀνεφάρμοστα ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, δεδομένου ὄντος ὅτι, εἰς τὸν κανόνα ἢ ἐξαιρέσεις δὲν θὰ βραδύνη ν' ἀναφανῆ, μᾶς δὲ τοιαύτης ἐπιφανομένης ὄλον τὸ οἰκονομικὸν τῆς Εἰρήνης ἀφ' ἑαυτοῦ θέλει μοιραίως καταρρεῦση.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ἦν δὲν θέλουν νὰ παραδεχθῶν ὅσοι δὲν ἐσφρονίσθησαν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πρώτου τῆς Εἰρήνης Συνεδρίου, τοῦ ὡς μοιραῖον ἐπακολούθημα σθένος τὴν γιγαντομαχίαν ἐν τῇ Ἄπῳ Ἀνατολῇ, ἔρχεται νῦν νὰ κυρώσῃ ἢ ὀσημέραι

αὐξανομένη ἐχθρότης μεταξὺ τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας καὶ τῆς χώρας τοῦ Ἀνατέλλοντος Ἡλίου. Αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι ἀπὸ ὀκταετίας κατέχουσαι τὰς Φιλιππίνας Νήσους, ἃς ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς καταρρευσάσης Ἰσπανίας τὰς ἀνισχύρους χεῖρας, οὐδέποτε ἐν τῷ τύφῳ τοῦ μεγαλείου καὶ τῶν δυνάμεων του ἐπίστευσαν ὅτι ἠθέλεν ἐπιστῆ ἢ στιγμῇ, καθ' ἣν ἀπ' αὐτῶν θὰ ἠμφισβήτηται τὰς πολυάνδρους ταύτας καὶ εὐφροωτάτας Μαλαϊκὰς νήσους ἄλλη Μαλαϊκὴ Δύναμις, ὡς διὰ μαγείας ἐκπολιτισθεῖσα καὶ ἀπὸ τινος τὴν θέλησιν αὐτῆς διὰ τε τῆς διπλωματίας ἀλλὰ καὶ τῶν ὀπλων γνωρίζουσα νὰ ἐπιβάλῃ. Ἡ Ἰαπωνία, κράτος τῆς σιγγληῆς ἐργασίας, οὐδέποτε ἀφῆκε νὰ διαφύγῃ τις ἐκ τῶν κρυφίων ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο λογισμῶν τῆς, καὶ θέλουσα πρὶν ἔτι παρασκευασθῆ πρὸς πόλεμον ἢ Ἀμερικῇ, ν' ἀναπνεύσῃ ἐκ τοῦ ἰδίου τῆς πολέμου, ἀφῆκε μακρὰ ἀνάπαυλα νὰ διαρρεύσῃ μεθ' ἧν, παρεσκευασμένη ἤδη εἰς νέαν σύρραξιν, προκαλεῖ εἰς ἔριδα τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας.

Τὸ πρᾶγμα παρέχει πολλῶ μείζων διαφέρον τοῦ Ρωσοῖαπωνικοῦ, καὶ ὁ κόσμος δικαίως παρακολουθεῖ τὰ σκιρτήματα τῆς Ἀμερικῆς ἀποστειλάσης ἤδη τὴν πρώτην δόσιν τῆς ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ναυτικῆς αὐτῆς δυνάμειος πρὸς τὸν Εἰρημικόν. Ἀλλὰ θὰ εἶνε παρεσκευασμένη, καὶ ἄραγε θὰ δυναθῆ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν δραστηριότητα, δι' ἣν χαρακτηρίζεται, ὅπως νῦν ἀνέτοιμος ἐν τῷ Εἰρημικῷ πρὸς παρεσκευασμένους ἐχθρούς;

Εἰς τοὺς κινδύνους, οὓς διατρέχει σήμερον, ἐνδεχομένου πολέμου—οὐτινος ἐν τούτοις οὐδαμῶς δύναται νὰ προὑπολογισθῆ ποῖον τὸ τέρμα καὶ ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα—βεβαίως οὔτε τὴν ἐπικουρίαν, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν ἐμμεσον τῆς Ἀγγλίας προστασίαν δύναται νὰ ἐλπίζῃ, οὐδὲ καὶ νὰ δεχθῆ. Ἡ Ἀγγλία σήμερον περιπλεκομένη ἀφ' ἑνὸς εἰς τὰς Ἰνδικὰς ἀνησυχίας, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἰς τὴν ἀγωνιώδη καταπολέμησιν τοῦ καθημερινῶς αὐξανομένου Γερμανικοῦ ἐμπορίου, στρέφει πρὸς ἄλλους ὀρίζοντας τὰ βλέμματα, ἀκολουθοῦσα πρὸ παντὸς τὸ ἀπ' αἰῶνος ἤδη συνεχιζόμενον πρόγραμμα τῆς ἐκ παντὸς τρόπου ἀποφυγῆς πάσης συρράξεως ἐν ᾧ χρόνῳ τελεία καὶ ἐτοιμῇ εἰς πᾶσαν ἄμυναν ἢ ἐπίθεσιν παραμένει.

Ἐν Εὐρώπῃ οἱ ὀμιχλώδεις ὀρίζοντες οἱ σκιασθέντες πρὸς στιγμὴν ἐκ τῶν ἀνησυχιῶν, ἃς προεκάλεσεν ἢ ἀσθένεια τοῦ Καίσαροβασιλέως Φραγκίσκου Ἰωσήφ ἐφωτίσθησαν ἐκ νέου, καὶ ἢ γαλήνη ἢ πρὸς στιγμὴν ταραχθεῖσα ἀποκατέστη. Ἡ Γαλλία ἀγωνιζομένη ἐσω-

τερικῶς μὲν κατὰ τῆς λύμης τῶν ἀντιστρατιωτικῶν, ἐξωτερικῶς δὲ κατὰ τῶν Μαροκινῶν παρ' οἷς διὰ τῆς βίας νῦν καὶ ἀπροκαλύπτως ζητεῖ νὰ ἐπιβληθῇ, ὅπως καὶ ἐκεῖ συνεχίση τὸν κατὰ τῆς Γερμανίας ἀπὸ μακροῦ διεξαγόμενον οἰκονομικὸν πόλεμον, μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ πεποιθήσεως ἀποβλέπει εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ ἰθύνοντος νῦν τὰς τύχας τῆς Πρωθυπουργοῦ Κλεμανσὼ, οὐτινος καὶ ὁ δημοκρατικὸς πατριωτισμὸς καὶ ἡ πολιτικὴ πολυπειροσ γνῶσις, καὶ τὸ σθένος τῆς ψυχῆς καὶ τῆς πυγμῆς τὸ κράτος ἀποτελοῦσι· τὰ μέγιστα ἐχέγγυα, ἐφ' ὧν στηρίζομένη, δύναται τυφλοῖς ὁμίαι· νὰ προβαίη ἀσφαλῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς.

Ἀσήμεντὰ τινα γεγονότα ἀφ' ἐτέρου συνετάρραξαν τὴν Γερμανικὴν Ὀμοσπονδίαν, περιοριζόμενα εἰς τοὺς ἀλλοκούς κύκλους, ἐν οἷς πολλὰ σαθρὰ ἀπεκαλύφθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐκποδὸν ἐποιήθησαν. Ὁ θάνατος τοῦ γηραλέου Μ. Δουκὸς τῆς Βάδης, ἐνὸς τῶν ἡρωϊκῶν λειψάνων τοῦ 1870 καὶ τῆς συμπήξεως τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας θὰ ἦτο ἴσως τὸ σπουδαιότερον γεγονός, ἂν δὲν παρενέπιπτον αἱ διπλωματικαὶ μεταβολαί, αἵτινες τὴν ἀρχὴν εἶχον εἰς τὴν παραίτησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Τσίρσκη.

Διπλωμάτης ἐξ ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ κλίσεως, ἤκιστα δὲ κοινοβουλευτικὸς ἀφ' ἐνὸς, ἀντιφρονῶν ἀφ' ἐτέρου εἰς πλείστα σημεῖα τῆς γενικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς πρὸς τὸν Καγκελάριον τῆς Αὐτοκρατορίας πρίγκιπα Μπύλωδ, ὁ Τσίρσκη παρητήθη προτιμῶν καὶ πάλιν τὸ διπλωματικὸν στάδιον, καὶ ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν πρὸς τὸν ἐν Πετρούπολει Πρεσβευτὴν τῆς Γερμανίας Σὼν. Ὁ διορισμὸς τοῦ τελευταίου προσέκαλεσε καὶ τὴν παραίτησιν τοῦ ὑφυπουργοῦ Μούλμπερ δυσαρεστηθέντος διότι δὲν ἐκλήθη αὐτὸς, ἐξαναγκασθέντος ὅμως εἰς τὴν παρτίτησιν ἐκ τῆς διχογνωμίας, εἰς ἣν περιέπεσε πρὸς τε τὸν Κάιζερ καὶ τὸν Μπύλωδ, εἰς αὐτὸν ἀποδιδόντων τὴν ἀπὸ τινων ἐτῶν παρατηρουμένην μόνωσιν τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἴσως ἡ ἀποχώρησις αὕτη γίνεται ἐν καιρῷ. Διότι μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ἀμερικῆς Τάφν θὰ εὐρίσκηται εἰς Βερολίνον, ὅπως θέσῃ τὰς βάσεις τῆς Γερμανοαμερικανικῆς οἰκονομικῆς καὶ ἐμπορικῆς προσεγγίσεως, ἣτις τὰ μέγιστα θέλει κλονίσῃ τὴν λόγῳ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν Γερμανῶν προσέγγισιν Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας.

Ἡ Ἰταλία δὲν ἔπαυσεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀσχολουμένη μὲ τὰ πολλὰ καὶ ποινίλα ἐσωτερικὰ ζητήματά τῆς. Αἱ ἀπεργίαι τῶν Βορείων ἐπαρχιῶν, ὁ τρομερῶτατα ἐκδηλούμενος ἀντικληρικὸς σάλος τῆς Κεντρίας καὶ αἱ σεισμικαὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας καταστροφαὶ βεβαίως δὲν παρέχουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἡρέμους στιγμὰς, ὅπως καὶ περὶ ἄλλων ἀσχοληθῇ ζητημάτων. Ἐπισήμους τινὰς ἐπισκέψεις ἐδέχθη ὡς τὴν τῆς Ἀθησυναϊκῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς τῆς ὄλως

προσωπικῆς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας, ἄνευ ὅμως σοβαρὰς τινος χροιάς περιβαλλομένης.

Ἡ Αὐστρουγγαρία ἀφ' ἐτέρου εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα τὴν προσοχὴν στρέφουσα μετὰ τὴν ἔμμεσον ἀναγνώρισιν τῆς ἀποτυχίας τοῦ Μυστσεγγεῖου προγράμματος, μετὰ δέους προσατενίζει τὸ ὄλον ἐγκούμενον ἐν Οὐγγαρία ὑπὲρ τῆς καθολικῆς ψήφοφορίας ρεῦμα, καὶ βεβαίως ὅτι τοῦτο ἔθελεν εἰσθα· τὸ μέγα πρὸς τὸν τάφον τῆς Δουδικῆς Μοναρχίας βῆμα. Ἄλλ' ἰδίως τὴν κοινὴν γνώμην ἀπησχόλησε κατ' αὐτὰς λόγῳ τῶν σκέψεων τῶν γεννηθειῶν ἐκ τῆς ἀσθενείας τοῦ γεγηρακότες Φραγκίσκου-Ἰωσήφ, τὸ μέγα καὶ σπουδαιότατον ζήτημα τῆς διαδοχῆς, δεδομένου ὄντος, ὅτι ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ διάδοχος αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον, εἶνε μοργαντικῶς νυμφευμένος. Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἐλύθη, ἀλλὰ παρὰ πάντων καὶ πολὺ δικαίως πιστεύεται, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο θέλει κανονισθῆ συμφώνως πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ κράτους, ἀπομακρυνόμενης τῆς συζύγου ἀπὸ τῆς Αὐστριακῆς πρωτεύουσας, ἀδιάρρονον ἂν αὕτη δύναται νὰ λέγηται· καὶ νὰ θεωρηθῇ· Βασίλισσα μόνον τῆς Οὐγγαρίας, ὅπου οὐδαμῶς παρατηρεῖται ἡ μὴ ἀπὸ βασιλικῶν γένους καταγωγῆ τῆς Ἀνάσσης αὐτῆς.

Ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Αὐστρίας συνεργαζομένη ἐν τῇ Μακεδονικῇ ζητήματι ἡ Ρωσσία, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν αὐτῆς Ἰζβόλσκη ἀποστέλλουσα ἀπὸ πρωτεύουσας εἰς πρωτεύουσαν, δὲν παύει συγκλονιζομένη ἐσωτερικῶς, τὸσφ ἀπὸ τῆς πανταχοῦ σπαρείσης τρομοκρατίας, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς ἀνησυχίας τῆς παρεχομένης νῦν ὑπὸ τῆς συγκροτουμένης τρίτης Δούμας, τῆς παρωδίας ταύτης τοῦ Κοινοβουλίου, ὅπου ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς σκέψεως ὑπομνήσκει τὴν περίφημον πρὸ τριακονταετίας Ὀθωμανικὴν Βουλὴν τοῦ Μιδάτ-Πασᾶ. Ἡ ἐπανάστασις ἐν τούτοις μαίνεται, ματαίως δὲ ἡ Κυβέρνησις καὶ πάντα τὰ εἰς τοὺς ὀλετήρας τῆς Ρωσσίας Μεγάλους Δοῦκας ὑπακούοντα τυφλοῖς ὁμίαισιν ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα προσπαθοῦσι· νὰ καταπνίξουν αὐτὴν ἐν τῇ αἵματι, ἐπὶ τῆς ἀγχόνης, καὶ τὴν Σιβηριαν τὴν ἄξενον. Τὰ τελευταίως ἀποκαλυφθέντα ἐν αὐτῇ τῇ Ἰσάρογιε-Σελὸ συνωμοτικὰ κινήματα ἀποδεικνύουν, ὅτι ἴσως αὕτη αὕτη ἡ ἀντίδρασις προκαλεῖ τὴν δρᾶσιν τῶν ἐπαναστατῶν. Ἀφ' ἐτέρου ἡ οἰκονομικὴ δυσπραγία, ὑφ' ἧς κατέχεται ἡ ὑπὸ σιτοδείας μαστιζομένη Ρωσσία, πλείστα ὅσα μειονεκτικὰ παρέχει διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐπικρατήσεως εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

Ἐὰν νῦν τὰ βλέμματα στρέψωμεν πρὸς τὰς μικροτέρας ἐπικρατείας, θέλομεν ἴδει· εἰς μὲν τὴν Ὀλλανδίαν εἰσαγόμενον νομοσχέδιον περὶ τῆς γυναικείας ψήφου, ἐν δὲ τῇ Βελγίῳ δύο τινὰ· Λαϊκὴν ἐξέγερσιν κατὰ τοῦ ἀπουσιάζοντος Βασιλέως, καὶ ἔτοιμον νὰ ἐπιλυθῇ τὸ περίφημον τοῦ Κόγκου ζήτημα, οὐτινος τὴν

ἐπίλυσιν ὑπὸ ψευδοφιλανθρωπίας κινουμένη ἡ Ἀγγλία ἀνέλαβε ἀπὸ διετίας νὰ κανονίσῃ. Ἡ προσάρτησις τοῦ Ἑλευθέρου ἐκεῖνου μὲν κατ' ἐπίφασιν Κράτους κυριολεκτικῶς ὅμως δούλου εἰς τὴν ἀπληστίαν καὶ τὸ φιλοχρηματὸν τοῦ γηραίου Βασιλέως τοῦ Βελγίου Λεοπόλδου φαίνεται ἐπικειμένη παρὰ τὰς ἀντιστάσεις, ἃς παρεμβάλλει πρὸς τοῦτο ἡ Ἀμερικανικὴ Συμπολιτεία ὑπέκτουσα ἀγνωστον διατὶ εἰς κελεύσματα μεγάλης τινὸς ἀμερικανικῆς ἑταιρίας, μέγιστα ἐν τῇ ἐλευθέρῳ κράτει τοῦ Κόγκου συμφέροντα ἐχούσης. Ἡ Ἰσπανία πλὴν τῶν παιδαριωδῶν τοῦ Βασιλέως Ἀλφόνσου ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀπειλοῦντος νὰ αἰματοκυλίσῃ τὴν Ἰσπανίαν εἰς ἄφρευκτον ἐμφύλιον σπαραγμῶν αὐτοῦ ἐκλείποντος καὶ ἀκόμη πλὴν τῆς παραδόξου ὁμολογουμένως στάσεως ἣν τηρεῖ ἐν τῇ Μαροκινῇ ζητήματι, οὐδὲν ἄξιον λόγου δύναται νὰ παρουσιάσῃ, ὅσον καὶ ἡ δημορὸς Πορτογαλλία ὅπου τὰ ὑπὲρ τῆς ἰδέας τῆς δημοκρατίας ἐξεγερθέντα πρὸς στιγμὴν πνεύματα φαίνονται ὡς νὰ κατηνάσθησαν. Ἐκ τῶν Σκανδιναυικῶν κρατῶν, ἡ Δανία καὶ ἡ Σουηδία ἡρέμως προσβλέπουσι τὴν Νορβηγίαν, ἣτις ποθοῦσα τὴν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ αὐτῆς τελείαν ἀφοσίωσιν, διαπραγματεύεται τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὡς κράτους οὐδετέρου, καὶ μόνη τέλος ἐκ τῶν μικρῶν τῆς Εὐρώπης κρατῶν ἡ Σερβία προκαλεῖ πλείότερον τὸ διαφέρον. Νεαὶ ἐκεῖθεν συνωμοσίαι ἡγγέλθησαν καὶ νεαὶ βασιλοκτονίαι παρεσκευάσθησαν προκαλούμεναι ἐκ τοῦ ἀνισορροποῦ Διαδόχου, ὅστις γνήσιος ὀψίπλοτος, μόνον τὴν ἀγροικίαν καὶ τὴν βίαν ἀντι τοῦ στέμματος καὶ τῆς πορφύρας φαίνεται· ποθῶν νὰ

ἐπιδείξῃ. Ὅλως ἀντιθέτως πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, τόσον τὸ Μαρόκον ὅσον καὶ ἡ Αἴγυπτος μετὰ μανίας ἐργάζονται, ἡ δ' ἐργασία αὐτῶν κυρίως κατὰ τῶν ἀπίστων, τῶν λευκῶν Εὐρωπαϊῶν στρέφεται.

Ἄν ἀληθεύουν αἱ προσπάθειαι τοῦ δευτέρου Σουλτάνου Μουλά-Χαφῆδ περὶ τῆς Πανισλαμικῆς ἐξεγέρσεως, βεβαίως πρώτη ἡ Αἴγυπτος θὰ ἐπαναλάβῃ τὰς σκηνὰς τοῦ 1882 μὲ τὸ μέγα πλεονέκτημα κατὰ τῆς ἔκτοτε ἐπικρατησῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς, τοῦ ἡθικοῦ σημείου εἰς ὃ μορφωθείσα ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀγγλῶν ἀνυψώθη σήμερον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει· εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅπου ὑποκώφως βράζει ἡ ἐπανάστασις, τὸ αὐτὸ ἐν Περσίᾳ, τῇ κοινοβουλευτικῇ ἤδη Περσίᾳ, ἣτις καταπλήσεται διὰ τὴν ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς ὡς κράτους ἐνδιαφερομένου, σύναψιν τῆς Ἀγγλορωσικῆς συμπάσεως· τὸ αὐτὸ καὶ ἐν Κίνα, ὅπου τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα προβαίνει ἤδη εἰς τὰ πρῶτα βήματά του, διὰ τῆς ἰδρύσεως νομαρχιακῶν Συμβουλίων μελλόντων ν' ἀπαλλάξουν τὰς ἀχανεῖς ἐπαρχίας τοῦ Οὐρανίου Κράτους, ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲν τῶν Ἀντιβασιλέων αὐτῶν βραδύτερον ὅμως ὄλων τῶν ξένων, οἵτινες ὡς ἀδδέλλα, προσεκολλήθησαν εἰς τὸ αἱματώδες σῶμα τῆς ἔως χθὲς κοιμωμένης, νῦν δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀφυπνιζομένης Κίνας.

Τοιαύτην τινὰ ἐπισκόπησιν κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον ποιούντες τῆς παγκοσμίου διπλωματικῆς κινήσεως, ἀναμείνομεν διὰ τὸν ἐπόμενον μῆνα πολλὰ τὰ ἄξια διαφέροντος, μέλλοντα ἀφεύκτως νὰ συμβῶσι.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Στείρος εἰς ἐσωτερικὰ γεγονότα ὁ μῆν Ὀκτώβριος διέρρευσε. Ἄν ἐξαιρέσῃ τις τὴν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς διχογνωμίαν Δημάρχων καὶ Δημ. Συμβουλίων εἰς τοὺς πολλοὺς ἐκ τῶν δήμων μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν νέων δημοτικῶν ἀρχῶν γενομένην τὴν 1 Ὀκτωβρίου καὶ ἣν δὲν φαίνεται ἀποφυγῶν καὶ ὁ πρῶτος τῆς Ἑλλάδος Δημῶς, ἐὰν ἐξαιρέσῃ τὴν ἴδρυσιν τῶν νέων Θεσσαλικῶν πόλεων αἵτινες μέλλουν νὰ στεγᾶσουν τοὺς ἐκ Βουλγαρίας καὶ Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας πρόσφυγας, καὶ τέλος τὴν προϊούσαν ἐξαγωγὴν τῆς σταφίδος ἐκ τῶν Πελοποννησιακῶν λιμένων, ἡ κίνησις τοῦ μῆνός ἀπομένει μηδαμινή. Ἀποπείραι τινες πρὸς ἐξωραϊσμόν καὶ ὑδρευσιν τῆς πρωτεύουσας ἐγένοντο, ἀλλ' οὐδαμῶς φαίνονται μέλλουσαι νὰ καταλήξουν εἰς αἰσιον πέρασ. Τὸ ἐμπόριον ἀδρανεῖ καίτοι ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἤδη ἀρχίσει ἡ χειμερινὴ αὐτοῦ ζωηρότης, ἡ δὲ ναυτιλία οὐδὲν θὰ εἶχεν ἄξιον λόγου νὰ ἐπιδείξῃ, ἂν δὲν ἐσημειοῦτο ἡ ὄντως θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία τοῦ «Μωραΐτου» τοῦ πρώτου ὑπερωκεανείου ἕπερ ὑπερηφάνως ἀνεπέτασε τὴν κυανόλευκον καὶ πέραν τοῦ

Ἀτλαντικοῦ, καὶ ἡ εἰδησις ἀκόμη ὅτι τὸ δεύτερον τοῦ κ. Δ. Μωραΐτου ὑπερωκεανίου τόνων 13 500, μεγαλύτερον τοῦ πρώτου εὐρίσκηται ἐν τῇ περατοῦσθαι εἰς τὰ Ἀγγλικά ναυπηγεῖα Σούνδερλανδ καὶ μέλλει ὅσον οὔπω, βαπτιζόμενον «Ἀθῆναι», νὰ ἀρχίσῃ τοὺς εὐοίωνους πλόας του. Ἴσως τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα συνδεόμενα καὶ μετὰ τὴν ἄδομένην ἴδρυσιν μεγάλης Ἀτμοπλοῦς μελλούσης νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἀνατολικὴν τῆς Μεσογείου λεκάνην, ἰσφαρίζουν τὰς ἀπὸ ναυτιλιακῆς ἐπόψεως ἐλλείψεις τοῦ διαρρευσάντος μῆνός.

Ἡ κατὰ τὴν 8 Ὀκτωβρίου ἐορτασθεῖσα ἐν Πύλῳ ὀδοηκονταετηρίς τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου ὑπῆρξε τυπικῇ, τῶν Πυλίων ἐπιφυλαχθέντων νὰ πανηγυρίσουν τὸ ἐπόμενον ἔτος τὴν ἀξιωματικῶν ἡμέραν.

Ἡ Σπάρτη ἐκινήθη ἀφ' ἐτέρου λυσιπῶδες ὅσον καὶ δικαίως ὑπὲρ τοῦ ζητήματος τοῦ Σιδηροδρόμου τῆς Πυλῶν ἀμφίβολος ὅμως θεωρεῖται ἡ ἐπιτυχία, γνωστῆς οὖσης τῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος κυβερνητικῆς ἀστοργίας.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Υπό τοῦ ἐδικοῦ συνεργάτου τῶν «*Αθηνῶν*»

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

[ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΕΦΕΤΕΙΩΝ ΜΑΣ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ]

Ὁ κυριώτερος σκοπὸς τῶν μεγάλων γυμνασίων εἶνε ἡ ἀσκήσις τῶν ἀνωτέρων στελεχῶν τοῦ στρατοῦ. Αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐκτελούμεναι συνήθειαι ἀσκήσεις περιορίζονται εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ στρατιώτου καὶ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μονάδων ἐκάστου ὅπλου χωριστά, χωρὶς νὰ σχηματίζονται μικταὶ μονάδες· μορφώνεται δηλαδὴ χωριστὰ ἕκαστον τῶν στοιχείων ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ὁ στρατός. Εἰς τὰ μεγάλα γυμνάσια τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἐνοῦνται κατὰ ὠρισμένας ἀναλογίας, σχηματίζονται δηλ. μικταὶ μονάδες καὶ τίθενται ὑπὸ περιστάσεις αἱ ὅποια προσομοιάζουσι ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο τὰς περιστάσεις τοῦ πολέμου. Καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀσκήσις τῶν ἀνωτέρων στελεχῶν, τὰ ὅποια ἐν πολέμῳ πρόκειται νὰ διοικήσῃ μονάδας οὕτω σχηματισμένας καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις.

Ὡς πρὸς τοῦτο κατὰ τὰ μεγάλα γυμνάσια τοῦ 1907 φαίνεται ὅτι συνέβη μία μεγάλη παρεξήγησις. Ἡ κοινὴ γνώμη ἐθεώρησε ταῦτα ὡς εἶδος τι ἐξετάσεων πρὸς δοκιμασίαν τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ, ἂν εἶνε εἰς θέσιν νὰ διοικήσῃ μεγάλας μονάδας καὶ ὑπὸ ἐμπολέμους περιστάσεις· ἐλητμονήθη δὲ ὅτι ἀκριβῶς τοῦτο πρόκειται νὰ ἐκμάθῃ εἰς τὰ μεγάλα γυμνάσια. Ἐπομένως θὰ ἦτο θαῦμα ἂν οἱ ἐν λόγῳ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἐπαρουσιάζοντο κατ' αὐτὰ κάτοχοι τῆς τέχνης ταύτης· τούναντίον δὲ ἦτο φυσικὸν τὸ νὰ κάμωσι σφάλματα. Τὸ ἐξεταστέον εἶνε: ἀπέδειξαν ὅτι εἶνε ἐπιδεικτικοὶ περαιτέρω ἐξασκήσεως μετ' ἐλπίδων ἐπιτυχίας: ὅσοι τὸ ἐπέδειξαν εἶνε χρήσιμοι, ὅσοι ὄχι, εἶνε ἀχρηστοί.

Ὡστε δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐφ' ἅπασι συμμετοχὴ εἰς μεγάλα γυμνάσια διὰ νὰ σχηματισθῇ κρίσις ἀσφαλῆς περὶ ἀνωτέρου τινος ἀξιωματικοῦ· χρειάζεται συγχὴ ἐπανάληψις τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως καὶ συνδυασμὸς τοῦ τρόπου τούτου τῆς ἐκπαίδευσως μετὰ ἄλλων μεθόδων δι' ὧν προπαρασκευάζεται καὶ συμπληροῦται ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν διοίκησιν ὑπὸ ἐμπολέμους περιστάσεις. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου δύναται νὰ σχηματισθῇ ἰδέα ὅπως οὖν ἀσφαλῆς δι' ἕκαστον ἀξιωματικόν, ἐκτὸς ἐνοεῖται ἐὰν δι' ἄλλους λόγους προφανῆς ἀνικανότης καθιστᾷ περιττὴν τοιαύτην δοκιμασίαν.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ μεγάλα γυμνάσια.

Ἡ προπαρασκευὴ αὐτῶν εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ δύσκολα στρατιωτικὰ προβλήματα· ἡ συνάθροισις τοσούτου στρατοῦ, ἡ ἐνδυσασία του, ἡ συσκευασία τῶν ἀναγκαίων ἐφοδίων, ἡ διατροφή του, αἱ μεταφοραὶ τῶν τμημάτων του,

εἶνε ζητήματα τῶν ὁποίων ἡ ἐπίλυσις ἀπαιτεῖ γνώσεις, πείραν, πνεῦμα εὐμέθοδον, τάξιν καὶ ἀκρίβειαν ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ ταχύτητά. Ἡ προπαρασκευὴ αὕτη εἶνε εἰς ἐκ τῶν καλλιτέρων τρόπων ἐξασκήσεως τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, τῆς Ἐπιμελητείας, τοῦ Ἀρχιμαρτυρίου κτλ. Διότι αἱ ὑπηρεσίαι αὗται ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν πρὸς ὀργανῶσιν μεγάλων γυμνασίων συναντῶσι προβλήματα τῆς αὐτῆς φύσεως μετ' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θὰ τοῖς παρουσιασθῶσι καὶ ἐν ἐκστρατεία.

Τὸ δυσκολώτερον μέρος τοῦ προβλήματος εἶνε ἡ ὀργάνωσις τῶν ἀσκήσεων ὑπὸ ἐποψίν ἐκπαιδευτικῆν, καὶ πρὸ πάντων ἡ κατ' αὐτὰς δημιουργία περιστάσεων ὁμοίων πρὸς τὰς τοῦ πολέμου.

Τρία δὲ εἶνε τὰ κύρια στοιχεῖα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ἐκπαιδευτικὸν οὕτως εἰπεῖν μέρος τῆς προπαρασκευῆς τῶν ἀσκήσεων:

1. Συγκρότησις τῶν μονάδων.
2. Ἐκλογή τοῦ χώρου τῶν ἀσκήσεων.
3. Θέματα.

* *

Αἱ κατὰ τὰ μεγάλα γυμνάσια συγκροτούμεναι μονάδες εἶνε μικταὶ· δηλ. ἀποτελοῦνται ἀπὸ πεζικῶν, ἵππικῶν, πυροβολικῶν καὶ ἐνίοτε ἀπὸ μηχανικῶν, τηλεγραφητῶν, γεφυροποιῶν κτλ.

Μία τοιαύτη μικτὴ μονάδα δύναται νὰ εἶνε διαφοροτρόπος συγκεκοτημένη. Π.χ. δύναται νὰ ἀποτελῆται, ἀπὸ ἐν τάγμα ὀλίγους ἵππεῖς καὶ μίαν πυροβολαρχίαν, ἢ ἀπὸ δύο ἢ τρία τάγματα, μίαν ἴλην, μίαν πυροβολαρχίαν, ἢ ἀπὸ τρία ἢ τέσσαρα τάγματα, μίαν ἢ δύο ἴλας, δύο ἢ τρεῖς ἢ τέσσαρας πυροβολαρχίας, καὶ οὕτω καθεξῆς. — Δὲν εἶνε ποσῶς ἀδιάφορον τὸ πῶς θὰ συγκροτηθῶσι κατὰ τὰς ἀσκήσεις αἱ μικταὶ μονάδες. Τουναντίον συνδέεται στενότερα μετ' ὅσον οὐσιώδη σκοπὸν τῶν ἀσκήσεων, τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀνωτέρων στελεχῶν. Πρόκειται π. χ. νὰ ἐξασκηθῶσιν οἱ Α. Β. Γ. συνταγματάρχαι οἱ ὅποιοι δὲν ἔλαβον εὐκαρίαν νὰ διοικήσῃσιν ἀκόμη κατὰ τὰς ἀσκήσεις μικτὰς μονάδας· δὲν συμφέρει νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτοὺς ἀμέσως διοικήσεις μικτῶν ταξιαρχιῶν, πρέπει νὰ συνειθίσωσι βαθμηδόν, καὶ ἐπομένως νὰ τοὺς δοθῇ κατὰ πρῶτον ἡ διοίκησις μικτοῦ ἀποσπάσματος, π. χ. ἐκ δύο ταγμάτων μιᾶς ἴλης μιᾶς πυροβολαρχίας. Εἰς ἀσκήσεις τοῦ ἐπομένου ἔτους δύναται νὰ τοὺς δοθῇ ἡ διοίκησις μεγάλης μονάδος καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἐνοεῖται ὅτι: ὅταν γίνονται κατ' ἔτος μεγάλα γυμνάσια θὰ ὑπάρχωσι συγχρόνως ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ μετασχόντες πολλάκις ὡς διοικηταὶ μικτῶν μονάδων, ἄλλοι μετασχόντες ὀλιγώτερον, ἄλλοι διοικούντες διὰ πρώτην φορὰν διὰ τοῦτο καὶ καλῶς ὀργανωμένα μεγάλα γυμνάσια παρουσιάζουσι διαφόρους περιόδους: ἀσκήσεις μικτῶν ἀποσπασμάτων, ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας, εἴπειτα ἀσκήσεις μικτῶν ταξιαρχιῶν, εἴπειτα μεραρχίας.

Ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ἀσκήσεων τῶν μικτῶν ἀποσπασμάτων ἔχει καὶ ἐν ἄλλο πλεονέκτημα. Δύναται κατ' αὐτὰς νὰ ἀσκηθῶσι καὶ ἀντισυνταγματάρχαι: εἰς τὴν διοίκησιν μικτῶν μονάδων. Τοῦτο ἐγένετο π. χ. εἰς τὰ παρὰ τὴν Λάρισσαν ἐφετεῖνὰ μεγάλα γυμνάσια, ὅπου διόκησαν καὶ ἀντισυνταγματάρχαι, ἂν δὲν ἀπατώμεθα καὶ παρὰ τὸ Μεσολόγγιον. Διότι ἡ ἀσκήσις τῶν ἀξιωματικῶν εἰς τὴν σπουδαιότατην ταύτην διοίκησιν πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἐνωρίτερον. Ἐκεῖνος ὅστις ὡς ἀντισυνταγματάρχης διόκησε πολλάκις κατὰ τὰς ἀσκήσεις μικτῶν ἀποσπασμα, ὡς συνταγματάρχης θὰ δύναται εὐχερέστερον νὰ διοικήσῃ μικτὴν ταξιαρχίαν, καὶ κατόπιν μεραρχίαν.

Τὰ παρὰ τὰς Ἀθήνας ἐφετεῖνὰ γυμνάσια χαρακτηρίζεται ἡ ἔλλειψις ἀσκήσεων μικτῶν ἀποσπασμάτων. Ἡρξισαν εὐθὺς ἀπὸ ἀσκήσεις μικτῶν ταξιαρχιῶν. Πιθανῶς, πλὴν τῶν ἄλλων λόγων, νὰ συνέτεινε καὶ τοῦτο εἰς τὰς δυσχερείας τὰς ὁποίας συνήνησαν οἱ διοικήσαντες συνταγματάρχαι. Ἴσως ἡ αἰτία τῆς παραλείψεως ταύτης νὰ εἶνε ἡ μεταφορὰ εἰς Λαύριον καὶ ἐπάνοδος εἰς τὰς γραφὰς τῶν τῶν 8ου, καὶ 11ου συνταγμάτων, αἱ ὅποια ἀπερρόρησαν 5 — 6 ἡμέρας δυναμένας νὰ διατεθῶσιν εἰς ἀσκήσεις, ἴσως νὰ εἶνε ἄλλαι αἰτίαι: τὰς ὁποίας ἀγνοοῦμεν. Πάντως ἡ διεύθυνσις τῶν παρὰ τὰς Ἀθήνας ἀσκήσεων θὰ εἶχεν ἰσχυροὺς λόγους οἵτινες θὰ τὴν ἠνάγκασαν εἰς τὸ νὰ παραλείψῃ τὰς ἀσκήσεις τῶν μικτῶν ἀποσπασμάτων καὶ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς ἀσκήσεις τῶν μικτῶν ταξιαρχιῶν. Ἀγνοοῦντες τοὺς λόγους τούτους ἀπέχομεν πάσης κρίσεως ἐπὶ τοῦ μέτρου τούτου.

Αἱ διὰ τὰς ἀσκήσεις συγκροτούμεναι μικταὶ μονάδες δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀποτελῶνται καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἀσκήσεων πάντοτε ἐκ τῶν αὐτῶν σωματίων. Τουναντίον συμφέρει ἀπὸ ἀσκήσεως εἰς ἀσκήσιν νὰ μεταβάλλεται ἡ δύναμις καὶ ἡ σύνθεσις τῶν ἀντιπάλων μονάδων, ἴσως ἐν ἀνάγκῃ καὶ νὰ ἀφαιρῶνται τμηματὰ τινὰ δυνάμενα νὰ διατεθῶσιν ἄλλῶς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, οἱ διοικούντες δὲν θὰ εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε ἑδῆαιοι ἐκ τῶν προτέρων περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀντιπάλων τῶν, καὶ ἡ ἀσκήσις θὰ προσομοιάζῃ οὕτω περισσότερο μετ' ὅσον πλεον· ἰδίως δὲ ἐὰν κανονισθῶσιν αἱ ἐπιταθμείαι ἢ καταυλισμοὶ οὕτως ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ προεικασθῇ τις ἐκ τῶν προτέρων τὸ πῶς θὰ συντεθῇ διὰ τὴν ἐπομένην τὸ ἀντίπαλον τμήμα.

Ἄλλ' εἰς τοιαύτην ὀργάνωσιν τῶν ἀσκήσεων συμβάλλει καὶ ὁ δι' αὐτὰς ἐκλεγείναις χώρος.

* *

Ζήτημα μεγάλης σπουδαιότητος εἶνε ἡ ἐκλογή τοῦ καταλλήλου χώρου τῶν ἀσκήσεων. Ἐχει δὲ ἡ ἐκλογή αὕτη

τοιαύτην σημασίαν ὑπὸ διπλὴν ἐποψίν· πρῶτον ὑπὸ ἐποψίν ἐκπαίδευσως τοῦ στρατοῦ καὶ δευτέρον ὑπὸ ἐποψίν οἰκονομίας εἰς τὰς δαπάνας.

Χῶρος ἀσκήσεων συμβάλλων εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν δέον νὰ παρουσιάζῃ μεγάλην ποικιλίαν ἐδαφικῶν ἀνωμαλιῶν· ἔδαφος κυματοειδές, δάση, κατφυκμένους τόπους, βέυματα, στενωποὺς κ. τ. λ. Πρὸς τοῦτοις αἱ συγκοινωνίαι νὰ εἶνε τοιαῦται ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ δημιουργία τακτικῶν καταστάσεων μὴ δυναμένων νὰ προβλεφθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων. Χῶρος π. χ. ἀποτελούμενος ἀπὸ μίαν ἢ δύο ὄρεινὰς στενωποὺς μετ' ὀλίγας συγκοινωνίας παρουσιάζει τοῦτο τὸ μειονέκτημα, ὅτι οἱ διοικηταὶ τῶν μονάδων προβλέπουσι περίπου ἀσφαλῶς ἐκ τῶν προτέρων πρὸς ποῖαν διεύθυνσιν θὰ συναντηθῶσι μετὰ τῶν ἀντιπάλων τῶν· λείπει, ὅθεν, τὸ ἀπρόοπτον, δηλ. ὁ κυριώτερος χαρακτηριστὴρ τοῦ πολέμου, καὶ τὸ καλλίτερον μέσον πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἀποφασιστικότητος τῶν ἀρχηγῶν.

Ἐνοεῖται ὅτι: δὲν εἶνε πάντοτε δυνατόν νὰ ὑπάρχωσιν οἱ ὑφ' ὄψιν τὰς ἐπόψεις κατάλληλοι χῶροι ἀσκήσεων· καὶ ἂν εὐρεθῶσι τοιοῦτοι, πιθανόν ἄλλοι λόγοι, π.χ. καλλιέργεια συνεπάγουσαι μεγάλας ἀγροζημίας, νὰ καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν χρῆσιν τῶν. Ἐξ ἀνάγκης ὅθεν ἡ διεύθυνσις τῶν ἀσκήσεων πολλάκις θὰ δεχθῇ χώρους μὴ παρέχοντας ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ συμβάλλοντα πρὸς καλὴν ἐκπαίδευσιν. Ἐν τοιαύτῃ περὶ πτώσει τὴν ἔλλειψιν ταύτην δύναται νὰ ἀναπληρῶσῃ ἡ εἰς ἐκάστην ἀσκήσιν ποικίλλουσα συγκρότησις τῶν μικτῶν μονάδων, ἡ κατὰ τὴν ἀνάγκην διανομὴ τῶν τμημάτων εἰς ἐπιταθμείας ἢ καταυλισμοὺς κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται τις νὰ προεικασθῇ τὴν σύνθεσιν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀρχικῆς συναθροίσεως τοῦ ἀντιπάλου του, καὶ ἐπομένως τὴν πρώτην κατεύθυνσιν τῆς πορείας, καὶ τέλος ἡ ἐκλογή τῶν θεμάτων. Ὡς παράδειγμα τοιαύτης ἀσκήσεως, ἀναφερόμεν μίαν ἀσκήσιν μικτῶν ἀποσπασμάτων μετὰξὺ Λαρίσης καὶ Δένδρων κατὰ τὰ ἐφετεῖνὰ μεγάλα γυμνάσια. Κατ' αὐτὴν οὐδέτερος τῶν διαμαχομένων, ἡ δύνατο νὰ προεικασθῇ ποῦ θὰ συναντηθῇ τὸν ἕτερον ἀντίπαλον, καὶ ἐπομένως ἔπρεπε νὰ γίνῃ χρῆσις τοῦ ἵππικοῦ οὐχὶ τυπικῆ ἀλλὰ πραγματικῶς ὁμοία πρὸς τὴν ἐν πολέμῳ. Ὁ διοικητὴς τοῦ ἐρυθροῦ ἀποσπάσματος μάλιστα μὴ ἔχων εἰδήσεις ἀνεκομῆς τὴν ἐκκίνησιν του. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἡ ἀσκήσις γίνεταί διδακτικωτάτη.

Εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων λόγων, οἱ ὅποιοι περιορίζουσι τὴν ἐκλογήν τῶν χώρων τῶν ἀσκήσεων εἶνε αἱ ἐκ τῶν ἀγροζημιῶν δυνάμεναι νὰ ἐπέλθωσι δαπάναι. Πολύλακις δὲ χάρην ἀποφυγῆς σπουδαίων ἀγροζημιῶν γίνονται δεκταὶ ὑποθέσεις εἰς τὰς τακτικὰς καταστάσεις ἐντελῶς ἀσύμφωνοι πρὸς τὴν πραγματικότητα τοῦ πολέμου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε προτιμότερον νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ ἰδέα ἀσκήσεων ἐπὶ τοιούτου χώρου. Ὁ μὴν Σεπτέμβριος φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ καταλλήλοτερος πρὸς ἀποφυγὴν ἀγροζημιῶν.

Αἱ καλλιτέραι αἱ προξενούσαι ἐν Ἑλλάδι τὴν μεγαλύτεραν δυσχερείαν εἰς τὴν ἐκλογήν, τοῦ χώρου τῶν ἀσκήσεων εἶνε αἱ ἄμπελοι καὶ σταφιδάμπελοι. Εἶνε δὲ καταφανῆς ἡ ἐπιρροή των ἐπὶ τῶν παρὰ τὰς Ἀθήνας ἐφε-

τεινών μεγάλων γυμνασίων. Διότι μόνον ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μὴ γίνωσιν ἀγροζήμια· εἰς ἀμπελώνας δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἐκλογὴ τοῦ χώρου τῶν ἀσκήσεων τούτων ὡς καὶ διατάξεις τινὲς τῶν θεμάτων περιοριστικά· τῆς πρωτοβουλίας τῶν διοικούντων.

* *

Τὰ θέματα εἶνε τὸ σπουδαιότερον στοιχείον τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μέρους τῶν ἀσκήσεων. Εἶνε δ' ἄλλως τε τὸ στοιχείον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ αὐτὴ ἡ διεύθυνσις τῶν ἀσκήσεων κατὰ βούλησιν. Ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν συγκρότησιν τῶν μικτῶν μονάδων περιορίζεται ἐξ ἀνάγκης ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς δυνάμεως τῶν μελλόντων νὰ μετάρχωνται εἰς τὰς ἀσκήσεις σωμάτων ἢ εὐρεσις χώρου ἀσκήσεων πληροῦντος πάσας τὰς ἐπιθυμητὰς συνθήκας εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀδύνατος· εἰς τὸν καταρτισμὸν ὅμως τῶν θεμάτων εἶνε ἐλευθέρα ἡ διεύθυνσις τῶν ἀσκήσεων. Βεβαίως δυσμενεῖς περιστάσεις τοῦ χώρου τῶν ἀσκήσεων καὶ τῆς συγκροτήσεως τῶν μονάδων δύναται νὰ ἔχωσιν ἐπιρροὴν καὶ μεγάλην ἐπὶ τοῦ εἶδους τῶν θεμάτων· ἐπιτηδεῖα ὅμως διεύθυνσις δύναται διὰ καταλληλοῦ καταρτισμοῦ τῶν θεμάτων νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπιρροὴν ταύτην, τοῦλάχιστον κατὰ μέγα μέρος, καὶ διὰ τούτου νὰ διορθώσῃ τὴν βλαβερὰν ἐπιρροὴν τὴν ὁποῖαν αἰσθηθεῖται· δυσμενεῖς περιστάσεις δύναται νὰ ἔχωσιν ἐπὶ τῶν ἀσκήσεων.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν θεμάτων, εἶνε ἡ σύγκρουσις τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο εἰς τὰ καλῶς κατηρτισμένα θέματα ἐπέρχεται φυσικῶς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐντολῶν ἢ δεδομένων τὰ ὁποῖα ἐμπεριέχουσι· τὰ θέματα, χωρὶς ταῦτα νὰ ἐξασκῶσι βίαν. οὕτως εἰπεῖν, ἐπὶ τῶν ἀντιπάλων πρὸς τοῦτο.

Ἀναφέρομεν ἐν παραδείγμα ἐκ τῶν θεμάτων κατὰ τὰς ἐφετεῖνας παρὰ τὴν Λάρισσαν ἀσκήσεις.

Εἰς κυανοῦς στρατὸς ὑποτιθέμενος ἐν πορείᾳ κατὰ ἐρυθροῦ τοιοῦτου ἐν Ἐλασσῶνι· καὶ γνωρίζων ὅτι καὶ παρὰ τὸ Ρεβένι· ὑπάρχουσι μικρὰ τμήματα τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ (ὑποτιθέμενα), ἀρίνη· τμημά τι ἀπέναντι τῆς Γουνίτισης (ἐπίσης ὑποτιθέμενον). Ὡστε ἔχομεν ἀπέναντι ἀλλήλων ἐν ἐρυθροῦν τμημα παρὰ τὸ Ρεβένι· καὶ ἐν κυανοῦν παρὰ τὴν Γουνίτζαν ἀμφοτέρω ὑποτιθέμενα ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐρυθροῦν πρόκειται νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ κυανοῦ διὰ Γουνίτζης. Πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐρυθροῦ καταφθάνει ἐκ Ζάρκου εἰς Κουτζόχερον ἐν μικτὸν ἀπόσπασμα (πραγματικὸν τοῦτο) τὸ ὁποῖον λαμβάνει τὴν ἐντολὴν νὰ συντρέξῃ εἰς τὸν ἀγῶνα ἐκκινουῦν ἐκ Κουτζοχέρου. Πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ κυανοῦ καταφθάνει ἐκ Βέλου σιδηροδρομικῶς εἰς Λάρισσαν ἐπίσης ἐν μικτὸν ἀπόσπασμα (πραγματικὸν) τὸ ὁποῖον λαμβάνει τὴν ἐντολὴν νὰ ἐνίσχυσῃ τὸ παρὰ τὴν Γουνίτζαν κυανοῦν τμημα. Ἡ σύγκρουσις οὕτω τῶν δύο μικτῶν ἀποσπασμάτων εἶνε μοιραία, ἀλλὰ τὸ ἐν δὲν γνωρίζει τὴν ἐντολὴν τοῦ ἄλλου, οὕτε δύναται νὰ τὴν προεικάζῃ, οὕτε ἐπομένως νὰ προῖδῃ τὴν πορείαν τοῦ. Ἐπειτα ἐκ τούτου πλήρης ἐλευθερία εἰς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν διοικούντων, οὐδεὶς δέτος μὲ τὴν προηγουμένην. Γεννᾶται οὕτω καὶ ποιικιλία κα-

περιορισμῶς, πλὴν τῶν προερχομένων ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς τακτικῆς καταστάσεως, καὶ ἐπομένως ἀσκήσις ἐνδιαφέρουσα καὶ διδακτικὴ διὰ πάντας τοὺς μετέχοντας αὐτῆς.

Αὐτὸ ἄλλως τε εἶνε καὶ τὸ σπουδαιότερον τὸ ὁποῖον ἐπιζητεῖται διὰ τῶν ἀσκήσεων· ἀνάπτυξις τῆς πρωτοβουλίας, τῆς ἀποφασιστικότητος, τῆς ταχύτητος εἰς τὴν ἀντίληψιν τακτικῶν καταστάσεων, ὅλων τέλος τῶν ιδιοτήτων ἐνὸς καλοῦ ἀρχηγοῦ. Βεβαίως ἀπαραίτητος εἶνε καὶ ἡ σύγχρονος ἐξάσκησις εἰς τὴν χρῆσιν στρατεύματος ἐκ διαφόρων ὀπλῶν ἄλλ' ἢ ἐξάσκησις αὐτὴ εἶνε ὠφέλιμος ὅταν ἡ χρῆσις τοῦ στρατεύματος γίνεται ἐν στενῷ συνδυασμῷ μὲ εὐρεῖαν πρωτοβουλίαν καὶ ἐλευθερίαν ἀποφάσεως, καὶ ὅταν ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουσι τὰ διάφορα διατασσόμενα μέτρα. Ἄλλως τε ὅταν δεσμεύεται ἡ πρωτοβουλία, ἡ δὲ ἀπόφασις εἶνε ἐκ τῶν προτέρων δεδομένη, ἡ χρῆσις τοῦ στρατεύματος κατανατᾶ τυπικὴ σχηματικὴ οὕτως εἰπεῖν ἐφαρμογὴ διατάξεων τινῶν τῶν κανονισμῶν· γίνεται· δηλ. ὑπὸ ὄρους οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε θὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ πολέμου, ἐκτὸς ἐὰν ἔχη τις νὰ κάμῃ μὲ ἐχθρὸν κινούμενον ὡς χελώνην.

Βλέπομεν πόσον δύσκολος εἶνε καὶ ποῖαν προσοχὴν χρειάζεται ὁ καταρτισμὸς τῶν θεμάτων. Ἐὰν δὲ εἰς τὰς δυσχερεῖας ταύτας προστεθῶσι καὶ αἱ τυχόν προερχόμεναι ἐκ δυσμενῶν περιστάσεων τοῦ χώρου τῶν ἀσκήσεων, ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀποφυγῆς μεγάλων ἀγροζημιῶν, ἐκ περιορισμοῦ τοῦ διαθέσιμου χρόνου, ἐξ ἐλλείψεως μέσων μεταφορᾶς κ. τ. λ. κατανοῖ τις εὐκόλως ὅτι πολλὰκις ἡ διεύθυνσις τῶν ἀσκήσεων δύναται νὰ ὑποκύβῃ εἰς τὴν ἰδέαν νὰ ἐπιβάλῃ περιορισμοὺς τινὰς εἰς τὰ θέματα.

Περιορισμὸς τις πάντως θὰ τεθῇ ἐκ τῆς ἀνάγκης νὰ διατεθῶσιν ἀπὸ ἀσκήσεως εἰς ἀσκήσιν ὥρα τινες πρὸς ἀπόλυτον ἀνάπαυσιν τῶν στρατευμάτων. Ἐν πολέμῳ μετὰ μίαν σύγκρουσιν ὁ εἰς θὰ ἤττηθῇ καὶ θὰ ἀποχωρήσῃ ἐπὶ μακρὸν τῆς πολεμικῆς δράσεως· σπανιώτατα δὲ εἶνε τὰ παραδείγματα τοῦ νὰ ἀναλάβῃ ὁ ἡττηθεὶς τὸν ἀγῶνα ἐκ νέου, τὴν ἐπομένην τῆς ἡττης του. Παρουσιάζεται ὡς ἐκ τούτου φυσικῶς, τοῦλάχιστον εἰς τὸν νικητὴν, μετὰ νίκην καὶ καταδίωξιν εὐκαιρία πρὸς ἀνάπαυσιν. Ἄλλως τε ἐν πολέμῳ κἀνεὶς δὲν λογαριάζει τὰς ἀπωλείας· ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο δὲν ἐπιτρέπεται ἐν εἰρήνῃ κατὰ τὰς ἀσκήσεις. Μετὰ μίαν ἀσκήσιν μάχης θὰ ἐπακολουθήσῃ τὴν ἐπομένην ἑτέρα καὶ οὕτω καθεξῆς· καὶ διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης περιορίζεται καὶ ἡ ὀρμὴ πρὸς καταδίωξιν τοῦ νικητοῦ καὶ ἡ ἐκτασις τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ἡττημένου, διακόπτεται δὲ ἡ ἐμπόλεμος κατάστασις ὅπως ἀναπαυθῶσι τὰ στρατεύματα.

Εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ διακοπὴ αὐτῆς τῆς ἐμπόλεμου καταστάσεως καὶ ἡ ἐναρξίς τῆς νέας τοιαύτης ἀπὸ ὠρισμένης ὥρας δημιουργεῖ ἀφύσικόν τι, ἀσυμβίβαστον μὲ τὴν πραγματικότητα τοῦ πολέμου. Διὰ τοῦτο εἰς τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς στρατοὺς, τῶν ὁποίων ἡ πείρα εἰς τοιαῦτα ζητήματα δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀθηνεϊκὴ, ὁσάνκις ἡ τῆρησις τῆς αὐτῆς γενικῆς τακτικῆς καταστάσεως κατανατᾶ πλέον ἀφύσικος ἐγκαταλείπεται αὐτῇ, ἡ δὲ νέα ἀσκήσις βασίζεται συνήθως ἐπὶ ἄλλῃς τακτικῆς καταστάσεως, εἶνε δηλαδὴ ἀσχε-

ταστάσεων λίαν συμβάλλουσα εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Δέον νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τοῦ πάσας ταύτας τὰς δυσχερεῖας πρὶν ἢ προβῇ εἰς ἐπίκρισιν ἢ οἰανδήποτε ἐκτίμησιν τῶν δεδομένων κατὰ τὰς ἀσκήσεις θεμάτων. Ἐὰν δὲν γνωρίζῃ τὰς δυσχερεῖας, καθ' ὧν ἀντεπάλασεν ἡ διεύθυνσις τῶν ἀσκήσεων, καλὸν εἶνε νὰ ἀπέχῃ πάσης δυσμενεῖς περιστάσεις δέον νὰ ἀποδοθῶσι τοῦλάχιστον κατὰ μέγα μέρος αἱ ἀτέλειαι τῶν θεμάτων τῶν παρὰ τὰς Ἀθήνας ἀσκήσεων, περὶ ὧν τοιοῦτος ἐγένετο κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λόγος.

Ἀφ' ἑτέρου, εἶνε τόσον διδακτικόν, διὰ πάντα ἐνδιαφερόμενον εἰς τοιοῦτου εἶδους ζητήματα, νὰ παρακολουθήσῃ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐγένετο προσπάθεια τοῦ νὰ ἀπαλλαγθῶσι τὰ θέματα τῶν ἀτελειῶν τῶν ἀσυμβίβαστων πρὸς τὴν φυσικότητα τοῦ πολέμου, καὶ προερχομένων ἐκ τῶν δυσμενῶν περιστάσεων περὶ ὧν ἐκάμαμεν λόγον, ἢ καὶ ἐξ ἄλλων αἰτίων, ὥστε θεωροῦμεν ἐνδιαφέρον νὰ θίξωμεν δεδομένα τινὰ τῶν κατὰ τὰς παρὰ τὰς Ἀθήνας ἀσκήσεις θεμάτων, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ ὑπάρχῃ παρ' ἡμῖν οὐδὲ ἡ ἐλάχιστη πρόθεσις πρὸς ἐπίκρισιν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἄλλως τε εἴμεθα ἀναρμόδιοι.

ὑπετέθη ὅτι τὴν δεκάτην ἐβδόμην Σεπτεμβρίου «ἐρυθρὸς στρατὸς ἀπεβιάσθη εἰς Ἐργαστήρια (Λαύριον) καὶ ἐξακολουθεῖ ἀποβιαζόμενος, κατέλαβε δὲ καὶ τὰ Βορειοδυτικῶς τῶν ἐργαστηρίων ὑψώματα. Κυανοῦς στρατὸς συγκεντρουταί εἰς Ἀθήνας, κατέχει δὲ τὰ χωρία Βάρη καὶ Χαρβάτι (ὑποθεσις) ὡς καὶ τὸ χωρίον Λιόπεσι».

Ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἐρυθροῦ στρατοῦ προτιθέμενος νὰ βαδίσῃ πρὸς Ἀθήνας διατάσσει τὸ ἑσπέρας τῆς 17 Σεπτεμβρίου εἰς τὴν Δ ἐρυθρᾶν μικτὴν ταξιαρχίαν· νὰ ἀναχωρήσῃ αὐριον 18 Σεπτεμβρίου ὥραν 4 πρωινήν· καὶ διὰ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Λαυρίου-Κερατέας εἰς Ἀθήνας νὰ μεταβῇ εἰς Κερατέαν καὶ νὰ καταλάβῃ «τὰς μεταξὺ τῶν χωρίων Κερατέας καὶ Καλύβια Κουβαρᾶ δύο διόδους Βορειοδυτικῶς τοῦ χωρίου Κερατέας» καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν «διὰ τῶν διόδων τούτων πρὸς Ἀθήνας διάβασιν» τοῦ Ἐρυθροῦ στρατοῦ.

Κατέπειν τῆς διαταγῆς ταύτης εἶνε φανερόν ὅτι δὲν ἀπομένει οὐδὲν στάδιον ἐνεργείας εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐρυθρᾶς μικτῆς ταξιαρχίας. Ἴσως θὰ τῷ ἀπέμεινε ἐλευθερία τις εἰς τὴν ἀπόφασιν ἐὰν εὕρισκε τὸν ἐχθρὸν κατέχοντα τὰς διόδους ταύτας. Ἀλλὰ καὶ τὴν περίπτωσιν ταύτην προβλέπει ἡ διαταγὴ. «Ἐὰν τυχὸν κυανοῦς στρατὸς, προλαβὼν ὑμᾶς, κατέλαβε τὰς διόδους ταύτας, ἐπιτεθῆτε κατ' αὐτοῦ καὶ καταλάβετε αὐτάς.»

Ὁ τοιοῦτος περιορισμὸς διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς 18ης Σεπτεμβρίου, βεβαίως θὰ εἶχε τοὺς λόγους του. Φαίνεται ὅτι ἡ διεύθυνσις τῶν ἀσκήσεων ἐπεθύμει νὰ ἐπέλθῃ ἡ σύγκρουσις ὠρισμένως εἰς τὸν χώρον μετὰ Καλύβια-Κουβαρᾶ καὶ Κουβαρᾶ.

Ἀλλὰ τί συνέβη; Ὁ διοικητὴς τῆς ἐρυθρᾶς ταξιαρχίας στενωχωρούμενος ἴσως ἐκ τῶν τεθέντων περιορισμῶν καὶ στηριζόμενος εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐντολὴ του περιεῖχε καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς διὰ τῶν ἐν λόγῳ διόδων πρὸς Ἀθήνας διάβασιν τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ, ὑπερέβη ταύτας, ἐβάδισε 4

χιλιόμε. περίπου πέραν αὐτῶν ἐπὶ τῆς πρὸς Ἀθήνας ὁδοῦ, καὶ ἀνεπτύχθη 1¹/₂ χιλιόμε. περίπου βορείως τῶν Καλύβια-Κουβαρᾶ, ὅπου ἄλλως τε ἡ συνάντησις του μὲ τὸν κυανοῦν τῷ ἀπέκλειε τὴν παραιτέρω ἄνευ μάχης πορείαν.

Ἀποφεύγομεν νὰ ἐξετάσωμεν ἂν οὕτω πράξας ὁ ἐρυθρὸς ὑπερέβη ἢ ὄχι· τὰ ὄρια τῆς ἐντολῆς του, οὕτε ἐὰν διὰ τούτου ἐξῆσφάλισε ἢ ὄχι τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του· δὲν προτιθέμεθα οὕτε νὰ ἐπιδοκιμάσωμεν οὕτε νὰ ἐπικρίνωμεν οὐδένα, καὶ ἐπομένως περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἔηράν ἀφήγησιν τῶν συμβάντων.

Διὰ τῆς κινήσεως ταύτης τοῦ ἐρυθροῦ ἡ σύγκρουσις ἐπῆλθεν εἰς τὸν παρὰ τὴν Δάγλαν καὶ νοτίως αὐτῆς πλήρη ἀμπελώνων χώρον.

Πράγματι, ἡ κυανὴ μικτὴ ταξιαρχία, βαδίζουσα ἐκ Λιόπεσι διὰ Μαρκόπουλο μὲ ἐπιθετικὴν ἐντολήν, ἀνεπτύχθη νοτίως τοῦ Μαρκοπούλου κατὰ τῆς ἐρυθρᾶς ταξιαρχίας. Ὅπως εἶχον τὰ πράγματα θὰ συνέφερε πιθανῶς εἰς τὸν κυανοῦν ἡ ἐπίθεσις κατὰ μέτωπον ἀμφοτέρωθεν τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, μὲ σύγχρονον ὑπερκέρασιν τοῦ ἀριστεροῦ τῆς ἐρυθρᾶς ταξιαρχίας διὰ ἰσχυρὰς δυνάμεις προχωρούσης περίπου κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἢ ὑπεροχῇ τῆς δυνάμεως τῆς κυανῆς ταξιαρχίας ἐπέτρεπε τοιοῦτον συνδυασμὸν, αἱ δὲ πτυχαὶ τοῦ ἐδάφους καίτοι ἐλαφραὶ τὸν διηκέλευον. Κυρία ἐπίθεσις κατὰ τοῦ δεξιῦ τῆς ἐρυθρᾶς ταξιαρχίας δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα διότι τοῦτο ἐστῆρξεν ἐπὶ τῆς Μερέντας, ὑψηλοῦ, ἀποτόμου, βραχώδους ὄρους. Ἀλλὰ ἀπὸ τοιαύτης κινήσεως παρεκώλυσαν τὸν διοικητὴν τῆς κυανῆς ταξιαρχίας οἱ μεταξὺ Προφάρτας καὶ Μερέντας ἀμπελώνες τοὺς ὁποίους πρὸς ἀποφυγὴν ἀγροζημιῶν ἔδει νὰ θεωρήσῃ ὡς ἀνυπέβλητον κώλυμα. Ἡ μάχη, ὅθεν ἐνετοπίσθη ἐπὶ τῶν ἀποτόμων κλιτύων τῆς Μερέντας, καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ οὕτε πλήρη οὕτε φυσικὴν ἐξέλιξιν, καὶ συνεπῶς ἐπῆλθε ταχεῖα διακοπὴ τῆς ἀσκήσεως.

Ἡ ἀσκήσις τῆς 19 Σεπτεμβρίου διεξήχθη ἐπὶ τῆς ἐξῆς βάσεως: Ὁ ἐρυθρὸς κατέλαβε διὰ μιᾶς ὑποτιθεμένης Μεραρχίας τὴν Κερατέαν καὶ διὰ τῆς μικτῆς ταξιαρχίας Δ τὰ Καλύβια Κουβαρᾶ καὶ τὸ χωρίον Κουβαρᾶ. Ὁ διοικητὴς τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ διατάξῃ τὴν μὲν Μεραρχίαν νὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ Μαρκόπουλον—ὑποθετικῶς πάντοτε—τὴν δὲ μικτὴν ταξιαρχίαν «διὰ τῆς μεταξὺ Προφάρτας καὶ Δρεπιθουρίου διόδου εἰς Κορωπὶ πρὸς καταδίωξιν τῆς ἀποκρουσθείσης γθὲς Ταξιαρχίας τοῦ κυανοῦ Στρατοῦ».

Διὰ δὲ τοὺς κυανοῦς ὑπετέθη ὅτι κατέλαβον μὲ μίαν Μεραρχίαν—ὑποθετικῶς—τὸ Μαρκόπουλον, ἡ ὁποῖα ἐμελλε τὴν 19ην νὰ προχωρήσῃ ἐπιθετικῶς διὰ Δάγλας πρὸς Κερατέαν. Ἡ μικτὴ ταξιαρχία Γ, ἡ ὑποχωρήσασα τὴν 18ην εἰς Κορωπὶ, ἐμελλε τὴν 19ην «νὰ ἀναλάβῃ ἐκ νέου τὴν ἐπίθεσιν πρὸς κατάληψιν τῆς Νοτιοδυτικῆς τοῦ ὑψώματος Θεοδώρου ὑψ. 303 διόδου ἀπὸ Κερατέας εἰς Καλύβια—Κουβαρᾶ».

Προσπίπτει ἀμέσως ὅτι ὁ ἐρυθρὸς δὲν ἔχει γινῶσιν περὶ τῆς παρουσίας κυανῆς Μεραρχίας εἰς Μαρκόπουλον, δηλ. εἰς ὀλίγα χιλιόμετρα ἀπὸ τῶν προσφυλακῶν του. Καὶ ὑποθέτομεν, ἡμεῖς τοῦλάχιστον, ὅτι ἡ ἀγνοία αὕτη ὑπε-

τέθη ἀπὸ σκοποῦ διότι ἂν ὁ ἐρυθρὸς στρατηγὸς εἶχε γνῶσιν τούτου δὲν θὰ διέτασσε τὴν ἐρυθρὰν μικτὴν ταξιαρχίαν τὴν εὐρισκομένην πολὺ ἔμπροσθεν τῆς Μεραρχίας του νὰ κινηθῆ πλεουρικῶς ὡς πρὸς τὴν κυανῆν Μεραρχίαν, πρὶν ἢ ἡ ἐρυθρὰ Μεραρχία φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος τῶν Καλυβίων καὶ ἀρχίσῃ τὴν ἐναντίον τῆς κυανῆς Μεραρχίας ἀνάπτυξίν της. — Ὡστε καὶ ἡ ἀφυσικότης αὕτη εἶχε σκοπὸν τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν περιστάσεων.

Τὶ συνέβη ὁμῶς. Ἡ σύγκρουσις τῶν δύο μικτῶν ταξιαρχιῶν, ἢ μᾶλλον τῶν προκεχωρημένων τμημάτων των ἐπὶ πλῆθος ἐν τῇ μεταξὺ Προφάρτας καὶ Δρεσιδοῦνι στενωπῷ, ὡς ἦτο καθωρισμένον. Τὰ προκεχωρημένα ταῦτα τμήματα ἦσαν ἐν σύνταγμα πεζικοῦ (κυανοῦς) καὶ ἐν τάγμα εὐζώνων (ἐρυθρὸς). Ἡ ἐπίθεσις τοῦ συντάγματος ἐγένετο ὀρμητικῆ, ἀκατάσχετος· τὸσον ὥστε τὸ ἐρυθρὸν πυροβολικὸν σπεῦδον πρὸς τὴν στενωπὸν εὐρέθη μετ' ὀλίγον εἰς ἑκατὸν περίπου μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ συντάγματος πεζικοῦ.

Θὰ ἦτο λίαν διδακτικὸν ἐὰν οἱ διαιτηταὶ κατώρθουν νὰ δώσουν εἰς τὴν σύγκρουσιν ταύτην φυσικωτέραν κάπως ἐξέλιξιν. Πάντως ὁ ἐρυθρὸς εὐρίσκειτο ἐν μειονεκτικῇ θέσει, ἐὰν δὲ διωροθυτῶ ἢ ἐπελοῦσα σύγκρουσις, διὰ νὰ δοθῇ φυσικωτέρα τροπὴ εἰς τὴν ἀσκήσιν, ὁ ἐρυθρὸς θὰ ἠναγκάζετο πιθανῶς νὰ ἀναπτυχθῆ εἰς τὴν Δυτικῶς τῶν Καλυβίων ἐξόδον τῆς στενωποῦ, ὅποτε ἡ ἐπίθεσις τοῦ κυανοῦ θὰ διεξήγετο διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ πάλιν.

Διεκόπη λοιπὸν ἡ ἀσκήσις καὶ τὴν φορὰν ταύτην μόλις ἤρρισε.

Ἐκ πάντων τούτων βλέπομεν ἐναργῶς τὰς δυσχερείας ἐναντίον τῶν ὁποίων ἀντιπαλαίει ἡ διεύθυνσις τῶν ἀσκήσεων τὸ ἔργον της δὲν εἶνε καθόλου εὐκόλον· αἱ προσπάθειαι της δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμῶνται, οὔτε αἱ τυχὸν παρουσιαζόμεναι ἀτέλειαι νὰ ὑπερτιμῶνται.

* *

Ἀπαραίτητον συμπλήρωμα πάσης ἀσκήσεως εἶνε ἡ ταύτην παραλοῦθησα κριτικὴ. Ἀσκήσις ἄνευ κριτικῆς οὐδεμίαν ἐπιφέρει ὠφέλειαν. Ἡ κριτικὴ γίνεται ἀμέσως μετὰ τὴν ἀσκήσιν, ἐπὶ τόπου, προφορικῶς. Ἐνίοτε παρακολουθεῖ ταύτην δευτέρα κριτικὴ ἐγγράφως, βραδύτερον κεδιδομένη καὶ κοινοποιουμένη εἰς πάντας τοὺς μετασχόντας τῶν ἀσκήσεων ἀξιωματικούς· ἀλλ' αὕτη δὲν εἶνε ἀπαραίτητος εἰμὴ ὁσάκις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρασταθῆ εἰς τὴν πρώτην εἰμὴ μέρος μόνον τῶν ἀξιωματικῶν.

Ἵπάρχουσιν οἱ φρονούντες ὅτι δὲν συμφέρει εἰς τὴν πεθαρχίαν νὰ γίνεσθαι ἡ κριτικὴ δημοσίᾳ, ἐνώπιον ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν· νομίζουσιν ὅτι οὕτω μειοῦται τὸ γόητρον τῶν κρινόμενων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν. Ἡ γνώμη αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη, καὶ προκύπτει ἐκ τῆς ιδέας, ὅτι βάσις τῆς κριτικῆς εἶνε ἡ δογματικὴ, μετ' αὐθεντίας, ἐπίκρισις τῶν σκέψεων, ἢ πράξεων τῶν κρινόμενων· βεβαίως οὕτω ἐκλαμβανομένη προτιμότερον νὰ γίνεσθαι κατ' ἰδίαν.

Οἱ κανονισμοὶ ἀπαιτοῦσιν ὅπως ἡ κριτικὴ εἶνε διδα-

σκαλίᾳ ὅπως τὰ γενόμενα σφάλματα κρίνονται διὰ τρόπον διδακτικῶν, καὶ οὐχὶ τρόπου ἐλέγχοντος, ἄνευ μομφῶν, ἐκτὸς θεβαίως ἂν πρέκειται περὶ παραβάσεων τῆς πεθαρχίας ἢ κανονισμοῦ, ὅποτε αἱ παρατηρήσεις δύνανται νὰ γίνωνται ἰδιαιτέρως. Ὡς ὑποδείγματα καλῆς κριτικῆς δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν αἱ κριτικαὶ τοῦ Διαδόχου.

Ὁ Διάδοχος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσκήσεως βλέπει καὶ ἀντιλαμβάνεται πλῆθος λεπτομερειῶν, λαμβάνει δὲ πρὸ ταύτης καὶ μετ' αὐτὴν γνῶσιν τῶν θεμάτων, τῶν ἐκδοθειῶν διαταγῶν κ.τ.λ. Ἔχει ὁμῶς τὴν τέχνην τοῦ ἀσφαλοῦς κριτικοῦ, ὅστις ἐκ τοιαύτης πληθῆος στοιχείων διακρίνει, ποῖα ἔχουσι μεγάλην σημασίαν, ποῖα ἔχουσι δευτερεύουσαν, ποῖα δὲν ἔχουσι καμμίαν, ποῖος ὁ σύνθεσμός των μετὰ τὸ σύνολον. Κάτοχος τῶν στρατιωτικῶν ζητημάτων, καὶ ἔχων ἀκριθῆ γνῶσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ στρατοῦ μας γνωρίζει τί πρέπει νὰ τολμήσῃ, καὶ ποῦ πρέπει νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν του· πρέπει δὲ νὰ ληρθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι δὲν ἔχει καιρὸν νὰ μελετήσῃ ἐν ἡσυχίᾳ ὅσα θὰ εἴπη. Εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ αὐτοσχεδιάσῃ ἐπὶ τόπου καὶ προσέτι νὰ εἶνε σαφὴς καὶ σύντομος. Καὶ εἶνε πράγματι ὁμολογουμένως ὅμως τὸν βοηθοῦσι καὶ φυσικὰ χαρίσματα, μεγάλη παρατηρητικότης, διαύγεια κρίσεως καὶ θαυμασία μνήμη.

Ἐὰς προσέσῃ τις εἰς ταῦτα καὶ ἕκτακτον εὐχέρειαν λόγου, εὐγένειαν καὶ λεπτότητα ἐκφράσεως, μετριοφροσύνην διὰ τὴν ἰδίαν γνώμην καὶ ἔχει τις περίπου εἰκόνα τῆς κριτικῆς ταύτης, ἣτις δικαίως ἐγέννησε τοιαύτην ἐντύπωσιν. Ἵπὸ τοιοῦτους ὅρους ἡ κριτικὴ εἶνε διδακτικωτάτη.

* *

Ἐτονίσσαμεν προηγουμένως ὅτι οὐσιώδης ὅρος τῆς ἐπιτυχίας ἀσκήσεως τινος εἶνε τὸ νὰ λάβῃ τὴν ἐξέλιξιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανεν ἐν τῇ πραγματικότητι τοῦ πολέμου· Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀπατάται τις ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ὁμοιότητος ταύτης. Διότι ἡ ἀτέλεια, ἡ ἀθεράπευτος ἀτέλεια, τῶν ἀσκήσεων ὡς μέσου ἐκπαιδεύσεως εἶνε τὸ ὅτι ἀπὸ αὐτὰς λείπει τὸ κύριον καὶ οὐσιωδέστατον χαρακτηριστικὸν τοῦ πολέμου· ὁ κίνδυνος τῆς ζωῆς. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν πρὸς θεραπείαν τῆς ἐλλείψεως ταύτης νὰ γίνῃ εἰς στρατὸν πεπολιτισμένου Κράτους ὅ,τι προέτεινεν εἰς Ρῶσσοις στρατηγός· Νὰ δίδεται δηλ. εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ ποσότης τις ἐνσφαιρῶν φυσικῶν ὥστε νὰ γεννηθῆ ἀμφοτέρωθεν τὸ αἰσθημα τοῦ κινδύνου.

Ἄλλ' ὅπως ὅποτε ὑπάρχει ἐν μέσον διὰ νὰ δίδεται εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀσκήσεως φυσικωτέρα τις τροπὴ μέσον ἀτελέστατον, ἀλλὰ καὶ τὸ μόνον· ἡ διαιτησία. Ὁποῖαν μεγάλην σημασίαν ἔχει διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν κατὰ τὰς ἀσκήσεις ἡ καλὴ διεξαγωγὴ τῆς διαιτησίας, εἶνε εὐνόητον μετ' ὅσα εἴπομεν ἀσκήσις ἄνευ διαιτησίας ἢ μετὰ τοιαύτης κακῶς λειτουργήσεως εἶνε θεαματικὴ παιδιά.

Δυσχερέστατον εἶνε τὸ ἔργον τῶν διαιτητῶν· πρέπει νὰ ὦσιν ἐγκαίρως καὶ πρὸ τοῦ ἀρχίσῃ ἡ σύγκρουσις ἐπὶ τόπου, πρέπει ἐγκαίρως νὰ προβλέπωσι ποῦ ἡ παρουσία των καθίσταται ἐκαστοτε ἀναγκαία καὶ νὰ μεταβαίνωσι τα-

χέως ἐκεῖ, πρέπει νὰ γνωρίζωσι νὰ χρησιμοποιοῦσι τοὺς βοηθούς των ἀποστέλλοντες αὐτοὺς ὅπου εἶνε ἀνάγκη ἢ κρίσις των ἐπὶ τακτικῆς τινος καταστάσεως δέον νὰ εἶνε ταχέως καὶ ἀσφαλῆς· δέον νὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῶσι ταχέως καὶ ὀρθῶς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πυρός, καὶ νὰ γνωρίζωσι νὰ καθιστῶσιν αἰσθητὰ εἰς ἕκαστον τῶν διαμαχομένων τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πυρός τοῦ ἀντιπάλου. Οἱ διαιτηταὶ εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι θὰ ἐκτιμῶσιν τὰς ἀπωλείας τοῦ πυροβολικοῦ· οἱ διαιτηταὶ θὰ κρίνωσι ποῖαν θραῦσιν θὰ ὑποστῇ τὸ πεζικὸν τὸ προχωροῦν ἀκαλύπτως ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ ἀντιπάλου, καὶ θὰ σταματήσωσιν ἐγκαίρως τὴν κίνησιν του· αὐτοὶ θὰ ἐκτιμῶσιν ἐὰν ἡ ἐφοδος εἶχε προπαρασκευασθῆ ἀρκούντως διὰ τοῦ πυρός· ὁ διαιτητὴς τοῦ ἵππικοῦ εἶνε ἐκεῖνος ὅστις ἀφοῦ κατορθώσῃ νὰ ἀντιληφθῆ ταχέως τὴν ταχέαν καὶ ποικίλην μεταβολὴν τῶν σχηματισμῶν δύο ἐπελαυνόντων κατ' ἀλλήλων ἵππικῶν θὰ ἐκφέρῃ ἀμέσως τὴν δύσκολον ἀπόφασιν περὶ τοῦ ποῖος ἐνίκησε.

Ἐννοεῖ τις εὐκόλως ὅτι ἡ ἀξία ἀξιωματικοῦ τινος δοκιμάζεται ἐπίσης διὰ τοῦ διορισμοῦ του ὡς διαιτητοῦ ὅπως καὶ διὰ τοῦ διορισμοῦ του ὡς διοικητοῦ μονάδος.

Δὲν θέλομεν νὰ ἐξετάσωμεν ἐὰν ἡ ἀτέλεια τῆς διαιτησίας κατὰ τὰς ἐφετεινὰς ἀσκήσεις βαρύνει τοὺς διαιτητὰς ἢ προέρχεται ἐξ ἄλλων αἰτίων. Ἐθέσαμεν ὡς κανὸνα νὰ μὴ ἐπικρίνωμεν κανένα διότι ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ εὐκόλος ἐπίκρισις εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἄδικος· εὐσυνείδητος δὲ κρίσις ἀπαιτεῖ ἐξονύχισιν καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν τὸ πλεῖστον τῶν ὁποίων ἀγνωστοῦμεν. Ἄλλὰ καὶ δὲν δύναμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ διαιτησία παρ' ἡμῶν, ὡς σύνολον, ὡς ἔργον—ἀνεξαρτήτως τῶν αἰτίων—ἀπέτυχε. Εἰς τὴν ἀποτυχίαν δὲ αὐτῆς ὀφείλονται καὶ αἱ παράδοχοι καὶ ἐντελῶς ἀσυμβίβαστοι μετὰ τὴν πραγματικότητα τοῦ πολέμου περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι πολλαῖς παρουσιάσθησαν κατὰ τὰς ἡμετέρας ἀσκήσεις, καὶ προεκάλεσαν ἄλλοτε μὲν τὴν πρόωρον διακοπὴν αὐτῶν ἄλλοτε δὲ περιέργους εἰκόνας μάχης μετὰ φανταστικῆς ταχύτητος ἐξελισσομένης. Ἵπὸ τοιοῦτους δὲ ὅρους εἶνε θαῦμα πῶς κατορθώθη καὶ ὅ,τι κατορθώθη.

Ἐὰς ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ σπουδαία αὕτη ἀτέλεια θὰ διορθωθῆ. Ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον θὰ συνέφερον ἴσως νὰ ἐπιστηθῆ ἡ προσοχὴ τῶν διαιτητῶν εἶνε τὸ νὰ ἐμποδίζωσι τὴν βαρβαρίαν ἐξέλιξιν τῆς μάχης, τὴν ὁποῖαν τὸσάκις ἐμὲμφθη καὶ ἡ Α. Β. Γ. ὁ Διάδοχος. Ἡ πορεία τῶν μαχῶν εἶνε τὴν σήμερον βραδεῖα, χρονίζουσα· πρέπει δὲ ἐγκαίρως νὰ συνειθίσῃ ὁ στρατὸς μας μετὰ τὴν ἰδέαν ταύτην, διὰ νὰ μὴ εὐρεθῆ ἐν καιρῷ πραγματικῆς μάχης πρὸ δυσχερέστατων ἐκπλήξεων. Κατὰ τὴν ἀσκήσιν π. χ. τῆς 22 Σεπτεμβρίου παρὰ τὸ Τσακὸ, μεραρχία περιοριζομένη ἀφ' ἐνός ὑπὸ ἐτέρας μεραρχίας καὶ ἀφ' ἐτέρου ὑπὸ τῶν ὑπαιρειῶν τοῦ Ἵμηττοῦ ἠγωνίζετο κατὰ ταξιαρχίας περιοριζομένης ἀφ' ἐνός μὲν ὑπὸ ἐτέρας ταξιαρχίας καὶ ἀφ' ἐτέρου ὑπὸ τῶν ὑπαιρειῶν τοῦ Ἵμηττοῦ ἐπίσης. Ὁ μεραρχίας προσεπάθησε νὰ ἀπασχολήσῃ καὶ παρασύρῃ τὴν ταξιαρχίαν πρὸς τὸ δεξιὸν της ὥστε νὰ διασπάσῃ τὸ ἀριστερόν της καὶ εἰσδύσῃ μεταξὺ τούτου καὶ τῆς ἀριστερόθεν αὐτῆς ὑποτιθεμένης ἐχθρικῆς ταξιαρχίας. Διὰ κα-

λῆς διατάξεως τῶν ἐφεδρειῶν τοῦ ἀμυνομένου καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς πιθανῆς ἐνεργείας τῆς ὑποτιθεμένης ταξιαρχίας, ἡ ἐνέργεια τῶν ἐφεδρειῶν τῆς μεραρχίας θὰ ἀπέληγε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς ἀγῶνα κατὰ μέτωπον. Ἵπὸ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς ὑπετέθησαν τὰ ἀντίπαλα στρατεύματα τοιαύτη ἐξέλιξις εἶνε ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις ὅταν ἀμφοτέρωθεν αἱ διατάξεις εἶνε ὀρθαί. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἀγὼν ἦτο πραγματικὸς, καὶ ἐὰν ἡ μεραρχία ἀκόμη κατώρθου νὰ τάξῃ τὸ πυροβολικὸν της τὸσον πλησίον τοῦ ἐχθροῦ ὅπως τὸ ἐταξε, τὸ δὲ πεζικὸν της νὰ τὸ ἀναπτύξῃ τὸσον εὐχερῶς ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην, ἀπὸ τῆς ἐναντίας ὁμῶς περίπου ὥρας ἡ ἐξακολούθησις τῆς ταχίας προχωρήσεως της θὰ καθίστατο ἀδύνατος· διότι ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης αἱ γραμμαὶ τῶν ἀκροβολιστῶν της εἶχον νὰ διατρέξωσι ζώνην ἐδάφους τελείως ἀκάλυπτον, θειρίζομένην ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἀντιπάλου, ἐκτάσεως ἀλλαχοῦ 800 ἀλλαχοῦ 1000 μέτρων. Ὁ ἀγὼν διὰ τοῦ πυρός ἐκεῖ θὰ ἐχρῶνιζε καὶ θὰ ἀπηρετοῦντο ὥραι πολλαὶ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ὁ εἰς τῶν δύο τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πυρός, κλονισθῆ δὲ τὸ ἠθικὸν τοῦ ἐτέρου· ἴσως ἡ μεραρχία θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἀναμείνῃ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς διὰ νὰ προσπελάσῃ τὴν ἐχθρικὴν θέσιν. Τὴν τοιαύτην ἐξέλιξιν τῆς μάχης ἀπέδειξαν οἱ τελευταῖοι πόλεμοι.

Ἄλλὰ τοιοῦτου εἴδους ἀσκήσις θὰ ἀπέληγεν εἰς μεγάλην ἐξάντλησιν τοῦ στρατεύματος, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τοιαύτην ἐξέλιξιν πασῶν τῶν καθ' ἡμέραν ἐπαναλαμβανομένων κατὰ τὰς ἀσκήσεις μαχῶν. Βεβαίως δὲ κατὰ τὰς ἐφετεινὰς ἀσκήσεις τοιαύτη ἀπαιτήσις θὰ ἦτο ὑπερβολικῶς μεγάλη. Ἄλλ' εἰς τὸ μέλλον, ἴσως θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον, ἐὰν ὅχι βεβαίως ὅλα· αἱ ἀσκήσεις, ἀλλὰ τούλαχιστον μία, διετίθετο κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ δώσῃ εἰς τὸ στράτευμα τὴν ἀληθῆ ἐντύπωσιν τῆς διαρκείας καὶ τῆς βραδυτητος τῆς ἐξελίξεως τῆς μάχης· καλὸν νὰ συνειθίσῃ τὸ στράτευμα μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι πρέπει νὰ ἐπιμένη καὶ ὑπομένη ὥρας πολλὰς ἀγωνιζόμενον σχεδὸν ἐπὶ τόπου, κερδίζον τὸ ἔδαφος σπιθαμῆν πρὸς σπιθαμῆν. Διότι ἄλλως ὑπάρχει ἴσως κίνδυνος μήπως ἐν τῇ πραγματικότητι συνειθισμένον μετὰ τὴν ἰδέαν τῆς ταχίας προχωρήσεως, ἐκλάβῃ τὴν ἀναγκαιὴν τότε ἐπιδηληθησομένην βραδύτητα, ὡς ἀδυναμίαν καὶ ἴσως ὡς ἀποτυχίαν. Ἀπλῶς ἐκφέρομεν τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀξίωσιν ἐπὶ τοῦ ἀλανθάστου αὐτῆς. Ἄλλοι ἀρμοδιώτεροι ἡμῶν ἄς κρίνωσι.

* *

Πρὶν ἢ τελειώσωμεν νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς Ἐπιμελητείας. Καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι αἰσθανόμεθα τὸν πειρασμὸν νὰ τὴν...υπερασπίσωμεν. Ἄν ὅχι διὰ τὸ σύνολον τοῦ ἔργου της τοῦλάχιστον διὰ μέρος αὐτοῦ.

Ἡ Ἐπιμελητεία ἔχει ἀπέναντι τοῦ στρατοῦ πλὴν τῶν ἄλλων καθηκόντων της καὶ πῆν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξυπηρετῇ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἰδιοτροπωτέρου καὶ πολλακίς παραλογωτέρου ὄργάνου τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος· τοῦ στομάχου. Γνωρίζομεν ὅλα ὅτι σπανίως εἴμεθα εὐχαριστημένοι

μέ γεῦμα ἢ δεῖπνον τὸ ὅποιον οἱ ἴδιοι ἐξελέξαμεν φαντάζεται δὲ τις εὐκλῶς τί σημαίνει τὸ νὰ ὑποχρεωθῇ ἐπὶ ἡμέρας νὰ τρώγῃ ἀτάκτως ὑπὸ περιστάσεις διατροφῆς δυσχερεῖς, ὅποια εἶνε ἕταν διατρέφονται μεγάλαι συναθροίσεις ἀνθρώπων. Ἡ ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν συσσωρευομένη δυσἀρεσκεία πρέπει καὶ νὰ ξεσπάσῃ. Καὶ ἐπειδὴ οἱ στρατιῶται δὲν ἠμποροῦν νὰ τὰ βάλουν μετὸν λοχαγόν των, οὔτε μετὸν συνταγματάρχην των, οἱ ὅποιοι εἶνε παρόντες καὶ οἱ ὅποιοι ἴσως καὶ αὐτοὶ συνυποφέρουν, τὰ βάζουν ὅλοιο μαζῆ, καὶ ὁ λοχαγὸς καὶ ὁ συνταγματάρχης, μετὸν ἀπόντα, τὸν ἀύρατον, τὴν Ἐπιμελητείαν. Εἶνε τῶσον εὐχάριστον εἰς τὸν στρατιωτικὸν νὰ γυρινιάζει μετὰ καὶ τι ὥστε δὲν θὰ ἀφίση νὰ τοῦ διαφύγῃ μία τοιαύτη εὐκαιρία, ἀφοῦ μάλιστα ἡ Ἐπιμελητεία εἶνε γενικὴ ἐκφρασίς, δὲν εἶνε ἀνώτερος ὁ ὅποιος νὰ τιμωρῇ.

Ἐγιναν λοιπὸν τῆς μόδας αἱ κατὰ τῆς Ἐπιμελητείας μεμιμοίριαι, τῶσον ὥστε καὶ ὅταν πράξῃ ὅτι τῆ εἶνε ἀνθρωπίνως ἐφικτὸν, πάλιν δὲν θὰ διαφύγῃ τὴν κατάκρισιν.

Νομίζομεν ὅμως ὅτι καλὸν εἶνε, τουλάχιστον ὡς πρὸς τὴν διατροφήν, νὰ μοιράζονται αἱ εὐθύναι.

Ἰπὸ περιστάσεις ὅποια αἱ ἐμπόλεμοι, ἡ Ἐπιμελητεία δὲν ἔχει καθήκον νὰ προσκομίζῃ τροφήν εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀνδρῶν. Τὸ ἔργον τῆς Ἐπιμελητείας εἶνε νὰ συναθροίξῃ τὰ ἀναγκαῖα ποσὰ καὶ εἶδη τροφῶν, ἢ μάλλον τὰ κυριώτερα τῶν εἰδῶν τούτων, εἰς κέντρα ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς Διοικήσεως τῶν στρατευμάτων ὑπὸ τὴν ὁποῖαν ὑπάγεται ἡ Ἐπιμελητεία. Τὰ κέντρα ταῦτα τὰ ὅποια χάριν εὐκολίας κατὰ τὰς ἀσκήσεις εὐρίσκονται ἀρκετὰ πλησίον τῶν στρατευμάτων, ἐν πολέμῳ θὰ εὐρίσκονται ἀρκετὰ μακρὰν. Ἔως ἐδῶ σταματᾷ τὸ ἔργον

τῆς Ἐπιμελητείας. Ἡ παραλαβὴ τῶν τροφῶν ἀπὸ τῶν κέντρων τούτων, ἢ μεταφορὰ των εἰς τὰ σώματα, καὶ ἢ διανομὴ των εἶνε ἔργον τῶν διοικητῶν τῶν σωμάτων, οἱ ὅποιοι διαθέτουσι πρὸς τοῦτο τὰ μεταγωγικὰ τῶν σωμάτων. Ἐὰν τὰ κέντρα εἶνε μακρὰν καὶ ἢ μονὰς εἶνε μεγάλη τότε ὁ στρατηγὸς διοικητὴς τῆς μονάδος μεταφέρει ἐκεῖθεν τὰ τρόφιμα διὰ τῶν μεταγωγικῶν μοιρῶν, τὰς ὁποίας αὐτὸς διαθέτει κατὰ βούλησιν, καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας τὰ παραλαμβάνουσιν οἱ διοικηταὶ τῶν σωμάτων.

Ὡστε ἡ μεταφορὰ καὶ ἢ ἔγκαιρος διανομὴ τῶν τροφῶν εἰς τὸ στράτευμα, δὲν εὐθύνει τὴν Ἐπιμελητείαν ἀλλὰ τοὺς διοικητὰς αὐτοῦ. Ἐὰν τὰ κέντρα διατροφῆς ἐξελέγησαν κακῶς, ἐὰν τὰ μεταγωγικὰ εἶνε ἐλλιπῆ, ἐὰν διατίθενται κακῶς, ὡς πολλάκις συνέβη, εἰς τοῦτο δὲν πταίει ἡ Ἐπιμελητεία καὶ ἐὰν ἐκ τούτου ἐπέλθῃ ἀνωμαλία εἰς τὴν διατροφήν δὲν εὐθύνεται αὐτὴ. Τούναντίον ἐὰν ἐνεκεν τοιούτων ἐλλείψεων ἀνατεθῇ εἰς αὐτὴν καὶ ἢ φροντίς τῆς προσκομιδῆς τῶν τροφῶν μέχρι τῶν λόγων, ἀναλαμβάνει μέγα βάρος διὰ τὸ ὅποιον τῆ ὀφείλονται εὐχαρισταί.

Μετὰ ὅσα εἶπομεν δὲν εἶχομεν σκοπὸν νὰ δικαιώσωμεν τὴν ἡμετέραν Ἐπιμελητείαν ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον μέχρι τοῦδε ἐλειτούργησε. Προτιμῶμεν νὰ σταματήσωμεν ἔως ἐδῶ διὰ νὰ μὴ πικράνωμεν κανένα. Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πλήρους δικαιώσεως τῆς Ἐπιμελητείας, μέχρι τῆς προώσεως εἰς τὴν ῥάχιν τῆς ὄλων τῶν σφαλμάτων τῶν ἀρμοδίων καὶ τοῦ δεκανεῶς συσσιτάρχου συμπεριλαμβανομένου, θὰ ὑπάρχῃ νομίζομεν κάποιος διάμεσος βαθμὸς εἰς τὸν ὅποιον νὰ δύναιται νὰ σταθῇ ὁ ἀμερολήπτως ὁπωσδήποτε κρίνων. Τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Μετὰ τὴν ἐπιτέλειαν τῶν πρώτων σοβαρῶν ἐν Ἑλλάδι στρατιωτικῶν γυμνασίων, δὲν εἶνε ἀκαιρὸν νὰ παραθέσωμεν τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῶν διαφόρων τοῦ κόσμου στρατῶν. Ἴδου μία στατιστικὴ εἰλημμένη ἐκ τῶν τελευταίων πινάκων καὶ ἐμφαίνουσα περίπου—μὲ ἐλαχίστας διαφορὰς— τὴν δυνάμιν ἑκάστου Κράτους.

Ἀγγλία (στρατὸς ἐθελοντικὸς μετὰ πενταετοῦς θητείας). Τακτικὸς 450,000, ἐν τῷ συνόλῳ δὲ 1,100,000 ἄνδρες.

Γαλλία τριετῆς θητεία. Ἐν καιρῷ εἰρήνης 610,000. Ἐν καιρῷ πολέμου 2,350,000.

Ἀυστρία τριετῆς θητεία—15 σώματα στρατοῦ. Ἐν καιρῷ εἰρήνης 360,000. Ἐν καιρῷ πολέμου 900,000.

Γερμανία (θητεία τριετῆς διὰ τὰ ἔξιππα καὶ διετῆς διὰ τὰ πεζά). Πέντε σώματα στρατοῦ. Ἐν καιρῷ εἰρήνης 610,000 ἐν καιρῷ πολέμου 1,700,000.

Ρωσία (πενταετῆς θητεία) ἐν καιρῷ εἰρήνης 1,226,000, ἐν καιρῷ πολέμου 2,087,000.

Ἰταλία (διετῆς θητεία). Ἐν καιρῷ εἰρήνης 269,000, ἐν καιρῷ πολέμου 800,000.

Ἰσπανία (τριετῆς θητεία) ἐν καιρῷ εἰρήνης 110,000 ἄνδρες, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου 280,000.

Βέλγιον (διετῆς θητεία). Στρατὸς ἐν καιρῷ εἰρήνης 50,000. Ἐν καιρῷ πολέμου 180,000.

Ὀλλανδία (εἰσαετῆς θητεία διὰ κληρώσεως). Ἐν καιρῷ εἰρήνης 30,000 ἄνδρες, ἐν καιρῷ πολέμου δὲ 80,000.

Δανία (εἰσαετῆς θητεία). Ἐν καιρῷ εἰρήνης 10,000 ἐν καιρῷ πολέμου 65,000.

Σουηδία (θητεία τριετῆς). Στρατὸς ἐν καιρῷ εἰρήνης 20,000, ἐν ὄρῳ πολέμου 38,000 ἄνδρες.

Νορβηγία (τριετῆς θητεία). Στρατὸς ἐν ὄρῳ εἰρήνης 10,000, ἐν ὄρῳ πολέμου 20,000 ἄνδρες.

Ἑλβετία στρατὸς ἐν ὄρῳ ἀνάγκης 250,000 ἄνδρες.

Πορτογαλλία (τριετῆς θητεία). Ἐν καιρῷ εἰρήνης 30,000, ἐν καιρῷ πολέμου 70,000 ἄνδρες.

Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι (Ἐθελοντικὸς στρατὸς τριετοῦς θητείας) 100,000. Ἐν καιρῷ πολέμου πάντες οἱ ἀπὸ 18—45 ἐτῶν ὑποχρεωτικῶς ἀσχοῦμενοι κατὰ ὄργανωμένα σώματα, ἅτινα ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀνέρχονται εἰς 115,000.

Ἰαπωνία (τριετῆς θητεία). Ἐν καιρῷ εἰρήνης 600,000 ἄνδρες, ἐν καιρῷ πολέμου 1,400,000.

Κίνα. Στρατὸς μανδουρικὸς (λόγῳ τῆς Δυναστείας) 120,000. Ἐν καιρῷ πολέμου μᾶζα 4,000,000 ἄνδρων.

ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ

ἘΘΝΗ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑΙ

Ἐνικὴ πεποίθησις ἦδη ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἐδημιουργήθη καὶ ἐπεκράτησεν, ὅτι ὁ ἀγὼν, ὃν διεξάγει νῦν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις κατὰ τῶν ποικίλων αὐτοῦ ἐχθρῶν, ἢ ἀκριβέστερον ὁ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διεξαγόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ πόλεμος, εἶνε ὁ δεινότερος τῶν μέχρι τοῦδε ἐθνικῶν ἀγώνων, ἀποβλέπων εἰς τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ τοῦ ἐθνικοῦ προορισμοῦ, αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ἐνότητος, αὐτῆς τῆς μεγάλῃς αὐτοῦ ἐθνικῆς ἀποστολῆς καὶ ἐθνικῆς Ἰδέας.

Πόλεμος τοιοῦτος κατ' αὐτοῦ διεξάγεται ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Θράκῃ κατὰ πρώτιστον λόγον, εἶτα δὲ καὶ ἐν Ἠπειρῷ, ἐν Συρίᾳ, Παλαιστίνῃ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, τέλος δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀνατὴν Ἀνατολὴν μεγάλῳ καὶ ἐθνικῷ κέντρῳ, ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ δὴ κατ' αὐτῆς τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Ἐθνικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Πολλοὶ δὲ καὶ ποικίλοι εἶνε οἱ ἐμφανῶς καὶ ἀφανῶς τὸν πόλεμον τοῦτον διεξάγοντες πολέμοι. Τοιοῦτος εἶνε πρῶτον ὁ μέγας ἀνέκαθεν πόλεμος τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ Τοῦρκου. Μετὰ τῆς Τουρκίας ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ πολεμεῖ ὁ Πανσλαβισμὸς ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ρωσσίας. Μετὰ τούτους ἔρχονται οἱ ἀφανεῖς ἀλλ' ἐπίσης ἐπικίνδυνοι πολέμοι, εὐρωπαϊκαὶ τινες Δυνάμεις, ἴδια ἐπιδιώκουσαι συμφέροντα ἐν τῇ Ἀνατολῇ μὴ συμβιβαζόμενα μετὰ τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πλὴν τούτων τῶν μεγάλων πολεμίων ἔρχονται νῦν οἱ τούτων δορυφόροι Βούλγαροι καὶ Ρουμᾶνοι. Πάντες οὗτοι συμμαχοῦντες πρὸς ἀλλήλους ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καίπερ δι' ἑστάμενοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ φανερώς καὶ ἀφανῶς πολεμοῦντες ἀλλήλους. Τί ζητεῖ ἡ Τουρκία ἐν τῇ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ πολέμῳ εἶνε λίαν γνωστὸν. Ἴκανοὶ ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν, οἱ μὴ κρίνοντες καὶ νοοῦντες τὰ πράγματα κατὰ βάθος καὶ νομίζοντες, ὅτι ἡ Τουρκία ἀπλῶς ἀπὸ τυφλώσεως πολιτικῆς καταδιώκει τὸν Ἑλληνισμὸν ἐν τῷ κράτει αὐτῆς, ἐνῷ ὤφθη κατὰ βάθος τὸ συμφέρον τῆς Τουρκίας ἀπαιτεῖ νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς συντηρητικοῦ στοιχείου ἔχοντος συμφέρον ἐν τῇ διατηρήσει τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Καὶ οἱ τοιοῦτοι οὐ παύονται ἀναμιμνήσκοντες εἰς τοὺς Τούρκους, ὅτι ἡ ἀνελληρικὴ πολιτικὴ αὐτῶν εἶνε σφαλερὰ καὶ ὀλεθρὰ.

Καὶ ὅμως οἱ Τούρκοι, εἴτε ἐκ βαθυτέρων λογισμῶν ὀρμώμενοι, εἴτε καὶ ἐξ ὀρμεφύτου εὐθυγνωσίας τῶν

πραγμάτων κινούμενοι, κρίνουσι τὰ πράγματα κατὰ τρόπον πολὺ διάφορον. Οὗτοι κρίνοντες τὰ πράγματα οὐχὶ μερικῶς ἐκ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ νῦν γενομένων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καθόλου ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ ἱστορικοῦ, πολιτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ καθεστώτος, φρονοῦσιν ὅτι ὁ μόνος ἐν ταῖς Χριστιανικαῖς Λαοῖς τῆς Ἀνατολῆς ἰσχυρότατος καὶ κινδυνώτατος πόλεμος αὐτῶν εἶνε ὁ Ἑλληνισμὸς. Τοῦτο διαβλέπουσιν οὐχὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συγχρόνῳ ἱστορικῇ καθεστώτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἡ Μακεδονία, ἔθθα μέχρι τινὸς φαίνονται ταυτιζόμενα τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Τουρκικὰ συμφέροντα, δὲν βαρύνει πολὺ ἐν τῇ πλῆσσιγγι τοῦ ὄλου ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἐνῷ ἐκτὸς Μακεδονίας πανταχοῦ, καὶ ἐν Θράκῃ καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ πανταχοῦ τέλος τοῦ Ὄθωμανικοῦ κράτους, τὸ σθεναρῶς ἀντιτιθέμενον πρὸς τὸ Τουρκικὸν Χριστιανικὸν στοιχεῖον εἶνε τὸ Ἑλληνικόν. Συμφέροι λοιπὸν εἰς τὴν Τουρκικὴν πολιτικὴν νὰ καταδιώκῃ πολιτικῶς καὶ ἠθικῶς τὸ στοιχεῖον τοῦτο τὸ ἀποτελοῦν σκώληκα ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ πανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ἐνῷ ὁ ἐκ Βουλγαρίας κίνδυνος περιορίζεται ἐν τοπιζόμενος ἐν μικρῷ τμήματι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας διότι οἱ Τούρκοι εἶνε ἱκανῶς νοήμονες, ἵνα νοήσωσιν, ὅτι αἱ Βουλγαρικαὶ μεγαλορρημοσύναι περὶ Κωνσταντινουπόλεως δὲν εἶνε ἄξια σπουδαίας μερίμνης καὶ φόβου.

Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἄς ὑπηρετήσωμεν, καταδιώκουσι τὸν Ἑλληνισμὸν ὡς δύναμιν ἐθνικῶς καὶ ἠθικῶς ἰσχυρὰν, δυναμὴν νὰ παρεμβάλῃ προσκόβματα εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ἀμέσων καταδιωκτικῶν ἢ ἄλλων ἐμμέσων ἐπεκτατικῶν συμφερόντων αὐτῶν.

Μετὰ τούτους τοὺς κινδυνωδεστάτους πολέμους ἔρχονται οἱ ἄμεσοι πολέμοι οἱ ζητοῦντες νὰ καταλάβωσι χώρας, ἱστορικῆς καὶ ἐθνικῆς δικαιοῦματι ἀνηκούσας εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ Βούλγαροι, οἱ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ κράτους αὐτῶν καθιστῶντες τὴν Μακεδονίαν στάδιον τῶν ληστρικῶν αὐτῶν κατακτητικῶν ἐπιδρομῶν.

Μετὰ τοὺς Βουλγάρους ἔρχονται οἱ Σέρβοι. Εἰ καὶ αἱ τῶν Σέρβων κατακτητικαὶ βλέψεις, ἐκτείνονται ὡσαύτως ἐπὶ χώρας Ἑλληνικὰς, ὁ ἐκ μέρους τούτων κίνδυνος, οὔτε τοσοῦτο μέγας, οὔτε τοσοῦτο ἐπικείμενος. Ἀλλ' οὐχ' ἦττον πρέπει νὰ λογισθῶσιν καὶ οὗτοι ἐν ταῖς πολεμίοις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τουλάχιστον ἐν Μακεδονίᾳ. Εἰς τὰ ἐθνάρια ταῦτα τὰ πολέμια τῷ Ἑλ-

ληγισμῶ προστίθεται νῦν καὶ τὸ πέραν τοῦ Ἰστρου Ρουμανικὸν ἢ Μολδοβλαχικὸν καλούμενον ἔθνος, ἀποβλέπον καὶ τοῦτο εἰς κατάκτησιν κατ' ἄλλην διεύθυνσιν σκοπούμενην, ἀλλὰ τεχνιγέντως συνδευμένη μετὰ πολέμου κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν ταῖς ἐντεθεθῆν τοῦ Αἴμου χώραις.

Τὸ δευτέρωτον ἐν τῷ ὄλῳ τούτῳ, κατὰ ποικίλων παλεμίων, ἀγῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἶνε ὅτι ἔχει οὗτος ἀντιμέτωπα τὰ μνημονευθέντα ἔθνη ὑποστηρίζόμενα ὑπὸ τῶν εἰρημένων Μεγάλων Δυνάμεων διὰ τὸ ἐνοῦν αὐτὰ πρὸς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις κοινὸν συμφέρον. Τὸ κοινὸν τοῦτο συμφέρον εἶνε ἡ ἐξασθένεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ καταστροφὴ τῶν συνεκτικῶν αὐτοῦ ἐθνικῶν δεσμῶν, ἡ προσβολὴ τῶν ἐθνικῶν αὐτοῦ κέντρων, καὶ ἐνῶ οἱ Βλάχοι καὶ Βούλγαροι πολεμοῦσι ληστρικῶς ἐν Μακεδονίᾳ, αἱ κοινὸν ἐν τῇ ταπεινώσει καὶ τῇ ἐξασθενίᾳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ συμφέρον ἔχουσαι Δυνάμεις καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ Τουρκία, δι' οὗς εἴπομεν λόγους, ἀγωνίζονται νὰ καταφέρωσι κατὰ τοῦ κυριωτάτου κέντρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὰ καιριώτατα τραύματα. Εἶνε πλέον φανερόν, ὅτι οἱ δεινότατοι πολέμοι τοῦ ὄλου Ἑλληνισμοῦ εἶνε αἱ Δυνάμεις, αἱ ὑποσκάπτουσαι τὸ ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν κράτος τῆς Ἐκκλησίας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν τῇ Τουρκικῇ Αυτοκρατορίᾳ. Πρόσχημα ἠθικὸν τοῦ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀγῶνος εἶνε ἡ ψευδὴς νοουμένη ἀρχὴ τῶν Ἐθνοτήτων.

Η ΔΗΘΕΝ ΥΠΟΔΟΥΛΩΣΙΣ

Αἱ Δυνάμεις αἱ δυσμενῶς ἔχουσαι πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν, δι' οὗς εἴπομεν λόγους, καὶ ζητοῦσαι νὰ διασπάσωσι τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἐνότητα καὶ νὰ καταστρέψωσι τὸ πολιτικὸν μέλλον αὐτοῦ, ὡς μέσον διαλυτικὸν τῆς ἐνότητος ταύτης εὐρίσκουσι τὴν ἐν μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους δημιουργίαν νέων ἐθνοτήτων, ἐκ φυλῶν ἀπαρτιζουσῶν, ἰδιάζοντα τμήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους. Φρονοῦσιν δηλονότι αἱ Δυνάμεις αὗται, ὅτι ἡ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐκπροσωπούμενη ἐθνικὴ ἐνότης τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶνε κυρίως ἐθνικὴ, ἀλλὰ θρησκευτικὴ, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς θρησκευτικῆς ἐνότητος οὐχὶ ἐνοῦσα ἐθνικῶς, ἀλλὰ ὑποδουλοῦσα εἰς τοὺς Ἑλληνας λαοὺς, ἀλλοτρίους ἔχοντας τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἐθνότητα.

Ἐν τῷ ἐνιαίῳ ἐθνικῷ κράτει τῆς Ἐκκλησίας οὐδὲν ἄλλο βλέπουσιν ἢ τὴν ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν ἰδιότητα καὶ χαρακτῆρα ἐξακολούθησιν τῆς Βυζαντινῆς ἐπιπολλῶν μὴ Ἑλληνικῶν λαῶν βίᾳ ἐπιβαλλομένης πολιτικῆς ἐνότητος. Ὅπου λοιπὸν βλέπουσιν φυσικὰς τινὰς ἢ φυλετικὰς διαφορὰς ἢ ἰδιοφυῆς ἐν τῷ ἱστορικῷ καὶ ἐθνικῷ ὄργανισμῷ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἰσχυρίζονται ὅτι ἀνακαλύπτουσιν ἐν αὐταῖς λαοὺς ξένους πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν, διὰ τοῦ καταναγκαστικοῦ κράτους τῆς Ἐκ-

κλησίας ἐνομένους πρὸς αὐτόν. Οὕτω ἐν τοῖς Μακεδόσιν ἐκεῖνοις, οἵτινες ἔνεκα καιρικῶν περιστάσεων ἀποβαλόντες τὴν πάτριον φωνὴν, χρώνται, ἐν τῷ συνήθει ἐξωτερικῷ βίῳ, μιξοβαρβάρῳ τινὶ διαλέκτῳ, λαλοῦσι γραμματικὸν τύπον σλαυικόν, καλοῦσι Βουλγάρους Πατριαρχικοὺς, ὡς δῆθεν μόνον διὰ τῆς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον θρησκευτικῆς ἐνότητος συνδεομένους πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐμμέσως πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐκ τῶν Ἀλθονοφώνων λεγομένων Ἑλλήνων, δημιουργοῦσιν ἀνθελληνικὴν ἀλθονοφώνου ἐθνότητα. Καὶ ἐκ τῶν ἐν τισιν Ἑλληνικαῖς χώραις, ὡς Μακεδονίᾳ, Ἡπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ, σποράδην οἰκούντων Κουτσοβλάχων, δημιουργοῦσι λαὸν δῆθεν Ρουμανικόν, συγγενῆ πρὸς τοὺς πέραν τοῦ Ἰστρου Βλάχους καὶ Μολδανοὺς, ὡς ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ ἐκ τῶν Ἀραβοφώνων Ἑλλήνων τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης δημιουργοῦσιν Ἀραβικὴν ἢ Ἀραμαϊκὴν ἐθνότητα χριστιανικὴν, ὄλεθριαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας.

Ἰσχυρίζονται λοιπὸν, ὅτι πάντες οὗτοι οἱ λαοὶ, μὴ ὄντες Ἑλληνες ἐνοῦνται πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν μόνον διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι διὰ τῆς θρησκευτικῆς ἐνότητος, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θρησκευτικῇ ἐνότητι, βλέπουσιν οὐχὶ ἐνότητα ἐθνικὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑποδουλοῦσιν ἐθνικὴν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν καὶ καταδυναστεύουσιν ἐθνικὴν ἐκ μέρους τούτων, ἤτοι ἐθνισμὸν Ἑλληνικὸν βίᾳ ἐπιβαλλόμενον διὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὰς θεωρίας ταύτας ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἡ ἔχουσα κράτος ἀπλῶς πνευματικὸν καὶ θρησκευτικὸν ἐπὶ πάντας τοὺς λαοὺς καὶ ὀφείλουσα διὰ τοῦτο νὰ μὴ ἔχη ἄλλον χαρακτῆρα ἰδιοφυῆ παρὰ ἐκκλησιαστικόν, οὕσα δ' ὁμοῦ ἀνέκαθεν Ἑλληνικὴ, ζητεῖ νῦν, ὑπηρετοῦσα πανελληνίους ἐθνικοὺς καὶ πολιτικοὺς ὑπολογισμοὺς, νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὸ πνευματικὸν αὐτῆς ἐπὶ τὰς ὀριζόμενας φυλὰς κράτος, ἵνα ἀφομοιώσῃ αὐτὰς ἐθνικῶς πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν.

Οὕτω δὲ ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ χειραφέτησις τῶν φυλῶν τούτων εἶνε κατ' οὐσίαν, χειραφέτησις ἐθνικὴ, δικαία. Τὸ Πατριαρχεῖον, κατὰ τὰς θεωρίας ταύτας, οὐδὲν ἄλλο ἐκπροσωπεῖ, εἰμὴ ἐθνικὴν καταδυναστεύουσιν τῶν λαῶν τούτων, καὶ διὰ τοῦτο ὁ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης πόλεμος καὶ ἡ κατάλυσις τῶν λεγομένων θεμελιωδῶν δικαιοματίων καὶ προνομίων αὐτῆς εἶνε ἔργον κατ' οὐσίαν ἀπελευθερωτικόν, τῶν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καταδυναστευομένων λαῶν. Τὸ Βουλγαρικὸν Σχίσμα, ἤτοι ἡ Βουλγαρικὴ Σχισματικὴ Ἐκκλησία εἶνε διὰ τοῦτο Ἐκκλησία Ἐθνικὴ, ἀπαλλάττουσα τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος ἀπὸ τῶν Φαναριωτικῶν καὶ Ἑλληνικῶν ζυγῶν, Ἐκκλησία ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀναγεννήσεως, ἐνῶ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία τοῦ Φαναρίου, εἶνε Ἐκκλησία τοῦ καταδυναστεύοντος Ἑλληνισμοῦ, Ἐκκλησία ἐκ-

προσωποῦσα Βυζαντινὴν καταδυναστεύουσιν ἀλλοτρίων λαῶν. Εἶνε Ἐκκλησία τοῦ παρελθόντος, ἐκπροσωποῦσα δουλείαν καὶ στασιμότητα ἀπέναντι τῶν νεαρῶν μὴ Ἑλληνικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ὅτι δὲ λέγουσι περὶ τῆς Βουλγαρικῆς σχισματικῆς Ἐκκλησίας, τοῦτ' αὐτὸ φρονοῦσι καὶ περὶ τῆς νῦν ζητουμένης ἐν Ἑλληνικαῖς χώραις Βλαχικῆς Ἐκκλησίας, ὁμοίως δὲ καὶ ἀλθονοφώνου, ἀραβικῆς ἢ ἀραμαϊκῆς.

Δὲν γινώσκουμεν κατὰ πόσον οἱ ταῦτα λέγοντες καὶ φρονοῦντες, λέγουσι καὶ φρονοῦσιν εἰλικρινῶς καὶ μετὰ πεποιθήσεως, ἢ ἂν ὑπὸ τὰ ἐξωτερικῶς εὐλογοφανῆ ταῦτα προσήματα, ἐργάζονται ὑπὲρ ἰδίων σκοπῶν.

Τοῦτο εἶνε ἡμῖν ἀδιάφορον. Τὸ δὲ διαφέρει ἡμῖν εἶνε νὰ καταδείξωμεν τὸ πάντῃ πάντως ἀσύστατον καὶ ἀνυπόστατον τῶν τοιούτων θεωριῶν, τῶν εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀποβλεπουσῶν ἢ εἰς τὴν ἀμαύρωσιν τῆς ἀληθείας, ὡς θέλει τοῦτο καταδειχθῆ διὰ τῶν κατωτέρω.

ΤΙ ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΤΙ ΦΥΛΗ

Ἐν ταῖς εἰρημέναις πολιτικαῖς καὶ διπλωματικαῖς θεωρίαις καὶ πράξεσι, γίνεται τοιαύτη παρανόησις καὶ παρεξήγησις, ἐξ ἀγνοίας ἢ ἐκ προμελέτης ἀδιάφορον, τῆς ιδέας ἔθνους ἢ ἐθνότητος καὶ σύγχυσις ἔθνους καὶ φυλῆς, ὥστε ἂν τοιαῦτα θεωρία ἐπεκράτου ἐν πᾶσι τοῖς πολιτικοῖς ὑπολογισμοῖς καὶ πολιτικαῖς πράξεσι, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἴσως κράτος ἐκπροσωποῦν ἐθνικὸν βίον.

Τὰ κράτη δὲν δημιουργοῦνται διὰ φυλῶν, ἀλλὰ δι' ἐθνῶν ἢ ἐθνικοτήτων. Ὅταν δὲ λέγωμεν «ἐθνη ἢ ἐθνικότητες», κατὰ τὴν παρ' ἡμῖν ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ὄρων nations καὶ nationalités εἰσαχθεῖσαν ἐννοίαν τῶν ὀνομάτων, ἐννοοῦμεν ἐνότητα λαοῦ ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν καὶ καθ' ὄλου εἶπεν ἱστορικὴν, ἐν τῇ ἱστορίᾳ δημιουργηθεῖσαν καὶ πνευματικὴν τινὰ ἠθικὴν καὶ ἱστορικὴν ἰδιοφυῆν ἐμφαίνουσιν, ἰδιοφυῆν καθορίζουσιν ἰδίαν τινὰ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πνευματικοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος. Κατὰ ταῦτα, τὸ ἔθνος εἶνε τι ἠθικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ δημιουργούμενον οὐχὶ φυσικὸν ἐκ τῆς φυσικῆς ἀρχῆς ἀπ' εὐθείας ἀπορρέον. Ὁ δὲ βίος ὁ ἐθνικὸς, εἶνε ἀπαύγασμα ἰδιοφυῆς ἱστορικοῦ βίου καὶ ἐξωτερικῆς ἐξελίξεως, χαρακτηριστικῆς τῆν ἰδιοφυῆν καὶ τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν, οἰουδήποτε λαοῦ ἱστορικοῦ.

Φυλὴ τοῦναντίον εἶνε τι φυσικὸν, ἔχον ἀρχὴν φυσικὴν, εἶνε ἰδιοφυῆς τις φυσικὴ ἐπὶ τῶν στοιχείων τοῦ φυσικοῦ βίου καὶ τῶν ποικιλιῶν αὐτῆς στηριζομένη.

Διαφοραὶ τοπικαί, ἀνθρωπολογικαί, συχνότατα δὲ καὶ γλωσσικαὶ ἀποτελοῦσι τὰ ἰδιαιτέρα γνωρίσματα φυλῆς τινος, ἰδιαιτάτα δὲ ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ τὸ γνωρίσμα τῆς φυλετικῆς διαφορᾶς ἢ ἰδιοφυῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ φυλὴ πνευματικῶς ἀναπτυσσομένη καὶ ἱστορικῶς ἐξελιττομένη παράγει τὸ ἔθνος, ἡ γλῶσσα καθίσταται

ἐν τῇ ἐξελίσει αὐτῆς καὶ γνώρισμα ἐθνικοῦ βίου καὶ ἐθνότητος.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐντεθεθῆν ἀκολουθεῖ τὸ λογικὸν συμπέρασμα, ὅτι γλῶσσα λαοῦ τινος τότε μόνον θεωρεῖται ἐθνικὴ, ὅταν ἐκπροσωπεῖ τὸν ἐθνικὸν καὶ τὸν ἱστορικὸν βίον, τὴν ἐθνικὴν καὶ ἱστορικὴν συνείδησιν, τὴν πνευματικὴν μορφῶσιν καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸν καθ' ὄλου τοῦ λαοῦ τούτου, ὑπὸ πρακτικώτερον δὲ μορφήν εἶνε ὄργανον παιδεύσεως καὶ φιλολογικῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας, καὶ φιλολογικῶν προϊόντων ἐννοεῖται, εἴτα δὲ θρησκευτικῆς παιδεύσεως, μορφώσεως καὶ καθ' ὄλου θρησκευτικοῦ βίου γλῶσσα, ἐν τῇ ὁ ἀνθρώπος λαλεῖ πρὸς τὸν Θεὸν αὐτοῦ καὶ δοξάζει τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Κέντρον δὲ καὶ κυριωτάτη δυνάμις, ἐνέργεια, δῆλως καὶ γνώρισμα τοῦ ἐθνικοῦ βίου εἶνε ἡ ἐθνικὴ συνείδησις, ἡ διατηρουμένη πρὸ πάντων καὶ ζῶσα ἐν ταῖς ἱστορικαῖς παραδόσεσιν λαοῦ τινος, ταῖς ἀποτελοῦσαι τὰς πατρίους αὐτοῦ παραδόσεις.

Ἐκ τούτων πάντων ἐννοεῖται σαφῶς, ὅτι γλῶσσά τις ἀνεῖ ἱστορικῆς ἐξελίξεως, ἀνεῖ λογοτεχνικῆς καὶ φιλολογικῆς μορφώσεως, γλῶσσα μὴ παρακολουθοῦσα τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν καὶ τὸν ἱστορικὸν βίον λαοῦ τινος, καὶ ἐκφράζουσα τὴν τούτου πνευματικὴν δυνάμιν καὶ ἐνέργειαν, τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐξελιττομένην, γλῶσσα περιοριζομένη ἀπλῶς εἰς ἔκφρασιν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν καὶ ἀναγκῶν λαοῦ τινος, δὲν εἶνε γλῶσσα ἐθνικὴ. Δύναται νὰ καταστῇ ἐθνικὴ ἐκ τοῦ φυσικοῦ βίου μεθισταμένη εἰς τὸν ἱστορικὸν καὶ ἠθικόν, μεθιστώσα καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ εἰς τὸ στάδιον τοῦτο τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας, ὡς λόγου χάριν συμβαίνει νῦν ἐν τοῖς Βουλγάροις.

Ἦθελε δὲ συμβῆ καὶ τοῖς Ἀλθονοῖς, ἂν ἤθελε καταστῆ δυνατὸν ἐκ τῆς Ἀλθονοφώνου φυλῆς νὰ καταστῇ καὶ Ἀλθονοφώνου ἐθνότης, Ἄλλ' ὁμοῦς ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅταν ἐν τοῖς κόλποις λαοῦ τινος ἢ ἔθνοιο, ἔχοντος μακρὸν ἱστορικὸν βίον, ἔνεκα ἱστορικῶν καιρικῶν περιπετειῶν, ἡ γλῶσσα ἢ κοινὴ ἐκλείπουσα ἐκ τῆς κοινῆς χρήσεως παραχωρῆ τὴν θέσιν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ μόνον βίῳ εἰς γλῶσσαν ἐπιγλυδὸς τινος λαοῦ, ἢ συναμεινωμένη μετὰ βαρβαρικῶν ἰδιωματίων καθίσταται μιξοβαρβάρου. Τὸ μιξοβαρβάρου τοῦτο ἰδίωμα οὔτε εἶνε οὔτε δύναται νὰ κληθῆ στοιχεῖον καὶ γνώρισμα ἐθνικῆς ἰδιοφυῆς, κατ' ἀκολουθίαν γλῶσσα ἐθνικὴ.

Ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα τοῦ τοιούτου λαοῦ, καίπερ ἐκλείπουσα ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου, εἶνε ἡ πραγματικὴ αὐτοῦ γλῶσσα, ἐφ' ὅσον συνδέεται μετὰ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ συνείδησεως τοῦ ἐθνικοῦ βίου, τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς αὐτοῦ παιδεύσεως καὶ ἐν ὑψηλότερῳ βαθμῷ ἀναπτύξεως γλῶσσα λογοτεχνικὴ καὶ φιλολογικὴ.

ΑΙ ΒΑΡΒΑΡΙΚΑΙ ΕΠΙΔΡΟΜΑΙ

Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ λόγου χάριν, ἔνθα κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, ἐν μέσῳ τοῦ ἐνταῦθα πυκνοτάτου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἡ μόνη λαλομένη ἦτο ἡ Ἑλληνική, μετὰ τὴν Τουρκικὴν ἐπιδρομὴν τὴν ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἀρξαμένην καὶ κτάντησιν, ἐν τῇ ἐξωτερικῇ βίῳ παρὰ τοῖς ἔλλησι τῶν διαμερισμάτων τούτων, ἡ τουρκικὴ ἀντικατέστησε τὴν ἑλληνικὴν. Καὶ ὁμοίως τί τερατωδέστερον θὰ ἦτο ἢ τὸ ἰσχυρίζεσθαι, ὅτι οἱ Τουρκόφωνοι Ἕλληνες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οἱ μετὰ φανατισμοῦ ἐχόμενοι τῶν πατρίων παραδόσεων, οἱ μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας καλλιεργούντες τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ταύτην ἔχοντες ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις ὡς γλῶσσαν ἐθνικὴν, ταύτην ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, καὶ τὴν λαλομένην τουρκικὴν θεωροῦντες ὡς κατάραν Θεοῦ κατὰ παράδοσιν χαρακτηριστικὴν δι' ἐκκοπῆς τῶν γλωσσῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν ἐπιβληθείσαν· τί τὸ τερατωδέστερον, λέγω, ἢ τὸ δι' ἰσχυρίζεσθαι, ὅτι οἱ Τουρκόφωνοι οὗτοι Ἕλληνες, ὡς λαλοῦντες τὴν τουρκικὴν εἶνε Τουρκοί, καὶ ὅτι πρέπει ν' ἀποτελῶσιν ἰδίαν κοινότητα ἐν Τουρκίᾳ, Χριστιανικὴν ὁρθόδοξον Τουρκικὴν, καὶ Ἐκκλησίαν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Τουρκικὴν, ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ... Καὶ ὁμοίως ὅτι νῦν ζητοῦσιν περὶ τῶν λεγομένων Κουτσοβλάχων οἱ Εὐρωπαῖοι πολιτικοὶ καὶ διπλωμάται, οὐδαμῶς διαφέρει τῆς τοιαύτης τερατώδους ἀξιώσεως, ὡς θέλει φανῆ ἐκ τῶν ὑστέρων.

Πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἑλλήνων ἄλλος ἑλληνικὸς λαὸς, ὁ τῆς Συρίας, τῆς Παλαιστίνης, ἔνεκα τῆς Ἀραβικῆς Μωαμεθανικῆς κατακτήσεως, κατέστη ἀραβόφωνος, χωρὶς ἐν τούτοις ν' ἀπολέσῃ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ συνείδησιν καὶ χωρὶς νὰ παύσῃ καλῶν αὐτὸν Ροῦμ ἦτο Ἕλληνα.

Ἐπρεπε δὲ καὶ ἐνταῦθα νὰ παρεμφύσῃ ἡ καταχθόνιος πανσλαβιστικὴ πολιτικὴ, ἵνα κηρύττῃ χάριν τῶν ἰδίων κατακτητικῶν αὐτῆς σχεδίων, ὅτι οἱ Ἕλληνες οὗτοι τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης, ἐπειδὴ ὡς γλῶσσαν τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου ἔχουσι τὴν Ἀραβικὴν, τὴν ὡς εἶρηται ἐκ καιρικῶν περιστάσεων ἐπικρατήσαν, δὲν πρέπει νὰ λογίζονται Ἕλληνες, ἀλλ' ἄλλο τι: Ἀραβες, Σύροι καὶ νὰ ἔχωσιν ἰδίαν ἐθνότητα (ἐθνότητα ἐννοεῖται ἀνυπότακτον), ὑπὸ ἰδίαν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν μὴ ἑλληνικὴν τεταγμένην.

Τὴν ἰδίαν ἀνατρεπτικὴν πάσης ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἀληθείας μέθοδον μεταχειρίζομενοι οἱ Πανσλαβισταὶ καὶ τὰ ὄργανα αὐτῶν οἱ Βούλγαροι κομιτατζήδες, εἶπον:

— Ἐπειδὴ ἐν Μακεδονίᾳ μέρος τοῦ Ὀρθόδοξου Χριστιανικοῦ λαοῦ, λαλεῖ διάλεκτον τινα μιξοβάρβαρον ἐξ ἑλληνικῶν λέξεων καὶ σλαβικῶν γραμματικῶν

τύπων συγκειμένην, ἄρα ἡ Μακεδονία εἶνε τὸ πλεῖστον χώρα Σλαβικὴ καὶ δὴ Βουλγαρικὴ, καὶ πρέπει νὰ προσαρτηθῇ εἰς τὴν Βουλγαρίαν».

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΘΝΟΤΗΤΩΝ

Ἄλλ' ὁ λαὸς οὗτος ἔχει συνείδησιν ἑλληνικὴν, ἔχει ἐθνικὸν αἶσθημα ἑλληνικὸν μετὰ φανατισμοῦ ἐθνικοῦ. Τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν θεωρεῖ ὡς γλῶσσαν ἑθνικὴν, ταύτην παιδεύεται ἐν τοῖς σχολείοις, ταύτην ἀκούει ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, τὴν δὲ μιξοβάρβαρον, ἣν λαλεῖ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ βίῳ θεωρεῖ ἀποτέλεσμα ἀτυχῶν καιρικῶν περιστάσεων.

Καὶ ὁμοίως τί λέγουσιν οἱ Πανσλαβισταὶ καὶ οἱ Βούλγαροι κομιτατζήδες:

— Οὐχί· δὲν εἶνε Ἕλληνες, ἀφοῦ δὲν λαλοῦσι Ἑλληνιστὶ, ἀλλ' εἶνε ἑλληνομακεδόνες, θυσιάζοντες τὴν ἐκ τῆς γλώσσης ἐκδηλουμένην σλαβικὴν αὐτῶν ἐθνότητα εἰς τὴν μωρὰν ἰδέαν ὅτι εἶνε Ἕλληνες καὶ διὰ τοῦτο εἶνε προδόται ὑπὸ Βουλγαρικὴν καὶ Σλαβικὴν ἐποψίν, καὶ πρέπει διὰ μαχαίρας καὶ διὰ τοῦ τρόμου νὰ ἀρνηθῶσιν τὸν Ἑλληνισμόν καὶ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν Βουλγαρισμόν, ἀναγνωρίζοντες ὡς πνευματικὸν αὐτῶν ἀρχηγὸν καὶ Ἐθνάρχην, οὐχὶ τὸν Πατριάρχην τῶν Ρωμαίων ἀλλὰ τὸν Βούλγαρον Ἐξάρχον.

Καὶ οἱ καλοθεληταὶ μας Ἄγγλοι πολιτικοὶ καὶ διπλωμάται, συμφωνοῦντες πρὸς τὰς θεωρίας τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, ἐνόμισαν αὐτοὺς Βουλγάρους πατριαρχικοῦς. Οὕτω κατὰ ἐλευσιότατον, ἐν μέρει δὲ καὶ κωμικὸν τρόπον, παρήχθη τὸ Κουτσοβλαχικὸν Ἐκκλησιαστικὸν καὶ δῆθεν ἐθνοφυλετικὸν ζήτημα.

Οἱ ἐν ταῖς πέραν τοῦ Ἰστροῦ χώραις οἰνοῦντες ἀπόγονοι τῶν ποικιλωνύμων βαρβάρων (Δακῶν, Βασταρῶν, Γότθων, Ἰεπυδῶν, Τουρκομογγόλων, Βουλγάρων) Πατσινάκων, Γετῶν, Κουμάνων, Οὐζῶν καὶ Τατάρων, λαλοῦντες βάρβαρον τινα διάλεκτον ἐκ παρεμφαμένων γραμματικῶν τινῶν λατινικῶν τύπων καὶ ἀπέριου πλήθους βαρβαρικῶν λέξεων συγκειμένην, οἱ καλούμενοι Βλάχοι, ἦτο Βάρβαροι, ἠξίωσαν ἐπ' ἐσχάτων, ὅτι εἶνε ἀπόγονοι Ρωμαίων καὶ δὴ τῶν ἀνυπότακτων Ρωμαίων ἀποίκων τοῦ Τραϊανοῦ καὶ ἐσφετερίσαντο ὄνομα οὐδέποτε ὑπὸ τῆς ἱστορίας δοθὲν αὐτοῖς καὶ ἐκάλεσαν ἑαυτοὺς Ρωμῶνους, ὡς ὄντως δῆθεν Λατίνους καὶ Λατίνων ἀπογόνους.

Οὐδεὶς φθόνος. Ἔστωσαν! Ἀλλὰ δὲν ἠρκέσθησαν εἰς τοῦτο τὰ νόθα ταῦτα ἐξαμβλώματα τῶν δῆθεν Ρωμαίων, ἀλλὰ εἶπον:

— Ἡμεῖς εἴμεθα καὶ κατὰ ὀλικὴν δύναμιν καὶ κατὰ στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν καὶ κατὰ τὴν ἐνδοξον καταγωγὴν ὁ σπουδαιότατος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς. Διατί νὰ μὴ ἔχωμεν ἀξιώσεις καὶ εἰς τὴν πρὸς νότον τοῦ Ἰστροῦ Ἑλληνικὴν Ἀνατολὴν, ὅπου διαπληκτεῖται ὄντα: Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι καὶ Σέρβοι καὶ Ἀλβανολοί»

Καὶ ἀνεκάλυψαν ὅτι ὑπῆρχε τις λαὸς ἐνταῦθα, ὃν ἠδύναντο νὰ ἰδιοποιηθῶσιν. Ἦν δ' οὗτος ὁ λαὸς ὁ τῶν Κουτσοβλάχων λεγομένων Ἑλλήνων. Δὲν ἐξετάζομεν ἡμεῖς ὡς οἱ ἄλλοι ἀρμόδιοι ἐξήτασαν τοῦτο, ἀν ἡ Κουτσοβλαχικὴ διάλεκτος ἔχει σχέσιν τινα πρὸς τὴν λεγομένην Ρουμανικὴν τῶν πέραν τοῦ Ἰστροῦ Βλάχων, ἢ εἶνε ἀσχετος ὡς ἀπέδειξαν οἱ περὶ ταῦτα ἀρμόδιοι ἐκ τε τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν, οὐδὲ θὰ ἐκταθῶμεν εἰς ζητήματα ἱστορικὰ καὶ ἐθνολογικά, ἵνα ἀποδείξωμεν πρᾶγμα πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἀποδειχθὲν, ὅτι οὐδεμία οὔτε ἱστορικὴ, οὔτε ἐθνολογικὴ ὑπάρχει συνάφεια μεταξὺ τῶν Κουτσοβλάχων λεγομένων Ἑλλήνων καὶ τῶν πέραν τοῦ Ἰστροῦ Βλάχων κληθέντων πολυμιγῶν βαρβάρων. Ἐκεῖνο ὅπερ ἡμεῖς, ἐξ ἧς κρίνομεν ἐπόψεως, θέλομεν νὰ εἰπωμεν καὶ νὰ ἐξάρωμεν εἶνε τὸδε.

Τίς ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τῶν λεγομένων Κουτσοβλάχων; Ποῖον τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα; Τίνες αἱ πάτριαι παραδόσεις; Ποῖον τὸ ἔθνητικὸν ὄνομα, ἐφ' ᾧ αὐτοὶ σεμνύονται; Τίς ἡ γλῶσσα ἡ ἐθνικὴ, ἐν ἣ παιδεύονται καὶ ἐν ἣ λατρεύουσι τὸν Θεόν;

Τὸ ζήτημα οὕτω τιθέμενον λύεται ἀφ' ἑαυτοῦ ὀριστικῶς καὶ τελείως, ἀφοῦ καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν τρανώτατα μαρτυροῦσιν ὅτι, ἐκ τῶν διαφόρων κατὰ τόπους ἐθνικῶν ὁμάδων αἵτινες ἀπαρτίζουσι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, οὐδεμία ἔχει ἀκραιφνέστερον ἑλληνικὸν αἶσθημα τῶν λεγομένων Κουτσοβλάχων καὶ ὅτι οὐδὲν τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀνέδειξε μείζονας καὶ πλείονας φιλοπάτριδας.

ΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΠΑΡ' ΕΥΡΩΠΑΙΟΙΣ

Τὸ πρᾶγμα εἶνε τόσον φανερόν καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας ἐλαχίστην περὶ τῶν ἐθνολογικῶν καὶ ἱστορικῶν πραγμάτων ἰδέαν, (τοιούτοις δὲ ὑποτίθενται: ὅτι εἶνε καὶ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ διπλωμάται, οἱ διέποντες τὰ τῆς Εὐρώπης), ὅστε μόνον κακὴ πίστις μετὰ ἐσχεδιασμένου πολιτικοῦ βουλεύματος ἰδιοτελοῦς συνδεομένη, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξηγήσις τῆς ἀγνοίας τῶν πραγμάτων τῆς Ἀνατολῆς, ἣν ὑποκρίνονται οὗτοι.

Ἀλλὰ πρόκειται μόνον περὶ Ἀνατολῆς; Τῇ ἀληθείᾳ αἱ στρεβλαὶ ἀρχαί, ἃς ὑποστηρίζουσιν ἐν τῇ Κουτσοβλαχικῇ καὶ ἄλλοις ὁμοίοις ζητήμασι, πραγματούμενα: ἐν Εὐρώπῃ, αὐταὶ ἐμελλον ν' ἀνατρέψωσιν ἐν πολλοῖς κράτεσι καὶ δὴ ἐν μεγάλοις τὸ νῦν ἰσχύον διεθνὲς πολιτικὸν καθεστῶς. Μὴ ἐν Γαλλίᾳ δὲν ὑπάρχει λαὸς καλῶν γλῶσσων, ἣν λαλοῦσιν καὶ τινες τῆς Μεγάλης Βρετανίας λαοί, ἐκεῖθεν τοῦ Πορθμοῦ;

Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο ἔδωκε ποτὲ ἀφορμὴν εἰς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐχη ἀξιώσεις ἐπὶ τὴν Οὐαλλίαν καὶ Κορνουαλλίαν διὰ τὴν ἐκεῖθεν καταγωγὴν τῶν Bretons, ἢ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, διότι ἀκριβῶς οἱ Bre-

tons εἶνε ὁμόφυλοι τοῖς Κελτικοῖς λαοῖς τῆς Οὐαλλίας καὶ Κορνουαλλίας, καὶ λαλοῦσι γλῶσσαν συγγενὴ πρὸς τὴν τούτων:

Μὴ ὁ ἡμισὺς τοῦ Βελγίου λαὸς ὁ Φλαμανδικὸς, δὲν εἶνε ὁμόφυλος καὶ ὁμόγλωττος τῷ Ὀλλανδικῷ;

Ἀλλὰ τί νὰ εἰπωμεν περὶ τῶν Ἀλσατῶν καὶ μέρους τῶν Λοθαριγγίων, οἵτινες γερμανικὴν λαλοῦντες γλῶσσαν καὶ ἀναμφισβητήτου ὄντες γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ βίᾳ κατακτηθέντες ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ὁμοίως ἐκ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἦτο: διὰ τῆς εὐεργετικῆς αὐτῆς ἐπιδράσεως ἐγκαλισθέντες διαμαρτύρονται διαρκῶς καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Γερμανίας ἀνάκτησιν διὰ τὴν Γαλλικὴν αὐτῶν ἐθνότητα (Nationalité): καίπερ ὄντες γερμανικῆς φυλῆς (Race); Καὶ ὁμοίως οὐδεὶς, οὐδ' αὐτὴ ἡ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία ἢ προσαρτήσασα τὴν Ἀλσατίαν καὶ μέρος τῆς Λωρραίνης, ἠμφισβήτησε τὴν ἀλήθειαν τῆς τοιαύτης διαμαρτυρίας αὐτῶν καὶ ἡ μεγάλη νικήτρια Γερμανία δὲν ἠσχύνθη νὰ εἴπῃ ὅτι ὑποτάσσει τοὺς λαοὺς τούτους, ὅχι διότι ἦσαν γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ ἐλάλου Γερμανιστῆ, ἀλλὰ διότι λόγοι στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὑπεγύρουν αὐτῇ τοιαύτην νὰ ποιήσῃται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τῆς νίκης αὐτῆς καὶ ὅτι ἔνεκα τῶν τοιούτων λόγων ἠναγκάζετο νὰ ἐκγερμανίσῃ ἐθνικῶς λαοὺς ὄντας ἀκραιφνοῦς γαλλικῆς ἐθνότητος.

Τί δὲ λέγουσιν οἱ Κορσικανοὶ λαλοῦντες Ἰταλιστὶ καὶ ὄντες Ἰταλικῆς καταγωγῆς καὶ οἱ παρασχόντες εἰς τὴν Γαλλίαν τὸν Ναπολέοντα, ἢ τί λέγουσιν οἱ Ἰταλοὶ περὶ Κορσικῆς; Ἐχουν ἀξιώσεις προσαρτήσεως, διότι ἐνταῦθα λαλεῖ Ἰταλικὴν γλῶσσαν λαὸς γαλλικὸς τὴν ἐθνότητα γενόμενος;

Ἄλλ' εἶνε δὲ πασίγνωστον ὅτι ἡ Κορσικὴ δὲν συγκαταλέγεται ἐν ταῖς χώραις τῆς ἀλυτρώτου Ἰταλίας.

Ἀλλὰ ἡ Μεγάλῃ Ρωσσίᾳ, ἡ ἀμφισβητοῦσα τὴν ἐθνότητα τῶν ἑλληνομακεδόνων διὰ τὸ λαλεῖν αὐτοὺς μιξοβάρβαρον γλῶσσαν ἐν τῇ φυσικῇ βίῳ, ἀξιοὶ ἀραγε τὴν προσάρτησιν τῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Γαλλικίᾳ ἐκατομμυρίων Ρουτίνων, τῶν καλούντων ἑαυτοὺς «Ρουσή», καὶ ὄντων ἀκραιφνῶν Μικρορῶσσιων καὶ καλλιεργούντων τὴν Μικρορῶσσικὴν φιλολογίαν, γονιμώτερον ἢ οἱ ἐν Ρωσίᾳ ὁμόφυλοι αὐτῶν μικρορῶσσοι;

Δὲν τολμᾷ, ὅχι διότι δὲν θέλει, ἀλλὰ διότι γινώσκει ὅτι οἱ Ρουτῖνοι, καίπερ ὁμόφυλοι τοῖς Ρώσσοις ἔχουσιν ἰδίαν ἐθνότητα καὶ ἰδίαν ἐθνικὴν συνείδησιν Μικρορῶσσικὴν, τὴν ἀπηνῶς καταδιωκομένην εἰς Ρωσίαν ὀλικῶς καὶ ἠθικῶς ὑπὸ τοῦ Μεγαλορῶσσικοῦ Τσαρισμοῦ, καὶ Μεγαλορῶσσικοῦ Ἐθτισμοῦ, ὃν βδελύσσονται οἱ Μικρορῶσσοι: οὗτοι Ρουτῖνοι.

Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ρωσίᾳ πόσαι ὁμάδες ὑπάρχουν λαῶν Ρώσσιων γενομένων τὴν ἐθνότητα καὶ ὁμοίως ἐκ ποικίλων φυλῶν καταγομένων;

ΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

Ἐάν δὲ ἡ τοιαύτη σχέσηις ἢ ἀντίθεσις φυλῆς καὶ ἐθνότητος, φυλετικῶν διαφορῶν πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἐνότητητα, παρήχθη ἐν λαοῖς σχετικῶς νεωτάτοις, ἦτο λίαν φυσικὸν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἔθνει τῇ ὑπερτρισχίλιετῃ ἔχοντι βίον ἐθνικόν, καὶ ἐν Ἑθνῶν ἔχοντι ὑπερτρισχίλιετοῦς ἱστορικοῦ βίου ἐξέλιξιν καὶ τοσαύτας ὑποστάντι περιπετείας ἱστορικῆς καὶ συμφορᾶς καιρικῆς, νὰ παραχθῶσιν ἀντιθέσεις γλωσσικαὶ καὶ ἄλλαι φυσικαὶ μεταξύ τῆς ἐθνότητος καὶ τινῶν ἀπαρτιζουσῶν αὐτὸν ὁμάδων λαῶν.

Ἄλλὰ ἀκριβῶς καὶ ἐνταῦθα ἡ διαφορὰ, ἢ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ εἶνε κατὰ τοῦτο σπουδαιότερα καὶ ὑψηλότερα τῆς ἐν τοῖς εἰρημένους εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς, ὅτι ἐνῶ ἐν τοῖς λαοῖς τούτοις, αἱ μεταξύ ἐθνότητος καὶ φυλῆς διαφοραὶ ἢ ἀκριβέστερον ἢ ὑπαρξίς φυλῶν ἐν μέσῳ ἔθνους προῆλθεν ἐκ τῆς ὑπάρξεως φυλῶν ὑποτελῶν (ὡς λ. χ. τῶν Ἀλσατῶν ἐν Γαλλίᾳ) ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, αἱ φυλετικαὶ οὕτως εἶπεν διαφοραὶ, προῆλθον ἐκ τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος ἦτοι ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ Ἑθνους αὐτοῦ, ἔνεκα καιρικῶν συμφορῶν τοῦ ἱστορικοῦ βίου.

Οὕτω ἐκ τῶν Τουρκικῶν ἐπιδρομῶν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν παρήχθησαν ἐνταῦθα οἱ Τουρκόφωνοι Ἕλληνες, ἐκ τῶν εἰς τὴν αὐτὴν χώραν πυκνῶν ἐνιαχοῦ Ἀρμενικῶν ἀποικισμῶν παρήχθησαν οἱ Ἀρμενόφωνοι Ἕλληες, ἦτοι οἱ Ἀρμενόφωνοι Ἕλληνες, (κατ' ἀντίθεσιν τῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι Γαλλογραίκων καὶ τῶν ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς χρόνοις Γοτθογραίκων, οἵτινες ἀπὸ Γαλατῶν καὶ Γότθων ἐγένοντο Ἕλληνες), ἐκ τῆς Μωαμεθανικῆς Ἀραδικῆς εἰς Συρίαν ἐπιδρομῆς παρήχθησαν οἱ Ἀραβόφωνοι Ἕλληνες τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης, ἐκ τῶν πολλῶν ἐν Μακεδονίᾳ Σλαυικῶν ἐπιδρομῶν παρήχθησαν οἱ Σλαυόφωνοι Ἕλληνες, ὧν ἐν τούτοις ἡ γλῶσσα γέμουσα ἑλληνικῶν λέξεων, μαρτυροῖ καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐποψίν τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν αὐτῶν.

Ἐτι πρότερον ἢ διὰ τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτησεως διαδοθεῖσα ἐν Ἀνατολῇ (πάντως ἐν ἀναλογίᾳ πολλῶν ἐλάσσων καὶ ἦττον ἀποτελεσματικῇ ἢ ἐν τῇ Δύσει), δημώδης Λατινικῆ γλῶσσα, ἔπου εὔρε λαοὺς ἐθνικῶς ἀσθενεστέρους ὡς ἐκ τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν βίου, παρήγαγεν ἐν τῇ μέσῳ αὐτῶν μιξοβάρβαρον τινα ἑλληνολατικὴν διάλεκτον, τὴν Κουτσοβλαχικὴν λεγομένην.

Πᾶσαι λοιπὸν αὐταί, αἱ κατ' ἀντίθεσιν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, ἦτοι τῆς ἐνότητος τοῦ ἐθνικοῦ βίου, τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, τῆς ἐθνικῆς γλώσσης καὶ παιδεύσεως καὶ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων παραχθεῖσαι κατὰ τόπους γλωσσικαὶ ἢ ἄλλαι φυσικαὶ διαφοραὶ προκύψασαι ἐκ τῆς ἐθνότητος αὐτῆς, πολλῶν ὀλιγώτεραι ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἐπισκοπεῖσιν ἔστω καὶ ἐξωτερικῶς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἰδέαν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, ἢ αἱ προμνημονευθεῖσαι ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς μεταξύ Ἑ-

θνους καὶ φυλῶν ἀντιθέσεις, αἱ ἔχουσαι ἀρχὴν φυσικὴν καὶ οὐχὶ ἱστορικὴν ὡς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ.

Ἱστορία καὶ ἱστορικὸς ἐθνικὸς βίος, οὕτω μέγας, οὕτω πλούσιος, οὕτω πολυχρόνιος, οὕτω ποικίλος ὡς ὁ ἑλληνικὸς, ὁ παραγαγὼν, ὡς εἶπε τις ἱστορικὸς, τὰ κάλλιστα ἀνθὴ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ πολιτισμοῦ, καὶ καταπεσὼν εἰς τὰς βαρυτάτας τῶν ἐθνικῶν συμφορῶν, καὶ τὰς ποικιλιάτας μεταξύ τῶν δύο ἄκρας διαδρομῶν περιπετείας, καὶ ἐν πάσαις ταύταις ἄθικτον τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν διαφυλάξας, παρίστησι μεγαλοπρεπῆ τινα εἰκόνα ἱστορικοῦ βίου, εἰκονίζουσαν τὸν δόλον ἱστορικὸν βίον ἐν τῇ ποικιλιάτῃ καὶ πλουσιωτάτῃ ἐξελίξει αὐτοῦ.

ἈΛΛΟΓΛΩΣΣΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Ἐάν νῦν ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου μέχρι τῶν ὑπηρεῶν τοῦ Καυκάσου, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἔτι σήμερον τὸ ἀνατολικὸν ὄριον τῆς ἐθνολογικῆς περιοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ, μέχρι τοῦ Ἀδρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀζμου μέχρι τῆς Ἰδης καὶ τοῦ Κρητικοῦ Λιθουκοῦ πελάγους ἐπισκοπήσωμεν τὴν εἰκόνα ταύτην θέλομεν ἴδῃ καὶ θαυμάσῃ τὸν ἐν ποικιλίᾳ κραταιὸν καὶ ἐν ταῖς συμφοραῖς ἀκατάβλητον ὄργανισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑθνους.

Παρὰ ταῖς ὑπηρεῖαις τοῦ Καυκάσου θέλομεν εὐρῆ τοὺς ἐν Τόνιᾳ καὶ παρὰ τοὺς ποταμοὺς Ὀφιν καὶ Ψυχρὸν ἑλληνοφώνους μωαμεθανοὺς καὶ ἔχοντας συνειδήσιν Τουρκικὴν, Ἕλληνας τὴν καταγωγὴν γινώσκοντας καὶ αὐτοὺς τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν αὐτῶν καὶ ὁμῶς οὐδὲν ἐκ τῆς καταγωγῆς ταύτης σώζοντας, πλὴν τῆς φυσικῆς κατασταθεῖσης γλώσσης καὶ τῆς εὐφυίας καὶ φιλομαθείας καὶ φιλοκαλίας (τοῦτο ρητέον περὶ τῶν παρὰ τὸν Ὀφιν καὶ Ψυχρὸν ποταμῶν οἰκούντων ἑλληνοφώνων Μωαμεθανῶν), τὸν δὲ ἐθνικὸν βίον παντελῶς Τουρκισθέντας καὶ ἀνῆκοντας εἰς τὸ Τουρκικὸν Ἔθνος, ἔχοντας δὲ ἐθνικὴν γλῶσσαν τὴν Τουρκικὴν καὶ ἐν ταύτῃ παιδευομένους.

Δυτικώτερον θέλομεν εὐρῆ ἐν Πόντῳ Ὀρθοδόξους ἑλληνοφώνους, τὴν τε συνείδησιν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν καταγωγὴν Ἕλληνας.

Μεταξὺ τούτων θέλομεν εὐρῆ καὶ πλῆθος ἑλλήνων Τουρκοφώνων, ἐχόντων συνείδησιν ἑλληνικὴν. Νοτιώτερον ἐν τῇ Ἀνατολικωτάτῃ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν ταῖς δυσχωραῖς τοῦ Ταύρου καὶ Ἀνταύρου, εὐρίσκομεν πλῆθος ἑλληνοφώνων ἀρχαϊκωτάτην λαλούντων γλῶσσαν ἑλληνικὴν. Προχωροῦντες δυτικώτερον πρὸς τὴν Κεντρικὴν Μ. Ἀσίαν, εὐρίσκομεν Τουρκοφώνους Ἕλληνας ἀκραιφνεστάτους τὴν ἑλληνικὴν συνείδησιν καὶ ἔχοντας γλῶσσαν παιδεύσεως τὴν ἑλληνικὴν.

Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ πρὸς τὸν Πόντον, εὐρίσκομεν ἄλλο εἶδος ἑλλήνων: Μωαμεθανοὺς ἐν τῷ φανερῷ καὶ Χριστιανοὺς ἐν τῷ κρυπτῷ, λαλοῦντας γλῶσσαν ἑλλη-

νικὴν καὶ θέλοντας νὰ πρεσβεύωσιν ἐν τῷ φανερῷ τὴν πάτριον θρησκείαν. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ Σταυριανοὶ καὶ ἄλλοι. Πρὸς Νότον πέραν τοῦ Ταύρου καὶ Ἀμικνοῦ ἐν Κιλικίᾳ, Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ, ἐν μέσῳ ἑλληνοφώνων εὐρίσκομεν μέγα πλῆθος ἀραβοφώνων.

Ἐν τῇ Δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν τοῖς Μεσογαίοις εὐρίσκομεν ἀναμιξ πολλοὺς ἑλληνοφώνους τε καὶ Τουρκοφώνους Ἕλληνας, ἐξ ὧν οἱ Τουρκόφωνοι διαρκῶς καθίστανται ἑλληνοφώνοι διὰ τῆς Ἑθνικῆς παιδεύσεως. Ἐν τῇ παραλίᾳ δὲ ἀκραιφνῆ ἑλληνικὸν πλῆθυσμὸν ἐπικρατοῦντα ἀπολύτως ἐν αὐτῇ.

Τέλος εὐρίσκομεν πᾶσαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῶν ὑπηρεῶν τοῦ Καυκάσου μέχρι τῶν Κυανέων Πετρῶν καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐρυμέδοντος καὶ τοῦ Πυρράνου, πᾶσαν τὴν παραλίαν ἀκραιφνῶς ἑλληνικὴν.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΟΙ ΜΩΑΜΕΘΑΝΟΙ

Ἐν τῷ μεγάλῳ μαργαρίτῃ τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογαίου, ἐν Κρήτῃ ὑπάρχουσι φανατικώτατοι Μωαμεθανοὶ λαλοῦντες τὴν ἑλληνικὴν, Ἕλληνας ὄντες τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ Τούρκοι φανατικοὶ τὴν ἐθνότητα καὶ τὴν συνείδησιν, ἔχοντας γλῶσσαν ἐθνικὴν τὴν Τουρκικὴν ἐν ἡ ἐκπαιδεύονται.

Ἐν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς ἑλληνοφώναις χώραις εὐρίσκομεν ἐν Μακεδονίᾳ Μωαμεθανοὺς φανατικοὺς, Ἕλληνας τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν καταγωγὴν, ἀλλὰ Τούρκους τὴν ἐθνότητα, ἔχοντας Τουρκικὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, καὶ γλῶσσαν Τουρκικὴν ἐθνικὴν, λεγομένους Βαλαάδες διότι λαλοῦντες ἑλληνικὴν, ἐκ τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἀραβοτουρκικῆς γλώσσης γινώσκουσιν οἱ ἀπαιδευτοὶ καὶ προφέρουσι μόνον τὸ Βίλλαχα-Βίλλαχα ἴσον τοῦ «Μὰ τὸν Θεόν».

Ἐν τῇ αὐτῇ Μακεδονίᾳ πλὴν τῶν ἑλληνοφώνων ἑλλήνων, οἰκοῦσιν Ἕλληνας λαλοῦντες γλῶσσαν φυσικὴν, ὡς εἴρηται μιξοβάρβαρον τινα ἑλληνοσλαυικὴν, ἔχοντας δὲ συνείδησιν ἐθνικὴν καὶ καρδίαν ἑλληνοκωτάτην, θεωρούμενοι ὑπὸ τῶν Σλαύων Βούλγαροι ἢ ὀπωσδήποτε Σλαῦοι διὰ τὸ ὑπ' αὐτῶν λαλούμενον βάρβαρον φυσικὸν ἰδίωμα, καὶ καλούμενοι ὑπὸ τούτων ἑλληνομανεῖς διὰ τὴν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐθνότητα αὐτῶν ἀφοσίωσιν.

Ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ καὶ ἐν Ἠπειρῷ οἰκοῦσιν οἱ Βλαχόφωνοι καλούμενοι Ἕλληνας, ἑλληνοκωτάτοι ἐν Ἑλλήσιν ὡς εἴρηται. Καὶ ἐν Ἠπειρῷ εὐρίσκομεν Μωαμεθανοὺς λαλοῦντας τὴν ἑλληνικὴν, Ἕλληνας τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' ἔχοντας ἐθνικὴν συνείδησιν Τουρκικὴν.

Ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ, τῇ μεγαλοπρεπεῖ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἐν αὐτῇ εἰκονιζομένης ἱστορικῆς ἐξελίξεως

καὶ τῶν ἱστορικῶν περιπετειῶν, ὅς ὑπέστη τὸ Ἑλλητικὸν περιοχῆ, εὐρίσκομεν ὡσπερ ἐν βιβλίῳ γεγραμμένα πάντα τὰ θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ, τὰ ἐνεργητικὰ καὶ παθητικὰ κεφάλαια τοῦ ἐθνικοῦ βίου τῶν ἑλλήνων, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἱστορικὰς καὶ ἐθνικὰς ἀξιώσεις τῶν ἑλλήνων, ὡς πρὸς τὸ παρὸν καὶ ὡς πρὸς τὸ μέλλον. Ἐννοῦμεν ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου, ὅτι σύμπασα ἢ νῦν ἐτι καλουμένη Ἑλληνικὴ Ἀνατολὴ ἦν ἀκραιφνῶς μεγάλη Ἑλλάς ὑπὸ ἑλλήνων σύμπασα οἰκουμένη καὶ ὅτι τῆς μεγάλης ταύτης Ἑλλάδος πόσα τέκνα δὲν ἀπεσπάρθησαν βίᾳ τῆς ἑλληνικῆς Οἰκογενείας καὶ προσεχώρησαν εἰς ἄλλας ἐθνότητας, διατηροῦντα καὶ ἐν αὐταῖς γνωρίσματα ἀναμείρηστα τῆς πρώτης αὐτῶν ἐθνότητος. Πάντες οἱ μνημονευθέντες ἑλληνογλωσσοὶ Μωαμεθανοὶ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας, οἱ ἑλληνοφώνοι Μωαμεθανοὶ τῆς Κρήτης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπειροῦ, τί ἦσαν ἢ γνησιώτατοι Ἕλληνας, ἀφοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν τὴν ἑλληνικὴν διετήρησαν μέχρι τοῦ νῦν ἔτι; Ἄλλ' οὗτοι μόνον ἦσαν Ἕλληνας ἀπολωλότες τῷ Ἑλληνικῷ; Τίς ὁ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ ἀψάμενος τῆς γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Τουρκοκρατικῆς λεγομένης περιόδου τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν μανθάνει, ὅτι ὑπὸ ἐποψίν φυσικῇ, ὑπὸ ἐποψίν καταγωγῆς καὶ αἵματος, τὰ ἐξ δέκατα κατ' ἐλάχιστον ὄριον τῶν Ὀθωμανῶν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν εἰσι καταγωγῆς ἑλληνικῆς, ὅτι οἱ ὀνομαστώτατοι τῶν πρώτων ἡρώων τοῦ Ὀθωμανικοῦ τούτου κράτους ἀπὸ Μιχαὴλ μέχρι τοῦ Ἑβρενοῦ καὶ τῶν μεγαλοφώνων μεγάλων Βεζυρῶν Μαχμούτ - Ρουμῆ (ἦτοι Μαχμούτ τοῦ Ἑλλήνος) καὶ τοῦ μεγαλοφουεστάτου Ἰμπραήμ τοῦ πορθητοῦ τῆς Ρόδου καὶ τοσοῦτων ἄλλων στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας, ὑπῆρξαν Ἕλληνας καὶ ὅτι τὰ φοβερὰ καὶ περιβόητα τάγματα τῶν Γενιτσάρων, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ἀληθινὴν δύναμιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ λαοῦ καὶ στρατοῦ, ἐστρατολογοῦντο διὰ τοῦ λεγομένου παιδομαζώματος τῶν ἑλλήνων; Ἄλλ' οὗτοι πάντες ἀπώλοντο εἰς τὸ ἑλληνικὸν μετὰ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως.

Σήμερον ἐν τῇ νῦν μεγάλῃ περὶ ἐθνοτήτων ἐν Ἀνατολῇ διεξαγομένῳ ἀγῶνι, ἢ Ἑλλάς οὐδεμίαν προβάλλει ἐθνικὴν ἀξίωσιν οὔτε ἐπὶ τοὺς Τονιαλῆδες καὶ ἄλλους ἑλληνοφώνους Μωαμεθανοὺς τῆς Ἀσίας οὔτε ἐπὶ τοὺς Βαλαάδες τῆς Μακεδονίας καὶ τοὺς ἑλληνοφώνους τῆς Ἠπειροῦ, ἀδιαφορεῖ δὲ καὶ περὶ τῶν ἑλληνοφώνων Μωαμεθανῶν τῆς Κρήτης εἴτε μένουσιν ἐν Κρήτῃ εἴτε διασπείρονται εἰς τὰ τέσσαρα πέρατα τοῦ κόσμου, εἰ καὶ αἱ ἀξιώσεις αὐτῆς ἐπὶ πάντας τούτους τοὺς λαοὺς θὰ ἦσαν πολλῶν λογικώτεραι καὶ δικαιότεραι ἱστορικῶς καὶ ἐθνολογικῶς καὶ βασιμώτεραι ἢ αἱ τῶν λεγομένων Ρουμάνων ἐπὶ τοὺς Κουτσοβλά-

χους και των Βουλγάρων επί των Σλαυοφώνων λεγομένων Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας ἀξιώσεις.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΟΤΗΣ

Ἄλλ' ὅμως ἡ Ἑλλάς, ἐκ τῆς ὑψηλοτέρας ἠθικῆς ἱστορικῆς ἀρχῆς ὀρρωμένη, ὅτι οὐδεὶς λαὸς πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἔθνικὸς Ἑλληνικὸς, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔθνικὴν συνείδησιν Ἑλληνικὴν, ἐὰν μὴ διαφυλάττῃ τὰς ἔθνικὰς Ἑλληνικὰς παραδόσεις, ἐὰν μὴ καλλιεργῇ τὴν ἔθνικὴν Ἑλληνικὴν συνείδησιν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς γράμμασιν, ἐὰν μὴ αἰσθάνηται βαθύτατα τὸν ἔθνικὸν πνευματικὸν σύνδεσμον πρὸς τὸ ἔθλον Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ πρὸς τὴν Ἰδέαν τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ὅτι ἀπλῆ διατήρησις τῆς γλώσσης ὡς γλώσσης οὐχὶ πλέον ἔθνικῆς καὶ πνευματικῆς, ἀλλὰ ὡς γλώσσης φυλετικῆς καὶ φυσικῆς, καὶ ὅτι ἀπλῆ ἱστορικὰ μαρτυρία δὲν ἀρκουσι νὰ καταστήσωσι λαὸν τινα Ἑλληνικὸν ἀπολέσαντα τὴν ἔθνικὴν Ἑλληνικὴν συνείδησιν καὶ τὸ χεῖριστον, λαβόντα ἔθνικὴν συνείδησιν ἄλλοτριαν, ἐκ τῆς τοιαύτης λέγομεν ἀρχῆς ὀρρωμένη θεωρεῖ πάντα τὸν εἰρημένον ἔθνικὸν καὶ ἱστορικὸν τοῦ παρελθόντος πλοῦτον, ὡς ἀπλοῦν παθητικὸν κεφάλαιον τοῦ παρόντος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ἐν τῇ περιοχῇ τῶν ἔθνικῶν ἀξιώσεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ οὐδεὶς ὑπάρχει λαὸς οὐκ ἔχων συνείδησιν Ἑλληνικὴν καὶ ταύτην κηρύττων, ὑπὲρ ταύτης ἀγωνιζόμενος καὶ θυσιαζόμενος ἐν πολέμῳ. Καὶ τὴν μεγάλην ταύτην ἀρχὴν τῆς ἔθνικῆς συνειδήσεως πανταχοῦ προσθεύουσα ἡ Ἑλλάς, ἐνῶ ἀποκλείει τῶν ὀρίων τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνότητος λαοὺς Ἑλληνιστὸν λαοῦντας καὶ Ἑλληνικὴν ἔχοντας καταγωγὴν ἀλλ' ἄνευ ἔθνικῆς Ἑλληνικῆς συνειδήσεως, θεωρεῖ Ἑλληνας γνησιωτάτους λαοὺς μὴ ἔχοντας μὲν ὡς γλώσσαν τοῦ ἑξωτερικοῦ βίου τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλ' ἔχοντας τὴν Ἑλληνικὴν συνείδησιν βαθυτάτην, ἔχοντας Ἑλληνικὴν καταγωγὴν ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένην, ἔχοντας τὴν Ἑλληνικὴν γλώσσαν, γλώσσαν ἔθνικὴν, γλώσσαν παιδείσεως ἐν τῆς σχολαίαις, γλώσσαν τοῦ ὑψηλοτέρου ἔθνικοῦ βίου, γλώσσαν ἐν ἣ ὕμνουσι καὶ δοξάζουσι τὸν Θεὸν, λαοὺς ἀφωσιμένους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῶν ἔθνικὴν συνείδησιν καὶ εἰς τὴν ἔθνικὴν αὐτῶν ἰδέαν, ὑπὲρ ταύτης ἀγωνιζομένους καὶ θυσιαζομένους.

Τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ Τουρκόφωνοι ἢ Ἀραβόφωνοι Ἑλληνες τῆς Ἀσίας καὶ οἱ Σλαυόφωνοι καὶ Βλαχόφωνοι Ἑλληνες τῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου.

Ὁ ἐννοῶν νῦν τὸ γενικὸν συμπέρασμα τῆς πραγματείας ἡμῶν ταύτης καὶ παραβάλλον τὰς ἔθνικὰς ἀξιώσεις τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τινος χώρας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὰς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν λεγομένων Ρουμάνων τὰς δειλῶς καὶ ἀτίμως ὑπὸ τῆς φαύλης μερίδος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Διπλωματίας καὶ δημοσιογραφίας ὑπόυλος καὶ κακοβούλος ὑποστηριζόμενος, θέλει ἰδῆ τὸ μέγεθος τῆς διαφορᾶς τῶν ἀξιώσεων ὑπὸ ἔποψιν ἠθικὴν τε καὶ πραγματικὴν, διαφορᾶς καθιστώσεως μέχρι κωμικοῦ γελοῖας τὰς τῶν ἐναντίων ἀξιώσεις.

Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ ἀπὸ ἀφηρημένης ἐπόψεως καθίσταται κωμικὸν, δυστυχῶς ἐκ θετικῆς ἐπόψεως εἶνε σήμερον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κωμικοτραγικὸν, ἀφοῦ αἱ τοιαῦται ἀξιώσεις εὐρίσκουσιν ὑποστήριξιν παρὰ τοῖς ἰσχυροῖς τῆς γῆς.

Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐντεῦθεν ἀγόμεθα εἰς τὸ μέγα πρακτικὸν συμπέρασμα τῆς πραγματείας ἡμῶν, ὅπερ ἐστὶν ὅτι, ἀλήθειαι ἱστορικαὶ καὶ ἀξιώσεις ἔθνικαὶ δικαιοτάται οὐδεμίαν δύναμιν νὰ ἔχουσιν ἀξίαν πολιτικὴν πραγματικὴν, ὅπως νῦν ἔχουσι τὰ πράγματα, οὐδὲ νὰ ἐπιβάλλωσι σεβασμὸν ἂν μὴ τὸ ἔχον τὰς ἀξιώσεις ταύτας Ἔθνος δὲν ἀποδείξῃ δι' ἔργων, ὅτι εἶνε ἄξιον καὶ ἔχει ἀπόφασιν νὰ προκινδυνεύσῃ ὑπὲρ τούτου.

Ἰσχυρὰ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις καὶ πολεμικὴ παρασκευὴ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν πάσῃ δυνάμει ἐκτελουμένη εἶνε τὸ ἄριστον μέσον καὶ ὄργανον τοῦ ἐπιβαλεῖν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Διπλωματικῇ σεβασμὸν πρὸς τὰ Ἐθνικὰ Δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἄνευ τούτου αἱ περὶ τῶν Ἐθνικῶν Δικαίων θεωρίαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος.

Τὸ παρὸν ἀπαιτεῖ ἔργα, δύναμιν ὕλικὴν, πολεμικὴν παρασκευὴν.

Ἰδοὺ ἡ ἀπλουστάτη, ἡ ἔθνικὴ κατήχησις, ἡ ἐκ τῶν μεγάλων ἱστορικῶν ἀληθειῶν εἰς τὸ Σύμπαν Ἑλληνικὸν κηρυσσομένη.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ

[Θεατρικαὶ ἐν τῇ Δύσει παραστάσεις]

Τὸ θέατρον ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐμφανίσεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι διὰ τοῦ νεωτερισμοῦ, ὃν εἰσήγαγεν ὁ Θέσπις εἰς τοὺς διθυραμβικοὺς χοροὺς (1) ἐξηκολούθησεν ὑπάρχον ἀνὰ τοὺς αἰῶνας πάντας, ὅτε μὲν ἐμφανιζόμενον ὑπὸ τὴν τελειότεραν αὐτοῦ μορφὴν, ὅτε δὲ ἐν καταπτώσει ἐπανερχόμενον ὀπισθοδρομικῶς, τρόπον τινα, πρὸς τὰς πηγὰς αὐτοῦ καὶ ἐκείθεν πάλιν προχωροῦν καὶ ἀναπτυσσόμενον ἐκ νέου. Ἐν τούτοις, γενικῶς σχεδὸν πιστεύεται, ὅτι μετὰ τὴν ἐξάφάνισιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἐξηφανίσθη καὶ πᾶσα τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς θεατρικὰς παραστάσεις κλίσις, ἀποκοιμηθεῖσα ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους καὶ μόλις μετὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ἀφυπνισθεῖσα. (2)

Τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἐπόμενοι καὶ οἱ συγγραφεῖς τοῦ νεωτέρου θεάτρου—ὡς ἐὰν ἐπῆλθε ποτε διακοπὴ τῶν θεατρικῶν ἀνὰ τὸν κόσμον παραστάσεων—(3) διεκδικοῦσιν ἕκαστος διὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔθνος τὴν τιμὴν ὅτι ἐν αὐτῷ τὸ πρῶτον ἀφυπνίσθη ἢ πρὸς τὸ θέατρον τῶν ὁμοφύλων τῶν κλίσις, εἰς ἕνα ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδίδουσι καὶ τὸ ἀρχαιότερον δράμα τῶν νεωτέρων χρόνων. Οὕτω βλέπομεν, ὅτε μὲν τοὺς Ἰταλοὺς (4) διεκδικοῦντας τὴν τιμὴν ταύτην, ὅτε δὲ τοὺς Γάλλους, (5) ἄλ-

λοτε τοὺς Ἀγγλοὺς (1) καὶ τελευταῖον τοὺς Γερμανοὺς (2)

(Ὁὐδεὶς ὅμως τούτων εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀληθείᾳ καθόσον, εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι μετὰ τὴν εἰσοδολῆν τῶν Γότθων καὶ τῶν Βανδάλων ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ, καὶ

τὸν διωγμὸν, ὃν ὑπέστη τὸ θέατρον ὑπὸ τῶν πατέρων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἐξηφανίσθησαν αἱ κυρίως δραματικαὶ παραστάσεις, οὐχ ἦττον οἱ μίμοι ἐξηκολούθησαν τὰς παραστάσεις αὐτῶν, ἐθεάθησαν δὲ καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας περιπλανώμενοι ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν καὶ φέροντες «τὸν σπόρον τοῦ κακοῦ αὐτοῦ φυτοῦ, τὸ ὅποιον ὁ Χριστιανισμὸς εἶχεν ἐκρίζώσει.» (3) Ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀληθές, ὅτι εἰς τὰς δύο μόνον προειρημέναις αἰτίας ὀφείλεται ἡ κατάπτωσις τοῦ παλαιοῦ θεάτρου τοῦ κακοῦ τούτου ἐπίσης αἴτιοι εἶνε καὶ οἱ τῆς Ρώμης αὐτοκράτορες, οἵτινες διὰ πολιτικοὺς λόγους ὑπεστήριξαν τοὺς

μίμους μόνον, ἐκδιώξαντες τὸ κυρίως θέατρον (4)

Ἄλλὰ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς καταπτώσεως, ἦν ὑπέστη τὸ κυρίως λεγόμενον θέατρον δὲν ἐξηφανίσθη καθ' ὀλοκλήριαν, καθόσον τῆς περιόδου τῆς δῆθεν ἐξαφανίσεως αὐτοῦ ἐσώθησαν πλεῖστα ἔσα δραματικὰ ἔργα,

(1) Gollier, History of English dramatic Poetry, London 1831.

(2) G. A. Heinrich, Histoire de la litterature Allemande, Paris 1870.

(3) Riccoboni, Reflexions historiques et critiques sur les theatres de l' Europe.

(4) Ὁ περίφημος μῖμος Πυλάδης ἔλεγε πρὸς τὸν Αὐγουστον ἐπιπλήττοντα αὐτὸν διὰ τὰς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Βαθύλου ῥήξεις: «Συμφέροι σοι, Καίσαρ, περὶ ἡμᾶς τὸν δῆμον ἀποτρέψασθαι.» Δίων Κάσιος, βιβλ. 54, κεφάλ. 17.—Macrob., Satur., βιβλ. II, κεφ. 7.—Τ' αὐτὰ περίπου ἔλεγε πρὸς τὸν αὐτὸν αὐτοκράτορα καὶ ὁ Βαθύλος. Gaston Maugras, les comedians hors la loi, σελ. 22 Paris 1887.—Βλέπε παρὰ Paolo Emiliani-Giudici (Storia del teatro in Italia, σελ. 107 καὶ ἐφ. Firenze 1869) ὅτι, «la ragione perche la pantomima venne in voga, e semplice»

(1) Ἐν τῷ χρονικῷ τῆς Πάρου ἡ χρονολογία εἶναι ἐσθεσιμένη, ἀλλ' ὁ Beutley, λαβὼν τὸ μέσον μεταξὺ τῆς προηγουμένης καὶ ἐπομένης χρονολογίας, ὥρισεν τὴν ἀφορῶσαν τὸν Θέσπιν κατὰ τὴν 61ην Ὀλυμπιάδα.

(2) Κατὰ τὸν Σλόγκελ, οὐδὲ ἐν δράμα εὐρίσκει τις κατὰ τὸν μεσαῖον καθ' ἕπασαν τὴν Εὐρώπην. Guill. de Schlegel, Cours de litterature dramatique, τόμ. I σελ. 42.

(3) «Pendant tout ce long intervalle de decomposition et de recomposition sociale, qu' il faut bien appeler le moyen age, le genie dramatique n' a pas manqué à l' humanité». Charles Magnin, les origines du theatre antique et du theatre moderne, Paris 1868.

(4) Riccoboni, Histoire du theatre Italien depuis la decadence de la comédie latine, Paris 1728.

(5) De Roquefort, État de la poesie française dans le XII et XIII siècles, Paris 1814.

ὅποια εἶνε ὁ «Γκρινιάρης» (Querolus) κωμῳδία ἀγνώστου συγγραφέως τοῦ τετάρτου αἰῶνος⁽¹⁾ κ' ἐκ τῆς ἀναμφισβητήτου πλέον παραστάσεως τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται, ὅτι μεθ' ἄλλην τὴν ἐπικράτησιν τῶν τοῦ ἀμφιθέατρου καὶ τοῦ ἵπποδρομίου παραστάσεων, ἔμενον εἰσέτι κατὰ τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον αἰῶνα ἐπὶ τῶν ἀρχαίων θεάτρων καὶ θέσις τις διὰ τὰ ἔργα, τὰ ὅποια ἀπετόλμων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ διάδοχοι τοῦ Πλαύτου καὶ Τερεντίου ἀποσπάσματα μιᾶς Μηδείας ἀναφερομένης ὑπὸ τοῦ Τερτουλιανοῦ, ἡ παράστασις τῶν ἑπτὰ σοφῶν, (Ludus septem sapientium) μικρὰ κωμῳδία τοῦ Αὐσονίου κατὰ τὸ εἶδος τῶν σημερινῶν Γαλλικῶν κωμῳδιῶν τῶν καλουμένων comédies à tiroir, παρασταθεῖσα καὶ αὐτὴ ἀπὸ τῆς σκηναῖς δημοσίου θεάτρου,⁽²⁾ σκηναὶ τινες μιᾶς Ἑλληνικῆς Κλυταιμνήστρας, τραγωδίας τοῦ πέμπτου ἢ ἔκτου αἰῶνος καὶ ἄλλα.

Εἰδικώτερον ἐν Ρώμῃ, αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις μαρτυρεῖται ὅτι ἐξηκολούθουν ἐπὶ Πάπα Gelase (492-496), δὲν ἔπαυσαν δὲ ἡμετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Totila κατὰ τὸ 546 κατάληψιν καὶ διαρπαγὴν αὐτῆς. Ἐν Προδικαίᾳ ἐπίσης μεθ' ἄλλας τὰς προσπάθειας τοῦ κλήρου αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα.⁽³⁾ Ἡ ἐμμονὴ αὕτη εἰς τὰς θεατρικὰς παραστάσεις προεκάλεσε καὶ τὴν δευτέραν

κατὰ τὸ 452 ἐν Ἄρλῃ σύνοδον, ἣτις ἀφόρῳσε τοὺς ἡθοποιούς καὶ τοὺς ἡνιόχους. Ἐκτοτε τὸ κοσμικὸν θέατρον ἤρχισε νὰ καταρρέῃ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ὀφείλεται μόνον, ὡς θὰ ἰδῶνατό τις νὰ ὑποθέσῃ εἰς τὸν καταδιωγμὸν, ἐν ὑπέστη ὑπὸ τῆς νέας θρησκείας. Τὸ θέατρον κατέρρευσε ἀφ' ἑαυτοῦ. Per omnes civitates cadunt theatra inopia rerum, ⁽⁴⁾ λέγει ὁ Αὐγουστίνος. Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων ἀφ' ἑνός, ἡ ἐκ τούτου ἐπελθούσα δυστυχία τῶν πόλεων ἀφ' ἑτέρου, καὶ ἡ συχνὴ ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν πάντοτε παλαιῶν ἔργων, ἐπέφερον τὴν βαθμιαίαν κατάπτωσιν τοῦ θεάτρου καὶ ἠνάγκασε τοὺς πλείστους ἐκ τῶν πολυαριθμῶν ἡθοποιῶν νὰ τραπῶσιν εἰς ἄλλα βιοποριστικὰ ἐπαγγέλματα.

Ἐν τούτοις, ἐφ' ὅσον ὁ ρωμαϊκὸς κόσμος κατέρρεεν ὑπὸ τὰς εἰσβολὰς τῶν βαρβάρων, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία συνέλεγε τὸν ἐξαφανιζόμενον πολιτισμὸν. Ἀπὸ τοῦ ἔκτου δὲ αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς μέχρι τοῦ δεκάτου τρίτου διερχόμεθα περίοδον ἱερατικῆν, καθ' ἣν παριστάμεθα μάρτυρες τῶν αὐτῶν μεταμορφώσεων, ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέατρον, ἃς συναντῶμεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι κατὰ τὴν ἱεροκρατικὴν ἐποχὴν, καθόσον ὁ Χριστιανισμὸς, μεθ' ἄλλα τ' ἀναθέματα τῶν πατέρων κατὰ τοῦ θεάτρου, δὲν κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὴν ἐπιτακτικὴν αὐτὴν ἀνάγκην τῶν νέων θρησκείων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὸν ἀναπόφευκτον αὐτὸν νόμον, ὅστις τὸν ὑπεχρέου νὰ μεταχειρισθῇ τὸ θέατρον ὅπερ αὐτὸς προέγραφε, καὶ ἐδημιούργησε παραστάσεις προωρισμένας νὰ γνωρίσωσι τὰ μυστήρια τῆς νέας θρησκείας. Ὁ Χριστιανισμὸς λοιπὸν, μὴ δυναθεὶς μεθ' ἄλλας τὰς προσπάθειάς του, νὰ ἐκρίζωσῃ τὰς εἰδωλοκρατικὰς παραστάσεις τὰς μετέβαλεν εἰς χριστιανικοὺς θρύλους καὶ οὕτως ἡ Ἐκκλησία ὑπέφερεν ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους τὰ ἱερόσουλὰ αὐτὰ θεάματα.

Εἶνε μὲν βέβαιον ὅτι μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν βαρβάρων τὸ πλεῖστον τῶν θεάτρων μεταβλήθησαν εἰς ἀκροπόλεις, οὐχ ἦττον μὲ τὰ ἐναπομεινάντα λειψάνα αὐτῶν ἀνιγέρθησαν ὀλίγον ὕστερον ἐκκλησιαί. ἐν αἷς ἔλαβον ἀρχὴν τὰ λειτουργικὰ δρᾶματα, δι' ὧν ἡ νέα θρησκεία ἠναγκάσθη νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν εἰδωλοκρατικῶν παραστάσεων, αἵτινες καὶ μεθ' ἄλλην τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐξηκολούθησαν, προστατευθεῖσαι μάλιστα καὶ παρὰ τῶν χριστιανῶν αὐτοκρατόρων. ⁽⁵⁾ Συμβολικαὶ λειτουργικαὶ κατ' ἀρχὰς τὰ

(1) Εἰς πάσας τὰς πόλεις τὰ θέατρα ἐκπίπτουν ἐνεκα πενίας.
 (2) Οἱ διάδοχοι τοῦ Κωνσταντίνου Κωνσταντῖος καὶ Κωνσταντῆς ἀπηγόρευσαν τὴν κατεδάφισιν τῶν ἐντός τῶν τεχνῶν ἐπισημομένων ναῶν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι πολλοὶ τούτων ἦσαν ἡ πηγὴ ὁπόθεν ἔσχον τὴν ἀρχὴν τῶν αἱ παραστάσεις τοῦ ἵπποδρομίου καὶ τοῦ θεάτρου, ἃς ἐν παντὶ χρόνῳ ἀπῆλθον ὁ Ρωμαϊκὸς λαός.—(codex Theod. lib III, tit X de Pagan.).—Αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος κατὰ τὸν Ζώσιμον, βιβλ. II ἐ-

λειτουργικὰ ταῦτα δρᾶματα, ἀνεπτύχθησαν μετ' ὀλίγον εἰς ἀληθῆ τοιαῦτα εἰς τὰ μοναστήρια, εἰς ἃ εὗρον καταφύγιον αἱ τέχναι, αἱ ἐπιστήμαι καὶ κυρίως ἡ ποίησις.

Οὕτως ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔκτου αἰῶνος, καθ' ἃς ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἄρλης Καισάριος ἐξεσφονδόνειζεν ἀφορισμοὺς ἐπὶ ἀφορισμῶν κατὰ τοῦ θεάτρου, ⁽⁴⁾ εὗρισκομεν θεατρικὰς ἐν τῇ Δύσει παραστάσεις καὶ μάλιστα τὴν χρῆσιν κατ' αὐτὰς προσωπίδων εἰς τινα μοναστήρια καλογραίων. ⁽⁵⁾

Κατὰ τὸν ὄγδοον ⁽⁶⁾ καὶ ἔνατον αἰῶνα ἔχομεν τὰς κηδείας τῶν ἡγουμένων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, αἵτινες ἐπερατοῦντο διὰ μικρῶν ἐπικηδείων δραμάτων, ὧν τὰ πρόσωπα ἀνελάμβανον οἱ ἱερεῖς ⁽⁴⁾. Τῶν δραμα-

στόλισε τὸν ἵπποδρομον μετενεγκὸν ἐκεῖ διάφορα θεῶν ἀγάλματα καὶ συγκεκριμένους τὸν περίφημον τρίποδα τῶν Δελφῶν.— Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τὸν Διόνυσον καὶ τὴν Ἀφροδίτην ἀφιερωμένην θεατρικὴν πανηγυρίαν τὴν καλουμένην Μαῖουμαῖν (Μελάλιας σελ. 284-285.) διετήρησεν ἐν τούτοις πάσας τὰς ἄλλας δημοσίας παραστάσεις. Rescript. lib. 9. de Majuna codex Theod. Ἐν τούτοις καὶ αὐτὴν τὴν ἀκόλαστον πανηγυρίαν τοῦ Μαῖουμαῖ ἐπέτρεψαν καὶ πάλιν οἱ αὐτοκράτορες, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ διατηρηθῇ ἡ ἀπαιτούμενη ἐν τῇ ἑορτῇ εὐσεχημοσύνη. (Codex Theod. vol. VI 325).— Ὁ Θεοδοσιὸς ὁ Β' μετὰ τὸν ἐπισυμβάντα ἐν Νικομηδείᾳ σεισμῶν, ἀνήγειρεν ἐν αὐτῇ ἰδίαις δαπάναις οὐ μόνον τὰς κρημινισθείσας ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὰ θέατρα (Μελάλιας 363).

(1) Gaston Maugras. Les comédiens hors la loi, σελ. 45.

(2) Charles Magnin. Les origines du théâtre κτλ. Ὁ καλλιγράφος H. Tivier ἐν τῇ Histoire de la litterature dramatique en France, σελ. 26-27 ἀναφέρει τὰ ἐξῆς.—«Aux funerailes de sainte Radegonde (578) Grégoire de Tours fut appelé pour presider la cérémonie : il en a consigné le récit dans ses Actes des confesseurs. On y voit les compagnes de Radegonde divisées en deux chœurs qui font alterner la plainte et le regret. L' évêque lui même intervient dans la mélodie funèbre. Engin, quand les restes de Radegonde sont emportés hors du monastère. des figures voilées paraissent aux fenêtres et les accompagnent longtemps de leurs lamentations. Sans doute ce n' est point là un drame, même à l' état naissant, comme l' ont pensé quelques critiques : c' est plutôt la complainte funèbre telle qu' on la retrouve chez plusieurs peuples modernes. Toutefois, si la scene curieuse retracée par Grégoire de Tours n' est point un drame, elle offre au moins un premier emploi des éléments essentiels de l' art dramatique, le dialogue, l' alternance des coeurs et du récitatif, le mouvement symbolique et candénes.»

(3) Οἱ σκλητυπάγκοι, οἱ μῦθοι καὶ ἄλλοι νομάδες ἡθοποιοὶ ὑπῆρξαν πάντοτε ἐν Γερμανίᾳ. Ἡ ὑπαρξὶς αὐτῶν ἀποδεικνύεται ἐξ ἱστορικῶν ἐγγράφων. Ὑπάρχει διάταγμα τοῦ 791, δι' ὃ οὗτοι κηρύσσονται ἄτιμοι (unehrlich) καὶ ἐκπίπτωσι κληρονομικῶν δικαιοματίων.

Οὐχ ἦττον μεθ' ἄλλας αὐτὰς τὰς αὐστηρότητας, ἦσαν πάντοτε εὐπρόδοστοι παρὰ τῷ λαῷ, τοῖς ευγενεῖσι, καὶ παρ' αὐτοῖς ἀκόμη τοῖς μοναχοῖς τῶν πολυαριθμῶν τότε μοναστηρίων. Ἡ ἐκκλησία μάλιστα τοὺς ἐχρησιμοποίησε διὰ νὰ παίξωσι τοὺς διχθόλους καὶ τὰ κομικὰ πρόσωπα καὶ τὰ διάμεισα τῶν ἱερῶν δραμάτων. (Ida Brüning. Le théâtre en Allemagne. Paris. σελ. 20.— Ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι τῆς λογίας γερμανίδος σελ. 6) ἀναφέρεται, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρόλου Μάννου, ὑπῆρχεν ἡδὴ ἐν Passions Spiel (Μυστήριον), τοῦ ὁποίου συγγραφεὺς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦτο ὁ Ἀνζελβέρτος, ὅστις λέγεται, ὅτι ἐνομφεῦθη μυστικῶς τὴν θυγατέρα τοῦ Μεγάλου Αὐτοκράτορος.

(4) Charles Magnin, Les origines du théâtre κ.τ.λ.

τῶν τούτων ⁽¹⁾ τὸ κυριώτερον πρόσωπον ἦτο συνήθως ὁ ἀποθανὼν ἢ ἡ ἀποθανοῦσα. ⁽²⁾ Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Λυῶν Ἀγοβάρδος (813-840) παραπονεῖται ὅτι χάριν τῶν σκηναῖων ἀφίνονται οἱ πτωχοὶ ν' ἀποθνήσκωσι τῆς πείνης ἢ κατὰ τὸ 813 σύνοδος τοῦ Châlons-sur-Saône, ἀπαγορεύει εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικούς νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰ θεάματα ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως. Ἡ κατὰ τὸ 829 σύνοδος ὀρίζει, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ ἀκούσωσι «les bouffonneries et les farces.» ⁽³⁾

Κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ἔχομεν τοὺς βίους τῶν ἀγίων καὶ τοὺς θρύλους τῶν μαρτύρων ψαλλομένους ἐν ταῖς ὁδοῖς, καὶ ὅπερ σπουδαιότερον, διηρημένους εἰς σκηναῖς καὶ παριστανόμενους ἐν τοῖς μοναστηρίοις, εἰς ἃ ἦτο ἐμπειπιστευμένη ἡ ἐκπαίδευσις τῆς νεότητος. Τοιαῦτα ἔργα, τελειότερα ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν πάντων τῶν ἄλλων, εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Conrad Celtès κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ XVI αἰῶνος ἀνακαλυφθέντα τῆς μοναχῆς τοῦ ἐν Gandersheim μοναστηρίου Χροσδίτας. ⁽⁴⁾ Κατὰ τὸν μεταφραστὴν τῶν δραμάτων τούτων ⁽⁵⁾ Charles Magnin, τὸ θέατρον τῆς Χροσδίτας εἶνε : «εἰς τῶν κρίκων, ὁ λαμπρότερος ἴσως καὶ ἀγνότερος, τῆς μὴ διακοπέσης ταύτης σειράς τῶν ἡκίστα μέχρι τῆς σήμερον μελετηθέντων δραματικῶν ἔργων, ἀτινα συνδέουσι τὸ ἐκπνεόν κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα εἰδωλοκρατικὸν θέατρον, μὲ τὸ ἀναγεννώμενον νεώτερον εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας κατὰ τὸ τέλος τοῦ XIII αἰῶνος.» ⁽⁶⁾

Ἄλλ' ὅπως δι' ἄλλα τὰ ἔργα τοῦ μεσαιῶνος, οὕτω

(1) Ὑπόδειγμα τῶν τοιούτων δραμάτων ἔχομεν τὸ ὑπὸ τοῦ Wichert ἐπισκόπου τοῦ Hildesheim ποιηθέν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἑνάτου αἰῶνος. (Dialogus Agii de obitu sanctae Hathumodæ, abbatissæ, ap. Bern. Pez., Thesaur. anecd. noviss. τόμ. I. τμ. III σελ. 311).—Εἰς τὸν διάλογον αὐτὸν, ὃν ἔγραψεν ὁ Wisbert μετὰ τὸν θάνατον τῆς μοναχῆς Hathumoda ἐπισυμβάντα τῷ 874, τὸν πρῶτον ρόλον ἔχει ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἁγίος.

(2) Augé, Physiologie du théâtre, Firmin Didot, 1839.

(3) G. Maugras, προαν. σύγγρ.— Ἐπὶ τοῦ προκειμένου πολὺ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Paolo Emiliani-Giudici (Storia del théâtre in Italia, σελ. 134.) ὅτι, «al leggero negli atti degli antichissimi concilii il divietto fatto ai cristiani di assistere agli spettacoli teatrali, e gli anatemi contro lo istrionato, sarebbe naturale dedurne che l' arte scenica non cessasse giamai, deche tate divieto e tali anatemi li vediamo ripetuti dai papi fino all' epoca in che il dramma era rinato nell' Europa cristiana e in specie nella Italia.»

(4) «Συγγραφεὶς τινες (Selnecker., Pædagog. part I. tit. I. de Usuris.—Lenckfeld, Antiq. Gand., σελ. 273) ὑπεστήριξαν ὅτι, ἡ Χροσδίτα ἦτο θεράπων βασιλέως τινός τῆς Ἑλλάδος! Τὴν γνώμην ταύτην ἀναιδέως δι' ἀδρῶν ἐπιχειρημάτων ὁ Magnin ἐν τῇ Revue des deux mondes, τόμ. 20, 1839, σελ. 444.

(5) Τῶν δραμάτων τῆς Χροσδίτας, αἱ δύο παλαιότεραι ἐκδόσεις εἶνε αἱ ἐξῆς : Ἡ τοῦ 1501 ἐν Νουρεμβέργῃ ὑπὸ τοῦ Conrad Celtès, καὶ ἡ τοῦ 1717 ἐν Βυτεμβέργῃ ὑπὸ τοῦ Leonard Schurzfleisch.

(6) Charles Magnin, Notice sur Rosvitha et sur la comédie d' Abraham, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ 2ῳ φυλλαδίῳ τοῦ «Théâtre Européen».

και δια τα της Χροστίτας ήγγέρθη τὸ ζήτημα ἐν ἐγγράφῳ δι' ἀνάγνωσιν μόνον ἢ και διὰ τὴν ἀναδιδασθῶσιν ἐπὶ σκηνῆς. Ὡς εἶν' ἐπόμενον, αἱ γυνῶμαι διηρέθησαν και ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπεκράτησεν ἡ τῶν ὑποστηριζόντων, ὅτι τὰ ἔργα τῆς μοναχῆς τοῦ ἐν Candersheim μοναστηρίου παρεστάθησαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν εὐρηγται: ὁ μεταφραστὴς τῶν ἔργων αὐτῆς Magnin (1) και ὁ H. Tivier (2).

Παραλλήλως τῶν θεατρικῶν αὐτῶν παραστάσεων, καθ' ὅλην ἐν γένει τὴν Δύσιν ἐπεκράτησεν ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἐν τοῖς ναοῖς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δράμα, τὸ ὁποῖον, ὡς εἶπομεν, εἶχε λάθει ἀρχὴν ἀπὸ τῶν συμβολικῶν λειτουργιῶν πολὺ πρὸ τοῦ ρηθέντος αἰῶνος. Ἐνωρίτατα εἰς τὰς συμβολικὰς αὐτὰς λειτουργίας προσετέθησαν τὰ ἐξ ὑπαμιθῆς ἄσματα (3) τὰ ὁποῖα κατόπιν μετεβλήθησαν εἰς διαλόγους και οὔτοι εἰς αὐτοτελεῖς δραματικὰς σκηνάς, δι' ὧν παρίσταν τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, τὰ Πάθη αὐτοῦ, τὴν προσκύνησιν τῶν Μάγων και ἄλλας σκηνάς ἐκ τῆς Νέας Γραφῆς. Τὰ κατὰ τὰς θεατρικὰς ταύτας παραστάσεις, αἵτινες εἶνε γνωστὰ ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Mystères και Miracles, ἐν Ἀγγλίᾳ Miracle-Plays, (4) ἐν Γερμανίᾳ Passions Spiele και ἐν Ἰταλίᾳ Rappresentazioni (5) ἀνεπτύχθησαν διὰ μακρῶν ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων. (6) Ἐνταῦθα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω θὰ προστεθῆ μόνον, ὅτι εἰς τὰ καθαρῶς αὐτὰ λειτουργικὰ δράματα εἰσήχθησαν μετ' ὀλίγον τῆ

ἀνοχῆ τοῦ κλήρου, ὅστις δὲν κατώρθου νὰ ἐκριζώσῃ τὰς εἰδωλολατρικὰς ἐφορτὰς, και σκηνὰι καθαρῶς εἰδωλολατρικαὶ και ἐπὶ πλέον ἄσημοι και ἀκόλαστοι, αἵτινες μετέβαλον οὕτω τὰ πρῶην σεμνὰ δράματα εἰς τερατώδεις θεατρικὰς παραστάσεις, εἰς τρόπον ὥστε ἡναγκάσθη κατὰ τὸ 1210 ὁ Πάπας Innocent III ν' ἀπαγορεύσῃ τ' ἀπαίσια αὐτὰ θεάματα και νὰ διατάξῃ τοὺς ἐπισκόπους νὰ καθάρουν τὰ ἱερὰ ἰδρύματα ἀπὸ τὸν ρυπον αὐτόν (1).

Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν πρώτην ἀπλότητα τοῦ λειτουργικοῦ δράματος, καθόσον ὁ λαὸς δὲν ἔστεργε νὰ στερηθῆ τῶν κωμικῶν και ἀκόλαστων σκηνῶν, αἵτινες εἶχον προστεθῆ εἰς αὐτὸ, τὸ λειτουργικὸν δράμα ἐκ τῆς Ἐκκλησίας μετεφέρθη εἰς τὸ προαύλιον αὐτῆς και τὰ νεκροταφεία και ἐκείθεν εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐνθα τέλος μετεβλήθη εἰς κοσμικὸν τοιοῦτον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος και τελειοποιήθη ἐξηκολούθησεν ὑπάρχον μέχρι σήμερον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῇ Δύσει, ἐν ἣ ἡ εἰσβολὴ τῶν βαρβάρων ἐδοθήθη κατὰ μέγα μέρος τὸ κατὰ τοῦ θεάτρου μῖσος τῶν Πατέρων τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ὁμοῦ αυτοκρατορίᾳ, τῇ διαφυγούσῃ ἐν μέρει τὴν τοιαύτην τῶν βαρβάρων εἰσβολὴν, τὰ θεάματα διετηρήθησαν ἀνευ τῆς παραμικρᾶς διακοπῆς: ἀλλὰ περὶ αὐτῶν γενήσεται λόγος ἐν ἰδιαιτέρῳ ἄρθρῳ.

ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

stoire du theatre en France—Les Mystères Paris. Hachette, 1880, δύο τόμ. εἰς 8ον.—Τοῦ αὐτοῦ, Les comédiens en France au moyen âge. Paris, Cerf, 1885 εἰς 8ον.

Διὰ τὸ Ἀγγλικὸν και Γαλλικὸν, Onessime Leroy, Études sur les mystères, Paris 1837.—Em. Morice: Essai sur la mise en scène depuis les mystères jusqu' au Cid.—Collier: History of English dramatic Poety, London 1831, 3 τόμ. εἰς 8ον.—J. Jusserande. Le Theatre en Angleterre depuis la conquête jusqu' aux prédécesseurs immediats de Shakes-Peare, Paris Leroux 1881.

Διὰ τὸ Ἰταλικὸν, Ales. D' Ancona, Origini del teatro in Italia. Firenze, 1872.—Erm. Monaci: Uffigi dramatici de Disciplinati del Umbria, Imola, Caleati, 1874.

Διὰ τὸ Γερμανικὸν, Le theatre en Allemagne, son origine et ses luttes (1200-1760) par Ida Brüning, Paris.

(1) Ὀλίγον ὕστερον ὁ ἀνεπίδὸς αὐτοῦ Γρηγόριος IX διέταξε τὰ αὐτά. (Decret. Greg. Lib. III tit I.) Ἐπίσης ἡ ἐν ἔτει: 1227 ἐν Trèves σύνοδος «item non permittant sacerdotes ludos theatrales fieri in ecclesia et alios ludos inhonestos».

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

[Γενικοῦ Ἐφοροῦ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης]

Ἡ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΑΝΤΑ-ΡΟΖΑ

[Ἀνέκδοτος τελευταία ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου φιλέλλημος]

Εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην περιήλθε πρὸ τινῶν ἐτῶν μεγάλη συλλογὴ πολυτίμων ἱστορικῶν ἐγγράφων. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει και τὸ ἀνεκτίμητον κειμήλιον. τὸ ὁποῖον δημοσιεύομεν σήμερον. Τοῦτο εἶνε ἀνέκδοτος και αὐτόγραφος ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου Ἰταλοῦ φιλέλλημος Σάντα-Ρόζα, γραφεῖσα ὀλίγας πρὸ τοῦ ἡρωικοῦ του θανάτου ἡμέρας. (1) Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τόση ἀγάπη, τόσος πόνος διὰ τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα μας συγκετροῦνται, ὥστε δικαίως δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ, ὡς ἡ φιλελληνικὴ διαθήκη του. (2)

Ὁ Σάντα-Ρόζας (3) ἐγεννήθη ἐν Σαβιλιάνῳ (Savigliano) τοῦ Πεδεμοντίου τῷ 1783.

Μετὰ τὴν ἐν Πεδεμοντίῳ περιώνυμον ἐξέγερσιν τῶν φιλελευθέρων τῷ 1821, ἧς αὐτὸς ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν τῆς χώρας πραγμάτων, γενόμενος ὑπουργός.

Ἐπέδειξε τότε ἀπαράμλλα προτερήματα καταδικασόμενος ὁμοῦ παρὰ τῶν ἀντιφρονούντων και

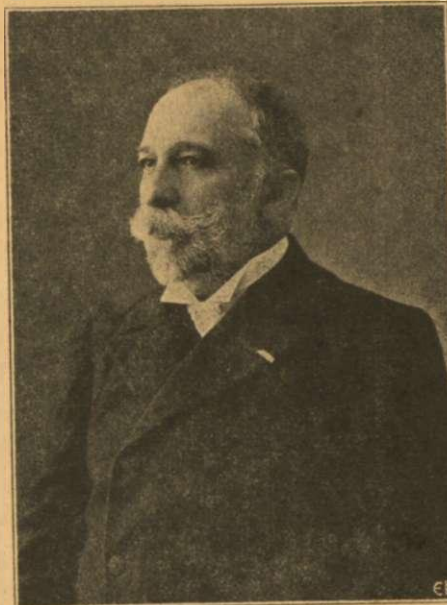
τῶν Αὐστριακῶν, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὸ Ἰταλικὸν ἔδαφος, και κατέφυγεν εἰς Μασσαλίαν, Λυὸν και Γενεύην. Κατόπιν μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἔγραψε τὴν περίφημον: «Storia della rivoluzione Piemontese». Καίτοι ὁμοῦ διέμενεν ἐκεῖ ὑπὸ τὸ ὄνομα Conti, και ἦτο ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Βίκτωρος Κουζῆν, συνελήφθη και ἐφυλακίσθη. Μετὰ τινὰ χρόνον ἀποφυλακισθεὶς κατέφυγεν εἰς Ἀγγλίαν. ἐκείθεν δὲ, ἀναχωρήσας τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1824, κατήλθε μετὰ τοῦ φίλου του Ἰακίνθου Κολλένιο (Giacinto

Collegno) εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως πολεμήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς σκλαβωμένης ἀδελφικῆς χώρας.

Μία ἐσφαλμένη γνώμη τοῦ Μαυροκορδάτου—ἔχουσα ἐν τούτοις ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς λογικῆς, ὅπως πᾶσα αἰ πολὺ ἐσφαλμένα γινώμα—ἀπεμάκρυνεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τῆς ἐπισήμου δράσεώς του τὸν Σάντα-Ρόζαν, ὅπως ἀπεμάκρυνε και τὸν ὑπέρροχον στρατηλάτην Ροζαρόλ, διὰ νὰ μὴ παραξηγηθῆ δῆθεν ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συμμαχίας ὁ Ἑλληνικὸς Ἀγὼν, ὡς σκοπῶν, οὐχὶ τὴν ἀπελευθερώσιν δούλων, ἀλλὰ τὴν διατάραξιν τῆς κοινωνικῆς και διεθνῆς εἰρήνης. Καὶ ὁ μὲν Σάντα Ρόζας κατ' ἀρχὰς ἐπολέμησεν ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης, ὑπὸ τὸ ὄνομα Derossi, και βραδύτερον, ὡς σωματάρχης, ὑπὸ τὸ ἀληθές του ὄνομα, ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τὸν Κολλένιο, (1) ὁ δὲ Ροζαρόλ, παραμείνας εἰς Ζάκυνθον ἐπὶ μακρὸν, τέλος, σχεδὸν αὐτοβούλως και μετὰ μεγάλης μυστικότητος και προφυλάξεων, μετέβη εἰς Ναύπλιον, ὅπου μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανεν, ὑπὸ τῆς μαστιζούσης τὸν τόπον ἐπιδημίας. (2).

Ἡ δημοσιευομένη ἤδη ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ὑπὸ τὸν Ἰβραῆμ-Πασᾶν ὑπηρετοῦντα Συνταγματάρχην τοῦ Μηχανικοῦ Ἰωάννην Ρωμαιοῦ. Αὐτὸν κυρίως, οὕτως ἐγνώριζε τὴν μεγάλην ἀξίαν, προσεπάθει νὰ ἐλκύσῃ πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων ὁ Σάντα-Ρόζας και δι' αὐτοῦ και ἄλλους Εὐρωπαίους, βοήθοντας τὴν ἀπαισίαν πρὸς ἐξαφάνισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἐπιδρομῆν τῶν Αἰγυπτιακῶν ὀρδῶν.

Ἐν μόνον ὁ Σάντα-Ρόζας ἠγγύει, ὅπως τὸ ἠγγύει

Ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου

(1) Ἡ ἐπιστολὴ φέρει χρονολογίαν 2 Ἀπριλίου 1825 και ὁ Σάντα-Ρόζας ἐφρονεῖται ἐν Σφακτηρίᾳ τὴν 26 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς και ἔτους.

(2) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ὄφειλε νὰ δημοσιευθῆ εἰς τὸν Α' τόμον τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Ρώμας, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἀσχοληθέντος εἰς τὴν πρόχειρον χρονολογικὴν κατάταξιν τῶν ἐγγράφων, ἐτέθη εἰς τὸν φάκελλον τῶν μήπω δημοσιευθέντων ἐγγράφων τοῦ 1829.

(3) «Annibale Santore de' Rossi di Pomarolo, conte di Santa Rosa», εἶνε πλῆρες τ' ὀνομά του.

(1) Οὗτος κατήγετο ἐκ Σαρδηνίας εἰς δὲ τὸν βαθμὸν Ἀντισυνταγματάρχου τοῦ Πυροβολικοῦ.

(2) Ὁ Ἰωσή· Ροζαρόλ κατήγετο ἐκ Νεαπόλεως. Ἦτο στρατηγὸς ὑπὸ τὸν Murat. Περὶ τοῦ βίου του και τῆς ἐν Ἑλλάδι δράσεώς του, ὡς και περὶ τοῦ δραματικωτάτου θανάτου αὐτοῦ, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1825, θὰ γράψωμεν ἄλλοτε. Πλήρες τὸ ὄνομά του ἦτο, ὡς φέρεται πού ἑλληνιστί: «Υποστράτηγος Βαρῶνος τοῦ Ροζαρόλ Σκόρζα, ἐκ τῶν κομητῶν τοῦ Λαυάνια».

καὶ ἤ τότε Ἑλληνικῆ Κυβέρνησις—ἦτις μάλιστα ἐφαντάσθη ποτέ, ὅτι καὶ ἀνεκάλυψεν ἀνθελληνικὰς συνειροφίαις—ὑπερβύμως ἢ ἱστοριοδιφικῆ ἐργασίᾳ, διὰ τῶν δημοσιευθέντων πρὸ τινος χρόνου ἐπισήμων κειμένων ἀνεκάλυψεν, ὅτι δηλ. ὁ Ρωμαίη, ὅστις δι' ἐνδὸς καὶ μόνου νεύματος τοῦ Ροζαρὸλ αὐστιγμῆ θὰ ἐγκατέλιπε τὰ Αἰγυπτιακὸν στράτευμα—ὅπως τὸ ἐγκατέλιπε καὶ ὁ Σκάρπας—⁽¹⁾ παρέμενε διευθύνων τὰς κινήσεις καὶ σχεδιάζων τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τοῦ Ἰβραήμ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ προαγγέλλων τὰ πάντα διὰ τῆς Ἐπιτροπῆς Ζακύνθου εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ἀρχηγούς τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν Σωμάτων. Τὸ δυσχερὲς δὲ, ἐπικίνδυνον, ἀχαρὶ καὶ πῶς ἀπρεπὲς, καίτοι ἐπρόκειτο περὶ ἀμύνης κατὰ τεράτων, ἔργον τοῦτο, δι' ὃ συνεχῶς ἐξανίστατο ἢ συνείδησις τοῦ ἐντίμου στρατιώτου, ἐξετέλει ὁ Ρωμαίη, δυνάμει τῆς Καρθοναρκίης ἐπιβολῆς τοῦ Ροζαρὸλ καὶ τῶν ἐπιταγῶν τοῦ ἐν Ζακύνθῳ Τεκτονισμοῦ. ⁽²⁾

Ὅπως δὴποτε, ἂν ὄχι τὸν Ρωμαίη, ἄλλους ὅμως, ἔχοντας ἀνάγκη ἀνανήψεως, θὰ συνεκλόνησε τὸ κατηγορητήριον τοῦ Σάντα-Ρόζα καὶ ἂν δὲν ἐπανέφερον αὐτοὺς εἰς συναίσθησιν τῶν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν καθιζόντων αὐτῶν, πάντως ὅμως θὰ ἠτόνησε τὴν ἐκ κακῶς ἐννοουμένου καθήκοντος δρασίν των.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Σάντα-Ρόζα ἔχει οὕτω :

Compatriotta !

So che parecchi Italiani servono il Pascià d'Egitto, e che alcuni fanno parte della spedizione mandata contro il Peloponneso. Ignoro se havvene fra essi che come antichi ufiziali dell' esercito Piemontese sieno miei compagni d' armi. Voi non lo siete, signore, ma siete Italiano, io lo sono, e ciò basta per darmi il diritto d' indirizzarmi a Voi.

Uso di questo diritto per rammentarvi, o mio Compatriotta, e a tutti gl' Italiani, che sono con voi, l' infelicità della vostra situazione.

(1) Ὁ Ἰωσήφ Σκάρπας, Σικελὸς τὴν πατρίδα, Ὑπασιστής ποτὲ τοῦ Ροζαρὸλ, ἦτο ὑπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ, ὑπηρέτησας δὲ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Τακτικόν, ἀπέθανεν ἐν Κρανιδίῳ τῷ 1829.

(2) Εἰς τὸν Καρθονάρκον καὶ Τεκτονὰ Ἰωάννην Ρωμαίη, ἀρχηγὸν τοῦ μηχανικοῦ καὶ μόνον Ἑυρωπαϊκὸν ἀξιωματικὸν τοῦ ὅπλου τούτου παρὰ τῷ Ἰβραήμ, ὁφείλονται πολλὰ ἀποτυχία Αἰγυπτιακῶν προσβολῶν ἰδίως ἐν Νεοκαστρῷ διὰ τῶν πεφωτισμένων δ' αὐτοῦ συμβουλῶν καὶ ὁδηγιῶν θὰ συνετέλει ἴσως καὶ εἰς τὴν τελείαν ἤτταν τῶν Αἰγυπτίων ἐν Πελοποννήσῳ, πρὶν ἢ μάλιστα οὗτοι ἐκφυμασθῶσιν ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν, ἂν οἱ Ἕλληες ἦσαν ἠνωμένοι τοῦλάχιστον πρὸ τοῦ μεγίστου τῶν κινδύνων.

La vostra condotta è altamente, severamente condannata in Europa da tutti coloro in cui vive il sentimento di Religione, da tutti coloro in cui vive il desiderio dei progressi della civilizzazione. Chi vi resta? Chi vi accoglierà nella vostra patria? In qual parte d' Europa troverete chi vi guardi senza sdegno e disprezzo? Le vostre stesse famiglie arrossiranno non che della vostra presenza, del solo udire proferito il vostro nome. Sarete mostrati a dito per le piazze, per le vie, e si dirà. «Ecco uno di quelli uomini che si proclamavano difensori della libertà dei popoli, dell' indipendenza delle nazioni, del progredimento della società umana, e che poi si son fatti stromenti della distruzione di quelli stessi beni una volta sacri al loro cuore! Ecco uno degli uomini che si son venduti al Musulmano e hanno combattuto per rovesciare la croce rialzata in Grecia, e per riconsegnare un popolo infelice ad un padrone già lordo del sangue di migliaia di Cristiani, e stimolato dalla ferocia del suo culto, e della propria sua natura a nuove, interminabili carnificine, ed a violare la fede di qualunque promessa!» Questi voci vi assiederanno ovunque; vi troverete in un orribile isolamento dovunque vi troverete fra Cristiani, e uomini generosi.

Se dubitate di questo, interrogate i fogli d' Inghilterra e di Francia, o vi basti per l' occhio sopra la lista del Comitato formatosi in Parigi a favore della Grecia. Leggerete nomi appartenente a tutti i partiti, e rispettati da tutti. Irrecusabile, solenne testimonianza dell' unanime opinione d' Europa intorno ad una lotta, che è quella del Vangelo col Koran, della civilizzazione colla barbaria, della ragione colla forza.

Compatriotta! I nostri antichi pugnarono in Candia, vinsero a Lepanto, bagnarono di sangue Italiano i monti dell' Attica e del Peloponneso per ritardare lo stabilimento dei Turchi in Europa: e noi, nipoti di quei valorosi, noi infameremo in questo suolo il nome Italiano già circondato di tante sventure e di tante calunnie ponendo il turbante dell' Infedele e del Barbaro sopra i lauri che conseguimmo sotto le insegne del primo dei Capitani moderni?..

Non vi offendo, mio caro concittadino, l' austera libertà di queste parole non sono

indirizzate a voi, se come lo credo, foste strascinato nella spedizione contro al tenere dei patti, e se come pur lo credo, vi rivolgete col cuore verso i vostri fratelli.

Venite, adunque. Noi vi desideriamo, tutti. Tutti vi aspettiamo, e Greci ed Europei riuniti sotto al vessillo Cristiano. Venite; e sarete accerchiato di prodi che l' onore, non il terrore spinge fra i pericoli. Avrete qui il vostro grado, e stipendi convenienti. Il Governo provvisoriale della Grecia dal quale ho autorità per dichiararvelo, e a tutti gli ufiziali cristiani che sono, con voi, riceve dal nuovo e largo prestito conchiuso in Inghilterra i mezzi di organizzare la vittoria.

Mio compatriotta, passate in Zante, d' onde vi potrete poscia recare fra noi. Non posso supporre in voi alcuna esitazione, nè voglio sopporla negli altri Cristiani di ogni nazione accozzati da infelici circostanze, e dall' inganno sotto alle insegne degl' Infedeli, e ai quali vi prego di comunicare la mia lettera se lo giudicate conveniente

Sono con distinta considerazione

Il vostro affezionato compatriotta

IL CONTE DI SANTA ROSA

ex-Ministro della Guerra in Piemonte

Tripolitsa 2—14 Aprile 1825

Al Signor Colonnello Romei, Italiano

A Modone ibi vel ubi

Ἐν μεταφράσει ἢ ἐπιστολῇ αὐτῆ ἔχει ὡς ἑξῆς :

Συμπατριῶτα,

Γνωρίζω, ὅτι Ἰταλοί τινες ὑπηρετοῦσι τὸν Πασῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τινὲς ἔχουν λάβει μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Ἄγνοῶ, ἂν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουν πύλαι οὖν σύντροφοί μου τῶν ὅπλων, ἀφοῦ εἶνε ἀρχαῖοι ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατεύματος τοῦ Πεδεμοντίου. Ὑμεῖς δὲν εἴσθε τοιοῦτος κύριε, ἀλλ' εἴσθε Ἰταλὸς, ὡς ἐγὼ, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ, ὅπως μοὶ δώσῃ δικαίωμα ν' ἀπενθνήθῃ πρὸς ὑμῖς.

Κάμνω χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου, διὰ νὰ ὑπενθυμίσω, συμπατριῶτα μου, πρὸς σᾶς καὶ πρὸς πάντας τοὺς μεθ' ὑμῶν Ἰταλοὺς, τὴν ἀνυχὴ θέσιν σας.

Ἡ διαγωγή ὑμῶν παρὰ πολὺν ἀδυστηρῶς καταδικάζεται ἐν Ἑδρώπῃ παρ' ὅλων ἐκείνων, εἰς οὓς ὑπάρχει τὸ αἶσθημα τῆς θρησκείας, παρ' ὅλων ἐκείνων εἰς οὓς ὑπάρχει ἢ ἐπιθυμία τῶν προόδων τοῦ πολιτισμοῦ. Ποῖος μένει μὲ τὸ μέρος σας; Ποῖος θὰ σᾶς ὑποδεχθῆ ἐν τῇ πατρίδι σας; Εἰς ποῖον μέρος τῆς Ἑδρώπης θὰ εὔρετέ τινα χωρὶς νὰ σᾶς παρατηρήσῃ μὲ ἀγανάκτησιν καὶ ἀποστροφήν; Αἱ ἴδιαι οἰκογένειαι σας θὰ ἐρυνθιώσιν ὄχι μόνον εἰς τὴν παρουσίαν σας, ἀλλὰ καὶ μόνον ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ ὀνόματός σας. Θὰ εἴσθε δακτυλοδεικτούμενοι ἀνὰ τὰς πλατείας, ἀνὰ τὰς ὁδοὺς, καὶ θὰ λέγουν: «Ἴδου εἰς ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν τῶν διακηρυττόντων, ὅτι ἦσαν ὑπέρομαχοι τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐθνῶν, τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, οἵτινες ἐγένοντο κατόπι ὄργανα τῆς καταστροφῆς τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀρχῶν, τῶν ἄλλοτε ἱερῶν ἐν τῇ καρδίᾳ των. Ἴδου εἰς τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐπωλήθησαν εἰς τὸν Μουσουλμάνον καὶ ἐπολέμησαν διὰ ν' ἀνατρέψουν τὸν ὑφωθέντα ἐκ νέου ἐν Ἑλλάδι σταυρὸν, καὶ νὰ ὑποτάξουν ἀνυχὴ λαὸν εἰς ἀνθέντην ἤδη κηλιδωθέντα δι' αἵματος χιλιάδων Χριστιανῶν, καὶ παρορμώμενον ἀπὸ τὴν κτηνωδίαν τῆς θρησκείας του καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως εἰς νέας ἀτελετηήτους θηριωδίας, καὶ εἰς τὴν παράβασιν τῆς πίστεως τῆς ὀφειλομένης εἰς οἰανδήποτε ὑπόσχεσιν.» Αἱ φωναὶ αὐταὶ θὰ σᾶς περικυκλοῦσι πανταχοῦ, θὰ εὔρεθῆτε εἰς τρομακτικὴν ἀπομόνωσιν ὅπου δήποτε καὶ ἂν εὔρεθῆτε, μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ ἀνθρώπων γενναιοφρόνων.

Ἐὰν ἀμφιβάλλετε περὶ τούτου, δύνασθε νὰ ἐρευνήσετε τὰ φύλλα τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἢ ἀρκεῖ νὰ ρίψετε ἐν βλέμμα σας ἐπὶ τοῦ καταλόγου τοῦ ἐν Παρισίοις κοιμητῆριον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Θὰ ἀναγνώσῃτε ὀνόματα ἀνήκοντα εἰς πάσας τὰς μερίδας καὶ παρ' ὅλων σεβαστά. Ἀναμφισβητήτως ἐπίσημος μαρτυρία τῆς δημοφώνου γνώμης τῆς Ἑδρώπης διὰ τὸν ἀγῶνα, ὅστις εἶνε ἀγὼν μεταξὺ Ἑυαγγελίου καὶ Κορανίου, πολιτισμοῦ καὶ βαρβαρότητος, δικαίου καὶ ἰσχύος.

Συμπατριῶτα! Οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐπολέμησαν εἰς Κρήτην, ἐτίκῃσαν εἰς Ναύπακτον, ἔλουσαν δι' αἵματος Ἰταλικῶν τὰ ὄρη τῆς Ἀττικῆς καὶ Πελοποννήσου διὰ νὰ ἐπιβραδύνωσι τὴν

εγκατάστασιν τῶν Τούρκων ἐν Εὐρώπῃ· καὶ ἡμεῖς, ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν ἀνδρείων, θὰ ἀτιμάσωμεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους τὸ Ἰταλικὸν ὄνομα, τὸ ἤδη περιβεβλημένον διὰ τόσων ἀτυχῶν καὶ τόσων σκοφαντιῶν, θέτοντες τὸ σαρικὶ τοῦ Ἀπίστου καὶ τοῦ Βαρβάρου ἐπὶ τῶν δαφνῶν, ἅς κατεκτήσαμεν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ πρώτου τῶν συγχρόνων Στρατηγῶν :

Δὲν σὰς προσβάλλω, ἀγαπητὲ συμπολίτα μου· ἢ ἐλευθερία τῶν λόγων μου αὐτῶν δὲν ἀπευθύνεται πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν, ὡς πιστεύω, παρεσύρθητε εἰς τὴν ἐκστρατείαν διὰ τὰς τρηρήσῃτε συμφωνίας, καὶ ἂν, ὡς ἐλπίζω, στραφῆτε μετὰ τὴν καρδιά σας πρὸς τοὺς ἀδελφούς σας.

Ἔλθετε, λοιπόν. Ἡμεῖς σὰς ἐπιθυμοῦμεν πάντας. Πάντας σὰς ἀγαμένομεν, καὶ Ἕλληνες καὶ Εὐρωπαῖοι, περὶ τὴν Χριστιανικὴν σημαίαν συνηγμένοι. Ἔλθετε καὶ θὰ εἴσθε μεταξὺ ἀνδρείων, οὐδὲ ἢ τιμὴ καὶ ὄχι ὁ πόθος τῆς τρομοκρατίας ὠθεῖ πρὸς τοὺς κινδύνους. Θὰ ἔχετε ἐνταῦθα τὸν βαθμὸν σας καὶ μισθοὺς ἀγαλόγους. Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος, παρ' ἧς ἔχω ἐξουσιοδοτηθῆναι τὰ γνωστο-

τὸ ὄνομα τοῦ Σάντα-Ρόζα, ἀγαπήσαντος τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν περισσότερο τῆς ἰδίας ζωῆς καὶ τῆς εὐτυχίας τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, ἅτινα κατέλειπεν ἔρημα, τὸ Πανελλήνιον τιμᾶ καὶ γεραίνει, ὡς συμβολίζον τὴν αὐτοθυσίαν καὶ συλληθῆδην πᾶσαν ἀτομικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἀρετήν.

Ἰκαναὶ τιμαὶ ἀπεδόθησαν, ἢ ἀπεφασίσθη, ὅπως ἀποδοθῶσιν, εἰς τὴν μνήμην τοῦ Σάντα-Ρόζα, ἀλλὰ δὲν ἐθεωρήθησαν ἐπαρκεῖς διὰ τοῦτο, ἢ πρὸς τινῶν μηνῶν καθαρτισθεῖσα Ἐπιτροπὴ πρὸς Ἰδρυσιν ἐν Ἀθήναις Ἡρώου τῶν Φιλελλήνων, ἧς ἡ δρᾶσις ἐλπίζομεν, ἔτι ταχέως θέλει ἐκδηλωθῆναι, ἐσκέφθη, ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν ἄλσος, δίκαιον εἶνε πρῶτον τὸ ὑψωθῆναι, πάλλευκος ὑπὸ τὴν σκιὰν φοινίκων

ποιήσω τοῦτο πρὸς σὰς, ὡς καὶ πρὸς ὄλους τοὺς μετ' ὑμῶν Χριστιανοὺς ἀξιοματικούς, θὰ λάβῃ ἐκ τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ συναφθέντος νέου καὶ μεγάλου δανείου τὰ μέσα τῆς παρασκευῆς τῆς νίκης.

Συμπατριῶτα μου, μεταβῆτε εἰς Ζάκυνθον, ὅθεν δύνασθε κατοῦναι τὰ ἐλθῆτε μεταξὺ ἡμῶν. Δὲν δύναμαι τὰ ὑποθέσω, ὅτι ὑμεῖς θὰ ἔχετε οὐδένα δισταγμὸν, οὐδὲ θέλω τὰ ὑποθέσω τοῦτο διὰ τοὺς λοιποὺς πάσης ἐθνικότητος Χριστιανούς, ἀπὸ ἀτυχεῖς περιστάσεις καὶ ἔνεκα πλάνης συνηθροισμένους ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν Ἀπίστων, καὶ πρὸς οὐδὲν σὰς παρακαλῶ τὰ κοινοποιήσετε τὴν ἐπιστολήν μου, ἐὰν κρίνετε τοῦτο πρέπον.

Μετὰ διακεκριμένης ὑπολήψεως

Ὁ ἀφωσιωμένος συμπατριώτης σας

ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΣΑΝΤΑ-ΡΟΖΑ

Πρώην Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τοῦ Πεδεμοντίου

Τριπολιτσᾶ 2-14 Ἀπριλίου 1825

Πρὸς τὸν Κύριον Συνταγματάρχην Ρωμαίην, Ἰταλόν.

Εἰς Μοθώνην. ἐκεῖ, ἢ ὅπου εὐρίσκεται.

καὶ δάφνης, ἢ στήλι τοῦ Σάντα-Ρόζα, ἢν ἐρπύζων τὰ περιπτύσσεται ὁ Ἑλληνικὸς κισσός: «χλοερὸν ἐκπροχέων πλοκάμους».

Ὀκτώβριος 1907

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ
Κυθηρητοῦ τῆς Ἀνωτέρας Φυσικῆς ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ

ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ ΜΑΣ

[Ὀπτικά ἀπάται]

Αἱ ποικίλαι ιδιότητες τοῦ φωτός, τῶν αἰθερίων κυμάνσεων, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Ἥλιος σχηματίζει τὸν θαυμάσιον φωτοστέφανον τῆς Γῆς, προκαλοῦσιν ἀπειρον σειρὰν φαινομένων ἐπὶ

Ὁ κ. Βασ. Αἰγινήτης

τῆς ὕδρογείου, φαινομένων ἐκτάκτου κάλλους καὶ ἀσυλλήπτου μεγαλοπρεπείας. Ἡ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις τοῦ Ἥλιου, συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν ὠραιότερων φωτεινῶν συνδυασμῶν, ὑπὸ τῶν πλουσιωτέρων καὶ λεπιοτέρων χαρισμάτων τοῦ φωτός, ἐμπνέουσι τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς καλλιτέχνας καὶ προκαλοῦσι τὸ μᾶλλον ζωηρὸν αἰσθημα θαυμασμοῦ. Ὁ οὐρανός, τὰ ὄρη, τὰ δάση καὶ ἐν γένει ὀλόκληρος ἡ περιβάλλουσα τὸν ἄνθρωπον φύσις στολίζεται, λούεται, κατοπτρίζεται, διὰ τῶν ἀπαραμίλλων ἀκτίνων τοῦ φωτός, διὰ τῆς ὑπερόχου ἁρμονίας τῶν χρωμάτων.

Εἰς τὴν μακρὰν καὶ ποικίλην σειρὰν τῶν ὀπτικῶν φαινομένων, ὑπάρχουν τινὰ ἀληθῶς περίεργα καὶ τὰ ὁποῖα ἐνίοτε ἐξεληφθησαν καὶ ὡς ὑπερφυσικά. Πόσοι δὲν παρέστησαν μάρτυρες κατοπτρισμοῦ πλοίων, νήσων ἢ ἄλλων ἀντικειμένων εἰς τὸν ὀρίζοντα; Περιεργότατα φαινόμενα παράγονται τότε. Πλοῖα ἀναστρέφονται ἢ συνοδεύονται ὑπὸ εἰδώλων τῶν νύμφαι φανταστικαὶ κατοπτρίζονται εἰς τὸν ὀμιχλώδη δρόμον τῶν (σχ. 1). Πολὺ συνήθως τὸ φαινόμενον λαμβάνει ἄλλην μορφήν. Τὸ πλοῖον φαίνεται ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, ἐναέριον, ἀεροπλοῦν καὶ κάτωθεν τοῦ ἐξαπλοῦται γαλανὴ ἢ θάλασσα, τόσον καθαρῶς διαγεγραμμένη, ὥστε ἡ ἀπάτη εἶνε τελεία. Εἶνε τὸ ὄραμα, τὸ ὁποῖον περιγράφει ὁ κ. Γ. Δροσίνης εἰς τὸ ἐξῆς ὠραῖον ποίημά του.

Τοῦ μεσημεριοῦ ἡ ἀγρία
Κι' ὁ θερμὸς τῆς ἀντηλιάς
Ρίχνον ἀκέτη σ' τὴν λαμιαδα
Τῆς ζεστῆς ἀερογαλιάς.

Κ' ἡ ἀγρία αὐτὴ θαμπώνει,
Καὶ τὸ μάτι δὲν χωρίζει,
Ποῦ ἡ θάλασσα τελειώνει,
Ποῦ ὁ οὐρανὸς ἀρχίζει.

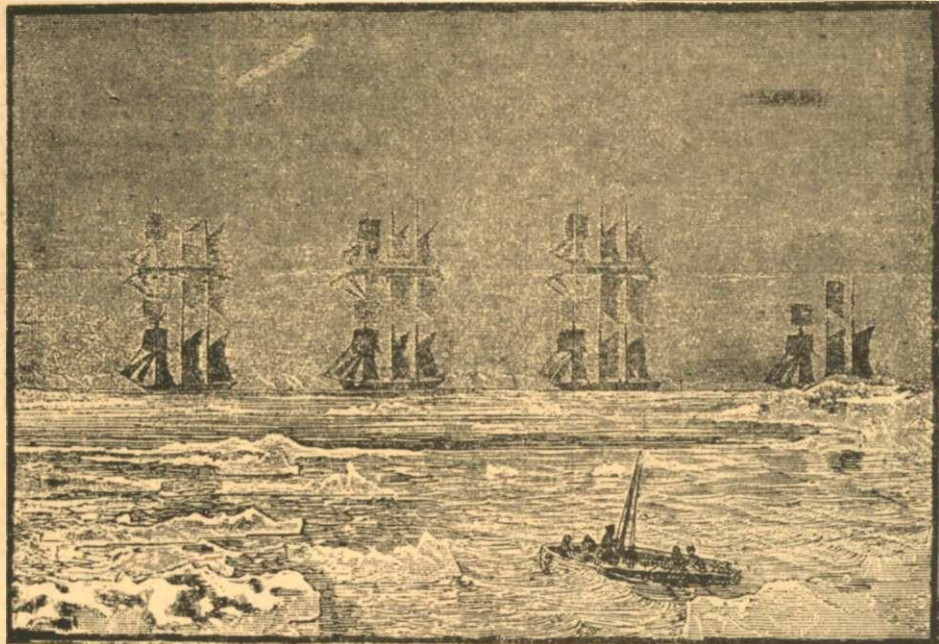
Σ' τὸ μυστήριον ἀδελφωμένα
Βουνά, πέλαγα, οὐρανοί,
Σμίγουν, κάνουν κόσμον ἕνα
Καὶ μὰ πλάση γαλανή.

Κι' ἂν περὶ βροχόλα πέρα
Καὶ τὴ θάλασσα λευκαίνει,
Φαίνεται σὰν περισσότερα
Σ' τὰ οὐράνια πλανεμένη.

(Γ. Δροσίνης «Γαλίνα» σελ. 76)

Καὶ εἰς τὴν ξηρὰν παρατηροῦνται τὰ τοιαῦτα. Διάφορα ἀντικείμενα, ὡς οἰκίαι, δένδρα καὶ ὀλόκληροι πόλεις φαίνονται συνοδευόμενα ὑπὸ τῶν εἰδώλων τῶν λίαν καθαρῶς. Ἐνίοτε διακρίνονται εἰς τὸν οὐρανὸν μόνον τὰ εἶδωλα τῶν ἀντικειμένων, ἐνῶ τὰ ἀντικείμενα ταῦτα παραμένουν ἀόρατα διὰ διαφόρους αἰτίας.

Οὕτω παρατηρήθησαν εἰς τὸν ἀέρα πόλεις δολόκληροι μετὰ λεπτομερειῶν καταπληκτικῶν. Τὰ εἶδωλα ταῦτα ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἀνήκοντα ἐνίοτε εἰς πόλεις μίαν μακρὰν εὐρισκομένης ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς παρατηρήσεως. Ὁ ζωγράφος Vernet κατὰ τινα περιοδείαν του ἐν Ἰταλίᾳ, παρετήρησε μετ' ἐκπλήξεως εἰς τὸν ἀέρα τοιαύτην εἰκόνα πόλεως ἀνεστραμμένης. Τὰ κωδωνο-

Σχῆμα 1ον

στάσια, οἱ πύργοι, αἱ οἰκίαι, διεκρίνοντο εὐκρινέστατα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξωγραφήθη ὑπὸ τοῦ Vernet ἀμέσως. Μετὰ τινα χρόνον ὁ ζωγράφος οὗτος, ἀφοῦ διήνυσεν 28 χιλιόμετρα κατὰ τὴν διεύθυνσιν, καθ' ἣν ἐνεφανίσθη τὸ παράδοξον εἶδωλον εἰς τὸν οὐρανὸν, ἀνεῦρεν αὐτὴν ταύτην τὴν πόλιν, τῆς ὁποίας κατεῖχεν ἤδη τὴν εἰκόνα.

Ὁμοιον φαινόμενον παρήχθη τὴν νύκτα τῆς 14ης Δεκεμβρίου 1869 ἐν Παρισίοις. Ὁ οὐρανὸς ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ νεφῶν, φωτιζομένων ζωηρῶς ὑπὸ τῆς σελήνης. Περὶ τὴν ἕξην ὥραν τῆς πρωῆας ἐσχηματίσθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὑπεράνω τοῦ Σηκουάνα ἡ εἰκὼν τῆς πόλεως τῶν Παρισίων. Τὸ Πάνθεον, τὸ Μέγαρον τῶν Ἀπομάχων, ἡ Παναγία τῶν Παρισίων, τὸ Λουβρον, τὰ φῶτα καὶ ἐν γένει ἡ πόλις διεκρίνοντο καθαρῶς, ἀλλ' ἀνεστραμμένα ὡς ἐν μεγάλῳ κατόπτρῳ.

Μάρτυρες ἀληθεῖς ὁμοίας ὀπτικῆς ἀπάτης ὑπῆρξαν οἱ στρατιῶται τοῦ Μεγάλου Ναπολέον-

τος ἐν Αἰγύπτῳ. Τὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον τῶν μερῶν ἐκείνων, διερχόμενα τὰς ἀτελεντήτους καὶ πεπυρακτωμένας ἀμμώδεις ἐκτάσεις, ἐβασανίσθησαν ὑπὸ φρικώδους δόξης. Ὑδωρ οὐδαμοῦ εὐρίσκετο καὶ ἡ δίψα ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέστησεν ἀλλόφρονας τοὺς στρατιώτας. Ὁ ἥλιος καίει τὰ πάντα καὶ οἱ στρατιῶται μίαν κεκοπιακότες, περιορρόμενοι ὑπὸ ἰδρω-

τος, μὲ λάρυγγα τελείως ἀπεξηραμένον καὶ φλέγοντα, μόλις σύρονται ἀπέλιπδες διὰ μέσου τῶν ἐρήμων ἐκείνων ἐκτάσεων. Οὐδαμοῦ πόλις, οὐδαμοῦ ψυχρὴ ζῶσα οὐδὲν δένδρον, οὐδὲν τὸ ὑποδεικνύον τὴν ὑπαρξιν ἐκεῖ που πλησίον καὶ τῆς ἐλαχίστης ποσότητος ὕδατος. Αἰφνιδίως ἐξ ὄλων τῶν τάξεων ἀναφωνήσεις ἐξάλλων χαρᾶς ἀκούονται.

Μακρὰν εἰς τὸν ὀρίζοντα λάμπει σιλιπνή ἢ ἐπιφάνεια ὕδατος. Εἶνε λίμνη, ἐντὸς τῆς ὁποίας κατοπτρίζονται καθαρῶς τεράστιοι φοῖνικες, οἱ ὅποιοι κρύπτον ἴσως καὶ χωρίον τι. Τὸ θάρος τῶν στρατιωτῶν ἐπανερχεται, ἀναζωογονεῖ τὰς δυνάμεις των καὶ οὕτω προχωροῦν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο μὲ βῆμα ζωηρότερον. Ἡ πορεία ὁμως αὕτη διαρκεῖ ἐπὶ πολὺ, χωρὶς νὰ κατορθώσουν νὰ φθάσουν τὴν ἔκτασιν, τὴν κεκαλυμμένην ὑπὸ ὕδατος. Ἐνῶ διήρυσαν μακρὸν διάστημα, ἐν τούτοις παραδόξως οὐδόλως πλησιάζουν πρὸς τὸν σκοπὸν, ὡς ἐὰν ταυτοχρόνως τὸ ὕδωρ ὑποχωρεῖ, χάνεται πρὸς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος. Τέλος τὸ θαυμάσιον θέαμα αἰφνιδίως ἐξαλείφεται καὶ οὐδὲν διακρίνεται πλέον. Ἦτο ἀπάτη, ἀντικατοπτρισμός.

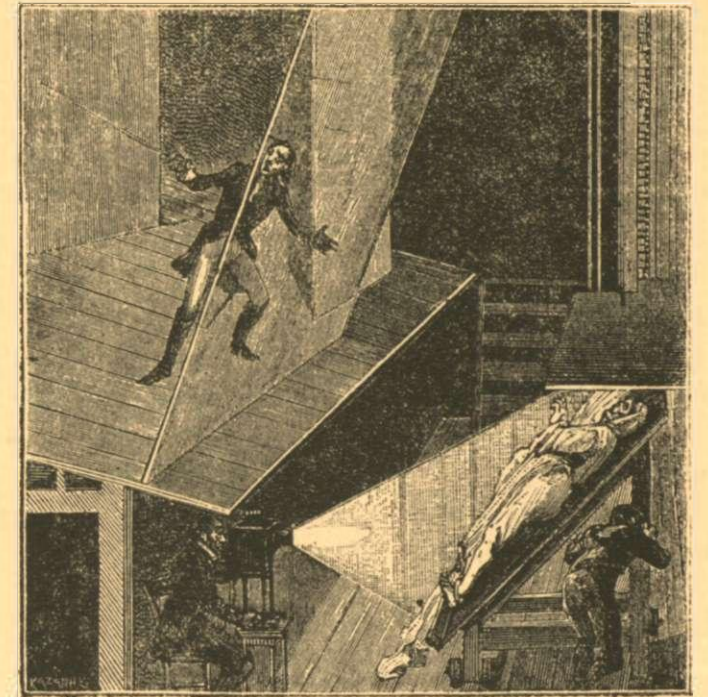
Αἴτια

Τὰ φαινόμενα ταῦτα, ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα μετεωρολογικὰ, εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς μεταβολῆς τῆς διευθύνσεως τῶν ἀκτίνων, μεταβολῆς παρα-

γομένης ὑπὸ ὠρισμένης περιστάσεως. Ὡς γνωστὸν αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες μεταβάλλουν διεύθυνσιν, ἢτοι ἀνακλῶνται, ὅταν συναντοῦν ἐπιφανείας λείας καὶ σιλιπνᾶς, ὡς αἱ τῶν κατόπτρων ἢ τῶν ἡρεμούντων ὑδάτων. Ἐὰν μετὰ τὴν ἀνάκλασιν ὀφθαλμὸς τις ἴδῃ τὰς ἀκτῖνας, δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πόθεν ἀκριβῶς ἐκπορεύονται, ἀλλὰ ἀπατάται καὶ νομίζει, ὅτι προέρχονται ἐκ σωμάτων, εὐρισκομένων κατὰ τὴν διεύθυνσιν, καθ' ἣν τὰς ἐδέχθη. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἤχον. Ὅταν ἤχος τις παραχθῇ που, νομίζομεν ἐνίοτε, ὅτι προέρχεται ἄλλοθεν. Διότι πρὶν ἢ οὗτος φθάσῃ εἰς τὸ οὖς μας ἔπαυεν ἀνάκλασιν.

Τοιοτοτρόπως, ἔνεκα τῆς ἀνακλάσεως, βλέπομεν ἐντὸς τῶν κατόπτρων τὰ πέριξ αὐτῶν ἀντικείμενα, ἐνῶ πραγματικὰ ταῦτα εὐρίσκονται ἄλλαχού. Ἐὰν δὲ δὲν γνωρίζωμεν τὴν παρουσίαν τῶν κατόπτρων νομίζομεν, ὅτι εὐρίσκονται ὅπουδὲν των πραγματικὰ ἀντικείμενα. Εἰς τοιαύτας ἀπάτας πολλάκις ὑποπίπτομεν πρὸ τῶν προδηκῶν τῶν καταστημάτων, αἱ ὁποῖα δὲν φωτίζονται πολὺ καὶ φέρουν κάτοπτρα. Ἐὰν τότε δὲν διακρίνωμεν τὰ κάτοπτρα νομίζομεν, ὅτι καὶ τὰ πολλαπλᾶ

μυδρῶς, ἵνα μὴ διακρίνηται ὑπὸ τῶν θεατῶν (σχ. 2). Κάτωθεν καὶ ἀπέναντι τῆς ὕαλου τοποθετεῖται τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον παριστάνει τὸ φάσμα. Τὸ πρόσωπον τοῦτο ἐνδεδυμένον λευκᾷ, φωτίζεται ἰσχυρότατα συνήθως διὰ μεγάλων

Σχῆμα 2ον

ἠλεκτρικῶν προβολέων. Ἡ ὑαλίνη πλάξ ἀνακλᾷ τὰς ἀκτῖνας καὶ τὰς ῥίπτει πρὸς τοὺς θεατῆς. Οὕτω φαίνεται ἐντὸς τοῦ θεάτρου (σχ. 3) τὸ εἶδωλον τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποῖον παριστάνει τὸ φάσμα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ θεαταὶ δὲν διακρίνουν τὴν ὑαλίνην πλάκα ἢ ἀπάτη εἶνε τελεία. Τοιοτοτρόπως διὰ τῆς ἀνακλάσεως τῶν ἀκτίνων μετατίθεται, οὕτως εἰπεῖν, τὸ φάσμα ἐκ τοῦ ὑπογείου εἰς τὴν σκηνήν.

Ἐὰν τοποθετηθῶσι δύο κάτοπτρα παραλλήλως ἀλλήλων, τότε συμβαίνει ὥστε νὰ σχηματισθῶσιν ἄπειρα εἶδωλα ἐνὸς μόνου ἀντικειμένου. Αἰτία τούτου εἶνε, ὅτι δὲν γίνεται μία μόνη ἀνάκλασις τῶν ἀκτίνων, ἀλλὰ πολλαί. Εἰς ἐκάστην τῶν ἀνακλάσεων τούτων ἀντιστοιχεῖ καὶ ἐν εἶ-

Σχῆμα 3ον

εἶδωλα τῶν ἀντικειμένων εἶνε πραγματικὰ τοιαῦτα.

Τὴν αὐτὴν ιδιότητα χρησιμοποιοῦν καὶ εἰς τὰ θεάτρα κατὰ τὴν παραγωγὴν τῶν φασμάτων. Ἐμπροσθεν τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τοποθετεῖται παμμεγίστη ὑαλίνη πλάξ, φωτιζομένη ἀ-

δωλον. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶνε ἀνάλογον πρὸς τὴν πολλαπλῆν ἠχώ. Ὡς γνωστὸν, ἠχος τις ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις καὶ φαίνεται προερχόμενος ἐκ διαφόρων πέριξ μερῶν π. χ. λόφων, κτιρίων κ.λ.π. ἔνεκα ἀνακλάσεων διαδοχικῶν, ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων.

Ἄλλαγήν διενθύνσεως ὑφίστανται αἱ ἀκτίνες οὐ μόνον δι' ἀνακλάσεως, ἀλλὰ καὶ ἄλλως. Ὁταν ἀκτὶς διέρχεται ἐκ τινος σώματος εἰς ἄλλο, π. χ. ἐκ τοῦ ἀέρος εἰς τὸ ὕδωρ, τότε ἐν γένει μεταβάλλει διένθησιν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ὅταν ἡ ἀκτὶς μεταβαίνει ἐκ τινος στρώματος ἀέρος εἰς ἄλλο στρώμα ἐπίσης ἐξ ἀέρος, ἀλλὰ διαφόρον (π. χ. μεγαλειότερας πυκνότητος.)

Εἰς τοῦτο ὀφείλονται πλεῖστα φαινόμενα. Ἐὰν π. χ. βυθίσωμεν ἐντὸς ὕδατος ράβδον φαίνεται αὕτη τεθραυσμένη. Ἐπίσης ὁ ἥλιος δὲν φαίνεται εἰς τὴν πραγματικὴν του θέσιν, ἀλλ' εἰς ἄλλην ὑψηλοτέραν. Διότι αἱ ἀκτίνες του, διερχόμεναι διὰ διαφόρων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαιρας, τὰ ὅποια εἶνε τόσον ἀραιότερα, ὅσον ὑψηλότερον εὐρίσκονται, ὑφίστανται διάθλασιν.

Κατὰ τὰς τοιαύτας διόδους τῶν ἀκτίνων, διὰ μέσου τῶν στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαιρας, δύναιται νὰ παραχθῇ ἀνάκλασις ἐὰν ἡ κλίσις τῶν ἀκτίνων εἶνε κατάλληλος. Τότε συμβαίνει σννήθως, ὅτι εἰς τὰ σννήθη φαινόμενα τῆς ἀνακλάσεως, ὡς παραγωγὴ εἰδώλων καὶ τ. τ.

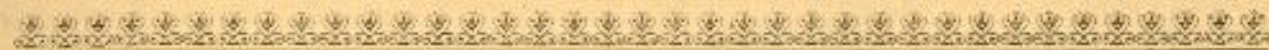
Ἐπειδὴ δὲ αἱ τοιαῦται ἀνακλάσεις εἶνε λίαν

πολύπλοκοι, ὡς ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν ἀκτίνων των, προκαλοῦν ἐπίσης τὰ μᾶλλον ποικίλα καὶ ἐνίοτε παράδοξα φαινόμενα, τὰ ὅποια περιεγράψαμεν ἐν ἀρχῇ. Εἰς τὰς ἐρήμους καὶ ἀμυώδεις ἐκτάσεις τῆς Ἀφρικῆς τὰ κατώτερα στρώματα θερμαινόμενα ὑπὸ τοῦ θερμανθέντος ἐδάφους, καθίστανται ἀραιότερα τῶν ὑπερκειμένων. Ἐνεκα τούτου, αἱ ἀκτίνες μετὰ τινος διαθλάσεως ἀλλεπαλλήλους ἀποκλίνουν πολὺ καὶ τέλος ἀνακλῶνται. Ἡ τοιαύτη ἀνάκλασις σχηματίζει τότε τὰ εἶδωλα τῶν δένδρων καὶ τῶν λοιπῶν ἀντικειμένων καὶ παρουσιάζει τὸ ἔδαφος, ὡς ἐὰν ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ ὕδατος.

Ὁμοίαι ἀνακλάσεις τῶν διαθλωμένων ἀκτίνων παράγουν τὰ εἶδωλα τῶν πλοίων ἢ τῆς αἰωρήσεως τῶν νήσων, αἱ ὅποια εἶνε λίαν σννήθεις παρ' ἡμῖν. Εἰς τὸ αὐτὸ αἴτιον ὀφείλονται καὶ πλεῖστα ἄλλα παρόμοια μετεωρολογικὰ φαινόμενα.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑἰΓΙΝΗΤΗΣ

Καθηγητὴς τῆς Ἀνωτέρας Φυσικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ

Ἐφηγητοῦ τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἐπεκράτησαν αἱ περὶ «Πολιτικῆς θρησκείας» ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τοῦ Κράτους θεωρίαι τοῦ Ρουσσώ. Ἡ Συμβατικὴ Συνέλευσις ἐκήρυξεν, ὅτι δὲν θέλει νὰ καταργήσῃ τὴν καθολικὴν θρησκείαν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1793 ἀνεπτύχθη ρεῦμα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐπεκταθὲν καὶ εἰς Παρισίους, ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς ἐπισήμου καθολικῆς λατρείας καὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς λατρείας τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Αἱ ἐκκλησίαι μετεβάλλοντο εἰς «Ναὸν τῆς Ἀληθείας», εἰς «Ναὸν τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου», «Ναὸν τῆς Φύσεως»· καὶ αὕτη ἡ Παναγία τῶν Παρισίων μετεβλήθη εἰς Ναὸν τοῦ Ὁρθοῦ λόγου, ἐν ᾧ θεατρικῶς ἐλατρεύετο ἡ «Φιλοσοφία». Ὁ δὲ δῆμος τῶν Παρισίων, τῇ 3 Frimaire an II (24 Νοεμβρίου 1793) διέταξε νὰ μεταβληθῶσιν ἅπασαι αἱ ἐκκλησίαι εἰς «Ναοὺς τῆς Ἀληθείας» καὶ τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου· μόνον δὲ ἐν ἰδιωτικαῖς οἰκίαις ἐπετρέπη ἡ τέλεσις τῆς καθολικῆς ὡς καὶ πάσης ἄλλης λατρείας. Ἡ νέα ἐπίσημος τοῦ Κράτους λατρεία διεδίδετο ἰδίως ἐκ πατριωτισμοῦ καὶ κατὰ τοῦ καθολικοῦ κλήρου, ὅστις ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτο, κατὰ μέγα μέρος, ἐναντίον τῆς ἐπανάστασεως. Τῇ 10 Δεκεμβρίου 1793 ἐγένετο ἐν τῇ Notre-Dame τῶν Παρισίων, μεταβληθεῖσα εἰς Ναὸν τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν μελῶν τῆς Συμβατικῆς Συνελεύσεως, ἐορτὴ ἢ μᾶλλον «λειτουργία» τῆς Ἐλευθερίας ὅπως θεατρικὴ καὶ ἀντιχριστιανικὴ· γυναιὸν τι ἐπροσωποποιεῖ τὴν Ἐλευθερίαν, ἐπὶ δὲ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου ἐκαίετο ἡ δῆς τῆς Ἀληθείας.

Ἐκτοτε κατηργήθη ἐν Γαλλίᾳ παντελῶς ἡ Ἐλευθερία τῆς σννειδήσεως καὶ τῆς λατρείας, τὸ δὲ εἶνε τινὰ «ἄθεον», δηλ. τὸ μὴ πιστεῦν εἰς τὰ δόγματα τῆς «πολιτικῆς θρησκείας» τοῦ Κράτους, ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου. Ψήφισμα τῆς Συμβατικῆς Συνελεύσεως τῆς 18 Floréal an II καθώρισε τὰ δόγματα τῆς νέας θρησκείας τοῦ Κράτους καὶ τὰς νέας ἐπισήμους ἐορτάς, ἀφιερωμένας εἰς τὸ «Ἐπέρατον Ὄν καὶ εἰς τὴν φύσιν,

εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς τὸν γαλλικὸν λαόν, εἰς τοὺς εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν ἔλευθερίαν καὶ τὴν ἰσότητά, εἰς τὴν φιλοπατρίαν, εἰς τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν δικαιοσύνην, εἰς τὴν φιλίαν, εἰς τὴν δυστυχίαν, εἰς τὴν εὐτυχίαν, εἰς τὴν νεότητά, εἰς τὸ γῆρας.»

Ὁ δὲ Ροβεσπιέρος ἔλεγεν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Συμβατικῆς Συνελεύσεως : «Ἀληθῆς λειτουργὸς τοῦ Ἐπεράτου Ὄντος εἶνε ἡ Φύσις· ναὸς αὐτοῦ, τὸ Σύμπαν· λατρεία αὐτοῦ ἡ Ἀρετὴ». Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουσι τὸ ἀνισόροπον τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὄντως ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις ὑπῆρξεν «une tragédie artificielle et déclamatoire», ὡς λέγει ὁ Taine. Μόλις διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 3 Ventôse an III, ὅτε ἡ Συμβατικὴ Συνέλευσις ἐπέισθη, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν, νὰ καταστρέψῃ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν χριστιανικὴν λατρείαν ἐν Γαλλίᾳ, ἡ καθολικὴ λατρεία ἐπανεκτήσατο ἐν μέρει τὴν ἔλευθερίαν, ἡ δὲ χριστιανικὴ θρησκεία ἐλατρεύθη δημοσίως.

Παρ' ἡμῖν, ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἐπανάστασις ἐγένετο «ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος»· τὸ δὲ ἔθνος ἐκήρυξε τὴν ἔλευθερίαν αὐτοῦ «ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.» (1) Οἱ γενναῖοι τῆς ἡμετέρας ἀνεξαρτησίας στρατιῶται δὲν προσεπάδουν νὰ καταργήσουν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ ν' ἀντικαταστήσωσιν αὐτὴν διὰ φράσεων κενῶν καὶ ἐορτῶν θεατρικῶν, ὡς ἡ γαλλικὴ Συμβατικὴ Συνέλευσις τοῦ 1793. Οἱ εὐγενεῖς τοῦ 1821 ἄνδρες ἐνέμενον ἀκλόνητοι εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ ἐμάχοντο ὑπὲρ αὐτῆς. Πᾶς ἔλλην, πᾶς χριστιανὸς μετὰ συγκινήσεως ἀναγινώσκει τὴν διακήρυξιν ταύτην τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, τῆς 16ης Ἀπριλίου τοῦ 1826 : «Οἱ πληρεξούσιοι τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος προσφέρουν ἐν πρώτοις πρὸς τὸν Ἐπίστον, μεθ' ὅλης τῆς

(1) Ἴδε τὴν διακήρυξιν τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1822 τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικοσυνελεύσεως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μελέτῃ. Ἡ πρώτη Ἐθνοσυνέλευσις καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐπιδαύρου τοῦ 1822, ἐν Ἀθήναις 1907, σελ. 9.

ταπεινότητος και εὐλαβείας, τὴν ὀφειλομένην ἑλληνικὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ πιστεύοντος και ἐλπίζοντος εἰς αὐτὸν ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Μακροῦττον ὄλοι, μιᾶ φωνῇ και μιᾶ γνώμῃ, ἐξ ὀνόματος ὄλου τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἡ σταθερὰ ἀπόφασίς του εἶνε, ὅποιαδήποτε και ἂν φανῇ ἡ τύχη τοῦ πολέμου, νὰ ζήσῃ και νὰ ἀποθάνῃ ἀκλόνητος εἰς τὰ ἱερὰ Δόγματα τῆς χριστιανικῆς αὐτοῦ πίστεως, εἰς ὑπεράσπισιν τῆς ὁποίας χύνονται ρεῖθρα αἱμάτων και δακρύων εἰς ὄλον τὸ πρόσωπον τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἔλαβε τὰ ὄπλα και δὲν ζητεῖ διὰ τῶν ὄπλων, παρὰ τὴν δόξαν και τὴν λαμπρότητα τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία μετὰ τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς κλήρου κατεδιώκετο και κατεφρόνεϊτο... Αὐτὰ διακηρούσαντες οἱ

πληρεξούσιοι ἐνώπιον Θεοῦ και ἀνθρώπων παύουν πρὸς καιρὸν τὰς ἐργασίας τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως προσπίπτοντες και αὐθις, μετὰ θεομῆς πίστεως και ἀγάπης ἔμπροσθεν τοῦ θρόνου τοῦ Ὑψίστου και ἐπικαλούμενοι τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα διὰ νὰ γενῇ ἴλεως εἰς τὸ κινδυνεῦον πλᾶσμα του, και νὰ χύσῃ ἐπ' αὐτὸ πλοῦσιαι τὰ ἐλέη του, ὅτι αὐτὸς ἡ ἐλπίς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ καταφυγὴ αὐτοῦ και τὸ στερέωμα αὐτοῦ».

Ταῦτα διεκήρυσσε διὰ τῶν πληρεξουσίων αὐτοῦ τῷ 1826 ὁ εὐγενής, μεγαλοουργὸς και χριστιανικώτατος λαὸς τοῦ 1821.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ

Ὑφηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

ΒΙΟΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΗ

Ὁ Τολστόη, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ὁ μέγας φιλόσοφος και σχεδὸν ἀναμορφωτὴς τῶν Ρωσικῶν Ἰδεῶν, ὁ Αἰρεσιάρχης, ὁ ἐμπνέων εἰς τὴν νεολαίαν τὴν ἀποστάσιαν και ἀντίστασιν, ὁ προκαλὼν ἀφορισμοὺς και διεγείρων διωγμοὺς, ὁ ἀπόστολος, τοῦ ὁποίου κάθε ἔργον ἦτο και μία βόμβα κατὰ τῶν καθεστώτων και μία παρόρμησις πρὸς τὴν θετικὴν εὐημερίαν, ὁ μέγας διδάσκαλος ὁ ὑποστὰς τὴν ἀγρίαν τελευταίον ἐπίθεσιν τῶν φίλων τῆς Αὐτοκρατορίας.

Και θμως ὁ πόθος ὁ διακαὴς δὲν ἐξεπληρώθη οὔτε αὐτὴν τὴν φοράν. Διότι ὁ Τολστόη ἐπόθησε πάντοτε νὰ ἀποθάνῃ.

— Δυστυχῶς ἀνέρρωσα, εἶπε περιλύπως εἰς δημοσιογράφον ἐπισκεφθέντα τὸν μέγαν γέροντα. Τὸ λέγω μετὰ λύπης. Αἰσθάνομαι περίεργον χαρὰν ὁσάκις ἀσθενῶ. Τὴν ἀγαπῶ τὴν ἀσθένειαν, αὐτὴν τὴν ἐνδιάμεσον κατάστασιν, ἡ ὁποία μᾶς προετοιμάζει διὰ τὴν νέαν ζωὴν. Καὶ πάντοτε λυποῦμαι ὅταν ἀναρρώσω. Τὸν ἀνέμενα τὸν θάνατον κατὰ τὴν τελευταίαν μου ἀσθένειαν. Τὴν ἀνέμενον τὴν στιγμήν αὐτὴν τῆς ἀπολυτρώσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὸ στήθος μου θὰ ἐκφύγῃ ἐπὶ τέλους ἡ φωνὴ ἐκείνῃ τῆς χαρᾶς, ἡ ὁμοία πρὸς τὸ πρῶτον βαττάρισμα τοῦ βρέφους ποῦ γεννᾶται.»

Ἄλλ' ἰδοὺ ὅτι δὲν ἐγένετο τὸ θέλημά του. Ὁ Τολστόη δὲν ἀπέθανε.

ΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

Ἱστορίαν ἰδικὴν του δὲν ἔχει. Ὅλος ὁ βίος του

ἐξηγλήθη σταγὼν πρὸς σταγόνα, και ἀπεκρυσταλλώθη εἰς ἑκατοντάδας τῶν μικρῶν και τῶν μεγάλων ἔργων του, τὰ ὁποία νῦν συμπληροῦν δι' ἄρθρων ἢ μικρῶν διατριβῶν, τὰ ὁποία ἔρριπτεν, ὡς σίτον ἀγαθόν, ἀνὰ τὴν πατρίδα του και ἀνὰ τὸν κόσμον ὄλον, ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἀγροτικὸν ἐρημητήριον τοῦ κτήματός του, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἡ κοιλίς του και τὸ φέρετρον.

Διότι ἐκεῖ μέσα, εἰς τὴν ἱστορικὴν Γλασνιάαν-Πολιάναν, τὸ μέγα κτήμα, εἶδε τὴν πρώτην ἀκτίνα ὁ Τολστόη. Παρήλθον ἑβδομήκοντα τέσσαρα ἔτη ἔκτοτε. Εἶχε τὸ σπάνιον εὐτύχημα νὰ μὴ γεννηθῇ ἐν τῇ πενίᾳ, και νὰ μὴ ἀπασχολῆσῃ τὴν ζωὴν του ἡ μέριμνα τῶν πρὸς τὸ ζῆν. Διότι ἡ οἰκογένειά του ἀνήκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐπατριδῶν και ἦτο ἔγγονος τοῦ στρατηγοῦ και διπλωμάτου Πέτρου Τολστόη, τοῦ διατελέσαντος πρεσβετοῦ τῆς Ρωσίας ἐν Παρισίοις, κατὰ τὴν πρώτην Αὐτοκρατορίαν, τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος.

Ἀνατραφεὶς εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν και ἐσπούδασε τὰς Ἀνατολικὰς γλώσσας. Τῷ 1851 ἠσπάσθη τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Καυκάσου και τῆς Κριμαίας, ἔπειτα παρητήθη και ἀφοῦ ἐταξείδευεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐπέστρεψε και ἐγκατεστάθη εἰς τὸ κτήμα του. Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1883, ὅτε ἐξελέγη Πρόεδρος τῶν εὐπατριδῶν τῆς ἐπαρχίας του, κατεδίκασεν ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀσκητικὸν βίον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ παγκόσμιος φιλολο-

για ἐφείλει τόσοις θησαυροῦς. Παραδόξως ὁ μαθητικὸς και φοιτητικὸς βίος τοῦ Τολστόη δὲν ὑπῆρξε λαμπρὸς. Ὅταν ἐξητάσθη διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν διάσπασιν τότε ἐν Ρωσίᾳ Σχολῆν τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἔμεινε μετεξεταστέος ἀποτυχῶν εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν γεωγραφίαν, τὴν φυσικὴν και τὰ Ἑλληνικὰ, ἐν ᾧ εἶχεν ἐπιτύχει ἀριστα εἰς τὴν Ἀραβικὴν, τὴν Ταρταρικὴν, τὴν Γαλλικὴν, τὴν Γερμανικὴν και τὴν Φιλοσοφίαν. Εἰσελθὼν μετὰ τρεῖς μῆνας εἰς τὴν Σχολὴν ἐπέδωκε ψυχὴν και σώματι εἰς τὰς κοσμικὰς ἡδονὰς, τὰς ὁποίας τοῦ διηυκόλυνεν ὁ εὐπορος βίος και ἡ ὑψηλὴ τάξις τοῦ Καζάν. Αἱ ἰδέαι του ἦσαν λίαν ἀριστοκρατικαί. Ἐνεδύετο πολυτελέστατα, περιεφρόνει τοὺς συμμαθητάς του, εἰς οὓς ἔκαμνε κακὴν ἐντύπωσιν.

Τὰ ἀποτελέσματα τοιοῦτου βίου δὲν ἐδράδυναν νὰ φανοῦν. Αἱ ἐξετάσεις του ὑπῆρξαν οἰκτραὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους, ἀπορριφθεὶς δὲ παρητήθη τῆς σπουδῆς τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν και ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Ἐπιστήμην. Ἄλλ' οὔτε ἐκεῖ προώδευσε περισσότερο παρ' ὅσον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν. Μολαταῦτα ἔλαβε πολὺ καλοὺς βαθμοὺς εἰς τὴν λογικὴν και τὴν ψυχολογίαν, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μαθήματα ἔλαβε σχεδὸν καλῶς. Ὁ φοιτητικὸς βίος του ἤγγισεν εἰς τὸ τέλος του, ὅποτε κατὰ τὰς ἐξαμήνους ἐξετάσεις τοῦ τελευταίου ἔτους ἀπερρίφθη. Ἀπογοητευθεὶς διέκοψε τότε τὰς σπουδὰς του και εἰσῆλθεν εἰς τὸν δρόμον, ὅπου ἔμελλε νὰ δοξασθῇ.

Η ΓΙΑΣΝΑ Γ'Α—ΠΟΛΙΑΝΑ

Ἐκεῖ, εἰς τὴν Γλασνιάαν—Πολιάναν διήλθε τὰς εὐτυχεὶς ἡμέρας τῆς ζωῆς του σκάπτων και ἀροτριῶν μετὰ τῶν χωρικῶν, τρώγων τὸν ἄρτον τῶν χειρῶν του ἐν μέσῳ τῆς πατριαρχικῆς οἰκογενείας του και διακηρύττων συγχρόνως τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἐργασίας, ἐξάγων τοὺς παρενοσούντας τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν πλάνην των και ἀποκαλύπτων εἰς τὴν λιμώττουσαν και κακοπαθοῦσαν ἀνθρωπότητα, τὴν ὁδὸν τὴν ἀγουσαν εἰς εὐρηνικὴν εὐημερίαν.

Και ἀφοῦ ἡ προσωπικότης τοῦ μεγάλου Διδασκάλου τόσο ἐντελῶς ἀφομοιοῦται, τόσο συγχωνεύεται

μετὰ τὴν ὑπαρξίν του ἱστορικοῦ αὐτοῦ κτήματος, ἄς τὸ γνωρίσωμεν λεπτομερῶς και ἄς τὸ περιγράψωμεν ἐκτενῶς.

Μόνον εἰς τὴν φυσιογνωμίαν αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ἥλιον και ἐν μέσῳ τῶν ἀρότρων τῶν ἀροτήρων βοῶν και τῶν μουζίκων, θὰ ἴδωμεν τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Τολστόη, τοῦ σοφοῦ και τοῦ πατριάρχου.

Γαίαι ἀπέραντοι και κοκκινόχροες, ἀγροὶ κυματίζοντες ἐπ' ἀπειρον ὑπὸ οὐρανὸν ἀχλυώδη. Εἰς μίαν ἄκραν τοῦ χωρίου και ὀπισθεν αὐτοῦ τὸ δάσος. Δύο πυργίσκαι πλίνθινοι, ἀσβεστωμένοι δεικνύουσιν τὴν εἰσοδὸν τοῦ κτήματος. Μία μακρὰ δενδροστοιχία μετὰ μέγала δένδρα και εἰς τὸ τέρμα τῆς περιβαλλομένη ὑπὸ τῆς γαλήνης τῆς ἀναπεπταμένης φύσεως, ἐν παραλλήλογραμμον, μᾶλλον χάνει παρὰ ἔπαυλις, καλυπτόμενον ἐδῶ και ἐκεῖ ὑπὸ περιπλοκάδων, ἰδοὺ τὸ ἱστορικὸν οἶκημα τοῦ Λέοντος Τολστόη.

Εἰς τὴν ἐπίσκεψιν μιᾶς Γαλλίδος δημοσιογράφου πρὸς τὴν κόμησσαν Τολστόη, ὀφείλομεν τὰς χαριτωμένας και συγχρόνως λίαν ἐνδιαφερούσας αὐτὰς γραμμὰς, τὰς ἀφορώσας τὸν οἰκογενειακὸν βίον τοῦ μεγάλου συγγραφέως.

Ἰψηλὴ, εὐπροσέγγητος, γλυκυτάτη και ἀγαθωτάτη ἡ κυρία Τολστόη, ἐθεώρει μεγάλην τέρψιν νὰ ἑμιλῇ περὶ τοῦ μεγάλου ἀνδρός

τῆς, κατὰ τοὺς μελαγχολικοὺς περιπάτους τῆς μετὰ τὴν εἰρημένην δημοσιογραφίαν, ἀνὰ τὰς βαθείας δενδροστοιχίας τοῦ κτήματος, τὰς τριζούσας ὑπὸ τὴν τριβὴν τῶν μαραμένων φύλλων, τὰ ὁποία οὐδέποτε ἐσαρώνοντο, διότι ὁ Τολστόη ἠγάπα νὰ συνοδεύῃ τοὺς ρεμβασμοὺς του μετὰ τὸν μεταξὼδῆ τοῦτον θροῦν.

— Ὁ βίος μου εἶνε ἀπλοῦστατος, ἔλεγεν ἡ κόμησσα. Ἰγανδρεύθη νεαρωτάτη, δεκαοκτὼ ἐτῶν. Ὁ κόμητης οὐδέποτε μοι ἦτο ἀγνωστος και ξένος. Τὸν ἐγνώρισα ἀπ' ὅτου ἤρχισα νὰ γνωρίζω ἀνθρώπους. Μέχρι τῶν ἀπωτάτων τῆς μνήμης μου δὲν ὑπῆρξε στιγμή, καθ' ἣν νὰ μοῦ εἶνε ἀδιάφορος. Ὅταν ἐγεννήθη αὐτὸς ἦτο ἤδη νεανίσκος, δεκαῆ ἔτων. Ἡ μήτηρ μου μόλις ἦτο δύο ἔτη μεγαλειτέρα του. Οἰκείος τῆς οἰκογενείας μας μ' ἐσήκωνε στὰ χέρια του και μ' ἐχόρευεν εἰς τὰ γόνατά του, μετὰ παρηγόρει ὅταν ἔκλαια, εἰς ὅλα τὰ παιγνίδια μου ἦτο σύντροφός μου. Ἐμεγάλωσα, ἠγάπησα

Ὁ Λέων Τολστόη

αυτόν. "Όταν ἔγεινα δέκα ὀκτώ ἐτῶν μᾶς συνέζευξαν. Ἐίπε ἔκτοτε τριάκοντα ἔξ ἔτη."

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ

Καὶ ὅμως ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποῖαν δίδει ἡ οἰκογενειακὴ εὐδαιμονία, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον παρεμειώθη κατὰ τὸν τόσον μακρὸν αὐτὸν οἰκογενειακὸν βίον.

— "Όταν, προσέθηκεν ἡ κυρία Τολστόη, ὁ κόμη δὲν με βλέπη πλησίον του, πάσχει. Ἐίπε φυτοφάγος με ἔλγη τὴν σιμασίαν τῆς λέξεως. Πρέπει λοιπὸν νὰ τοῦ ἐτοιμάσω μόνη ἐγὼ τὸ πρόγευμά του καὶ τὸ γεῦμά του συμφώνως πρὸς τὰς ὁρέξεις του. Δὲν εἶνε ἰδιότροπος παρὰ μόνον ὅταν ἀφοσιούται εἰς μίαν ἰδέαν, τὴν ὁποῖαν ζητεῖ νὰ μορφώσῃ συντόμως καὶ εὐκρινῶς. Τότε παρεξενεῖ: κάπως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐκρήγνυται ἡ ἰδιοτροπία πέραν καὶ τῶν στενωτέρων ὀρίων, διότι γνωρίζω τὰς ἀδυναμίας του καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τὰς προλαμβάνω. Δὲν ἐμαλώσαμεν ποτέ. Πικραὶ λέξεις οὐδέποτε ἀντιλλάγησαν μεταξύ μας, γαλήνη δὲ διαρκῆς περιβάλλει τὸν οἶκόν μας, ὅστις δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι μέχρις ὥρας τοῦλάχιστον ὑπῆρξεν εὐτυχής.

ΑΙ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΗ

Δὲν εἶνε δυσχερῆς ἡ μελέτη τοῦ ἔργου τοῦ Τολστόη, διότι ἡ φιλοσοφία του ἀποκρυσταλλοῦται, ὡς γνωστὸν

εἰς τὸ ἐπὶ τῆς γῆς δικαίωμα πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἴσου. "Όσον ἀφορᾷ ὅμως τὰ μεταφυσικὰ ζητήματα, ὁ Τολστόη παραδέχεται, ὅτι καὶ ὁ Βολταῖρος παρεδέχτο: τὴν ἀτομικὴν ἐκάστου ἔρευαν τῶν ἀρχῶν ἐν τῇ Εὐαγγελίῳ, τὴν ἐλευθέραν ἔρευαν. "Όπως δὲ ὁ Βολταῖρος, ἤρνετο τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐπίστευεν εἰς ἓνα Θεὸν ἀφρημένον, ὅλον ἀγάπην καὶ ἀγαθότητα, ὄντα τόσον ὑψηλὰ, ὥστε δὲν φθάνει μέχρις αὐτοῦ ἡ ἀνθρωπίνη ἀδυναμία. Ἐπίστευεν εἰς τὰς Ἀγίας Γραφάς, ὅπως ὁ Λούθηρος καὶ τὰς ἡμέρηνευεν κατὰ τὴν ἀτομικὴν του κρίσιν. Ἄλλ' ὅπως ὁ Βολταῖρος, ἀπεχωρίζετο ὅλων τῶν καθεστηκυῶν ἐκκλησιῶν.

Ἐνὶ λόγῳ ὁ Τολστόη κατόπιν μυρίων διαταγμῶν ἐσταμάτησεν εἰς μίαν ἀντίληψιν καὶ εἰς μίαν γνώμην συνοψίζουσαν ὅλας τὰς μεγάλας νεωτέρας αἱρέσεις.

Κατ' αὐτὸν, τὸ νέον τοῦτο θρήσκευμα εἶνε ἡ ἀλήθεια. Δὲν παρεδέχτο πλέον ἀντιλογίαν.

« Ἡ ἀλήθεια εἶνε μία: γινώμι δὲν ὑπάρχουν. Ἐπάρχει μόνον ἡ ἀλήθεια », ἔλεγεν εἰς φίλον του κάμνοντα εἰς αὐτὸν παρατηρήσεις. Καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτὴ εἶνε ὁ Τολστοϊσμός.

Ἀπέναντι λοιπὸν τῆς καθαρᾶς καὶ πλήρους αὐτῆς θρησκευτικῆς αἱρέσεως, οὐδεμία ἀπορία διατὶ ἀφωρῶσθη ὑπὸ τῆς Ὁρθοδοξίας.

ΜΕΝΕΛΑΟΥ Μ. ΣΑΚΟΡΡΑΦΟΥ

Ἴατροῦ

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΣ

Τίς ὁ σκοπὸς τῆς κληρονομικότητος, τῆς θαυμασίας ταύτης τῆς φύσεως δυνάμεως, δι' ἧς καὶ μόνης, πάντα τὰ εἶδη διαϊωνίζονται καὶ δι' ἧς μεταδίδονται τοῖς τέκνοις καὶ ἐπιγόνοις οὐ μόνον σωματικαὶ μορφαὶ ὅμοιαι τοῖς τῶν γονέων ἢ προγόνων, ἀλλὰ καὶ ψυχικαὶ ἢ διανοητικαὶ ἰδιότητες; « Ἡ κληρονομικότης εἶνε ὁ βιολογικὸς νόμος, δι' οὗ πάντα τὰ ζῶντα ὄντα τείνουσι νὰ ἐπαναληφθῶσιν ἐν τοῖς ἐπιγόνοις. Διὰ τῆς κληρονομικότητος, ἐν μέσῳ ἀδιαιλίπτων ποικιλιῶν ὑπάρχει θεμέλιον μόνιμον, ἡ δὲ φύσις ἐπαναλαμβάνεται διηγεκῶς ὁμοίᾳ ἑαυτῇ. Ἐξεταζομένη ὑπὸ τὴν ἰδεώδη μορφήν ἡ κληρονομικότης ὀφείλει νὰ ᾖ ἀπλή καὶ πιστὴ ἀναπαραγωγὴ τοῦ ὁμοίου. Ἄλλ' ἡ ταύτη ἀντίληψις εἶνε καθαρῶς νοητικὴ, διότι τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς δὲν παρακολουθοῦσιν εἰς τὴν μαθηματικὴν ταύτην ἀκρίβειαν, οἱ δὲ ὅροι τῆς ὑπάρξεως καθίστανται μᾶλλον πολὺπλοκοι, καθ' ὅσον προχωροῦμεν ἀπὸ τῶν φυτῶν εἰς τ' ἀνώτερα ζῷα καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τὸν ἀνθρώπον » (Ribot.)

Σκοπὸς ἄρα τῆς κληρονομικότητος εἶνε ἡ ἀναπαραγωγὴ τοῦ εἶδους. Διὰ ταύτης ἀναπαράγεται διηγεκῶς τὸ νέον ὄν ὁμοίον πρὸς τοὺς γεννήτορας, φυσικοὶ δὲ χαρακτηριστῆρες καὶ ἐπίκτητοι πολλάκις, διανοητικοὶ δὲ καὶ ψυχικοὶ καὶ ἀτομικοὶ ἰδιάζοντες χαρακτήρες μεταδίδονται τοῖς ἐπιγόνοις ὅμοιοι πρὸς τοὺς γεννήτορας. Καταφωρᾶται ὅθεν ἡ κληρονομικότης, ὡς δύναμις *συντηρητικὴ*, παρέχουσα οὕτως εἰπεῖν εἰς τὸν ἐπίγονον πᾶν ὅ,τι αὐτὴ ἔλαβεν ἐκ τῶν προγόνων, εἰ καὶ πολλάκις ἔνεκεν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς προσαρμογῆς αὐτῶν πρὸς τὰς νέας κτηθείσας ἔξεις, ἀναγκάζεται ὁ ἐπίγονος νὰ παρεκκλίνῃ κατὰ τι τοῦ ἀρχικοῦ τύπου. Ἡ ἐξέλιξις αὐτῆ χωρεῖ βραδύτατα, πλὴν σταθερῶς. Κατὰ τῆς βραδείας ταύτης, πλὴν σταθερᾶς ἐξελίξεως, πολλάκις ἡ δύναμις τῆς κληρονομικότητος ἀντιδρᾷ. Ὁ ἐπίγονος, ἵνα σαφέστερον ὁμιλήσωμεν, οὐ μόνον δὲν ἐξελίσσειται, ἀλλὰ παραλαμβάνει χαρακτήρας καὶ μορφήν παρεμφέροντας πρὸς ἀπομεμακρυσμένους προγόνους (πάππον, πρόπαππον κτλ.) Ἡ τοιοῦτου εἶδους

κληρονομικότης, ἡ προγονικὴ, ἡ προπατορικὴ (atavism), γενικῶς ἐξεταζομένη, ὑποδηλοῖ τὸν σύνδεσμον τὸν συνδέοντα τὰ ὄντα πρὸς τοὺς ἀπομεμακρυσμένους προγόνους.

Ἐν ἐκάστῳ φαρίῳ, κατὰ Letourneau, καὶ σπερματοζῳφῳ κατὰ Sarda ὑπολαμβάνει σειρά τις εἰκόνων, προγονικαὶ ἀναπαραστάσεις, ἧτοι τὸ σύνολον τῶν παραστάσεων τῆς βραδείως κτηθείσης ἔξεως ἐκ τῆς προὔπαρξεως ἀναριθμήτων γενεῶν, ἐξ οὗ καὶ ἀνωτέρα τά-

σις παρὰ τῇ ὀργανωμένῳ ἀτόμῳ, προερχομένη ἐκ τοῦ φαρίου, ἵνα περιβληθῇ ταύτην ἡ ἐκείνην τὴν μορφήν καὶ λειτουργίῃ ἄλλοτε ἄλλως. Ἐκ τῶν τάσεων τούτων, ἐξακολουθεῖ ὁ Letourneau, τινὲς μὲν εἶνε λίαν ἰσχυραὶ, τινὲς δὲ ἀσθενεῖς ἀκόμη. Αἱ τελευταῖαι δ' αὐταὶ εἶνε ἡ αἰ νεωστὶ κτηθείσαι ἔξεις καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἤττον μονοποιηθείσαι: ἐν τῇ προγονικῇ ἔξει, ἡ τοῦναντίον αἰ ἀνερχόμεναι εἰς ἀπομεμακρυσμένην ἐποχὴν, καθ' ἣν τῶν προγόνων σχόντων μορφήν καὶ ὀργανῶσιν ὅπως διάφορον, ἔδει ὁ ἐπίγονος νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς ὄρους τοῦ βίου ἐκλιπόντας ἤδη. Καὶ

Ὁ κ. Μενέλαος Σακόρραφος

ὅμως παρὰ πάντα ταῦτα ἡ δύναμις τῆς κληρονομικότητος ἀναφαίνεται ἐνίοτε δι' ἀπροόπτων ὤσεων, δι' ὧν πρὸς στιγμὴν ἀνίσταται τὸ παρελθόν.

Ἡ κληρονομικότης αὕτη οὐσα γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτων χρόνων, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλούταρχου, καταδηλοῦται οὐ μόνον παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατωτέροις τῶν ζῳῶν. Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει, ὅτι γυνὴ τεκοῦσα μέλαν τέκνον ἀπεδείχθη καταγομένη ἐξ Αἰθίοπων. Ὁ De Quatrefages ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ναύαρχος Wald παρουσίασεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Παρισίων νεαρὰν κόρην 15 ἐτῶν λευκὴν, ἐν ᾗ ἐγεννήθη ἐξ Αἰθίοπων γονέων: ὁ πρὸς πατρός ὅμως πάππος αὐτῆς ἦτο λευκὸς ἐπίσης, ἐν δὲ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτῆς πάντοτε ὑπῆρχε καὶ μέλος τι λευκόν, μεθ' οἷουδῆποτε ἀτόμου καὶ ἂν συνεζευγνύοντο τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας των. Διὰ τῆς προπατορικῆς κληρονομικότητος ὁ διάσημος Lombroso ἐπεχείρησε νὰ ἐξηγήσῃ τὴν πρὸς τὸ κακουργεῖν τάσιν, ἧτις παρὰ

τοὺς ἀρχεγόνοις ἀνθρώποις, ἦν ἔμφυτος. Πάντως ὁμιος ἢ προπατορικὴ κληρονομικότης, ὡς καὶ ἡ κληρονομικότης ἀτομικῶν τιῶν ἰδιαζόντων χαρακτήρων, ψυχικῶν ἢ σωματικῶν ἐπικτητῶν, καὶ ἡ ἐξ ἐπιγείας τοιαύτη, εἶνε σπανιώτεραι, καὶ κατὰ γενικὸν κανόνα ἡ φυσιολογικὴ κληρονομικότης μεταδίδει τοὺς ἐπιγόνους πᾶν ὅ,τι παρέλαβεν ἐκ τῶν προγόνων, ὡς τὰ πολλά. Οὕτω δὲ ἡ ὁμοιότης τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου, ἡ ἐξωτερικὴ διαμόρφωσις τοῦ σώματος, ὁ ὄγκος καὶ ἡ διάμετρος αὐτοῦ, ἡ χροιά τοῦ προσώπου κτλ. ἀποτυπώνται ἀρμονικώτατα ἐν τοῖς ἐπιγόνους.

Καὶ οὐ μόνον ὁ γενικὸς οὗτος σχηματισμὸς τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ αἱ κράσεις, ἡ καθ' ὅλου ἕξις, ἐξωτερικὰ τινα χαρακτηριστικὰ, ὡς ἡ ρίς, τὸ ἐπίμηκος ἢ βραχὺ τῶν χειρῶν ἢ ποδῶν ἢ τῆς κεφαλῆς, τὸ μήκος τῶν κνημῶν, ἡ πλάντυσις τῆς λεκάνης ἢ τῶν ὤμων, αἱ χειρονομίαι, τὸ ποῖόν τῆς φωνῆς, ταῦτα πάντα μεταδίδονται κληρονομικῶς. Οὐδὲ διέφυγε τοῦτο τὴν παρατήρησιν τῶν ἀρχαιστέρων καὶ μάλιστα τῶν Ῥωμαίων. παρ' οἷς οἰογενεαὶ τινες ἐλάμβανον τὴν προσωνομίαν ἐξ ἰδιότητος τοῦ σώματος κληρονομικῶς μεταδοθείσης.

Καὶ σωματικαὶ δὲ παραδιαπλάσεις, κληρονομικῶς μεταδίδονται. Οὕτω ἡ λαγωχειλία καὶ αἱ σκολιώσεις τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἡ ἀτελής ἀνάπτυξις μέλους τινός, ἡ ἔλλειψις δακτύλων ἢ καὶ φαλαγγῶν, ἡ ἐξαδακτυλία, ἡ ἔλλειψις τῶν ὀνύχων τῶν δακτύλων, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα σωματικὰ σημεῖα (ἐλαΐα: σώματος) παρατηρήθησαν κληρονομικῶς μεταδιδόμενα. Καὶ διαμαρτίαι δὲ ἢ διαταράξεις τῶν λειτουργιῶν τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων (ὀφθαλμῶν, ὠτων) μεταδίδονται κληρονομικῶς. Ἡ ἀριστεροχειρία ὡσαύτως εἶνε κληρονομικὴ, πολλοὶ δὲ παρατηρηταὶ ἐσημείωσαν ἀκόμη, ὅτι ἐν αἷς οἰογενεαῖς παρατηρήθη ἀδράνεια περὶ χειρωνακτικῆς ἐργασίας, οἱ ἐπίγονοι ἔφερον μικρὰς τὰς χεῖρας.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἡ κληρονομικότης καταφωρᾶται συμμετέχουσα τῆς μεταδόσεως χαρακτήρων καὶ μορφολογικῶν τύπων καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἐλαχίστων σωματικῶν σημείων, ἀναμφισβήτητος τυγχάνει καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς ἐπὶ τῶν ψυχικῶν ἢ νοητικῶν λειτουργιῶν. Καὶ ὄντως πολλαὶ παρατηρήσεις καταδεικνύουσι τὴν ἀλήθειαν ταύτην.

Τὸ ἐνστικτικὸν καὶ τάσις πρὸς ἐπαγγέλματα ὡς καὶ ἀνώτεροι ἔτι: διανοητικαὶ λειτουργίαι, αἱ τάσεις πρὸς τὰς ἐλευθερίους τέχνας καὶ ἐπιστήμας, κληρονομικῶς μεταδίδονται. Ἐνεκα τοῦ ἐνστικτικῶν οἱ κῆνες καίπερ ἐπαρκῶς διατρεφόμενοι ἐξακολούθησι κρύπτοντες τὴν τροφήν αὐτῶν. Τὰ ζῷα δὲ, ἅτινα κατέκρησαν εἰς ἐρήμους χώρας μακρὰν τῆς μετ' ἀνθρώπων ἐπικοινωνίας, ἐκτῆσαντο ἀνθρωποφοβίαν, ἦν μετέδωκαν τοῖς ἐπιγόνους αὐτῶν.

Αἱ λεγόμεναι ἕξεις ἢ ροπαὶ πρὸς τὸ κακοῦργεῖν εἶνε ἐξόχως κληρονομικαί, εἰς μίαν δὲ καὶ μόνην οἰογενε-

νειαν ἠριθμήθησαν 80 κατιόντες, ὧν οἱ μὲν 20 ἔρρεπον πρὸς τὸ κακοῦργεῖν, ἕτεροι δ' ἦσαν ἀλκοολικοί, φρενοπαθεῖς, ἠλίθιοι καὶ ἐπαῖται. Ὁ Despine ἀναφέρει τὴν οἰογενεῖαν Chrestian, ἧς 10 μέλη ἐκ τριῶν γενεῶν ἀπέθανον ἐν τῇ εἰρκτῇ, ἐπὶ κλοπῇ ἢ φόνῳ κατηγορηθέντα.

Αἱ ἀνώτεροι διανοητικαὶ λειτουργίαι μεταδίδονται ὡσαύτως κληρονομικῶς. Ὁ Dejerine λέγει ὅτι ἡ σκέψις εἶνε ἰδιότης τῆς ζώσεως ὀργανικῆς ὕλης καὶ κατ' ἀκολουθίαν μεταδίδεται κληρονομικῶς. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ, ἐπάγεται ὁ αὐτὸς παρατηρητής, νὰ γεννηθῇ τις πεπραιοκισμένος δι' ἐγκεφάλου περικλειόντος ἰδιότητος ἀνωτέρας τῶν συνήθων, καθ' ὅσον ἀπαιτοῦνται καὶ συνθήκαι πρόσφοροι πρὸς καλλιεργίαν τῶν ἰδιοτήτων τούτων. Κατὰ τὴν στιγμήν τῆς γεννήσεως ὑπάρχουν μόνον πιθανότητες καὶ οὐχὶ βεβαιότητες (Candolle). Ἄς λάβωμεν ὡς παράδειγμα υἱὸν ἐνδόξου στρατηγοῦ ἢ ἐξόχου μαθηματικοῦ, καὶ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ἐπίγονοι τούτων ὁμοιάζουσιν ἀποκλειστικῶς πρὸς τὸν πατέρα. Πιθανότητες μόνον θὰ ὑπῆρχον, καθ' ὅς οἱ ἐπίγονοι τῶν διασήμων τούτων ἀνδρῶν θὰ ἐβάδιζον ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν γεννητόρων. Ἡδύναντο κάλλιστα, ὁ μὲν τούτων νὰ ἐγένετο καλὸς ἐλάτης, ὁ δ' ἕτερος διακεκριμένος λογιστικὸς ὑπάλληλος. Ἴνα ὑψωθῇ τις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπεράνω τῶν μετριότητων πολλοὶ λόγοι συμβάλλουσιν εἰς τοῦτο, καὶ οἵτινες ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἀγωγῆς, τῶν παραδειγμάτων, συμβουλῶν, ἐξωτερικῶν περιστάσεων κλπ.

Ἡ τοιαύτη κληρονομικότης εἶνε ἀσταθῆς, τὰ δὲ μέσα τῆς ἀνατροφῆς εἶνε ἀναπόφευκτα πρὸς τελείαν διαμόρφωσιν. Δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ σπέρμα, ἵνα κατὰ Dejerine εἴπωμεν, ἀλλὰ δεόν καὶ τὸ ἔδαφος νὰ εἶνε πρόσφορον πρὸς τελείαν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν. Διὰ τοὺς πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς, ἐπάγεται ὁ Dejerine, μεγάλως συμβάλλουσι πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ὑπεροχὴν αἱ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις. Δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχη τις ἱκανότητα, ἀλλὰ δεόν νὰ ζῇ τις εἰς ἐποχὰς καθ' ὅς ἡ ἱκανότης αὐτῆς δύναται ν' ἀναπτυχθῇ. Οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ στρατιωτικοὶ ἀναδεικνύονται ἐκ τῶν περιστάσεων (Dejerine.)

Παρὰ πάντα ὁμιος ταῦτα, ἡ κληρονομικότης τῶν ἰδιοφυῶν, καταφωρᾶται σταθερὰ σχεδὸν εἰς τὰς ἐλευθερίους τέχνας. Οἰογενεαὶ μουσικῶν ἀπαντῶσι πολλαί.

Σταθερῶς σχεδὸν, διατείνεται ὁ Candolle, τὰ τέκνα τῶν μουσικῶν γονέων καθίστανται μουσικοί. Ἐκ τῆς οἰογενεῖας τῶν Bach τοῦ διασήμου μουσικοῦ (1556-1800) ὁ Fetis ἠριθμήσε 57 μουσικοὺς, ὧν οἱ 29 ἦσαν ἐξοχοί. Τὰ παραδείγματα ἐν τῇ ζωγραφικῇ κατ' ἐξοχὴν εἶνε παμπληθῆ. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ οἰογενεῖα τῶν Landesser, ἐν Γαλλίᾳ ἡ τῶν Bonheur, ἐν Ὀλλανδίᾳ ἡ τῶν Teniers, ἐν Ἰσπανίᾳ ἡ τῶν Bassano σαφῶς καταδεικνύουσι τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μαθημα-

τικά καὶ τὴν βοτανικὴν παρατηρεῖται ὁμοίως ἡ κληρονομικότης. Παράδειγμα ἔστω ἡ οἰογενεῖα τῶν Bernouilli, καὶ ἡ τῶν Jussieu.

Ἀπανταχοῦ λοιπὸν καταφωρᾶται ἡ κληρονομικότης καὶ εἰς ἐλάχιστα σωματικὰ σημεῖα, καὶ εἰς ψυχικὰς ἢ νοητικὰς διαθέσεις ἢ λειτουργίας. Ἀπανταχοῦ ἀνευρίσκειται ὁ νόμος οὗτος δι' οὐ καὶ μόνου ἢ φύσις, ἐν τῇ θαυμαστῇ αὐτῆς ἀρμονίᾳ ἐπαναλαμβάνεται διηγετικῶς ὁμοία ἑαυτῆς, μετὰ μικρῶν ἐνίοτε παραλλαγῶν αἴτινες ὀφείλονται εἰς τοὺς ἔρους τοῦ βίου τοὺς διηγετικῶς πλὴν βραδέως ἐξελισσομένους καὶ μεταμορφουμένους. Ἡ κληρονομικότης ἄρα ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ ἀθανασίαν, διότι διὰ ταύτης ἡ φύσις ἐπαναλαμβάνεται ὁμοία ἑαυτῆς, εἰς γενεὰς ὀλοκλήρους.

Ἄτυχῶς σήμερον ἔνεκεν πολλῶν αἰτίων αἱ γενεαὶ ταχέως ἐκλείπουσι. Ὁ ἐκπολιτισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὠθῶν αὐτὸν πάντοτε πρὸς τὴν πρόοδον διὰ διηγετικῶς ἐντάσεως τῶν τε σωματικῶν καὶ διανοητικῶν δυνάμεων, μετέβαλεν οὐ μόνον τὰς ἕξεις τοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ συνεκόμεσε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν βιωτικὴν ἀθλιότητα, τὴν ὑπέμετρον σωματικὴν καὶ διανοητικὴν ἐργασίαν, τούτεστι τὴν καταπόνησιν καὶ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα ἐν τῇ γενικωτάτῃ αὐτοῦ ἐννοίᾳ. Οὕτως ὥστε τοῦ ἀνθρώπου εἰς διηγετικὴν κλησιν καὶ φροντίδα εὐρισκομένου διαταράσσεται τὸ καθ' ὅλου νευρικὸν σύστημα, ὅπερ ἐμβαλλόμενον εἰς διηγετικὴν ἐρεθιστικότητα πλημμελῶς λειτουργεῖ καὶ ἐκ τούτου ὁ ὄσχημαί πολλαπλασιασμοῦ τῶν νευρικῶν καὶ δυστροφικῶν παθῶν. Ἡ τροφή, ὁ ἔδραϊος βίος, ἡ ἀφθονία τῶν μέσων τοῦ ζῆν, ἀποτελέσματα αὐτοῦ τούτου τοῦ πολιτισμοῦ, προκαλοῦσι καὶ ταῦτα τὴν ἐκφυλιστικὴν κατάστασιν, ἐξ ἧς αἱ γενεαὶ ἐκλείπουσι.

Ὁ ἀλκοολισμὸς, ἡ χρόνια ἀθλιότητις δι' οἰονοπέυματος, τὴν αὐτὴν νακὴν ἐπίδρασιν κέκτηται. Οὐδὲ διέφυγε τοῦτο τοὺς ἀρχαίους καὶ τὸν ἐκ Καιρω-

ναίας φιλόσοφον λέγοντα: «Ἐχόμενον δ' ἂν εἴη τούτων εἶπεῖν ὅπερ οὐδὲ τοῖς πρὸ ἡμῶν παρεωρᾶτο τὸ ποῖον; ὅτι τοὺς ἔνεκα παιδοποιίας πλησιάζοντας ταῖς γυναῖξιν ἦτο: τὸ παράπαν αἰνοῦς ἢ μετριῶς γοῦν οἰνωμένους προσήκει ποιεῖσθαι: τὸν συνοουσιασμὸν. Φίλοινοι γὰρ καὶ μεθυστικοὶ γίνεσθαι φιλοῦσιν ὧν ἂν τὴν ἀρχὴν τῆς σπορᾶς οἱ πατέρες ἐν μέθῃ ποιησάμενοι τύχωσιν, ἢ καὶ Διογένης μειράκιον ἐκστατικὸν ἰδὼν καὶ παραφρονοῦν, «νεανίσκη, ἔφησεν, ὁ πατήρ σε μεθύων ἐσπεῖρε». (Πλουτάρχου περὶ παιδῶν ἀγωγῆς). Καὶ κατὰ μὲν τοῦ ἀλκοολισμοῦ πολλὰ δύναται ἡ Πολιτεία νὰ πράξῃ. Ἀλλὰ κατὰ τῶν κοινωνικῶν λόγων ἀδυνατοῦμεν νὰ πράξωμεν τι, ὁ δ' ἐκπολιτισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐ ἔνεκα τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀφρόντιδα βίον διεδέχθη ὁ πλήρης φροντίδων καὶ μεριμνῶν, ἐξακολουθεῖ μοιραίως προσδεῦν. Δὲν ἀποροῦμεν ὅθεν διατὶ καὶ τὰ χρόνια δυστροφικὰ πάθη ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ αἱ γενεαὶ ἐκλείπουσι. Τὴν μέλλουσαν ἀνθρωπότητα δὲν θ' ἀποτελέσωσιν οἱ ἀπόγονοι τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ὡς τοῦτο θαυμαστικῶς διετύπωσεν ὁ Jacoby ὡς ἐξῆς: «Ὁ ἀνθρωπος ζῆ ἐν τοῖς μικροῖς αὐτοῦ ἀπογόνους, τὸ δὲ νὰ ζῇ τις ἐν τῷ μετέπειτα χρόνῳ εἶνε ἡ πραγματικὴ ἀθανασία ἢ μόνη βεβαία, οὐσιαστικὴ ἄμα καὶ ἠθικὴ. Ἡμεῖς ἄρα ζητοῦντες νὰ ὑψωθῶμεν ὑπεράνω τῆς κοινῆς ἰσορροπίας καταδικάζομεν διὰ τούτου τὸ γένος ἡμῶν εἰς θάνατον καὶ ἀνταλλάσσομεν τὴν ἀληθῆ ἀθανασίαν διὰ τῆς πλαστῆς ἢν καλοῦμεν εὐδοξίαν, θυσιαζόμεν τὸν βίον τῶν μελλουσῶν γενεῶν καὶ τὴν ἰδίαν ἡμῶν ὑπαρξιν εἰς τὸ ἀπειρον τῶν αἰώνων ἀντ' ὀλίγων γραμμῶν ἐν τοῖς βιογραφικῶς λεξιμοῖς. Βεβαίως δὲν θ' ἀποτελέσωσι τὴν μέλλουσαν ἀνθρωπότητα οἱ ἀπόγονοι τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς. Αὕτη θ' ἀποτελεσθῇ ἐκ τῶν ταπεινῶν μικρῶν καὶ ἐκθέων».

ΜΕΝΕΛΑΟΣ Μ. ΣΑΚΟΡΡΑΦΟΣ

ΙΤΑΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΙΩΑΝΝΑΣ

[Διήγημα υπό Edm. de Amicis—Μετάφρασις Θρ. Ζωιοπούλου]

Ὁ γέρω-Μαρτίνος ἐκάθητο εἰς τὴν ἐξώπορταν τοῦ ἀγροτικοῦ σπητιοῦ του ὅλως ἀφηρημένος, ἀκροώμενος τοὺς πυροβολισμοὺς ποὺ ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἀντήχουν ἀπὸ μακρὰν. Ἐπολέμου ἐκεῖ κάτω κατὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ οἱ ἀνεψιοὶ του ἀπὸ χθὲς δὲν εἶχον ἐπιστρέψει εἰς τὸ σπήτι.

Κουρασθεὶς νὰ τοὺς ἀναμένῃ ὁ γέρων ἐσηκώθη καὶ ἀφοῦ ἐπέρασε τὸν κήπον ἐπροχώρησε πρὸς τὸ μέσον τοῦ δρόμου. Ἀλλὰ δὲν εἶδε τίποτε ἄλλο παρὰ τὸν ἔρημον δρόμον ποὺ ἐχάνετο λευκάζων ἀνὰ μέσον τῶν πεδιάδων. Τότε διηυθύνθη πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωριοῦ ὅπου εἶχον συνχρῆθῃ πληθὺς χωρικοί.

Οὐδεὶς ἐγνώριζε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης. Ἄλλοι ὠμίλουν περὶ νίκης καὶ ἄλλοι περὶ ἥττης. Ὁ Μαρτίνος ἠμρόσθη ἐπ' ὀλίγον χωρὶς νὰ εἶπῃ λέξιν, ἔπειτα ἀνεσήκωσε τοὺς ὤμους, ἐστέναξε καὶ ἐγύρισε σιγὰ στὸ σπήτι μὲ χαμηλωμένην τὴν κεφαλὴν καὶ σταυρωμένα τὰ χέρια.

Ὅταν ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν παρουσιάσθη μία κόρη, μία ὠραία μελαγχροινὴ, ἔν ἀπὸ τὰ θαυμάσια ἐκείνα καὶ δροσερὰ ἄνθη ποὺ γεννᾷ ἡ Λομβαρδινὴ πεδιάς....

Πλὴν ἡ πτωχὴ ἦτο κωφάλαλος...

Μὲ ἔν βλέμμα ἠρώτησε τὸν Μαρτίνον. Ὁ γέρων τῆς ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη τίποτε καὶ τῆς ἔνευσε νὰ γυρίσῃ εἰς τὸ σπήτι. Ἡ κόρη ὑπήκουσεν, ἐνῶ δύο χονδρὰ δάκρυα ἐκυλίσθη ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς.

— Φτωχὴ Ἰωάννα! ἐπιθύρισε συγκεκλιμένος ὁ γέρων.

Κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἠκούσθη ὁ καλπασμὸς ἑνὸς ἵππου. Ὁ Μαρτίνος ἔτρεξεν εἰς τὴν αὐλόθυραν καὶ δταν ὁ ἵππεὺς ἐπλησίασεν, ἀνεγνώρισε τὸν Πέτρον, ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο ἀνεψιοὺς του.

— Τέλος πάντων! ἀνέκραξεν ὁ Μαρτίνος.

Ἄλλ' ὅταν τὸν εἶδε νὰ καταβαίνει ἀπὸ τὸν ἵππον καὶ νὰ προχωρῇ πρὸς αὐτὸν ἄφωνος καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, ἐννοίωσε νὰ τοῦ σφίγγεται ἡ καρδιά!....

— Λοιπὸν; ἠρώτησε, τί νέα μᾶς φέρνεις;

— Εἴμεθα χαμένοι, ἀπεκρίθη ὁ νέος, σὲ μιὰ ὥρα τὸ πολὺ, οἱ Αὐστριακοὶ θὰ εἶνε ἐδῶ!...

— Καὶ ὁ ἀδελφός σου;

— Δυστυχῆ Ἰάκωβε.... ἐπιθύρισε ὁ νέος μὲ ἀπελπισίαν.

Ὁ ἀδελφός του ἐκοιμᾶτο τὸν αἰώνιον ὕπνον ἐκεῖ

κάτω, μέσα εἰς μίαν χαράδραν, μὲ τὸ στήθος φρικωδῶς ξεσχισμένον ἀπὸ τὰς σφαίρας.

Ὁ γέρων τὸ ἠννόησε καὶ συνέσφιγγε τὰς πυγμάς.

— Θὰ τὸν ἐκδικήσωμεν, εἶπε μὲ φωνὴν ἀγρίαν.

Τώρα τρέξε στὸ σπήτι, πάρε ὅλα τὰ τουφέκια καὶ τὰ πιστόλια καὶ φέρε τα ἐδῶ. Οἱ ἐχθροὶ ἀναγκαστικῶς θὰ διαδοῦν ἀπὸ ἐδῶ. Λοιπὸν κ' ἐμεῖς ἐδῶ θὰ τοὺς προσμένωμεν.

— Καὶ ἡ Ἰωάννα; ἠρώτησε ὁ Πέτρος.

Ὁ Μαρτίνος ἐφρικίασεν.

— Εἶνε ἀνωφελὲς νὰ τὴν ἰδῶ, ἀπεκρίθη μὲ ὑπόκωφον φωνήν. Φίλησέ τὴν σὺ γιὰ μένα. Τώρα δὲν τῆς μένει κανένας ἄλλος εἰς τὸν κόσμον παρὰ ὁ Θεός....

Εἰς τὸ μέρος ποὺ εἶχε σταθῆ ὁ γέρων εἰς τὴν γωνίαν τοῦ κήπου, ἦτο μικρὸς τοίχος, ὅστις ἐδέσποζε τῆς ὁδοῦ.

Ὁ Μαρτίνος ἔκαμεν ἐκεῖ μικρὰς πολεμίστρας. Ἐπρεπε νὰ τοὺς ἐπιτεθοῦν αἰφνιδίως.

Ἐπειτα ὁ γέρων ἐγονυπέτησε. Τὰ χεῖλη του ἐκινουνοτο σχεδὸν ἀδιόρατως. Ἐφαίνετο προσευχόμενος. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔδινε μιὰ γρήγορη ματιὰ εἰς τὸν δρόμον πέραν διὰ νὰ ἰδῇ ἂν ἐφαίνοντο οἱ ἐχθροί. Ἐπειτα ἀνεσηκώνετο, παρατήρει γύρω τὸν κήπον, τὸ σπητάκι ποὺ μόλις διεκρίνετο διὰ μέσου τῶν δένδρων καὶ βαθὺς στεναγμὸς ἐξέφευγε τοῦ στήθους του.

Τέλος ὁ νέος ἐπέστρεψε φέρων τέσσαρα τουφέκια καὶ δύο πιστόλια. Τὰ ὅπλα ἐγεμισθῆσαν καὶ ἐτέθησαν εἰς τὰς πολεμίστρας.

Ἐσιώπησαν καὶ οἱ δύο ἐπὶ μακρόν.

— Καὶ ἡ Ἰωάννα; ἠρώτησε ὁ γέρων μετ' ὀλίγον.

— Ἡ φτωχὴ ἐννοίωσεν ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἐφονεύθη καὶ ἤθελε νὰ ῥθῆ μὰζὺ μου.

Ἦτο πολὺ λυπηρὸν νὰ τὴν ἔδλεπε νὰ μὲ παρακαλῇ μὲ τὰ χέρια ἔτσι δεμένα.... Τὴν ἐφίλησα γιὰ τελευταία φορὰ καὶ τῆς ἔνευσα νὰ μοῦ φέρῃ ἀπὸ τὸ μαγειρεῖο ἕνα τσεκούρι. Ἐτρεξε νὰ τὸ πάρῃ καὶ ἐγὼ τότε βιαστικὰ ἔφυγα, ἀφοῦ ἐκλείδωσα τὴν πόρτα....

— Τὴν καύμεν τὴν Ἰωάννα, ἐπιθύρισε καὶ πάλιν ὁ γέρων.

Καὶ δὲν εἶπον τίποτε πλέον. Ὅλη των ἡ προσοχὴ ἦτο ἐστραμμένη εἰς τὸν δρόμον ποὺ ἐχάνετο λευκάζων διὰ μέσου τοῦ κάμπου....

Αἰφνης ἠκούσθη θόρυβος συγκεχυμένος, ὅστις ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠῤῥεξε.

— Νὰ τοὺς!... εἶπον καὶ οἱ δύο σιγὰ!

Ἦτο πράγματι: σῶμα Αὐστριακῶν, τὸ ὅποιον ἐπροχώρει....

Ὅταν οἱ πρῶτοι ἄνδρες τοῦ σώματος ἐπλησίασαν, οἱ δύο Λομβαρδοὶ ἀνταλλάξαντες βλέμμα ἐπυροβόλησαν. Εἰς ἀξιωματικῶς καὶ εἰς λοχίας ἔπεσαν. Καὶ προτοῦ οἱ ἐχθροὶ, συγχιθόντες ἐν τῆς ἀπροσδοκίτου προσβολῆς, δυνηθοῦν νὰ ἐννοήσουν πόθεν ἤρχοντο οἱ πυροβολισμοί, δύο ἄλλα: σφαῖραι ἐξήπλουν ἄλλους δύο Αὐστριακοὺς εἰς τὸ ἔδαφος.

Μὴ γνωρίζοντες πόσοι ἦσαν οἱ ὀπισθεν τοῦ τείχους κεκρυμμένοι, οἱ Αὐστριακοὶ ἐστάθησαν. Ἐπειτα ἠκούσθη μία τρομερὰ δημοβροντία, τὸ τοίχωμα ἐγέμισεν ἀπὸ σφαίρας καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐπροχώρησαν ὀρμητικὰ ὑπὸ τὰ βλήματα τῶν δύο ἠρώων, ἐκ τῶν ὁποίων οὔτε ἓν δὲν ἐπήγγαινε χαμένον. Ὁ γέρων ἐγέμιζε καὶ ἐπυροβόλει μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα, ὁ Πέτρος τὸν ἐμμεῖτο θαυμασίως, καὶ οἱ δύο μὰζὺ ἐκεραυνοβόλουν τοὺς Αὐστριακοὺς μὲ ἀληθῆ χάλαζαν σφαιρῶν....

Ὅταν ὁ ἐχθρὸς ἐπλησίασεν ἕως πεντήκοντα βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ τείχος, ὁ Πέτρος χωρὶς νὰ παύσῃ πυροβολῶν, ἠρώτησε:

— Ὑστερ' ἀπὸ ὀλίγον οἱ Αὐστριακοὶ θὰ εἶνε ἐδῶ.

Τί θὰ κάνουμε;

— Ἐκαμες τὸ καθήκον σου, παιδί μου. Μπορεῖς νὰ φεύγῃς....

— Καὶ σὺ;

— Ἐγὼ μένω....

— Γιατί;

— Θέλω νὰ ἐκδικηθῶ ἀκόμη, καὶ θέλω ν' ἀποθάνω ἐδῶ.

— Κι' ἐγὼ!...

— Ἐ, τότε μείνε....

Ἐσφιγγαν τὰ χέρια δυνατὰ-δυνατὰ....

Ὅλίγα λεπτὰ ὕστερον οἱ δύο ταπεινοὶ ἦρωες ἐπολέμουν σῶμα πρὸς σῶμα μὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐπιπτον ὁ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον ὑπὸ τὰς συριζούσας Αὐστριακὰς σφαίρας....

Γαλήνη ἐπιτάφιος εἶχε καλύψει τὸ ἀγροκίτιον. Δὲν ἠκούετο πλέον παρὰ ὁ ἐλαφρὸς ψίθυρος τῶν φύλλων κινουμένων ὑπὸ τῆς ἔσπερινῆς αὔρας.

Τὸ σπητάκι τοῦ γέρω-Μαρτίνου ἐφαίνετο κοιμώμενον μέσῳ τῶν πορτοκαλλεῶν.

Καὶ ὅμως ἕνα πλάσμα ἐζῆ ἐκεῖ μέσα.

Ἡ Ἰωάννα. Ἡ δυστυχὴς ἐπερίμενεν ἀκόμη τὸν ἀδελφόν τῆς. Ὁ Πέτρος τῆς εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ τὴν πάρῃ μὰζὺ του καὶ θὰ ἐτήρει τὸν λόγον του. Ἡ Ἰωάννα δὲν ἀμφέβαλλεν....

Πλὴν αἱ ὦραι παρήρχοντο καὶ ὁ Πέτρος δὲν ἐφαίνετο. Ἡ κόρη κατελήφθη ὑπὸ θανάσιμου ἀγωνίας. Ἄν ὁ ἀδελφός τῆς τὴν ἠπάτησεν; Ἄν πῆγε νὰ πολεμήσῃ χωρὶς αὐτήν; Καὶ ὁ θεὸς τῆς ποῦ ἦτο;...

Ἐπλησίασε τὸ παράθυρον καὶ τὸ ἦνοιξεν. Ἦτο σχεδὸν νύξ. Ἐκύτταξεν ἔξω πλὴν δὲν εἶδε τίποτε ἄλλο παρὰ τὰς μαύρας σκιὰς. Ἐφρικίασεν ἀσθενῶς, ἀλλ' ἔπειτα ἀνέλαβε θάρρος καὶ ἐπειδὴ τὸ παράθυρον ἦτο χαμηλὸν, ἐπήδησεν ἔξω ἐλαφρὰ καὶ ἤρχισε νὰ τρέχῃ ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἀνὰ τὸν κήπον....

Κατόπιν ἐστάθη ἀκίνητος. Εἰς τὸ φῶς τῆς Σελήνης ἡ ὁποία εἶχεν ἀνατελεῖ: ὑπεράνω τοῦ βουνοῦ, διεκρίνε μερικὰ πτόματα. Ἐπλησίασεν ὀλη τρέμουσα καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρικῶν πτωμάτων διεκρίνε τὸν Πέτρον παγωμένον μὲ τὰ μάτια γυαλίζοντα, κυλισμένον μέσα εἰς λίμνην αἵματος. Ὅλιγον παρέει: ἔκειτο ὁ θεὸς τῆς μὲ τὴν λευκὴν κεφαλὴν ἐστηριγμένην ἐπὶ τῶν ἀνθέων τὰ ὅποια τόσον ἠγάπα!....

Ἡ πτωχὴ κόρη ἐστάθη φρικίῳσα, ἀναίσθητος σχεδὸν, θεωροῦσα μὲ ὀφθαλμοὺς ἀπλανεῖς τοὺς δύο ἀγαπητοὺς τῆς. Τῆς ἐφαίνετο ὅτι ἀπώλεσε τὸν νοῦν. Οὐτε ἐδάκρυσε κἄν. Μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ρίγος ἰσχυρὸν τὴν συνετάραττεν ὀλην καὶ ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς ἐξήρχετο ψίθυρος ἄγριος ὡς μυκηθμός.

Αἰφνης ἠσθάνθη νὰ τὴν σύρουν ἀπὸ τὸ φόρεμα. Ἐστράφη καὶ εἶδε παρὰ τοὺς πόδας τῆς ἕνα πληγωμένον ὅστις ἔτεινε ἰκετευτικῶς τὰς χεῖρας πρὸς αὐτήν. Τὸν ἐκύτταξε καλά. Ἡ ξεσχισμένη ζακέτα του ἦτο ὀλη βουτηγμένη εἰς τὸ αἶμα.

Ὁ τραυματίας τῆς ἐζήτησε νὰ πιῇ. Ἡ κόρη δὲν ἠκουσε τοῖς λόγους του, ἀλλ' ἠννόησε τί ἐζήτηε. Ἐτρεξε στὸ σπήτι καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε κομίζουσα ἕνα ποτήρι νερό. Ὁ δυστυχὴς ἐπιε λαϊμάργως: ἔπειτα ἡ Ἰωάννα τὸν ἐβοήθησε νὰ σηκωθῇ καὶ ὑποστηρίξασα αὐτὸν τὸν ὠδήγησε μὲ χιλίας προφυλάξεις ἕως τὸ σπήτι. Ἐκεῖ τὸν ἐξέδωσε καὶ τὸν κατέκλινε εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ θείου τῆς. Ὁ νέος ἦτο πληγωμένος εἰς τὸν ὦμον ἡ Ἰωάννα ἐκαθάρισε καὶ ἐπέδεσε τὴν πληγὴν, ἔπειτα δέ, δταν ὁ νέος ἐκοιμήθη, ἐκείνη ἐσηκώθη καὶ κατέβη εἰς τὸν κήπον. Εἶχεν ἕν ἄλλο καθήκον νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἐλαβε μίαν ἀξίνην καὶ διὰ μακρᾶς καὶ κοπιώδους ἐργασίας ἠνοιξε ἕνα λάκκον. Μέσα ἐκεῖ ἔθαψε τοὺς δύο ἀγαπητοὺς τῆς. Ἐπειτα κατάκοπος καὶ ἐξηντλημένη ἐπέστρεφεν εἰς τὸ ἀγροκίτιον.

Παρήλθον δέκα ἡμέραι. Ὁ πληγωμένος ἐκαλλιτέρευε καὶ ἤδη ἐσηκώνετο καὶ ἤρχισε νὰ περιπατῇ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον στηριζόμενος εἰς τὸν ὦμον τῆς νεανίδος.

Μία μεγάλη τρικυμία εἶχε συντάραξῃ τὴν ζωὴν τῆς Ἰωάννας: μιὰ λύπη θανάσιμος τῆς εἶχε σχίσει τὴν καρ-

διά. Καί όμως έδοκίμαζε γλυκείαν άνακούφισιν βλέπουσα τόν νέον έκείνον οστις ήρχισε νά εισέρχεται εις τó στάδιον τής άναρρώσεως, χάρις εις τάς φροντίδας τής.

Ήμέραν και νύκτα ήγγρύπνει παρά τήν κλίνην του, και διά πολύν καιρόν επίστευεν ότι δέν έτρεφε δι' αυτόν άλλο παρά έν αίσθημα βαθείας συμπαθείας.

Πλήν τώρα εδιδάδαζε καθαρά εις τήν καρδίαν τής και δέν επάλαιε καν νά νικήση τήν τρυφερότητα, ήτις όλίγον κατ' όλίγον τήν έκυρίευε. 'Ο άνθρωπος έκείνος ήτο ή μόνη ύπαρξις που τήν συνεκράτει εις τήν ζωήν...

"Όταν ή κωφάλαλος επέστρεφε παρά τήν κλίνην του ό νέος τής έχαμογελούσε γλυκά. 'Η 'Ιωάννα έκκοκί- νιζε και έχαμήλωνε τούς όφθαλμούς, πλην ό νέος δέν έπρόσεχεν εις τήν σύγχυσίν τής και εξηκολούθει νά τήν παρατηρή πλέον γλυκά, μελαγχολικά και συμπαθητικώτατα...

* *

"Ένα πρωί οί Αύστριακοί διήρπασαν τόν κήπον και κατέλαβον τó άγροκήπιον όλον. Ματαίως ή κόρη προσεπάθησε νά τούς έμποδίση. Τήν έσπρωξαν άγρίως και εισήλθον εις τó δωμάτιον του πληγωμένου. 'Η 'Ιωάννα τούς ήκολούθησεν, άποφασισμένη νά τόν ύπερασπισθή όπως ήδύνατο και νά προσφέρει και τήν ζωήν τής άκόμη δι' αυτόν.

'Αλλά παράδοξος σκηνή εξετυλίχθη πρό των όφθαλμών τής.

"Ένας στρατιώτης είχε προχωρήσει άπειλητικός πρός τó κρεβάτι του πληγωμένου. Αίφνης εστάθη, έκύτταξε καλή τόν νέον και άνεφώνησε :

— "Ω, διάβολε !... Έσύ είσαι. 'Ιωσήφ ; Δέν είπτεσται νά σέ ξαναϊδώ !...

— "Ε, άγαπητέ μου, άπεκρίθη έκείνος σφίγγων τήν χείρα του στρατιώτου, άν δέν ήτανε αυτή ή καλή κο-

πέλλα νά με γιατρέψη, τώρα θά ήμουνα στόν άλλο κόσμο. Είνε όμως κωφάλαλος...

— Ναι, αλλά ώμορφη κόρη, μά τήν πίστι μου, είπεν ό άλλος καμμών τόν όφθαλμόν.

Και κατόπιν οί δύο άνδρες ήρχισαν μακράν όμιλίαν.

'Η 'Ιωάννα τόν έκύτταζεν άφηρημένη. Δέν ήκουε βεβαίως τί έλεγον, άλλ' ήγνόε: κάτι άλλο : 'Ο άνθρωπος έκείνος τόν όποιον έσωσεν από τά νύχια του θανάτου, ό νέος τόν όποιον ήγάπα ήτο ένας από τούς έχθρους τής Πατρίδος ! Και μάλιστα όχι από τούς στρατιώτας έκείνους που προτείνουν ήρωϊκώς τó στήθος εις τó παδίον τής μάχης, όχι απ' έκείνους που πολεμούν υπό τήν σκέπην τής σημαίας τής πατρίδος των.

'Ητο ένας κατάσκοπος !

'Ίσως αυτός ό ίδιος είχε φρονέσει τόν άδελφόν τής και έκείνη τόν έσωσε και τόν ήγάπα !...

'Η δυστυχισμένη εξήλθε και έτρεξεν έξω εις τούς άγρους, χωρίς και αυτή ή ίδια νά γνωρίζη που πηγαίνει.

"Όταν ένύκτωσεν εύρέθη πρό του τάφου των δύο άγαπητών τής. Εκεί εγονάτισε και εστάθη ακίνητος και ψυχρά ως άγαλμα.

'Επειτα αίφνης άνεπήδησε και ώχρά και άγριωπή έτρεξε πρός τó άγροκήπιον...

* *

Τήν έπαύριον, όταν οί στρατιώται επέστρεψαν νά λάβουν τόν σύντροφόν των, δέν εύρον παρά έν πτώμα.

Παρά τούς πόδας τής κλίνης ή 'Ιωάννα καθημένη έπαιξε μ' ένα πέλεκυν αίμοσταγή...

'Από καιρού εις καιρόν παρετήρει τήν έρυθράν λεπίδα. 'Επειτα άφινεν ένα γέλοιο, ένα καγχασμόν κρυερόν και άποτρόπαιον...

'Η δυστυχής ήτο τρελλή !...

Οί Αύστριακοί τήν έφόνευσαν...

ΕΔΜΟΝΔΟΣ ΔΕ ΑΜΙΤΣΙΣ

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ

Α'.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

'Η θρησκεία έθεωρήθη άνεκαθεν ως εις των πρώτων και κυρίων παραγόντων τής εξημερώσεως και του πολιτισμού. 'Ως τοιαύτη κέκτηται αυτή μεγάλην σπουδαιότητα δια πάντας τούς λαούς, τούς διακριθέντας όπωςδήποτε έν τή ιστορία του ανθρώπινου γένους. Μεταξύ αυτών καταλέγονται και οί πάλαι Αιγύπτιοι. 'Η θρησκεία τούτων έχει εξεγειρεί ήδη ζωηρόν τó ένδιαφέρον παρά τοις άρχαίοις Έλλησιν, εις τά όμματα των όποιων παρίστατο αυτή, ως τó άκρον άωτον τής περινοίας και σοφίας. Τό αυτό ένδιαφέρον θά προκαλέση αυτή και παρά τοις νεωτέροις Έλλησιν, άφοϋ και οϋτοι συνδέονται, ως έκείνοι, δια πολλαπλών συμφερόντων πρός τήν Αίγυπτον, και παρ' αυτοίς κινεί τόν θαυμασμόν διά τε τήν αρχαιότητα και τó ιδιόρρυθμόν του ό πολιτισμός των πάλαι Αιγυπτίων, οϋ τινος κυριωτάτη έκφανσις ύπήρξεν ή θρησκεία αυτών. Τούτου ένεκεν έγνωμεν νυν νά παράσχωμεν, ως πρώτην συμβολήν μας εις τó *Μηνιαίον Παράστημα των „Αθηνών“*, τó σχετικόν κεφάλαιον του Α' τόμου τής άνεκδότου Έκκλησιαστικής ήμών 'Ιστορίας, έν ή δίκην εισαγωγής άνασκοποϋμεν τήν ιστορικήν εξέλιξιν τής θρησκείας παρά τοις διαφόροις λαοίς.

* *

'Ως ό καθόλου πολιτισμός, και ή θρησκεία των πάλαι Αιγυπτίων παρέμενεν επί μακρόν άληθές αίνιγμα. Τά κατ' αυτήν ήσαν πριν γνωστά έκ ξένων πηγών, ιδίως Έλληνικών. 'Ο 'Ηρόδοτος και Διόδωρος ό Σικελιώτης ποιούσται έν παρόδη μόνον περι αυτής λόγον, έν οίς έγραψαν περι Αίγυπτου. 'Ο Πλούταρχος ήσυχλήθη περι αυτής ιδιαιτέρως έν τή γνωστή συγγραφή περι 'Ισίδος και 'Οσίριδος. 'Αλλά και έκείνων και τούτου αί πληροφορίαί εινε έν πολλοίς άνακριβείς και έλλιπείς και παρέχουσιν άσαφή και συγκεχυμένην έννοιαν περι τής χώρας των μυστηρίων και θαυμάτων, ως έθεωρείτο έκπαλα: ή Αίγυπτος.

'Από των αρχών του ΙΘ' αιώνος ήρξαντο καθιστάμεναι προσिताί αί έγχώρια: αυτής πηγαί δια τής άναγνώσεως και έρμηνείας τής ιερογλυφικής και δημοτικής γραφής των πάλαι Αιγυπτίων. 'Ως κλεις έχρησίμωσεν

εις τούτο ό γνωστός ενεπίγραφος λίθος τής Ρωσέττης έφ' οϋ είχε χαραχθή υπό Πτολεμαίων τόν 'Επιφανή ψήφισμα του τότε ίερατείου των Αιγυπτίων εις τρεις γραφάς. 'Εκ τούτων ή πρώτη, ή του άνω τμήματος, ήτο ή ιερογλυφική, ή δευτέρα, ή του μέσου τμήματος, ή δημοτική και ή τρίτη, ή του κάτω τμήματος, ή Έλληνική. 'Εκ τής τελευταίας ταύτης, ήτις ήτο έρμηνεία των δύο πρώτων, όδηγούμενοι οί Silv. de Sacy, Akerblad, Young και κατ' έξοχήν ό Champollion, ό θεωρούμενος θεμελιωτής τής νυν Αιγυπτολογίας, κατώρθωσαν νά άναγνώσσωσι και έρμηνεύσωσι τήν ιερογλυφικήν και δημοτικήν γραφήν των πάλαι Αιγυπτίων.

'Ο κ. 'Αθ. Ευταξίας

'Επί τή βάσει τής τοιαύτης εργασίας, ήν εξηκολούθησαν ειτα διάφοροι σοφοί, Γάλλοι, Άγγλοι και Γερμανοί, οί ως έκ τής άσχολίας των ταύτης επικληθέντες Αιγυπτολόγοι, έφρόντισαν νά έρμηνεύσωσιν οϋ μόνον τά μέχρι τής εποχής έκείνης γνωστά μνημεία τής ιερογλυφικής, αλλά και τά έκτοτε προαχθέντα εις φώς δια σειράς άνασκαφών, συνοδουμένων ως επί τó πολύ υπό περισπουδάζων άνακαλύψεων. Οϋτω πως έπεχύθη

άπλετον φώς εις πολλά σκοτεινά σημεία οϋ μόνον του πολιτισμού και τής καθόλου ιστορίας, αλλά και τής θρησκείας των πάλαι Αιγυπτίων. 'Ενεϋθεν κατέστησαν προσिताί εις ήμάς πλείστα: ύσαι έγχώρια πηγαί, άπέναντι: των όποιων αί ξένα, αί Έλληνικά μετέπεσαν εις δευτερεύουσιν σημασίαν.

Αί πηγαί αυται εινε τά περισωθέντα ιερογλυφικά υπό τόν τύπον επιγραφών των ναών, πυραμίδων, όβελίσκων, τάφων και ξυλίνων σαρκοφάγων των νεκρών ή έν πατύροις, έξ ών τά έννέα δέκατα τουλάχιστον εινε θρησκευτικής ύποθέσεως. Δυστυχώς άπειρία άλλων πατύρων έχουσιν άπολεσθί, οϋκ όλίγα δέ των πάλαι Αιγυπτιακών μνημείων έχουσι παραφθαρθή υπό του πανδαμάτορος χρόνου. Καί αί περισωθείσαι δέ μέχρις ήμών πηγαί εινε κατά τó πλείστον μονομερείς, άναφερόμεναι κυρίως εις τά τής κηδείας και ταφής των νεκρών και εις τά τής μελλούσης ζωής, τά δέ θρησκευτικά άντικείμενα έπισκοτιζόνται πολλάκις δια των παρεμβαλλόμενων ύπαινημίων των μύθων των θεών.

'Εκ των αρχαιοτάτων κειμένων εινε τó έκ 4000 ως

έγγιστα στίχων, όπερ άνεκάλυψε κατά τὰ έτη 1880 και 1881 ό Maspero εις πέντε εκ των μικροτέρων πυραμίδων παρά τώ Sakkarah, ού μακράν τής πάλας Μέμφιδος, και έδωμοσίευσε μετάμεταφράσεως Γαλλικής. Δαφνιέστεραι: όμως και μάλλον ένδιαφέρουσαι: είνε αι πηγαί, αι αναγόμεναι εις τήν μέσην ιστορικήν περίοδον τής πάλας Αιγύπτου και άνευρεθεισαι έν τώ τάφοις του Siut και Beni-Hasan, έν τή Θηβαϊκή πεδίω, έν πολλοίς τάφοις τής Αβύδου και επί διαφόρων ξυλίνων σαρκοφάγων. Αξιαί ιδιαιτέρας μνείας είνε αι έν παπύροις περιεχόμεναι ύποθήκαι του βασιλέως Amenemhat πρὸς τὸν υἱὸν του και ή διδασκαλία του Ptah-hotep.

Αλλ' ή σπουδαιότητα τής περιόδου ταύτης πηγῆ υπό θρησκευτικὴν έποψιν, είνε ή λεγομένη Βίβλος των Νεκρών, ή περιέχουσα συλλογήν κειμένων, κατατιθεμένων έν τώ τάφοις των νεκρών, ή αναγραφόμενων επί των τοίχων αυτών, ή και επί σαρκοφάγων. Τής βίβλου ταύτης περιεσώθησαν διάφορα χειρόγραφα, μη συμφωνούντα όμως έν πᾶσι πρὸς ἄλληλα. Η συλλογή περιέχει: έτερογενή άντικείμενα. Κεφάλαιά τινα αυτης αναφέρονται εις τὸ τελετουργικόν, ἄλλα αναγράφουσιν οδηγίαις δια τὸς νεκρούς, δι' ὧν έμελλον οὔτοι νά υπερνικήσωσι: πάντα τὰ εμπόδια, τὰ παρεμβαλλόμενα εις αὐτοὺς κατά τήν κάθοδον εις Αἴδην, ή περιγράφουσι τὸν πλοῦν του νεκροῦ επί του πορθμείου του Râ. Ενδιαφέροντα δὲ κεφάλαια ιδίως είνε τὸ ιε, περιέχον ὕμνους εις τὸν ἥλιον, τὸ ιζ', όπερ είνε δλόκληρον θεολογικόν και κοσμογονικόν σύστημα, και τὸ ρκέ, έγ ή άπαντᾶ ή γνωστή σκηνή, καθ' ήν ό τεθνεὺς δικάζετα: πρὸ του βήματος του Οσίριδος.

Σπουδαιότητα μεγάλην ένέχουσιν ιδίως δια τήν θεολογίαν των Αιγυπτίων αι έν τώ βασιλικῶς τάφοις των Θηβῶν ανακαλυφθεισαι: πηγαί, αι ανάγουσαι: τήν αρχήν των εις τήν περίοδον του νέου λεγομένου Κράτους. Τοιαῦτα: είνε ή Λιτανεία εις τὸν ἥλιον, εις θρόλος του Râ, καθ' όν οὔτος έξελοθρεύων τὸ άμαρτωλὸν γένος των ανθρώπων ανασυντάττει: τὸν οὐρανὸν και τήν γῆν, κατ' έξοχήν δὲ τὸ Βιβλίον περι των ὄντων έν Duat (έν τή νυκτερινῇ χώρᾳ του ἡλίου) τὸ Βιβλίον του Αδου ή των Πυλῶν και ἄλλα κείμενα, αναγόμενα εις τήν μυθολογίαν και περιέχοντα σὺν ἄλλοις θεολογικῶς θεωρίας δυσεξηγήτους. Επί πᾶσι τούτοις αξια μνείας ύπολαμβάνομεν διάφορα τελετουργικά, περιωθέντα μέχρι: σήμερον, ως τὸ τής λατρείας του Οσίριδος έν Αβύδω, του Αμμωνος έν Θήβαις, προσέτι: δὲ τὰ τελετουργικά τὰ τηρούμενα κατά τήν βαλσάμωσιν και τήν κηδείαν των νεκρών.

Σημασίαν οὐκ ὀλίγην κέκτηνται: υπό θρησκευτικὴν έποψιν και ή μαγική και ιατρική φιλοσοφία, αι ανάγουσαι: τήν αρχήν των εις τὸ νέον Κράτος. Δυστυχῶς, πλὴν εὐαρίθμων πάνυ, οί λοιποί μαγικοί πάπυροι:

κατάκεινται: εις διαφόρους βιβλιοθήκας άνεμνήνευτο. Έν τινι παπύρω περιέχεται: έν είδος ήμερολογίου, έν ή αναγράφονται: αι αἰσαι και αποφράδες ήμέραι, άπαντῶσι: δὲ διάφοροι: μυθολογικαί παρατηρήσεις, αναφερόμεναι εις τήν ιστορίαν των Θεῶν. Η σύγχρονος θρησκευτικὴ ποιήσις είνε γνωστή: εις ήμᾶς έξ ὕμνων εις διαφόρους Θεούς, ιδίως εις τὸν Οσίριν, τὸν Râ, τὸν Αμμωνο-Râ, τὸν Νείλον κλπ. Έν αὐτοῖς προσδίδετα: πανθειστικός χαρακτήρ εις τήν θρησκείαν των πάλας Αιγυπτίων. Πάντες οί περι ὧν ό λόγος ὕμνοι: διακρίνονται: δια τὰς στερεοτύπους φράσεις, καθ' ἃς ιδίως γίνεται: επίκλησις πρὸς έκαστον των Θεῶν ως τὸν ὕμνον, ως πατέρα των Θεῶν και δημιουργὸν του παντός. Ο μέγιστος των παπύρων τής προκειμένης περιόδου είνε ό του Harris έν τῷ Βρετανικῷ μουσεῖω, ό έχων μήκος 133 ποδῶν και περιέχων εις 79 σελίδας καταλόγους των δώρων του Βασιλέως Ραμσή του Γ' πρὸς τὸν καθεδρικὸν ναὸν του Κράτους, έξ οὗ έμφαίνεται: ή μεγάλη ισχύς και σημασία του Ιερατείου, διαλευκαίνονται: δ' έν πολλοῖς τὰ τής λατρείας.

Εις τήν τελευταίαν και νεωτάτην περίοδον τής πάλας Αιγύπτου αναφέρονται: διάφορα κείμενα, νεκρικῆς ως επί τὸ πολὺ ὑποθέσεως, ως τὸ Βιβλίον των αναπνοῶν, έν χρήσει: παρά τῶς Ιερεῦσι και ταῖς Ιερείαις του Αμμωνος-Râ, τὸ Βιβλίον περι τής διόδου τής αἰωνιότητος, οί θοῆνοι τής Ισιδος και τής Νέφθως, οί ψαλλόμενοι: κατά τήν μεγάλην έορτήν του Οσίριδος υπό δύο γυναικῶν, παρ:ιστωσῶν τὰς ἀδελφὰς Ισιδα και Νέφθων, ή λιτανεία του Sokar, τὸ Βιβλίον του Amenhotep του υἱοῦ του Απιος κλπ. Οί υπό τὸς Πτολεμαίους και Ρωμαίους άνεγερθέντες ναοί: καλύπτονται: υπό μυθολογικῶν επιγραφῶν και εἰκόνων, αἵτινες όμως δὲν έχουσι: ἀκόμη κριτικῆς έπεξεργασίας.

Ανεγράψαμεν έν τῶς άνωτέρω: τὰς κυριωτάτας των πηγῶν και δὴ έξ ὅσων έχουσιν: ἤδη δημοσιευθῆ και έρμηνευθῆ. Πολλοί όμως πάπυροι: άπαντῶσιν: έτι εις τὰς διαφόρους βιβλιοθήκας και τὰ μουσεῖα τής Εσπερίας, ὧν τὸ περιεχόμενον παραμένει: μέχρι: τουδε άγνωστον. Οὐδεμία άμφιβολία: έτι: σὺν τῷ χρόνῳ και αὐτοῖ: θά καταστῶσι: προσιτοί: και ἄλλαι: πηγαί: και κείμενα: θ' ανακαλυφθῶσι, δι' ὧν: πολλὰ: χάσματα, ως έν τῇ καθόλου ιστορίᾳ, και έν τῇ θρησκείᾳ των πάλας Αιγυπτίων: θά πληρωθῶσι: και πολλὰ: σκοτεινά: μέχρι: τουδε: σημεῖα: αυτών: θά διαφωτισθῶσιν. Είνε: ἄλγθές, έτι: έν αρχῇ: έσπευσαν: οὐκ ὀλίγοι, ἅμα: τῇ: δημοσιεύσει: και έρμηνείᾳ: των πρώτων: πηγῶν: και κειμένων: των πάλας Αιγυπτίων, νά συμπληρώσωσι: τὰ: κενὰ: αυτών: δια τής φαντασίας: των: και νά συναγάγωσιν: έν των ἤδη: γνωστών: συμπεράσματα, ἄτινα: νεώτερα: ανακαλύψεις: και έρευνα: απέδειξαν: έν πολλοῖς: παράτολμα: και πεπλανημένα. Έπειτα: όμως: έπήλθεν: αντίδρασις:

αφ' ότου: ιδία: οί νεώτεροι Αιγυπτολόγοι: κατέστησαν: επιφυλακτικώτεροι: και κριτικώτεροι: των προκατόχων των. Έκτοτε: ή επιστήμη: χωρεῖ: περισεκεμμένως: επί: τὰ πρόσω: βῆμα: πρὸς βῆμα: έποικοδομοῦσα: μετά: βεβαιότητος: και ασφαλείας: λίθον: επί: λίθου. Και: ὑπολείπονται: μὲν: και οὔτω: πολλὰ: τὰ: αἰνιγματώδη, οὐδ' είνε: εύκολον: ἀκόμη: νά: γραφῆ: πλήρης: ή: μυθολογία: και ιστορία: τής: θρησκείας: των: πάλας Αιγυπτίων, ἄλλ' ή: επιστήμη: βαίνει: στερεῶς: τῷ: βήματι.

Κυριωτάτη: πλάνη: των: ἀρχαιοτέρων: Αιγυπτολόγων, έφ' ήν: έσχον: ροπήν: και οί: πάλας: Έλληνες, ήτο: ή σύγχυσις: τής: θρησκείας: πρὸς: τήν: θεολογίαν: των: Αιγυπτίων, ήν: κατά: τὸ: παράδειγμα: τούτων: ὑπέλαβον: και: έκεινοι, ως: απόρρητόν: τινα: σοφίαν, ής: κάτοχοι: ήσαν: μόνοι:

οί: Ιερεῖς: αποκρύπτοντες: αὐτήν: ζηλοτύπως: τοὺς: ἄμυήτους. Έν: ταῖς: πηγαῖς: όμως: οὐδέν: έχνος: άπαντᾶ: μυστηριώδους: διδασκαλίας. Οί: Ιερεῖς: έφρόντιζον: ν' αποδώσωσιν: εις: τὰς: χυδαῖας: παραστάσεις: του: λαοῦ: ὑψηλοτέρως: έννοιᾶς: δια: συμβολικῶν: και ἀλληγορικῶν: εξηγήσεων: πλὴν: ή: θεολογία: αὐτῆ: δὲν: ήτο: απόρρητος, προωρισμένη: δια: μόνους: τοὺς: μεμνημένους, ἄλλ' έξετίθετο: έν: τῶς: θρησκευτικῶς: βιβλίαις: και ήτο: προσιτῆ: εις: πάντα, έχοντα: τὸν: αναγκαῖον: χρόνον: και: δυνάμενον: ν' ασχοληθῆ: περι: τοιαύτας: θεωρίας. Γίνεται: δὲ: νῦν: διάκρισις: μεταξὺ: τής: πίστεως: του: λαοῦ: και τής: θεολογίας. Ως: ἄλλαχού, και: έν Αιγύπτῳ: ή: πίστις: του: λαοῦ: είνε: τὸ: θεμελιώδες: και: ἀρχέγονον, έν: αὐτῇ: δὲ: πρέπει: ν' αναζητήσωμεν: τὸν: πυρῆνα: τής: θρησκείας, έφ' οὗ: έποικοδομεῖ: ή: θεολογία. Τήν: δὲ: θρησκείαν: του: λαοῦ: οφείλομεν: και: δυνάμεθα: νά: σπουδάσωμεν: κυρίως: και: κατ' έξοχήν: εις: τὰς: έκασταχού: λατρείας.

Έτέρα: πλάνη: τής: παλαιότερας: σχολῆς: των: Αιγυπτολόγων: ὑπῆρξεν: ή: έξῆς. Έξέλαβον: τήν: Αιγυπτιακήν: θρησκείαν: ως: τι: έννοιῶν: ὄλον, όπερ: οὐδεμίαν: έσχεν: ἀνάπτυξιν, καθ' ὄλην: τήν: υπερτρισχίλιετή: ιστορίαν: τής: Αιγύπτου. Οί: νεώτεροι: απέδειξαν: ἤδη: έτι: έν: αὐτῇ: άπαντῶσι: διαφοραί: μεγάλαι: και: πραγματικαί: κατά: τε: χρόνον: και: τόπον, έξ: ὧν: γίνεται: κατάδηλον: έτι: οὐδέποτε: ὑπῆρξε: θρησκευτικὴ: ένότης: έν Αιγύπτῳ, έτι: δὲ: ναί: μὲν:

έπεδιόχθη: αὐτῇ: μετά: τήν: έπίτευξιν: τής: πολιτικῆς: ένότητος: τής: χώρας, ἄλλα: κατορθώθη: μόνον: έν: τῇ: θεολογικῇ: θεωρίᾳ. Η: φαινομένη: στασιμότης: των: πάλας Αιγυπτίων: έν: τῇ: θρησκείᾳ, ως: και: έν: τῷ: καθόλου: πολιτισμῷ: εξηγείται: εκ: του: ιδιάζοτος: χαρακτήρος: των,

Αἱ πυραμίδες του Γκιζᾶ

καθ' όν: αὐτοί: τὸ: ἰδανικόν: των: άνεζήτου: πάντοτε: έν: τῷ: παρελθόντι, οὐχι: δ' έν: τῷ: μέλλοντι. Μόνη: ή: ἀρχαιότης: έκίνει: τὸν: σεβασμὸν: των: και: είχε: δι' αὐτοὺς: κύρος: και: αὐθεντίαν. Η: πρόδοσις: έπέρχεται: αφ' έαυτῆς: και: κατ' ἀνάγκην: αναπόδραστον: ιδία: επί: τής: θρησκείας. Τὸ: νέον: οὐδέποτε: παραγκωνίξει: τὸ: ἀρχαῖον, αι: νεώτεροι: ιδέα: συμβαδίζουσι: μετά: των: παλαιότερων, οί: ἀρχαῖοι: τύποι: παραμένουσιν: Ιεροί: και: ἀπαράβιαστοι, ει: και: τὸ: περιεχόμενον: αυτών: ανακαινίζεται. Τὸ: Ιερατεῖον, και: τοι: συντηρητικὸν: καθ' έαυτὸ, οὐχ: ήττον: προσπαθεῖ: πάντοτε: δια: του: ταυτισμοῦ: και: δια: συμβολικῶν: εξηγήσεων: νά: συμβιβάσῃ: τὰ: νέα: πρὸς: τὰ: ἀρχαῖα. Τὸ: ὄντως: νέον: φροντίζει: αὐτὸ: νά: παραστήσῃ, καθ' ἃ: αποδεικνύεται: επί: ὀρισμένων: περιπτώσεων, ως: προὔπαρχον: ἤδη, ὅπως: οὕτως: άνυψώσῃ: αὐτὸ: έν: τῇ: συνειδήσει: του: λαοῦ.

Από: διαφόρων: ἀπόψεων: εξετάζεται: συνήθως: ή: θρησκεία: των: πάλας Αιγυπτίων. Άλλοι: αναζητοῦσι: τήν: αρχήν: τής: έν: τῷ: μονοθεσμῷ: ἄλλοι: έν: τῷ: πανθεισμῷ, ἄλλοι: έν: τῷ: ἡλιολατρείᾳ: ή: τῇ: φυσιολατρείᾳ: και: ἄλλοι: τέλος: έν: τῷ: ἀνιμισμῷ: ή: φετιχισμῷ (*).

(*) Υπό: Ἄνιμισμὸν: και: Φετιχισμὸν: έννοοῦνται: συνήθως: αι: κατώταται: βαθμίδες: τής: θρησκείας: παρά: τῶς: ἁγίοις: λαοῖς, οἵτινες: φαντάζονται: πάντα: τὰ: ὄντα, έτι: και: τὰ: φυσικά: φαινόμενα: ως: έμψυχα, οὕτως: ὥστε: ν' αποδώσωσι: πᾶσαν: ένέργειαν: και: πᾶν: γεγονός: έν: τῇ: φύσει: εις: τήν: μαγικὴν: δύναμιν: ἢ: ἑνασκούσι: τὰ: πνεύματα: και: οί: δαίμονες, οί: έννοικούντες: έν: αὐτοῖς.

Ούδεις δύναται μετὰ λόγου ν' ἀρνηθῆ ὅτι ἐν ταῖς πηγαῖς ὑπάρχουσιν ἱκανὰ χωρία, μαρτυροῦντα περὶ τῆς ἀρχῆς τόσοσιν τοῦ μονοθεϊσμοῦ, ὅσον καὶ τοῦ πανθεϊσμοῦ ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος θρησκεία· ἀλλὰ πρόκειται περὶ παραστάσεων καὶ ἐννοιῶν, αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν θεολογίαν μᾶλλον ἢ εἰς τὴν λατρείαν καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ λαοῦ. Θεωρητικὴ τάσις μονοθεϊστικὴ ἢ πανθεϊστικὴ παρατηρεῖται καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς. Αἱ μονοθεϊστικαὶ ἰδίαι ἐκφράσεις εἶνε τὸ πόρισμα τῆς θεωρητικῆς ἐπεξηγήσεως τοῦ πολυθεϊσμοῦ, ὅπερ οὐδόλως αἶρει τοῦτον ἐκ τοῦ μέσου. Ἡ Αἰγυπτιακὴ λέξις *netet*, ἢ χαρακτηρίζουσα τὸν Θεὸν καὶ σημαίνουσα κατὰ τινὰς μὲν τὸν αὐτονεύζοντα, κατ' ἄλλους δὲ τὸν κραταῖον, οὐδέποτε ὑπῆρξεν ὄνομα κύριον. Ἡ μόνη ἀπόπειρα, ἢ γενομένη ἐντὸς τῆς θεολογίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως Amenhotep τοῦ Δ' εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ μονοθεϊσμοῦ ἐν τῇ λατρείᾳ καὶ τῷ βίῳ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ λαοῦ, ἀπέβη ματαία, ἀπέδειξε δὲ μόνον ὅτι αὐτὸς ἦτο ἀνεπίδεκτος ἀληθοῦς μονοθεϊσμοῦ. Οἱ νεώτεροι Αἰγυπτολόγοι εἶνε τῆς γνώμης ὅτι ἡ θρησκευτικὴ του ἐξέλιξις δὲν δύναται νὰ ἔχῃ μίαν καὶ μόνην ἀρχήν.

Ἐπὶ τῆς θρησκείας τῶν πάλαι Αἰγυπτίων ἀποβαίνει ἀδύνατος πᾶσα συστηματικὴ ἐκθεσις. Ἡ μόνη δυνατὴ ἐκθεσις εἶνε ἡ ἱστορικὴ, ἢ μόνη δὲ ἀσφαλὴς μέθοδος ἢ κριτικὴ καὶ ἀναλυτικὴ. Ρηξικέλευθος ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ὑπῆρξεν ὁ Maspero ἐν ταῖς μυθολογικαῖς αὐτοῦ μελέταις (*Études de mythologie*), ἐν αἷς ἀμιλλᾶται ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γλαφυρότητα τῆς ἐκθέσεως τῶν ἰδεῶν του. Αὐτὸς συνεδάλετο τὰ μάλιστα εἰς τὴν διασάφησιν τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ὀρθῆς ἀντιλήψεως τοῦ συνόλου τῆς θρησκείας τῶν Αἰγυπτίων. Ἡ ἔμπνευσις ὅμως καὶ ἡ δξύνουα παρασύρουσιν αὐτὸν ἐνίοτε εἰς τὸ νὰ παρίδῃ τὰς δυσκολίας, τὰς παρεμβαλλομένας εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὃν ἀπαξ προέθετο. Ἄλλ' αἱ δυσκολίαι αὗται εἶνε πολλαὶ καὶ μεγάλαι, ἔγκεινται δὲ κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον ἐν αὐταῖς ταῖς πηγαῖς, ὧν τὰ κείμενα εἶνε ἐν πολλοῖς παραφθαρμένα καὶ ἐνέχουσι πολλὰ τὰ κενὰ καὶ χασματώδη, ὡς εἶδομεν ἤδη. Πλήν τούτου δὲν ἔχει γίνεαι μέγχι τοῦδε ἡ ἀναγκαία προεπεξεργασία διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας καὶ μυθολογίας τῶν πάλαι Αἰγυπτίων, οὐδεμία μονογραφία ἀξία λόγου ἔχει δημοσιευθῆ διὰ τὰς κατὰ τόπους λατρείας, δύσκολος δὲ πᾶν ἀποβαίνει καὶ ἡ ἀκριβὴς διάκρισις μεταξὺ τῆς πίστεως τοῦ λαοῦ καὶ τῆς θεολογίας. Ἐν τοῖς ἐξῆς παρέχομεν τὰ πορίσματα τῆς νεωτέρας Αἰγυπτολογίας, τόσοσιν ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν τοῦ λαοῦ, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν θεολογίαν, χωρὶς ὅμως ν' ἀποφύγωμεν παντάπασι τὰς υποθέσεις καὶ εἰκασίας, ἂν ὅχι ὡς πρὸς τὰ καθόλου, πάντως ὅμως ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας, ἀφοῦ ἀδυνατοῦσι νὰ ἀποφύγωσι τοῦτο καὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος Αἰγυπτολόγοι.

Φιλολογία. Πολλὰ ἐκδόσεις τῶν πηγῶν ἔχουσι γίνεαι μέγχι τοῦδε κατ' ἰδίαν ἢ ἐν συλλογαῖς, ἐν πρωτοτύπῳ ἢ ἐν μεταφράσει. Ἐκ τῶν τελευταίων ἐξαιρομεν ἐνταῦθα τὴν συλλογὴν *Records of the Past*. Ἐκ τῶν 12 πρώτων τόμων αὐτῆς, τῶν ἐκδομένων ὑπὸ τοῦ S. Birch (1873—1881) περιέχουσι μεταφράσεις Αἰγυπτιακῶν κειμένων οἱ II, IV, VI, VIII, X, καὶ XII, ἐκ δὲ τῶν τελευταίων 6 τόμων, τῶν ἐκδομένων ὑπὸ τοῦ A. H. Saye (1888—1892) οἱ I—II. Σπουδαιόταται διὰ τὴν θρησκείαν τῶν πάλαι Αἰγυπτίων εἶνε αἱ ἐργασίαι τοῦ G. Maspero, αἱ δημοσιευθεῖσαι ἰδιαίτερως τῷ 1893 ὑπὸ τὸν τίτλον: *Études de mythologie et d' archéologie égyptiennes I—II*. Ἄλλας εἰδικὰς περὶ αὐτῆς πραγματείας ἀξίας μνείας ἐνταῦθα ὑπολαμβάνομεν τὰς τῶν R. Lepsius, *Ueber den ersten aegyptischen Goetterkreis und seine geschichtlich—mythologische Entstehung 1851*. —P. Le Page Renouf, *Lectures on the Origin and Growth of Religion as illustrated by the Religion of ancient Egypt 1879*. —P. Pierret, *Le Panthéon égyptien 1884*. —J. Lieblein, *Egyptian Religion 1884*. —H. Brugsch, *Religion und Mythologie der alten Aegypter 1888*. —C. P. Tiele, *Geschiedenis van den Godsdienst in de Oudheid I, 1893*. — τέλος τὴν μονογραφίαν τοῦ H. O. Lange παρὰ τῷ P. C. Chantepie de la Saussaye (Cr. I.), ἣν τινὰ, ὡς συνοψίζουσιν τὰ νεώτερα πορίσματα τῆς ἐπιστήμης, ἔσχομεν καὶ ἡμεῖς κυρίως πρὸ ὀφθαλμῶν.

B.

ΤΟ ΠΑΝΘΕΟΝ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ

Ὅπουδήποτε καὶ ἂν ἔστρεφε τὸ βλέμμα ὁ ἀρχαῖος Αἰγύπτιος, πανταχοῦ ἀνεκάλυπτε Θεούς. Ἡ περίξ αὐτοῦ φύσις ἦτο πλήρης Θεῶν, δλόκληρος δὲ ὁ βίος ἦτο δι' αὐτὸν ἐν θεῖον μυστήριον. Τὰ οὐράνια σώματα, τὰ βαίνοντα ἀεὶποτε ἐπὶ τῆς κανονικῆς τροχίᾳ των, τὴν γόνιμον μητέρα γῆν, τὸν μυστηριώδη Νεῖλον, τὸν προχέοντα εἰς αὐτὸν τὴν εὐλογίαν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ἄλλως ἢ ὡς κραταιοὺς Θεούς, ὧν τῆς ἐπικουρίας ἀδύνατον ἦτο νὰ στερηθῆ ποτε. Ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ ἐπλήρου τὴν ἔρημον διὰ μυθωδῶν θηρίων, σφιγγῶν καὶ γρυπῶν, αὐτὸς ὁ θροῦς τῶν φύλλων ἐνεῖχε δι' αὐτὸν φθιθρισμοὺς τοῦ θεοῦ. Ὁ πάλαι Αἰγύπτιος ἦτο, ὡς ἐκδηλοῦται τοῦτο ἐπὶ παραδείγματος καὶ ἐν τῇ τέχνῃ αὐτοῦ, ἀκριβὴς παρατηρητῆς πάντων τῶν γενομένων ἐν τῇ φύσει, οὐδ' ἠδύνατό ποτε νὰ διαφύγωσι τὴν προσοχὴν του τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ζῴων. Ὡς γνήσιος Ἀνατολίτης, ἐφαντάζετο αὐτὰ ὡς ἐμφορούμενα ὑπερφυσικῆς δυνάμεως, ὡς δυνάμενα νὰ ὀμιλῶσι καὶ νὰ προφητεύωσιν, ὡς ἐμψυχούμενα ὑπὸ θεῶν καὶ δαιμόνων, διὰ καὶ ἀπένεμεν εἰς πολλὰ τῶν ζῴων θεῖαν λατρείαν. Καὶ αὐτὸν τὸν Ἄδην ἐφαντάζετο ὡς οἰκούμενον ὑπὸ πλῆθος ἀπειρου θεῶν καὶ δαιμόνων, φερόντων μορφὴν ἀνθρώπων ἢ ζῴων. Τὰ πάντα εἶχον θεοποιηθῆ ἐν Αἰγύπτῳ, ἀνθρωποι, ζῶα, δένδρα, ἔτι δὲ καὶ κτίρια, ὡς ὁ ἐν Θήβαις ναὸς τοῦ Ἄμμωνος—Râ, ὃν ἐφαντάζοντο καὶ ἐπεκαλοῦντο ὡς Θεόν. Θεοὶ καὶ δαίμονες ἠδύνατο νὰ ἐνοικήσωσι πανταχοῦ, διὰ δὲ τῆς ἐνσάρκωσέως των ταύτης νὰ ἔχωσιν ἀγαθὴν ἢ κα-

κὴν ροπήν. Τὴν κατάστασιν ταύτην ἐκφράζει χαρακτηριστικώτατα ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ πυραμίδος τινός: «Εὐχαριστημένοι εἶνε πάντες οἱ Θεοὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐπὶ γῆς καὶ ἐν τῷ ὕδατι· εὐχαριστημένοι εἶνε πάντες οἱ Θεοὶ τοῦ Νότου καὶ τοῦ Βορρᾶ, πάντες οἱ Θεοὶ τῶν Ἀυσμῶν καὶ τῶν Ἀνατολῶν· εὐχαριστημένοι εἶνε πάντες οἱ Θεοὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν πόλεων.»

α') Ἡ ζωολατρεία. — Ὑπὸ τὰς τοιαύτας παραστάσεις τῶν Αἰγυπτίων περὶ τοῦ θεοῦ δύο ἔγκριτοι Αἰγυπτολόγοι (οἱ Maspero καὶ Pietschmann) ἀνευρίσκουσι τὰ σπέρματα τοῦ ἀνιμισμοῦ καὶ φειχισμού. Κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ ζωολατρεία, ἥτις τοσοῦτον ἐξένιζε τοὺς πάλαι Ἕλληνας (*) καὶ τὴν ὁποίαν οὗτοι ἐξ εὐλαθείας πρὸς τὴν Αἰγυπτιακὴν θρησκείαν ἐξήγουν ὡς συμβολικὴν βαθύνουσαν, δὲν εἶνε ἄλλο τι ἢ λείψανον φειχισμού, τῆς κατωτάτης ταύτης βαθμίδος τῆς θρησκείας, ἐξ οὗ ἡ τῶν Αἰγυπτίων θρησκεία οὐδέποτε κατώρθωσε ν' ἀπαλλαγῆ τελείως. Ἡ ἄκρα συντηρητικότης των ἐκράτει αὐτοὺς μεθ' ὄλην τὴν ἄλλην προδοδὸν των προσηλωμένους εἰς τὴν ζωολατρείαν, ἕως οὗ ὁ Χριστιανισμὸς ἔθηκε τέρμα εἰς αὐτὴν. Δύο ἄλλοι Αἰγυπτολόγοι (οἱ Pierret καὶ Lieblein) ὑπὸ τὰς μορφὰς τῶν λατρευομένων ζῴων ἀνευρίσκουσιν ἀπλᾶ ἱερογλυφικὰ σημεῖα πρὸς διάκρισιν τῶν διαφόρων Θεῶν πλὴν ἡ γνώμη αὐτῶν ἀποκρούεται μετὰ λόγου (Pietschmann). Ἐκ τῶν πηγῶν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐξακριβωθῆ ἡ ἐσωτερικὴ σχέσις ἐκάστου ζῴου πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐκπροσωπούμενον Θεόν, οὐδ' εἶνε βέβαιον, ἐὰν ὑπῆρχε τὸ παράπαν τοιαύτη τις σχέσις μεταξὺ αὐτῶν. Διὰ τὴν λ. χ. αἱ θεότητες τοῦ Νεῖλου ἐλατρεύοντο ὡς κριοί, ὁ δὲ δημιουργὸς καὶ προστάτης τῶν ἀνθρώπων ἐν Ὀμοίῳ ἦτο κροκόδειλος; Δυνατὸν τις ν' ἀπειρηθῆ διαφόρους ἐξηγήσεις τοῦ πράγματος, ἀλλ' ὅσονδήποτε μεγαλοφυεῖς καὶ ἂν εἶνε αὗται ἐνίοτε, ἡ ἀξία των εἶνε πάντοτε ἀμφίβολος.

Τὸ μόνον βέβαιον καὶ ἀσφαλὲς εἶνε, ὅτι ἕνια τῶν ζῴων ἐτύγχανον γενικῆς λατρείας, ὡς ὁ σπιζίας καὶ ἡ γαλῆ, ἀλλὰ δ' ἐνιαχοῦ μὲν ἐτιμῶντο, ἀλλαχοῦ δ' ἐκίνουν τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀποστροφήν, ὡς ὁ κροκόδειλος καὶ ὁ ἱπποπόταμος. Πολλαχοῦ ἔχουσι ἀνευρεθῆ ἀπειροὶ μούμια ζῴων, ὡς κροκοδείλων, γαλῶν, χελιδόνων, ἰχθυομένων κλπ., ἅτινα τὴν ἱερότητά των ὄφειλον ἐν μέρει εἰς τὰς θεότητας, αἵτινες εἶχον ἐνοικήσει εἰς ἐν μόνον ἐξ ἐκάστου εἶδους αὐτῶν. Ἄδηνον, ἕως ποῦ ἐφθάνεν ἡ τοιαύτη λατρεία ὀλοκλήρου εἶδους ζῴων. Ἐπὶ τινων περιπτώσεων δύναται ν' ἀποδειχθῆ, ὅτι ο

(*) Τὰ περὶ ζωολατρείας ἐκτίθενται παρ' Ἡροδότῳ (B, ζε'-οσ' καὶ Γ' κη'), παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ (A' ογ'-η'), παρὰ Στράβωνι (IZ' λη'-μ') καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ (περὶ Ἰσ. καὶ Ὀσίρ. σα'-οξ'). Ὁ Parthey εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἐκδοσὶν τοῦ τελευταίου τούτου ἔργου (σ. 261 κφξ') καταχωρίζει πίνακα τῶν λατρευομένων ζῴων.

ἀπλοῖκοι ἀπένεμον θείας τιμὰς εἰς ὄφιν, χῆνα ἢ γαλῆν, ὡς οἱ Νίγηρες εἰς τὸ Φέτιχ. Ἄλλ' ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Αἰγύπτῳ ἐκράτει καὶ ἡ κυρίως ζωολατρεία, καθ' ἣν τὸ ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγόμενον ζῴον, θεωρούμενον ὡς ἐνσάρκωσις Θεοῦ τινος, εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ ἰδίους ναοὺς, ἱερεῖς καὶ ἡμέρας νηστείας. Τοιαῦτα ἱερὰ ζῶα ἀπῆντων πολλαχού. Τὰ γνωστότατα εἶνε ὁ περίφημος ταῦρος Ἄπις ἐν τῇ Μέμφιδι, ὁ ἱερὸς τοῦ Râ ταῦρος Μνεῖσις ἐν Ἡλιουπόλει καὶ ὁ κριὸς (ἢ τράγος;) τοῦ Ὀσίριδος ἐν Μένδῃ. Ὁ ἱερὸς Βεννοῦ, μυθώδης ὄρνις, ἐλατρεύετο ὡς ἡ ψυχὴ τοῦ Ὀσίριδος, ἀμφίβολον δ' ἐὰν αὐτὸς ἦτο ὁ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀναφερόμενος φοῖνιξ. Ὡς βῆμα προόδου δύναται νὰ θεωρηθῆ ὅπωςδῆποτε τὸ γεγονός, καθ' ὃ ὁ Θεὸς παρίστατο ἐνίοτε ὡς οἰκῶν ἐν ἀγάλματι, φέρωντι μόνον κεφαλὴν ζῴου, τὸ εἶδωλον δὲ τοῦτο ἐξεπροσώπει τὸ ἱερὸν ζῴον.

β') Ἡ τοπικὴ λατρεία. — Ὁ ἐκασταχοῦ Θεὸς ἦτο κύριος τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο, εἶχε δὲ τὸν ναὸν του ἐν τῷ μέσῳ τῆς κυριότητός του, τῆς δὲ λατρείας αὐτοῦ ἐπεμελοῦντο αἱ ἐκασταχοῦ κοινότητες. Αὐτὸς ἦτο ὁ φύλαξ καὶ σκεπαστῆς τῆς πόλεως καὶ τῆς περιφερείας του, χωρὶς ἡ λατρεία του ν' ἀποκλείῃ ὀλοσχερῶς τὴν λατρείαν καὶ ἄλλων θεῶν. Οἱ μεγάλοι φωτεινοὶ Θεοὶ τοῦ οὐρανοῦ δὲν εὐρίσκοντο τόσοσιν ἐγγύς τῶν ἀνθρώπων, ὅσον ὁ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἔχων τὸν θρόνον του Θεός· διὸ δὲν ἦτο ἀνάγκη λατρείας ἐξηκριθωμένης δι' αὐτοῦς, ἀφοῦ ὀλίγον ἔμελεν αὐτοῖς, ἰσταμένοι τόσοσιν ὑψηλά, περὶ τῶν μικρῶν φροντίδων τῆς κοινότητος. Καὶ ἄλλαι θεότητες ἠδύνατο νὰ λατρεύωνται πρὸς τὴν τοπικὴν Θεῶν, ἐπενεργούσαι ὑπὸ τινος ἐπόψεως ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Οἱ πλείστοι τῶν γνωριμωτέρων Θεῶν τῆς Αἰγύπτου ἦσαν ἀρχῆθεν τοπικαὶ θεότητες ὀρισμένων μικρῶν ἢ μεγάλων περιφερειῶν, ἐκ δὲ τῆς πρώτης αὐτῶν ἔδρας ἐξηπλώθη κατὰ μικρὸν ἡ λατρεία των καὶ εἰς εὐρύτερον κύκλον. Ἡ ἐξάπλωσις αὐτῆ ἀνάγεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους ἡδῆ χρόνους, κυριώτατον δὲ μέσον αὐτῆς ἦσαν αἱ μεταναστεύσεις τῶν κατοίκων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καθ' ἃς αὐτοὶ παρελάμβανον μεθ' ἑαυτῶν τὴν λατρείαν τῶν τοπικῶν Θεῶν. Οὕτω δὲ συνέβαινε πολλάκις, ὥστε οἱ ἐπιήλυδες Θεοὶ προστιθέμενοι εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγκαθίσταντο οἱ ὑπ' αὐτῶν παρακολουθούμενοι μετανάσταται, νὰ τυγχάνωσιν ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ ἰδίας λατρείας, καλούμενοι Θεοὶ σύνναοι. Οὕτω πως ἀνεπτύχθη κατὰ μικρὸν στενὴ σχέσις μεταξὺ τῶν ὁμόρων θεοτήτων, οἱ δ' ἐκασταχοῦ θεολόγοι ἐφρόντιζον τότε ν' ἀνακαλύψωσι πᾶν ὅτι κοινὸν ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν καὶ νὰ διαλλάξωσι τὰς ἀντιθέσεις. Τοιοῦτω τῷ τρόπῳ συνέστησαν αἱ διαφοροὶ οἰκογένειαι τῶν Θεῶν, αἱ λεγόμεναι τριάδες, αἵτινες ὅμως δὲν ἦσαν τὸ κοσμογονικὸν στοιχεῖον τῆς θρησκείας τῶν Αἰγυπτίων, ὡς ἐνόμισέ

τις (Brugsch). Αί τριάδες ἀπαρτίζονται: συνήθως ἐκ πατρός, μητρός και υἱοῦ, ἔστιν ὅτε δὲ και ἐξ ἑνὸς Θεοῦ και δύο Θεαινῶν.

Ἡ δύναμις και σημασία Θεοῦ τινος ἐξήρητο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς δυνάμεως και σημασίας τῆς πόλεως ἢ ἐπαρχίας, ἧς ἦτο αὐτὸς ὁ τοπικὸς Θεός. Ἐνῶ δ' ἔνιοι τῶν Θεῶν τῆς πάλας Αἰγύπτου οὐδέποτε ἐπεξέτειναν τὸ κράτος των πέραν τῶν ἀρχικῶν ὄριων, οὐδ' ἐπειδὴν ποτε τοὺς ὀπαδοὺς των πληθυνομένους εἰς βαθμὸν ἄξιον λόγου, ἄλλοι Θεοὶ ἀνίχθησαν εἰς μεγάλην περιωπὴν και ἔτυχον γενικῆς λατρείας. Ὁ τοπικὸς Θεός τῆς πρωτεύουσας τοῦ Κράτους κατεῖχεν, ὡς εἰκόσ, τὴν πρώτην θέσιν, ἐτύγχανε δ' ὡσαύτως προτιμήσεως και ὁ τοπικὸς Θεός τῆς ἐπαρχίας, ἐξ ἧς κατήγετο ὁ ἡγεμονεύων οἶκος. Οἱ βασιλεῖς ἐπεμελοῦντο ἀείποτε μετὰ ζήλου εὐσεβοῦς τῆς τοπικῆς λατρείας. Ὁ ναὸς τοῦ Ptah ἐν Μέμφιδι, ὁ τοῦ ἡλίου ἐν Ἡλιουπόλει, ὁ τοῦ Ὀσίριδος ἐν Ἀβύδῳ και παραπλήσια ἱερά τῆς χώρας οὐδέποτε ὠλιγορήθησαν ὑπὸ τῶν βασιλέων. Ραμσήσ μάλιστα ὁ Β' δὲν ἀπώκνησε νὰ καταστρέψῃ πολλοὺς μικροὺς ναοὺς, ὅπως περισυλλέξῃ ἐξ αὐτῶν τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν εἰς οἰκοδομὴν ναῶν διὰ τοὺς προσφιλεῖς Θεοὺς του.

Πλὴν τῆς πολιτικῆς σημασίας εἰς τὰς τοπικὰς θεότητας προσέειδε κύριος μέγας και ἐπέβαλλεν αὐτὰς εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν και ἡ θρησκευτικὴ ὑπόθεσις τῶν οἰκειῶν μύθων και ἡ ἰδέα, ἦν ἐξεπροσώπων αὐτοί. Τοῦτο συνέβη ὡς πρὸς τὸν Ὀσίριν και τὸν μύθον του. Καθ' ὁμοίον δὲ τρόπον και ἡ λατρεία τοῦ ἡλίου, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς ἐν Ἡλιουπόλει θεολογίας, ἐπεδλήθη εἰς τὴν χώραν διὸ κατὰ μικρὸν αἱ τοπικαὶ θεότητες μετεμορφώθησαν εἰς θεοὺς τοῦ ἡλίου. Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ κίνησις ὁμοῦ μετὰ τῶν πολιτικῶν παραγόντων ἐν τῷ νέῳ Κράτει ἀνύψωσαν τὸν ἐν Θήβαις Ἄμμωνα—Râ εἰς περιωπὴν ἐθνικοῦ Θεοῦ τῆς Αἰγύπτου. Τοιοῦτοι πολιτικοὶ και θρησκευτικοὶ παράγοντες συνήργουν διηγετικῶς, εἰς αὐτοὺς δὲ ὀφείλεται, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἡ μετάδασις ἐκ τῆς τοπικῆς εἰς τὴν γενικὴν τῆς χώρας λατρείαν, ἧς ὅμως δύσκολον εἶνε νὰ καθορισθῶσιν αἱ λεπτομέρειαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γνωστῶν πηγῶν.

Ὁ τοπικὸς Θεός, ὃν οἱ ὀπαδοὶ του ἐφαντάζοντο ὡς τὸν ὕψιστον Θεὸν και δημιουργὸν τοῦ παντός, ἠδύνατο νὰ εἶνε διάφορος ἑκασταχοῦ, ἀλλαχοῦ μὲν Θεός τοῦ ἡλίου, ὡς ὁ Anher, ὁ Τοῦμ και ὁ Ὄρος ἐν Ἐδφοῦ, ἀλλαχοῦ δὲ Θεός τῆς γῆς, ὡς ὁ Σέτ Ἰσως, ὁ Ἄμμων και ὁ Min, ἀλλαχοῦ δὲ Θεός τοῦ Νείλου, ὡς ὁ Χνοῦμ, ὁ Harschef και ὁ Ὀσίρις, ἀλλαχοῦ δὲ προσωποποιήσις τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ἡ Hathor. Ἐνιοὶ ἐπαρχία: ἐλάτρευον θηλείας θεότητας, ὡς τὴν Neit, Sechet και Hathor. Μεταξὺ δὲ τῶν τοπικῶν Θεῶν ὑπῆρχον και οἱ ἀνώνομοι, ὡς ὁ Chentamentet (ὁ ἐκ Δυσμῶν).

Δυστυχῶς αἱ τοπικαὶ λατρεῖαι, ὡς εἶδομεν ἤδη, εἶνε ἐν πολλοῖς ἀγνωστοὶ εἰς ἡμᾶς, ἰδίως αἱ τῆς ἀνω Αἰγύπτου. Ἐξαίρεσις τοῦ μύθου τοῦ Ὀσίριδος, οὐδένα ἄλλον γινώσκουμεν ἐκ τῶν ἀναφερομένων, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς πολλοὺς τοπικοὺς Θεοὺς. Ὡς φαίνεται, οὐκ ὀλίγοι τῶν Θεῶν τῶν τάφων και τῶν νεκρῶν ἀπέλαυον και τοπικῆς λατρείας. Ὁ οὕτω λατρευόμενος ἐν τινι πόλει ἀνεκηρύττετο Θεός τῆς νεκροπόλεως. Τοιοῦτοι τοπικοὶ Θεοὶ τῶν νεκρῶν ἀπαντῶσιν ὁ Σόκαρ ἐν Μέμφιδι, ὁ Χενταμέντετ ἐν Ἀβύδῳ και ὁ Ἄνουις ἐν Σιούτ.

Πλὴν τῶν τοπικῶν ἀπῆντων ἐν τῇ πάλας Αἰγύπτῳ, ἰδίᾳ παρὰ τὸν Νείλον, και ἄλλοι Θεοί, εἰ και δὲν εἶχον αὐτοὶ ἰδίαν λατρείαν. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Θεοὶ τοῦ φωτός, τοῦ οὐρανοῦ και τῶν στοιχείων, ὡς ὁ ἡλῖος Θεός Râ, ἡ σελήνη Ah, ὁ οὐρανὸς Νουτ, ἡ γῆ Qeb και ὁ Νείλος Hâri, οἵτινες μακρὰν τῶν ἀνθρώπων ἰστάμενοι: ἐταυτίσθησαν κατὰ μέγα μέρος λίαν πρωτῶως πρὸς τοπικοὺς Θεοὺς, ὡς ὁ Râ πρὸς τὸν Ὄρον και τὸν Τοῦμ, ὁ Ah πρὸς τὸν Θῶθ, ὁ Νουτ πρὸς τὸν Χάθωρ και ὁ Hâri πρὸς τὸν Ὀσίριν και τὸν Harschef. Ἄδηλον ὅσοιον πρόσωπον διεδραμάτισαν οἱ ἀστέρες ἐν τῇ θρησκείᾳ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ λαοῦ: ἐν τῇ θεολογίᾳ ἐκέκτηντο αὐτοὶ μεγάλην σημασίαν, ἐσχετίζοντο δὲ ὑπ' αὐτῆς οἱ μεγαλειότεροι ἀστέρες πρὸς τινὰς τῶν μεγάλων Θεῶν. Γενικῆς λατρείας ἀπέλαυον και τινες θεότητες, εὐρισκόμεναι ἐν σχέσει πρὸς τὸν καθημερινὸν βίον, ὡς αἱ θεαῖναι: τοῦ θερισμοῦ και τοῦ τοκετοῦ. Μετὰ τὸν καθόλου τοῦτον χαρακτηρισμὸν, ποιούμεθα ἐν τοῖς ἐξῆς ἰδιαίτερον λόγον περὶ τῶν κυριωτάτων Θεῶν τῆς πάλας Αἰγύπτου.

1) Ὁ Râ ἦτο ὁ Θεός ἡλῖος, ὁ ἀπολαύων τῆς γενικωτάτης λατρείας, ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο οὐδεμίᾳς τοπικῆς λατρείας ἐτύγχανεν αὐτός, εἰ και ὑπὸ ἄλλα ὀνόματα ἀπαντᾷ ὁ ἡλῖος ὡς τοπικὸς Θεός. Ὁ Râ δὲν κατῆκει ἐπὶ γῆς, ὡς οἱ τοπικοὶ Θεοί, ἀλλὰ διέτρεχε τὸν οὐρανὸν διὰ τοῦ λέμβου του και ἦτο ὁ μέγας εὐεργέτης ἀπάσης τῆς φύσεως, ὁ ζωῆς χορηγός, ὁ κύριος τῶν τεσσάρων ὠρῶν τοῦ ἔτους, ὁ προστάτης τῆς Αἰγύπτου, πρὸς ὃν οἱ ἄνθρωποι: ἐστρέφοντο ἀναπέμποντες εἰς αὐτὸν αἶνους και εὐχαριστίας. Ὁ Râ εἶνε τὸ φῶς, τὸ διαλύον τὸ σκότος, ὁ συμπλεκόμενος ἑκάστοτε πρὸς τὸν ὄφιν τῶν νεφῶν Ἄπέπι, καθ' ἑσπέραν ἠτῶμενος κατὰ τὸ φαινόμενον ὑπὸ τοῦ σκότους, ὅπως τὴν ἐπιούσαν πρωτὰν ἀναφανῆ ἐν θριάμβῳ. Τὸν Râ ἐξελάμβανον οἱ πάλας Αἰγύπτιοι ὡς τὸν πρῶτον αὐτῶν βασιλέα. Πολλοὶ μῦθοι: ἔχουσιν ἐξυφανθῆ περι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰδίᾳ ὡς βασιλέως. Κατὰ τινὰ τούτων ἡ Ἰσις, μάτην ἀποπειραθεῖσα διὰ τῶν θελήτρων τῆς νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ γεγηρακότος ἡδὴ βασιλέως Râ τὸ ὄνομα του, ἔπλασεν ὄφιν δηλητηριώδη, ὅστις ἐδηξεν αὐτὸν και οὕτως τὸ δηλητήριον ἡ Θεὰ δὲν ἐξῆγεν ἐκ τοῦ σώματός του, πρὶν ἢ φανερώσῃ τὸ ὄνομα του και

ἀποδώσῃ εἰς τὸν Ὄρον ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς του (ἡλῖος και σελήνη). Ἄλλος μῦθος ἀφηγγεῖται: τὴν ἐπανάστασιν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τοῦ Râ, διότι: εἶχε γηράσει. Ἡ Χάθωρ ἐξαπεστάλη τότε, ὅπως φανεύσῃ τοὺς στασιαστὰς, ἡ δὲ θεὰ τοῦ πολέμου ἐκολύμδα ἐν τῇ αἵματι τῶν σφαγέντων, ὅτε ὁ Râ θέτων τέρμα εἰς τὴν σφαγὴν ἀπεφάσισε νὰ κατοικήσῃ ἐν τῷ οὐρανῷ και νὰ ἀνασυντάξῃ τὸν κόσμον. Κατὰ τὰς πηγὰς οἱ βασιλεῖς τῆς δυναστείας καθιέρωσαν ἰδιαίτεραν λατρείαν διὰ τὸν Râ ἐν ναοῖς ἐπὶ τούτῳ ἰδρυθεῖσιν. Οὕτοι ἦσαν ἰδιόρρυθμοι, ἔχοντες βάσιν ἐν εἶδει τετραγώνου μετ' ἐπικλινῶν πλευρῶν και ὑπεράνω αὐτοῦ ὀβελίσκον. Οἱ ὀβελίσκοι: ἐσχετίζοντο καθ' ὄλους τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ ἡλίου. Πολυάριθμοι ἱερεῖς ἐλειτούργουν ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ Râ, ἐν οἷς ἔστιν ὅτε ἐλατρεύοντο και ἡ Χάθωρ και ὁ Ὄρος. Ἡ λατρεία αὐτὴ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Ταχέως ἐταυτίσθη αὐτὴ πρὸς τὴν τῶν τοπικῶν Θεῶν τοῦ ἡλίου, Τοῦμ και Ὄρου, ἐπὶ πλεον δὲ ἡ θεολογία τοῦ ἡλίου, ἡ ἔχουσα τὴν ἔδραν αὐτῆς ἐν Ἡλιουπόλει, ἀπέβη πνευματικὴ δύναμις ἐν ὅλῃ τῇ χώρᾳ κατορθώσασα οὕτω νὰ μετασχηματίσῃ ὡς ἐν χωνευτηρίῳ τὰς πλείστας θεότητας τοῦ ἡλίου. Εἰς τῶν τὰ μάλιστα διαδεδομένων συνδυασμῶν τῆς ἦτο ὁ τοῦ «Râ-Ὄρου εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ὀρίζοντας». Ἐν τῷ νέῳ κράτει: ὁ Ἄμμων-Râ ἦτο ὁ κυρίαρχος Θεός ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ πανθέῳ.

Qeb (ἡ γῆ) και Νουτ (ὁ οὐρανός), ὁ Schu και ὁ Téφνετ ἦσαν κοσμογονικαὶ θεότητες, στερούμεναι τοπικῆς λατρείας.

2) Ὁ Ὄρος.—Ἐξέχουσαν θέσιν κατεῖχε μεταξὺ τῶν Θεῶν τῆς Αἰγύπτου ὁ Ὄρος, εἰ και μέχρι τοῦδε δὲν κατορθώθη νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ φύσις αὐτοῦ. Φαίνεται: ὅτι: πολλαχοῦ ἐλατρεύετο ὡς Θεός τοῦ ἡλίου. Ὁ Hor-ur, ὁ πρεσβύτερος Ὄρος, ἐθεωρεῖτο ὡς προσωποποιήσις τοῦ οὐρανοῦ, ὃν ἐφαντάζοντο οὕτως οἱ πάλας Αἰγύπτιοι, ὡς μέγα πρόσωπον, ἔχον δεξιὸν και ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν τὸν ἡλῖον και τὴν σελήνην (πρὸβλ. ἀνωτέρω τὸ μῦθον τοῦ Râ και τῆς Ἰσιδος). Κατὰ τινὰ πανάρχαιον παράστασιν, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρόσωπον συνεκρατεῖτο διὰ τεσσάρων πλοκάμων, οἵτινες ἦσαν οἱ τέσσαρες υἱοὶ τοῦ Ὄρου, Ἄμπετ, Hâri, Duamutet και Kebehseuf. Συχνότατα ἀπαντᾷ ὁ τύπος τοῦ Θεοῦ τοῦ ἡλίου Ὄρου Har-em-achuti, (ὁ Ὄρος ἀμφοτέρων τῶν ὀρίζοντων), ὁ παρ' Ἑλλήσιν Ἄρμαχτις, ὃν ἀπεικονίζει ἡ μεγάλη σφίγγ τῶ Cizeh και ὕφ' ὃν αὐτὸς παρίσταται ὡς ἡλῖος, ὁ διανύων τὸν ἡμερήσιον δρόμον του ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέχρι τοῦ δυτικοῦ ὀρίζοντος. Ὡς θεός τοῦ ἡλίου συνεδύασθη ὁ Ὄρος ἔκπαλαι πρὸς τὸν Râ, θεωρούμενος υἱός τούτου και ἀγωνιζόμενος και αὐτὸς πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ σκότους. Ἐν Ἐδφοῦ ἦτο σύμβολόν του

πτερωτὸς δίσκος τοῦ ἡλίου, ἱερόν δὲ πτηνόν του ὁ σπιζίας: διὸ ἀπεικονίζεται και μὲ κεφαλὴν τοῦ πτηνοῦ τούτου. Ἐν τῷ μύθῳ τοῦ Ὀσίριδος ἐμφανίζεται ὁ Ὄρος ὡς υἱός τῆς Ἰσιδος, ἀδηλον δὲ, ἐὰν αὐτὸς εἶνε θεότης ὄλων διάφορος τοῦ πρεσβυτέρου Ὄρου, ὡς ἰσχυρίζονται: οἱ πλείστοι τῶν Αἰγυπτολόγων. Ὁ τύπος τοῦ Har-pe-chred (Ὄρος τὸ παιδίον), ἀναφέρεται: ὑπὸ τῶν πάλας Ἑλλήνων ὡς Ἄρποκράτης: ἀλλ' ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ ὑπὸ τούτων, ὡς θεοῦ τῆς σιγῆς, προέρχεται: ἐκ παρεξηγήσεως τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀπεικονισεῶς του, ὡς παιδίου φέροντος τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα. Ἡ λατρεία τοῦ Ὄρου ἦτο διαδεδομένη παρὰ τὸν Νείλον, συνεταυτίζετο δ' αὐτὸς τότε πρὸς τὸν τοπικὸν θεόν, ὅπου οὗτος ἦτο θεός τοῦ φωτός, ὡς πρὸς τὸν Sepdu, ὅστις λατρευόμενος ἐν τῇ ἀνατολικῇ Δέλτᾳ ἦτο κατ' ἀρχὰς προσωποποίησις τῆς τοῦ ζφδιακοῦ φωτός, ὅπερ ἐφαίνετο τὴν πρωτὰν και τὸ ἑσπέρας ἐν τῷ οὐρανῷ. Ὁ Ὄρος ἐξελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς ὁ Ἀπόλλων.

3) Ὁ Τοῦμ ἦτο ὁ κύριος τῆς Ἡλιουπόλεως, ἐν τῇ Κάτῳ Αἰγύπτῳ, ἀπεικονιζόμενος δὲ πάντοτε ὡς ἄνθρωπος ἐλατρεύετο ὡς θεός τοῦ ἡλίου. Ἡ θεὰ Jusas, ἡ βραδύτερον λατρευομένη ἐν Ἡλιουπόλει, ὡς σύζυγός του, ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τεχνητὸν δημιουργήμα τῆς θεολογίας.

4) Ὁ Ptah (Ptah) ἦτο ὁ μέγας θεός τῆς Μέμφιδος, ὡς τοιοῦτος θεωρούμενος ἐκ τῶν κρατίστων θεῶν τῆς Αἰγύπτου. Ἡ λατρεία του, ἔχουσα ἀφετηρίαν τὴν ἔδραν τοῦ πολιτισμοῦ και τῆς διοικήσεως τοῦ ἀρχαίου Κράτους, ἦτο διαδεδομένη καθ' ὄλους τοὺς χρόνους. Ἦτο δὲ και ὁ Ptah ἀρχικῶς θεός τῆς γῆς, ὡς ὁ ἀρχαῖος θεός Tatonen, πρὸς ὃν πρωτῶως συνεταυτίσθη, οἱ Ἑλλήνες ἐξελάμβανον αὐτὸν ὡς τὸν Ἡφαιστον. Παρ' αὐτῷ ἐλατρεύετο ἐν Μέμφιδι και ὁ θεός τῶν τάφων Σόκαρ, ὅστις ὅμως ταχέως συνεχωνεύθη μετ' αὐτοῦ ὡς Ptah-Sókar. Μετὰ τὴν διάδοσιν τῆς λατρείας τοῦ Ὀσίριδος καθ' ὅλην τὴν Αἰγύπτον προέκυψεν ὁ συνδυασμὸς τοῦ Ptah-Sókar-Ὀσίριδος. Ὡς δὲ ὁ Σόκαρ ἦτο ἡ νεκρὰ μορφή τοῦ Ptah, οὕτω και ὁ ἱερός ταῦρος Ἄπις ἦτο ἡ ζῶσα μορφή, ὁ υἱός του, ὅστις ἐπαναλαμβάνων τὴν ζωὴν του ἐπὶ γῆς ἐδέχετο τὴν λατρείαν τῶν ζώντων. Ἡ ἐν Μέμφιδι: λατρεία τοῦ Ἄπιος, ἰκανῶς γνωστοῦ ἡδὴ ἐκ τῆς περιγραφῆς τῶν πάλας Ἑλλήνων, ἦτο πανάρχαιος. Ἐν ἔτει: 1851 ἀνεκάλυψεν ὁ Μαριέττης τὸ καλούμενον Σεράπειον τῆς Μέμφιδος, τὸν τόπον τῆς ἀναπαύσεως τῶν ἱερῶν ταῦρων, ὃν αἱ μούμαι: 64 τὸν ἀριθμὸν ἀνήκουσινεῖς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Ἀμενχότεπ τοῦ Γ' (τῆς δυναστείας) μέχρι τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων διατελέσαντας ὡς τοιοῦτους. Ὁ τεθνεὺς Ἄπις ἐγένετο Ὀσίρις-Ἄπις, ὁ Σέραπις τῶν Ἑλλήνων.

5) Ὁ Ὀσίρις, ὃν οἱ Ἑλλήνες ἐταυτίζον πρὸς τὸν Διόνυσον, ἦτο ἐκ τῶν κυριωτάτων μορφῶν τοῦ Αἰγυ-

πιακού πανθέου, ανυψωθείς και ούτος πολύ ταχέως εις ειδικόν θεόν, λατρευόμενον ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ Αἰγυπτιακοῦ λαοῦ. Πρώτη κοιτίς τῆς λατρείας του, ὄντος ἀρχῆθεν θεοῦ τοῦ ἡλίου, ὑπῆρξεν ἡ Ἄβυδος. Κατὰ τὸν Maspero ἡ λατρεία του ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον ἐν τῇ Κάτω Αἰγύπτῳ, ἦτο δ' οὗτος τὸ πρῶτον θεὸς τοῦ Νείλου ἢ τῶν νεκρῶν και εἶτα συνεταυτίσθη πρὸς τὸν τεθνεῶτα ἡλίον (ἡλίου τῆς νυκτός) και ἀπέβη θεὸς τοῦ ἡλίου. Πανάρχαιος ἦτο ἡ λατρεία του ἐν τῷ Δέλτα, ἐνθα ἐκαλεῖτο ὁ κύριος τοῦ Βουσίριδος, λατρευόμενος ὑπὸ μορφῆν δένδρου, φυλλοροήσαντος, ὑπερ ἢ θεολογία ἐξήγγει ὡς τὴν σπονδυλικήν του στήλην. Καὶ αὐτὸς ἐταυτίσθη πρὸς διαφόρους τοπικούς θεούς, λίαν δὲ πρωίμως συνεχωνεύθη ἐν Ἀβύδῳ πρὸς τὸν θεὸν τοῦ τάφου Χενταμεντέτ, ἐν δὲ Μέμφιδι πρὸς τὸν Πτᾶ-Σόκαρ. Ἡ Ἄβυδος ἦτο ἡ ἱερά πόλις τοῦ Ὀσίριδος, ἐν αὐτῇ δ' ἐδεικνύετο και ὁ τάφος του. Πολλοὶ πόλεις ἐκαυχῶντο, ὅτι κατείχον λείψανα ἢ τεμάχια τοῦ ὑπὸ τοῦ Σέτ διαμελισθέντος σώματός του. Πλὴν τῶν ἐτέρων δύο μελῶν τῆς τριάδος του (Ἴσιδος και Ὀρου), συγκεντροῦνται περίξ αὐτοῦ κατὰ τὸν μῦθον του και ἄλλοι πολλοὶ θεοὶ συναπαρτίζοντες μίαν ομάδα, ὡς οἱ Σέτ, Νέφθους, Ἄνουβις, Κέβ κλπ. Ὁ Πλούταρχος διέσπασεν εἰς ἡμᾶς, ἐν οἷς ἔγραψεν περὶ Ὀσίριδος και Ἴσιδος, τὸν μῦθον αὐτοῦ ἐπιβεβαιούμενον νῦν ἐν τοῖς καθόλου και ὑπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν πηγῶν. Ἐν τῷ μύθῳ τούτῳ ἐμφανίζονται ὡς κυριώτατα πρόσωπα Ὀσίρις ὁ υἱὸς τοῦ Κέβ και τῆς Νούτ, Ἴσις, ἡ ἀδελφή και σύζυγός του, Σέτ ὁ ἀδελφός του και Ὀρος ὁ υἱὸς τῆς Ἴσιδος. Κατὰ τὸν Maspero ἡ Ἴσις ἦτο τοπικὴ θεότης ἐν Βουτοῖ, τῷ κέντρῳ τοῦ Δέλτα παρὰ τὸν Βούσριν, ἐξ οὗ ἐξηγγεῖται κατ' αὐτὸν ἡ σχέσις τῆς πρὸς τὸν Ἴσιριν. Σέτ ἦτο τοπικὸς θεὸς ἐν τῷ ἀνατολικῷ Δέλτα, ἄδηλον δὲ, ἐὰν ὁ Ὀρος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἀνωτέρω θεὸν τοῦ φωτός ἢ ἄλλος τις. Ὀσίρις ἦτο ὁ σοφὸς και μελιχρὸς βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, ὅστις συλληφθεὶς διὰ πανουργίας ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Σέτ ἐν σαρκοφάγῳ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν και ἦλθεν εἰς τὴν Βύβλον. Ἐν τούτῳ ἡ Ἴσις γεννήσασα τὸν Ὀρον ἐτρέπη εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Ὀσίριδος. Ἀνευροῦσα τέλος τὴν σαρκοφάγον του μάτην ἐζήτησε ν' ἀποκρύψῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Σέτ. Οὗτος ἀναγνωρίσας τὸ σῶμα τοῦ Ὀσίριδος διεμέλισεν αὐτὸ και διεσκορπίσε τὰ τεμάχιά του. Ἡ Ἴσις μετὰ κόπου πολλοῦ και τῆ βοήθειά του Ἄνουβις και τοῦ Ὀρου, προσέτι δὲ και τῶν μαγικῶν μέσων, ὧν αὐτῇ ἦτο κάτοχος, ἠδυνήθη ν' ἀνεύρῃ αὐτὰ, νὰ συναρμολογήσῃ τὸ λείψανον και νὰ ἀναζωογονήσῃ τοῦτο. Ὁ Ὀρος ἐνίκησε τὸν ἀδελφοκτόνον, ἐκδικούμενος τὸν πατέρα του, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ὁ Σέτ οὐδέποτε κατεβλήθη ὀλοσχερῶς, τῇ μεσολαβήσει δὲ τοῦ Κέβ διηλλάγησαν πρὸς ἀλλήλους και διενεμήθησαν τὴν Αἰγύπτου ὁ Ὀρος και ὁ Σέτ. Ὁ Maspero

ἀνευρίσκει ὑπὸ τὸν μῦθον τοῦτον τὴν ἀπόπειραν τῆς ἐξηγγήσεως περὶ τοῦ πῶς ὑπεσηλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον. Κατ' αὐτὴν ὁ Ὀσίρις εἶνε ὁ πρῶτος ἀνθρωπος και ὁ πρῶτος νεκρός, ὁ δὲ Σέτ δὲν εἶνε ἡ ἠθικὴ ἀρχὴ τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ τὸ ὑλικὸν κακόν, ὁ θάνατος.

Καθ' ἕσον ὁ Ὀσίρις εἶνε θεὸς τοῦ Νείλου, πρόδηλον καθίσταται, ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ, τῆς Ἴσιδος και τοῦ Ὀρου πρὸς τὸν Σέτ πρόκειται κυρίως περὶ τοῦ αἰωνίου φυσικοῦ ἀγῶνος μεταξὺ τοῦ Νείλου και τῆς ὑπ' αὐτοῦ γονιμοποιουμένης χώρας ἀφ' ἑνὸς και τῆς ἐρήμου ἀφ' ἑτέρου. Βραδύτερον ὁ μὲν Σέτ παρίσταται, ὡς εἰκός, ὡς ἡ προσωποποίησις τοῦ κακοῦ, ἡ δὲ νίκη τοῦ Ὀρου ὡς ἡ νίκη τῶν ἀγαθῶν δυνάμεων ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν νίκην τοῦ σκότους ὑπὸ τοῦ Rā. Ὁ ἀποθανὼν και εἰς τὴν ζωὴν ἀνακληθεὶς Ὀσίρις καθίσταται βασιλεὺς τῶν τεθνεῶτων, οὗς περισυλλέγει μετὰ θάνατον ἐν τῷ βασιλείῳ αὐτοῦ θεωρούμενος ὡς ὁ μέγας και κραταῖος φίλος τῶν νεκρῶν και καλούμενος Οὐνέφερ (τὸ ἀγαθὸν ὄν). Ἀπεικονίζεται συνήθως ὡς ἀνθρωπος περιτετυλιγμένος δίκην μουμίας.

6) Ὁ Σέτ. Δυσκολωτέρα ἀποβαίνει ἡ ἐξηγγησις τοῦ ἀρχικοῦ χαρακτήρος τοῦ Σέτ, ἐν οἷς πάσαι Ἑλληνες ἐκάλουν Τυφῶνα. Κατὰ τινες ἦτο αὐτὸς ἀρχικῶς Σημιτικὸς θεός, λατρευόμενος ἐν τῷ ἀνατολικῷ Δέλτα, ἐνθα ἀπῆντα ἀνεκαθεν Σημιτικὴ ἀποικία. Ἐκ τούτου και ἡ λατρεία αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἑξῶν, τῶν ἐξ Ἀσίας ἐπιδρομῶν, ὡς ἐθνικοῦ των θεοῦ. Ἄλλ' ἡ γνώμη αὕτη ἀντίκειται πρὸς τὰ ἀρχαιότατα μνημεῖα τῆς Αἰγύπτου, ἐν οἷς παρίσταται ὁ Σέτ ὡς γνήσιος Αἰγυπτιακὸς θεός. Ἴσις ἦτο ἐν ἀρχῇ, κατὰ τὸν Maspero, θεὸς τῆς γῆς, ὁ δαίμων τῆς ἀμμόδους και ἀγόνου ἐρήμου. Καὶ αὐτὸς φαίνεται ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τῆς θεολογίας περὶ τοῦ ἡλίου διὸ τὸν ἀνευρίσκομεν βραδύτερον ἐν Τάνει και ἀλλαχοῦ λατρευόμενος, ὡς τὸν καταστρεπτικὸν καύσωνα τοῦ ἡλίου. Οἱ Ἑξοί, ταυτίσαντες τὸν Σέτ πρὸς τὸν μέγιστον τῶν θεῶν των, ἐλάτρευον αὐτὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σουτεχ, ὡς ἐκαλεῖτο αὐτὸς και ἐν τῷ μέσῳ κράτει. Ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι τοῦτο συνετέλεσε πολὺ εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Σέτ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ὡς κακοῦ ὄντος. Ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις τὸ μὲν ὄνομά του ἐξηλείφθη ἐκ τῶν μνημείων, τὰ δὲ ἱερά του ζῶα ἐκίνουν τὴν ἀποστροφῆν, ὡς ὁ κροκόδειλος, ὁ ὄνος και ὁ ἵπποπόταμος. Ἀφ' ἑτοῦ ὁ Ὀσίρις ἤρξατο λατρευόμενος, ὡς θεὸς τοῦ ἡλίου, ὁ Σέτ μετέπεσεν εἰς θεὸν τοῦ σκότους, ταυτισθεὶς οὕτω πρὸς τὸν Ἀπέπι. Ὁ Ὀρος εἶνε ὁ θεὸς τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, ὁ ἐκδικούμενος τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του. Ἐν τῷ τοπικῷ μύθῳ τοῦ Ἐδφοῦ περὶ τοῦ Ὀρου, ὁ Σέτ ἐκπροσωπεῖ τὸν ὄφιν τῶν νεφῶν Ἀπέπι, ἐνθ' ἀνευρίσκομεν τὸν μῦθον τοῦ Ὀσίριδος, προσαρμολόμενον εἰς τὰ ἡλιακὰ φαινόμενα. Τοῦτο εἶνε ἄλλως τε φυσικόν, ἀφοῦ Ὀρος, ὁ υἱὸς τῆς Ἴσιδος, και οἱ θεοὶ τοῦ ἡλίου Ὀρος, Ὀσίρις και Rā κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον

συνεχωνεύθησαν, συνανειγγήσαν δὲ και οἱ μῦθοι των ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δύσκολος ἀποβαίνει πλέον ἡ διάκρισις αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων. Ὁ Σέτ ἀπεικονίζεται ὡς ἀνθρωπος μετὰ κεφαλῆς ζῴου, ἐχούσης μακρὰ τὰ ὦτα, και μετ' οὐρᾶς, διχοτομουμένης ἐν τῷ ἄκρῳ. Πλὴν τοῦ Δέλτα ἡ κυρία ἔδρα τῆς λατρείας του ἦτο ἐν Ὀμβῳ, ὅπου εἶχε ταυτισθῆ πρὸς τὸν θεὸν τοῦ κροκοδείλου Σέβεν.

7) Νέφθους, Νέιτ και Βούβαστις (Bast).— Ἡ πρώτη τούτων ἦτο μὲν ἀδελφὴ και σύζυγος τοῦ Σέτ, ἀλλὰ συνέπραττε πάντοτε μετὰ τῶν ἀντιπάλων του. Μετὰ τῆς Ἴσιδος, ἡς κυρίως εἶνε αὐτῆ διπλάσιασιμος, θρηνεῖ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀσίριδος και παρίσταται ὡς και οἱ ἄλλοι θεοὶ, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀκολουθίαν του, ὡς προστάτρια τῶν νεκρῶν. Ἡ Νέιτ λατρευομένη κατὰ τοὺς ἀρχαιστάτους χρόνους ἐν τῇ δυσμικῇ κάτω Αἰγύπτῳ, ὡς τοπικὴ θεότης και ἔχουσα τὴν ἔδραν τῆς ἐν Σαΐδι, ἀνυψώθη εἰς περιωπὴν μεγάλην ἐν τῷ ἀρχαίῳ Κράτει, ὅτε πολλοὶ εὐγενεῖς δέσποιναι ἦσαν ἱερεῖά τῆς, ὡς γίνεται τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν τάφων τῆς Μέμφιδος. Ἄδηλος εἶνε ὁ ἀρχικὸς αὐτῆς χαρακτήρ. Ἐνιοὶ εἰκάζουσιν ὅτι ἦτο Λιθυκὴ θεὰ τοῦ πολέμου, ἀφοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐλατρεύετο αὐτῇ ἐν τῷ δυσμικῷ Δέλτα, ἐνθα ἀπῆντων πολλοὶ Ἐβέουες ἀποικοί. Ἄλλοι συνάγουσιν ἐκ διαφόρων τεκμηρίων ὅτι ἦτο θεὰ τοῦ τάφου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων τῶν πυραμίδων, ἐν οἷς αὐτῇ καλεῖται «ἡ διανοίγουσα τὴν ἀτραπὸν», ἐν ἀναλογία πρὸς τὸν Οὐποδατ τοῦ Σιούτ. Τὴν ἐξέχουσαν αὐτῆς θέσιν κατέλαβεν ἡ Νέιτ ὑπὸ τὴν κς' δυναστείαν, ἣτις εἴλεκε τὸ γένος ἐκ Σαΐδος. Ἐν τῇ τριάδι αὐτῆς συνεδέετο πρὸς τὸν ἐν Μένδη Ὀσίριν, ὡς σύζυγον, και τὸν θεὸν τῶν λεόντων An-has-nefer («τὸν καθιστῶντα εὐτυχεῖς διὰ τοῦ γοητευτικοῦ του βλέμματός»), ὡς υἱόν. Ὡς αἱ λοιπαὶ πρωτεύουσαι θεαί, και αὐτῇ ταυτίζεται πρὸς τὴν Ἴσιν, ἐμφανιζομένη ἀντ' αὐτῆς ἐν τῷ μύθῳ τοῦ Ὀσίριδος.— Ἡ με κεφαλὴν λέοντος ἢ γαλῆς ἀπεκονιζομένη Βούβαστις, ἡ δέσποινα τῆς Βουδάστου, εἶνε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα συγγενῆς πρὸς τὴν Σέχετ ἔχουσα ὡς αὕτη, υἱὸν τὸν Νέφερ—Τούμ.

8) Ὁ Οὐπουατ (Upuat=ὁ διανοίγων τὴν ἀτραπὸν) και ὁ Ἄνουβις.— Ὁ πρῶτος λατρευόμενος ὡς θεὸς τῆς πόλεως Σιούτ, εἶχε μορφὴν Λυγκέως, πρωίμως δὲ λίαν συνεχωνεύθη πρὸς τὸν ὁμοιόμορφον Ἄνουβιν. Τοῦτον, λατρευόμενον πολλαχοῦ τοῦ ἄνω Νείλου, ὡς τοπικὸν θεὸν, οἱ Ἑλληνες ἐξελάμβανον ὡς κύνα, διὸ ὁ Πλούταρχος ἔγραψε περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦτο ὁ φύλαξ τῶν Θεῶν, ὡς οἱ κύνες τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἄνουβις ἦτο ἀρχαῖος θεὸς τοῦ τάφου και ἦτο ἐν Σιούτ ὁ κύριος τῆς νεκροπόλεως, ὡς ὁ Οὐπουατ ἦτο ὁ κύριος τῆς πόλεως τῶν ζώντων. Ἐταυτίζετο δὲ, ὡς και ἄλλοι ἐπιτάφιοι θεοὶ, πρὸς τὸν Ὀσίριν, ἐν τῷ μύθῳ τοῦ ὁποίου ἀναφαίνεται και αὐτὸς ὡς υἱὸς αὐτοῦ και τῆς

Νέφθους. Ἐπὶ τῶν τάφων ἐπεκαλοῦντο αὐτὸν, ὡς ἐπιτάφιον θεὸν, ἡ δὲ λατρεία του ἦτο διαδεδομένη καθ' ἅπασαν τὴν Αἰγύπτου.

9) Ὁ Θῶθ (Ἐρμῆς, Ἐρμῆς τρισμέγιστος) και Μαᾶτ.— Ἐδρα τῆς λατρείας τοῦ Θῶθ, ἔχοντος ἱερὸν πτηνὸν τὸν ἴβιν, ἦτο τὸ Chomnu (ἡ μεγάλη Ἐρμούπολις ἐν τῇ ἄνω και ἡ μικρὰ Ἐρμούπολις ἐν τῇ κάτω Αἰγύπτῳ). Ἦτο θεὸς τῆς σελήνης και τῆς χρονολογίας και ἐθεωρεῖτο ὁ ἐφευρέτης τῆς γραφῆς και προστάτης τῶν γραμμάτων και τῆς ἐπιστήμης διὸ και τὰ ἱερά βιβλία ἀποδίδονται πολλάκις εἰς αὐτόν. Ὁ Θῶθ εἶνε ὁ μέγας μάγος, ὁ ἀπαγγέλλων τὰς μαγικὰς ἐπιβάδας ἐν ὀρθῷ τονισμῷ, προσέτι δὲ ὁ γραφεὺς και σύμβουλος τῶν Θεῶν, ὡς τοιοῦτος χρησιμεύων και ἐν Ἄδῃ παρὰ τὸ δικαστικὸν βῆμα τοῦ Ὀσίριδος. Ὑποβοηθεῖ τὴν Ἴσιν κατὰ τὴν ἀναζωογόνησιν τοῦ Ὀσίριδος, ἐμφανιζόμενος και αὐτὸς ἐν τῷ μύθῳ τούτου. Ἐν Θήβαις ἐταυτίζετο πρὸς τὸν Chonsu. Ὑπὸ τῶν πάλαι Ἑλλήνων ἐξωμοιοῦτο πρὸς τὸν Ἐρμῆν, ὑπὸ δὲ τῶν Νεοπλατωνικῶν καλεῖται Ἐρμῆς ὁ τρισμέγιστος. Πρὸς τὸν Θῶθ ἐσχετίζετο πολλάκις ἡ Μαᾶτ Θεὰ τῆς ἰσομετρίας, τῆς δικαιοσύνης και ἀληθείας, ἡ καλουμένη ἐν τοῖς κειμένοις τῶν Πυραμίδων «φύλαξ τοῦ οὐρανοῦ». Ἦτο μᾶλλον ἀφηρημένη ἔννοια, ὡς τοιαύτη μὴ ἔχουσα τοπικὴν τινα λατρείαν. Οἱ δικασταὶ ἐπιλοφοροῦντο συνήθως ἱερεῖς αὐτῆς, χωρὶς νὰ ἐκτελῶσι πρᾶγματι ἱερατικὰς λειτουργίας. Ἡ Μαᾶτ παρ' Ἑλλήσιν ἐταυτίζετο πρὸς τὴν Θέμιδα.

10) Ὁ Ἄνχερ, ὁ Σιού, (Anher, Schu) και ὁ Μίν.— Ὁ πρῶτος ἦτο τοπικὸς θεὸς τοῦ ἡλίου ἐν Ἀβύδῳ τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, λατρευόμενος βραδύτερον ὑπὸ τὴν διπλὴν μορφὴν τοῦ Ἄνχερ-Σιού και ἐν Σεβεννήτῳ τῆς κάτω Αἰγύπτου. Ὑπὸ τῶν πάλαι Ἑλλήνων ἐξωμοιοῦτο αὐτὸς πρὸς τὸν Ἄρην. Ὁ Σιού παρίστατο ἐν τῇ Θεολογίᾳ τῆς Ἡλιουπόλεως, ὡς κοσμογονικὴ θεότης και εἶνε γνωστὸς σχεδὸν μόνον ὡς τοιοῦτος. Ὁ Μίν, κατ' ἄλλους Ἄμοι, εἶχε τὴν ἔδραν του ἐν Κοπτῷ τῆς ἄνω Αἰγύπτου, ἣτις κειμένη ἐν τῷ τέρματι τῆς ἐμπορικῆς ὁδοῦ μεταξὺ τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου και τῆς Ἐθυθρᾶς Θαλάσσης, εἶχε, ὡς ἐκ τῆς τοποθεσίας τῆς, μεγάλην σπουδαιότητα. Ἐλατρεύετο και ἐν Πανοπόλει, θεωρούμενος θεὸς τῆς γῆς ἢ τῆς εὐφορίας και ταυτιζόμενος πρὸς τὸν Ἄμμωνα ἐν Θήβαις. Ἦδη ἐν τῷ ἀρχαίῳ Κράτει ἡ λατρεία τοῦ ἀπῆντα ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν Ὀρον, ὡς οὐρανόν, ἐνθ' αὐτὸς ἦτο ἡ γῆ. Ὁ Μίν ἦτο προστάτης θεὸς τῶν ξένων.

11) Ἡ Χάθωρ (Hathor) ἦτο ἐκ τῶν θεοτήτων, τῶν μᾶλλον διαδεδομένων, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν πηγῶν, εἶχον δὲ συγχωνευθῆ πρὸς αὐτὴν πολλαὶ θεότητες. Ἐδρα τῆς λατρείας τῆς ἦτο τὸ Denderah ἐν τῇ ἄνω Αἰγύπτῳ, ἐνθα ἐτι και νῦν σώζεται ὁ ναὸς αὐτῆς, ὁ ἀνοικοδομηθεὶς ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων και

Ρωμαίων. Ἐκεῖ ἐλατρεύετο ὡς Θεὰ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ μορφὴν ἀγελάδος. Ὡς ἡ Νούτ, ἡ Θεὰ ὡσαύτως τοῦ οὐρανοῦ, ἐμφανίζεται καὶ ἡ Χάθωρ, ὡς θεὰ καὶ τοῦ Ἄδου, ὑποδεχομένη καὶ αὐτὴ, ὡς ἐκείνη, τοὺς νεκροὺς καὶ ἐφοδιάζουσα τούτους δι' ἄρτου καὶ ὕδατος. Πληθῆς Χάθωρ παρίστανται ἐν ταῖς πηγαῖς, ὡς Μοῖραι, ἐμφανιζόμεναι μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως προφητεύουσι περὶ τῆς μελλούσης τύχης του. Ἑπτὰ Χάθωρ παρίστανται ὡς μαῖαι, ὅταν τίτη ἢ βασίλισσα. Ἐν τῇ θεολογίᾳ τῆς Ἡλιουπόλεως συνδέεται ἡ Χάθωρ πρὸς τὸν Ὄρον, ὡς σύζυγός του.

12) Ὁ Ἄμμων, Ἄμμων-Rā καὶ ἡ Μούτ. — Περὶ τοῦ ἀρχικοῦ χαρακτήρος τοῦ πρώτου τούτων, οὐδεμίαν ἔχομεν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν εἰδήσιν. Ἦτο τοπικὸς Θεὸς τῶν Θηβῶν, πολίτης ἀσήμου τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ ἄνω Αἰγύπτῳ, ἦτις βραδύτερον, ὡς πόλις, ἔσχε καταπληκτικὴν ἐπίδοσιν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἦτο θεότης συγγενὴς πρὸς τὸν Μιν, λατρευόμενος καὶ αὐτός, ὡς Θεὸς τῆς γῆς ἢ τῆς εὐφορίας. Ἦδη ὅμως ἐν τῷ μέσῳ κράτει ἀπαντᾷ αὐτὸς ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν Rā, ὡς Θεὸς τοῦ ἡλίου (Ἄμμων-Rā). Ὑπὸ τὰς πρώτας δυναστείας τοῦ νέου κράτους, αἵτινες εἶλον τὸ γένος ἐκ Θηβῶν, ὁ Ἄμμων-Rā ἀπέβη ὁ γράτιστος τῶν Θεῶν τῆς Αἰγύπτου, εἰσαχθεὶς καὶ λατρευόμενος εἰς τοὺς πλείστους τῶν μεγάλων αὐτῆς ναῶν. Ἡ λατρεία αὐτοῦ εἶχε διαδοθῆ καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Αἰγύπτου, ἐν Συρίᾳ καὶ Νουβίᾳ, ὅπου οἱ κραταῖοι δυνάσται τῶν Θηβῶν εἶχον ἐπεκτείνει τὸ κράτος των. Μόνος Ραμφής ὁ Γ' ἀνήγειρε 66 ναοὺς εἰς τὸν Ἄμμων-Rā, ἐξ ὧν τοὺς 56 ἐν Αἰγύπτῳ, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ ξένη. Σύζυγός τοῦ Ἄμμωνος-Rā ἐν τῇ Θηβαϊκῇ τριάδι ἦτο ἡ Μούτ (μήτηρ). Ναὸν ἀνήγειρεν εἰς αὐτὴν ὁ Ἄμενχότεπ Γ' πρὸς νότον τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς ἐπικρατείας ἐν Κάρνακ. Ἐν αὐτῷ ἀπεικονίζετο ἡ Μούτ μετὰ κεφαλῆς λέοντος, ἐξ οὗ φαίνεται αὐτῇ σχετιζομένη πρὸς τὴν Σέχετ καὶ τὴν Βούδαστιν. Ἐνίοτε ὀνομάζεται αὐτῇ Ἄμεντ (θηλυκὸν τοῦ Ἄμμωνος), ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε μόνον θεολογικὴ ἀφηρημένη ἔννοια. Ὡς υἱὸς ἐν τῇ Θηβαϊκῇ τριάδι ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον ὁ Μεντοῦ, τοπικὸς Θεὸς ἐν Ἐρμονθίδι, ὕστερον δὲ ὁ Χονσοῦ. Ἐν τῷ νέῳ Κράτει ἐλατρεύετο ἐν Θήβαις ὑπὸ τὴν μορφὴν ὄφως ἢ Μέρτ-Σέγγερ, ἦτις ἦτο ἐν ἀρχῇ σύζυγός τοῦ Ἄμμωνος, ἀντικατασταθεῖσα εἰτα ὑπὸ τῆς Μούτ. Τὴν ἔδραν τῆς εἶχεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀπειρῶν τάφων τῆς Θηβαϊκῆς νεκροπόλεως, ἐπεκαλοῦντο δὲ τὴν βοήθειαν αὐτῆς οἱ νοσοῦντες.

13) Χονσοῦ, Μεντοῦ, Σέμπεκ καὶ Χνούμ. (Chonsu, Mentu, Sebec Chnum). — Οἱ δύο πρῶτοι ἦσαν τοπικοὶ Θεοί, λατρευόμενοι ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν Θηβῶν. Ὁ Χονσοῦ, ὢν Θεὸς τῆς σελήνης καὶ ταυτιζόμενος πρὸς τὸν Θῶθ, ἀπεικονίζετο ὡς μούμια, ἀπέλαυε δὲ μεγάλης τιμῆς, ἰδίᾳ ὡς ἰατρὸς θαυματουργός.

Ὁ Μεντοῦ ἦτο Θεὸς τοῦ ἡλίου, ἀπεικονιζόμενος μετὰ κεφαλῆς σπιζίου καὶ μετὰ ζίφους παλλομένου. Μεγάλῃ τιμῆς ἀπέλαυεν ἰδίᾳ ὡς Θεὸς τοῦ πολέμου. Ὁ Σέβεκ, παρ' Ἑλλήσι καλούμενος Σοῦχος, ἦτο τοπικὸς Θεὸς ἐν Ὀμβῳ τῆς ἄνω Αἰγύπτου καὶ εἰς πολλὰς ἀλλὰς πόλεις. Ὁ κροκόδειλος ἦτο τὸ ἱερὸν ζῷον του, μετὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἀπεικονίζετο ὁ Σέβεκ. Ὑπὸ τὴν β' δυναστείαν ἐμφανίζεται ὡς Σέβεκ-Rā, γενόμενος καὶ αὐτὸς Θεὸς τοῦ ἡλίου. Πολλοὶ βασιλεῖς ὀνομάζοντο κατ' αὐτὸν Σεβενχότεπ. Ὁ Χνούμ ἦτο ὁ τοπικὸς Θεὸς τῆς χώρας τῶν καταρρακτῶν περὶ τὴν Ἐλεφαντίνην. Μνημονεύεται ὡς ὁ κύριος τῆς Νουβίας καὶ ἦτο ἀναμφιδόλως Θεὸς τοῦ Νείλου, ἀπεικονιζόμενος μετὰ κεφαλῆς κροῦ, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι Θεοὶ τοῦ Νείλου. Ἡ λατρεία του ἐκράτει ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ νοτίῳ Ἀφρικῇ καὶ ἐν Νουβίᾳ, ἐν δὲ μεταγενεστέροις χρόνοις διεδόθη καὶ ἀλλαχοῦ. Ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους αὐτοκράτορας ἀνηγγέρθη μεγαλοπρεπὴς ναὸς εἰς αὐτὸν ἐν Ἐσνέ. Κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους ἀπετέλει τριάδα μετὰ δύο Νηρηίδων.

Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπέλαυε θεῶν τιμῶν, ὡς υἱὸς καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Rā ἐπὶ γῆς. Ἦτο ὁ Ὄρος τῶν ἀνακτόρων, ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ πατρὸς του. Ἄδηλον ἐὰν ὑπῆρχε δι' αὐτὸν καθιερωμένη ἰδιαιτέρα θεία λατρεία· φαίνεται ὅμως, ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους συνέβαινε τοιοῦτό τι. Ὁ βασιλεὺς ἐκαλεῖτο μὲν «καλὸς Θεός», οὐδέποτε ὅμως ὁ «μέγας Θεός», ὡς οἱ κυρίως Θεοί. Ὁ Οὐσερέτεπ Γ', ὁ κατακτητὴς τῆς Νουβίας, (16' δυναστεία) ἐπέβαλεν εἰς τοὺς βαρβάρους τὸν Φαραῶν, ὡς Θεὸν τῆς χώρας των. Μιμητῆς του ἐγένετο Ἄμενχότεπ ὁ Γ', ὅστις ἐν μὲν Σόλεβ ἤγειρε ναὸν εἰς ἑαυτὸν, ἐν δὲ Σεδείγγα εἰς τὴν βασιλίαν.

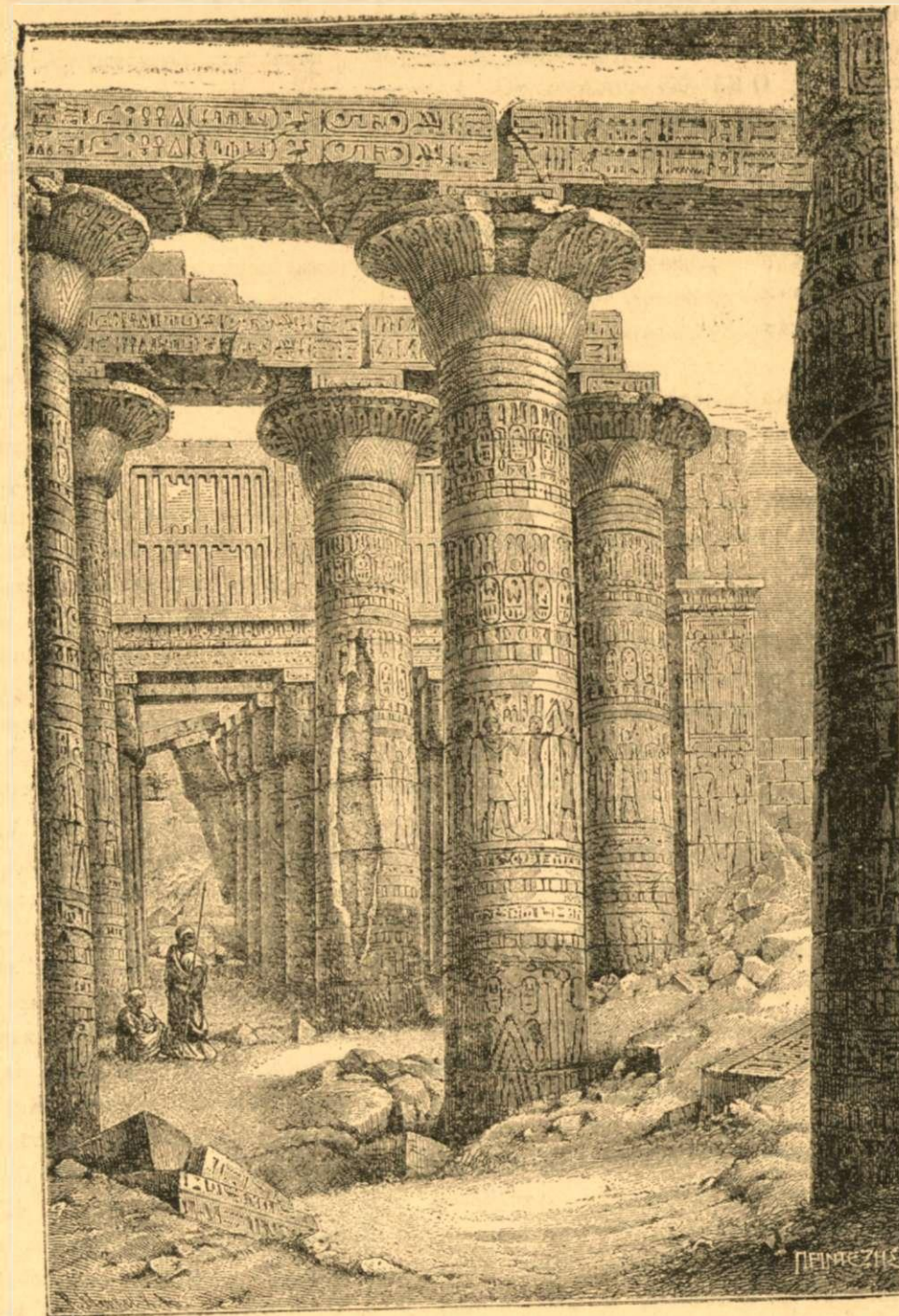
Ὁ ἀριθμὸς τῶν Θεῶν καὶ δαιμόνων τῶν Αἰγυπτίων, ἐξ ὧν πολλοὶ εἶνε μόνον θεολογικαὶ ἀφηρημένα ἔννοιαι, τυγχάνει ἄπειρος· ἀλλ' αἱ πηγαὶ σιωπῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ δὴ προκειμένου περὶ θεοτήτων, ἐρχομένων εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τὸν καθ' ἡμέραν βίον τῶν ἀνθρώπων. Τοιαῦτα θεότητες εἶνε μόλις γνωσταὶ κατ' ὄνομα, ὡς ἡ Θεὰ τοῦ θερισμοῦ Νέπερ ἢ Νέπερτ, ἢ τοῦ τοκετοῦ Μέσχερ, ἢ προστάτρια τῶν νηπίων Ρέννουτ, ὁ κατοικίδιος ὄφις, εἰς ὃν προσεφέρετο καθ' ἐκάστην θυσία, κλπ. Ἄλλ' αἱ πηγαὶ ἀσχολοῦνται μάλλον περὶ τὴν ἐπίσημον λατρείαν ἢ περὶ τοιαύτας θεότητας, αἵτινες βεβαίως ἔσχον μείζονα ροπήν ἐπὶ τὸν βίον τῶν πάλαι Αἰγυπτίων.

δ.) Σένοι θεότητες. — Ἀφ' ὅτου ἡ Αἰγύπτος, ἐξεληθούσα ἐκ τῆς τέως ἀποκλειστικότητός της, ἤρξατο ἐπικοινωνοῦσα πρὸς τε τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν νότιον Ἀφρικῇν, ἔκτοτε ἐγένοντο ἐν αὐτῇ γνωσταὶ καὶ ξένοι θεότητες, αἵτινες ὅμως ὀλίγον ἐπενήργησαν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς τῶν Αἰγυπτίων θρησκείας, εἰ καὶ αὐτῇ,

κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς οἰκείας θεολογίας, ἐπεδείκνυε πρὸς αὐτὰς ἀνοχήν. Πλὴν τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης θεᾶς Νέιτ, ἦτις ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα Λιθυκῆς καταγωγῆς, τὰ κείμενα τῶν Πυραμίδων ἀναφέρουσιν, ὡς περιλαμβανόμενον ἐν τῷ θεολογικῷ συστήματι, καὶ τὸν Νουβικὸν θεὸν Λελοῦν, χωρὶς ὅμως ν' ἀπολαύῃ οὗτος λατρείας παρ' Αἰγυπτίους. Πολὺ πιθανὸν νὰ ἔχῃ προέλθει ἐκ τοῦ Νότου καὶ ὁ πυγμαῖος θεὸς Βέσι, ὅστις ἀπὸ τῶν μέσων χρόνων ἐλατρεύετο ὡς φύλαξ δαίμων, ἀπεικονιζόμενος μετὰ προσώπου δυσειδοῦς. Κοιτὶς του ὑπῆρξεν ἡ χώρα τοῦ θυμᾶματος παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Σόμαλι, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀπεικόνισις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν σκευῶν τοῦ καλλωπισμοῦ τῶν Αἰγυπτίων γυναικῶν, ὡς σχετιζομένου πρὸς τὰ ἀρώματα.

Μείζονα σπουδαιότητα ἔσχον ἐν Αἰγύπτῳ αἱ Σημιτικαὶ θεότητες Βάαλ, Ἀστάρτη καὶ Ρέσχιεπ, ἀφ' ὅτου ἤρξατο ἡ ἀμοιβαία ἐπενέργεια τοῦ Αἰγυπτιακοῦ καὶ Ἀσιατικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ λατρεία τῶν θεῶν τούτων ἦτο διαδεδομένη ἰδίᾳ ἐν τῷ Δέλτα, συμπεριελήφθησαν δὲ καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ θεολογικῷ συστήματι τῶν Αἰγυπτίων, ὡς εὐκόλως συνδυαζόμενοι πρὸς ἐγχωρίας θεότητας. Τὴν λατρείαν τῶν ξένων χωρῶν, ἐφ' ἃς εἶχον ἐπεκτείνει τὸ κράτος αὐτῶν οἱ Αἰγύπτιοι, ἀφησαν σχεδὸν ἄθικτον, πλὴν τῆς Νουβίας, ἐν ἣ ἐζήτησαν νὰ καταστήσωσι τοὺς ἐθνικοὺς θεοὺς των κοινωνοὺς τῆς λατρείας τῶν ἐγχωρίων θεῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἑλληνῶν καὶ Ρωμαίων, ὅτε ὁ Αἰγυπτιακὸς πολιτισμὸς διε-

τέλει ἦδη ἐν παρακμῇ, θρησκευτικαὶ δοξασαὶ ἤρξαντο διαδιδόμεναι ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐν Ρώμῃ μάλιστα εἶχεν εἰσαχθῆ καὶ φθάσει εἰς περιωπὴν μεγά-

Ὁ ἐν Κάρνακ τῶν Θηβῶν μέγας ναὸς τοῦ Ἄμμωνος-Rā

λγη ἢ λατρεία τῆς Ἴσιδος. Ἀληθῆ ὅμως καὶ διαρκῆ ροπήν οὐδέποτε ἔσχον ἢ τῶν πάλαι Αἰγυπτίων θρησκείᾳ ἐπὶ τὴν Εὐρώπην.

Γ'.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Οἱ Αἰγύπτιοι ἐφαντάζοντο τὸν ἀνθρώπον ὡς πενταμερῆ, ἦτοι ὡς συγκεῖμενον ἐκ τοῦ σώματος (Chet) τῆς ψυχῆς (Ba), τῆς σκιᾶς (Chaihet), τοῦ ὀνόματος

(Rēn) και τέλος του Kā (Kā = «Σωσίας, άβρατον όμοιομα»). Το κατ' έξοχήν ιδιάζον παρ' αύτοίς, ή βάσις ούτως είπειν της άνθρωπολογίας και της περι θανάτου δοξασίας των, είνε ό Kā, ό γεννώμενος όμου μετά του ανθρώπου, παρακολουθών τούτον παντού και πάντοτε και ών μέρος άναπόσπαστον της ούσίας και προσωποκότητός του. 'Ο Kā δέν συναποθνήσκει άναγκαίως μετά του ανθρώπου, αλλά δύναται να επιζήση έν τῷ τάφῳ, δστις διά τούτο έκαλείτο παρ' Αίγυπτίους και «ό οικός του Kā», ήρκει μόνον να διατηρήται τό σώμα, εξ ου αύτός εξήρτητο. 'Η περι Kā δοξασία των Αίγυπτίων επεξηγεί εις ήμās πάντα τά εθίμα, τ' άπαντώντα παρ' αύτοίς κατά την κηδείαν και ταφήν των νεκρών, και πάσας τάς τελετάς, τάς γινόμενας χάριν αύτών.

Χάριν του Kā κατεβάλλετο πάσα δυνατή προσπάθεια υπέρ της διατηρήσεως του λειψάνου, μεταβαλλόμενου εις μούμιαν και συνοδευόμενου εις τον τάφον υπ' άγάλματος, όπερ ήτο προωρισμένον έν ανάγκη ν' αναπληρώση αυτό, διαφθειρόμενον ή όπωσδήποτε εκλείπον. 'Ως προς τούτο ήσαν τόσον προνοητικοί οι πάλαι Αίγύπτιοι, ώστε διά πᾶν ένδεχόμενον προσέφευγον και εις την επικουρίαν της μαγείας, ως μαρτυροῦσι τά επί σαρκοφάγων άπαντώντα ρητά, τά άλλως άκατάληπτα. Τά ρητά ταῦτα εθεωροῦντο άλεξιτήρια των όφρων, των σκορπιών και άλλων έρπετών, δυναμένων να καταστρέψωσι την μούμιαν. 'Αλλ' ό Kā δέν εξηρτάτο μόνον εκ της διατηρήσεως ταύτης, άλλ' έπρεπε προσέτι να τρώγη και να πίνη, όπως συντηρήται αύτός. 'Η πείνα και ή δίψα ήδύνατο να τον εξαναγκάσωσιν εις απομάκρυνσιν εκ του τάφου, ότε αύτός περιπλανώμενος, ως φάντασμα, ετιμώρει τούς επιζώντας, οτινες όλιγώρουν του καθήκοντος της προσφοράς τροφής και πότου εις τον τάφον. Ταῦτα ήσαν προωρισμένα διά τον Kā, εις όν ανεφέρετο και πάσα ή λατρεία των νεκρών και ου χάριν κατετίθεντο έν τῷ τάφῳ και τά αναγκαία σκεύη και έπιπλα.

'Η μαγεία επήρχετο και έν τούτῳ άρωγός. Κατά μαγικόν τρόπον ήδύνατο έν ανάγκη ν' αναπληρώση τά δῶρα των επιζώντων ή έν παντί τάφῳ στερεοτύπως άναγραφομένη προσευχή περι άρτου, ζύθου, ένδυμάτων και περι όλων των αγαθών, εξ ών ζώσιν «οί θεοί», ν' άρκέσωσι δε εις τον Kā τά έν τῷ τάφῳ ώσαύτως άπεικονιζόμενα σκεύη και έπιπλα αντί των πραγματικών, έλλειπόντων. 'Εχομεν ούτω την άρχέγονον περι ανθρώπου δοξασίαν των Αίγυπτίων, καθ' ήν αύτός αποθνήσκων δύναται να τύχη της άθανασίας υπό δρους μόνον. 'Αλλ' ει και τά εθίμα και αι τελεταί, αι άνάγουσαι την άρχήν των εις αύτήν, παρέμειναν αναλλοίωτοι σχεδόν καθ'όλους τούς μετά ταῦτα χρόνους (*) οὐχ ήτιον ή περι

(*) Τά της κηδείας και ταφής των Αίγυπτίων είνε περιεργότατα. 'Ο νεκρός έβαλασαμύτο υπό των επί τούτῳ τεταγ-

Kā άρχική δοξασία συναναμείγισα προς άλλας ετροποποιήθη υπό τούτων κατά την εποχήν των Πυραμίδων.

Περί της σκιάς (Χαϊβέτ) του ανθρώπου ελάχιστος γίνεται λόγος έν ταις πηγαις, ίσως διότι ή περι αύτης παράστασις συνεχέετο προς την περι Kā. 'Ως προς τό όνομα (Pēn) είνε γνωστόν μόνον ότι ή μακαριότης του αποθανόντος εξήρτητό πως και εκ της διατηρήσεως αυτού έν τῷ μνήμῃ των επιγιγνομένων, ότι δε μέγα εγκλημα εθεωρείτο ή άπάλειψις του όνόματος νεκρού εκ του τάφου του. Μετά τον Kā ουσίωδη σημασίαν κέκτηται: (Bā) ή ψυχή, ήν άρχήθεν οι Αίγύπτιοι εφαντάζοντο ως πτηνόν. 'Ως τοιαύτη ή ψυχή δέν εδεσμεύετο εις τον τάφον, άλλ' ήδύνατο ν' απομακρυνθῆ αύτου και άνιπταμένη επί των πτερυγών της εις τον ουρανόν να κατοικήση εκεί μεταξύ των Θεών. 'Η ψυχή όμως ήδύνατο να παραμείνη και επί γῆς, επισκεπτομένη από καιρού εις καιρόν την μούμιαν έν τῷ τάφῳ και απολαύουσα πάντων των επιγειών αγαθών. Εις τον ουρανόν ήδύνατο αύτή ν' ανέλθῃ και διά της στήλης του καπνοῦ του θυμάματος και ν' αναστρέφεται εκεί μετά των Θεών.

Σπουδαιοτάτη και τά μάλιστα διαδεδομένη ήτο ή περι άθανασίας διδασκαλία, ή άνάγουσα την άρχήν της εις τον 'Οσιριν. Καθ' όν τρόπον ούτος, φονευθείς υπό του Σέτ, ως αναφέρεται έν τῷ οικείῳ μύθῳ, ανεκλήθη εις την ζωήν διά της 'Ισιδος τῆ συνεργίᾳ της Νέφθυς, του 'Ωρου και του 'Ανουβιδος, ούτω και πᾶς άνθρωπος, αποθνήσκων, ώφειλε να μουμοποιηθῆ και να υποβληθῆ εις τάς διατάξεις του τελετουργικου μεθ' όλων των μαγικῶν ρητῶν και προσευχῶν τούτου, όπως αναδιώσῃ και αύτός, ως ό 'Οσιρις. Τήν μουμοποιήσιν βεβαίως δέν επεπόνησεν ή περι της ό λόγος διδασκαλία, άφου αύτή ήτο έν χρήσει άνεκαθεν επί τῆ βάσει της άρχικής περι Kā δοξασίας, αλλά μεθηρμήνευσε μόνον κατά τό ίδιον συμφέρον. Κατ' αύτήν τελικός σκοπός της αποδημίας του νεκρού ήτο τό βασιλείον του 'Οσιριδος. Τό βασιλείον τούτου των νεκρών ήσαν τά λεγόμενα πεδία του 'Εαρου, έν ειδος 'Ηλυσίων πεδίων των πάλα: 'Ελλήνων, ών την περιγραφήν εύρίσκομεν έν τῷ ρι' κεφαλαίῳ του Βιβλίου των Νεκρῶν. 'Ητο ούτος ό παράδεισος των Αίγυπτίων, όν αύτοι εφαντάζοντο ως πεδία ευφορώτατα, διαρρεόμενα και άρδευόμενα υπό του Νείλου ποταμοῦ, έχοντος πολλάς και παντοίας διακλαδώσεις. Οι νεκροί ώφειλον να υπείκωσιν εις τον 'Οσirin, ως έν τῆ ζωῇ εις τον Φαρώ, κατά τά άλλα δε ήδύνατο να ίστιοπλοῦσιν επί του ποταμοῦ, να αναπαύωνται υπό δένδρα σκιερὰ και να σπείρωσι και θερίζωσιν. 'Εάν ειχον αύτοι αποστροφήν προς την εργασίαν, εξετελείτο αύτη παρ' άλλων υπαλλήλων της νεκροπόλεως διά νάτρου και ασφάλου και περιετυλίσσετο διά λινῶν ταινιῶν, άπαγγελλομέ-

λων κατά τρόπον μαγικόν. Προς τούτο κατετίθεντο έν τοίς τάφοις ήδη από της γ' δυναστείας διάφορα ξύλινα ή πήλινα άνδρείκελλα, άτινα δυνάμει του μαγικού ρητοῦ, όπερ ανεγράφετο συνήθως επ' αύτών (Βιβλ. των Νεκρῶν κεφ. στ'), καλούμενα υπό των νεκρῶν, εξετέλουν αντί τούτων την εργασίαν.

Εις τά πεδία του 'Εαρου εφθανον οι νεκροί ή ιπτάμενοι ως πτηνά, καθ' α είδομεν άνωτέρω, ή διαπλέοντες επί του ακατίου των Θεών. 'Ως επιστεύετο έν 'Αβύδῳ, ή είσοδος εις τά πεδία του 'Εαρου εκειτο προς Δυσμάς της πόλεως ταύτης, όπου ό λέμβος του ήλιου διωλίσθαιεν εκάστην έσπέραν εις την αντίπεραν διά τινος φάραγγος των όρέων. 'Αφ' ότου ό 'Οσιρις συνεχωρεύθη προς τον Χενταμέντετ, ό αποθανών ώφειλε ν' άρξῆται της αποδημίας εις τά 'Εαρου πεδία εξ 'Αβύδου. Τούτου ένεκεν αι μούμιαι μετεφέροντο πολλάκις εις την 'Αβυδον, εκειθεν δε επαναφερόμεναι εις τά ίδια εθάπτοντο έν τῆ οικείᾳ νεκροπόλει. 'Εν 'Αβύδῳ παρὰ τον τάφον του 'Οσιριδος ήρχοντο ν' αναπαυθῶσιν οι ευσεβείς, προς τον σκοπόν δε τούτον συνέρρεον εκεισε πολλοί πανταχόθεν της Αιγύπτου μικρόν προδ του θανάτου των, όπως παρασκευάσωσι την τε-

λων όρισμένων προσευχῶν. Τά έντόσθια και ή καρδια εφυλάττοντο χωριστά έντός ύδριας τά πρώτα και έντός λιθίνου σκαβαίου ή καρδία. 'Ο ούτως εις μούμιαν μεταβαλλόμενος νεκρός περιεκλείετο έντός σαρκοφάγου εκ λίθου, ζύλου ή νάστου, πεποικιλμένου δι' επιγραφῶν και εικόνων. 'Η μούμια εκηδεύετο υπό των οικείων και φίλων έν συνοδείᾳ ιερέων και γυναικῶν θρηνοῦσῶν. 'Οπου αι πόλεις ήσαν παρὰ τον Νείλον και προς 'Ανατολάς τούτου, αι νεκροπόλεις εκεινο προς Δυσμάς αύτου και έπρεπεν ή κηδεία να διαπλεύσῃ τον ποταμόν. Της ταφής προηγείτο τελετή, ήτις ήτο δραματική τις άναπαράστασις των γενομένων κατά την άνάκλησιν του 'Οσιριδος εις την ζωήν. Μετ' αύτήν ό νεκρός κατετίθετο έν τῷ τάφῳ, έν τῷ πρώτῳ θαλάμῳ του όποιου ή, έλλείψει: τούτου, προδ του τάφου παρετίθετο γεῦμα εις τούς μετασχόντας της κηδείας.

Αι «κατοικίαι διά την αιωνιότητα», ως εκαλοῦντο παρ' Αίγυπτίους οι τάφοι, ήσαν άπέραντοι νεκροπόλεις, κείμεναι προς Δυσμάς των πόλεων, προς εκεινο τό μέρος, προς τό όποιον εδμεν ό ήλιος και εκειτο ή είσοδος εις την «άλλην γῆν». 'Εν τῆ άνω Αιγύπτῳ παρὰ την Λιβυκήν όροσειράν οι τάφοι κατεσκευάζοντο επί των βράχων, άλλαχού δ' ελαμβάνετο πάσα δυνατή πρόνοια, όπως είνε αύτοι εξησφαλισμένοι κατά των πλημμυρῶν του Νείλου. 'Εκ των αρχαιοτάτων τάφων είνε και αι περιφημοί Πυραμίδες, αι εγκλειούσαι τούς νεκρούς των βασιλέων. 'Εκ των ιδιωτικῶν τάφων, οι των πλουσίων, Μαστάβαι καλούμενοι, άπηρτίζοντο εκ τριῶν θαλάμων. 'Εν τῷ πρώτῳ τούτων, καλυπτομένη δι' επιγραφῶν, εκειτο ή τράπεζα της θυσίας, ήτο δ' αύτός εις πάντας προσιτός. Παρ' αύτον ήπῆρχε μικρότερος θαλάμος, συγκοινωνῶν μόνον διά μικρᾶς όπῆς προς τον πρώτον και περικλείων τά άγάλματα του νεκροῦ. Τέλος κεκρυμμένη τις και δυσπρόσιτος είσοδος ήγεν εις τον θαλάμον, τον κείμενον εις τά βάθη της γῆς και έν φ' εναπετίθετο ή σαρκοφάγος του νεκροῦ. 'Η συσκευή τούτου άπηρτίζετο κατ' άρχάς εκ ζεύγους ύδριῶν, εκ τινων άγαλ-

λευταίαν κατοικίαν και άρξωνται: της εις τον άλλον κόσμον αποδημίας των εκ της μόνης όρθῆς εξόδου εκ του παρόντος κόσμου. 'Αλλοι έπεμπον άπλῶς επιτύμβιον πλάκα εις την 'Αβυδον, χάριν μνήμης του όνόματός των έν τῆ ιερᾷ πόλει.

'Εν Μέμφιδι: Θεός των νεκρῶν ήτο ό Σόκαρ, οίκῶν προς Δυσμάς της Λιβυκής έρήμου. Τό βασιλείον του άπηρτίζετο εκ μεγάλου σπηλαίου ή λατομείου, έν φ' ένδιητόντο οι όπαδοί του μακράν πάσης τέρψεως και χαράς. 'Εν τινι των σχετικῶν πηγῶν νεαρά γυνή θρηνεί ως εξῆς: «'Η Δύσις είνε ή χώρα του ύπνου και του σκοτους. 'Ο θάνατος επέρχεται άδυσώπητος καθ' ελων» ούδεις δύναται ν' ατενίσῃ αύτον κατά πρόσωπον, οὔτε Θεός, οὔτ' άνθρωπος. Πάντες είνε ίσοι ένώπιόν του, μικροί και μεγάλοι, πλούσιοι και πένητες. 'Ο θάνατος άρπάζει τό τέκνον εκ της άγκάλῃς της μητρος και μένει άτεγκτος προς πάσαν επίκλησιν.» Κατά την έν 'Ηλιουπόλει: άπαντῶσαν διδασκαλίαν τελικός σκοπός του αποθνήσκοντος ήτο να μένη πλησίον του Rā έν τῷ λέμβῳ αύτου, δστις έν καιρῷ νυκτός διαπλέει την χώραν του σκοτους, την Δούατ, υπείκων εις αύτόν. 'Εν τῷ λέμβῳ του Rā ή ψυχή οὔδέν έχει:

ματίαν ύπηρετῶν και ύπηρετριῶν και εξ ενός ή πλειόνων άγαλμάτων αύτου του ίδίου. Βραδύτερον προσετέθησαν έν πλοιαρίον μετά πληρώματος ζυλίνων άνδρείκελλων, καθίσματα, κλίνας, όπλα, πάπυροι κ.λ.π. 'Εν τῷ μέσῳ και νέφ Κράτει οι τάφοι κατεσκευάζοντο πολυτελέστεροι και μεγαλοπρεπέστεροι μετά πλειόνων θαλάμων και στοῶν, αλλά βάσις αύτων ήτο πάντοτε ό εις πάντας προσιτός προθάλαμος και ή κρύπτη της σαρκοφάγου. Οι άποροι εβαλασαμύοντο μόνον διά νάτρου και περιτυλισσόμενοι έντός ύφάσματος εθάπτοντο έν τῷ άμμόδει: εδάφει. 'Αλλοι: εξ αύτων, όπου δέν ήπῆρχε δημοσία ή κοινοτική έποπτεία των νεκροπόλεων, εθάπτοντο εις αρχαίους τάφους νεκρῶν, ών ειχον εκλίπει αι οικογένεια. 'Εν τῆ νεκροπόλει των Θεῶν ήπῆρχον μεγάλοι κοινοί τάφοι, έν οίς ήγόραζον θεσιν οι άποριώτεροι.

Εις εκάστην οικογένειαν επεβάλλετο, ως καθήκον ιερον και άπαράβατον, ή συντήρησις των τάφων των προγόνων της. Κατά τούς χρόνους της Σαίτικῆς δυναστείας επεσκευάσθησαν αρχαίαι πυραμίδες και ανεσκευάσθησαν αι σφίγγες αύτων. Οι επιζώντες προσήγον κατά τάς μεγάλας εορτάς δῶρα εις τούς τάφους των νεκρῶν και προσήχοντο έν αυτοίς. Οι επισκέπται των τάφων, και ξένοι όντες, προσκαλοῦντο διά των επιγραφῶν αύτων να εῖπωσι μαγικόν τι ρητόν, καθ' ό νεκρός θα απελάμβανε μυρίους άρτους, ύδριας ζύθου και πάντα τά προς τό ζῆν αναγκαία. Οι πλούσιοι διεθέτον ζώντες κληροδοτήματα, δι' ών εξησφαλίζετο εισόδημά τι εις τούς ιερείς, οτινες εγρησίμευσον εἶτα εις αυτούς, ως επιτάφιοι ιερείς και ειχον την υποχρέωσιν να προσάγωσι τάς θυσίας των νεκρῶν κατά τάς εορτάς και να διενεργῶσι πάσας τάς νεκρικές τελετάς. Πᾶσαν δυνατήν φροντίδα ελάμβανον οι βασιλεῖς περι συντηρήσεως των τάφων των και επιτελέσεως των εκεινων και υπό τούτων παρεδίδοτο σύν τῷ χρόνῳ τά πάντα εις την λήθην, ότε ίδια εξέλειπον αι οικείαι οικογένεια και επήρχοντο πολιτικά μεταβολαι.

πλέον να φοβηθῆ, ἀπολαύουσα ἐν αὐτῷ τῆς μακαριότητος. Ἐν τοῖς κειμένοις τῶν Πυραμίδων ἐμφανίζεται ὁ Χάρων μετὰ τοῦ ἀκατίου, ὅπως ὁδηγήσῃ τὸν νεκρὸν εἰς τὸν ὀρίζοντα παρὰ τῆ Ρά.

Ἐν τῇ νέῃ Κράτει διευρυνθῆ νέα τις διδασκαλία. ζητοῦσα νὰ συμβιδάσῃ τὴν περὶ τοῦ Ρά πρὸς τὰς ἀρχαιοτέρας περὶ ψυχῆς καὶ μελλούσης ζωῆς δοξασίας καὶ ν' ἀναδείξῃ τὸν Θεὸν τοῦ ἡλίου κύριον τοῦ βασιλείου τῶν νεκρῶν. Κατ' αὐτὴν ὁ ἀποθανὼν εὐρηται πλησίον τοῦ Ρά ἐν τῇ λέμβῳ τούτου. Ἡ καθ' ἡμέραν σταδιοδρομία τοῦ ἡλίου ἦτο ὁ βίος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἀνατολῇ, ὡς ὁ νέος Ὁρος, ἀφοῦ δὲ καταγάγῃ τὴν κατὰ τοῦ σκοτόυς νίκην, ἀποθνήσκει τότε δὲ τὸ πλοῖον τοῦ ἡλίου ἔχει: νὰ διαπλεύσῃ τὴν χώραν τοῦ σκοτόυς. Ἡ Δούατ ὑποδιαιρεῖται εἰς δώδεκα περιφέρειας, ἀναλόγως τῶν νυκτερινῶν ὥρῶν. Ἐν τισι τούτων ἀρχοῦσιν ὁ Σόκαρ καὶ ὁ Ὁσιρις, ἔχοντες περὶ ἑαυτοὺς τοὺς ὄπαδούς των. Ἡ βραχεῖα ἐπίσκεψις τοῦ Θεοῦ τοῦ ἡλίου ἐν ἐκάστη τῶν περιφερειῶν αὐτῶν, εἶνε ἡ μεγίστη ἀπόλαυσις τῶν οἰκούντων ἐν αὐταῖς. Κατὰ τινὰ δοξασίαν, ἀπαντῶσαν πιθανῶς ἐν τῇ νοτίῳ Αἰγύπτῳ, ἡ ψυχὴ ἠδύνατο διὰ μεγάλης κλίμακος, ἣν οἱ Θεοὶ κατεσκευάζον δι' αὐτὴν, ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ παρακαθήσῃ μετὰ τῶν Θεῶν. Ὁ Maspero ἀνεῦρεν εἰς τινὰς μουμίας πρότυπα κλιμάκων ὧν αἱ ψυχαὶ ἐποιοῦντο χρῆσιν, κατὰ τὴν περὶ τῆς ὁ λόγος δοξασίαν.

Διὰ τῆς μαγικῆς ἐνεργείας τῶν περιάπτων καὶ τῶν ρητῶν ἠδύνατο τὸ πᾶν νὰ κατορθώσῃ ὁ θεοεὐεὶς, οὐ μόνον νὰ τρέφῃται ὁ Κᾶ αὐτοῦ ἐν τῇ τάφῳ καὶ ἡ μούμια του νὰ προφυλάττῃται κατὰ τῆς σήψεως καὶ κατὰ πάσης ἄλλης φθορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ του ν' ἀποδημῇ εὐέλπις ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀπαγγέλλουσα κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Θῶθ τοὺς μαγικοὺς λόγους μετὰ τὸν ὀρθόν ὀντισμόν των. Ἰδιαιτέρον κεφάλαιον τοῦ Βιβλίου τῶν Νεκρῶν καθιστᾷ τὸν θεοεὐεὶα ἰκανὸν πρὸς τοῦτο. Ἡ ψυχὴ δύναται νὰ καταβάλλῃ δλους τοὺς ἐχθροὺς καὶ ν' ἀντιμετωπίσῃ πάντα κίνδυνον, νὰ μὴ αἰσθανθῇ ποτε πείναν καὶ δίψαν, ἐφωδιασμένη διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων δπλων τῆς μαγείας, πρὸ τῶν ὁποίων αἱ πύλαι διαρρηγνύμεναι ἀφίνουσιν εἰς αὐτὴν ἐλευθέραν τὴν εἰσοδον.

Ἡ τύχη τοῦ θεοεὐεὶτος καθίσταται οὕτω πάντῃ ἀνεξάρτητος ἐκ τῆς ἐπὶ γῆς πολιτείας του· ἀλλ' εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι τὰ καλὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου εἶχον ὁπωσδήποτε σημασίαν μεγάλην διὰ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ ζωὴν. Ἐἶνε ἤδη ἀποδεδειγμένον ὅτι, κατὰ τὰ κείμενα τῶν Πυραμίδων, ὁ ἀποθανὼν δικαιολογεῖται ἐνώπιον τοῦ πλυγγοῦ, κατὰ τινὰ δὲ ἄλλην μαρτυρίαν ἀφίενται αὐτῷ ὠρισμένα ἁμαρτία. Τοῦτ' αὐτὸ ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ρκε' κεφ. τοῦ Βιβλίου τῶν Νεκρῶν, ἐν ᾧ μάλιστα ἀπεικονίζεται σκηνή τις, καθ' ἣν ὁ νε-

κρὸς προσάγεται ἐνώπιον τῆς θεᾶς ἀληθείας Μαᾶτ. Ἐκεῖ ζυγίζεται ἡ καρδία του μετὰ σταθμὸν τὸ πτερὸν τῆς ἀληθείας ὑπὸ τοῦ Ὁρου καὶ τοῦ Ἀνούιδου, ἐνῶ ὁ Θῶθ ἀναγράφει τὸ ἀποτέλεσμα ἐπὶ πίνακος. Πέραν τῆς ζυγοῦ κἀθηται ζῶον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θήλεια ἵππος τοῦ Νείλου, καὶ περαιτέρω οἱ τέσσαρες θεοὶ τῶν νεκρῶν Ἄμσετ, Ἄπι, Δουαμούτφ καὶ Κεθεσένουφ καὶ τέλος ὁ Ὁσιρις ἐπὶ θρόνου καὶ πέραξ αὐτοῦ οἱ 42 κριταί, ὧν τὰ ὀνόματα ἀφείλει νὰ ὀνομάσῃ ὁ νεκρὸς καὶ νὰ ὑποστῇ ἐξομολόγησιν ἁπαρτημῶν τὰς ἁμαρτίας, εἰς ἃς αὐτὸς δὲν ὑπέπεσεν (πρβλ. εἰκόνα). Ἐν τῇ Βιβλίῳ τῶν Νεκρῶν οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀπωλείας τῆς ψυχῆς, τούναντίον μάλιστα πανταχοῦ σχεδὸν αὐτοῦ παρίσταται ὡς αὐτόδηλον ὅτι ὁ θεοεὐεὶς δικαιουται γινόμενος μέτοχος τῆς μακαριότητος. Τὸ πρῶτον ἐν τοῖς κειμένοις, ἐν οἷς ἀπαντᾷ ἡ τῶν Θηβῶν ἡλιακὴ διδασκαλία περὶ τοῦ νυκτερινοῦ πλοῦ τοῦ ἡλίου ἐν Δούατ, παρέχεται ἡμῖν περιγραφὴ τῆς κολάσεως διὰ λέξεων καὶ δι' εἰκόνων, καθ' ἣν οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον ἔννοιαν περὶ αὐτῆς. Ἐν αὐτῇ οἱ κολαζόμενοι ὑφίστανται φοβερὰς βασάνους, πρὸς ἃς ὁμοῦ δὲν φαίνεται σχετιζομένη πολὺ ἡ ἐπὶ γῆς πολιτεία τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἡ ἰδέα τῆς ἀνταποδόσεως, καίτοι ἀναφανομένη τῆδε κακεισε, οὐδέποτε ἀπέδῃ γνώμων καὶ ρυθμιστῆς τῆς συνειδήσεως τῶν Αἰγυπτίων.

Πολλαχοῦ τῶν πηγῶν καὶ δὴ καθ' ὅλας τὰς περιόδους οἱ νεκροὶ ταυτίζονται πρὸς τινὰ τῶν θεῶν. Ἐν τοῖς κειμένοις τῶν Πυραμίδων ἀναφέρεται ὅτι ὁ νεκρὸς ἀνατέλλων ἐν τῷ οὐρανῷ διανύει τὸ στερέωμα τούτου, κατέρχεται πρὸς Δουμάς, προσκυνεῖται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Δούατ καὶ ἐκ νέου παιδρὸς προβάλλει ἐξ Ἀνατολῶν. Ἐν τισι κεφαλαίοις τοῦ Βιβλίου τῶν Νεκρῶν ἀπαντᾷ ἡ παράδοξος δοξασία, καθ' ἣν ὁ θεοεὐεὶς δύναται νὰ μεταμορφωθῇ εἰς χρυσοῦν σπαζίαν, εἰς κρῖνον, εἰς τὸ πτηνὸν Βενουῦ, εἰς ἱερὸν κρῖν, εἰς κροκόδειλον κ.λ.π. Τοῦτο εἶνε βεβαίως σχεδὸν ἀκατάληπτον· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ τις ἔτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς Ἰνδικῆς ἢ Πυθαγορείου δοξασίας περὶ ψυχῆς, ὡς ἐκ πλάνης ἐνόμιζεν ὁ Ἡρόδοτος, ἀποδίδων εἰς τοὺς Αἰγυπτίους τὴν περὶ μεταμψυχώσεως διδασκαλίαν. Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος μεταμορφώσεως εἶνε ὅπως ἐκούσαι, ἐν τούτῳ δ' ἐγκεῖται ἡ θεμελιώδης αὐτῶν διαφορὰ πρὸς τὴν μεταμψυχωσίν των Ἰνδῶν καὶ τοῦ Πυθαγόρου, ἥτις εἶνε ἀκουσία καὶ ἐπιβάλλεται πρὸς τιμωρίαν ἢ πρὸς ἐξαγνισμόν. Αἱ μεταμορφώσεως τῶν Αἰγυπτίων ἀνάγουσιν ἴσως τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν θεολογίαν τῆς Ἡλιουπόλεως, δι' αὐτῶν δ' ἐδηλοῦτο ἡ τελεία μακαριότης τῶν οὕτω πως ταυτιζομένων πρὸς θεοὺς ἢ θεῖα ζῶα καὶ φυτὰ.

Δ.

ΛΑΤΡΕΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ

Ἐἰ καὶ τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐλάτρευον τοὺς Θεοὺς αὐτῶν ἐν ναοῖς, ὅτινες ἐκαλοῦντο «οἶκοι τῶν Θεῶν», ὡς ἐμφαίνεται τοῦτο ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, αἱτινες ἐξαίρουσι τὸν ζῆλον τῶν πρώτων τῆς Αἰγύπτου βασιλέων ὑπὲρ ἀνεγέρσεως αὐτῶν· οὐχ ἦττον οὐδὲν ἀκριβὲς γινώσκωμεν οὔτε περὶ τῶν τῆς πρώτης οὔτε περὶ τῶν τῆς δευτέρας ἱστορικῆς περιόδου ναῶν. Καὶ αὐτοὶ οἱ μεγαλοπρεπεῖς ναοί, οὗς ἀνήγειραν οἱ βασιλεῖς τῆς μέσης περιόδου κατεστράφησαν, ὡς φαίνεται, κατὰ μέγα μέρος ἐν καιρῷ κατακτῆσεως τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ὑζῶν. Οἱ μετὰ ταῦτα βασιλεῖς, πρὸ πάντων ὁ Ραμσής Β' δὲν ἐδίστασαν νὰ συντελέσωσι τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς, ὅπως χρησιμοποίησωσι τὸ ὑλικὸν τῶν πάλαι εἰς ἀνοικοδόμησιν νέων ἰδίων ναῶν. Τούτου ἕνεκα τὰ κατὰ τοὺς Αἰγυπτιακοὺς ναοὺς γινώσκωμεν μόνον ἐκ τῶν ναῶν, τῶν ἀνεγερθέντων ἐν τῇ νέῃ Κράτει, ἰδίως ἐκ τῶν μεγάλων ναῶν τῶν Θηβῶν καὶ τοῦ ἐν Ἀβύδῳ. Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων διεσώθησαν ἐν καλῇ ὁπωσδήποτε καταστάσει: ὁ τῆς Χάθωρ ἐν Δενδερά καὶ ὁ τοῦ Ὁρου ναὸς ἐν Ἐδφοῦ. Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ναοὶ παρέχουσιν ἡμῖν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον πιστὴν εἰκόνα τῶν Αἰγυπτιακῶν ναῶν καθόλου, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει: ὁ θεμελιώδης αὐτῶν τύπος ἦτο παντοῦ καὶ πάντοτε ὁ αὐτός.

Τὸν πυρῆνα αὐτοῦ ἀπῆρτιζε μικρὸν σκοτεινὸν ναδριον, ἐν ᾧ εὕρισκετο τὸ ἄγαλμα τοῦ λατρευομένου Θεοῦ. Πρὸ αὐτοῦ ὑπῆρχε τὸ καλούμενον ὑπόστυλον, ὅπερ μόλις ἐφωτίζετο ἐκ τῶν μικρῶν παραθύρων τῶν ὑπὸ τὴν στέγην του. Τὸ ὑπόστυλον παρίστα πολλὰκις τὸ σύμπαν· ἡ στέγη αὐτοῦ ἦτο κατάσκευος ὑπ' ἀστέρων, οἱ δὲ στύλοι του ἦσαν ρυθμοῦ παρεμφοροῦς πρὸς στελέχη φυτῶν. Πρὸ τῆς αἰθούσης ἔκειτο μεγάλη αὐλὴ περιστοιχιζομένη ὑπὸ σταῶσκαί ἔχουσα δύο πυλώνων καὶ παραπλεύρως τούτων μεγάλους πύργους. Πρὸ τῶν πυλώνων ὑψοῦντο ἴστοι σημαίων, κολοσσαῖα ἄγάλματα καὶ ὀβελίσκοι. Οἱ μικρότεροι εἶχον βεβαίως ὀλιγώτερα διαμερίσματα, οἱ μεγάλοι δὲ τῆς χώρας ναοί, ἰδίως ὁ ἐν Κάρνακ τῶν Θηβῶν ναὸς τοῦ Ἄμμωνος-Ρά, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ μεγαλοπρεπέστατος μὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, ὁ μέγιστος δὲ τῶν τῆς ὑψηλοῦ ναῶν, ἔχων ἔκτασιν 365 μέτρων, ἐπεξετείνετο ἐκάστοτε ὑπὸ τῶν βασιλέων μέχρι τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων διὰ τῆς προσθήκης ὑποστύλων καὶ αὐλῶν μετὰ στοῶν καὶ τῶν οἰκείων πυλώνων καὶ ὀβελίσκων (πρβλ. εἰκόνας). Ὁ ναὸς ἐπεξετείνετο καὶ ἐπισθεν τοῦ ναδρίου, ἐπεχειροῦντο δὲ προσέτι μεγάλα συνδετικὰ οἰκοδομήματα, ἄγοντα εἰς γειτονικοὺς ναοὺς, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἐφυτεύοντο μεγαλοπρεπεῖς δένδροστοιχία: καὶ ἰδρύνοντο Σφίγγες. Ὡς ἐκ τῆς θε-

μαλιώδους ταύτης διατάξεως τοῦ ναοῦ καθίσταται πρόδηλον, αὐτοὶ δὲν ἦσαν προωρισμένοι εἰς συνάθροισιν μεγάλων κοινοτήτων οὐδ' εἰς κατοικίαν τῶν ἱερέων, ἀλλ' εἰς φύλαξιν τῶν ἀγαλμάτων τῶν Θεῶν, τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τοῦ θησαυροῦ των, ὧν χάριν ὑπῆρχεν ἰδιαιτέρος μικρὸς χώρος. Παρὰ τὸ σκοτεινὸν ναδριον, ὅπερ ἦτο τὸ κατοικητήριον τοῦ λατρευομένου Θεοῦ, ἡγείροντο ἕτερα ναδρία ἐν εἰδει παρεκκλησίων διὰ τοὺς ἐπήλυδας, τοὺς ἄλλως συνάους Θεοὺς καλουμένους. Εἰς τὸν κυρίως ναὸν εἶχον εἰσοδον μόνον οἱ ἱερεῖς, καὶ ὁ βασιλεὺς, ἐν δὲ τῇ προαυλίῳ ἐτελοῦντο αἱ θυσίαι καὶ παρετάττοντο αἱ μεγάλαι λιτανεῖαι ἐν καιρῷ ἑορτῶν, ὅπως ἐκείθεν ἀρξήσῃ ἡ περιφορὰ αὐτῶν.

Ἐπεροβλικὴ πως εἶνε αἱ τῶν πάλαι Ἑλλήνων ἀφηγήσεις περὶ τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων. Ὅσῃνδῆποτε δύναμιν καὶ ἂν εἶχον αὐτοὶ, δὲν ἀπῆρτιζον ἰδίαν ἀποκλειστικὴν τάξιν, οὐδ' ἦτο ἡ θέσις των ἡ αὐτὴ καθ' ὅλους τοὺς χρόνους. Ὡς φαίνεται, κατ' ἀρχὰς ἕκαστος τῶν μικρῶν πολιτειῶν τῆς Αἰγύπτου ἦτο συνήθως ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ τοπικοῦ Θεοῦ, ἱερατικὰς δὲ λειτουργίας ἠδύνατο νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ βασιλεὺς ἐν παντὶ ναῷ τοῦ βασιλείου. Οἱ τῶν μεγάλων ναῶν ἀρχιερεῖς ἐφερον ἰδιαιτέρους τίτλους, εἰς δὲ τὸ περιβλεπτοῦν αὐτῶν ἀξίωμα ἀνυψοῦντο μόνον οἱ ἀπολαύοντες τῆς ἰδιαιτέρας ἐμπιστοσύνης τοῦ βασιλέως. Πάντες οἱ μεγιστᾶνες καὶ εὐπατρίδοι ἐκάστης ἐπαρχίας ἐθεώρουν ἰδιαιτέραν τιμὴν νὰ λειτουργῶσι τῷ Θεῷ αὐτῶν ὡς ἱερεῖς, ἐνηθρύνοντο δὲ καὶ αἱ γυναικες, γινόμεναι ἱερεῖαι τῆς Νέιτ καὶ τῆς Χάθωρ. Πλὴν τῶν θελοῦσίων τούτων ἱερέων ὅτινες δὲν ἐθυσίαζον τὴν θέσιν αὐτῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ χάριν τοῦ τοιοῦτου ἀξιώματος, ὑπῆρχον καὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἱερεῖς, οἱ καθ' ἡμέραν λατρεύοντες τῷ Θεῷ ἐν τῷ ναῷ καὶ ἔχοντες τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἀγαλμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν. Ἰδιαιτέραν κατηγορίαν ἱερέων ἀπετέλουν οἱ καλούμενοι χερ-εβ, ἦτοι ἀνγκυῶστα ἱερεῖς, οἱ εἰδήμονες τοῦ θεοῦ λόγου τῶν τελετουργικῶν βιβλίων. Οἱ ἱερεῖς οὗτοι ἐξελαμβάνοντο ὡς μάγοι, ὡς ὁ θεὸς Θῶθ. Ὁ «ἀνγκυῶστης ἱερεὺς τῶν θεῶν» ἦτο καὶ μέγας μάγος, ἀφοῦ αὐτὸς διὰ τῆς ὀρθῆς ἀπαγγελίας τῶν οἰκείων ρητῶν, ἠδύνατο νὰ εὐαρεστήσῃ τοῖς θεοῖς ἐπιτελῶν θαύματα ἐπὶ γῆς καὶ ἐν οὐρανῷ.

Ἐν τῇ νέῃ Κράτει οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἱερεῖς ἀπέκτησαν δύναμιν μεγάλην, ἥτις ἐμελλε νὰ παράσχη πολλὰ πράγματα εἰς τὴν πολιτείαν. Καθ' ὅσον προσετίθεντο θεοὶ σύνναοι ἀπανταχοῦ τῆς χώρας, κατὰ τοσοῦτον ἠῦξανεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερέων, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ναῶν κυρίως διὰ τῆς ἀποκτήσεως μεγάλων ἰδιοκτησιῶν, ὧν χάριν ἔπρεπε νὰ συντηρῶσιν αὐτοὶ μεγάλην ὑπαλληλίαν. Ἐνῶ δὲ πρὶν ἐπετέλουν ἱερατικὰς λειτουργίας ἐν παρέργῳ οἱ μεγιστᾶνες τοῦ Κράτους, νῦν εἶχον κατορθῶσαι οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος

ίερείς να καταλάβωσι πολλά δημόσια αξιώματα και να διαδραματίζωσι σπουδαίον πρόσωπον ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἰδίᾳ οἱ τοῦ Ἄμμωνος Ρᾶ. Τὰ ἱερατικά αξιώματα διηρέθησαν νῦν εἰς διαφόρους βαθμούς. Ἐν τῷ ναῷ λ. χ. τοῦ Ἄμμωνος-Ρᾶ ὑπῆρχον πέντε τάξεις αὐτῶν. Ἄγνωστον ὁποῖαν ἰδιαιτέραν δικαιοδοσίαν εἶχεν ἕκαστη τῶν τάξεων τούτων· γνωστὸν εἶνε εἰς ἡμᾶς ὅτι ἐν τῇ νέῳ Κράτει τὸ λαϊκὸν στοιχεῖον ἀντεπροσωπεύετο ἐν ταῖς ἱερατικαῖς λειτουργίαις μόνον ὑπὸ γυναικῶν, εἰς ἃς ἐν τοῖς ναοῖς, πρὸ πάντων ἐν τῷ τοῦ Ἄμμωνος-Ρᾶ ἦτο ἀνατεθειμένη ἢ μουσική ἐν καιρῷ τῶν διαφόρων τελετῶν καὶ ἐπὶ τῶν λιτανειῶν.

Ἔργα τῶν ἱερέων καθόλου ἦσαν νὰ λειτουργῶσι τῷ Θεῷ συνωδᾶ πρὸς τὸ τελετουργικόν, νὰ προϊστάνται τῶν ἑορτῶν καὶ λιτανειῶν, νὰ παρασκευάζωσι καὶ προσφέρωσι τὰς θυσίας, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις νὰ ἐπιμελῶνται τῶν προσόδων τῶν ναῶν καὶ νὰ μεριμνῶσι περὶ τῶν συμφερόντων τούτων. Αἱ καθ' ἡμέραν τελεταὶ ἐν ἕκαστῳ ναῷ ἦσαν καθωρισμένα ἐν πάσῃ ἀκριβεῖα μέτρῳ καὶ τῶν λεπτομερειῶν ἐτι περὶ ἕκαστης κινήσεως τῶν λειτουργούντων ἱερέων καὶ περὶ τῶν προσευχῶν καὶ ρητῶν, δι' ὧν συνωδεύετο πᾶσα αὐτῶν πράξις. Διὰ μόνον τὸν ἕκαστον καλλωπισμὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν καθαρισμὸν τῆς κατοικίας του ἦσαν καθωρισμένα ἐν μὲν Ἀβύδῳ 36, ἐν δὲ Θήβαις 60 βλαὶ τελετουργικαὶ πράξεις. Καθ' ἕκαστην ἡμέραν προσετίθεντο ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς θυσίας τροφαὶ καὶ ποτά, προσέτι δὲ ἄνθη, εἰς ἃ ἐνησμένιζεν ὁ Θεός, ὡς βασιλεὺς. Κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς ἐξήγετο τὸ πλοῖον αὐτοῦ, (καθ' ἃ φαίνεται οἱ Αἰγύπτιοι ὡς ἐκ τοῦ Νείλου δὲν ἠδύνατο νὰ φαντασθῶσι Θεὸν ἄνευ πλοίου), καὶ περιεφέρετο ἐν πομπῇ μεγάλη ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἀναπαριστῶντο δὲ δραματικῶς καὶ διάφορα ἐπεισόδια ἐκ τοῦ μύθου τοῦ πανηγυριζομένου Θεοῦ ἐν συνοδείᾳ ἄσμάτων καὶ μουσικῆς. Αἱ λιτανεῖαι ἠδύνατο νὰ ἐπεκταθῶσι καὶ νὰ μετατραποῦν εἰς μακρὸν πλοῦν τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοῦ Νείλου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπεσκέπτετο ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡ Χάθωρ τὸν Ὄρον ἐν Ἐδφοῦ. Δι' ἕκαστην ἱεροτελεσίαν ἦτο καθιερωμένον ἰδιαιτέρον τυπικόν. Ὅσακις κατετίθετο θεμέλιος λίθος ναοῦ τινος, ἐθυσιάζοντο ἄνθρωποι, ὡς αἱ ψυχαὶ τῶν γίνωσιν οἱ φύλακες τοῦ κτιρίου. Βραδύτερον ὁμοῦς κατηγγήθη ἢ ἀνθρωποθυσία, ἐγίνοντο δὲ πολλά καὶ διάφοροι τελετουργικαὶ πράξεις ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἱερέων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκαινίων τῶν ὀβελίσκων. Πολυάριθμοι ἦσαν αἱ ἑορταὶ παρ' Αἰγυπτίους. Ἐκτὸς τῶν γενικῶν τῆς χώρας ἑορτῶν, ἕκαστος ναὸς εἶχεν ἰδίᾳς ἑορτασίμους ἡμέρας, ἐπανηγυρίζοντο δὲ συνήθως αἱ πλήμυραι τοῦ Νείλου, αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους καὶ τὰ γενέθλια καὶ ἡ ἀνάρρησις τοῦ βασιλέως εἰς τὸν θρόνον. Ὁ Ἡρόδοτος ἐξάγει τὴν ἑορτὴν τῶν φανῶν τῆς θεᾶς Νέιτ ἐν Σάιδι, ὡς φαίνεται δὲ ἐπανηγυρίζοντο πλείονες ἑορταὶ τῶν

φανῶν. Αἱ πρόσοδοι τῶν ναῶν, ἐξ ὧν συνετηροῦντο καὶ οἱ ἱερεῖς, περιωρίζοντο κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς ἐκουσίας εἰσφοράς τῶν εὐσεβῶν. Βραδύτερον ὁμοῦς ἤρξαντο αἱ εἰς γαίας μεγάλας δωρεαὶ τῶν βασιλέων πρὸς τοὺς ναοὺς, ἃς ἀπεμμοῦντο καὶ πλοῦσιοι ἰδιῶται. Οὕτω πως ἠῤῥησε καταπληκτικῶς ἡ περιουσία τῶν ναῶν, ἰδίᾳ τοῦ Ἄμμωνος—Ρᾶ, ὅστις ἦτο εἰς τοὺς βασιλεῖς ὁ προσφιλέστατος τῶν Θεῶν.

Τὴν πρὸς τὸ θεῖον ἀφοσίωσιν του ἐξεδήλου ὁ Αἰγύπτιος ὅχι μόνον διὰ τῆς δημοσίας λατρείας μετέχων ταύτης τακτικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς διατρανώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ του φρονήματος ἐν τῇ καθ' ἡμέραν βίῳ. Ἐν τῇ κατοικίᾳ αὐτοῦ εἶχε μικρὰν εἰκόνα τοῦ προσφιλοῦς Θεοῦ του ἢ τῆς Θεᾶς τοῦ θερισμοῦ, πρὸ τῶν ὀπίων προσήχετο καὶ κατέθετε τὰ δῶρα του. Ἐν καιρῷ νόσου, ἐφ' ὅσον δὲν ἐδοθήθῃ ἢ μαγικῇ τέχνῃ, ἐπεκαλεῖτο θεότητά τινα, γνωστὴν ἐπὶ γοητεία καὶ θαύμασιν, ἅμα δὲ τῇ ἀναρρώσει προσέφερεν εἰς αὐτὴν εὐχαριστήριον θυσίαν. Παρέθετεν ὁσαύτως τροφὴν ὑπὸ τὰ δένδρα, ἐν οἷς ἐνόμιζεν, ὅτι κατῆκε δαίμων τις, ἐξεδήλου τὴν εὐλάβειάν του πρὸς προσφιλεῖ ἱερὰ ζῷα τοῦ τοπικοῦ Θεοῦ καὶ ἐφωδιάζετο διὰ περιάπτων κατὰ πάσης σατανικῆς ἐπιηρείας, βασκανίας, γοητείας καὶ νόσου. Κατὰ τὰ ἄλλα διήνυε τὸν βίον ἐν φαιδρότητι, ἣν ἠδύνατο τὸ πολὺ νὰ ἐπισκιάσῃ μόνῃ ἢ ἰδέᾳ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τοῦτο παρηγορεῖτο ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι μετὰ θάνατον θὰ κατέλληγεν ὅπως δὴποτε εἰς τὰ πεδία τοῦ Ἐαροῦ, εἰς τὸν παράδεισον.

Ἡ περὶ ἀρετῆς διδασκαλία τῶν Αἰγυπτίων εἶνε εἰς ἡμᾶς ἐν μέρει γνωστὴ ἐκ συλλογῶν ἠθικῶν ἀποφθεγμάτων, ἐξ ἐπιστολῶν παραινετικῶν διδασκάλων πρὸς μαθητάς, ἐξ ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων καὶ ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως τοῦ κεφ. ρκε' τοῦ Βιβλίου τῶν Νεκρῶν. Ὁ Αἰγύπτιος ἦτο φύσει πειθαρχικός, διακρινόμενος διὰ τὸ συναίσθημα τῆς ἀλληλεγγύης καὶ διὰ τὰς κοινωνικὰς του καθόλου ἀρετάς. Τὰ τῆς δικαιοσύνης ἐν Αἰγύπτῳ εἶχον διαρρυθμισθῆ ἀρχῆθεν ἐπὶ βάσει θρησκευτικῇ, ὡς ἐμφαίνεται αὐτὸ ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως τοῦ τεθνεώτος πρὸ τοῦ Ὁσίριδος: «Οὐδὲν ἔπραξα ἐξ ὅσων ἀποστρέφονται οἱ Θεοί». Ὑπὸ τοῦτο δὲν ἐννοεῖ μόνον, ὅτι δὲν ἐβεδήλωσέ ποτε ναὸν τινα, δὲν κατέστρεψε τοὺς ἄρτους τῆς θυσίας, οὐδὲ παρηνώλησε λιτανείαν τινα, ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν ἐψεύσθη, δὲν ἔκλεψε, δὲν μετεχειρίσθη ποτὲ ψευδῆ σταθμὰ καὶ μέτρα. Ὁ Αἰγύπτιος ἐπεδείκνυεν ἀείποτε σέβας καὶ εὐπείθειαν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ διδασκάλους, εὐλάβειαν δὲ πρὸς τὸ γῆρας καὶ τοὺς σοφοὺς. Ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ πίστις ἐν τῇ ἐπιτελεσει τῶν καθηκόντων ἐθεωροῦντο ὑπ' αὐτοῦ μεγάλα ἀρετά. Ἦτο ἠθικὴ ἀρχή, ὅτι ἕκαστος πρέπει νὰ εὐαρεστῇ τῷ Θεῷ καὶ νὰ μὴ παραβαίῃ τὸ θέλημα του. Ἡ φιλανθρωπία δὲν ἦτο ἀρετὴ ἄγνωστος. Τεθνεὼς τις καυχᾶται, ὅτι ὑπῆρξε προστάτης τῶν χη-

ρῶν, πατήρ τῶν ὄρφανῶν καὶ τὸ στήριγμα τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων. Τὴν γυναῖκα οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον περὶ πολλοῦ. Ἡ πολυγαμία, καὶ τοι ἐπιτρεπομένη, δὲν ἦτο συνήθης. Μόνος ὁ βασιλεὺς συνετῆρει χαρέμον. Ἡ γυνὴ ἔφερε τὸ τιμητικὸν ὄνομα τῆς «οἰκοδοσοίνης». Τὰ τέκνα ἐθεωροῦντο εὐλογία τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ τὸν ἀντιόν ὁ ἀκλήρος γάμος ὑπελαμβάνετο μέγα δυστύχημα· διότι τίς θὰ ἐφρόντιζεν ὕστερον περὶ τῶν νεκρῶν;

Ε΄.

Ἡ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Ἐἶδομεν ἤδη, ὅποια ποικιλία θρησκευτικῶν δοξασιῶν κατὰ τε τόπον καὶ χρόνον ἐπεκράτει παρ' Αἰγυπτίους. Ὡς πάσης ἄλλης, καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς θεολογίας πρῶτον καὶ κύριον μέλημα ἦτο νὰ συστηματοποιήσῃ τὰς τοιαύτας δοξασίας, ὑπάγουσα εἰς κοινὰς τινὰς ἀρχὰς τὰ ἑτερογενῆ στοιχεῖα καὶ διαλλάττουσα κατὰ τὸ δυνατόν τὰς ἀντιθέσεις των. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς ταύτῃ ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος θεολογία συνετέλεσε καὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν. Ἡ πολιτικὴ ἀνάπτυξις, ἡ ἀγαθοῦσα τὴν παρὰ τὸν Νεῖλον χώραν εἰς τὴν πολιτικὴν ἐνότητα, εἶχε φυσικὸν ἐπακολούθημα καὶ τὴν θρησκευτικὴν αὐτῆς ἐνότητα. Ὅσοι μᾶλλον συνηθάνετο τὴν ἐθνικὴν του ἐνότητα ὁ Αἰγυπτιακὸς λαός, τόσοι μᾶλλον ἐπαισθητῆ καθίστατο εἰς αὐτὸν ἐν συνειδήσει ἢ ἀσυνειδήτως πως καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς θρησκευτικῆς του ἐνότητος. Ἡ θρησκεία ἦτο κοινωνικὸς παράγων τόσοι θεμελιώδης, ὥστε πᾶσα κατάτησις αὐτῆς κατὰ τόπους ἠδύνατο ν' ἀποβῇ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ Κράτους. Πλὴν τούτου ἢ πρὸς ἐνότητα τάσις ἐν τῇ θρησκευτικῇ ἐπιγνώσει ἦτο φυσικὴ ὅλως, ἢ τάσις δὲ αὐτὴ εὗρισκε διέξοδον ἐν τῇ θεολογίᾳ, ἣτις ἀείποτε πᾶσαν προσπάθειαν κατέβαλλεν, ὡς πρὸς διὰ συμβολικῶν ἐξηγήσεων μετρίασῃ καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐκπνευματώσῃ τὰς ἀρχεγόνους καὶ ἀξέστους παραστάσεις ἀναζωογονοῦσα ἐν μέρει διὰ νέων ἰδεῶν τοὺς πάλαι τύπους. Ἐὰν ἡ θεολογία δὲν κατώρθωσεν οὕτω νὰ διαρρήξῃ τέλεοντὰ δεσμὰ τοῦ πάλαι φετιχισμοῦ, ἠδυνήθη ὁμοῦς νὰ προσαρμόσῃ ἐν πολλοῖς εἰς τοὺς πάλαι τύπους τὰς νέας θρησκευτικὰς ἰδέας.

Ὡς ἡ θρησκεία τοῦ λαοῦ, καὶ ἡ θεολογία παρ' Αἰγυπτίους δὲν ἦτο ἐνιαία τις. Περὶ θεολογικὰς θεωρίας ἠσχολοῦντο ἀνέκαθεν οἱ ἱερεῖς τῶν διαφόρων ναῶν τῆς χώρας, οὗτοι δ' ἐφρόντιζον, ὡς εἰκός, ν' ἀποδείξωσι κέντρον τοῦ θεολογικοῦ συστήματος τὸν τοπικὸν Θεόν, ὃν αὐτοὶ ἐλάτρευον. Συνέστησαν οὕτω διάφοροι θεολογικαὶ σχολαί, ὧν ἡ σπουδαιότης καὶ ἡ ἐπικράτησις ἐξήρτητο ἐκ τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς σημασίας τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἕκαστη αὐτῶν εἶχε τὴν ἑδραν τῆς. Δυστυχῶς οὐδὲν ἀσφαλές καὶ βέβαιον γινώσκωμεν περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἄλλων θεολογικῶν σχολῶν,

πλὴν ἀμυδρῶν τινῶν εἰδήσεων, ἃς ἔχομεν περὶ τῆς θεολογίας τῶν Θηβῶν. Αἴτιον τούτου εἶνε ὅτι ταχέως ἐπεβλήθη ἐν Αἰγύπτῳ μία καὶ μόνη θεολογικὴ σχολή, ἡ τῆς Ἡλιουπόλεως, ἢ κυριαρχοῦσα ἤδη καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κειμένοις τῶν Πυραμίδων.

Ἡ θεολογία, ἐρειδομένη εἰς τὴν ἐπίσημον λατρείαν καὶ ἀναγνωρίζομένη ἐπισήμως, ἀφοῦ αὐτὴ ἐπεδίωκε τὴν θρησκευτικὴν, ὡς ἡ βασιλικὴ ἐξουσία τὴν πολιτικὴν ἐνότητα, ἔσχε βεβαίως μεγάλην ροπήν ἐπὶ τὰς θρησκευτικὰς παραστάσεις· καθ' ὅλα ὁμοῦς τὰ φαινόμενα οὐδέποτε εἰσέδουσε μέχρι τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τοῦ λαοῦ, δι' ὃν καὶ αὐτὸς ὁ ταυτισμὸς τῶν ἑκασταχοῦ τοπικῶν θεοτήτων πρὸς τὸν Ρᾶ δὲν εἶχε σημασίαν τινά. Ἄλλ' ὅπως δὴποτε ἡ θεολογία ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγητὴς ὑψηλοτέρας καὶ πνευματικωτέρας ἀντιλήψεως τοῦ θεοῦ καὶ διὰ μεθόδου, ἣς τὰ κυριώτατα γνωρίσματα παρέχομεν ἐν τοῖς ἐξῆς.

Ἦτο δύσκολον, εἰ μὴ ὅλως ἀδύνατον νὰ ἐκλίπῃ παντάπασιν τὸ τοπικὸν θρησκευτικὸν πνεῦμα καὶ νὰ τεθῆ ἐκποδὸν ἢ φετιχιστικὴ βᾶσις τῆς θρησκείας παρ' Αἰγυπτίους· ἀλλ' ἡ θεολογία ἐν τῷ ταυτισμῷ τῶν Θεῶν ἀνεκάλυψε τὸ μέσον, δι' οὗ ἠδύνατο νὰ ὑποθάψῃ καὶ προαγάγῃ τὴν θρησκευτικὴν ἐνότητα. Ἦτο δ' εὐκόλον νὰ ταυτισθῶσιν οἱ καθ' ἕκαστον Θεοὶ μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κατηγορίας, ὡς οἱ Θεοὶ τοῦ ἡλίου, τῆς γῆς, τῶν νεκρῶν, τοῦ Νείλου κλπ. Ἐντεῦθεν προέκυψαν οἱ συνδυασμοὶ τοῦ Σόκαρ-Ὁσίριδος, τοῦ Ὁσίριδος-Χενταμέντετ καὶ ἡ παράστασις τοῦ Χνοῦμ, τοῦ Ἀρσχιεφ καὶ τοῦ Ὁσίριδος ὡς μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος, πρὸς τοὺς δὲ ὁ ταυτισμὸς τοῦ Ρᾶ, Τοῦμ, Ὁρου, Μεντοῦ καὶ Ἀνχερ, ὡς Θεῶν τοῦ ἡλίου. Ἄλλ' ὁ ταυτισμὸς οὗτος ἐπεξετάθη ἐτι μᾶλλον, ἀφ' ὅτου ἡ ἡλιακὴ θεολογία ἐπεκράτησε πανταχοῦ τῆς Αἰγύπτου. Ἐκτοτε πάντες σχεδὸν οἱ Θεοὶ μετεμορφώθησαν εἰς Θεοὺς τοῦ φωτός ταυτισθέντες πρὸς τὸν Ρᾶ· ἕκτοτε ὁ Πᾶ, ὁ Μιν, ὁ Ἄμμων, ὁ Σέβεκ, ὁ Ὁσίρις καὶ αὐτὸς ὁ Σέτ, συγχωνευθέντες πρὸς τὸν Ρᾶ κατέλαβον θέσιν ἐν τῇ ἡλιακῇ θεολογίᾳ. Τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργήθη εἰς τεχνιτῶς μονοθεϊσμός, καθ' ὃν οἱ διάφοροι θεοὶ παρίστων τὰ διάφορα κοσμικὰ φαινόμενα, τὰς διαφόρους λειτουργίας καὶ τὰς διαφόρους βαθμίδας τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ, ὅστις ἦτο ἀπρόσιτος καὶ μυστηριώδης. Ὁ ἥλιος, ὁ σήμερον γεννώμενος ἐκ νέου ἐν τῇ Ἀνατολῇ, εἶνε καὶ αὐτὸς ὁ χθεσινός, καὶ ὁμοῦς εἶνε νέος· ὁ Ρᾶ εἶνε πατήρ καὶ υἱὸς ἐν ταυτῇ. Ὁ ἥλιος τῆς πρωῖας εἶνε Χεπέρα, ἀπλοῦς θεολογικὸς θεός, παριστώμενος ὡς Σκαραβαῖος, ὁ ἥλιος τῆς μεσημβρίας εἶνε Ρᾶ, ὁ τῆς ἑσπέρας Τοῦν, ὁ νεκρὸς ἥλιος, ὁ κατελθὼν πρὸς Δυσμάς, εἶνε Ὁσίρις. Δὲν ἦτο ὁμοῦς τόσοι εὐκόλος ὁ ταυτισμὸς τῶν Θεῶν, ὅτι εἶχον νὰ ἐπιδείξωσιν ἰδίους μύθους. Τὸ ἔργον τῆς θεολογίας προσέκοπτεν ἐνταῦθα ἀνὰ πᾶν βῆμα, τὰ δὲ κείμενα βρέθουσιν ἀντιφά-

σεων και παραδοξολογιῶν, τὰς ὁποίας μόνος ὁ ἐπιπολαίως κρίνων τὰ πράγματα δύναται νὰ ἐκλάβῃ ὡς βαθεῖαν σοφίαν. Οὕτω πως ἐπὶ παραδείγματος ἡ θεολογία κατέστησεν ἀγνώριστον τὸν Ὄρον, ὅστις διαδραματίζει σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τοῖς δυοῖς μεγάλοις θεολογικοῖς συστήμασιν, ἐν τῇ τοῦ Ὄσιριδος καὶ τῇ τοῦ ἡλίου θεολογία. Ὁ ἀγὼν τοῦ υἱοῦ τῆς Ἴσιδος πρὸς τὸν Σέτ ἐξομοιοῦται πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ θεοῦ τοῦ ἡλίου κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του, τοῦ ὄφρου τῶν νεφῶν Ἀπέπι. Συγγέονται πρὸς ἀλλήλους ὁ τελευταῖος οὗτος καὶ ὁ Σέτ, ταυτίζονται· αἱ ἀρχῆθεν διάφοροι μορφῆαι τοῦ Ὄρου, ἡ μεγάλη γόησσα Ἴσις ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἀγῶνι κατὰ τοῦ Ἀπέπι καὶ προβάλλει ἐν τοῖς μύθοις τοῦ Ρᾶ, ὡς μία τῶν θεῶν τοῦ κύκλου τούτου.

Πρὸς τῷ ἀνωτέρῳ ταυτισμῷ ἡ θεολογία καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως συνδέσῃ τοὺς Θεοὺς γενεαλογικῶς πρὸς ἀλλήλους. Πρὸς τοῦτο ἐπενόησεν αὐτὴ ἐν ἀρχῇ τὰς τριάδας, περὶ ὧν ἐγένετο ἡδὴ λόγος, εἶτα δὲ καὶ τὰς ἐννεάδας, αἵτινες εἶνε ἀποκλειστικῆ ἐπινοια τῆς θεολογίας τῆς Ἡλιουπόλεως, ἐν ἣ τὰ ὀκτώ ζεύγη τῶν Θεῶν μεθ' ἐνὸς ἡγεμόνος παριστῶσι τὴν ἱστορίαν τῆς δημιουργίας καὶ διακοσμήσεως τοῦ σύμπαντος, ὡς θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες. Ἡ γενεαλογία αὕτη τῶν Θεῶν ἐγένετο ἀσπαστὴ ἀπανταχοῦ τῆς Αἰγύπτου σὺν τῇ μόνῃ διαφορᾷ, ὅτι τὸν ἡγεμόνα ἀντικαθίστα συνήθως ὁ τοπικὸς Θεός. Ὅπου εἶχον διαμορφωθῆ ἡδὴ αἱ τριάδες, δὲν ἦτο δυνατόν πάντοτε ν' ἀποκλεισθῶσιν ἡ μήτηρ καὶ ὁ υἱός, οὕτω δὲ πολλάκις αἱ ἐννεάδες ἀπετελοῦντο ἐκ δέκα ἢ ἑνδεκα μελῶν. Αἱ θεαῖναι σπανίως χαρακτηρίζονται καὶ καθορίζονται ἀκριβῶς. Συνήθως ἐκπροσωποῦσιν αὐταὶ τὴν συλλαμβάνουσαν καὶ τίκτουσαν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γεννῶσαν δύναμιν. Ἐν αὐτῶν εἶνε καθαρῶς ἀφηρημέναι ἔννοια, ὡς ἡ Μοῦτ καὶ ἡ Γιούσας, αἵτινες προσκτῶνται ζωὴν μόνον διὰ τοῦ ταυτισμοῦ πρὸς τὴν Ἴσιδα, τὴν Χάθωρ καὶ τὴν Νέιτ. Ἡ Βούδασις, ἡ Σέχετ καὶ ἡ Πάχτ, παριστῶμεναι καὶ αἱ τρεῖς μετὰ κεφαλῶν λεόντων, εἶνε κατ' ἔννοιαν σχεδὸν αἱ αὐταί. Τὸ σύμβολον τῆς τικτούσης δυνάμεως εἶνε ἀγελάς, ἡ τὴν κεφαλὴν φέρουσι πολλάκις αἱ θεαῖναι τῆς Αἰγύπτου, ἡ ἀπεικονίζονται αὐταιῦπό μορφήν ἀγελάδος. Ἡ Χάθωρ καὶ ἡ Νοῦτ, αἱ δύο θεαῖναι τοῦ οὐρανοῦ, ἔχουσιν πολλὴν τὴν συγγένειαν καὶ ὡς θεαῖναι τῶν νεκρῶν.

Ἀνέκαθεν οἱ Θεοὶ ἐσχέτισθησαν πρὸς τὰ ἀστρονομικὰ φαινόμενα. Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ ἀστρολατρεία εἶνε ἐπιανεξερευνήτος, διὸ οὐδὲν γινώσκωμεν ἀσφαλῆς περὶ τῆς τοιαύτης σχέσεως. Ἄλλ' ἡδὴ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους αἱ κυριώταται θεότητες παρίσταντο ἐν σχέσει πρὸς τοὺς γνωριμωτέρους ἀστερισμούς, ὡς ὁ Ὄσιρις πρὸς τὸν Ὁρίωνα, ἡ Ἴσις πρὸς τὸν Σείριον, ὁ Ὄρος πρὸς τὸν Κρόνον καὶ ὁ Σέτ (Τύφω) πρὸς τὸν Ἄργον. Τὰ ἀστρονομικὰ φαινόμενα, ὡς καὶ αἱ διάφοροι φάσεις

τῆς σελήνης, ἐκφράζονται καὶ μυθολογικῶς. Οὕτως ἡ σιγή, καθ' ἣν ἐμφανίζεται ἡ πανσέληνος, καλεῖται «ἡ ἔνωσις τοῦ Ὄσιριδος μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ».

Αἱ ἐτυμολογικαὶ ἐξηγήσεις τῶν ὀνομάτων τῶν θεῶν, αἱ γενόμεναι ὑπὸ τῶν πάλα· Αἰγυπτίων, θεωροῦνται τὴν σήμερον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀτυχεῖς. Τίνα σημασίαν λ.χ. ἔχει ἡ παραγωγή τοῦ Ἄμμων ἐκ τοῦ ῥήματος ameh = «κεκρυμμένον εἶναι», ἀφοῦ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος θεὸς οὐδέποτε ἐθεωρήθη ὡς οὐσία τις κεκρυμμένη; Πρὸς τί καὶ ἡ ἀνάλυσις τῶν ὀνομάτων Ὄσιρις εἰς user-ra = «ἡ δύναμις τοῦ ἡλίου», καὶ Χάθωρ εἰς τὸ hat-hor = «οἶκος τοῦ Ὄρου»; Αἱ τοιαῦται ἐτυμολογίαι εἶνε βεβαίως ἀθαρταί· καὶ ἀνάξιαι λόγου. Δυστυχῶς δὲ ἡ Αἰγυπτιακὴ θεολογία δὲν ἠρκέσθη εἰς μόνην τὴν ἐξηγήσιν τῆς φύσεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν διαφόρων θεοτήτων διὰ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐτυμολογιῶν, ἀλλ' ἠθέλησεν οὕτω νὰ πλάσῃ καὶ νέους μύθους περὶ αὐτῶν, ὡς μαρτυρεῖ ἰδίᾳ τὸ ἐξῆς παράδειγμα. Ἡ θεὰ Σχιεδὲτ ἐλατρεύετο ἐν Σχιέδ, πόλει τοῦ Φαιγιούμ, ὡς σύζυγος τοῦ Σέβεκ. Τὸ ὄνομα ὅμως Σχιεδὲτ, ὅπερ σημαίνει ἀπλοῦστατα «ἡ ἐκ τῆς πόλεως Σχιέδ», παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς μυθοπλαστίαν περὶ αὐτῆς, ὡς ἐξολοθρευτριάς (σχιεδὲτ) τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σέβεκ—Ρᾶ. Ἄλλ' οὕτω πως ἐπισκοτίζεται ἐτι μάλλον, ἀντὶ νὰ διαφωτισθῆται ἡ οὐσία τῶν πραγμάτων. Καὶ περὶ τοῦ θεοῦ Κέβ ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ τὸ αὐτό. Οὗτος ἀπεικονίζεται πολλάκις ὡς χῆν, κέβ δ' ὀνομάζετο ἰδιαιτέρως ἐν εἶδος χηνῶν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ θεὸς ἐκαλεῖτο ἐνίοτε «ὁ μέγας κακιάζων», ἀπεδόθη εἰς αὐτὸν ὅτι ἔτεκε τὸ ὄν τοῦ κόσμου, ἐξ οὗ προήλθεν ὁ Ρᾶ. Ἄλλὰ πρόκειται ἄρα γε ἐνταῦθα περὶ ἀρχαίας τινος κοσμογονίας, ἡ περὶ μύθου μόνον, ἀνάγοντος τὴν ἀρχὴν του εἰς τὴν ἱερογλυφικὴν καὶ τὴν γλῶσσαν;

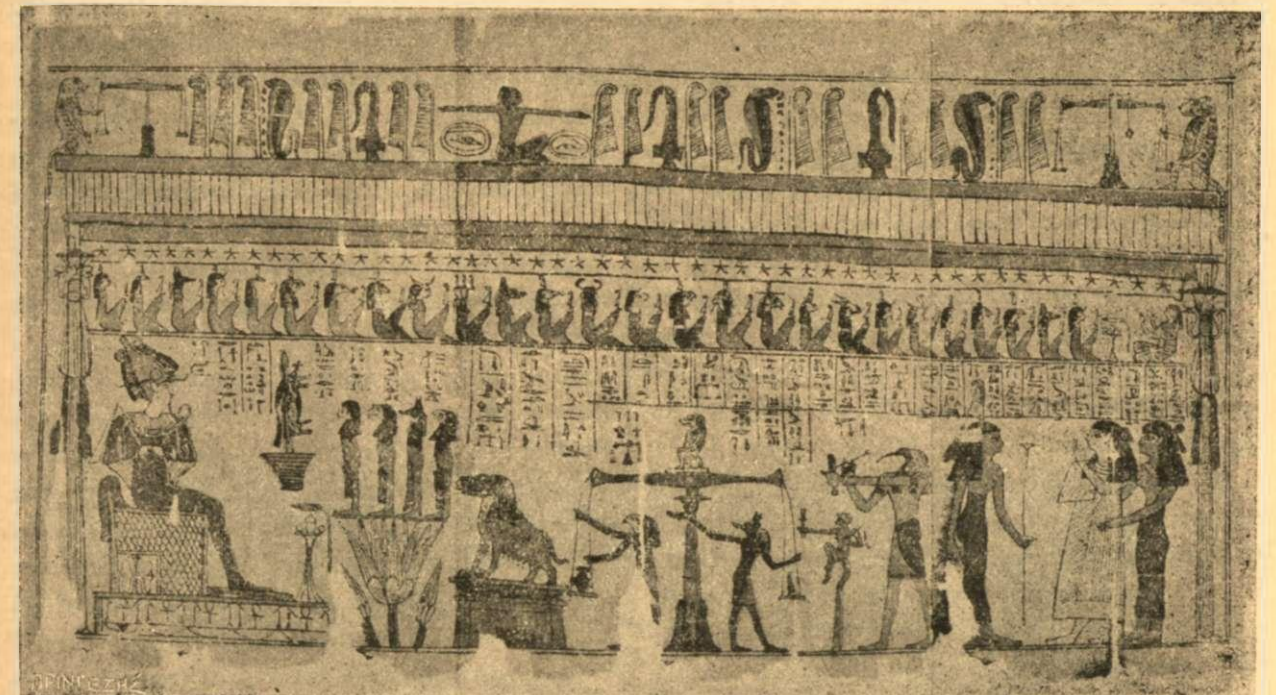
Οἱ Αἰγύπτιοι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους λαοὺς ἐφαντάζοντο τὸν οὐρανὸν ὡς θηλυκοῦ καὶ τὴν γῆν ὡς ἀρσενικοῦ γένους. Ὁ οὐρανὸς ἦτο κατὰ τινες γυνή, ἡ Νοῦτ, κυρτουμένη ὑπεράνω τῆς γῆς καὶ στηριζομένη ἐπὶ ταύτης διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν κατ' ἄλλους ἦτο αὐτὸς ἀγελάς, ἡ θεὰ Χάθωρ. Κατὰ τινε ἀλλην πανάρχαιον δοξασίαν ἐφαντάζοντο τὸν οὐρανὸν, τὸν θεὸν Ὄρον, ὡς πρόσωπον (ἡ λέξις her δηλοῖ ἀκριβῶς πρόσωπον), τὸ πρόσωπον δὲ τοῦτο ὡς συγκρατούμενον διὰ τῶν τεσσάρων πλοκάμων, ἦτο τῶν υἱῶν τοῦ Ὄρου, οἵτινες ἦσαν οἱ θεοὶ τῶν πλοκάμων.

Κατὰ τὸν πολὺν Maspero, ἕκαστος τοπικὸς θεὸς ἐθεωρεῖτο ὡς δημιουργὸς τοῦ παντός καὶ δὴ ἕκαστος ἐν τῷ εἶδει αὐτοῦ. Οὕτως ἐφαντάζοντο τὸν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν καταρρακτῶν θεὸν Χνουμ ὡς κεραμέα, πλάσαντά τὸ παγκόσμιον ὄν, τὸν ἐν Μέμφιδι Πτᾶ ὡς χειρῶνακτα ἢ καλλιτέχνην, κατασκευάσαντα τὸν κόσμον, τὴν ἐν

Σάδι· Νέιτ ὡς ὑφάντρια, ἐξυφάνασαν αὐτόν. Ὡς πρῶτην ἕμωσ αἰτίαν, ἐξ ἧς προήλθε πᾶσα ἡ ζωὴ, ἀπεδέχοντο καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, ὡς ἴσοι ἄλλοι, τὸ ὕδωρ. Τὸ πρῶτον τοῦτο ὕδωρ καλεῖται ὑπ' αὐτῶν Νοῦν καὶ περιλαμβάνει πάντα τὰ ἄρρενα καὶ θήλεα σπέρματα τῆς ζωῆς. Ὁ Ρᾶ κατὰ τινε μὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Νοῦν, κατ' ἄλλους δὲ γεννᾶται ἐκ τοῦ ὄφου, ὡς ὄρνις ἢ νεανίας. Ἡ γνωστοτάτη κοσμογονία τῶν Αἰγυπτίων ἦτο ἡ τῆς Ἡλιουπόλεως, ἡ συνενούσα ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰς κοινοτάτας ἐν τῇ κάτω Αἰγύπτῳ δοξασίας. Κατ' αὐτὴν τὸ σύμπαν ἐδημιουργήσαν ἐννέα θεοὶ, οἵτινες ἐν Ἡλιουπόλει ἐκαλοῦντο ὁ μέγας τῶν θεῶν κύκλος. Ὁ το-

του δημιουργήσας τὸν κόσμον. Αἱ ὀκτώ ὅμως κοσμογονικαὶ θεότητες, αἱ ἀπαρτίζουσαι μετ' αὐτοῦ τὴν ἐννεάδα τῆς Ἐρμουπόλεως, δὲν ἦσαν τοπικοὶ θεοὶ, ὡς αἱ τῆς ἐννεάδος τῆς Ἡλιουπόλεως, ἀλλ' ἀφηρημέναι δλωσ θεότητες.

Αἱ εἰδήσεις ἡμῶν περὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ διήκουσι μέχρι τῆς δ' δυναστείας, ἔκτοτε δ' εὐρίσκομεν πληρῆς σχεδὸν τὸ θρησκευτικὸν οἰκοδόμημα τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὴν θεολογίαν, ἀσχολουμένην εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ ἀνάπτυξις ἐν τῇ θρησκείᾳ τῶν Αἰγυπτίων δὲν ἔπαυσε κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Καὶ νῦν πολλὰ νέα ἰδέαι ἀναφαινόμεναι προσ-

πικὸς θεὸς Τοῦμ εἶνε ἡ πρώτη αἰτία, ὁ ἄν κατ' ἀρχὰς μόνος ἐν τῷ χάει· ἡ τῷ πρωταρχικῷ ὕδατι καὶ γεννήσας ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς θεοὺς Σχιού καὶ Τέφνετ, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἐξῆγγαγεν ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ ἀνύψωσεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν Νοῦτ (ἡλίον), ἡτις μετὰ τοῦ Κέβ, ἐξαχθέντος ὡσαύτως ἐκ τοῦ ὕδατος, ἐγέννησαν τὴν Ὄσιριν, τὴν Γῆν καὶ τὸν Νεῖλον, τὸν Σότ, τὴν ἔρημον ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ἴσιδος καὶ Νέφθους. Ὡς φαίνεται, ἦσαν μάλλον δημῶδες αἱ ἐν τοῖς μαγικοῖς κειμένους ἀπαντῶσαι δοξασίαι, καθ' ἃς ἐκ τῆς ἰλύος τοῦ Νεῖλου, θερμανθείσης διὰ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἐγεννήθησαν οἱ ἄνθρωποι, τὰ ζῆα καὶ τὰ φυτὰ, ἡ ἐκ τῶν δακρύων τῶν Θεῶν ἐδημιουργήθησαν πάντα τὰ ἐν τῇ ζωῇ ὄντα. Ἰδιόρρυθμὸν πως ἦτο τὸ κοσμογονικὸν σύστημα, τὸ ἀνάγον τὴν ἀρχὴν του εἰς Ἐρμουπόλιν. Ὁ ἐν αὐτῇ τοπικὸς θεὸς Θῶθ, ἦτο ὁ σοφὸς καὶ λόγιος θεός, ὁ μέγας γόη, ὁ ἔχων τὸν λόγον ὡς μαγικὸν μέσον καὶ διὰ τού-

αρμοζονται εἰς τοὺς ἀρχαίους τύπους. Νεαὶ δυναστεῖαι ἐπιβάλλουσιν ὡς πρωτεύοντας τοὺς τοπικοὺς Θεοὺς των, ἡ δὲ τοπικὴ θεολογία ἐπιχειρεῖ παράπαν νὰ συγκεντρώσῃ περὶ αὐτοὺς τοὺς ἄλλους ἐξέχοντας Θεοὺς τῆς χώρας. Ἡ τοιαύτη ἀνάπτυξις ἀνεστάλη ἐν καιρῷ τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Ὑξων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ταύτης ἀρχεται πάλιν ἡ αὐτὴ ἐργασία. Οἱ βασιλεῖς τῶν Θηβῶν, οἱ ἐκβαλόντες ἐκ τῆς χώρας τοὺς ἐπιδρομεῖς ἐπέβαλον, ὡς πρῶτον Θεὸν, τὸν τῆς πόλεώς των, τὸν Ἄμμων-Ρᾶ, τὸν εὐλογήσαντα τὰ ὄπλα τῶν ἐλευθερωτῶν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ λαοῦ. Εἰς αὐτὸν ἀφιερῶθη μέγα μέρος τῶν λαφύρων τοῦ πολέμου, ὃν οἱ νικηφόροι βασιλεῖς Τότμετ καὶ ὁ Ἀμενχότεπ ἐπολέμησαν ἐν Ἀσίᾳ. Ἐκτοτε ἠῤῥῆσε πολὺ ἡ δύναμις καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ Ἄμμων-Ρᾶ, οἱ δὲ ἱερεῖς του ἀπέβησαν πανίσχυροί ἐν τῷ Κράτει. Ἡ ἀκμὴ αὕτη τῆς λατρείας τοῦ Ἄμμων-Ρᾶ διεκόπη ἐπὶ τινε χρόνον

ἀποτόμως διὰ θρησκευτικῆς ἐπαναστάσεως, ἣτις εἶνε μοναδική ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς χρονικοῖς.

Ἄμενχότεπ δ' Δ', ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ Ἄμενχότεπ Γ', ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του εἰς τὸν θρόνον ἤρξατο καταδιώκων τὴν λατρείαν τοῦ Ἄμμωνος. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τούτου ἔπρεπε νὰ ἐξαφανισθῇ. Ὁ Βασιλεὺς μετέβαλε καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα, οὕτινος τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ μισήτου Ἄμμωνος, εἰς Χουνάτεν («ἀπαύγασμα τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου») καὶ μετέθεσε τὴν ἔδραν του παρὰ τὸ σημερινὸν Τέλλ-ἔλ-Ἀμάρνα. Ἡ θρησκευτικὴ αὕτη ἐπανάστασις δὲν ἦτο ἀρνητικὴ τις μόνον, ἀλλὰ καὶ θετικὴ, διότι ἀντὶ τῆς λατρείας τοῦ Ἄμμωνος καθιεροῦτο ὑπ' αὐτὴν ὡς θρησκεία τοῦ Κράτους ὁ μονοθεϊσμός. Ὡς μόνος Θεὸς ἐλατρεῖτο κατ' αὐτὴν ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄτεν («ἡλιακὸς δίσκος.») Πολλὰ ἐλατήρια ἀπεδόθησαν εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος θρησκευτικὴν ἐπανάστασιν, τὸ πιθανώτερον ὅμως φαίνεται ὅτι ὁ Ἄμενχότεπ ἠθέλησεν οὕτω νὰ περιστείλῃ τὴν υπερβάλλουσαν δύναμιν τῶν ἱερέων τοῦ Ἄμμωνος. Καὶ ζῶν μὲν κατώρθωσε νὰ εἰσαγάγῃ τὴν λατρείαν τοῦ Ἄτεν εἰς ὄλην σχεδὸν τὴν χώραν, τελευτήσαντος ὅμως αὐτοῦ ἄνευ κληρονόμων, οἱ διάδοχοί του μετέβαλον πολιτικὴν πρὸς τοὺς ἱερεῖς. Ὁ Ἄμμων-Ρᾶ ἀνεδείχθη πάλιν ὁ ἐθνικὸς Θεὸς τῶν Αἰγυπτίων ἀνακτῆσας μείζονα ἢ πρὶν δύναμιν.

Οἱ πολεμικοὶ Βασιλεῖς τῆς 19ῆς δυναστείας ὑπέβαλψαν καὶ προήγαγον τὴν λατρείαν τῶν μεγάλων θεῶν. Οἱ ἱερεῖς, πρὸ πάντων οἱ τοῦ Ἄμμωνος-Ρᾶ, ἦσαν πανίσχυροι πλέον, γενόμενοι κύριοι ἀπεράντων ἐκτάσεων γῆς. Ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ Ἄμμωνος-Ρᾶ ἦγε καὶ ἔφερε τοὺς ἔχοντας ἀσθενῆ πως τὸν χαρακτήρα βασιλεῖς, ἕως οὗ ἐπὶ τέλους ἤρπασε καὶ τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ οὕτως ἰδρύθη ἀληθὴς θεοκρατία ἐν Αἰγύπτῳ. Ἄλλ' ἡ κατάστασις αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Τὴν ἀρχὴν κατέλαβον διάφοροι δυναστεῖαι ἐκ τῆς ἅνυ Αἰγύπτου, ὑφ' ἃς ἠναγκάσθησαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἄμμωνος-Ρᾶ νὰ καταφύγῃσιν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ὅπουθεν πολλὰκις ἀπεπειράθησαν νὰ καθυποτάξωσι τὴν Αἰγύπτου ἐκ νέου εἰς τὴν ὀρθόδοξον θεοκρατίαν, ἀλλὰ μάτην. Ὁ Ἄμμων-Ρᾶ ὅμως ἐξηκολούθησε καὶ οὕτω λατρευόμενος καθ' ἅπασαν τὴν Αἰγύπτου, ἐν μεταγενεστέροις δὲ χρόνοις ἀνεδείχθη ἐν τῶν κυριωτάτων αὐτῆς κέντρων ἢ Ὁσας Ἐλ-Χαργγέ, ἐν ἣ ἰερεῖς αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ μέχρις ἡμῶν περισωθέντος ναοῦ μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ μονοθεϊστικὴ καὶ πανθεϊστικὴ θεολογία ἐξηκολούθησεν ἐνταῦθα τὸ ἔργον τῆς.

Παλινόρθωσις τις ἤρξατο ἀφ' ὅτου ὑπὸ τὴν 25ῃ δυναστείαν ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους μετετέθη ἐκ Θηβῶν εἰς τὴν κάτω Αἰγύπτου. Ἐκτοτε ἐλήφθη ὡς πρῶτον καὶ ὑπογραμμὸς ἡ ἐποχὴ τῶν Πυραμίδων, ἐπανήλθον δὲ εἰς χρῆσιν τὰ ἀρχαῖα κείμενα, καὶ τοι ἐν

πολλοῖς ἀκατάληπτα νῦν. Ἡ τῶν νεκρῶν λατρεία τῶν βασιλέων τῆς δ' δυναστείας εἰσῆχθη ἐκ νέου, αἱ Πυραμίδες τῶν ἐπεσκευάσθησαν, ἀποκατεστάθησαν δὲ οἱ ἀρχαῖοι τίτλοι καὶ αὐτὴ ἡ τέχνη ἐτράπη πάλιν ἐπὶ τὸ πραγματικώτερον, κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἀρχαίας τέχνης. Νῦν, ὡς φαίνεται, ἐκωδικοποιήθη καὶ τὸ Βιβλίον τῶν Νεκρῶν. Εὐρυτάτας διαστάσεις ἔσχεν ἰδίᾳ ἡ παλινόρθωσις ὑπὸ τὴν Σαΐτικὴν δυναστείαν. Μετ' αὐτὴν οὐτε ἐπανάστασις, οὐτε ἐξέλιξις τις, ἀπτομένη τῶν τύπων, ἦτο δυνατὴ πλέον ἐν Αἰγύπτῳ. Μόνη ἡ θεολογία ἐξηκολούθησε καὶ νῦν τὸν συνήθη της δρόμον.

Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἐθνικὴ τῶν Αἰγυπτίων ἀνάπτυξις. Ἐκτοτε ἤρξαν αὐτῶν ἀλληλοδιαδόχως Πέρσαι, Ἕλληνας καὶ Ρωμαῖοι, ὑφ' ὅσους ἔμεινε μὲν ἄθικτος ἡ θρησκεία τῶν, ἀλλ' ὡς ὁ ἐθνικὸς ἔπαθε μεγάλως καὶ ὁ θρησκευτικὸς αὐτῶν βίος. Τὰ κείμενα τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων καὶ Ρωμαίων, καθόσον αὐτὰ εἶνε νέα, περιέχουσιν ἀγόνους θεωρίας, κυμαινομένας μεταξὺ μυστικισμοῦ καὶ πανθεϊσμοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἤχησεν ἰδίᾳ ἡ λατρεία τοῦ Σεράπιος. Ἡ θρησκεία τῶν Αἰγυπτίων ὑφίστατο κατ' ὄνομα ἔτι καὶ νῦν ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχῃ αὐτὴ πλέον σημασίαν τινὰ διὰ τὴν καθόλου πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Εἰς τὴν φαινομενικὴν ταύτην ὑπαρξίν ἔθεσε τέρμα Θεοδόσιος ὁ Α' ἐν ἔτει 391 μ. Χ., ὅτε ὁμοῦ μετὰ τοῦ Σεραπίου, τῆς τελευταίας ταύτης ἐστίας τῆς πάλαι θρησκείας τῶν Αἰγυπτίων, ἐξέλιπε πᾶν ἴχνος ταύτης.

Ἐν τέλει ἐπάναγκες νομίζομεν νὰ προσθέσωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ ζητήματος, ὅπερ στενωῶς μὲν συνδέεται πρὸς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν τοῦ ἡμετέρου ἔργου, ἔχει δὲ ἀπασχολήσει ἤδη τὰ μάλιστα τοὺς Αἰγυπτολόγους οὐχ ἦττον ἢ τοὺς θεολόγους. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶνε, ἐὰν ἡ θρησκεία τῶν πάλαι Αἰγυπτίων ἔσχε ροπήν αἰνα ἐπὶ τὴν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἀφοῦ οὗτος κατ' αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν τῆς ἱερᾶς του Γραφῆς, διατρίψας ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν Αἰγύπτῳ, ἔσχε κατὰ τὴν ἐξοδὸν του ἐξ αὐτῆς καθηγεμόνα καὶ εἶτα νομοθέτην του τὸν Μωϋσῆν, ἄνδρα μεμνημένον πᾶσαν Αἰγυπτιακὴν σοφίαν.

Δύο ὑπερκριτικοὶ τῶν τελευταίων χρόνων (Ed. Meyer καὶ Stade) ἐνόμισαν ὅτι ἠδύναντο νὰ θέσωσιν ἐκποδὸν τὸ προκείμενον ζήτημα, ἀρνούμενοι πᾶσαν ἱστορικὴν ἀξίαν εἰς τὴν ἀγ. Γραφήν καὶ ἐκδηλοῦντες ἀμφισβολίας καὶ περὶ αὐτῆς ἔτι τῆς παραμονῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀλλὰ τὴν γνώμην αὐτῶν ἀνεσκεύασαν ἤδη κατὰ τρόπον ἀναντίλεκτον δύο ἐπιφανεῖς Αἰγυπτολόγοι. Ὁ πρῶτος τούτων (G. Ebers, Aegypten und die Buecher Mosis, I, 1868 καὶ Durch Gosen zum Sinai 1872) καταδεικνύει διὰ μακρῶν, ὅπόσον ἀκριβῆ τῶν Αἰγυπτιακῶν πραγμάτων γινώσκειν εἶχεν ὁ γράψας τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς Ἀγίας

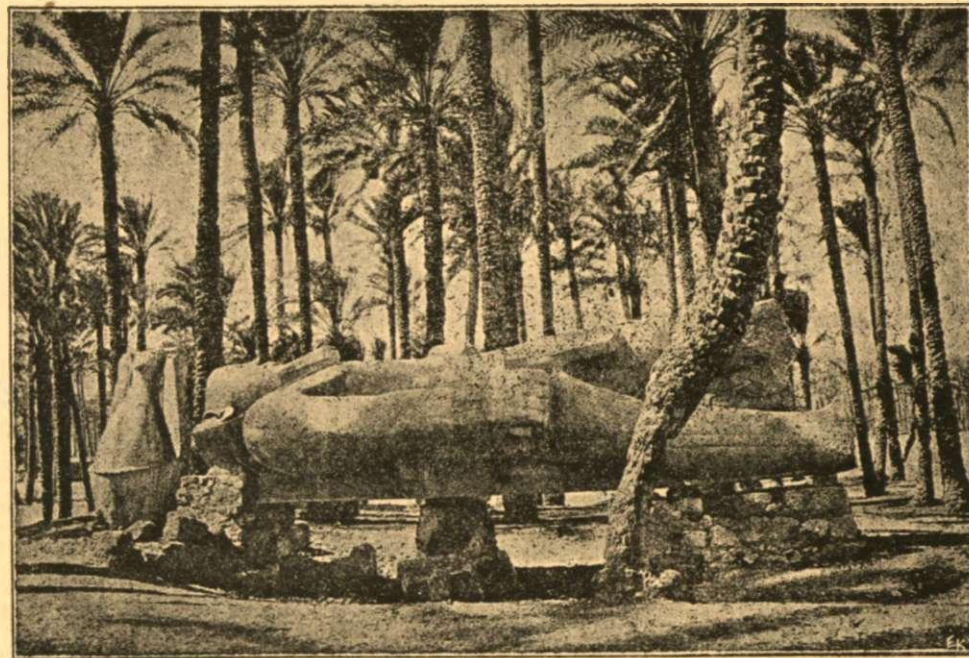
Γραφῆς, τὴν Γένεσιν, ὅπόσον δὲ πιστὴ τῆς Αἰγύπτου εἰκὼν παρέχεται δι' αὐτῆς, καὶ τοῦτο ἐπικαλούμενος ὑπὲρ τῆς γνώμης του ἀπείρους μαρτυρίας τῶν γνωστῶν Αἰγυπτιακῶν πηγῶν. Ὁ ἕτερος (Ed. Naville, The store-city of Pithom and the route of the Exodus 1885) διὰ τῶν γενομένων ὑπ' αὐτοῦ ἀνασκαφῶν ἐπεθεδαίωσε μέχρι κεραίας τὴν Μωσαϊκὴν ἀφήγησιν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου.

Καὶ δυνατὸν μὲν νὰ θεωρηθῇ ἐν πολλοῖς βεβιασμένη καὶ αὐθαίρετος ἡ ἀπόπειρα (F. Chabas, Recherches pour servir à l'histoire de la XIXe Dynastie et spécialement à celle des temps de l'Exode 1873) πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν Ἑβραίων ἐν ταῖς Αἰγυπτιακαῖς ἐπιγραφαῖς, ἰδίᾳ ὑπὸ τὴν λέξιν Apurju. Πλὴν τὴν αὐθαίρεσιν ταύτην ὑπερακοντίζει ἡ γνώμη ἐτέρου Αἰγυπτολόγου (Lieblein), ὅστις οὐδὲν πλέον, οὐδὲν ἔλασσον ἰσχυρίζεται ἢ ὅτι ἐπὶ τὴν Μωσαϊκὴν διδασκαλίαν ἔσχε ροπήν ἡ τῆς Ἡλιουπόλεως θεολογία

καὶ ὅτι καὶ αὕτη ἡ θρησκεία τοῦ Ἰαβὲ (Jahve) (*) τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραὴλ εἶνε μέρος τῆς μυστηριώδους θεολογίας τῶν Αἰγυπτίων. Ἄλλ' ἡ θεολογία αὕτη δὲν εἶνε πλέον μυστήριον δι' ἡμᾶς, ὡς εἶδομεν ἤδη, ἀφότου αἱ πηγαὶ διεσκέδασαν τὴν πρὶν κρατοῦσαν πλάνην. Οὐδὲν ἀπαντᾷ ἴχνος ἐπενεργείας τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος θεολογίας ἐπὶ τῆς Μωσαϊκῆς διδασκαλίας, ἰδίᾳ τῆς περὶ Θεοῦ, οὐδ' εἶνε δυνατὸν ποτε ν' ἀποδεχθῶμεν ὡς εὐλογοφανῆ καὶ τὴν τοιαύτην ἐπενέργειαν, ὅταν ἀναλογισθῶμεν τὴν ἄκραν ἀντίθεσιν, τὴν ἀπαντῶσαν μεταξὺ Αἰγυπτίων καὶ Ἰσραηλιτῶν, ἢ μᾶλλον τὴν τελείαν τούτων ἀποστροφὴν πρὸς πᾶν δ.τ. Αἰγυπτιακόν.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΥΤΑΞΙΑΣ

(*) Ὡς ἀπέδειξεν ἡ νεωτέρα κριτικὴ αὕτη εἶνε ἡ μόνη ὀρθὴ ἀνάγνωσις τοῦ τετραγραμμάτου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ὅπερ οἱ πάλαι Ἑβραῖοι ἐξ εὐλαβείας ἀπέφευγον νὰ προφέρωσιν, ἀναπληροῦντες αὐτὸ δι' ἄλλων ὀνομάτων κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν, οὕχι δὲ ἢ πρὶν πεπλανημένη Ἰ α ὦ, Jehova.

ΜΙΛΤ. ΑΝΝΙΝΟΥ ΚΑΒΑΛΙΕΡΑΤΟΥ
[Βουλευτοῦ Σάμης]

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΡΕΧΟΝ ΕΤΟΣ

Ἡδῆ, ὅτε ἔληξεν ἡ περίοδος τῶν κατ' ἔτος ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐργασιῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας, μία συνοπτικὴ περίληψις τοῦ πορίσματος αὐτῶν εἶνε ἀναγκαία, διὰ νὰ γνωσθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ σωματείου τούτου βαθμιαίως καὶ ἀθροῦδως συντελουμένη πρόοδος εἰς τὸ ἀναληφθὲν παρ' αὐτοῦ τεράστιον ἀληθῶς ἔργον τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀναστηλώσεως, στερεώσεως καὶ συντηρήσεως τῶν πολλαπλῶν μνημείων αὐτοῦ.

Αἱ ἐργασίαι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας—πλὴν τῶν ἐν Ἀθήναις τελουμένων ἄνευ διακοπῆς—περιορίσθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο α') εἰς τὴν συγκόλλησιν καὶ ἀνιδρύσιν τῶν ἀγαλμάτων τῆς Λυκοσοῦρας, β') εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ ἐν Φιγαλίᾳ ναοῦ τοῦ Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος, γ') εἰς ἀνασκαφὰς τάφων κλπ. ἐν Χαιρώνειᾳ καὶ τοῖς περιχώροις, δ') εἰς τὴν ἐξερεύνησιν διαφόρων ἀρχαιολογικῶν ἀνὰ τὴν Εὐβοίαν τόπων, ε') εἰς τὴν ἀποκάλυψιν ἀρχαιοτάτου ναοῦ ἐν Τεγέᾳ, ς') εἰς ἐξακολούθησιν τῶν ἐν Ἀμφικαρεῖῳ ἐργασιῶν, ζ') εἰς τὴν ἀναζήτησιν ἀρχαϊκῶν τιμῶν πόλεων, η') εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐν Σουνίῳ ἀνασκαφῶν, θ') εἰς τὴν ἔρευναν θησαυρικῶν τιμῶν τύμβων καὶ ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν ἐν Παγασαῖς καὶ ι') εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν βυζαντινῶν μνημείων τοῦ Μυστρά κλπ.

ΕΝ ΛΥΚΟΣΟΥΡΑ

Ἀρχόμεθα ἐκ τῆς Λυκοσοῦρας, τῆς πρᾶσιμης κατὰ Παιονίαν ἑλληνικῆς πόλεως. Αὕτη κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἱεροῦ Λυκαίου ὄρους, τὸ ὅσιον κατὰ τὴν παράδοσιν πρῶτον εἶδε τοῦ ἡλίου τὸ φῶς (λύκη-λύκαιον), περιέχει τοὺς ἀρχαιοτάτους ναοὺς τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Δεσποίνης, ἀποκαλυφθέντας ἐν ἔτει 1889, καὶ τὰ κολοσσαῖα καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν θαυμαστά ἀληθῶς ἀγάλματα τοῦ γλύπτου Δαμοφώντος. Ὑπὸ τὴν ἐπίδωξιν τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Κ. Κουρου-

νότου μετεκομίσθησαν ἐφέτος εἰς Λυκοσοῦραν ἐξ Ἀθηνῶν τὰ ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ ἔντοτε κατατεθειμένα τεμάχια ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τούτου, ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν δὲ τοῦ τεχνίτου τοῦ Μουσείου κ. Π. Καλοῦδη ἐγένετο ἡ τοποθέτησις καὶ συγκόλλησις αὐτῶν.

Ὁ κ. Μιλτ. Ἄννινος Καβαλιεράτος

Διὰ τῶν εὐρεθέντων τεμαχίων κατωρθώθη νὰ συντελεσθῇ καὶ ἀνιδρυθῇ ὁλος ὁ κορμὸς τῆς Δήμητρος μέχρι τῶν μηρῶν καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ κορμοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Τῆς Δεσποίνης συνετελέσθησαν οἱ βραχίονες, τὸ ἄνω μέρος τοῦ στήθους μετὰ τοῦ λαιμοῦ, διάφορα μέρη τῶν μετ' ἀναγλύφων ἐνδυμάτων, τὸ περὶ τοὺς μηρούς καλυπτόμενον ὑπὸ τοῦ κεκοσμημένου δι' ἀναγλύφων ἱματίου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει εἰσέτι μέρος τῆς κίστης, ἧς ἕτερον μικρὸν τεμάχιον εὕρηται ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τῆς θεοῦ.

Τοῦ Ἀνύτου εὐρέθησαν καὶ συνεκολλήθησαν μόνον διάφοροι πλάκες μετὰ πτερυγίων, αἵτινες ἦσαν ἀνηρητημένα κατὰ τὸ κάτω μέρος

τοῦ θώρακος αὐτοῦ καὶ ὀλίγα μέρη ἐκ τῶν ποδῶν καὶ τῶν σκελῶν του.

Ἡ καταστροφή εἶνε δυστυχῶς μεγάλη καὶ αἱ ἐλλείψεις πλείσται. Ἐν τούτοις καὶ τὸ μικρὸν Μοσεῖον τῆς Λυκοσοῦρας διὰ τῆς ἀνιδρύσεως τῶν ἀγαλμάτων τούτων γίνεταί ἐν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων δευτερευόντων Μουσείων ἡμῶν καὶ ἡ ἀναπαράστασις τῶν ἀγαλμάτων δύναται ἤδη εὐκόλως νὰ γίνῃ σχεδὸν μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος, τῇ βοήθειᾳ καὶ τῶν πληροφοριῶν τοῦ Παιονίου.

Ἐννοεῖται, ὅτι πλὴν τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Δαμοφώντος, συνεκολλήθησαν καὶ ἄλλα γλυπτὰ δευτερευούσης σημασίας, ἐν οἷς ἐξέχει μία ἱερὰ τράπεζα, ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς ὁποίας εἶνε ἀναγεγλυμμένοι δύο λέοντες ἀντιποῖ, ἔχοντες τοὺς προσθίους πόδας ἐπὶ μεγάλου κυμβάλου.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΦΙΓΑΛΙΑΝ

Ἐν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι ἀρχαῖος ναὸς, ὅστις διετήρησεν ἀναλλοιώτως πάσας τὰς ἐσωτερικὰς αὐτοῦ

λεπτομερείας, ὥστε νὰ παρέχῃ τελείαν τὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας διαρρέσεως αὐτοῦ, οὗτος εἶνε ὁ ἐν Βάσαις τῆς Φιγαλίας ναὸς τοῦ Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος. Ἔργον τοῦ κατασκευάσαντος τὸν Παρθενῶνα ἀρχιτέκτονος Ἰκτινίου, προκαλεῖ ἀκόμη τὸν θαυμασμὸν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, ὅστις κατ' ἔτος εἰς οὐδὲν λογίζεται τὰς ταλαιπωρίας τοῦ ἐπιπόνου μέχρις αὐτοῦ ταξειδίου, ἕνα ἀποθαυμάσῃ τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης, μετ' ἧς ἔχει ἐξεργασθῇ τὸν βαρὺν ὀρειὸν ρυθμὸν τοῦ ὀξυχοῦ ἀρχιτέκτων.

Ἡ ἀνασκήλωσις τοῦ ναοῦ τούτου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καταγίνεται ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρία, συνετελέσθη κατὰ τὸ πλεῖστον πλέον ἐκ τοῦ εἰς σωρὸν ἀποκειμένου ἀρχαίου αὐτοῦ ὕλικου. Διότι πλὴν τῆς περιστάσεως αὐτοῦ, ἧτις εἶνε μυστήριον πῶς συνεκρατήθη, πάντα τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ οἰκοδομήματος μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ὀρθοστάτου τοῦ σηκοῦ, εἶχον καταρρεύσει. Κατέκειτο δὲ φύρδην μίγδην τὸ ὕλικόν τοῦ κτερίου τούτου, εἰς ἣν κατὰστασιν τὸ εἶχεν ἀφίσει ἡ ἐν ἔτει 1818 γενομένη ἀναμέσιν αὐτοῦ ἀνεύρεσις καὶ διαρπαγὴ τῶν 23 γλυπτῶν μετωπῶν, αἵτινες ἀπέτελουν τὴν ζωφόρον, ἧτις ἐκόσμηε τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σηκοῦ αὐτοῦ καὶ αἵτινες παριστάνουσαι τὴν μάχην τῶν Λαπιθῶν καὶ τῶν Κενταύρων, καὶ τὴν μάχην τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀμαζόνων, στολίζουσι σήμερον τὴν γλυπτοθήκην τοῦ Λονδίνου.

Μέχρι τοῦδε ἔχουσι συμπληρωθῆ οἱ τοῖχοι τοῦ σηκοῦ μέχρι τοῦ ὕψους τῶν ἐπικράνων τῶν παραστάδων, ἡ ἀνατολικὴ θύρα, πλὴν ὀλίγων ἐκ τῶν ἀνωτέρων δόμων ταύτης καὶ ἡ βορρεια εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ ὕψους αὐτῆς περιήτοι. Πρὸς τούτοις οἱ ἐσωτερικοὶ ἡμικίονες, πλὴν τῶν δύο πλαγίων, ὧν ἐλάχιστοι δόμοι μόνον ἐπετέθησαν. Ἡ συμπλήρωσις τῶν θυρῶν δὲν ὑπάρχει ἐλπίς, ὅτι θὰ γίνῃ δι' ἀρχαίων λίθων, διότι ὀλίγοι ἐκ τούτων ἀπομένουσι καὶ οὗτοι ἡκρωτηριασμένοι. Δυστυχῶς τὴν ἐργασίαν ταύτην διέκοψεν ὁ ἐπεληθὴν θάνατος τοῦ ἐκτελοῦντος ταύτην μηχανικοῦ τῆς Ἐταιρίας Ν. Ἰωαννίτου.

Ἐκτὸς τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ ναοῦ τούτου, ἧτις εἶνε ἐν τῶν ὠραιότερων ἔργων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας, καταγίνεται αὕτη διὰ καταλλήλων τεχνιτῶν εἰς τὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων λατομείων ἐξαγωγήν καὶ παρασκευὴν τῶν λίθων, δι' ὧν πρέπει ν' ἀντικατασταθῶσιν αἱ συντετριμμένα πλάκες τοῦ στυλοβάτου, ὅπερ θὰ συνετελέσθῃ ἰδίως εἰς τὴν στερέωσιν τοῦ οἰκοδομήματος, ἧτις θὰ εἶνε ἡ ἐπίστεψις τοῦ ὠραίου αὐτοῦ ἔργου τῆς.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΝ

Εἰς τὴν Χαιρώνειαν, ἧτις προσέθεσε μίαν σελίδα ἡρώϊσμου εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ἀλλ' ὑπῆρξε συγχρόνως καὶ τὸ πεδῖον, εἰς τὸ ὅσιον ἐπαίχθη διὰ νὰ ἀπολεσθῇ δυστυχῶς ἡ ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία, δύο εἰδῶν ἐργασίαι συνετελέσθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

Συνεπληρώθη ἡ ἐσωτερικὴ διακόσμησις τοῦ παρὰ τὸν ὀνομαστὸν Λέοντα ἀνεγερθέντος Μουσείου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐτοποθετήθησαν αἱ κατασκευασθεῖσαι προηθῆκα πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν εὕρημάτων. Θησαυρὸν τοιούτων ἀληθῶς ἀποτελεῖ τὸ πλῆθος τῶν ὀστράκων τῆς λιθίνης ἐποχῆς, ἅπερ θαυμασίως συγκολληθέντα παρουσιάζουσι ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντα καὶ πρωτοφανῆ ἀγγεῖα. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἥττονος ἐνδιαφέροντος καὶ τὰ ἐκ τοῦ τύμβου τοῦ Δραχμανίου προερχόμενα τῆς χαλκῆς ἐποχῆς τελειότατα ἀγγεῖα. Ἐν μάλιστα ἐξ αὐτῶν μέγα, εἶνε κατὰ μὲν τὸ σχῆμα πρωτοφανές, κατὰ δὲ τὸν διάκοσμον ἀποτελεῖ τὸν κρικὸν τὸν συνδέοντα τὰ γεωμετρικὰ ἀγγεῖα τῆς λιθίνης μετὰ τῶν γεωμετρικῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ἐνῶ ἕτερον παρουσιάζει πολλὴν τὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀγγεῖα τῆς Θήρας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς συντελεσθεῖσης ταύτης ἐργασίας ἐντὸς τοῦ Μουσείου, ὅπου ἐτοποθετήθησαν καὶ αἱ εὐρεθεῖσαι ἐπιγραφαί, ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ ἐφόρου κ. Γ. Σωτηριάδου α') πλησίον τοῦ θεάτρου, ὅπου εὐρέθησαν τρία ἐπιγράφα βάρθρα, β') εἰς τὴν προϊστορικὴν μαγούλαν Μπαλωμένου, ἐξ ἧς ἀφθονος προέκυψεν ἀμνητὸς προϊστορικῶν εἰδωλίων, ἐργαλείων καὶ ἀγγείων καὶ γ') παρὰ τὸ Μαντεῖον τῶν Ἀθῶν, ὅπου ἀνεσκάφησαν τάφοι τοῦ Δ' αἰῶνος πλήρεις παντοειδῶν κτερισμάτων. Ὡσαύτως πλουσία ἀπέβη ἡ συκομιδὴ ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀρχαίας Ἀμδρόσου. Εἰς δακτύλιος χρυσοῦς μετ' ἐγγλυφον λίθον, ἐν ἀργυροῦν πινάκιον, πολλὰ χαλκᾶ κλπ. εἶνε τὰ καλύτερα τῶν εὕρημάτων. Εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ Μουσείου τούτου συνέβαλε πολὺ καὶ ἡ δαψιλὴς ἀπόδοσις τῶν περὶ τὸν Ἐξαρχον καὶ τὸ Δίστομον τάφων, πρὸ πάντων δὲ ἡ ἀνεκτίμητος συμβολὴ τοῦ Ὀρχομενοῦ διὰ τῶν μινυείων, μυκηναίων καὶ γεωμετρικῶν ἀγγείων του.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον μέρος τῶν γενομένων ἐνταῦθα ἐργασιῶν ἀποτελεῖ ἰδίως ἡ κατὰ τὴν θέσιν Ἀργίος Θεόδωρος παρὰ τὸ Δίστομον ἀνακάλυψις μεγάλου νεκροταφείου, μέχρι τῶν τάφων τοῦ ὁποίου δὲν ἐφθασεν ἀκόμη ἡ σκαπάνη τῶν ἐκ Λεβαδείας καὶ Θηβῶν τυμφορῶν. Τὸ νεκροταφεῖον τοῦτο περιέχει ἑκατοντάδας τάφων καὶ τινὰς τύμβους. Ἐκ τῶν ἐν τινὶ τάφῳ κτερισμάτων ἀξία σημειώσεως εἶνε δύο ὠραῖοι χρυσοὶ δακτύλιοι καὶ δύο ἀγγεῖα μετ' ἐπιπλάστομα, ὧν ἕκαστον συγκοινωνεῖ πρὸς ἴδιον διαχώρισμα τοῦ ἀγγείου.

Πλησίον τούτου ἀπεκαλύφθη περίβολος τετράπλευρος μετ' ἐπιπλάστομα ἰσχυρὸν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει πληθὺς θραυσμάτων μυκηναϊκῶν ἀγγείων. Εἰς τ' ἀνώτερα τοῦτου στρώματα εὐρέθησαν τάφοι γεωμετρικοί, ὑπερθεν δὲ τούτων τρεῖς ἑλληνικῆς ἐποχῆς μετ' ἀγγείων χαλκῶν ἀκεραίων. Τὸ μέρος τοῦτο ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπῆρξεν ἄλλοτε σπουδαῖον μυκηναϊκὸν κέντρον, ὧς ἐκ τῆς πληθῆος τῶν τάφων. Ἡ ἀκρόπολις πρὸς τὴν

ὅποιαν ἄγει στενή ἐκ τοῦ λιμένος ὁδός, φαίνεται, ὅτι κατωκλήθη καὶ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, ὡς ἐκ τῶν λιθίνων καὶ τῶν ἐξ ὄψιανου ἐργαλείων τὰ ὅποια ἐν τισι τῶν στρωμάτων αὐτῆς ἀνευρέθησαν.

Ὁ κ. Σωτηριάδης πολὺ κατέγινεν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ Φωκικοῦ, τοῦ κτιρίου τούτου, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο αἱ Φωκικαὶ συνελεύσεις. Πρὸς τοῦτο ἀνεκάλυψε τὴν *Σχιστὴν ὁδὸν*, ἣν ἀναφέρει ὁ Παυσανίας καὶ τὴν ὁποῖαν ἀνεῦρεν εἰς τὴν θέσιν Νταβελεία, ἐλπίζε δὲ ὅτι εὐρίσκειται ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, διότι ἀπεκάλυψεν ἤδη ἐξ ὀγκωδαστάτους λίθους, οἵτινες ἦσαν βάσεις στήλων ἐνεπιγράφων. Εἰς τὴν πεποιθήσιν ταύτην πολλὰ τεκμήρια συντελοῦσιν, ἐπὶ πλεόν δὲ τὸ κατάλληλον τῆς θέσεως, κειμένης εἰς ὠραίαν λεκάνην κατάρρυστον ὑπὸ ὑδάτων, περιβαλλομένην ὑπὸ βουνῶν καὶ προστατευομένην ὑπὸ δύο φρουρίων. Ἀλλὰ καὶ ἡ σημερινὴ τῆς ὀνομασίας «*στά μάραθα*», ἣτις ἀπ' αἰῶνων βεβαίως εἰς αὐτὴν ἀπεδόθη, ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὴν ἀληθῶς ἐνδειξιν.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΥΒΟΙΑΝ

Ἀπὸ τινων ἐτῶν ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐν Εὐβοίᾳ ἐκτελεῖ ὁ γυμνασιάρχης κ. Ν. Παπαθασσιλείου, καταγινόμενος σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐξερεύνησιν ἰδίως τάφων. Κ' ἐφέτος ὅμως τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τούτων ὑπῆρξαν πάλιν πενιχρά. Τάφους προϊστορικῆς ἐποχῆς ἀνεῦρε καὶ ἄλλους παρὰ τὴν Χαλκίδα μὲ τὰ συνήθη κτερίσματα, ἦτοι κάτοπτρα καὶ χαλκᾶς περόνας καὶ μὲ δύο νέου εἶδους ἀγγεῖα, ἦτοι μίαν πρόχουν ἐρυθρὰν μὲ βάσιν στρογγύλην, μακρὸν λαιμὸν καὶ ραμφοειδῆ στόμιον καὶ ἐν ποτήριον μέλαν μὲ λαβὴν πλατυνόμενον κατὰ τὰ χεῖλη πρὸς τὰ ἔξω.

Ἐκτὸς τῶν τάφων τούτων ἀνέσκαψε καὶ τρεῖς ἄλλους ἐκ τῶν λεγομένων θαλωτῶν τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς.

Εἰς τοὺς τάφους τούτους, οἵτινες ἦσαν βεβαίως οἰκογενειακοί, εἶχον ἀποθετῆ νεκροὶ πλείονες τοῦ ἐνὸς εἰς διαφόρους ἐποχάς, ἀλλ' εἶχον οἱ τοῖχοι αὐτῶν καταρρεῦσαι. Ὁ εἰς τούτων εὐρέθη εἰς Ὁξύλιθον, περιεῖχε δὲ, πλὴν τῶν ἐν διαλύσει σκελετῶν, τὰ λείψανα ὄρου, ἀποτελομένου ἐκ κόκκων κυανῶν ἐκ διατρήτου λίθου φέροντος ἐγγεγλυμμένην δορκάδα ἐν μέσῳ δένδρων καὶ ἐκ κόκκων διατρήτων ἐξ ἀμεθύστου ἔχοντος ἐντομάς.

Πλὴν τῶν ἀνθρωπίνων ὀστέων ὑπῆρχε πλῆθος ὀστέων βοῶν, προβάτων, αἰγῶν, χοίρων καὶ κάπρων. Ὡσαύτως ἐν αὐτῷ ὑπῆρχον συντρίμματα ἀγγείων, 26 κομμοειδῆ ἀντικείμενα ἐκ πυρίτου λίθου κ.λ.π.

Ἄλλος τάφος τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἀνευρέθη εἰς θέσιν Βρυσάκι, ὧραν περίπου τοῦ Ἀλιβερίου ἀπέχουσαν, καὶ ἕτερος παρὰ τὴν κόμην Μπελοῦσια ἀριστερᾶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς Κόμην.

Καὶ οἱ δύο οὗτοι τάφοι οὐδὲν τὸ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέ-

ρον παρουσιάζουσιν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ πρῶτος τούτων περιεῖχε νεκροὺς κεκαυμένους.

Καὶ ἐν οἰκοδόμημα κείμενον πέραν τοῦ ἐν Ὁξύλιθῳ ποταμοῦ ἀνέσκαψεν ὁ κ. Παπαθασσιλείου, χωρὶς ν' ἀποδῶσῃ ἀντικείμενόν τι ἀρχαιολογικῆς ἀξίας καὶ χωρὶς ν' ἀκριβωθῇ ἢ ἰδιότης του, διότι εἶχε διὰ τοῦ χρόνου τοιαύτας μεταβολὰς ὑποστῆ, ὥστε ν' ἀπορῆ τις πλεόν εἰς τί ἀρχικῶς ἐχρησίμευεν.

Καὶ ἄλλας ἐργασίας ἀναξίας λόγου ἐπεχείρησεν ἐν Εὐβοίᾳ ὁ κ. Παπαθασσιλείου διὰ ν' ἀποδειχθῇ δυστυχῶς, ὅτι ἐκτὸς τῆς Ἐρετρίας, τίποτε ἄλλο ἀξίον προσοχῆς καὶ μελέτης δὲν παρουσίασε μέχρι τοῦδε ἢ Εὐβοία, ἀφοῦ μᾶς ἀποκρύπτει ἐπιμόνος καὶ τὸν χώρον ὅπου ἠγείρετο ἄλλοτε ὁ διάσημος ναὸς τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος.

ΕΝ ΤΕΓΕΑ

Εἰς τὸν νεαρὸν ἀρχαιολόγον κ. Κ. Ρωμαῖον ἀνετέθη ὑπὲρ τῆς ἐταιρίας ἢ παρὰ τὸ τεγεατικὸν χωρίον Μαυρίκι: ἀνασκαφὴ ἐνὸς ἀφανοῦς ἐρειπίου, ὅπερ παρῆχε, μὲν ὄρατὰ, ἐλάχιστα σημεῖα ὑπάρξεως. Ἡ ἐργασία αὕτη διήρκεσε μὲν 10 ἡμέρας καὶ εἰς τὸ διάστημα αὐτῶν ἐξήχθησαν πλείστα μαρμάρια τεμάχια κίωνων καὶ ἐκ τοῦ θριγκοῦ, ὥστε νὰ καθίσταται δι' αὐτῶν δυνατὴ ἢ ἀναπαράστασις τοῦ ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ κειμένου ἄλλοτε ἀρχαιοτάτου ναοῦ.

Ὁ ναὸς οὗτος ἦτο δωρικῶν ρυθμοῦ καὶ ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἡμισυ μέρος καλῶς διατηρουμένου στυλοβάτου αὐτοῦ, πρόστυλος μὲτὰ 4 κίωνων καὶ ἀνευ πτεροῦ. Τὰ τεμάχια τῶν κιονοκράνων εἶνε ἀρχαῖα, ὡς ἀποδεικνύει ἡ χαρακτηριστικὴ ἐξοίδησις τοῦ ἐχίνου, δὲν εἶνε δὲ τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς τρόπου. Δύο τεμάχια παρουσιάζουσι κατὰ τὸ ὑποτραχήλιον ἐλαφρὰν κοίλανσιν μετὰ γλυπτῶν ἀνθεμίων.

Ἐκ τῶν γλυπτῶν ἔργων εὐρέθησαν δύο τεμάχια ἐκ τοῦ ἐνδύματος τοῦ κολοσσικοῦ ἀγάλματος γυναικείας θεότητος ὁμοίου πρὸς τὰ τῆς Λυκοσοῦρας. Προσέτι εὐρέθησαν εἰς τεμάχια τρεῖς ἀρκαδιοὶ Ἑρμαῖ, ὡς καὶ τρεῖς ἄλλοι παριστῶντες ἕκαστος τρεῖς σύνεχεις τοιούτους.

Μικρῶν εὐρημάτων ἀπέδωκε πλῆθος ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη. Τ' ἀρχαιότερα τούτων (μυκηναϊκῆς καὶ γεωμετρικῆς περιόδου) ἀνήκουσι βεβαίως εἰς προγενέστερον τοῦ μαρμαρίνου ναοῦ ἱερὸν, ἐνῶ τὰ νεώτερα ἀνήκουσιν εἰς αὐτὸν καὶ εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον πηλῖνα: κόραι. Τὰ πρῶτα ἀποτελοῦνται ἐκ μικρῶν ἀγγείων μυκηναϊκῶν καὶ γεωμετρικῶν, εἰδωλίων χαλκῶν ἴππων, ἀνδρῶν, πτηνῶν, σφραγίδων μετὰ κοσμημάτων, τριῶν σκαρβαίων, ἐκ πορπῶν, περονῶν καὶ διαφόρων ἐκτύπων χαλκῶν ἐλασμάτων κλπ. Ἐκ τῶν πηλίνων τὰ πλεῖστα εἰκονίζουσι γυναικείας μορφάς, τινὰ δὲ ζῶα,

ἐν οἷς ὑπερτεροῦσιν οἱ κῶνες. Ἐξ ὧν τούτων εἰκάζεται, ὅτι πρόκειται περὶ Ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον μέρος ἀποτελεῖ τὸ εὐθὺς ἔξω τοῦ περιδόλου τοῦ ἀρχαίου τείχους τῆς Τεγέας ἀνευρεθὲν ἀρχαῖον πολυάνδριον μετὰ πλειόνων τῶν ἐννεά νεκρῶν. Οἱ ταφέντες εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἦσαν ἀναμφισβητήτως πολεμισταί, ἢ δὲ ταφῆ των ἐγένετο δημοσίᾳ ὑπὸ τῆς πόλεως. Διότι παρὰ τὸ πολυάνδριον εὐρέθη στήλη μετ' ὀνομάτων ἀναγεγραμμένων κατὰ φυλάς. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ μέσον τοῦ Δ' αἰῶνος, ἐποχὴν τῆς ἐξάρσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν Ἀρκαδῶν ἐνεκα τῆς ταπεινώσεως τῆς Σπάρτης. Εἰς ἐκ τῶν σκελετῶν εὐρέθη μὲ τὴν χεῖρα καμπτομένην κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ διευθυνομένην πρὸς τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ εἶχε πέσει: κτυπηθεὶς κατὰ τὸ μέρος τοῦτο, εἰς τὸ ὅποιον ἔσυρε τὴν χεῖρα τὸ προξενηθὲν ἐκ τοῦ κτυπήματος ἄλγος.

ΕΙΣ ΤΟ ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΝ

Ὁ Ἀμφιάραος ἦτον εἰς τῶν ἐπτὰ Ἀργείων ἡρώων, οἵτινες ἐξεστράτευσαν ἐπὶ Θήβας. Τὴν ἀτυχή ἔκδοσιν τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἐγνώριζε, διότι ἐνεφορεῖτο μαντικῆς δυνάμεως, ὥστε νὰ γνωρίζῃ τὰ τ' ἐόντα, τὰ τ' ἐσόμενα πρὸ τ' ἐόντα. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἤτηθεὶς κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Διός, διαταγῆ τοῦ ὁποῖου ἠνοιχθῆ ἡ γῆ καὶ κατέπιεν αὐτὸν μετὰ τοῦ ἄρματός του. Τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποιον ἢ παραδόσις ἐπιστοποιεῖ, ὅτι ἐτελέσθη τὸ θαῦμα τοῦτο, ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν του. Ἐκεῖ ἠγέρθη εἰς αὐτὸν ναὸς καὶ τὸ μαντεῖον του μέχρι: τῶν χριστιανικῶν χρόνων ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων τοῦ κόσμου. Τοὺς χρησμούς του ἐπεκαλέσθη ὁ Κροῖσος προτοῦ ἐμπλακῆ εἰς πόλεμον μετὰ τῶν Περσῶν. Αὐτοὺς συνεβουλεύθη ὁ Μαρδόνιος πρὶν στρατοπεδεῦσθαι ἐν Πλαταιαῖς καὶ εἰς τὸ αὐτὸ εὐλαβῆς προσκυνητῆς προσήλθεν ὁ Παῦλος Αἰμίλιος, ἀφοῦ κατενίκησε τὸν Περσέα.

Τοῦ ἱεροῦ τούτου τὰ λείψανα ἀπὸ τοῦ 1884 ἀπεκάλυψεν ἡ ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία διὰ τοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Β. Λεονάρδου, ὅστις ἔκτοτε κατ' ἔτος δι' ἀνασκαφῶν καταγίνεται εἰς τὸ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦτο. Διότι ἐκτὸς τοῦ ναοῦ καὶ τῶν βωμῶν ὑπάρχουσι στοαὶ καὶ θέατρον καὶ διάφορα ἄλλα οἰκοδομήματα, ἐπιγραφαί, βάρβα ἀνδριάντων κλπ. Δυστυχῶς τοῦ Ναοῦ τὸ ἡμισυ παρέσυρεν ὁ χειμᾶρρος, ἐκ δὲ τοῦ θεάτρον μόνον τὸ μέρος τῆς σκηνῆς σώζεται.

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐργασίαι περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς δεξιᾶς δὲ τῆς τοῦ χειμᾶρρου, ὅπου εὐρέθησαν δωμάτια, μετὰ τῶν ὁποίων διήκει μακρὰ ἀρχαία ὁδὸς ἀγούσα πρὸς δυσμὰς. Παρὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἄλλα δωμάτια καὶ μία πάροδος. Ἐν τινι τῶν δωμάτων τούτων εὐρέθη κρίκος χρυσοῦς ἐνωτίου συγκαίμενος ἐκ

κεφαλῆς λέοντος καὶ σώματος ὀφιοειδοῦς. Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος εὐρέθησαν τεμάχια πηλίνων ἀγγείων λ. χ. σκύφων μετὰ ραβδωτῶν ἢ ἄλλων ἐκτύπων κοσμημάτων καὶ τινὰ νομίσματα χαλκᾶ Βοιωτῶν κλπ. ἐλληνικῶν χρόνων. Ὡσαύτως εὐρέθησαν καὶ σταθμῖα πηλῖνα πυραμιδοειδῆ καὶ κωνικὰ καὶ τινὰ χαλκωμάτια.

Τὸ ἱερὸν τοῦτο κεῖται παρὰ τὸ χωρίον Κάλαιμος τῆς Ὀρωπίας εἰς θέσιν χλοερὰν ἀνοικομένην ἡρέμα πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ πρὸς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΡΚΑΔΙΑΝ

Τὴν ἀναζήτησιν ἀρκαδικῶν πόλεων χάριν ἀνθρωπολογικῶν ἰδίως μελετῶν ἀνέλαβεν ὁ κ. Κλων Στέφανος, ὁ ἰδρυτῆς τοῦ ἐντὸς τῆς Ἀκαδημίας λαθροβιοῦντος ἀνθρωπολογικοῦ μουσείου, ὅπερ προῦρῆται λίαν προσεχῶς νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἐκπλήξει μὲ τὰς ἐπὶ τῶν σοφῶν παρατηρήσεών του ἐρειδομένης περιέργους ἀνακαλύψεις περὶ τῶν φυλῶν, αἵτινες διήλθον διὰ τῆς ἐλληνικῆς Χερσονήσου.

Δυστυχῶς ἐκ τῶν ἐφετεινῶν ἐργασιῶν του δὲν συνεκόμισεν ἀποτελέσματα ἀνάλογα πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἐτῶν, διότι εὐρε μὲν τὰ ἐρείπια κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῆς ἀρχαίας πόλεως Θωκνίας (Κνωσίας) μετὰ τοῦ χωρίου Βρωμοσέλας καὶ τῶν λόφων Μουριάς καὶ Παραδορίου, ἦτοι λείψανα τειχῶν ἐκ λίθων ἀργῶν δι' ἀπλοῦ πηλοῦ ἐκτισμένων, ἀλλὰ δὲν ἐξήγαγεν ἐξ αὐτῶν οὐδὲ θραῦσμα ἀγγείου, ἕνα ἐξ αὐτοῦ μαρτυρηθῆ ἢ τῶν χωρῶν αὐτῶν μετὰ τῆς Κρήτης στενῆς σχέσις. Ἄγεται δὲ ἐκ τούτου εἰς τὸ πιθανὸν συμπέρασμα, ὅτι οὐδεὶς παλαιάτατος οἰκισμὸς σημασίας τινὸς ὑπῆρξεν αὐτόθι: καὶ ὑποθέτει ὅτι, πλὴν ἀρχαιοτάτου ἀποικισμού ἐξ Ἀρκαδίας εἰς Κρήτην, παλίνδρομον ρεῦμα ἐκ Κρήτης εἰς Ἀρκαδίαν ἐγένετο εἰς ὑστερωτέρους χρόνους. Οἱ πλακόκτιστοι ὡσαύτως τάφοι, οὗς ἐξερεύνησε, πλὴν τοῦ ἐκτάδην καὶ ὑπτίως κειμένου νεκροῦ, ἐν ἕκαστος ἐνέκλειεν, οὐδ' ἴχνος κτερισμάτων περιεῖχον.

Μεζόνος ὀπισθοῦν σπουδαιότητος ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὴν ἀριστερὰν δὲ τῆς τοῦ Ἀλφειοῦ, εἰς θέσιν Ἀρμακούδια μετὰ τῶν χωρίων Κυπαρισσιῶν καὶ Μαυριάς ἀποκάλυψις τῆς πόλεως Τραπεζοῦντος, διότι ἀνεῦρε τὰ θεμέλια τῶν οἰκοδομῶν αὐτῆς καὶ πλῆθος τεμαχίων τροχοποιήτων ἀγγείων τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, φερόντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μέλαν ἐπίχρισμα. Πλησίον ἐκεῖ κατὰ τὴν θέσιν Κωστή Ράχη ἀνεκάλυψε μικρὸν κολωνόν, οὐτινος ἀνασκάψας τὴν κορυφὴν εὐρε τρεῖς ἐπαλλήλους τάφους μετ' ὀλίγων κτερισμάτων ἐξ ἀγγείων πηλίνων τροχοποιήτων ἀκόσμων καὶ δύο χαλκῶν καρφίδων.

Ὡσαύτως εἰς θέσιν Μουρναράκια ἀνέσκαψεν ἄλλον κολωνὸν ἐγκλείοντα ὄστεῶνας δευτέρας ταφῆς καὶ τάφους πρώτης. Ἐν ἐκάστῳ ὄστεῶν ὄστὰ πλειόνων νεκρῶν ἦσαν ἐρριμμένα ἀναμῆξ μετὰ κτερισμάτων τῶν πλείστων πηλίνων τεθραυσμένων ἀγγείων. Πολλὰ τού-

των φέρουσι κοσμήματα γραπτά, τινὰ δὲ έντυπα, οὐδὲν δὲ χαρακτόν. Ἀξιοσημείωτα εἶνε τεμάχια τινὰ μετὰ κόσμου φυτικῶ ἐπὶ πεδίου μέλανος καὶ ἄλλα φέροντα ἀνθρωπίνους παραστάσεις ἐρυθρὰς ἐπὶ πεδίου μέλανος. Εὐρήματα ἐκ μετάλλου εἰσὶ δύο χαλκοὶ δίσκοι μετ' έντύπων κοσμημάτων, ὡς καὶ δύο χαλκοὶ λαβαί, ὧν ἡ μία παριστάνει θεάν. Τεμάχια κοχλιαρίου καὶ κρίκοι τινὲς ἐπίσης χαλκοὶ, ἐκ σιδήρου δὲ τεμάχιον σπάθης. Κατὰ τὰ κράσπεδα τοῦ κολωνοῦ τούτου εὐρέθησαν τάφοι καθ' ὅλα σχεδὸν ὅμοιοι πρὸς τοὺς τῆς Θωκνίας.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ

Εὐτυχέστεραι εἰς ἀποτελέσματα παντοδαπὰ ὑπῆρξαν αἱ ἐν διαφόροις μέρεσι τῆς Θεσσαλίας ἐνεργηθεῖσαι ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ ἀκαταπονήτου ἀρχαιολόγου κ. Α. Ἀρβανιτοπούλου.

Ἐπὲρ τὰ Καλύβια Ἀλυκῶν καὶ οὐ μακρὰν τοῦ νοτίου τείχους τῶν ἀρχαίων Παγασῶν ὑπάρχει λόφος, περιτὸν ὅποιον ἦσαν διεσπαρμένα θραύσματα μαρμάρων ἐξ ἀνθεμίων καὶ στηλῶν ἐπιτυμβίων. Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ἐνῆργησεν ἀνασκαφὴν ὁ κ. Ἀρβανιτοπούλος, ἀπεκάλυψε δὲ δι' αὐτῆς παμμέγεθες οἰκοδομήματα, οὕτινος οἱ τοῖχοι ἦσαν καλῶς εἰργασμένοι ἐκ μεγάλων μαρμαρολίθων. Τὸ μεταξὺ τῶν δύο ἀποκαλυφθέντων τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος τούτου δάπεδον εἶχε κτισθὴ δι' ὧμῶν πλίνθων στηριζομένων ἐπὶ χαλκοστρώματος, ὡς ὑπόστρωμα τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν πολυάριθμα ἐπιτύμβια μνημεῖα ἐρριμμένα μετ' ἀμελείας καὶ τεθραυσμένα. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἐξήγαγεν 250 ἐπιτυμβίους στήλας ὧν αἱ πλείστα φέρουσι γραπτὰς πολυμόρφους παραστάσεις καὶ κοσμήματα τοῦ γείσου, τοῦ ἀετώματος καὶ τῆς ἀντηρίδος γραπτὰ ἐπίσης διὰ χρωμάτων. Ἐκ τούτων σώζονται: ἄριστα 1) Ἡ στήλη τῆς Πηνελόιδος ἀκεραία· γυνὴ καθήμενη ἐν χειραφίᾳ μετ' ἀνδρὸς ὀρθοῦ. 2) Ἡ τοῦ Στρατονίκου καθήμενη ὡσαύτως, ἐν χειραφίᾳ μετ' ὀρθοῦ. 3) Ἡ τοῦ Λυσίππου νεανίου, οὐ ἐνώπιον ἴστανται δύο ὀρθοί, 4) Τεσσάρων μορφῶν, ἐν αἷς γυνὴ ἀρτιτόκος ἐπὶ κλίνης θνήσκουσα, 5) Δύο μορφῶν· γυνὴ καθήμενη, ἧς ὀπισθεν ὀρθὴ θεράπαινα, 6) Γυνὴ καθήμενη ἧς ὀπισθεν θεράπαινα ἐν χειραφίᾳ μετ' ἀνδρὸς ὀρθοῦ, 7) Γυνὴ καθήμενη κρατοῦσα παιδίον ἐν ἀγκάλῃ, ἧς ἔμπροσθεν θεράπαινα.

Ἐτεροι ἐπτὰ στήλαι σώζονται με εὐδιακρίτους παραστάσεις. Ἐπίσης ἐσώθη στήλη μετ' ἀνθεμίου τοῦ Διοδότου μετ' ὠραίων γραπτῶν κοσμημάτων. Πρὸς τούτοις στήλαι τινὲς φέρουσιν ἐπιγράμματα, πᾶσαι δὲ σχεδὸν ἐπιγραφὰς τῶν θανόντων καὶ ἐθνικὰ ἐξ ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Τρεῖς φέρουσι παρὰ τὰς ἑλληνικὰς αὐτῶν ἐπιγραφὰς καὶ μετάφρασιν αὐτῶν φοινικιστί.

Ἀποκαλυπτομένου τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ οἰκοδομήματος ἐξήχθησαν περὶ τὰς 100 νέαι στήλαι, ὧν

αἱ πλείστα φέρουσι παραστάσεις διακρινόμενας ὅπως σοὺν καλῶς. Ἐκ τούτων τρεῖς διετηρήθησαν ἄριστα. Ἡ πρώτη παριστάνει ἄνδρα κατακεκλιμένον. Ἡ δευτέρα φέρει πολυχρόμους γραπτὸς ρόδακας ὠραιότητας ἐργασίας καὶ διατηρήσεως· ἀνὴρ ὀρθὸς χαιρετίζων γυναῖκα καθήμενην. Ἡ τρίτη παριστάνει εἶδος τι παραπετασμάτων κλίνης ἢ δωματίου καὶ ἴχνη μορφῶν.

Τῶν ὠραιότερων ἐκ τῶν παραστάσεων τούτων ἀντίγραφα ἔλαβε κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας ὁ ζωγράφος κ. Ζιλλιερών.

Εἰς τὸν Μυστράν

Καὶ ἡ Βυζαντινὴ τέχνη ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἀποτελεῖ σπουδαῖον μῆλημα τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας. Ἀφότου μάλιστα ἐπιστήμονες Ἕλληνες εἰδικῶς ἐγκύψαντες εἰς τὸν κλάδον τούτον τῆς ἀρχαιολογίας κατήλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐξέλιπε πᾶς πλέον δισταγμὸς καὶ φόβος τῆς. Τούτους προσέλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς καὶ δι' αὐτῶν προβαίνει θαρραλέως πλέον εἰς τὴν στερέωσιν καὶ συντήρησιν τῶν ὠραίων καὶ ἱστορικῶν μνημείων τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς.

Ὁ κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου μύστις τῆς Βυζαντινῆς τέχνης ἐπεδόθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν ἀναστήλωσιν, τὴν στερέωσιν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν πολλῶν οἰκοδομημάτων, τὰ ὅποια ἐν τῇ περιόδῳ αὐτοῦ ἐγκλείει ὁ Μυστράς, ἡ ἀκρόπολις αὐτῆ τῶν Δεσποτῶν τῆς Λακεδαιμόνος. Ἡ ἐργασία αὕτη ἀπαιτεῖ καὶ δαπάνην καὶ κόπον. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον μᾶς ἐξασφαλίζει ἡ γενναϊότης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου μᾶς ἐγγυᾶται ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀξία τοῦ κ. Ἀδαμαντίου.

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου ἤρξατο τῶν ἐν Μυστρᾷ ἐργασιῶν τοῦ ὁ κ. Ἀδαμαντίου, στρέψας ἀμέσως τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν Ἄνω Πόλιν ὅπου κείνται τὰ παλάτια τῶν Δεσποτῶν. Ἐκεῖ ἰσοπεδῶθη ὁ νάρθηξ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅστις εἶχε καταχωσθῆ ἐκ τῆς καταπεσοῦσης καμάρας, ἔστερεώθησαν δὲ καὶ αἱ μὲν συγκατατούμεναι τοιχογραφίαι του. Ὡσαύτως κατηδαφίσθησαν καὶ ἀνεκτίσθησαν τὰ σεσαθρωμένα μέρη τῶν παρατεταχισμένων κατὰ τὴν Β. καὶ Ν. πλευρᾶν τοῦ ἐξωνάρθηκος τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγ. Θεοδώρων δύο πύργων, συνεπληρώθησαν τὰ κενὰ τῆς στέγης αὐτοῦ καὶ ἐφιλοτεχνήθησαν ὁδοντωτὰ κοσμήματα ὑπάρχοντα ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ἱεροῦ. Ἐν γένει ἐτελέσθη πᾶσα ἐργασία ἀφορῶσα τὴν ἀνάκτισιν καὶ στερέωσιν τοῦ ναοῦ τούτου, ἐξ οὗ ἀπέμεινε μόνον ἡ ἀναστήλωσις τῶν καταπεσόντων κιονίσκων τοῦ κομφοῦ τιμπάνου του.

Καὶ εἰς τὴν Περίβλεπτον ἐγένε ἀρκετὴ ἐργασία. Ἡ πρόσοψις τοῦ ἐστιατορίου τῆς μονῆς ἀνεσκευάσθη ὁλόκληρος κατὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς μορφήν. Οἱ τοῖχοι

συνεπληρώθησαν εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος, ἀνηγέρθησαν αἱ ἠρειπώμεναι ὁδοντωταὶ ἐπάλξεις καὶ ἐσωτερικῶς ἀνεκτίσθησαν καμάραι, ὑπεστηρίχθησαν δὲ συμπληρωθέντες καὶ ἄλλοι τοῖχοι· πύργων τοῦ περιβόλου αὐτῆς.

Ὁ κ. Ἀδαμαντίου ὁμοῦς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπη ταχέως τὸ ἔργον τοῦτο κληθεὶς κατεπευγόντως ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας, ὅπως πρωτοστατήσῃ εἰς τὴν στερέωσιν τοῦ κινδυνεύοντος ναοῦ τῆς ἐν Δαφνίῳ μοναδικῆς ἀληθῶς μονῆς τῶν χρόνων τούτων.

Εἰς τὸ Σούνιον

Τὸ Σούνιον εἶνε τὸ ἐπιστημονικὸν φρούριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀσφαλῶς περιεχαρακώθη ὁ Ἐφορος τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Β. Στάης, ἵνα μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων αὐτοῦ, ἐκσφενδόνισῃ τὴν περὶ τῆς ὀνομαστῆς αὐτῆς ἄκρας τῆς Ἀττικῆς γῆς ἀρχαιολογικὴν μελέτην του, τὴν στηριζομένην ἐπὶ πολυετῶν ἐπιτοπιῶν ἐργασιῶν καὶ ἐπιμόνων παρατηρήσεων.

Ἀφοῦ ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἐξεθρόνισε τὴν ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων καταστάσαν ἐκεῖ Σουναῖα Ἀθηναίων καὶ παλινώρθησε τὸ κράτος τοῦ ὑπὸ τῆς μακροχρονίου παραδόσεως ἐξορισθέντος Ποσειδῶνος, ἀποκατέστησε δὲ τὴν ἱστορικὴν ταύτην ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ὁ Πausanias εἶχε παραχαράξει, κατέγγενε εἰς τὴν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἐξερεύνησιν τοῦ Σουνίου, ὥστε νὰ μὴ προβάλληται οὐδεμία πλέον ἀπορία εἰς τὸ λεπτολόγως ἐρευνητικὸν καὶ ἐκ τῆς μελέτης καὶ τῆς πείρας ἄγαν πεφωτισμένον πνεῦμα του. Τὸ μετ' ὀλίγον ἐκδιδόμενον σοφὸν περὶ αὐτοῦ ἔργον, ἕπερ ὡς ἐκ τῆς πληρότητος αὐτοῦ θ' ἀπομείνῃ μοναδικὸν διὰ τὸ Σούνιον, θὰ ἐπισφραγίσῃ τοὺς λόγους τούτους.

Αἱ εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἐργασίαι τοῦ κ. Στάης ἀπέβησαν καὶ ἐφέτος ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εὐτυχεῖς εἰς εὐρήματα, ἅτινα διανοίγουν ὀρίζοντας νέων εἰκασιῶν καὶ σκέψεων. Ἐξηρευνήθη τὸ περὶ τοῦ Ναοῦ δάπεδον, ὅπου πέρυσιν ἀνευρέθησαν τὰ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ἀγάλματα τῶν δύο ἀρχαϊκῶν Ἀπολλῶνων. Ἐντὸς τῆς χαράδρας ταύτης τοῦ βράχου, τὴν ὁποίαν ἐκάλυπτεν ἡ περικὴ καλουμένη ἐπίχωσις, εὐρέθησαν αἱ κνήμαι τοῦ ἐν τῇ Μουσείῳ ἀνιδρυθέντος ἐνδὸς Ἀπόλλωνος, τεμάχια ἄλλων ἀγαλμάτων, τέσσαρα βάθρα καὶ πόδες κολοσσῶν. Ἀλλὰ τὰ παραδοξότερα τῶν εὐρημάτων παρέσχεν βόθρος τις ὠρυγμένος ἐντὸς τοῦ βράχου πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τοῦ Ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος. Εἰς τὸν βόθρον τούτον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου φαίνεται, ὅτι ἐρρίπτοντο τὰ ἄχρηστα ἀναθήματα, ἵνα διαφύγῃσι πᾶσαν βεδήλωσιν, ὑπῆρχον πλήθος μικρῶν

ἀντικειμένων, ἐν οἷς ἑκατὸν περίπου αἰγυπτιακοὶ σκαραβαῖοι, λίθοι γεγλυμένοι, αἰγυπτιακὰ εἰδῶλια ἐκ πορσελάνης, διακόσια περίπου ἀγγεῖα πρωτοκορινθιακοῦ ρυθμοῦ, πήλινος ὑποδεδημένος ποῦς, ἐργαλεῖα χαλκᾶ, ἀγαλμάτιον πολεμιστοῦ χαλκοῦν, τέσσαρες πινακίδες πήλινοι εἰκονίζουσαι Ἡρακλέα παλαιόντα πρὸς λέοντα, δακτύλιοι, ὄρμοι κ.λ.π.

Ἴσως τὰ ἐπὶ τῶν σκαραβαίων ἱερογλυφικὰ προϋρίσται νὰ δώσουν χρονολογίας καὶ εἰδήσεις ἐνδιαφερούσας.

Τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ ἐρευνηθῶσι τὰ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ βόθρου, διότι ἀναμφιδόλως καὶ αὐτὸς θὰ ἔχη τοιοῦτο χωνευτήριον, τὸ ὅποιον τίς οἶδε ποίας ἀποκαλύψεις ἐπιφυλάσσει.

ΑΛΛΑΧΟΥ

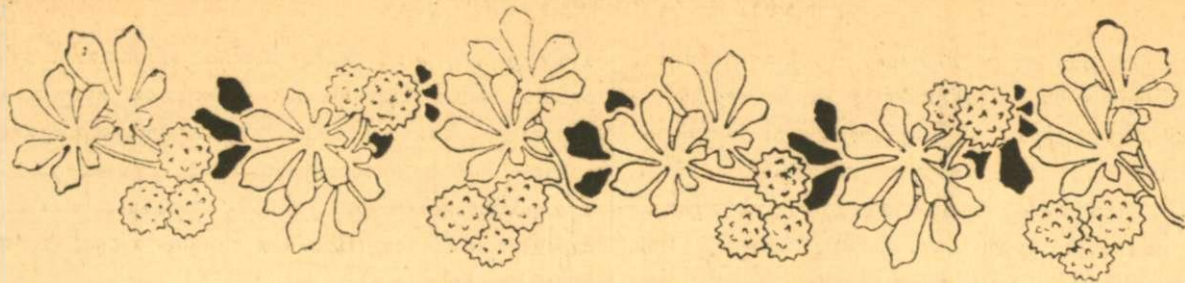
Δύο ἄλλα μέρη εἰς τὰ ὅποια πρὸ ἐτῶν ἐργάζεται ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρία, εἶνε αἱ Μυκῆναι καὶ ἡ Ἐπίδαυρος.

Ἄλλ' εἰς τὴν πολύχρυσον πόλιν τοῦ Ἀγαμέμνονος ἀπὸ τινος συμπληρωτικὰ μόνον ἐργασίαι τελοῦνται. Ὁ καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας κ. Χρ. Τσουντας, στρέψας ἀπὸ τινος τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν προϊστορικὴν κατάστασιν τῆς Θεσσαλίας, μετ' ὀλίγας ἡμέρας δημοσιεύει τὸ παρ' αὐτοῦ ἐκπονηθὲν καὶ δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας ἐκτυπωθὲν σοφὸν σύγγραμμα περὶ τῶν προϊστορικῶν συνοικισμῶν τῆς Θεσσαλίας, ἕπερ εἶνε προῖον μακρᾶς ἐπιτοπίου ἐρεύνης καὶ ἐμβριθοῦς μελέτης τοῦ σοφοῦ τούτου ἀρχαιολόγου.

Διὰ τοῦτο κ' ἐφέτος αἱ ἐν Μυκῆναις ἐργασίαι περιωρίσθησαν εἰς τὴν στερέωσιν μόνον τοῦ τάφου τῆς Κλυταιμίστρας.

Εἰς τὸ ἱερὸν ὁμοῦς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐξηκολούθησαν, ὡς τὸ σῦνηθες, αἱ πρὸ εἰκοσάπενταετίας ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαί, τὸ γιγάντιον τοῦτο ἔργον, ἕπερ μόνος ἀνέλαβε καὶ μετ' ἀξιοθαυμάστου ἐπιμονῆς διεξήγαγεν ὁ Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Γενικὸς Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καββαδίας, ὁ ἀτεγκτος καὶ ἀκαμπτος οὗτος μοχλὸς ὄλης τῆς ἐν Ἑλλάδι τελομένης ἀρχαιολογικῆς ἐργασίας καὶ κινήσεως, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέβη ἡ χώρα ἡμῶν τὸ μοναδικὸν ἐν τῇ κόσμῳ σχολεῖον τῆς Ἀρχαιολογίας.

ΜΙΑΤ. ΑΝΝΙΝΟΣ ΚΑΒΑΔΙΕΡΑΤΟΣ

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΖΩΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΡΟΔΑΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΜΙΑ

ΜΙΑ ΝΥΚΤΑ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗ

«Νύχτα γεμάτη θάματα
Νύχτα σπαρμένη μάγια!...»

Σολωμός

Ἄποψε λάμπει πειδ λευκὸς ψηλὰ ὁ Ἀποσπερίτης
Καὶ στὸν ἀέρα πάλ्लεται μιὰ κάποια νέα ζωὴ,
Τὰ νυχτολούλουδα κρυφὰ τοὺς ἕμεναίους τῶν πλέκουν
Κι' ἀπὸ τοὺς φράχτες χύνεται γλυκὰ ἢ ἀνθοπνοή...

Ἀπὸ χαρὰ ἐρωτόθυμη χτυπᾷ ἡ καρδιά τοῦ Ἀπείρου,
Τὸ κῆμα τώρα ἡμέρωσε καὶ σέρνεται δειλὸ,
Καὶ τὰ λογάκια τραγουδεῖ τὰ αἰώνια καὶ τὰ πλάνα
Στὸ βράχο ποῦ ἐπαράδειρε κι' ἐπαίδεψε τρελλό.

Στοῦ λιμανιοῦ τὴν ἡμερὴ καὶ τὴν πλατειὰ γαλήνη
Ἄποψε καθρεφτίζονται τὰ σπίτια τὰ λευκὰ
Κι' ἐπάνω ἀπ' ὅλα τὸ βαρὺ καὶ τὸ παμπάλαιο κάστρο
Πλέκει τοὺς ἴσκιους γύρω του σὰν πρὶν φανταστικά.

Κι' ἐνῶ ὡς διαμάντι κρέμεται ψηλὰ ὁ Ἀποσπερίτης
Κι' ἐνῶ οἱ ἀνθοὶ ἐρωτεύονται καὶ χύνουν εὐωδιές,
Τόσο τὰ πάθη τὰ σκληρὰ κοιμοῦνται καὶ ἡσυχάζουν
Ποῦ μ' ἓνα νῆμα δένονται καὶ σμίγονται ἢ καρδιές.

Καὶ λὲς ἀπόψε ὅτι κανεὶς δὲν πρέπει νὰ στενάξει,
Ἄποψε ἢ Δύπη θᾶπρεπε βαθειὰ νὰ κοιμηθῆ,
Καὶ περιμένεις τὴ γλυκειὰ κινδάρια τῶν Ἀγγέλων
Κάτου ἀπὸ χέρια ἀόρατα στὰ αἰθέρια ν' ἀκουσθῆ!...

ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ

Σὲ λίγο καὶ τὰ φύλλα θὲ νὰ στρώσουνε
Τὸ Δάσος τὸ παλῆδ κι' ἀγαπημένο...
Δὲ θᾶρθω σὰν καὶ πρῶτα περιπλάνητος
Στὰ δέντρα τὰ ψηλὰ νὰ σὲ προσμένω!...

Τῆς Μοίρας τὸ βαρὺ τὸ χέρι ἐπέρασε
Ἐπάνω στὴν καρδιά μου ἀπελπισμένα,
Καὶ ἐφύγανε ἢ ἐλπίδες μου κι' ἐπέταξαν
Σὰν ἔρημα πουλάκια ἐξαφνιασμένα.

Κι' ὡς δένεται ὁ κισσὸς στὸ γέρω-πλάτανο
Ἐδέθηκε ἢ ψυχὴ μου μὲ τὴ θλίψη,
Καὶ μάταια μετωρίζεται καὶ χάνεται
Στὰ βάρη τῶν ἀβύσσων καὶ τὰ ἕψη.

Καὶ ἂν πῆγε μιὰν ἡμέρα καὶ ἐπερπάτησε
Στὴ Λίμνη ἀναζητῶντας τὴν Ἐλπίδα
Ἐζήτησε τριγύρω πάντα ἀνώφελα
Τὴν πρώτη καὶ γαλάζια τῆς πατρίδα!...

Στὸ Δάσος τὸ παλῆδ τὰ πάντα ἐγέρασαν,
Καὶ κάτω ἀπὸ τῆς λεῦκες ποῦ βογγοῦνε
Θ' ἀρχίσουνε σὲ λίγο ἀνεμόσκόρπιστα
Τὰ κίτρινα τὰ φύλλα νὰ κυλοῦνε.

Καὶ θᾶρθη τὸ ποτάμι τὸ ἀκατάβλητο
Σὰν φάντασμα τῆς νύχτας σὲ ἄτι ἐπάνου
Ν' ἀπλώσει στὴν ὁρμὴ του τὴν ἐρήμωσι
Τοῦ Ὀλέθρου τοῦ σκληροῦ καὶ τοῦ τυράννου...

Καὶ θᾶεινε τότε ὀλόγυρα ἀξειδιάλυτα
Τὸ σάβανο τῆς Μοίρας ἀπλωμένο...
Δὲ θᾶρθω σὰν καὶ πρῶτα περιπλάνητος
Στὰ δέντρα τὰ παλῆδ νὰ σὲ προσμένω!...

ΤΑ ΚΑΡΑΒΑΚΙΑ

Στὰ καραβάκια τὰ φτωχὰ ὁ νοῦς μου πάει ἀπόψε
Ποῦ ἀνοίξανε κι' ἐφύγανε τὰ κάτασπρα πανιά
Στῆς Μπαρμπαραῖας τὰ κήματα ποῦ ἀλαίμαργα βογγᾶνε
Καὶ δέρονουν μὲ ἀπονιά.....

Καὶ τραγουδῶ τους τ' ἄρμενα ποῦ ἀτρόμητα ὑψωμένα
Στὴν καταχνιά τὴν τριδίπλη καὶ τὸν ἀπὺ βορριά,
Κρατοῦνε τὸ βαρὺ ρυθμὸ στὴ μουσικὴ τοῦ ἀνέμου
Καὶ τρίζονε βαρειά....

Στοὺς ναῦτες μὲ τὰ μέτωπα ποῦ ἢ σκέψι ἔχει ἀδλακώσει
Ἀνάμεσα στὴ θάλασσα καὶ τὸν πλατὺν Οὐρανὸ,
Ποῦ δραματίζονται ἱλαρὰ στοῦ φεγγαριοῦ τὸ δρόμο
Τὸν πάντα φωτεινό.....

Μακρὰ ἀπ' τῆ χαμόσυτη καὶ στεργιανῆ ζωῆ μας
Υψώνονται στ' ἀδάμαστα τῆς Τρικυμίας φτερά,
Μὲ τὸν πυρρίχιο ποῦ τρελλὰ χορεύουν τ' ἀφρισμένα
Καὶ τὰ θολὰ νερά....

Καὶ ἀκοῦν τὰ λόγια τῆς καλῆς καὶ ἀγγελικῆς νεράϊδας
Ποῦ ψιθυρίζει ἀνάλαφρα τὰ κάποια μυστικά,
Ὅταν τοὺς κύκλους φέρουνγε τοὺς ἐναρμονίους τ' ἄστρα
Καὶ φέγγουν στεργικά...

Καὶ τοὺς μιγνᾷ γιὰ τὸ μικρὸ κι' ἀλαργινὸ νησάκι
Γιὰ τὸ σπητάκι ποῦ ἔμεινε στὴν ἄκρη τοῦ γυαλοῦ,
Γιὰ τὴ γλυκεῖα μελαχροινὴ ποῦ τοὺς προσμένει πάντα
Γιὰ τὴν ξανθομαλλοῦ

Καὶ γιὰ δυὸ μάτια γέρικα ποῦ σὰν καντύλια φέγγουν
Μὲ τὸ ὑστερνὸ των φῶς,
Ποῦ ὄλο ἀναμμένα τὰ κρατεῖ τῆς ἔρημης μανούλας
Ὁ πόνος ὁ κρυφός....

Στὰ καρυβάκια τὰ φτωχὰ ὁ νοῦς μου πάει ἀπόψε
Ποῦ ὄλο ἀρμενίζουν ξέμακρο μὲ τὰ λευκὰ πανιά
Στῆς Μπαρμπαριάς τὰ κύματα ποῦ ἀράθυμα βογγᾶνε
Καὶ δέρονται μὲ ἀπονιά.....

ΧΡΥΣΑΝΘΕΜΟ

Ὁ Ἔρωτας δὲ σοῦ ἄγγιαξε τὰ δυὸ γλαρὰ ματάκια
Μὲ χάδια καὶ φιλάκια,
Κι' οὐτ' ἦρθε ὁ Πόθος στὸ ξανθὸ παρθενικὸ κεφάλι
Τῆς ἔννοιες νὰ σοῦ βάλλῃ....

Πῶς μοιάζεις τὸ χρυσάνθεμο τοῦ φθινοπώρου τώρα
Γλυκεῖά μου λευκοφόρα,
Ποῦ ἐνῶ τὰ ρόδα τὰ ὑστερνὰ τὸ ἀγέρι τὰ μαραίνει
Ἐκεῖνο ἀνθεῖ καὶ μένει !...

Καὶ μὲ τ' ἀπλόχυντα μαλλιά καὶ τὰ κερένια χέρια
Λευκὰ σὰν περιστέρια,
Χόνεις τὴν ἀνθινη πνοὴ καὶ τὴ μωσχοβολιά σου
Στὸ φωτοπέρασμά σου.

Κι' ἔτσι ἀπ' τῆς ἄλλης χωριστὴ καὶ ξένη ἐσὺ τοῦ κόσμου
Δείχνεσαι πάντα ἐμπρός μου,
Σὰν ξωτικὸ χρυσάνθεμο φερόμενο ἀπ' ἄλλη χώρα
Γλυκεῖά μου λευκοφόρα...

Ναύπλιον, Ὀκτώβριος 1907

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΖΩΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΛΑΜΠΡΥΝΙΔΟΥ

Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ

[Ὁ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἄριστος]

Ὁ Παλαμήδης, εἰς τῶν διαπρεπεστέρων ἡρώων τῆς Τρωϊκῆς ἐκστρατείας, ὁ καὶ σοφώτερος τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, ὑπῆρξεν υἱὸς τοῦ διασῆμου θαλασσοπόρου Ναυπλίου, τοῦ οἰκιστοῦ τῆς παναρχαίας φερωνύμου κῆτῃ πόλεως Ναυπλίας, καὶ τῆς Κλυμένης θυγατρὸς τοῦ Κατρέως, υἱοῦ τοῦ Μίνως βασιλέως τῆς Κρήτης. Τούτου ἐτέραν θυγατέρα, τὴν Ἀερόπην, ἔσχε σύζυγον ὁ πατὴρ τῶν Ἀτρειδῶν, Ἀγαμέμνωνος καὶ Μενελάου, Πλεισθένης κατὰ τὴν ἐπομένην περίοδον τοῦ Ἀπολλοδώρου: «Ἀερόπην δὲ καὶ Κλυμένην Κατρεὺς Ναυπλίου δίδωσιν εἰς ἄλλοδαπὰς ἡπείρους ἀπεμπολῆσαι· τούτων τὴν μὲν Ἀερόπην ἔγημε Πλεισθένης καὶ παῖδας Ἀγαμέμνονα καὶ Μενελάου ἔτεκε, Κλυμένην δὲ Ναύπλιος καὶ τέκνων πατὴρ γίνεταί. Οἶακος καὶ Παλαμήδους.» (1)

Τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Παλαμήδους ἐνεπιστεύθη ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναύπλιος εἰς τὸν διάσημον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σοφὸν Διδάσκαλον, τὸν Κένταυρον Χείρωνα, παρὰ τῷ ὁποίῳ οἱ πλείστοι τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων ἡρώων, Ἡρακλῆς, Πηλεὺς, Θησεὺς κ.λ.π., φέρονται παιδαγωγηθέντες: «Μετασχεῖνδὲ τῆς τοῦ Χείρωνος δμιλίας» (σὺν Ἀσκληπιῷ, Τελαμώνι, Πηλεῖ, Θησεῖ) «καὶ αὐτὸς» (Ἡρακλῆς) «Παλαμήδει ἄμα καὶ Ἀχιλλεῖ καὶ Αἴαντι.» (2)

**

Ὁ οὐτὸ παρὰ τῷ σοφῷ Φείδωνι ἀνατραφεὶς καὶ ἐκπαιδευθεὶς Παλαμήδης, ὁ Ναυπλιάδης, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν ὁ Ὀβίδιος, ὁ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἄριστος, ταχέως ἀνεδείχθη ἐποποιὸς ἔξοχος, ἱατρὸς ἄμα καὶ ἀστρονόμος· ἐφευρε τὰ σταθμὰ καὶ τὰ μέτρα, τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ χρόνου, σὺν τούτοις δὲ

τοὺς πεσσοὺς καὶ τοὺς κύβους (πεσσοὶ πεντάγραμμα καὶ κύβων βολὰς) (3), οὓς ἀνέθηκεν εἰς τὸν ἐν Νεμέῳ Ναὸν τῆς Τύχης: «Πέραν δὲ τοῦ Νεμείου Διὸς Τύχης ἐστὶν ἕκ παλαιτάτου Ναός, εἰ δὴ Παλαμήδης κύβους εὐρῶν ἀνέθηκεν εἰς ταῦτον τὸν Ναόν.» (4) Διὰ τῶν κύβων τούτων καὶ τῶν πεσσοῦν, σὺν ἄλλαις, ψυχαγωγίαις ὁ Παλαμήδης διήρχετο τὰς ὥρας τῆς ἀνίας αὐτοῦ κατὰ τὴν πολιτικὴν τῆς Τροίας, συμπαύζων μετὰ τοῦ Αἴαντος καὶ τοῦ Θεραΐτου εἰς παραμυθίαν τοῦ κατασχόντος τοὺς Ἀχαιοὺς λοιμοῦ: «..... Αἴας ὁ ἐκ Σαλαμῖνος καὶ Παλαμήδης τε καὶ Θεραΐτης κύβοις χρώμενοι, παιδιᾶ, τοῦ Παλαμήδους τῷ εὐρήματι.» (5) «Καινὸν δὲ οὐδὲν καὶ τοιοῦτον ἀνατεθεῖσθαί· λίθον ἐν τοῖς ἐκεῖ ἐπίτοι· καὶ Παλαμήδους ἐπινοήσανόμου κυβεῖαν καὶ πεττεῖαν ἐν Ἰλίῳ εἰς παραμυθίαν λοιμοῦ κατασχόντος τὴν στρατιάν· λίθος δ' ἐκεῖ ἐδείκνυτο, ἐφ' οὗ ἐπέσσευον.» (6) «Καὶ τοῖ μὲν ἵπποις γυμνασίαις τε, τοῖ δὲ πεσσοῖς, τοῖ δὲ φορμίγγεσι τέρπονται.» (7)

Ὁ κ. Μιχαὴλ Γ. Λαμπρυνίδης

Κατὰ Ἰωάννην τὸν Ἀντιοχέα, «ὁ Παλαμήδης διὰ τῆς τάβλας τὸν γῆινον κόσμον ἠνίξατο, τὸν ζωδιακὸν κύκλον διὰ τῶν δώδεκα κάσων, διὰ τοῦ ψηφοδόλου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἑπτὰ κουκίων τὰ ἑπτὰ ἄστρα τῶν πλανητῶν, διὰ δὲ τοῦ πύργου τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, ἐξ οὗ δίδεται πᾶσι καλὰ καὶ φαῦλα.» (8)

(1) Ἡ μεταξὺ κύβων καὶ πεσσοῦν διάκρισις κατὰ τὸν Ἡσύχιον ἦν ἡ ἐξῆς: «Ἐν μὲν τῇ κυβεῖα τοὺς κύβους ἀναρρίπτουσιν, ἐν δὲ τῇ πεττεῖα τὰς ψήφους μετακινουοῦσιν.»

(2) Παισαν. Β. 20. 3.

(3) Παισαν. Ι. 31. 1.

(4) Πολέμωνος 32. (ἐν F. H. Gr).

(5) Πινδάρου ἀπόσπασμα.

(6) Ἰωαν. Ἀντιοχ. Ἱστορικ. Χρονικ. 24. 2.

(1) Ἀπολλοδ. Γ. 2. 5.

(2) Φιλίστρ. Ἡρωϊκά.

Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀνθολογίᾳ ἀπαντᾶται καὶ τὸ ἐξῆς ἐπιγράμμα :

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΑΒΛΑΝ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΗΔΟΥΣ

«Ὅστέα σου, Παλάμηδες, ἔδει πρισθέντα γενέσθαι
» ὄργανα τῆς τέχνης τῆς ἀπὸ τοῦ πολέμου.
» Ἐν πολέμοις γὰρ ἐὼν ἕτερον πόλεμον κατέδειξας,
» ἐν ξυλίνῳ σταδίῳ, τὸν φιλικὸν πόλεμον.» (1)

Κατὰ τὸν Φιλόστρατον: «πρὸ γὰρ δὴ Παλαμήδους
» ἄρα: μὲν οὐπω οὐσαί, μνηῶν δ' οὐπω κύκλος, ἐνιαυ-
» τὸς δ' οὐπω ὄνομα ἦν τῷ χρόνῳ, οὐδὲ νόμισμα ἦν,
» οὐδὲ σταθμὰ καὶ μέτρα, οὐδ' ἀριθμεῖν, σοφίας δ' οὐπω
» ἔρωσ, ἐπεὶ μήπω ἦν γράμματα....» καὶ κατωτέρω
»...δὲντων δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἐν Αὐλίδι: πεττούς εὐ-
» ρεν, οὐ βράθυμον πεδιᾶν. ἀλλ' ἀγγλίνου τε καὶ ἔσω
» σπουδῆς.» (2)

* *

Ὁ Παλαμήδης ἀνεκάλυψε τοὺς πλανήτας καὶ τὸν
ἀστερισμὸν τῆς Μεγάλης Ἀρκτοῦ καὶ τοῦ Κυνός, ἐπε-
νόησε τοὺς φάρους: πρῶτος δ' αὐτὸς ἤγειρε τείχη, δι-
ωργάνωσε τὸν στρατὸν καὶ τὴν ἐπιμελητεῖαν αὐτοῦ
καὶ ἐφήρμοσε τὴν στρατιωτικὴν τάξιν διαιρέσας τοὺς
Ἀχαιοὺς εἰς καθωρισμένους μονάδας κατὰ τὸν Τρωϊ-
κὸν πόλεμον :

«Ὅτος δ' ἐφεύρε τείχος Ἀργείων στρατῷ,
» σταθμῶν, ἀριθμῶν καὶ μέτρων εὐρήματα
» κἀκεῖν' ἔτευξε πρῶτος ἐξ ἑνὸς δέκα,
» κἀκ τῶνδε γ' αὐθις εὔρε πεντηκοντάδας
» εἰς χίλι' οὗτος εἰς στρατῷ φρυκτωρίαν
» ὑπνου φυλάξεις, ἐς δ' ἔω σημάντρια
» ἔδειξε κἀνέφηγεν οὐ δεδεγμένα.
» Ἐφεύρε δ' ἄστρον μέτρα καὶ περιστροφάς
» τάξεις τε ταύτας καὶ οὐράνια σήματα.
» γαῶν τε ποιμαντήρσιν ἐνθαλασσίῳν
» Ἀρκτοῦ στροφάς καὶ Κυνός ψυχρὰν δύσιν.» (3)

«Ὁὐ λιμὸν οὗτος τῶν δε ἀπῶσε, ξὺν θεῷ
» εἰπεῖν, χρόνου τε διατριβὰς σοφωτάτας
» ἐφεύρε, φλοίσβου μετακοπὴν καθήμενοις
» πεσσούς κύβους τε, τερπνὸν ἀργίας ἄκος.» (4)

«Καὶ Ταξιάρχας καὶ Στρατάρχας καὶ Ἐκατοντάρχας
» ἔταξα, σίτον δ' εἰδένα διώρισα
» ἀριστα, δειπνα, δόρπα δ' αἶρεισθαι τρίτα.» (5)

«Ἐπειτα πάσης Ἑλλάδος καὶ ξυμμάχων
» βίον διόκησ' ὄντα πρὶν πεφυρμένον,
» θηρσὶν θ' ὁμοιον πρῶτα μὲν τὸν πάνσοφον
» ἀριθμὸν εὐρηγ' ἔξοχον σοφισμάτων.» (6)

Εἰς τὸν Παλαμήδην ἀποδίδεται καὶ τὸ ἔθος τοῦ
κερνᾶν τῷ σὺν ὕδωρ: «Ἡ δ' οὖν κρασις αὕτη παρὰ
» τὸ ἔθος οὐσα ἐτίμησε τάχα καὶ τὴν θρυλουμένην πα-
» ροιμίαν—ἢ πέντε πίνειν ἢ τρεῖς ἢ μὴ τέταρα.—Ἡ γὰρ

(1) Ἑλληνικὴ ἀνθολογία Γ. 208, 18. 6

(2) Φιλόστρ. Ἡρωϊκὰ XI 1, 2.

(3) Σοφοκλέους «Παλαμήδης» ἀπόσπασμα.

(4) Σοφοκλέους «Παλαμήδης» ἀπόσπασμα.

(5) Αἰσχύλου «Παλαμήδης» ἀπόσπασμα.

(6) Αἰσχύλου «Παλαμήδης» ἀπόσπασμα.

» δύο πρὸς πέντε πίνειν φασὶ δεῖν ἢ ἓνα πρὸς τρεῖς.
» Περὶ δὲ ταύτης τῆς κράσεως Ἴων ποιητῆς ἐν τῷ περὶ
» Χίου φησὶν διττῶν εὐρῶν ὁ μάντις Παλαμήδης (ἐν Αὐ-
» κλίδι), ἐμαντεύσατο πλοῦν ἐσεσθαι τοῖς Ἑλλήσι: πί-
» νουσι τρεῖς πρὸς ἓνα κυάθους· οἱ δὲ ἐπιτεταμμένους
» χρώμενοι τῷ πότῳ δύο ἔπινον πρὸς πέντε ὕδατος.» (1)

* *

Παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν μεταγε-
νεστέρων συγγραφέων, ὁ Παλαμήδης φέρεται ὁ εὐρέ-
της τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀντικαταστήσας τὰ
Φοινίκια, οἷς πρότερον ἐχρῶντο οἱ Ἕλληνες. (2) «Χρῆ
» εἰδένασι διττῶν οἱ Ἕλληνες Φοινίκιους ἐχρῶντο
» γράμμασιν ὕστερον δ' ἐλθὼν ὁ Παλαμήδης, ἀνήρ εὐ
» εἰδὼς καὶ πάσης ἐπιστήμης ἔμπλεως, ἀρξάμενος ἀπὸ
» τοῦ Α. ις' μόνᾳ στοιχείᾳ εὔρε τοῖς Ἑλλήσιν: Α,
» Β. Γ. Δ. Ε. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. καὶ Υ.'» (3)
Καὶ κατὰ τὸν ἱστοριογράφον Κάδμον τὸν Μιλήσιον:
«Ὁὐ γράμματα εἶχον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ διὰ Φοι-
» κείων γραμμάτων ἔγραφον τὰ αὐτῶν ἑλληνικὰ γράμ-
» ματα καὶ γὰρ τὰ Φοινίκια τοῖς ὀνόμασι, ὡς καὶ
» τὰ Ἑβραϊκὰ κατὰ μίμησιν τῶν Ἑβραίων τοῖς Φοινίξιν
» εὐρέθη Παλαμήδης δ' ὕστερον ἐλθὼν, ἀρξάμενος
» ἀπὸ τοῦ Α', δέκα ἐξ μόνᾳ τοῖς Ἑλλήσιν εὔρε στοι-
» χεῖα. προσέθηκε δ' αὐτοῖς Κάδμος ὁ Μιλήσιος γράμ-
» ματα τρία, Θ. Φ. Χ. Μετὰ δὲ ταῦτα Σιμωνίδης ὁ Κεῖος
» ἐλθὼν προσέθηκε δύο, Η. Ω., Ἐπίχαρμος δὲ ὁ Συρα-
» κούσιος τρία Ζ. Ξ. Ψ. καὶ οὕτω συνεπληρώθησαν τὰ
» εἴκοσι τέσσαρα.» (4)

Οἱ γραφικοὶ χαρακτῆρες τῶν δέκα ἐξ τούτων γραμ-
μάτων, ὧν εὐρέτης φέρεται ὁ Παλαμήδης, εἰδείκνυτο
μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων φυλασσόμενοι ἐν τῷ
κατὰ τὴν ἀγορὰν τῆς Σικυθῶνος καθ' τοῦ Ἀπόλλωνος.

Καὶ «ὁ Σιτήχορος εὐρέτην αὐτῶν τῶν γραμμά-
» των (Παλαμήδην) ποιεῖται, ᾧ συμφωνεῖ καὶ Εὐριπί-
» δης», (5) γράφων :

«Τὰ τῆς λήθης φάρμακα ὀρθώσας μόνος
» ἄφωνα καὶ φωνοῦντα, συλλαβὰς τε θεῖς
» ἐξεύρον ἀνθρώποισι γράμματ' εἰδένασι,
» ὅσπερ οὐ παρόντα ποσειδῶνος ὑπὲρ πλακῶς
» τὰ κεῖ κατ' οἶκον πάντ' ἐπίστασθαι καλῶς,
» καίσι τ' ἀποθνήσκοντα χρημάτων μέτρον
» γράψαντας εἰπεῖν, τὸν λαβόντα δ' εἰδένασι.»

(1) Ἀθην. Χ. 426.

(2) Οἱ Φοινίκες «ἄλλα τε πολλὰ οἰκίσαντες ταύτην τὴν
» χώραν ἐπέγκων διδασκάλια εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ
» γράμματα οὐκ ἔοντα πρὶν Ἑλλήσιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν»
» πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρῶνται Φοινίκες, μετὰ δὲ
» χρόνου προβαίνοντες ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ρυθ-
» μὸν τῶν γραμμάτων. Περιόκειον δὲ σφᾶς τὰ πολλὰ τῶν
» ὀρώντων τούτων τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες, οἱ παραλα-
» βόντες τῇ διδασκίᾳ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, με-
» ταρρυθμισάντες σφᾶν ὀλίγα ἐγρέοντο.» (Ἡρόδ. Ἱστορ. Β' 58).

(3) Cod. Vat' 711. 97 B.

(4) Fragm. Hist. Graec. B. 3. Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν τοῦ
Κάδμου τοῦ Μιλήσιου, ἱστοριογράφου ἀκμασάντος περὶ τὰ
μέσα τῆς 5ης π. Χ. ἐκατονταετηρίδος.

(5) Σχόλια Διον. Θρ. 786. 12.

» δ' εἰς ἔριν πίπτουσιν ἀνθρώποις κακὰ

» δέλτος διαιρεῖ κ' οὐκ' ἔα ψευδῆ λέγειν.» (1)

Κατὰ τὸν Ἡσύχιον ὁ Παλαμήδης εὔρε τὰ Ζ καὶ Π
καὶ Φ καὶ Χ στοιχεῖα. Ἰδιαιτέρως περὶ τοῦ Φ, φέ-
ρεται, διττῶν τοῦ στοιχείου τούτου τὸ σχῆμα ἐδιδάχθη
ὁ Παλαμήδης ἐκ δύο γερανῶν, οὓς εἶδεν ἐγγὺς ἵπτα-
μένους. Ὁ Πλίνιος ἀποδίδει εἰς τὸν Παλαμήδην τὴν
εὔρεσιν μόνον τῶν στοιχείων Θ καὶ Χ. (2) Κατὰ δὲ τὸν
Εἰρηναῖον: «Ἕλληνες ὁμολογοῦσιν ἀπὸ Κάδμου πρῶ-
» τον ἐξ καὶ δέκα παρεληφέναι (γράμματα)· εἶτα με-
» τέπειτα προβαίνοντων τῶν χρόνων αὐτοὶ ἐξευρηθέναι
» ποτὲ μὲν τὰ δασέα, ποτὲ δὲ τὰ διπλᾶ· ἔσχατον δὲ
» πάντων Παλαμήδην φασὶ τὰ μακρὰ τούτοις προστε-
» θηκέναι.» (3). Πλὴν κατὰ τὸν Ἀθηναγόραν: «γράμ-
» ματα μὲν ἐφεύρον οἱ Φοινίκες.... τῶν δὲ γραμμάτων
» τὴν σύνθεσιν Παλαμήδης ἐφεύρον.» (4) Παρὰ δὲ Φι-
λοστράτῳ καὶ αὐτὸς ὁ Παλαμήδης φέρεται μετριοφρό-
νως ὁμολογῶν, διττῶν γὰρ γράμματα οὐχ εὔρον, ἀλλ'
» ὑπ' αὐτῶν εὐρέθη· πάλα: γὰρ ταῦτα ἐν Μουσῶν οἴκῳ
» κείμενα ἐδίδετο ἀνδρὸς τιοῦτου.» (5)

* *

Ὁ Παλαμήδης, οὐ δολοκλήρος ὁ βίος, καθ' ἃ καὶ ἡ
ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μαρτυρεῖ, (6) ὑπῆρξε
διηνεκῆς πάλῃ μελέτης καὶ ἐπινοίας, μῆδους. Διὰ τὴν
σοφίαν αὐτοῦ ἐτιμήθη καὶ ὡς Θεός, σχῶν ἐν τῇ ἀπέ-
ναντι τῆς Λέσθου Αἰολίᾳ Ἴερὸν καὶ ἀνδριάντα. Παρά
τισι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ Παλαμήδης ὑπολαμ-
βάνεται ὡς υἱὸς τοῦ ὑπερτάτου Θεοῦ τῶν Βαθυλωνίων
Βήλου (?). Οἱ φιλόσοφοι καὶ πρὸ πάντων οἱ σοφισταὶ
τὸν Παλαμήδην ἠγοῦντο ὡς τὸν πάτριον καὶ ἀρχηγέ-
την αὐτῶν βούλευμα δὲ παλαμήδειον ἀπεκαλεῖτο γε-
νικῶς πᾶσα σοφία καὶ ἐπίνοια ἀνθρωπίνη. Ζήνων ὁ
Ἐλεάτης, ὁ θεμελιωτῆς τῆς Σκεπτικῆς φιλοσοφίας,
Ἐλεατικῆς ἐξ αὐτοῦ ἐπικληθείσης, ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ
Σωκράτους ἐν Πλάτωνος Φαίδῳ Παλαμήδης ὁ Ἐλεα-
τικός. «Τὸν οὖν Ἐλεατικὸν Παλαμήδην λέγοντα οὐκ
» ἴσμεν τέχνη, ὅσπερ φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι ταῦτα
» ὁμοῖα καὶ ἀνόμοια καὶ ἐν καὶ πολλὰ μένοντα· εὐ καὶ
» φερόμενα.» (7) Ὁ Εὐριπίδης ἐν ἐνὶ τῶν καλλιτέρων
αὐτοῦ δραμάτων, τῷ ἐπιγραφομένῳ «Παλαμήδης», οὐ-
ἀτυχῶς ἐλάχιστα περιεσώθησαν ἡμῖν μέρη, ὡς ὑπόθε-
σιν ἔσχε τὸν βίον καὶ τὴν τελευτὴν τοῦ Παλαμήδους:

(1) Εὐριπ. «Παλαμήδης» ἀπόσπασμα 582.

(2) «Quam a Palamidam mavult». Πλίνιος Η. Ν. VII 57

(3) Εἰρην. κατὰ αἶρετ. Α. XV 4.

(4) Πλουταρχ. Συμποσ. Προβλ. Θ. 3.—Bekk. ἀνέκδ. II 782.

(5) Φιλόστρ. Ἡρωϊκ. I. 3.

(6) Παρὰ τισι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τὸ ὄνομα τοῦ Πα-
λαμήδους φέρεται παραγόμενον ἐκ τῆς λέξεως πάλος, σημα-
νοῦσης τὸν λαχόντ' ἢ κληρὸν· κατ' ἄλλους ἐκ τῆς λέξεως
παλάμη, σημαίνουσης τὸ τεχνουργεῖν· οὕτω παρὰ τοῖς Σα-
λαμηνίοις πάλαμις ἐκαλεῖτο ὁ τεχνίτης. Τὴν σύνθεσιν τοῦ
ὀνόματος Παλαμήδης ἐκ τῶν λέξεων πάλῃ καὶ μῆδος εὐρί-
σκουεν μᾶλλον προσιδιάζουσιν.

(7) Belidae nomen Palamedis. Βιργιλ. Αἰνιῶδ. II. 82.
Ἴδε καὶ Μυθογράφος Βατικανοῦ 1. 144. καὶ 2. 201.

(8) Πλάτωνος Φαίδρος XLIV. 50. Ἴδε καὶ Ἀθην. IX. 37
—Πίνδαρ. ἀπόσπ. 260 B2—Εὐπόλ. ἀπόσπ. 1.350—Γοργ.
Παλαμ. § 16—Πλάτωνος Νόμοι III. 24. XIII. 677 καὶ
Ἐπιτ. II. 341. 42.

ἀτυχῶς τὴν αὐτὴν ἔσχον τύχην καὶ αἱ ὁμόνομοι τοῦ
Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλέους τραγηδίαι, αἱ τὰς τύ-
χας καὶ τὰς περιπετείας τοῦ Παλαμήδους ὑπόθεσιν ἐπί-
σης ἔχουσαι. Ὁ Ἐρνέστος Κούρτιος ὑπολαμβάνει: τὸν
Παλαμήδην ὡς τὸν εἰσηγητὴν καὶ ἀντιπρόσωπον τῆς
τῶν Φοινίκων τέχνης καὶ ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι: ἐν-
τεῦθεν δ' ἐξηγεῖ καὶ τὸν ἰθαγενῶν Ἀργείων μῖσος
κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκ Φοινίκης ἐποίκων συμπολιτῶν
αὐτοῦ Ναυπλίων. Ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν Ναυπλίαν ὄρους
Παλαμηδίου ἐν τοῖς παναρχαιοτάτοις χρόνοις ὁ Παλα-
μήδης φαίνεται: σχῶν Ἴερὸν, ἐν τῷ ὀπίθῳ μυστήρια
καὶ ἑορταὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐτελοῦντο, παρεμφερές
πρὸς τὸ Μεναλάϊον τῆς Σπάρτης. Τὴν ἐπωνυμίαν ἐν
τούτοις ταύτην τοῦ ὄρους Παλαμηδίου, περιελθούσαν
εἰς λήθην κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους τῆς ἀρχαιότη-
τος, καθ' ὅσῃ ἡ Ναυπλία διετέλεσεν ἄσημος, πλὴν δια-
τηρουμένην ἐν ταῖς παραδόσεσι τῶν ἐπιχωρίων ἀνε-
μνήσθησαν κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα μ. Χ. οἱ Φράγκοι· κα-
τακτητὰ τοῦ Ναυπλίου (1).

* *

Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πάριδος ἀρπαγὴν τῆς Ἀργείας
Ἑλένης ὁ Παλαμήδης ἀπῆν εἰς Κρήτην, ὅπου μετὰ
τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Μεναλάου μετέβη πρὸς διεκδικη-
σιν τῆς κληρονομίας τοῦ κοινοῦ πάππου Κατρέως· ἐκεῖ
μαθὼν τὴν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Μεναλάου προσγεγονυῖαν
ὑβρίν ὑπὸ τῷ Φρυγῶς ἡγεμονίδου ἔσπευσε νὰ ἐπαν-
έλθῃ εἰς Πελοπόννησον (2) καὶ συνταχθῆ μετὰ τῶν
λοιπῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων κατὰ τὴν πρὸς τὸν πενθε-
ρὸν τοῦ Μεναλάου Τυνδάρῳ ἐπὶ τῇ μνηστείᾳ τῆς
Ἑλένης δοθεῖσαν ἔνορκον ὑπόσχεσιν: «Τῶν γὰρ ἀρι-
» στέων συνελθόντων ἐπὶ τὴν τῆς Ἑλένης μνηστείαν. δ
» Τυνδάρῳ πάντας ὄρκους ἀπήτησε συναγωνίζεσθαι
» τῷ γαμοῦντι αὐτὴν καὶ στρατεύσειν, εἴτις ἀρπαγὴν γέ-
» νοιτο περὶ τὴν Ἑλένην τῷ γήμαντι.» (3)

Ὁ Ὀδυσσεὺς, πληροφορηθεὶς παρὰ τῶν μάντεων τὴν
διάρκειαν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ τὰς τύχας καὶ πε-
ριπετείας τῶν μελλόντων νὰ μετάσχῃσιν αὐτοῦ, προσε-
ποιήθη τὸν παράφρονα, ὅπως ἀποφύγῃ νὰ συνεκστρα-
τεύσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων· πλὴν ὁ
Παλαμήδης, τὴν πονηρίαν αὐτοῦ κατανοήσας, ἐπὶ τούτῳ
μετέβη εἰς Ἰθάκην καὶ «τὴν Ὀδυσσεὺς μανίαν κατε-
» φώρασεν.» (4) Ὁ Παλαμήδης ἅμα καταπλεύσας εἰς
Ἰθάκην, ὡς ἀντελήφθη τὸν Ὀδυσσεῖα, ὅστις ζεύξας
βοῦν καὶ ὄνον ἠρωτρεῖα τὴν ἀμμόδῃ τῆς Ἰθάκης πα-
ραλίαν, λαβὼν ἐκ τῆς ἀγκάλης τῆς Πηνελόπης τὸν
νήπιον αὐτῆς υἱὸν Τηλέμαχον, ρίπτει πρὸ τοῦ ἀρότρου
τοῦ δῆθεν μαινομένου συζύγου αὐτῆς. Ὁ Ὀδυσσεὺς,
εὐθὺς ὡς τὸ ἀρότρον ἐπληξε τὸν πόδα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
Τηλεμάχου, χυλοῦ ἔκτοτε καταστάντος, μὴ δυνήθεις
νὰ ἐμμεῖνῃ εἰς τὴν προσπεποιημένην ἀλλοφροσύνην,
στρέφει περίτρομος τὴν ὕβιν τοῦ ἀρότρου, ὅπως μὴ

(1) Ἴδε Ἐρν. Κούρτιου Ἑλλήν. Ἱστορ. Τομ. Α'.—Rein.
Mus. VII. 455, Πελοπον. II 390' ὡς καὶ Conrad Bursiam.
Γεωγρ. τῆς Ἑλλάδος Τομ. Β.

(2) Δίκτηος Κρητός, Ἐφημ. Τρωϊκ. Πολ. I. 1.

(3) Σχολιαστής.

(4) Αἰλιανοῦ ποικιλ. Ἱστορ. ΙΓ. 42. 30.

συντρέψη τὸ νήπιον· αὐτὸ δὲ κατάφωρος γενόμενος ἀναγκάζεται δυσφορῶν νὰ παραιτήσῃ τὸ ἄροτρον καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ἐκὼν ἄκων τὸν Παλαμῆδην, μένεα κατ' αὐτοῦ πνέων καὶ μελετῶν ἐκδίκησιν. «... Ἄγα-» μέμνονος προτροπομένου τὸν Ὀδυσσεύα ἐπὶ τὴν περὶ » Τροίαν ἐξοδον, μὴ θέλων δ' Ὀδυσσεὺς ἐξελεθὲν μα-» νίαν προσεποιήσατο καὶ λαδῶν δνον καὶ βοῦν ἐδόκει » ἄροτροῦν ἐκ μανίας προσποιήσῃ· ὁ δὲ Παλαμῆδης » ἤλεγξεν ὅτι δὴ οὐ μαινεται· ἤλεγξε δ' αὐτὸν Τηλέμα-» χον τὸν υἱὸν προθεὶς πρὸ τοῦ ἄρότρου· εἶτα φθάσας ὁ » Ὀδυσσεὺς περὶ τὸ παιδίον καὶ παρελθὼν ἐν μέρει, » ἐπῆρε τὸ ἄροτρον ἵνα μὴ πλήξῃ τὸ παιδίον.»⁽¹⁾ Καὶ οὕτω «σοφώτερα δοκιμασίᾳ σοφοῦ φρωῖται ἐπίνοια».

Ἐντεῦθεν ὁ Παλαμῆδης παραλαβὼν τὸν Ὀδυσσεύα καὶ τὸν Νέστωρα, ὅστις ἠκολούθησεν αὐτὸν ἐκ Πύλου, ἀπῆλθεν εἰς Φθίαν, ὅπως καλέσῃ τὸν Ἀχιλλεῖα.⁽²⁾ Κατόπιν πορεύεται μόνος εἰς Οἰνώπιον τῆς Χίου καὶ Κυνήρας τῆς Κύπρου πρὸς στρατολογία⁽³⁾ καὶ συγ- χρόνως μετέσχε τῆς πρεσβείας, ἣτις ἀποσταλίσσα εἰς Ἴλιον ἠξίωσε παρὰ τῶν Τρώων τὴν παράδοσιν τῆς ἀρ- παγείσης Ἑλένης, πρὸς ἣν καὶ κομιστὴς ἐπιστολῆς τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς Κλυταιμινόστρας ἐγένετο :

« Ἀργείων Ἑλένην παρέμεν Τρώεσσαι μαθόντες
» Ἀτρείδην Μενέλαον, Ὀδυσσεά καὶ Παλαμῆδην,
» Θησείδην τ' Ἀκάμαντα καὶ Διομήδεα διον.

» πρεσβεῖς Τρωσὶν ἐπεμπον, ἀπήτειον ἄρτι γυναῖκα.⁽⁴⁾

Ματαιωθείσης τῆς ἀποστολῆς ταύτης διὰ τῆς ἀρνή- σεως τοῦ Πάριδος νὰ παραδώσῃ τὴν Ἑλένην, ὁ Πα- λαμῆδης σὺν τῇ νεωτέρῃ ἀδελφῇ αὐτοῦ Οἴακι προ- φρόνως συνεξστράτευσε μετὰ τῶν λοιπῶν ἀριστέων Ἑλλήνων, ὅπως ἀποπλῆνῃ τὴν πρὸς τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Μενέλαον προσγεγονυῖαν ὕβριν. Καὶ κατὰ μὲν τὸν Φιλόστρατον ὁ Παλαμῆδης «ἦγεν ἐς Ἴλιον οὔτε » ναῦν, οὔτε ἄνδρα, ἀλλὰ ἐὺν Οἴακι τῇ ἀδελφῇ, πολ- » λῶν βραχιόνων ἀντάξιον ἑαυτὸν ἠγούμενος»⁽⁵⁾ κατὰ δὲ τὸν Φρύγα Δάρητα μετέβη εἰς Τροίαν ἄρχων τριά- κοντα νηῶν.⁽⁶⁾

Ὁ Παλαμῆδης διὰ τὴν εὐρύτητα τῶν γνώσεων αὐ- τοῦ καὶ τὸ ἡμερον τοῦ χαρακτήρος, «μυθόποτε θυ- μούμενος» εὐθύς ἀμέσως ἅμα τῇ ἀπόπλῃ τοῦ Ἑλληνι- κοῦ στόλου ὑπερετιμήθη ὑπὸ τῶν συστρατευομένων Ἀχαιῶν, οἵτινες, καὶ ὅτε ἐτι εὐρίσκοντο ἐν Αὐλίδι, δὲν ἐδίστασαν ν' ἀναδειξῶσιν αὐτὸν ἠγεμόνα, καθαιροῦν-

(1) Μυθόγρ. Βητικ. LII—LIII.

(2) I. Τζέτζη, προομ. 177.

(3) Ἀλκιδάμ. Ὀδυσσεὺς § 20.

(4) I. Τζέτζη ἄνωμ. στιχ. 154—157.

Ὁ Ὀμηρὸς μόνος τοὺς Μενέλαον καὶ Ὀδυσσεύα μνη- μονεῖ, ὡς ἀποτελέσαντας τὴν πρεσβείαν ταύτην, ἐν Ἴλι- ᾷ: Γ. 205—206 καὶ Α. 139—140.

«ἦδη γὰρ καὶ δευρὸ ποτ' ἤλιθε διος Ὀδυσσεύς.
» σεῦ ἕνεκ' ἀγγελίης σὺν ἀρηΐλω Μενελάω».

(5) Φιλοστρ. Ἡρωϊκ. XI § 14.

(6) Δάρητος Φρυγός, Τρωϊκὴ ἱστορία. XVII

τες τὸν Ἀγαμέμνονα ἀποστέργοντα νὰ θυσιάσῃ τὴν θυ- γατέρα αὐτοῦ Ἰφιγένειαν, ὡς ἐκέλευον οἱ χρησμοί. «Ἐν Αὐλίδι δὲ παραγενόμενος Ἀγαμέμνων αἶγα ἀ- » γρίαν, ἱερὰν Ἀρτέμιδος, κατατοξεύει· ἀπλοῖας δὲ » γενομένης τοῖς Ἑλλήσι· κίχρᾶ Κάλχας λυθῆναι τὸ » δεινόν, εἰ θύσειε τὴν θυγατέρα Ἰφιγένειαν Ἀγαμέ- » μνων Ποσειδῶν· τοῦ δὲ μὴ ἀνασχομένου, ὀργισθέν- » τες οἱ Ἕλληνες ἀφείλοντο αὐτοῦ τὸ κράτος καὶ κα- » τέστησαν βασιλεῖα Παλαμῆδην.»⁽¹⁾ Ὁ Παλαμῆδης ἀποστέργων τὴν προσεναχθεῖσαν αὐτῇ ἀρχὴν κατώρ- θωσε νὰ καταστείλῃ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ στρατεύματος πείσας τὸν Ἀγαμέμνονα νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν χρησμὸν· ἐπιφελούμενος δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνης καὶ ἀφοσιώσεως τῶν ἐν Αὐλίδι ἐστρατοπεδευμένων Ἀ- χαιῶν ἀποκατέστησε τὴν πειθαρχίαν, ἣτις ἄρτι εἶχε διασαλευθῆ ἐκ τῆς μακρᾶς ἀδρανείας. Συγχρόνως, ὅ- πως δώσῃ ἐνασχόλησιν μέχρις οὗ καταστῆ δυνατὸς ὁ ἀπόπλους τοῦ στόλου, ἐδίδασκε τοῖς στρατιώταις τὴν χρῆσιν τῶν πεσῶν καὶ τῶν κύβων καὶ συνεδούλευσε τὴν μίξιν ὕδατος ἐν τῇ οἴνῃ πρὸς περιστολήν τῆς μέ- θης ἐκ τῆς καταχρήσεως ἀκράτου οἴνου· ἀποκαλύψας δ' ἀπέπεμφεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου Ἐπιπολὴν τὴν Κα- ρυστίαν, τὴν Τραχίνας θυγατέρα, ἣτις κρύπτουσα τὴν γυναικείαν αὐτῆς φύσιν συνεστράτευετο μετὰ τῶν Ἀ- χαιῶν.⁽²⁾

Καταπλεύσαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου εἰς τὰ πα- ράλια τῆς Τρωάδος, ὁ Παλαμῆδης ἐπεμελήθη τῆς ἀ- ποβάσεως τῶν στρατευμάτων, συμβουλεύσας ὅπως αὐτὴ γένηται ἐν ἡμέρᾳ⁽³⁾ ἅμα δὲ ὡς ἐστρατοπέδευσαν πρὸ τοῦ Ἰλίου, ὁ Παλαμῆδης ὡς ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων συνέθετο μετὰ τῶν Τρώων ἠγεμόνων ἐνιαι- σίαν ἀνακωχὴν δπλων, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὠχύρωσε τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν μετὰ δὲ τὴν ἀπόδοτον τοῦ ἔτους, λυθείσης τῆς ἀνακωχῆς, τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄγε· αὐτὸς δὲ πρῶ- τον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς μάχην, καθ' ἣν ἀποκτείνει τὸν Διήφορον πλὴν τραυματίζεται ὑπὸ τοῦ Πάριδος.⁽⁴⁾

Κατὰ τὴν μακρὰν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου διάρκειαν ὁ θαυμασμὸς καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τὸν Παλαμῆδην ὁσημέραι ἐκρατύνετο κατὰ τρόπον ἐμ- πνέοντα ἀνησυχίας εἰς τὸν Ἀνακτα ἀνδρῶν Ἀγαμέ- μνονα καὶ τὸν ἄκρωις μισοῦντα καὶ ζιαδλέποντα τὸν Παλαμῆδην Ὀδυσσεά, οὗ ἡ μῆξις ὁσημέραι ὠξύνετο, καθ' ὅσον εὐλόγως ἐκρινεν αὐτὸν ὡς τὸν ὑπαίτιον τῶν ταλαιπωριῶν, ἃς ὑφίστατο ἐν Τροίᾳ.

« Πάντες ἄρ' Ἀργεῖοι φίλειον Παλαμῆδεα διον,
» οὐνεκ' ἀνήρ πολυῖδρις ἔην καὶ ἦπια ἦδει·
» τοὺς δὲ τότε ἀσχολῶντας ἔρωτι πάτρης ἐρατεινῆς,
» εὐρῶν πεσσὸν ἔτερπε καὶ ἐξίλασκεν ἀνίην·

(1) Πτολεμ. Ἡραϊστ. Ε'.

(2) Πτολεμ. Ἡραϊστ. Ε'.—Φιλοστρ. Ἡρωϊκ. XI. 4—9. Ἀθην. X. 426 καὶ Δάρητος Φρυγός, Τρωϊκὴ ἱστορία XIII. XX, XXV καὶ XXVI.

(3) Δάρητος Φρυγός, Τρωϊκὴ ἱστορία. XIX.

(4) Δάρητος Φρυγός, Τρωϊκὴ ἱστορία. XXVI.

» ἦδε τε νοῦσους προῦλεγε καὶ νοῦσων ἀπερωῆν,
» ἀλθεστήρια φάρμακα, βρώσεις τε ἐξερεσίνων·
» οὐνεκὰ τε ζῦμπασι φίλος μερόπτεσι τέτυκτο·
» οὐδ' ἀγέρωχος ἔην ἠ ἀτάσθαλα ἔργα ἔρεξεν·
» τοῦνεκα τὸν φιλέσκον Ἀχαιῶν ἔθνεα πάντων.»⁽¹⁾

Ὁ Παλαμῆδης ἐκάθηρε τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλ- λήνων ἀπὸ τοῦ ἐπισκήφαντος αὐτῷ λοιμοῦ, κομίσας ἐκ Δήλου τὰς τρεῖς Οἰνοτροπίας, θυγατέρας τοῦ Ἰε- ρέως τοῦ Ἀπόλλωνος Ἀνίου· καὶ ὅτε «ἐκλειψις ἡ- » λίου ἐν Τροίᾳ ἐγένετο καὶ ὁ στρατὸς ἄθυμοι ἦσαν,
» λαμβάνοντες τὴν διοσημίαν ἐς τὰ μέλλοντα, παρελ- » θὼν ὁ Παλαμῆδης αὐτὸ τὸ πάθος τοῦ ἡλίου διεξῆλθε
» καὶ ὅτι τῆς σελήνης ὑποτρεχούσης αὐτὸν ἐξαμαυροῦ- » ται καὶ ἀχλὺν ἔλκει.»⁽²⁾ Ὅταν μάλιστα ὁ Παλα- μῆδης μετὰ τοῦ Ἀχιλλέως, συνεστρατεύσαντες εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, εἰκοσι τρεῖς ἤλωσαν ἐχθρικὰς πό- λεις καὶ πολῦτιμα ἀπεκομίσαντο λάφυρα, ἐν οἷς καὶ τὴν Χρυσήδα Ἀστυνόμειαν καὶ τὴν Βρυσήδα Ἴπποδά- μειαν, γενομένης προξένους τῆς μεταξὺ Ἀχιλλέως καὶ Ἀγαμέμνονος ἐριδος καὶ τοῦ ἐκ ταύτης ἐπισκήφαντος εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων φοβεροῦ λοιμοῦ, ὅ- στις :

« Πολλὰς ἰφθίμους ψυχὰς αἶδι· προῖαφεν ἠρώων»,
(3) σφοδρὰ ἐξηγέρθη ὕελλα κατὰ τοῦ Ἀγαμέ- μνονος, ὡς ὑπαίτιου τοῦ κακοῦ, τὸν δὲ Παλαμῆδην ὡς θεὸν ἦσαν ἄγοντες πάντες οἱ Ἀχαιοί, διότι εἰς αὐτὸν καταφεύγοντες ἀλθεστήρια ἐλάμβανον φάρμακα :
« Καὶ τότε Ὀδυσσεὺς Ἀτρείδην προσέειπεν Ἀνακτα·
» — Ἀγνώσεις τάδε δὴ Παλαμῆδους ἔμμεναι ἔργα,
» ὅς σὰ σκήπτρα ἦδ' Ἀχιλλῆϊ διδίσκετο ;
» Ἄλλ' ἄγε, σὺ βασιλεύε, ἀτάρ Παλαμῆδεα πέφνον.»⁽⁴⁾

Ὁ Ἀγαμέμνων παραπεισθεὶς ἐκ τῶν ἐπιτηδείων τούτων εἰσηγήσων τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ ἐκ τῆς παρα- τηρήσεως αὐτοῦ ὅτι «παγγέλιον γοῦν στρατηγὸν Ἀ- » γαμέμνονα... Παλαμῆδης ἐκάστοτε ἀποφαίνει»,⁽⁵⁾ κατένευσεν εἰς τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ, ἣν αὐτὸς ὁ Ὀ- δυσσεὺς μετὰ τοῦ Διομήδους ἀνεδέχθησαν νὰ ἐκτελέ- σωσιν ἐξυφαίνοντες βδελυρὰν κατὰ τοῦ Παλαμῆδους ἐπὶ προδοσίᾳ κατηγορίαν. Πρὸς ἐπιμαρτύρησιν τῆς προδοσίας ταύτης ὁ Ὀδυσσεὺς παρουσίασε τῇ Ἀγα- μέμνονι ψευδῆ ἐπιστολήν, ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθεῖ- σαν, ἣν δῆθεν ἔγραψε τῇ Παλαμῆδει, ὁ υἱὸς τοῦ Πρι- ἄμου Ἀλέξανδρος (Πάρις). Τὴν ἐπιστολήν ταύτην Φρύξ τοξότης ἔρριψε κατὰ τινα μάχην ἐκ τῶν Τρωϊ- κῶν τάξεων εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων προσδε- μεμένην εἰς βέλος, ὅπερ ἀστοχῆσαν δῆθεν τοῦ προορι- σμοῦ αὐτοῦ περιήλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Ὀδυσσεύς, ἀπο-

καλύφαντος ὑπὸ τὰ πτερὰ τοῦ βέλους τὸ ἐπόμενον ἐ- νοχον ἐπιστόλιον :

« Ἀλέξανδρος »

« Παλαμῆδει »

« Ὅσα συνέθου Τηλέφω, (1) πάντα σοι ἔσται· ὅτε
» πατήρ Κασσάνδραν γυναῖκα δίδωσί σοι, καθ' ἄπερ
» ἐπέστειλας· ἀλλὰ τὰ ἀπὸ σοῦ πραττέσθω διὰ τά-
» χους.»⁽²⁾

Κατ' ἄλλην παράδοσιν ὁ Ὀδυσσεὺς κατέσχευεν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Παλαμῆδους ἀπόντος σημαντικὴν ποσότητα Τρωϊκοῦ χρυσοῦ μετὰ τινος πρὸς αὐτὸν ἐνόχου ἐπι- στολῆς τοῦ Πριάμου, ἣν βίβη ἐξηναγκάσθη νὰ γράψῃ Τρῶς αἰχμάλωτος, ἀφοῦ πρότερον ὑπέκρυψε ταύτην ἐκεῖ, δώροισι ἀλώσας τὸν φυλάσσοντα τὴν σκηνὴν τοῦ Παλαμῆδους ὑπηρέτην : «Ὅλον δὲ κάκεινο στρατήγημα
» Ὀδυσσεύς, ὃς Παλαμῆδην ἐνίκησεν ἐν Δικαστηρίῳ
» τῶν Ἀχαιῶν, ὑποβαλὼν αὐτοῦ τῇ σκηνῇ βαρβαρικὸν
» χρυσίον· καὶ ὁ σοφώτερος τῶν Ἑλλήνων ἦλω προ-
» δοσίας δόλη καὶ στρατηγῆματι.»⁽³⁾

Τῷ δὲ (Ὀδυσσεὶ) ἐφεήνδανε βουλή·
» καὶ δὴ Τρῶα κατέσχεθον, ὅπερ ἔειπον γράψαι·
» ἔσσα κεν ἂν Πριάμος Παλαμῆδει γράψαι φιλοῦντι·
» αὐτάρ, ἐπεὶ γράψαν, Παλαμῆδεος εὐνῆ ἔθεντο,
» δμῶα δολώσαντες Παλαμῆδεος ἐσθλοῦ.»⁽⁴⁾

Παρασκευασθείσης οὕτως ἐπιτηδείως τῆς σκευωρίας ὁ Ἀγαμέμνων νύκτωρ συγκαλεῖ ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ τοὺς πρώτους τῶν Ἀχαιῶν, πλὴν τῶν φίλων τῷ Παλα- μῆδει φρονούντων Ἀχιλλέως καὶ Αἴαντος, ὅπως δικά- σωσιν ἐπὶ προδοσίᾳ τὸν Παλαμῆδην ἀπόντα. Ὁ Ὀδυσ- σεὺς, εἰσηγούμενος τὸ πρῶτον μὲν ἤλεγξε τὸν Παλα- μῆδην ὡς οὐδέν, ἐξ ὧν ἀπεδίδοντο αὐτῷ, ἐφευρηκότα, προσειπὼν ὅτι πρὸ αὐτοῦ ὁ Νέστωρ ἐφευρε τὴν στρα- τιωτικὴν τάξιν, ὁ Μενέλαος συνέστησε τὰς φάλαγγας καὶ τοὺς λόχους, ὁ Ὀρφεὺς ἐδιδάχθη τὰ γράμματα ὑπὸ τῶν Μουσῶν, ὁ Τέννος τὴν Μουσικὴν ὑπὸ τῆς Καλλιόπης, Μουσαῖος ὁ Ἀθηναῖος, ὁ τῶν Ἐυμοπι- δῶν, εὔρε τοὺς ἀριθμοὺς καὶ οἱ Φοῖνικες τὰ νομί- σματα, «..... ὅστε αὐτοῦ (τοῦ Παλαμῆδους) πάντα » πρεσβύτερα φαίνεται, ὧν οὗτος προσποιεῖται· εὐρετῆς » εἶναι· μέτρα δὲ καὶ σταθμὰ ἐφευρε καπήλοις καὶ » ἀγοραίοις ἀνθρώποις ἀπάτας καὶ ἐπιτορίας, πετ- » τούς γε μὴν τοῖς ἀργείοις τῶν ἀνδρῶν ἐρίδας καὶ λοι- » δωρίας· καὶ κύβους αὐ μάλιστα κακὸν κατεδίδαξε,
» τοῖς μὲν ἠττηθεῖσι λύπας καὶ ζημίας, τοῖς δὲ νενικη- » κῶσι καταγέλωτα καὶ δνειδος· τὰ γὰρ ἀπὸ κύβων » προσγινόμενα ἀνόητα γίνονται, τὰ δὲ πλείστα κατανα- » λίσκονται παραχρήμα· πυρσοὺς δ' αὐ ἐσοφίσατο, ἀλλ'»

(1) Ὁ Τηλέφω οὗτος ἦν υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Παλαμῆδους Ναυπλίου δικτατορίας θυ- γατρὸς τοῦ Βασιλέως τῶν Ἀρκάδων Ἀλεῶ· τοῦτον ὁ πα- τριεὺς ἅμα καὶ πενθερὸς Τεύθρας, ὁ βασιλεὺς τῆς Τευθρα- νίας, ἀπέστειλεν ἐπίκουρον εἰς τὸν σύμμαχον αὐτοῦ Πρίαμον.

(2) Ἀλκιδάμ. Ὀμιλία Ὀδυσσεύς περὶ Παλαμῆδους προ- δοσίας.

(3) Πολυαῖνου προοίμιον. Α. Ἴδε καὶ Λουκιανοῦ περὶ Ὀργήσεως 46.

(4) I. Τζέτζη ἄνωμ. στιχ. 367—371.

»ἐφ' ἡμετέρῳ κακῷ, ἃ διενόετο ποιεῖν, χρήσιμα δὲ
»τοῖς πολέμοις.....» Ἐν τέλει δ' ἐπιδειξάμενος τὴν πα-
»ρασκευασθεῖσαν ἐνοχὸν ἐπιστολὴν καὶ τὸν κατασχε-
»θέντα Τρωϊκὸν χρυσὸν προσέθετο : «.....ῶστε,
»ἂν νοῦν ἔχετε, ψηφιεῖσθε, τὰ βέλτιστα ὑμῖν αὐτοῖς
»καὶ τῶν λοιπῶν οὐνεκεν, παράδειγμα ποιήσεσθε τοῦ-
»τον τιμωρησόμενοι.»⁽¹⁾

Μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς κατηγορίας ταύτης τοῦ
Ὀδυσσεὺς ὁ Παλαμῆδης, χωρὶς οὐδεμίαν νὰ ἔχη γνῶ-
σιν αὐτῆς, κατεδικάσθη ἀναπολόγητος ὑπὸ τοῦ Δικασ-
στηρίου τῶν Ἀχαιῶν, «σιγῇ δεδιότων χόλον Ἀτρεί-
»δαο», καὶ ἀπέθανε δόλῳ ἀποπνεύγει, καθ' ὃν χρόνον
ἠλίευσ, διὰ τῶν χειρῶν τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ τοῦ Διομήδους :
«Παλαμῆδην δὲ ἀποπνεύγειν προελθόντα ἐπὶ ἰχθύου,
»θήραν, Διομήδην δὲ τὸν ἀποκτείναντα εἶναι καὶ Ὀ-
»δυσσεά.»⁽²⁾ Κατ' ἄλλην παράδοσιν, ὁ Παλαμῆδης
δόλῳ συλληφθεὶς ἐν τοῖς παραλίαις τῆς Λέσβου, ἐνθα
ἠλίευσ, ἐφρονεύθη λιθοβληθεὶς ὑπὸ Μυκηναίων καὶ
Ἰθακησίων : «Καὶ ἐφθισαν αὐτὸν αἱ τοῦ Ὀδυσσεὺς
»μηχαναὶ σοφῶς συντεθεῖσαι καὶ χρυσοῦ μὲν ἤττων
»ἔδοξε, προδότης τ' εἶναι κατεψεύσθη· περιαχθεὶς δὲ
»τῷ χειρὶ κατελιθώθη βαλλόντων αὐτὸν Πελοποννη-
»σίων καὶ Ἰθακησίων, ἣ δὲ ἄλλη Ἑλλάς οὐδ' ἑώρα
»ταῦτα, ἀλλὰ καὶ δοκοῦντα ἀδικεῖν ἠγάπα..... ἔοικε
»δ' ὁ ἦρωες οὗτος οὐκ Ἀχιλλεὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν,
»οἷς ρώμης τε καὶ σοφίας ἔρωες, παρέχειν ἑαυτὸν ζή-
»λου καὶ ὠδῆς ἀξίον, ὅτι Πρωτησίλαος, ἐπειδὴν εἰς
»μνήμην αὐτοῦ ἀφικόμεθα, ἀστακτὶ δακρῦει τὴν τε
»ἄλλην ἀνδρείαν τοῦ ἦρωος ἐπαινῶν, καὶ τὴν ἐν τῷ
»θανάτῳ οὐ γὰρ δὴ ἵκετεσσαι τὸν Παλαμῆδην, οὐδ'
»οἰκτρὸν τι εἰπεῖν, οὐδ' ὀδύρασθαι, ἀλλ' εἰπῶν—*ἔλεω*
»*σε ἀλήθεια, σὺ γὰρ πρὸ ἐμοῦ προαπόλωλας*—ὑπέσχε
»τὴν κεφαλὴν τοῖς λίθοις, οἷον ξυνεῖς ὅτι, ἣ δίκη πρὸς
»αὐτὸν ἔσχεν.»⁽³⁾

«Καὶ τότε τόνδε ἄγουσι παρὰ κλισίας ἀπὸ Λέσβου,
»μῆχαρ ἐλεπτολέων δῆθεν καλέοντες ῥέξαι,
»χωρίζουσι δ' ὡς ἀπὸ Ἀχιλλῆος μεγαθύμου·
»οὗτος γὰρ προσέειπε παρ' Ἀτρείδαισι μολήσας·
»—εἴ γὰρ μῆχαρ ἐλέπτολι δίξῃσθ' Ἀτρείωνε,
»εἰσὶ τοὶ Αἰάντες δοιοὶ, πόλεων ὀλετήρες·
»εἰ δ' ἀπ' ἐμοῖο χειρῶν ἄλλο ποθέεσθε μῆχαρ,
»αὐτίκα Τροίη ἐτοιμος ἐμῷ ἐνὶ μήχει κεῖσθαι.—
»Ὡς φάτο, οὐδ' ἐγίνωσκε τὰ δὴ πρέτευξαν ἐκείνοι·
»αὐτίκα γὰρ ψεύδεα γράμματα ἐξαγαγόντες,
»ἰλλάσιν αὐτὸν ἔδῃσαν Ἑλλάδος ὡς προδοτήρα,
»καδδὲ Μυκηναῖοι κτείνουσιν Κεφαλληνέες τε,
»βαλόντες λιθάδεσσι, ὁ δ' ἔστανε ταῦτα πιφάσκων :
»—*Καίρε ἀλήθεια κυδρὴ προέθανες γὰρ ἐμοῖο.*—
»ὡς ὁ μὲν ἔκτανεν, ἄλλοι δ' αὖτε μύροντο Ἀχαιοὶ
»σιγῇ πάντες δεδιότες χόλον Ἀτρείδαο·
»οὐ γὰρ θάπτειν εἶα ἔ, οὐτ' ἄρα δάκρυα λείβειν,

(1) Ἀλκιδάμντος Ἐλεάτου, Ὀμηλῆς Ὀδυσσεὺς κατὰ Παλαμῆδους προδοσίας.

(2) Παιουσν. Γ. 31. 2.

(3) Φιλοστρ. Ἠρωϊκ. § 11-12.

»φᾶς θανέειν τὸν θάψαντα καὶ ἄκλαυστον ἔσεσθαι». Πλὴν τὴν ἀνοσιουργίαν ταύτην δὲν ἐπέτρεψε Αἴας ὁ Τελαμώνιος :

«.....
»Αἴας δ' ὡς ἐνόησεν ἐταῖρον τόνδε πεσόντα,
»ἐγγύθι γὰρ Σαλαμῖς καὶ Εὐβοία, ἐὼν πάτριαι,
»οἰμῶξας μέγα καὶ ἄορ ἐλκύσας παρὰ μηροῦ
»βαῖνε μέσον Παναχαιῶν ἐν δὲ κέδασσε βολῆσας,
»αὐτὸς τε κλαίεσκεν ἀδινὰ πεσὼν παρὰ νεκρῷ,
»ἐν δὲ κόμην προθέλυμνον τίλλεν ἀπὸ κρατὸς ἔλκων,
»θάψε δὲ τὸν φιλεὸν κλαύσας ἀέκητι ἀνάκτων».

* * *

Περιγράφων κατωτέρω ὁ ποιητὴς τὸν Παλαμῆδην κατὰ τὴν μορφὴν προσεπιφέρει :

«Μακρὸς, λευκὸς ἔην, ξανθότριξ πιναροχαίτης,
»οὐνεκεν οὐκ ἀλέγιζε κομᾶν οὐδὲ βλακειῆς,
»ἀλλ' ἄρ' ἐνὶ κονίησιν ἀρήϊον ὕπνον ἴαυεν,
»μηδόμενος πολέμοιο, λόχων τε φαλλάγγων τε,
»λαῶν θ' οἷ οἱ ἔποντο ὅπως σῴοιτο ἕκαστος.
»Ταῦτα γὰρ οἷ ψυχῆς δόκεε κρείσσω κομέων τε·
»τὸν δ' Ὀδυσσεὺς ἔκτεινε δόλοισι, κτερέϊζε δ' ἄρ'
»Αἴας.»⁽¹⁾

Κατὰ δὲ τὸν Φιλόστρατον : «Μέγεθος μὲν τοίνυν
»αὐτὸν (Παλαμῆδην) κατ' Αἴαντα τὸν μεῖζω γενέσθαι,
»κάλλος θ' Ἀχιλλεὶ ἀμιλλᾶσθαι καὶ Ἀντιλόχῳ καὶ ἐ-
»αυτῷ, φησὶν ὁ Πρωτεσίλαος, καὶ Εὐφρόβῳ τῷ Τρωϊ·
»γένεια μὲν αὐτῷ ἀπαλὰ ἐκφύεσθαι καὶ ξὺν ἐπαγγελίῃ
»βοστρύχων τὴν κόμην δ' ἐν χρῷ εἶναι, τὰς δ' ὀφρῦς ἐ-
»λευθέρας τε καὶ ὀρθὰς καὶ συμβαλλούσας πρὸς τὴν ρίνα,
»τετράγωνόν τε οὖσαν καὶ εὐ βεκηκυῖαν τὸν δὲ τῶν
»ὀφθαλμῶν νοῦν ἐν μὲν ταῖς μάχαις ἄτρεπτόν τε φαί-
»νεσθαι καὶ γοργόν, ἐν δὲ τῇ ἡσυχίᾳ φιλέταιρόν τε
»καὶ εὐ προσήγορον τὰς βολὰς, λέγεται δὲ καὶ μεγί-
»στοις ἀνθρώπων ὀφθαλμοῖς χρῆσασθαι. Καὶ μὴν καὶ
»γυμνὸν φασὶ τὸν Παλαμῆδην μέσα φέρεσθαι βαρέως
»ἀθλητοῦ καὶ κούφου καὶ αὐχμὸν περὶ τῷ προσώπῳ
»ἔχειν πολὺν, ἠδὲ τῶν Εὐφόρβου πλοκάμων χρυ-
»σῶν.»⁽²⁾

«.....
»ἔθαψαν δ' αὐτὸν Ἀχιλλεὺς καὶ Αἴας εἰς τὴν ἑμορον
»τῇ Τροίᾳ Αἰολέων ἡπειρον, ὅφ' ὦν καὶ ἱερὸν αὐτῷ τι
»ἔξωκοδόμητο, μάλ' ἀρχαῖον, καὶ ἀγαλμα Παλαμῆ-
»δους ἴδρυτο γενναῖον τε καὶ εὐοπλον καὶ θύουσι αὐτῷ
»ξυνιῶντες οἱ τὰς ἀκταίας οἰκοῦντες πόλεις.»⁽³⁾

Κατὰ ἕτερον χωρίον τοῦ Φιλοστράτου (XI), ὁ Πα-
λαμῆδης ἐτάφη ἐν αὐτῇ τῇ Τρωϊκῇ παραλίᾳ, ἐνθα ἐ-
λιθοβολήθη ἐφ' ᾧ καὶ θύοντός ποτε ἐπὶ τοῦ τόπου τού-
του ἀμπελοφυγῶν τινος εἰς τιμὴν τοῦ Παλαμῆδους ἐπε-
φάνη ὁ ἦρωες νεαρὸς, μὴ συμπληρώσας ἔτι τὸ 30ον ἔτος

(1) I. Τζέτζη Ἀνθομην. στίχ. 372—406.

(2) Φιλοστρ. Ἠρωϊκ. XI.

(3) Φιλοστρ. Ἠρωϊκ. XV.

τῆς ἡλικίας αὐτοῦ,⁽¹⁾ καὶ συνεβούλευσε τὸν ἀμπελοφυγῶν
νὰ προσδέσῃ ἐπὶ τινος κλήματος τῆς ἑαυτοῦ ἀμπελοῦ
λῶρον, ὅπως ἀποτρέψῃ αὐτῆς τὴν χάλαζαν.

Καθ' ἑτέραν παράδοσιν εἰς τὴν ἔναντι τῆς Αἰολίδος
νῆσον Λέσβου, ἐν περιόπτῳ θέσει, ἐδείκνυτο ἐπὶ τοῦ
παρὰ τὴν Μηθύμνην ὕδρου Λεπεθύμνου τάφος τοῦ
Παλαμῆδους, ὅφ' κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τῆς ἀνωτέρω
περιόδου τοῦ Φιλοστράτου, ἔοικε τὸ ἐπόμενον ἐπι-
γράμμα :

«Κεῖμαι δὴ Παλαμῆδης Ναυπλιᾶδος Μηθύμνη.

»ἀντ' εὐεργεσίης λαϊνῆς νιφάδι.»

Τὸν τάφον τοῦτον φαίνεται ἐπισκεφθεὶς καὶ ὁ κατὰ
τὴν πρώτην μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας
Πυθαγόρειος Φιλόσοφος Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς, ἀρ-
χηγέτης ἰδίας ἐν Ἐφέσῳ φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Οὗτος
παραπλέων τὰ παράλια τῆς Ἀσίας προσήγγισε καὶ
εἰς τὴν Μηθύμνην τῆς Λέσβου, ἐνθα ἀποβάς μετὰ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεῦρε τὸν τύμβον τοῦ Παλαμῆδους :
«Ἐνταῦθα γὰρ ποῦ τὸ Παλαμῆδην, φησὶν, ὁ Ἀχιλλεὺς,
»κεῖσθαι, οὐ καὶ ἀγαλμα αὐτοῦ εἶναι πηχυαῖον ἐν πρε-
»σβυτέρῳ, ἣ ὡς Παλαμῆδης, τῷ εἶδει· καὶ ἅμα ἐξῴων
»τῆς νεῶς (ὁ Ἀπολλώνιος).—*ἐπιμεληθῶμεν*, εἶπεν, *ᾧ*
»*ἄνδρες Ἑλληνες, ἀγαθοῦ ἀνδρὸς, δι' ὃν σοφία πᾶσα*
»*καὶ γὰρ ἂν καὶ τῶν γε Ἀχαιῶν βελτίους γενοίμεθα,*
»*τιμῶντες δι' ἀρετὴν, ὃν ἐκείνοι δίκη οὐδεμιᾷ ἀπέκτει-*
»*ναν.*—Οἱ μὲν δ' ἐξεπήδων τῆς νηὸς, ὁ δὲ ἐνέτυχε τῷ
»τάφῳ καὶ τὸ ἀγαλμα κατωρυγμένον πρὸς αὐτῷ εὗρεν·
»ἐπεγέγραπτο δὲ τῇ βάσει τοῦ ἀγάλματος :

«ΘΕΙΩ ΠΑΛΑΜΗΔΕΙ»

»καθιδρύσας οὖν αὐτῷ, ὡς κἀγὼ εἶδον, καὶ ἱερὸν περὶ
»αὐτὸ βαλόμενος ὅσον οἱ τὴν Ἐνοδίαν τιμῶντες, ἔστι
»γὰρ ὡς δέκα συμπίπτας ἐν αὐτῷ ἐνωχεῖσθαι, τοιάνδε
»εὐχὴν ἠϋξάτο :

»—*Παλάμηδες ἐπιλάθου τῆς μῆνιδος, ἣν ἐν τοῖς Ἀ-*
»*χαιοῖς ποτε ἐμήνισας καὶ δίδου γίνεσθαι πολλοὺς τε*
»*καὶ σοφοὺς ἄνδρας. Ναί ! Παλάμηδες, δι' ὃν λόγος,*
»*δι' ὃν Μοῦσαι, δι' ὃν ἐγὼ !*»⁽²⁾

Κατὰ Δίκτυον τὸν Κρήτα, τὸν φόνον τοῦ Παλαμῆ-
δους ἐξετέλεσεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκ συνεννόησεως μετὰ
τοῦ Διομήδους καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος κατὰ τὸν ἐπόμε-
νον τρόπον. Ὁ Παλαμῆδης, παραπεισθεὶς ἐπιβούλως
ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ περὶ ὑπάρξεως θησαυροῦ ἐν
τινὶ φρέατι, κατήλθε διὰ σχοινίου εἰς τὸν βυθόν, ὅπου
ἐκαλύφθη διὰ λίθων ὑπ' αὐτῶν πλὴν τὸ πτώμα τοῦ
ἦρωος ἀποκαλυφθὲν βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐ-

(1) Ὁ Πολύγνωτος εἰκόνησε τὸν Παλαμῆδην νεαρὸτατον καὶ ἄνευ μύστικος· καὶ τὸ ἀγαλμα τοῦ Κανόβα, ὅπερ εὐ-
ρηται νῦν εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν συλλογὴν τῆς ἐπαύλου
Charlotta ἐν Cadenabbia τοῦ Comer-See παρίστησι τὸν Πα-
λαμῆδην νεαρὸν.

Ἐπὶ τινος ἐν Αὐλίδι εὐρεθέντος ἀρχαίου ἀγγείου ἀρίστης
τέχνης παρίσταται ὁ Παλαμῆδης «λιθοβολούμενος» ἢ εἰκὼν
αὕτη θεωρεῖται ἔργον τοῦ ζωγράφου Τιμάνθους. Καὶ ἐπὶ πυ-
ξίδος Κορινθιακῆς τοῦ Χάρητος παρατηροῦνται δύο ἄνδρες
πεζοὶ καὶ ὀκτώ ἵπποις, ὧν ὁ ἐπ' ἀριστερὰ φερόμενος εἶνε ὁ
Παλαμῆδης, πρὸ αὐτοῦ δὲ ὁ Νέστωρ. Ἐτέρα πινακίς (car-
pet), φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν «Παλαμῆδης», παρίστα τὸν
ἦρωα ἀμυνόμενον κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων ἐχθρῶν αὐτοῦ.

(2) Φιλοστρ. Τὰ εἰς τὸν Τυανέα Ἀπολλώνιον. IV. 13.

ἔξηθη τοῦ φρέατος καὶ ἐκἀή μετὰ πάσης τιμῆς, ἣ δὲ
τέφρα, ἐν χρυσοῦ ὑδρῖα ἀποτεθεῖσα εὐλαβῶς, ἐτάφη
παρὰ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων⁽¹⁾ Καὶ Κδίντος
ὁ Σμυρναῖος, τὸν Ὀδυσσεά ὑπολαμβάνων ὡς αὐτοῦρ-
γὸν τοῦ φόνου τοῦ Παλαμῆδους, ἐν τινὶ πρὸς αὐτὸν
ἀποστροφῇ προσεπιφέρει :

»Ἀλλὰ καὶ ἀντιθέῳ Παλαμῆδῃ· θῆκας δλεθρον,

«ὅς σέο φέρτερος ἔσκε βίη καὶ εὐφρονι θυμῷ.»⁽²⁾

Οὕτω «καὶ τὸν Παλαμῆδην οὐδὲν ὦνησεν, αὐτὸν
»εὐρόντα τὰ γράμματα, πρὸς τὸ μὴ ἀδίκως ὑπὸ τῶν
»Ἀχαιῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ παιδευθέντων καταλευ-
»θέντα ἀποθανεῖν· ἀλλ' ἔως μὲν ἦσαν ἀγράμματοι
»καὶ ἀμαθεῖς τούτου τοῦ μαθήματος, ζῆν αὐτὸν εἰων·
»ἐπειδὴ δὲ τούτους, τοὺς τε ἄλλους ἐδίδαξε γράμ-
»ματα καὶ τοὺς Ἀτρείδας δηλονότι πρώτους, καὶ μετὰ
»γραμμάτων τοὺς φρυκτοὺς, ὅπως χρῆ ἀνέχειν καὶ
»ἀριθμεῖν τὸ πλῆθος, ἐπειδὴ πρότερον οὐκ ἤδεισαν
»οὐδὲ καλῶς ἀριθμῆσαι τὸν ὄχλον, ὥσπερ οἱ ποιμέ-
»νες τὰ πρόβατα· τῆν·καῦτα σοφώτεροι γενόμενοι καὶ
»ἀμείνους ἀπέκτειναν αὐτόν.»⁽³⁾

Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας καθ' ὅλην τὴν παρὰ τὸ Ἴλιον
Ἀσιατικὴν παραλίαν, τὴν Αἰολίδα, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς
ἔναντι νήσου Λέσβου, ὁ Παλαμῆδης ἐτιμᾶτο ὡς θεὸς
ἐπιχώριος· πόλις δὲ κατὰ τὰς νοτιοανατολικὰς τῆς
Τροίας ἀκτὰς ἔφερε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τὸ ὄνομα «Πα-
λαμῆδιον». Κατὰ τὴν μαρτυρίαν Πτολεμαίου τοῦ Ἡ-
φαιστίνωνος, Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, ὡς θεάσατο ἐν Ἐ-
φέσῳ θαυμασίαν εἰκόνα παριστώσαν τὸν Παλαμῆδην
δολοφονούμενον, μεγάλως ἐθορυβήθη, καθ' ὅσον ὁ ἦ-
ρωες προσωμοίαζε τῇ μορφῇ πρὸς τὸν σφαιροδόλον αὐ-
τοῦ Ἀριστόνικον.⁽⁴⁾

Ἡ θανάτωσις τοῦ Παλαμῆδους καὶ ὁ βίος αὐτοῦ
ἐχρησίμωσαν ὡς ὑποθέσεις τῶν γνωστῶν φερωνύμων
τραγωιδῶν, ἃς συνέθεντο καὶ οἱ τρεῖς μεγάλοι τῆς
ἀρχαιότητος τραγικοὶ ποιηταί, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς
καὶ Εὐριπίδης, ἐξ ὧν ἀτυχῶς ἐλάχιστα, ὡς εἴρηται,
περιεσώθησαν ἡμῖν μέρη. Ὁ τελευταῖος μάλιστα τού-
των ὁ Εὐριπίδης τὴν τραγωδίαν αὐτοῦ «ὁ Παλαμῆ-
δης», ἐπὶ τούτῳ ὡς φαίνεται συντεθεῖσαν, ἐδίδαξε τὸ
πρῶτον ἀπὸ σκηνῆς εὐθὺς μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ
Σωκράτους, ὅπως ἐλέγξῃ τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν
ἀδικίαν ταύτην πρᾶξιν· ὅτε δὲ μάλιστα ὁ χορὸς τῶν
Ἀχαιῶν ἀπήγγελλεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἀποδοκιμάζων
τὴν ἀδικίαν θανάτωσιν τοῦ Παλαμῆδους, τὴν ἐπομένην
ἀποστροφὴν :

«Ἐκάνετ', ἔκανετε

»τάν πάνσοφον, ὦ Δαναοί,

»τάν οὐδὲν ἀλγύνουσαν

»ἀηδόνα Μοῦσᾶν !

»Ἐκάνετ' ἔκανετε

»τὸν ἀριστον τῶν Ἀχαιῶν !»⁽⁵⁾

(1) Δίκτυος Κρητὸς Ἐφημερίς κλπ. 2.15.

(2) Κδίντου Σμυρναίου. Ὀμήρου παραλειπόμενα V. 198-199.

(3) Διον. Χρυσόστ. ΠΓ' 21.

(4) Πτολεμ. Ἠφαιστ. Ἀλεξάνδρου Ἱστορ. σελ. 53.

(5) Εὐριπίδ. Παλαμῆδης ἀποσπ. 691.

Τὸ ἀκροατήριον τῶν Ἀθηναίων, ἀντιληφθὲν ὅτι διὰ τῆς ἀποστροφῆς ταύτης ὁ ποιητὴς ἐπηγίσατο τὴν ἀδικον θανάτωσιν τοῦ Σωκράτους, ὃν ἄρτι ἐπότισαν κύνειον, συνεκινήθη βαθύτατα μέχρι δακρύων, μηδὲ τοῦ παρισταμένου Ἀριστοφάνους ἐξαιρουμένου, ὅστις πολλάκις καὶ ἰδίᾳ διὰ «τῶν Νεφελῶν» τσοῦτον πικρῶς ἔσκωψε τὸν Φιλόσοφον. Καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους, ὅτε Ξενοφῶν καὶ ὁ Πλάτων, προσωμοίασαν τὴν καταδίκην τοῦ μεγάλου αὐτῶν Διδασκάλου πρὸς τὴν ἀδικον θανάτωσιν τοῦ Παλαμήδους: «Παραμυθεῖται δ' ἔτι με καὶ Παλαμήδης ὁ παραπληγῶς ἔμοι τελευτήσας» ἔτι γὰρ νῦν πολὺ καλλίους ὕμνους παρέχεται Ὀδυσσεύς, τοῦ ἀδίκως ἀποκτείναντος αὐτόν», φέρεται λέγων ὁ Σωκράτης ἐν τῇ Ξενοφῶντος Ἀπολογία. (1) Ἐν δὲ τῇ Ἀπολογία τοῦ Πλάτωνος προστίθενται τὰ ἐπόμενα: «Ἐγὼ μὲν γὰρ πολλὰ κίχαι ἐθέλω τεθῆναι, εἰ ταῦτά ἐστιν ἀληθῆ· ἐπεὶ ἔμοι γε καὶ αὐτῷ θαυμαστὴ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι, ὅποτε ἐντύχοιμι Παλαμήδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμώνιος καὶ εἰ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἀδικον τέθνηκεν». (2) Τοῦτ' αὐτὸ διομολογεῖ καὶ ὁ μεταγενέστερος Λιβάνιος ἐν τῇ ὑπὲρ Σωκράτους Ἀπολογία αὐτοῦ, γράφων: «Ἐγένοντό ποτε καὶ πρότερον ἀδικοὶ κρίσεις· ἔδοξε δὲ καὶ Παλαμήδην, τὸν σοφώτατον τῶν τότε Ἑλλήνων, παρὰ δίκην ἀποθανεῖν. Ἦσαν γὰρ ἐν Ἰλίῳ κινεὶς Ἄνυτοι καὶ Μέλητοιοι· ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνος πρὸ τοῦ θανάτου σιωπᾶν ἐκέλευτο ἐξῆν καὶ λέγειν καὶ γράφειν καὶ γράφας ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ ναυτικοῦ τὴν ἑαυτοῦ τύχην ἐπεμψε τῷ ἑαυτοῦ πατρὶ Ναυπλίῳ τὴν ἐπιθανάτιον ἐπιστολήν». (3)

Ἐπὲρ τῆς ἀδίκου τοῦ Παλαμήδους καταδίκης θερμὴν συνέθετο Ὀμιλίαν Ἀριστείδης ὁ Αἴλιος, ἐξαίρων τὴν σοφίαν τοῦ ἀνδρός· λαμπρὰς δ' ἔγραψαν Ἀπολογία καὶ Γοργίας ὁ ῥήτωρ, καταδεικνύων τὴν σκευωρίαν, καὶ Ἰππίας ὁ Ἡλείος. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐν «τῇ Κυνηγετικῇ» αὐτοῦ προσεπιφέρει: «Παλαμήδης, ἕως μὲν ἦν, πολὺ τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ ὑπερέσχε σοφία, ἀποθανὼν δὲ ἀδίκως, τσαύτης ἔτυχε τιμωρίας ὑπὸ Θεῶν, ὅσης οὐδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων». (4) Ἐν δὲ «ταῖς Ἀπομνημονεύμασιν» αὐτοῦ, ὁ Σωκράτης φέρεται λέγων πρὸς Εὐθύδημον: «Τὰ δὲ Παλαμήδους οὐκ ἀκήκοας πάθῃ! τοῦτον γὰρ δὴ πάντες ὕμνουσιν, ὡς διὰ σοφίαν φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς ἀπόλλυται». (5) Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Εὐριπίδης:

(1) Ξενοφῶντος Ἀπολογία Σωκράτους. 26.

(2) Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους. 41. Β.—Καὶ ὁ Λουκιανὸς μετὰ Παλαμήδους καὶ Νέστωρος εἰκάζει τὸν Σωκράτην ἐν τῇ Ἄδει ἀναστρεφόμενον.

(3) Λιβανίου ὑπὲρ Σωκράτους· σελ. 242.

(4) Ξενοφῶντος Κυνηγ. Α. II.

(5) Ξενοφῶντος Ἀπομνημ. Δ. 6'. 32.—Ἴδε καὶ Εὐδοκ. Συναγ. περὶ Παλαμήδους.—Βιργιλ. Αἰνεῖαδ. II. 77 καὶ ἔπομ.—Γρηγορ. Ναζιανζ. Λόγος Γ'. 88—Πλειότερα δ' ἀνάγνωθι εἰς τὴν ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1836 ὑπὸ Ὀθωνος jahm ἐκδοθεῖσαν μονογραφίαν ὑπὸ τῆν ἐπιγραφὴν «ὁ Παλαμήδης».

«Στρατηλάται τ' ἂν μύριοι γενοίμεθα,
σοφὸς δ' ἂν εἷς τις ἢ δὺ' ἐν μακρῷ χρόνῳ». (1)

* *

Τὸν θάνατον τοῦ Παλαμήδους ἐπληροφόρηθη ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναύπλιος, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους παραπλέων, ἀπὸ τινος κώπην χρυσόκολλον, (2) ἦν συνέτυχέ που ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ ἕτερος τῶν ἐν Τροίᾳ υἱῶν αὐτοῦ Οἶαξ εἶχε χαράξει τὰ γενόμενα. Ὁ Οἶαξ μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἐχάραξεν ἐπὶ πολλῶν κώπων τὸ ἀτυχὲς γεγονός τῆς θανάτωσεως τοῦ Παλαμήδους; ταύτας δ' ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τις τούτων ἤθελε προσπέσει εἰς τὰ ὄμματα τοῦ θαλασσοπρόουτος πατρὸς αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο:

«..... Τί οὖν ἀγγελον
πέμψαιμι ἐπ' αὐτόν; οἶδ' ἐγὼ καὶ δὴ πόρον
ἐκ τοῦ Παλαμήδους· ὡς ἐκεῖνος τὰς πλάτας
ρίψω γράφων.....» (3)

Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Ἀριστοφάνους, «ὁ γὰρ Εὐριπίδης ἐν Παλαμήδει ἐποίησε τὸν Οἶακα, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Παλαμήδους ἐπιγράψαι εἰς τὰς ναῦς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἵνα φερόμεναι αὐταὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν Ναύπλιον, τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀπαγγείλωσι τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ὡς περ ὁ Οἶαξ τῷ Ναυπλίῳ, γράφει ἐν τῇ Παλαμήδει Εὐριπίδου· ὁ γὰρ Οἶαξ ἐγγράττει πολλὰς τοιαύταις πλάταις (κώπαις) τὰ περὶ τὸν Παλαμήδην καὶ ἀφίησιν εἰς τὴν θάλασσαν, ὥστε μᾶ γέ τι τὸν Ναύπλιον περιπεσεῖν.»

Ὁ Ναύπλιος, ἐκμανεὶς ἐπὶ τῇ φοβερᾷ εἰδήσει τοῦ τσοῦτον ἀδίκου θανάτου τοῦ πολυφιλήτου αὐτῷ υἱοῦ Παλαμήδους, ἐπλευσε μετὰ σπουδῆς εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Τροίας, ὅπως ζητήσῃ τὸν λόγον τοῦ ἐγκλήματος παρὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ἀγαμέμνονος, ὃν ἐντυχῶν ἐρωτᾷ, κατὰ τὸν Αἰσχύλον:

«Τίνος κατέκτας ἔνεκα παῖδ' ἐμόν βλάβης;» (4)

Ἐπὶ δὲ τῇ σιωπῇ τοῦ Ἀνακτος τῶν Ἀχαιῶν ἔκφρων γενόμενος ὁ Ναύπλιος ἀπεχώρησε, προσειπὼν αὐτῷ:

«Χαῖρε, εἰς τὸ χαίρειν ἔστι που κάτω χθονὸς
δοκῶ δὲ· που γὰρ μὴ ἴσθι λυπεῖσθαι βίῳ,
ἔστι τὸ χαίρειν τῶν κακῶς λελασμένων.» (5)

«Τότε δὲ μαθὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἀναίρεσιν ὁ τούτου πατὴρ Ναύπλιος ἔσπευσε πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἀπῆται ποινήν· ἄπρακτος δὲ ὑποστρέψας, ὡς πάντων χαρίζομένων τῷ βασιλεῖ Ἀγαμέμνονι, μεθ' οὗ τὸν Παλαμήδην ἀνεῖλεν ὁ Ὀδυσσεύς, περιπλέων λοιπὸν τὰς Ἑλληνίδας χώρας παρεσκεύασε τὰς τῶν Ἑλλήνων γυναῖκας μοιχευθῆναι, ὅσον Κλυταμνήστραν τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος Αἰγίσθου, Αἰγιάλειαν τὴν Διομήδους, τῷ υἱῷ τοῦ Σθε-

(1) Εὐριπίδ. «Παλαμήδης» ἀπόσπασμα. 585.

(2) Εὐριπ. Παλαμ. ἀπόσπασμα 509.

(3) Ἀριστοφάνους Ἔσμοφορ. στίχ. 770—773.

(4) Αἰσχύλου Παλαμήδης.

(5) Ἀλκιδάμ. Ναύπλιος.

νέλου (Κομήτη), Μήδαν δὲ τὴν Ἰδομενέως ὑπὸ Λεύκου, ἦν καὶ ἀνείλε Λεῦκος καὶ Κλεισιθήραν τὴν θυγατέρα αὐτῆς ἐν τῇ Ναφῷ καταφυγούσας· καὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως· καὶ δέκα πόλεις τῆς Κρήτης ἀποσπάσας ἐτυράννησε καὶ μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον τὸν Ἰδομενέα τῇ Κρήτῃ καταίροντα ἐξήλασεν.» (1) Ἐν τῇ μανίᾳ ταύτῃ τῆς ἐκδικήσεως ὁ Ναύπλιος δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ λησμονήσῃ καὶ τὴν Ἰθάκην· ἐκεῖ ἡ μήτηρ τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀντίκλεια ἐπὶ τῇ ψευδεῖ εἰδήσει τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἔκτεινεν ἑαυτήν, ἡ δὲ σὺφρων αὐτῆς νύμφη ἐξ ἀπογνώσεως ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως ἀποπνιγῆ, πλὴν διέσωσαν αὐτὴν αἱ νῆσσαι πηνέλοπες, (2) ἐξ ὧν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα Πηνελόπη. (3)

Ταῦτα πάντα δὲν ἤρκεσαν ὅπως κορέσωσι τὴν ἀγρίαν ὀργὴν τοῦ Ναυπλίου, ὅστις ἄμα ὡς ἔμαθε τὸ τέλος τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ τὸν ἐπικείμενον κατὰ πλουν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν, ἀνάψας ὑπερμεγέθεις πυρὰς, «τὰ Ναυπλίου Εὐβοϊκὰ πυροπλήματα», ἐπὶ τῶν ἀπορρώγων βράχων τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Εὐβοίας Καφηρέως προσεῖλκε τὰ μετὰ τὴν ἐπὶ τῶν Γυράδων πετρῶν καταστροφὴν ἀπομεινάντα πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν, ἅτινα κατευθυνόμενα πρὸς τὰς πυρὰς, ὡς πρὸς ἀσφαλῆ λιμένα, συνετρίβοντο ἐπὶ τῶν ἀξέων βράχων τοῦ Καφηρέως:

«..... οἳ δ' ἐνὶ πέτρῃς
ἄξαντες περὶ νῆας οὐζήρῳς ἀπώλοντο
Ναυπλίου ἐννεσίησιν.....» (4)

* *

«Πολλοὺς δὲ πυρσεύσας φλογερὸν σέλας ἀμφὶ ρυτὰν
Εὐβοίαν εἶλ' Ἀχαιῶν
μονόκωπος ἀνὴρ πέτραις
Καφηρίσιν ἐμβαλὼν.
Αἰγιάιαις τ' ἐνάλοισεν ἀκταῖς
δόλιον ἀστέρα λάμπας.» (5)

* *

«Οὐλόμεναι νήεσσι Καφηρίδες, αἴποτε νόστου
ὠλέσασθ' Ἑλλήνων καὶ στόλον Ἰλιθῆν,
πυρὸς δτε φεύστας χθονίης δυοφερωτέρα νυκτὸς
ἤψε σέλα, τυφλῇ δ' ἔδραμε πᾶσα τρόπις
Χοιράδας εἰς πέτρας, Δαναοῖς πάλιν Ἴλιος ἄλλη
ἔπλετο καὶ δεκάτους ἐχθροτέρῃ πολέμου.
Καὶ τὴν μὲν τότε ἐπερσαν, ἀνίκητος δὲ Καφηρεὺς,
Ναύπλιε· σοὶ γὰρ πᾶν Ἑλλάς ἐκλαυσε δάκρυ.» (6)
Ἀπὸ τῆς καταστροφῆς ταύτης ὁ Καφηρεὺς ἐπω-

(1) Ἰ Τρέτζη εἰς Λυκοφρ. 386.

(2) Πηνέλοπ νήτη μὲν ἐστὶν ὁμοιον περιστερᾶς δὲ μέγεθος. Στρησιχ. 81.

(3) Πλειότερα βλέπε εἰς Τρέτζη Σγόλια εἰς Λυκοφρ. Ἀλεξάνδρην. Ἐπίσης Σγόλια εἰς Ὀμηρ. Ὀδυσσεῖαν Δ. 797. Εὐστ. εἰς Ὀδυσ. § 1461. Σοφοκλ. Αἴαντα στίχ. 1295. Εὐριπίδου Κρήσας. Στρεπτοῦ Ἀχιλλιάδα 92-94. κλπ.

(4) Κοῖντου Σμυρναίου τὰ μεθ' Ὀμηρον ΙΑ 612-614.

(5) Εὐριπίδ. Ἑλένη. στίχ. 1126-1131.

(6) Βάσσου, Ἐπιγράμμα εἰς Ναύπλιον.

νομάσθη «Καταπότης» καὶ ἦδη διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀποκαλεῖται «Ξυλοφάγος». Παραδόξως καὶ τις ἐκέισε προέχων βράχος φέρει νῦν τὸ ὄνομα «Παλαμηδῶ». Ἀλλὰ καὶ τοὺς τυχὸν περισσώζομένους καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας φερομένους ἀτυχεῖς ναυαγοὺς φύλακες ἄγρυπνοι, ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι ὑπὸ τοῦ ἀδυσωπήτου Ναυπλίου, συνελάμβανον καὶ πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ θεωμένου κατεπόντιζον: «Καὶ οὖς ἂν εὖρε χειμαζομένους τῷ τῆς θαλάσσης βυθῷ παρεδίδου.» (1) Μεθ' ὅλην ἐν τούτοις τὴν πανωλεθρίαν ταύτην αἱ νῆες, ἐφ' ὧν ἐπέβαινον οἱ ἐχθιστοὶ τοῦ Ναυπλίου πρωτεργάται τοῦ φόνου τοῦ Παλαμήδους, Ἀγαμέμνων, Ὀδυσσεὺς καὶ Διομήδης, διέφυγον παραδόξως τὴν παγίδα ἐξ ἀντιπνείας, ἀναχθεῖσαι ἐγκαίρως πρὸς τὸ εὐρὺ πέλαγος· τοῦτο ἀντιληφθεὶς ὁ Ναύπλιος ἐκ τοῦ δεσπίζοντος βράχου, ἐξ οὗ ἐπεσκοπεῖ τὰ γενόμενα, ἀπαρηγόρητος ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κατεποντίσθη: «..... συνέβη οὖν καὶ αὐτὸν τελευτήσαι· ἐκείνῳ τῷ θανάτῳ, ὅπερ ἄλλων τελευτησάντων ἐδυσφόρει.» (2).

* *

Ἡ περὶ τῶν πυρῶν τοῦ Ναυπλίου παράδοσις εἶναι προφανῶς μεθορηκτικὴ, ἐμφανισθεῖσα τὰ πρῶτον εἰς τοὺς Νόστους τοῦ Στρησιχόρου ἀκμάσαντος περὶ τὴν Ζ'—Σ π. Χ. ἑκατονταετηρίδα. (3) Ἐκτοτε ὁ Ναύπλιος, εἰς ὃν ἀπεδίδοντο πᾶσαι αἱ εἰς τοὺς ἐκ Τρωάδος ἐπανακάμπτοντας Ἑλληνας συμβάσαι συμφοραὶ καὶ δοκιμασίαι, ἐγένετο τὸ θέμα πλείστον ἐπῶν, διθυράμβων, μυθογραφῶν, τραγωδιῶν κλπ. Καὶ ὁ Αἰσχύλος ἔγραψε τραγωδίας δύο, «τὸν Ναύπλιον» καὶ «τὴν Ἀμυμώνην», τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἑτέρας δύο, «Ναύπλιον πυρκαϊέα» καὶ «Ναύπλιον καταπλέοντα», ὧν ἐλάχιστα περιεσώθησαν ἡμῖν μέρη· καὶ οἱ λοιποὶ δευτερεύοντες ποιηταὶ, Φιλοκλῆς, Ἀστυδάμας, Λυκόφρων ὁ Χαλκιδεὺς, ἔγραψαν τραγωδίας ὑπόθεσιν ἐχούσας τὰς διαφορὰς τοῦ Ναυπλίου περιπετείας· ὁ δὲ Μιλήσιος διθυραμβοποιὸς Τιμόθεος λαμπρὰν ἐποίησατο χορῳδίαν ἐπιγραφομένην «Ναυπλίου ἐγκώμιον». Κατὰ τοὺς μετέπειτα μάλιστα χρόνους, ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων Αυτοκρατόρων, οἱ περὶ τοῦ Ναυπλίου μῦθοι ἐχρησίμευσαν ὡς τὸ μᾶλλον δημοφιλεῖς καὶ ἐπαγωγὸν θέμα δι᾿ ἄξιματα, ὀρχήσεις, μίμους καὶ τὰ τούτοις ὅμοια.

* *

Ὁ Ὀμηρὸς παραδόξως ἐν ταῖς ἐπεσὶν αὐτοῦ οὐδεμίαν ποιεῖται μνειάν οὔτε τοῦ Παλαμήδους, οὔτε τῆς Ναυπλίας. Οἱ Ναυπλιεῖς κατ' ἐξοχὴν ναυτικοὶ ὄντες κατὰ τὸν περίοδον ταύτην τοῦ χρόνου δὲν ἠδύνατο νὰ ὑστερήσωσι τῶν γειτόνων αὐτῶν κατὰ τὴν Τρωϊκὴν

(1) Σγόλια εἰς Εὐριπίδ. Ὀρέστην.—Ἴδε καὶ Ἀπολλοδ. Ἔπος 6, 8.—Εὐριπίδ. Ὀρέστης στ. 432, Ἑλένη στ. 767. καὶ Τραχίην. στ. 90.—Τρέτζη Σγόλια εἰς Λυκοφρ. Ἀλεξάνδρην 384.—Ὀμηρ. Ὀδυσ. Δ. 500.—Συνεσίῳ Ἐπιστολ. Δ.—Δίων. Χρυσ. VII. 32.—Πλουτάρχου Ἑλλην. προβλ. 33, καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τιμωρουμένων 557. Β.—Seneca Med. 658.—Κοῖντου Σμυρναίου, Τὰ μεθ' Ὀμηρον ΙΔ κλπ.

(2) Ἀπολλοδ. Β. 3. 14.

(3) Ὁ Στρησιχόρος διάστημα λυρικοῦ ποιητῆς ἔζησε περὶ τὰ ἔτη 640—560 π. Χ.

ἐκστρατείαν, πολλά τὰ λάφυρα ὑποσχομένην, ἀφ' οὗ πρὸ ὀλίγου ἔτι μετέσχον τῆς ἡσσοнос σημαντικότητος ἐκστρατείας τῶν Ἀργοναυτῶν διὰ τοῦ Ναυπλίου, ὅστις μάλιστα καὶ τῆς Ἀργεὺς πηδαλιούχος ἐγένετο μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τίφους.

«Ναύπλιος αὐθις ἔκτανεν, Ἀμυμώνης φίλος υἱός, ὃν τέκεν εὐνηθεῖσα περικλυτῆ Ἐννοσιγαίῳ, ἀγλαδὸν ἠγορέην, δέμας εἰκελὸν ἀθανάτοισιν.»⁽¹⁾

Ἀνέκαθεν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, αἱ εἰς ἀγνώστους τοῦ κόσμου χώρας, καὶ δὴ τῆς ἔναντι Ἀσίας, ἐπιδρομαὶ καὶ ἀποδημίαι ὑπῆρξαν τὰ μάλα προσφιλεῖς καὶ ἐπαγωγοὶ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Πελοποννήσου ἰδίως. Κατὰ τὴν Τρωϊκὴν ἐκστρατείαν πάντες οἱ τῆς Ἀργολίδος λαοὶ καὶ ἰδίως οἱ Μυκηναῖοι, Ἀργεῖοι καὶ Τίρυνθοι ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ναυπλίας καὶ διὰ Ναυπλιακῶν πλοίων εἰκότως ἀπέπλευσαν εἰς Ἴλιον, οἱ δὲ συνεκστρατεύσαντες Ναυπλιεῖς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Παλαμήδους, ἂν μὴ ἠκολούθησαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Οἶακα, πιθανῶς ἐτάχθησαν ὑπὸ τὸν Διομήδην ἢ Σθενέλον, οἵτινες, ἡγοῦντο τῶν ἀνδρῶν πασῶν τῶν λοιπῶν Ἀργολικῶν πόλεων πλὴν τῶν Μυκηναίων:

«Οἱ τ' Ἄργος τ' εἶχον, Τίρυνθά τε τειχιόεσσαν, Ἐρμιόνην, Ἀσίνην τε, βαθὺν κατὰ κόλπον ἐχούσας, Τροίξην ἠϊόννας τε καὶ ἀμπελόνην Ἐπίδουρον. Οἳ τ' εἶχον Αἰγίαν, Μάσητά τε, κοῦροι Ἀχαιῶν τῶν δ' αὖ ἡγεμόνευε βοῆν ἀγαθὸς Διομήδης. καὶ Σθέnelος, Καπανῆος ἀγακλειτοῦ φίλος υἱός.»⁽²⁾

Ἡ Ναυπλία κατὰ τοὺς Τρωϊκοὺς χρόνους, ὡς ἐκ τῶν σωζομένων ἐρείπιων καὶ τῶν τάφων αὐτῆς δείκνυται, ἦν ἀναμφισβητήτως ἀξία λόγου ναυτικὴ πόλις, ἀνεξάρτητος καὶ μείζωνος σημαντικότητος τῶν γειτόνων αὐτῆς, Ἀσίνης, Τίρυνθος, Ἐρμιόνης κλπ. ἐπομένως ἡ παντελής περὶ αὐτῆς σιωπὴ τοῦ Ὀμήρου, οὗ καθομολογεῖται ἡ ἐπὶ πᾶσι γεωγραφικῇ ἀκρίβεια καὶ ἐμπειρία, εὐλόγως σχολιάζεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἢ μᾶλλον ἀπομένει ἀνεξήγητος⁽³⁾ καὶ αὐτὴ μάλιστα ἡ ἔλλειψις πάσης μνείας καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Παλαμήδους, ὅστις τοσοῦτον διεφθάρθη εἰς τοὺς ἀμέσους μετέπειτα χρόνους, ὡς ὁ σοφώτερος καὶ ἀνδρειότερος τῶν εἰς Τροίαν ἐκστρατεύσαντων Ἑλλήνων ἀριστέων, ἀποδίδει: παράδοξος, δυσμενής δ' ἐκ τῆς σιωπῆς ταύτης ἐξηγήθησαν κρίσεις παρὰ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ Ὀμήρου. «Γέγονε μὲν οὖν τὸ μεράκιον τοῦτο, Παλαμήδης ὁ ἐν Τροίᾳ, κέ-» χρηται δὲ ἐναντιοτάτοις Ὀδυσσεὶ καὶ Ὀμήρῳ, τῷ μὲν συνθένει ἐπ' αὐτὸν τέχνας, ὑφ' ὧν καὶ κατελι-» θῆθη, τῷ δὲ οὐδ' ἔπος αὐτὸν ἀξιώσαντι· καὶ ἐπειδὴ ἢ μὴδ' ἢ σοφία αὐτὸν τι, ἦν εἶχεν, ὄνησε, μὴδ' Ὀ-» μήρου ἐπαινέτου ἔτυχεν, ὑφ' οὗ πολλοὶ καὶ τῶν μὴ ἢ πάντων σπουδαίων ἄνδρων ἤχθησαν Ὀδυσσεύς τε,

(1) Ὀρφῶς Ἀργοναυτικὰ στιχ. 202—202.
(2) Ὀμήρου Ἰλιάς. Β. στιχ. 559—564.
(3) Στράβωνος Γεωγραφ. Η' 368—369.

» ἠττητο ἀδικῶν οὐδὲν, διαβέβληται πρὸς φιλοσοφίαν καὶ ὀλοφύρεται τὸ ἑαυτοῦ πάθος»⁽¹⁾
«..... Τῷ δὲ ποιητῇ Ὀμήρῳ ἀπεχθάνομαι, καίτοι πνέων τὸν ἄνδρα, ὅτι τὰ τοῦτο (Παλαμήδους) σεσίγηκεν οὐκ ἀγνοῶ δὲ τὸν τρόπον ἵνα γὰρ μὴ τὴν ἀρετὴν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τι δεῖξῃ χω-» λεύουσάν τε καὶ ἑτερόφθαλμον πεποιήκεν.»⁽²⁾ Ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῆ ὅτι οἱ Ναυπλιεῖς ἐξ ἐχθρότητος πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν Ἀργεῖους δὲν μετέσχον τῆς Τρωϊκῆς ἐκστρατείας, ἥτις ἦν ἀληθῶς Ἀργεῖα ἐπιχειρήσις· ἀλλὰ τότε πῶς ὁ Παλαμήδης εὐρέθη ἐν Τροίᾳ, ἐν τοῖς πρώτοις μάλιστα. Ὅπως δὴποτε ἀποβαίνει τὰ μέγιστα πιθανὸν ὅτι ἡ μνήμη τοῦ Παλαμήδους καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐξηλείφθησαν κατὰ τὴν κρατήσανσαν γνώμην ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐκ ζήλοτυπίας.⁽³⁾ Πλὴν ἀμέσως μετὰ τὸν Ὀμηρον, ἀπ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ Ηου π. Χ. αἰῶνος, ὁ ποιήσας τὰ Κύπρια ἔπη Στασίος ἐξαιρεῖ τὸν Παλαμήδην ὡς ἕνα τῶν ἐπιφανεστέρων ἡρώων τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.⁽⁴⁾

Οἱ Ναυπλιεῖς, ἐκδικούμενοι τὴν ἀδικον θανάτωσιν τοῦ Παλαμήδους, ἐτάχθησαν, ἡγουμένου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Οἶακος, ὑπὲρ τοῦ Αἰγίσθου, ἀμυνομένου κατὰ τῆς μῆνιος τοῦ Ὀρέστου, ὅστις ἔδραμεν εἰς Μυκήνας, ὅπως ἐκδικήσῃ τὸν φόνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀγαμέμνονος, ὡς καὶ ὁ Εὐριπίδης μαρτυρεῖ:
ΟΡΕΣΤΗΣ. «Ἐκκλήρομαι γὰρ δομάτων ὅποι μὲν.»
ΜΕΝΕΛΑΟΣ. «Τίνες πολιτῶν ἐξαμύλωνται σε γῆς;»
ΟΡΕΣΤΗΣ. «Οἶαξ, τὸ Τροίᾳς μίσιος ἀναφέρων πατρί.»
ΜΕΝΕΛΑΟΣ. «Συνῆκα· Παλαμήδους σε τιμωρεῖ φόνος.»⁽⁵⁾

(1) Φίλοστο. εἰς Ἀπολλώνιον Τυανία III 22.
(2) Ἰ. Τζέτζη. Ἐξηγήσ. εἰς Ἰλιάδα. σελ. 44.
(3) Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουῖδα φέρονται τὰ ἐπόμενα ὑπὸ τῆν λέξιν Παλαμήδης: «Παλαμήδης Ναυπλίου καὶ Κλυμῆνης, Ἀργεῖος ἐποποιός. Ἦν δ' οὗτος ἀνεψιὸς (!) τοῦ βασιλέως Ἀγαμέμνονος πρὸς μητρός· ἔσχε δ' εὐφυῶς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ποιητικὴν καὶ εὐρέτης γέγονε τοῦ Ζηστοιγίου καὶ τοῦ Θ καὶ τοῦ Φ καὶ τοῦ Χ. ψήφον τε καὶ ἡπεσῶν καὶ κύβων καὶ μέτρων καὶ σταθμῶν. Τὰ δὲ πονήματα αὐτοῦ ἠφανίσθη ὑπὸ τῶν Ἀγαμέμνονος ἀπογόνων διὰ βρασκανίαν. Ἰπολαμῶνα δὲ καὶ τὸν ποιητὴν Ὀμηρον αὐτὸ τοῦτο πεπονθέναι καὶ μηδεμίαν τοῦ ἀνδρός μνήμην ποιήσασθαι. Ὅτι ἠφανίσθη τὰ Παλαμήδους ποιήματα διὰ βρασκανίαν ὑπὸ Ὀμήρου· ἀπειρεῖ δὲ καὶ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν ὁ εὐθὺς, ὅς εἴη μοι μὴ παρεῖσθαι τῷ βίῳ ἢ παρεῖσθαι μὴ μοι περιεῖσθαι. Ἐρρέτω δὲ καὶ ἀπέστω· ὅσα γὰρ ἠδὲδηγμαί τὴν καρδίαν καὶ οἶα δέδορκα τῷ μακρῷ χρόνῳ, ἄλλ'»
«εἴη μοι ὁ βίος πανεπάρκιος, ὅμμε βαλοὶ δὲ»
«μῆποτε ἐφ' ἡμετέρας ἐλπίσι βρασκανίη.»
«φασί τις τῶν ποιητῶν.»

(4) Οἱ ἀμέσως μετὰ τὸν Ὀμηρον ἀκμάσαντες Κυκλιτικοὶ ποιηταί, οἱ τὰ περὶ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον γενόμενα ἀφηγηθέντες, δὲν ἀπεισιώπησαν τὴν κατ' αὐτὸν ὁρᾶσιν τοῦ Παλαμήδους· τοῦτων ὁ Κύπριος Στασίος, ἐν ἑνδεκα βιβλίοις ἐποποιήσας τὰ πρὸ τῆς μῆνιος τοῦ Ἀγίλλεως γενόμενα, μνεῖται ποιητῆ τοῦ Παλαμήδους ὡς ἑνὸς τῶν ἐπιφανεστέρων ἡρώων τῆς Τρωϊκῆς ἐκστρατείας. Ὁ Στασίος οὗτος ἔκμασε περὶ τὴν Α' Ὀλυμπιάδα (776—772. π. Χ.) τὰ δὲ ἔπη αὐτοῦ, ἀποτελοῦντα οὕτως εἰπεῖν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου καὶ καταλήγοντα, ὅπου ὁ Ὀμηρος ἀρχεταί, ἐπωνομάσθησαν «Κύπρια ἔπη» ἐκ τῆς πατρίδος τοῦ ποιητοῦ.
(5) Εὐριπίδ. Ὀρέστης στιχ. 473—476.

Ὁ Οἶαξ μάλιστα καὶ ἔπεσε μαχόμενος μετὰ τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Ναυσιμέδοντος παρὰ τὸ πλευρόν του Αἰγίσθου βληθεὶς ὑπὸ τοῦ Πηλάδου. Ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν λαμπρὰ ἀνήρτητο εἰκὼν παριστώσα τὸν Ὀρέστην φονεύοντα τὸν Αἰγίσθον, τὸν δὲ Πηλάδην τοὺς ἀδελφούς του Παλαμήδους Οἶακα καὶ Ναυσιμέδοντα· περὶ τῆς εἰκόνης ταύτης γράφει ὁ Πausanias: «Ἐστὶ δὲ ἀριστερὰ τῶν Προπυλαίων οἰκίμα ἔχον γραφάς . . . ἐνταῦθα ἐν ταῖς γραφαῖς Ὀρέστης ἐστὶν Αἰγίσθον φονεύων καὶ Πηλάδης τοὺς παῖδας τοῦ Ναυπλίου βοηθοὺς ἐλθόν-» τας Αἰγίσθῳ.⁽¹⁾

Καὶ ὅτε ὁ Μενέλαος σὺν τῇ Ἑλένῃ, ἐκ Τροίας ὀρμώμενος μετὰ πολλὰς περιπετείας εἰς τὸν λιμένα τῆς Ναυπλίας τὸ πρῶτον προσωρμίξετο:

(1) Pausan. A. 22. 6—Βλέπε καὶ Εὐριπίδ. Ὀρέστην στ. 53, 241, καὶ 473, Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι, στ. 198, Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις στιχ. 804 καὶ 453, καὶ τὰ περιωρισμένα ἀποσπάματα τῆς τραγωδίας αὐτοῦ «Παλαμήδης.»

«..... δαρὸν ἐκ Τροίας χρόνον»
» ἄλαισι πλαγχθεῖς»
».....»
».....»
» ἐν Ναυπλίᾳ δὲ σέλματ' ὄρμισται νεῶν.»⁽¹⁾
οἱ Ναυπλιεῖς προθύμως ὑπεδέχθησαν αὐτοὺς ἀφιγηθέντες τὰ γενόμενα καὶ παρέδωσαν τὸν νεκρὸν τῆς Κλυταμνήστρας, ὃν ἐπιμελῶς εἶχον ἀποκρύψει καὶ τὸν ὅποιον ὁ Μενέλαος καὶ ἡ Ἑλένη μετὰ πολλῆς ἔθαψαν τιμῆς.
«Μητέρα δὲ τὴν σὴν Ναυπλίαν παρὼν»
» Μενέλαος, ἐξ οὗ Τρωϊκῆν εἶλε χθόα»
» Ἑλένη τε θάψει.»⁽²⁾

MIX. Γ. ΛΑΜΠΡΥΝΙΔΗΣ

(1) Εὐριπίδ. Ὀρέστης στιχ. 56—57 καὶ 242.
(2) Εὐριπίδ. Ἠλέκτρα στιχ. 1278—1280.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος ὡς καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία μετὰ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἔπου ἐκτείνεται ὡς τὰ πολλὰ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνότης, διαιροῦνται σήμερον εἰς τὰ ἐξῆς Κράτη: Τουρκία, Ἑλλάς, Ρουμανία, Σερβία, Βουλγαρία καὶ Μαυροβούνιον. Αἱ στατιστικαὶ τῶν κρατῶν τούτων πληροφορίαι εἶνε αἰ ἐξῆς:
ΤΟΥΡΚΙΑ. (Μεγαλίτη-Ὀσμανική). Ἀπόλυτος Μοναρχία διὰ διαδοχῆς τοῦ πρεσβυτέρου — ἰδρύθη ὑπὸ Ὀσμάν τῷ ΙΔ' αἰῶνι, κατέκτησε τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ 1453, ἐφθασεν εἰς τὸν κολοσσῶνα τῆς ἀκμῆς τῷ ΙΖ' αἰῶνι καὶ καταπεσοῦσα ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναματικῆς Μοναρχίας τῷ 1876 συνεστρίβη τῷ 1877 — Σουλτάνος καὶ ἐν ταῦτ' Χαλίφης, Ἀβδούλ Χαμητ-Χάν ὁ Β' γ. τῷ 1842, ἂν. τῷ 1876.

Σουλτανικὸς οἶκος

Ὁ Ἀβδούλ-Χαμητ, εἶνε υἱὸς τοῦ Ἀβδούλ Μεδζήτ, διεδέχθη δὲ τὸν ἀδελφὸν του Μουράδ τὸν Ε'. Διάδοχος αὐτοῦ εἶνε ὁ ἀδελφὸς του Ρεσσάδ-Ἐφφένδη γ. τῷ 1844, ἐπίδοξος Σουλτάνος ὑπὸ τὸ ὄνομα Μεχμέτ ὁ Ε'. Μετ' αὐτὸν διάδοχος φέρεται ὁ ἐξάδελφος Γιοσουφ-Ἰτζεδδίν, αὐτὸν διάδοχος φέρεται ὁ ἐξάδελφος Σελαχεδδίν-Ἐφ-υἱὸς τοῦ Ἀβδούλ Ἀζίζ, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Σελαχεδδίν-Ἐφ-υἱὸς τοῦ Σουλτάνου Μουράτ τοῦ Ε'. Ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Σουλτάνου Ἀβδούλ-Χαμητ, ὁ Μεχμέτ-Σελημ-Ἐφφένδη, γ. τῷ 1870, ἔρχεται ἔβδομος εἰς τὴν σειράν τῆς διαδοχῆς.

Ὀθωμανικοὶ εἰτίλοι.

Οἱ ἀδελφοί, τὰ τέκνα καὶ οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ Σουλτάνου φέρουν τὴν προσωνομίαν τοῦ «Ἐφφένδη» μετὰ τοῦ τί-τλου τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἰψηλότητος. Δὲν ἔχουν δὲ τὸ δικαίωμα νὰ φέρουν γενεάδα, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς λοι-ποὺς Μουσουλμάνους ὑποχρεομένους νὰ φέρουν τοιαύτην. Ὁ Σείχ-Ὀβλ-Ἰσλάμ (ἀρχηγὸς τῆς Μωαμεθανικῆς ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ θρησκείας), ὁ Μέγας Βε-ζύρης (Πρωθυπουργός) καὶ ὁ Ἀρχιεπινοῦχος τοῦ Σουλτανι-κοῦ χαρμεῖου φέρουν δικαιοματικῶς τὸν τίτλον τῆς Ἰ-

ψηλότητος. Ὁ τίτλος τοῦ «Πασᾶ» ἀποδίδεται εἰς τοὺς ἀνωτάτους ὑπαλλήλους τοῦ ἀντιστοίχου πρὸς τὸν βαθ-μὸν τοῦ Βεζύρου (ὑπουργοῦ) εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον, διὰ δὲ τοὺς εἰς τοὺς στρατιωτικὸν ἀντιστοίχους πρὸς τοὺς βαθμοὺς τοῦ «Μουσίρ» (στρατάρχου) «Φερικ» (ἀντι-βασιλέως) καὶ «Λίβα» (ὑποστρατήγου) ὡς καὶ εἰς οὓς στρατῆγους καὶ ὁ ὑψηλὸς τίτλος τοῦ «Ρουμιλί-Θεὺλέρδευ, ἀπονέμεται ὁ ὑψηλὸς τίτλος τοῦ «μῖρ-ούλεμα». Εἰς τὰ τέκνα τοῦ «Μῖρ-μῖραν» καὶ τοῦ «μῖρ-ούλεμα». Εἰς τὰ τέκνα τῶν Πασάδων καὶ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν «Μιρα-λάι» (Συνταγματάρχου) καὶ «Καϊμακάμ» (Ἀντισυνταγ-ματάρχου), ἀπονέμεται ὁ τιμητικὸς τίτλος τοῦ «βέη». Οἱ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ οἱ ἐστερημένοι παιδεύσεως, τιτλοφοροῦνται «Ἀγάδες», πάντες δὲ οἱ δημόσιοι ὑπάλ-ληλοι: «Ἐφφένδηδες».

Διοικητικαὶ διαιρέσεις

Ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία διαιρεῖται εἰς Βιλαέτια (Διοικητήρια) διοικούμενα ὑπὸ «Βαλῆ». Τὰ Βιλαέτια ὑποδιαιροῦνται εἰς «Αἶβας», «Σαν-δζάκια» (ὑποδιοικήσεις) διοικούμενα ὑπὸ «Μουτσαρίφ». Ταῦτα πάλιν διαιροῦνται εἰς «Καζᾶ» (Ἐπαρχίας) ὑ-ποδιοικούμενα ὑπὸ «Καϊμακάμ». Τέλος δὲ οἱ «Καζάδες» διαιροῦνται εἰς «Ναχιγιᾶ» (δήμους ἢ κοινότητες) διοι-κουμένας ὑπὸ τοῦ «Μουδιρ» (Δημάρχου). Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία διαιρεῖται εἰς τὰ Βιλαέτια: «Ἐδιρνε» (Ἀδριανουπόλεως) «Σελανικ» (Θεσσαλονί-κης), «Μοναστιρ» (Μοναστηρίου), «Κόσσοβο» (Κοσσυ-φοπέδιου), «Γιάννα» (Ἰωαννίνων), «Οὔσκοδρα» (Σκό-δρας) καὶ τὸ ἀνεξάρτητον Μουτσαρφιλικὸν τοῦ Τσα-ταλδζᾶ. Ἡ Ἀσιατικὴ Τουρκία διαιρεῖται εἰς τ' ἀκίλουθα Βι-λαέτια: Ἐδζάζ καὶ Ἰεμένη ἐν Ἀραβίᾳ, Βασόορας, Βαγδάτης καὶ Μοσσούλης ἐν Μεσοποταμίᾳ, Χαλεπίου, Πρού-Σάμ, (Δαμασκού), Βηρυττοῦ, Χουδαβενδικιά, (Πρού-σης) Κόνια (Ἰκονίου), Ἀγγορα (Ἀγκύρας), Αἰδίν-σης, Κόνια (Ἰκονίου), Ἀγγορα (Ἀγκύρας), Αἰδίν-σης, (Σμύρνης) Ἀδάνων, Κασταμονίης, Σιβάζ, Διαρβεκί, (Μαμουρετ-ούλ-Ἀζίζ, Βάν, Τραμπιζοῦν) ((Τραπεζοῦν-

τος), *Δεζαίρ-ι-Μπαμπρισεφ*, (Ρόδου 'Αρχιεπελάγου) και τὰ ἀνεξάρτητα Μουτεσσαφιλίκια.

Ἐκτασίς και πληθυνόμε

Γενικὸν ἐμβαδὸν τῆς χώρας συμπεριλαμβανομένων και τῶν ὑποτελῶν, Βουλγαρίας, Ἀνατ. Ρωμυλίας, Σάμου, Αἰγύπτου, Θάσου, Βοσνίας και Ἐρζεγοβίνης, Κρήτης και Κύπρου, 4.130.000 τετραγ. χιλιομέτρων. Γεν. πληθυσμὸς 39.800.000. Ἀναλογία πληθυσμοῦ 9 ἐπὶ ἐκάστου τετρ. χιλιομέτρου. Μόνη ἡ Τουρκία ἔχει ἐμβαδὸν 2.969.500 τετρ. χιλιομ. πληθ. 24.028.900 ἧτοι 8 ο)οο.

Πόλεις, Κίνσεις, Δύναμις

Αἱ μεγαλειότεραι πόλεις : Κων)πολις 1.280.000, Σμύρνη 230.000, Βαγδάτη 160.000, Δαμασκὸς 149.000, Χαλέπιον 130.000 και Βηρυττὸς 120.000.—Θεσσαλονικη 115.000.—Ἀδριανούπολις 100.000.—Προύσσα 90.000. Προϋπολογισμὸς : 21.000.000 ἔθ. λίραι ἧτοι φρ. 483.000.000. Δημόσιον χρέος φρ. γρ. 1.339.300.000.—Εἰσαγωγή ἀξ. φρ. 500.000.000.—Ἐξαγωγή ἀξ. φρ. 380.000.000.—Τὰ κυριώτερα προϊόντα, τὰ ὁποῖα ἐξάγει ἡ Τουρκία (διατιμώμενα εἰς ἑκατομμύρια γροσίων) εἶνε τὰ ἑξῆς :

Μέταξα και βρόμυκος 250, Σίτος και ἄλευρα 110, Σταφίδες 140, Ὀπιον 65, Βάλανοι 60, Καφὲ 55, Ἐρῖα 54, Τάπητες 42, Ὀρυκτὰ 38, Σῦκα ξηρὰ 35, Ζῶα 30, Σήσαμος 24, Λάχανα 22, Ὀπῶραι 20, Φοίνικες 16, Ὡὰ 15, Ἐλαιόλαδα 15, Ἀμύγδαλα 12, Σπόγγοι 12, Βάμβαξ 10.—Κίνσεις λιμένων 40. 870 ἀτμ. 31.798.000 τόν., πλοῖα 149,800 τόν. 2.240.000.—Στρατὸς 340.000 ἐν εἰρήνῃ, ἐν πολέμῳ δὲ 800.000.—Ναυτικὸν 45 μεγάλα και μικρὰ σκάφη 70.200 τόν. μὲ 12 ἀνδρας.—Σημαία : Ἐρυθρὰ μετὰ ἡμισελήνου και ἀστερίκου λευκῶν. Ἐθνικὰ χρώματα τὸ ἱερὸν πράσινον και τὸ Ἐρυθρὸν.

**

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ. Συνταγματικὴ Ἡγεμονία ὑποτελής τῆ Τουρκία. Ἰδρύθη τὸ 1878 συνεσίχ τῆς Βερολινείου Συνθήκης και διὰ τῆς βίας τῶ 1885 προσήρτησε τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν.—Ἡγεμὸν Φερδινάνδος τοῦ Κοβούργου-Γέθη, γεν. τῶ 1861 ἀνηγ. τῶ 1887. Ὁ ἡγεμὸν Φερδινάνδος ἐξελέγη εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐκθρονισθέντος Ἀλεξάνδρου Βάττεμπεργ, φέρει δὲ τὸν τίτλον τοῦ Ὀθωμανοῦ Στρατάρχου και τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Σουλτάνου. Τῶ 1893 ἐνομοθετήθη τὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν Λουίζαν τοῦ Βουργῶν-Πάρμας γ. τῶ 1870 και θανούσαν τῶ 1899. Διάδοχος εἶνε ὁ πριγκίψ Βόρις γ. ἐν Σίριχ τῶ 1894. Δευτερότοκος δὲ ὁ πριγκίψ Κύριλλος γ. τῶ 1895. Ὁ ἡγεμὸν Φερδινάνδος ἔχει και δύο θυγατέρας τὴν πριγκίπισσαν Εὐδοξίαν γ. τῶ 1898 και τὴν πριγκίπισσαν Ναδέτζανγ. τῶ 1899. Νομοθετικὸν σῶμα ἡ Σοβράνις.

Διοικητικαὶ διαιρέσεις

Ἡ Βουλγαρία διαιρεῖται εἰς τοὺς νομοῦς : Σόφιας, Φιλικπουπέλεως, Ρουχτσουκίου, Βάρνης, Τυρνόβου, Βουργᾶς (Πύργου), Σούμλας, Βιθδινίου, Κιουστανδουλίου, Στάρα-Ζαγοράς, Βράτζας. Ἐμβαδὸν 63.751 τ. χ. Πληθυσμὸς 2.300.000 ἧτοι 41 ο)οο μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς δὲ Ρωμυλίας ἐμβ. 96.545 τετρ. χιλ. και πληθυσμὸς 3.700.000 ἧτοι 34 ἄτομα καθ' ἑκάστον τετραγωνικὸν χιλιομέτρων.—Οἰκοῦσι Βούλγαροι 2.800.000, Τούρκοι 530.000. Ἐλλήνες 80.000, Ρουμᾶνοι Ἀθίγγανοι και Ἰουδαῖοι.—Κυριώτεραι πόλεις : Σόφια, 70.000, Φιλικπούπολις 50.000, Βάρνα 35.000. Προϋπολογισμὸς 109,

000.000 φρ.—Ἐμπόριον, εἰσαγωγή 70.000.000 και ἐξαγωγή 104.770.000.—Ἡ Βουλγαρία ἐξάγει τὰ ἑξῆς κυριώτερα προϊόντα διατιμώμενα εἰς ἑκατομ. φράγκων : Δημητριακὰ 62, Ζῶα 7. Παστὰ κρέατα 6, δέρματα 5, ἔρια 4. Μῦρα 2, Ἀποικιακὰ 1. Σουλείαν 1 —Κίνσεις λιμ. 13.000 ἀτμ. 3.100.000 τόν. Σιδ. γραμ. 1.010 χιλ.—Στρατὸς 40.000 ἄνδρες ἐν εἰρήνῃ, ἐν πολέμῳ δὲ 200.000.—Στόλος : τορπιλλικὰ τινὰ και ἀκτοφυλακίδες.—Σημαία : τρεῖς ὀριζόντιοι λωρίδες. Λευκὸν, Πράσινον, Ἐρυθρὸν.

**

ΡΟΥΜΑΝΙΑ. (Μολδοβλαχία).—Συνταγματικὴ Μοναρχία ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν τῶος ὑποτελῶν ἡγεμονιῶν Μολδαυίας και Βλαχίας τῶ 1865.—Βασιλεὺς Κάρολος ὁ Α' Χοεντζόλερν. Ἐγεν. τῶ 1839 ἐν. τῶ 1866 τὴν πριγκίπισσαν Ἐλισάβετ (Κάρμεν-Σύλβα) τοῦ Βιεδ, διδάκτορα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βουδαπέστης.

Μὴ ἀποκτήσας τέκνα, ἀνεγνώρισεν ὡς διάδοχόν του τὸν πριγκίπα Φερδινάνδον δευτερότοκον υἱὸν τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του γ. τῶ 1865 και νομφευθέντα τῶ 1893 τὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν τοῦ Σάξ-Κοβούργου, ἐξ ἧς ἀπέκτησε τὸν πριγκίπα Κάρολον, τὴν πριγκίπισσαν Ἐλισάβετ, τὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν, τὸν πριγκίπα Νικόλαον και τὸν πριγκίπα Ἀλέξανδρον.—Νομοθετικὰ σῶματα Γερουσία και Βουλὴ.—Ἐμβαδὸν 131,357. τετρ. χ. πληθυσμὸς 5,900,000, ἧτοι 45 κατά τετ. χιλιομέτρων. Πόλεις : Βουκουρέστιον 290.000, Ἰάσιον 80.000, Γαλάτσι 70.000, Βραῖλα 60.000.—Προϋπολογισμὸς 250,000,000 φρ. Δημ. χρέος 1,300,000.000.—Ἐμπόριον Εἰσαγωγή 20.000.000 και ἐξαγωγή 374.000.000. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τὰ ὁποῖα ἡ Ρουμανία ἐξάγει διατιμώμενα εἰς ἑκατομμύρια φράγκα ἔχουν ὡς ἑξῆς : Δημητριακὰ 289, Σπόρους 22, Ξυλείαν 15, ἰγθὺς 5, φασόλια 4, Ζῶα 3, Πετρέλαιον 3, Λιναρόσπορον 2.—Κίνσεις λιμ. 30.000 ἀτμ. 9,500.000 τόνων.—Σιδηροδ. γραμμαὶ 3.200 χιλ.—Στρατὸς μετ' ἔθνοφρουρᾶς 72,000 ἄνδρες, ἐν καιρῶ πολέμῳ 250.000.—Στόλος 30 σκαφίδια 3,400 τόν.—Σημαία λωρίδες ὀριζόντιοι. Κυανοῦν, Κίτρινον, Ἐρυθρὸν.

**

ΣΕΡΒΙΑ (Σρβίζα).—Συνταγματικὴ Μοναρχία μετὰ νομοθετικῶ σῶματος Σκουφίνας καλουμένης. Βασιλεὺς Πέτρος Καραγεώργεβιτς. ἐκλεγεῖς τῶ 1903. Ἐμβ. 48, 803 τετρ. χιλ. Πληθυσμὸς 2.680.000, ἧτοι 53 κατά χιλιομέτρων. Πόλεις : Βελιγράδιον 75.000, Νύσσα 30.000. Προϋπολογισμὸς 76.000.000. Ἐμπορίου εἰσαγ. 44.000.000 ἐξαγωγή 70.000.000. Σιδηρ. γραμμαὶ 570 χιλ. Στρατὸς 20.000 ἄνδρες ἐν πολέμῳ 210.000. Σημαία : Τρεῖς ὀριζ. λωρ. Ἐρυθρὸν, Κυανοῦν, Λευκὸν.

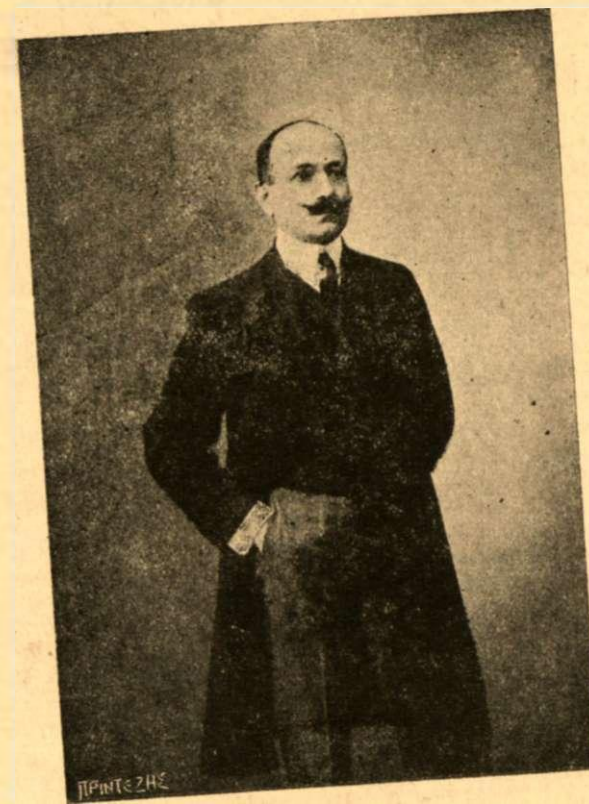
**

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ, (Ταρναγκόρα).—Συνταγματικὴ Ἡγεμονία μετὰ Βουλῆς ἰδρυθείσης τῶ 1905. Ἡγεμὸν Νικήτας Πέτροβιτς-Νιέγκοτς.—Ἐμβαδὸν 9080 τ. χ. Πλ. 250.000, ἧτοι 25 κατά χιλιομέτρων. Πόλεις Κεττίγνη 4.000 Ποδγορίτσα 7,500.—Κατὰ θρησκευάματα διαιροῦνται εἰς Ὀρθοδόξους 220.000 εἰς Καθολικὸς 13.000, εἰς ἐλαχίστους διαμαρτυρομένους και εἰς 15.000 Μωαμεθανούς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἔξω τοῦ Μαυροβουνίου ζώντων ἀνέρχεται εἰς 3.000. Προϋπολογισμὸς 900.000 φρ.—Ἐμπορίου εἰσαγωγή, ἀξία αὐστριακῶν κορωνῶν 1,405,580, ἐξαγωγή 1,179,000.—Ἐμπορικὴ ναυτιλία 1 ἀτμόπλοιον 300 τόν. και 16 ἰστιοφόρα ἐν ὄλῳ 800 τόν.—Στρατὸς ἐν ἀνάγκῃ 30.000. Σημαία : Ἐρυθρὸν, κυανοῦν, λευκὸν ὀριζοντίως.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ
Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ
Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΣΑΒΒΑ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ 1 ΠΡΑΞΙΝ

Διδαχθὲν διὰ πρώτην φορὰν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Συντάγματος τῆ 28 Αὐγούστου 1907.

Ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος
[Φωτογραφία Ε. Ξανθοπούλου]

ΠΡΟΣΩΠΑ

- Μιλτιάδης Βαραδάς Ἐὺτ. Βονασέρας
- Σμαράγδα Βαραδά Χρ. Κοτοπούλη
- Ἡ χήρα κ. Αἰμιλία Φλαβίου Ἀγαθὴ Περίδου
- Παῦλος Ψελλὸς Δημ. Μυράτ

(*Ἀπαγορεύεται ἡ ἀπὸ δικηνῆς διδασκαλία ἄνευ ἀδείας τοῦ συγγραφέως)

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ ΣΑΒΒΑ

Μα το έργον τὴν ἐπιούσαν τῆς παραστάσεώς του αἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν τὰ ἐξῆς :

Εἰς τὸ « Ἄστυ » ὁ κ. Ζ. Παπαντωνίου γράφει :

« Ἡ προηγουμένη παράστασις τῆς « Βασιλίσσης Σαββᾶ » μᾶς εἶπεν ὅτι ὁ κ. Τσοκόπουλος εἰργάσθη ὡς Γάλλος οἰκονόμος λεπτοτέχνης καὶ μικρογράφος τῆς ἀληθείας, εἰργάσθη ὡς χρυσοχόος τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου Ε' καὶ μᾶς ἔδωκε τὸ ἀνάγλωσσον μίξις μεγάλης ἀνθρωπίνης ἀληθείας καθαρῶτατα μικρογραφημένον μέσα εἰς τὴν ἀκτίνα ἐνὸς δαχτυλιδίου.....

..... Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀνατρέχων εἰς μίαν τῶν πηγῶν τοῦ δράματος, εἰς τὸ λυρικὸν στοιχεῖον, ἐπεκατέστη τὴν γοητείαν τοῦ λυρισμοῦ, καὶ μᾶς ἔδωκεν ἕνα λυρισμὸν γνήσιον, καθαρὸν, συγκρατημένον, ὀριζμένον γοητευτικῶν, ὁ ὁποῖος λυρισμὸς ἀποτελεῖ ἴσως τὴν οὐσίαν τοῦ δράματος. Ὁ λυρισμὸς οὗτος εἶνε ὁ θρύλος τῆς βασιλίσσης τοῦ Σαββᾶ, ἐγκεντριζόμενος μετὰ νεότητά, μετὰ ἐπικαιρότητα καὶ μετὰ γούμουρ...

..... Ἐνας περίτεχνος λυρικός διάλογος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον βγαίνει στολισμένος, λεπτοτεχνημένος, ὅλος γραμμῆ, ὅλος χαριτωμένη καὶ φευγαλέα καμπύλη, ὁ αἰώνιος τύπος τῆς γυναικός... Περὶ τοῦ κανόνος λοιπὸν μᾶς ὠμίλησεν ὁ συγγραφεὺς τῆς « Βασιλίσσης Σαββᾶ » καὶ μᾶς ἔδωσε τὸ μικρὸν αὐτὸ δρᾶμα ἐνὸς σπητιοῦ, ἕνα λεπτοτέχνημα ἐπάνω εἰς τὴν σφῆν συγκρότησιν καὶ ἀπλότητα τοῦ ὁποῖου πνεύει ἡσυχώτατα ἡ λυρική αὔρα..... Ἐὰν Τέχνη εἶνε τὸ νῆα δόση κανεῖς « ὑπερκατὴν μορφὴν εἰς τὸ νοητὸν », ὅπως λέγει ἕνας ἀπὸ τοὺς καλλιτέρας κριτικούς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἡ « Βασιλίσσα Σαββᾶ » εἶνε ἡ Τέχνη.

Εἰς τὴν « Ἀκρόπολιν » γράφει ὁ κ. Τιμ. Σταθόπουλος.

« Ἡ Βασιλίσσα Σαββᾶ », εἶνε ἕνα ψυχολογικὸν δραματῆμα γιὰ τὴν γυναῖκα, τὴν αἰωνία γυναῖκα, ἀπὸ τῆς Βασιλίσσης Σαββᾶ, ποῦ ἐπῆγε νὰ βρῆ τὸ Σολομώντα ποῦ τὸν εἶχεν ἐρωτευθῆ ἀπὸ τῆς δόξης καὶ τῆς φήμης του. Τὸν βρίσκει γέρο καὶ ἀπογοητευταί. Ἔτσι καὶ ἡ ἥρωίς τοῦ Τσοκοπούλου ξετρελαίνεται γιὰ ἕνα ἐνδοξο πολιτικὸ ἀλλὰ γέρο, τὸν πέρνει ἀλλὰ... καὶ τὸν ἀφίνει ἀπαγομένη ἀπὸ ἕνα παλάνθρωπον, ἀλλὰ... νέον!.....

Ἐκεῖνο τοῦ τὸ χάρισμα ὅμως, τῆς ὁμορφίης τῆς γλώσσας του, μπορῶ νὰ τὸ ἐξάρω. Σ' αὐτὸ ὁ Τσοκόπουλος εἶνε ὡς μεταξοσκώληξ. Τὸν θαυμάσαμε ὅλοι στὴ μεταφράσει τοῦ Μαρκεσίου Πριολᾶ. Γλῶσσα σαλονίου μεταξοσκώληκος. Ἀνεξαρτήτως πάντοτε τοῦ ἰδιώματος καὶ σχετικῶς μετὰ τὴν ἁρμογίαν τῆς φράσεως, τοῦ διαλόγου, τοῦ στίχου, τῆς πέννας τοῦ Τσοκοπούλου.»

Ὁ κ. Παπᾶς εἰς τὸν « Ἑλληνικὸν Κόσμον ».

« Ἡ ἰδέα τοῦ δραματιοῦ δὲν εἶνε νέα. Ἄλλ' ὁ κ. Τσοκόπουλος κατώρθωσε νὰ στολίῃ τὸσον ἐπιτηδείως τὴν ἀρχὴν μετὰ μίαν χαριτωμένην παράδοσιν, καὶ τὴν παρουσίασε μετὰ τὴν χάριν καὶ ἐπικαιρότητα, διανθίζων αὐτὴν μετὰ ὀλίγην βαθεῖαν καὶ ὀλίγον θλιβεράν φιλοσοφίαν, ὥστε τῆς δίδει ἐντελῶς νέαν ὄψιν. Ὁρεῖλομεν ἀνεπιφύλακτα συγχαρητήρια εἰς τὸν κ. Τσοκόπουλον, ὅτι ἔγραψε δραματῆριον ἀξιζὸν ὀλόκληρον μετὰ ἄλλα ἱστορικά καὶ κοινωνικά δράματα τὰ ὁποῖα μᾶς ἐδόθησαν ἐφέτος.»

Εἰς τὸ « Ἐμπρός » ἔγραψεν ὁ κ. Τάκης Δραλαξής.

« Τὸ δραματῆριον τοῦ κ. Γ. Τσοκοπούλου σύγχρονον ὅλων ἔχον τὴν ὑπόθεσιν πλέκεται ὡς περὶ χρυσοῦν στήμονα περὶ τὸν θρύλον τῆς Βασιλίσσης Σαββᾶ—διεκπλασθέντα ἴσως τοῦτον μᾶλλον σύμφωνα μετὰ τὴν ὑπόθεσιν ἢ τὴν ὑπόθεσιν σύμφωνα μετὰ αὐτόν.— Ἡκούσθη ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς τέλους μετὰ ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος καὶ ἐχειροκροτήθη ἐνθουσιωδῶς.»

Εἰς τὴν « Ἐστία » ὁ κ. Ἀδωνίς Κούρου.

Δὲν εἶνε τίποτε νέον, ὅτι κάθε τι τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ἕως τῶρα ὁ κ. Τσοκόπουλος διὰ τὸ θέατρον μετὰ ἀξιώσεις φιλολογικῶς εἶνε ἐξόχως καλογραμμῶν καὶ μετὰ περιποιημένην φράσιν, ὅσον ὀλίγα ἑλληνικά ἔργα. Ὑποθέτομεν ὅμως ὅτι κανεῖς ἐξ ὅσων παρηκολούθησαν γῆδες τὴν « Βασιλίσσαν Σαββᾶ » θὰ διαφωνήσῃ πρὸς τὴν γνώμη μας, ὅτι εἰδικῶς τὸ δραματῆμα αὐτὸ, ὡς σκημικὸν καὶ φιλολογικὸν μαζὶ κομψοτέχνημα δύναται εὐπροσώπτατα νὰ ἀμφισβητήσῃ καὶ πρωτεῖα μετὰ τῶν ὁσων νεοελληνικῶν προτότων τοῦ εἰδους του.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δυνατὸν νὰ εἶνε μετ' ἐσκευασμένη κατὰ τὸ δοκοῦν ποιητικῆς ἀδείας. Καὶ προφανῶς εἶνε δεδομένον, ὅτι ἡ Βασιλίσσα τοῦ Σαββᾶ ἐπεσκέσθη τὸν Σολομῶντα εἰς τὴν δόξαν του εὐρισκόμενον, ἀφοῦ μάλιστα, ὡς λέγεται, δι' αὐτὴν ἔγραψε τὸ ἄσμα ἄσματων. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει, οὐδὲ πρόκειται ἄλλως τε περὶ τούτου. Ὁμιλοῦμεν ἀπλῶς περὶ κομψοτεχνήματος.»

Εἰς τοὺς « Καιρούς ».

« Τὸ ἔργον τοῦ κ. Τσοκοπούλου εἶνε λεπτὸν καὶ ἀβρόν, ὅπως ὅλα του τὰ ἔργα συγγρόνου ὑποθέσεως, ζωηρὸν εἰς τὰς σκηνάς, πλούσιον εἰς τὰς ἰδέας, καὶ πολὺ σφρηλατημένον εἰς τὴν ἀληθῶς ὁραίαν γλῶσσαν του. Τὸ θέμα του ἀφορᾷ ἕνα ἡλικιωμένον ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ἔχει σύζυγον νεαράν. Ὁ μῦθος τῆς Βασιλίσσης τοῦ Σαββᾶ, ἐπισκεφθεῖσθαι τὸν δοξασιμένον Σολομῶντα καὶ ἀπογοητευθῆσαι ἐκ τοῦ γῆρατος

του, ἐφαρμόζεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον τελειώνει ὡς τελειώνει καὶ ὁ μῦθος. Ἡ Βασιλίσσα ἔφυγε ταχέως ἐξ Ἱερουσαλήμ καὶ ἡ νεαρά σύζυγος ἐγκατέλειπε τὸν ἄνδρα καὶ τὴν εὐτυχίαν της, σπεύδουσα μετὰ τὸν ἐραστὴν της εἰς τὴν ἄβυσσον.

Τὸ ἔργον ἐχειροκροτήθη ἐνθουσιωδῶς.»

Εἰς τὸ « Νέον Ἄστυ », ὁ κ. Δέν, ἔγραψε.

« Τὸ ἔργον αὐτὸ ἀπληλαγμένον ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ στίχου κάλλεται ἀπὸ παθος, ζῶην, καὶ ἀλήθειαν.

Ἡ ψυχολογία ἡ λεπτή τοῦ ἔργου, οἱ τελείως διαγραφόμενοι χαρακτήρες, ἡ βαθυτάτη ψυχολογικὴ μελέτη—ἡ ὁποία διακρίνει ὅλα τὰ ἔργα τοῦ συγγραφέως—ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ φιλοσοφία, ἡ ὁποία ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους δὲν ἐγκαταλείπουν τὸ ἔργον, ἐξείρουν τὴν δραματικὴν πλοκὴν του καὶ καθιστοῦν τὸ ἔργον ἀληθῆς ἀριστούργημα.»

Εἰς τὴν « Πατρίδα » ὁ κ. Σ. Μελάς.

« Τὸ δραματῆμα αὐτὸ, εἶνε σκημικῶς ἄριστον. Πρωτότυπον καὶ εὐχάριστον. ἔχει τὴν ἀβρότητα τῆς μεταξωτῆς δαντέλλας, χωρὶς κωμικῶν ἐξαρσῶν καὶ χωρὶς ὑπερτραχικότητος. Ὡς φιλολογικὸν δημιούργημα ἔχει πλεῖστα χαρακτηρισματα.»

Εἰς τὸ « Σκρίπ » ὁ κ. Πολ. Δημητράκου.

« Ὡς δικαίως ἀνεμύνητο τὸ νέον ἔργον τοῦ συναδέλφου ἱερακάου τοῦ γνήσιον αὐτοῦ δραματικῶν τάλατων, ἰδίᾳ δὲ περὶ τὸν διάλογον, ὅστις ἦτο ἐξαιρετικῶς ῥέων, ωστικῶς, καὶ ἄνευ ἀναρετικῶν ῥέων, περιπετειῶν. Τὸ δρᾶμα στρέφεται περὶ τὸ θέμα τοῦ ἀστυομῶνου ἐκ τῆς ἡλικίας γάμου. Χειρίζεται δὲ τούτο ὁ συγγραφεὺς ἐν μᾶ πρᾶξει μετὰ πολλῆς λεπτότητος χωρὶς βιζιῆς σκημῆς, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὸ ἐνδιαφέρον νὰ καταπίπτῃ μέχρι τέλους.»

Εἰς τὰς « Ἀθήνας » ὁ κ. Ἄγγελος Τανάγρας ἔγραψε.

« Εἶμαι πολὺ εὐχριστημένος, μετὰ τὴν εὐχαρίστησιν τὴν ὁποῖαν ἀισθάνομαι διὰ κάθε εὐμαρσον προῖον τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, ἀναγγέλλων τὸ μονόπρακτον αὐτὸ ὡς ἐν ἀπὸ τὰ ὀραϊότερα καὶ λεπτότερα ἔργα τοῦ κ. Τσοκοπούλου, τοῦ κομψογράφου συγγραφέως καὶ χρονογράφου... Ἐκτὸς τῆς ὑποθέσεως, τὸ ἔργον εἶνε μετὰ φράσιν ἀληθῶς λουδένιαν γραμμῶν καὶ ὀραίαις σκέψεις διανθίζουσας τὸν διάλογον.»

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΣΑΒΒΑ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ Ι—ΥΠΟ Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

[Τὸ γραφεῖον τοῦ Βαραδά. Ἐπίπλωσις αὐστηρά καὶ καλαισθητός. Εἰς ἕνα καναπέ τὸ ἐπανωφόρι τῆς κυρίας. Ντουλάπι μετὰ συστάρια. Θύρα εἰς τὸ βάθος καὶ δεξιᾷ αὐτῆς παράθυρον. Μεγάλαι εἰκόνες. Κατὰ τὴν ἄρσιν τῆς αὐλαίας ὁ Βαραδάς καθισμένος ἐμπρὸς εἰς τὸ γραφεῖον του καὶ ἡ Αἰμιλία ἀπέναντι εἰς τὸν καναπέ ἐξακολουθοῦν ὁμιλίαν ἀρχίσασαν πρὶν.]

ΣΚΗΝΗ Α'.

ΒΑΡΑΔΑΣ—ΑΙΜΙΛΙΑ

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ἄς εἶνε ὅμως αὐτὴ ἡ ἐξηγησις ποῦ δίνετε εἶνε ἐντελῶς δική σας. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν τὴν εἶδα γραμμῆν ποῦθεν.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Δὲν τὴν εἶδατε διότι δὲν ἠθέλατε νὰ τὴν δῆτε. Τὰ βιβλία ἔχουν γλώσσαις. Ἐκείνην ποῦ μιλεῖ μέσα εἰς τὰς γραμμὰς καὶ ἐκείνην ποῦ μιλεῖ διὰ μέσου τῶν γραμμῶν. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἐχομε τὴν γλῶσσα ποῦ μιλοῦμε καὶ ἡ ὁποία λέγει ὅ,τι θέλομε νὰ ποῦμε. Καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ματιῶν ἡ ὁποία λέγει ὅ,τι δὲν θέλομε καὶ ὅ,τι δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε. Τὴν ξέρετε αὐτὴν τὴν γλῶσσα, κυρία Αἰμιλία;

ΑΙΜΙΛΙΑ—Περίπου! Δὲν ἐπρόφθασα νὰ κάμω καλὰ τὰς σπουδὰς μου. Ἐτραβήχθηκα πολὺ γρήγορα ἀπὸ τὸν κόσμον.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Κοῦμα! Ἡ γλῶσσα τῶν ματιῶν θὰ σᾶς ἔλεγε πολλὰ πράγματα. Διότι ὀριζμένως, εἰσθε ἀπὸ τῆς γυναῖκες ἡ ὁποίας μποροῦν νὰ κάμουν ὅλα τὰ κύρια ἄρθρα καὶ αἱ εἰδήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προσπαθοῦν νὰ μᾶς πείσουν ὅτι ὁ Σολομῶν ἦτο σοφός.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δὲν ἤξευρα ὅτι εἰσθε ὀλίγον ἀσεβής. Σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι ἔτσι δὲν μοῦ ἀρέσετε.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἄσεβῆς δὲν εἶμαι διόλου. Μόλις λέγω τὰ πράγματα ὅπως εἶνε. Τέλος πάντων ἡ περιέργεια τῆς Βασιλίσσης Σαββᾶ ἐκινήθη πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖον. Τὸ γυναικεῖον ἐνδιαφέρον εἶνε κατὰ τι ποῦ πλανᾶται εἰς τὸν αἶρα καὶ ζητεῖ μίαν διεύθυνσιν.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Μὴ! Τὸν ἀνοίγει δύσκολα! ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἡ ρημοτομία περὶ ὅλας τῆς δυσκολίας. Τὰ ἔρεπια τῶν προλήψεων τὰ γκαρμίζει, τοὺς βράχους τῶν πεποιθήσεων τοὺς τινάζει μετὰ φουρνέλα. Ὅ,τι ἔξῃ τὸ σπάζει καὶ ἐπὶ τέλος περὶ ἕνα ὁδοστρωτή, ὁ ὁδοστρωτή τῆς ἀποφασιστικῆς ἀδιαφορίας πρὸς ὅλους καὶ πρὸς ὅλα, καὶ ὁ δρόμος εἶνε ἔτοιμος.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Μὴ! Τὸν ἀνοίγει δύσκολα!

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἡ ρημοτομία περὶ ὅλας τῆς δυσκολίας. Τὰ ἔρεπια τῶν προλήψεων τὰ γκαρμίζει, τοὺς βράχους τῶν πεποιθήσεων τοὺς τινάζει μετὰ φουρνέλα. Ὅ,τι ἔξῃ τὸ σπάζει καὶ ἐπὶ τέλος περὶ ἕνα ὁδοστρωτή, ὁ ὁδοστρωτή τῆς ἀποφασιστικῆς ἀδιαφορίας πρὸς ὅλους καὶ πρὸς ὅλα, καὶ ὁ δρόμος εἶνε ἔτοιμος.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Τώρα θὰ μοῦ ἐπαναλάβετε τὸ παλιὸ τραγοῦδι, ὅτι εἶνε εὐκολος καὶ ὀραῖος ὁ δρόμος ποῦ φέρνει εἰς τὴν καταστροφὴν.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἄκριβῶς. Αὐτὸ τὸ τραγοῦδι εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ παλιὰ σοφὰ πράγματα ποῦ περὶ μὴ μπροστά τους μετὰ σεβασμὸν ἢ ἀνθρωπότητος.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ἄς ἔλθωμε στὴ βασιλίσσα Σαββᾶ. Διατείνεσθε λοιπὸν ὅτι ἡ βασιλίσσα αὐτῆς...

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἡ βασιλίσσα αὐτῆς, ἡ ὁποία ἦτο νέα καὶ ὀραία...

ΑΙΜΙΛΙΑ—Πῶς τὸ ξέρετε;

ΒΑΡΑΔΑΣ—Οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι ἦσαν περισσότερον καλαισθητοὶ ἀπὸ μᾶς καὶ θὰ τοὺς ἦτο ἀδύνατον ν' ἀνεχθοῦν μίαν βασιλίσσαν ἂν δὲν ἦτο νέα καὶ ὀραία.....

ΑΙΜΙΛΙΑ—Μὴ! τὸ ἐπιχειρημά σας εἶνε ὀλίγον ἀδύνατον. Ἄλλὰ, ἐπὶ τέλους, λέτε τὸσον ὀραία ὅ,τι λέτε, ὥστε ἂς δεχθοῦμεν ὅτι ἡ Βασιλίσσα Σαββᾶ ἦτο νέα καὶ ὀραία....

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἡ Βασιλίσσα λοιπὸν αὐτῆς ἤκουσε πολλὰ γιὰ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος. Μεταξὺ μας, ἐγὼ δὲν τὴν πολυπιστεύω αὐτὴν τὴν σοφίαν. Διότι, ἐπὶ τέλους, ἔξω ἀπὸ ἕνα ναὸν ποῦ δὲν ἔκτισε βέβαια αὐτὸς, ἀλλ' ὁ ἀρχιτέκτων του, καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν κρίσιν ἐκείνην γιὰ τὸ παιδί, κρίσιν τὴν ὁποῖαν θὰ ἔκαμνε καὶ ὁ τελευταῖος ἀστυνομεῖον ἐνωμοτάρχης τῆς ἐποχῆς μας, δὲν ἔχομεν ἄλλο δείγμα τῆς σοφίας τοῦ Σολομῶντος. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς φαίνεται ὅτι ἤξευρε νὰ περιποιηθῆ τοὺς δημοσιογράφους τῆς ἐποχῆς του, καὶ ὅλα τὰ κύρια ἄρθρα καὶ αἱ εἰδήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προσπαθοῦν νὰ μᾶς πείσουν ὅτι ὁ Σολομῶν ἦτο σοφός.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δὲν ἤξευρα ὅτι εἰσθε ὀλίγον ἀσεβής. Σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι ἔτσι δὲν μοῦ ἀρέσετε.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἄσεβῆς δὲν εἶμαι διόλου. Μόλις λέγω τὰ πράγματα ὅπως εἶνε. Τέλος πάντων ἡ περιέργεια τῆς Βασιλίσσης Σαββᾶ ἐκινήθη πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖον. Τὸ γυναικεῖον ἐνδιαφέρον εἶνε κατὰ τι ποῦ πλανᾶται εἰς τὸν αἶρα καὶ ζητεῖ μίαν διεύθυνσιν.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Μὴ! Τὸν ἀνοίγει δύσκολα!

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἡ ρημοτομία περὶ ὅλας τῆς δυσκολίας. Τὰ ἔρεπια τῶν προλήψεων τὰ γκαρμίζει, τοὺς βράχους τῶν πεποιθήσεων τοὺς τινάζει μετὰ φουρνέλα. Ὅ,τι ἔξῃ τὸ σπάζει καὶ ἐπὶ τέλος περὶ ἕνα ὁδοστρωτή, ὁ ὁδοστρωτή τῆς ἀποφασιστικῆς ἀδιαφορίας πρὸς ὅλους καὶ πρὸς ὅλα, καὶ ὁ δρόμος εἶνε ἔτοιμος.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Τώρα θὰ μοῦ ἐπαναλάβετε τὸ παλιὸ τραγοῦδι, ὅτι εἶνε εὐκολος καὶ ὀραῖος ὁ δρόμος ποῦ φέρνει εἰς τὴν καταστροφὴν.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσετε ὅτι ἦσαν

κάπως καλλίτερα από τὰ δῶρα ποῦ φέρουν τώρα.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἐχω ἀντιρρήσεις γιὰ τὸ λιβάνι. Ἄλλὰ τέλος πάντων! Φαντασθῆτε λοιπὸν πόση ἦτο ἡ περιέργεια τῆς βασιλίσσης Σαββᾶ, ὥστε ν' ἀποφασίσῃ νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ τρομερὸ ταξεῖδι.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Τὸ ἐνδιαφέρον δικαιολογεῖται. Ὁ Σολομῶν ἦτο ὁ ἄνθρωπος τῆς ἡμέρας, ὅπως θὰ ἔλεγα με σήμερα.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἀκριβῶς. Ἄλλὰ θὰ ἦτο τρομερὸ τὸ ταξεῖδι. Καθὼς ξέρετε δὲν εἶχε γίνεи ἀκόμη ὁ σιδηρόδρομος τῆς Βαγδάτης, τὰ αὐτοκίνητα δὲν εἶχαν ἀνακαλυφθῆ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ὑποχρεωμένοι ὅταν ἐπνίγοντο εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ πνίγωνται μέσα σὲ ἀξιοθρήνητα ἰστιοφόρα. Κανείς τότε δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἔχῃ τὴν πολυτέλειαν νὰ πνιγῆ μαζῆ με ὀκτακοσίους ἄλλους ἐπιβάτας, ὅπως γίνεται τώρα ὅταν βυθίζεται ἓνα ὑπερωκεάνειον. Ἐφθασε λοιπὸν ἡ βασιλίσσα Σαββᾶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ εἶδε τὸν Σολομῶντα. Καὶ ἀντὶ ἐνὸς ἀνθρώπου σωστοῦ, γεροῦ, ἀκμαίου, ποῦ θὰ ἐφαντάζετο, τί εὐρήκε; Ἐνα γέρον ἐξητηλημένον, καταβεβλημένον, κουρασμένον. Τὸ βράδυ τῆς ἐδιάβασε τὸ ἔργον του τὸ «ἄσμα ἁσμάτων» πλημμυρισμένον ἀπὸ φλόγα, ἀπὸ ἔρωτα καὶ ἀπὸ ἠδυπάθειαν. Ἄλλὰ διὰ νὰ τὸ διαβάσῃ τοῦ ἔκλεισαν καλὰ τὰ παράθυρα, τοῦ ἔδωκαν χονδρὰ γυαλιὰ μυωπίας, καὶ ἴσως ὁ θαυμασιὸς ποιητὴς διαβάζων ἔβαζε καὶ ταμπάκο εἰς τὴν μύτην του.

ΑΙΜΙΛΙΑ—ᾠ!

ΒΑΡΑΔΑΣ—Τὸ ποίημα εἶχεν ἐμνευσθῆ ἀπὸ τοῦς ἔρωτας ἐπιτακοσίων γυναικῶν. Τοῦ ποιητοῦ τὰ χέρια ἔτρεμαν γιὰ νὰ κρατήσῃ τὸ χειρόγραφον.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ἦτον ὅμως σοφός.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἄλλὰ ἦτον καὶ ἐρείπιον. Ἡ σοφία τὸν εἶχε κουράσει καὶ ἡ φήμη του ἐξηπλώνετο ἀργὰ ἀργὰ, μετὰ τὸ βάδισμα τῶν καμήλων ποῦ ἐξεκινούσαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἄλλως τε πάντοτε ἡ σοφία, ἡ φήμη καὶ ἡ δόξα ἔρχονται ἀργὰ, ὅταν δὲν μπορεῖ πλέον νὰ ὠφελῆθῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄδεια καὶ ἀνοφελῆ πράγματα. Ἡ βασιλίσσα τοῦ Σαββᾶ εἶδεν, ὅτι ἐπιτακοσίαις γυναῖκες εἶχαν προηγηθῆ, ἄφισε τὰ δῶρα, ἐπῆρε μερικὰ ἄλλα, ἀπεχαιρέτησε ψυχρὰ, ψυχρὰ τὸ ἐνδοξον ἐρείπιον καὶ ἐγύρισεν εἰς τὴν πατρίδα τῆς ὀλίγον ἀπογοητευμένη.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Μοῦ φαίνεται ὅτι τὴν συκοφαντεῖτε. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἐκεῖνο ποῦ δὲν μπορῶ νὰ ἐξηγήσω εἶνε πῶς σὰς ἦλθε στὸ νοῦ αὐτὸ τὸ παραμῦθι, παραμῦθι γιὰ μικρὰ παιδιὰ.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἐν πρώτοις δὲν ὑπάρχουν παιδιὰ μικρὰ, καὶ παιδιὰ μεγάλα. Ἐρχονται στιγμαὶ ποῦ ὅλοι εἴμεθα παιδιὰ, αἱ στιγμαὶ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης. Ἐπειτα ἂν γυρίσετε στὸ παρελθὸν θὰ ἴδῃτε ὅτι τὴν ἐπομένην μιᾶς χαρᾶς καὶ τὴν παραμονὴν μιᾶς λύπης, ὅλοι γυρίζομεν εἰς τὰ παραμῦθια ποῦ εἴχαμε ἀκούσει, ὅταν εἴμεθα μικρὰ παιδιὰ.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Σεῖς εἴσθε εἰς τὴν ἐπομένην μιᾶς χαρᾶς ἢ εἰς τὴν παραμονὴν μιᾶς λύπης.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Χθὲς δὲν μοῦ ἔτυχε τίποτε εὐχάριστον. Δὲν ξέρω ἂν εἶμαι στὴν παραμονὴν μιᾶς λύπης. Ἐκεῖνο ποῦ ξέρω εἶνε ὅτι λίγαις μέραις τώρα στριφογυρίζει μέσα στὸ μυαλό μου, σὰν μέλισσα, ἡ ἱστορία αὐτῆ τῆς βασιλίσσης τοῦ Σαββᾶ. (Μετὰ μικρὰν σιγῆν.) Δὲν σὰς φαίνεται, κυρία Αἰμιλία, ὅτι καὶ ἡ δική μου ἱστορία μοιάζει ὀλίγον μετὰ τὸ εἰδύλλιον τοῦ Σολομῶντος;

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δηλαδή;

ΒΑΡΑΔΑΣ—Καὶ εἰς ἐμένα ἡ φήμη καὶ—ἄς ποῦμε—καὶ ἡ δόξα ἦλθαν ὀλίγον ἀργὰ! Γελάτε; Δὲν εἶμαι ἐγωῖστικὸς. Ἄλλὰ τὰ πράγματα εἶνε ὅπως σὰς τὰ λέω. (Μετὰ μικρὰν σιγῆν.) Ἐξέκίνησα ἀπὸ ἓνα ἀσημαντο χωριουδάκι τῆς Ροῦμελης καὶ ἤρχισα τὸ στάδιόν μου ἀπὸ μικρὸς δικηγόρος ἐνὸς ἐπαρχιακοῦ δικαστηρίου. Ἄλλὰ εἶχα μέσα μου ἓνα ἠφαιστειοφιλιοδοξίας ποῦ μ' ἔκαιγε, τὴν φιλοδοξίαν τῆς πολιτικῆς. Ἦθελα νὰ τιναχθῶ ψηλὰ, πολὺ ψηλὰ, καὶ ὅπως οἱ ναυτικοὶ ὀνειρεῦνται τὰ μεγάλα κύματα τοῦ Ὀκεανοῦ, ὀνειρευόμουν καὶ ἐγὼ τὰ μεγάλα λαϊκὰ κύματα ποῦ ἓνα βράδυ ξεποῦν κάτω ἀπὸ ἓνα μπαλκόνι, ἔτοιμα νὰ σὲ ἀρπάξουν καὶ νὰ σὲ τινάξουν ψηλὰ. ἤρχισα νὰ ἐργάζομαι πολὺ, νὰ μελετῶ πολὺ, νὰ τρέχω, νὰ ἐνεργῶ, νὰ μιλῶ παντοῦ καὶ εἰς κάθε εὐκαιρίαν. Τὰ λόγια εἶνε ἀκόμη τὰ μόνα πράγματα ποῦ ἔξωραίζουν λιγάκι τὴν ζωὴ μας, καὶ τὰ λόγια εἶνε ἀπαραίτητα στὴν φιλοδοξία, στὸν ἔρωτα, στὴ λύπη, στὰ τρία μεγάλα αἰσθήματα τῆς ζωῆς.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Πρέπει ὅμως νὰ εἶνε ὥραϊα λόγια καὶ νὰ βγαίνουν ἀπὸ βαθειά.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Μόνον ὥραϊα. Εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ζοῦν τὰ χρυσόψαρα. Εἰς τὰ βάθη τῆς οἱ Ὀκεανολόγοι ἀνεκάλυψαν μόνον τέρατα.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Εἴσθε πολὺ πικρὸς σήμερα, κύριε Μιλτιάδη. Προσπαθεῖτε νὰ πολεμήσετε, ἔστω προλήψεις, ἢ ὁποῖαις ὅμως παρηγοροῦν.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ ἔλειπε ἡ ἀφορμὴ ἢ ὁποῖα μὰς κάμνει νὰ χρειαζόμεθα παρηγορίαν. Ἐξακολουθῶ ὅμως. Ἐξηκολούθησα νὰ ἐργάζομαι ἀκούρατος. Ἐπροσπάθησα νὰ μὴ κάμω ἀληθινὸς φίλους, καὶ νὰ κάμω ἀληθινὸς ἐχθρούς. Οἱ ἀληθινοὶ φίλοι μετὰ τὴν λογικὴν τὴν θὰ μοῦ ἔκλειναν τὸν δρόμον, καὶ οἱ ἐχθροὶ μετὰ τὸν φθόνον τὸν θὰ μοῦ ἐκέντριζαν τὴν φιλοδοξίαν μου. Ἐπέτυχον βουλευτῆς καὶ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμῆ στὴ Βουλὴ κατώρθωσα νὰ με παρατηρήσουν καὶ νὰ με αἰσθανθοῦν. Εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου ἤμουν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν. Εἰς τὰς ἄλλας ἐκλογὰς ἦλθα πρῶτος καὶ ἔπειτα ἤμουν ὁ ἐνδεδειγμένος ἀρχηγὸς συνδυασμοῦ. Ἐπὶ τέλους πρὸ τριῶν ἐτῶν ἦλθεν εἰς τὴν Βουλὴν τὸ ζήτημα τῶν νέων φόρων. Εἶδα ὅτι ἦτο μιὰ εὐκαιρία τὴν ὁποίαν ἔπρεπε ν' ἀρπάξω. Τὴν στιγμὴν ποῦ δὲν ἐπερίμενε κανεὶς ἀνέβηκα στὸ βῆμα, ἐπετέθηκα κατὰ τῆς κυβερνήσεως, ἔκαμα ἀποκαλύψεις ἀπροσδοκῆτους, ἀνέμιξα τὰ ἐθνικὰ ζητήματα, ἐξεκέπασα ὑπουργοὺς καὶ κατήγγειλα σκάνδαλα. Ἡ Βουλὴ ἐσεισθῆ ἀπὸ τὰ χειροκρο-

τήματα, καὶ τὸ βράδυ μιὰ διαδήλωσις πυκνὴ μ' ἐπῆγε στὸ σπῆτι μου. Ἄλλος ἓνας λόγος ἀπὸ τὸ μπαλκόνι συνεπλήρωσε τὸ ἔργον. Τὸ πρῶτ ἡ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν μιάν εἰκόνα ἢ ὁποῖα δὲν μοῦ ἔμοιαζε, καὶ συνεντεύξεις τὰς ὁποίας δὲν εἶχα δώσει. Ἦμουν πλέον ὁ ἄνθρωπος τῆς ἡμέρας. Ἡ κυβερνήσις παρητήθη, ὁ ἀρχηγὸς μας ἐσημάτισε κυβερνήσιν καὶ ἐκάμαμε ἐκλογὰς. Μία θέσις εἰς τὸν συνδυασμὸν ἐδόθη εἰς ἐμένα. Ἦλθα πρῶτος καὶ μοῦ ἐπροτάθη νὰ ἐκλέξω μεταξὺ ὑπουργείου καὶ προεδρείας τῆς Βουλῆς. Ἐπροτίμησα τὴν προεδρείαν καὶ ὅταν ἐξελέγη, ἀντὶ νὰ κάμω τὴν τυπικὴν εὐχαριστίαν ποῦ κάμουν ὅλοι οἱ πρόεδροι, ἐξεφώνησα ἓνα ὀλόκληρον λόγον ὁ ὁποῖος σὰς βεβαίω, ἦτο πολὺ δυνατός.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Περὶ τὸν νὰ με βεβαιώσετε ἤμουν ἐκεῖ καὶ σὰς ἐχειροκρότησα.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ὅταν κατέβηκα ἀπὸ τὸ βῆμα ἤρχοντο ὅλοι νὰ με συγχαροῦν. Εἶδα τότε μετὰ ἐκπληξίν μου νὰ προχωρῆ καὶ μία νέα, ἓνα δροσερὸ κοριτσάκι, κόρη παλαιοῦ μου φίλου. Μοῦ ἔδωσε ἓνα ὠραῖο χεράκι τὸ ὁποῖον ἔτρεμε καὶ τὸ ὁποῖον ἐσφιξα μετὰ ἰδιαιτέρων εὐχαριστήσεων. Τὴν ἄλλη ἡμέρα ὁ παλαιὸς μου φίλος ἦλθε στὸ σπῆτι καὶ μοῦ ἔκαμε τὴν ἐκπληκτικὴν ἀποκάλυψιν. Ἡ κόρη του με ἀγαποῦσε. Ὁ πατέρας ἤρχετο μετὰ πόνον νὰ μοῦ τὸ ἐκμυστηρευθῆ. Ἡ εὐτυχία αὐτοῦ καὶ τῆς κόρης του ἐξηρτάτο ἀπὸ ἐμένα. Ἐνῶ ἐκεῖνος μοῦ διηγείτο τὰς φάσεις αὐτοῦ τὸ ἔξαφνον πάθους, ἐγὼ ἐπῆγα στὸν καθρέφτη καὶ ἐροῦσα ἓνα βλέμμα ὑποπτον. Τὸ κεφάλι μου ἦτον ἤδη γεμάτο ἀπὸ ἄσπρα μαλλιά. Εἰς τὸ μέτωπόν μου ὁ χρόνος εἶχε βάλει τὴν ὑπογραφήν του μετὰ τρεῖς βαθεῖς ρυτίδας.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Τὴν γνωρίζω αὐτὴν τὴν ὑπογραφήν. Εἶνε ἡ μόνη ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ πλαστογραφηθῆ.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Δὲν τὴν γνωρίζετε ἀκόμη. Ὅταν τὴν μάθετε θὰ βεβαιώσετε ὅτι εἶνε πλαστογραφία. Χωρὶς νὰ πῶ τίποτε ἔδειξα στὸν παλιὸν μου φίλον τὰ μαλλιά μου τὰ ἄσπρα καὶ τῆς ρυτίδας. Ἐκεῖνος με ἐνεθάρρυνε. Μοῦ μιλοῦσε μετὰ τὰ δάκρυα στὰ μάτια. Ὁ ἔρως τῆς κόρης του ἐξωγραφίζετο σὰν πόνος εἰς τὰ δικά του μάτια. Αὐτὴ ἡ εἰκὼν ἐσβυσε τὴν ἄλλην εἰκόνα ποῦ εἶχα ἴδῃ ἐγὼ στὸν καθρέφτη. Ὁ κοινότερος ἄνθρωπος ἔχει μέσα του στιγμὰς ἡρωϊσμοῦ ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὰς ὑποπτεύσῃ.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Τοῦ εἶπατε ὅτι δέχεσθε.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἐκαμα κατὰ χειρότερον. Ἐπῆγα στὸ σπῆτι του. Εὐρέθηκα μέσα εἰς μιάν ἀτμοσφαιρὰν θαυμασμοῦ, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχα αἰσθανθῆ ποτὲ τὸσον πυκνὴν γύρω μου. Ἡ Σμαράγδα ἐκάθισε στὸ πλάι μου, καὶ ἐνοιώσα κατὰ τι ποῦ δὲν εἶχα νοιώσει ὡς τότε. Εἶχα περάσει τὴ ζωὴν μου χωρὶς νὰ με ἀπασχολῆ ἡ γυναῖκα. Ἡ φιλοδοξία εἶνε ἓνας καλοκαιρινὸς λίβας ποῦ μαραίνει μέσα μας ὅ,τι ἔχει λεπτότερον καὶ θελτικώτερον ἢ ψυχὴν μας. Ἐνα πλασματάκι ἀβρότατον, ἓνα παιγνίδι ὑπάρξεως ἤρχετο τώρα νὰ μοῦ θυμίσῃ ὅτι ἀπόλαυσις δὲν εἶνε ἡ ὀρμὴ καὶ ὁ

ἀγὼν καὶ ἡ νίκη, ὅπως ἐνόμιζα ὡς τότε. Καὶ τὴν ἐπῆρα ἐγὼ ὁ γερο-Σολομῶν τὴν μικρὴ βασιλοπούλα τοῦ Σαββᾶ, καὶ ἡ Σμαράγδα μοῦ ἔφερε δῶρα τὴν σμύρναν τῆς ψυχῆς τῆς, τὸ ἄρωμα τῆς παρθενικῆς τῆς ἀγάπης, τὸ χρυσάφι τῶν μαλλίων τῆς. Βλέπετε ὅτι ἡ ἱστορία μου μοιάζει μετὰ τὴν ἱστορία τοῦ Σολομῶντος;

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ἐκτὸς τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Σολομῶντος ἀπὸ τὴν βασιλίσσαν, ὅπως λέτε σεῖς.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἐως αὐτὴν τὴν στιγμὴν, εἶνε ἀλήθεια. Ἄλλὰ, τί τὰ θέλετε; Ἐχω ἐδῶ ἓνα βιβλίον, τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, τὸ ὁποῖον δὲν ξεκολλᾷ ἀπὸ τὸν νοῦ μου. Ὅταν κάθομαι στὴ Βουλὴ, τὸ βλέπω μπροστά μου, μετὰ τὰ μεγάλα στρογγυλά του γράμματα, σὰν νὰ ἔρχεται καὶ κατὰ θέλει νὰ μοῦ πῆ. Ἐχω ἀκούσει ὅτι τὰ ἱερὰ βιβλία εἶνε παρηγορία στῆς μεγάλαις δυστυχίαις. Φαίνεται ὅτι τὰ ἱερὰ βιβλία ἔχουν τὴν φιλοδοξίαν νὰ σοῦ φέρουν πρῶτα τὴν λύπη, γιὰ νὰ σοῦ τὴν παρηγορήσουν ἔπειτα.

ΣΚΗΝΗ Β'. ΟΙ ΑΥΤΟΙ—ΣΜΑΡΑΓΔΑ

[Ἡ Σμαράγδα εἰσέρχεται νευρικὴ, κακῶς διατεθειμένη ἐξ ἀρχῆς. Ἡ ὀμιλία τῆς εἶνε ἀπότομος καὶ πικρὰ. Φαίνεται θῦμα ἐσωτερικῆς ταραχῆς].

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Στοιχηματίζω ὅτι θὰ μιλήτε πάλι γιὰ τὴν βασιλίσσα Σαββᾶ...

ΑΙΜΙΛΙΑ—Πῶς τὸ ξέρεις;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ξέρω μετὰ πόση ἐπιμονὴ ἠμιλὶ ὁ ἄνδρας μου γιὰ ὅ,τι τοῦ ἔλθει στὸ νοῦ.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἐλεγα στὴν κυρία Αἰμιλία...

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—ᾠ, σὲ παρακαλῶ, μὴν ξαναρχίσῃς. Ἄν ἡ Αἰμιλία σὲ ἀκουσε ἀπὸ εὐγένεια, ἐγὼ σὲ βεβαίω ὅτι δὲν ἔχω αὐτὴν τὴν ὑπομονήν...

ΒΑΡΑΔΑΣ—Δὲν σὲ ὑποχρεῶνω...

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Δὲν θὰ μπορούσες νὰ με ὑποχρεώσῃς.....

ΒΑΡΑΔΑΣ—Αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια. Ἰδιαιτέρως δὲν θὰ ἤθελα νὰ σοῦ ἐπιβάλω τώρα τίποτε. Βρίσκω πῶς εἶσαι πάρα πολὺ νευρικὴ σήμερα.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Δὲν εἶνε κατόρθωμα ποῦ τὸ ἀνεκάλυψες.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Βεβαίως ὄχι. Ἄλλὰ ἐπὶ τέλους ἤθελα νὰ μάθω γιὰ τὸ ὀλίγον καιρὸ τώρα, ἔχεις αὐτὰ τὰ νεῦρα. Μπορεῖς νὰ μοῦ ἐκμυστηρευθῆς. Ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας μοῦ δίνει κάποιον ἀέρα πατρικὸν ἀπέναντί σου. Αὐτὸς ὁ ἀέρας εἶνε πολὺ θλιβερός γιὰ ἓνα σύζυγον, τὸ ξέρω. Ἄλλὰ ἐπὶ τέλους προτιμῶ αὐτὸ, παρὰ νὰ εἶμαι ξένος καὶ ἴσως καὶ ἐχθρὸς γιὰ σένα.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Μὲ συγχωρεῖτε μιὰ στιγμὴ νὰ πάω νὰ ἐτοιμασθῶ.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Μείνατε, κυρία Αἰμιλία. Σεῖς δὲν εἴσθε ξένη, εἴσθε σὰν ἀδελφὴν μας ἐδῶ. Δὲν ἔχομε μυστικά γιὰ σὰς. Ἐπειτα δὲν πιστεύω νὰ πρόκηται νὰ μοῦ ἐκμυστηρευθῆ κανένα τρομερὸ μυστικὸ ἢ γυναικῶν μου.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δὲν εἶνε γιὰ αὐτό. Ἄλλὰ μοῦ ἔχετε ὑποσχεθῆ νὰ πᾶμε μαζὺ στὴ Βουλὴ σήμερα. Ἡ συνεδρίασις θὰ εἶνε θυελλώδης. Δὲν ἐννοῶ λοιπὸν νὰ λείψω. Πηγαίνω νὰ βάλω τὸ καπέλλο μου. Τὸ καλλίτερό μου καπέλλο μάλιστα ἀφοῦ θὰ μὲ πάρετε μὲ τὸ ἀμάξι τοῦ προέδρου.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἐν τούτοις....

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ὅχι, ὄχι, πηγαίνω. Ἄν τὸ μάθουν στὴν ἐπαρχία μας...θὰ ὑψωθοῦν πολὺ τὰ κεφάλαιά μου. Σὲ μία στιγμὴ εἶμαι ἔτοιμη....

ΒΑΡΑΔΑΣ—Σὰς περιμένω. (Φεύγει ἡ Αἰμιλία).

ΣΚΗΝΗ Γ΄

ΒΑΡΑΔΑΣ—ΣΜΑΡΑΓΔΑ

ΒΑΡΑΔΑΣ—Βλέπεις τί κάνεις; Μία γυναῖκα φεύγει ἀπὸ αὐτὸ τὸ δωμάτιον μὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι κατὶ συμβαίνει μεταξύ μας. Εὐτυχῶς εἶνε αὐτή. Γυναῖκα εὐγενῆς καὶ καλῆ. Μία ἄλλη θὰ γύριζε ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι καὶ αὔριο ὅλοι θὰ μιλοῦσαν γιὰ μᾶς. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἀδίκως, ἀπλῶς καὶ μόνον γιὰ ἔχουν κάποιον κλονισμόν τὰ νεῦρα σου.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἄφισε, σὲ παρακαλῶ, τὰ νεῦρα μου. Εἶνε ἐπὶ τέλους ἡ μόνη ποικιλία ποῦ ἔχομε ἐδῶ μέσα...

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ὅχι δά!...Αὐτὴ ἡ ἀπάντησίς σου κατὶ ξηγηεῖ...Μὰ τότε ἔχεις δίκην. Δὲν πρόκειται περὶ τῶν νεύρων σου τότε. Πρόκειται περὶ τῆς ψυχῆς σου.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἰσως εἶναι κι' αὐτό.

ΒΑΡΑΔΑΣ. Ἐχεις παράπονα μὲ τὴ ζωὴ σου; Ἄλλὰ τί εἶδους παράπονα μπορεῖς νὰ ἔχῃς;...Μίλησέ μου καθαρά. Εἶνε τὸ καλλίτερο ποῦ ἔχεις νὰ κάμῃς. Βεβαίως σου εἶπε δὲν θ' ἀκούσης τίποτε κακὸ ἀπὸ τὸ στόμα μου, ὅτι εἶμαι ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἐνδιαφέρεται πάντοτε γιὰ σένα, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον.—(Κίνημα δυσπιστίας τῆς Σμαράγδας).—Μπᾶ! Ἄμφιβάλλεις; Ἄ, τότε τὰ πράγματα εἶναι πολὺ σοβαρώτερα ἀφ' ὅ,τι ἐνόμιζα. Ἄλλὰ τὰ μυστήρια δὲν μοῦ ἀρέσουν, σὲ εἰδοποιῶ. Ἡ ψυχὴ σου κρύβει κάποιον μυστήριον, καὶ μυστήρια, οἰκογενειακὰ μυστήρια, δὲν ἐπιτρέπονται στὴ θέσι μου.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἡ θέσις σου...Αὐτὴ εἶναι ποῦ σ' ἐνδιαφέρει. Ἡ ψυχὴ μου, ἐγὼ ὀλόκληρη, δὲν ἔχω καμμιά σημασία παρὰ μόνον ὅσον σχετίζομαι μὲ τὴν θέσι σου. Ἄλλὰ ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι μόνον ἡ θέσις σου. Εἶμαι κ' ἐγὼ κατὶ τι ἐδῶ μέσα.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἐδῶ μέσα; Ἐσύ; Ἐδῶ μέσα ἐσὺ εἶσαι τὸ πᾶν. Ἡ θέσις μου, τὸ ἀξίωμά μου, σταματοῦν στὴν ἐξώπορτα, κάτω. Ἐδῶ μέσα εἶσαι σύ. Καὶ ἂν εἶμαι κατὶ τι ἐγὼ ἔξω, βεβαίως σου εἶπε τὸ θέλω γιὰ νὰ εἶμαι γιὰ σένα, ἐδῶ μέσα.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Βεβαίως ὅλα σταματοῦν στὴν ἐξώπορτα. Κρατεῖς κάθε ποικιλία τῆς ζωῆς γιὰ τὸν ἑαυτὸν σου ἔξω καὶ ἐδῶ μέσα μένει ἡ μονοτονία τῆς γιὰ μένα.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἡ μονοτονία τῆς; Μοῦ φαίνεται ὅτι μεταχειρίζεσαι λέξεις, τῆς ὁποῖαις πέρνεις χωρὶς

νὰ ξέρῃς τὴν σημασία τους. Ἐὰν τὰ νεῦρα σου ἦσαν ἡσυχώτερα θὰ ὠμολογοῦσες, ὅτι ἡ ποικιλία ποῦ κρατῶ γιὰ τὸν ἑαυτὸν μου εἶνε ἀκριβῶς μία ἀκόμη ἐκδήλωσις τοῦ ἐνδιαφέροντος, ποῦ αἰσθάνομαι γιὰ σένα. Ἐκράτησα γιὰ τὸν ἑαυτὸν μου ὅλα τὰ σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ ἀγῶνος ποῦ κάνει ἕνας ἄνθρωπος σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, γιὰ νὰ νικήσῃ καὶ ἔπειτα γιὰ νὰ ὠφελῆθῃ ἀπὸ τὴν νίκη του. Βεβαίως δὲν σοῦ ἔφερα ἐδῶ μέσα τὴν πάλη καὶ τὰ κρυφὰ κτυπήματα καὶ τὴν συγκοφαντία καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἐπιθέσεις. Ὅλα αὐτὰ εἶνε αἱ ἀσχημῖαι τῆς ζωῆς ἀπὸ τὰς ὁποῖαις ἠθέλησα νὰ σὲ ἀπαλλάξω. Καὶ ἔπειτα πῆ ἀεὶ εἶνε ἡ μονοτονία, γιὰ τὴν ὁποῖαν παραπονεῖσαι; Ἐσυρα τὸ κουρασμένο μου σῶμα καὶ τὴν κουρασμένη μου σκέψι ὅπου ἐξήγησες νὰ πᾶμε. Σοῦ ἄφισα πλήρη ἐλευθερίαν νὰ πᾶς ὅπου θέλεις, νὰ δεχθῆς ὅποιον θέλεις, νὰ κάμῃς ὅ,τι θέλεις καὶ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην πρὸς ἐσένα.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἀπὸ πεποιθήσιν πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου θέλεις νὰ πῆς. Ὁ ἐγωϊσμός σου δὲν σὲ ἀφίνει νὰ φοβηθῆς τίποτε.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια. Δὲν φοβοῦμαι τίποτε. Μπορεῖς νὰ ὑπερηφανεύεσαι. Δὲν ξέρεις τί ἀξίζει αὐτὴ ἡ ἐμπιστοσύνη. Ἐσκέφθην ὅτι ἐγὼ δὲν ἤμουν εἰκοσιπέντε ἐτῶν παιδάκι, ὅταν μ' ἐγνώρισες, ὅτι δὲν σ' ἐπολιόρησα διὰ νὰ μοῦ δώσῃς τὴν καρδιά σου. Ἠλθες μόνη σου καὶ μοῦ τὴν ἔφερες σὲ μιὰ στιγμὴ ποῦ τὰ μαλλιά μου ἦσαν ἄσπρα. Αὐτὸ τὸ αἰσθημα μοῦ ἐφάνη τὸ πλέον ὑγιές, τὸ πλέον γενναῖον. Βεβαίως εἰς τὴν ἀγάπην μου πρὸς ἐσένα ὑπάρχει κατὶ τι τὸ πατρικόν. Βεβαίως σου ὅμως ὅτι ἐκεῖνο ποῦ μᾶς μένει ἀκόμη ἀνόθευτο εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ψεύδους ποῦ ζοῦμε, εἶνε αὐτὸ τὸ πατρικόν αἰσθημα. Μοῦ ἔφερες ἐδῶ μέσα τὴ χαρὰ. Δὲν μποροῦσα νὰ σὲ πληρῶσω μὲ τρυφερότητα. Καὶ σοῦ ἔδωσα ἐλευθερίαν σκέψεως, συνειδήσεως, ψυχῆς, σοῦ ἔδωσα τὸ πολυτιμότερο πράγμα ποῦ μπορεῖ νὰ δώσῃ ὁ ἕνας ἄνθρωπος στὸν ἄλλον. Ἐνόμισα ὅτι εἶσαι ἄτρωτος, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ σὲ νικήσῃ μιὰ κακὴ σκέψις.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἐνόμισες. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι πιστεύεις πῶς κανεὶς καὶ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ συναγωνισθῆ μαζὶ σου.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἐστω! Καὶ αὐτὸ σοῦ φαίνεται...

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Μοῦ φαίνεται πολὺ, παρὰ πολὺ. Ὁ ἐγωϊσμός σου μοῦ κάθεται ἐδῶ στὴν ψυχὴ καὶ μὲ πνίγει. Μ' ἐτριγύρισαν τόσοι ἄνθρωποι καὶ ὅμως δὲν εἶδα ποτὲ μιὰ ἀνησυχία στὰ μάτια σου.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ὅχι! Θὰ εἶδες στὰ μάτια μου τὴν χαρὰ, ὅτι αὐτὸ τὸ πλάσμα ποῦ θριαμβεῖ κάτω ἀπὸ τὰ ἠλεκτρικὰ εἶνε δικό μου, ἔχει μιὰ ψυχὴ γιὰ μένα, μιὰ καρδιά γιὰ μένα.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δὲν ἐφοβήθηκες ποτὲ, ὅτι μπορεῖ αὐτὴ ἡ καρδιά καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ νὰ μὴν εἶνε γιὰ σένα;

ΒΑΡΑΔΑΣ (τὴν παρατηρεῖ ἐκπληκτικῶς καὶ ἀνήσυχος).—Σμαράγδα. Λὲς λόγια πολὺ ἐπικίνδυνα αὐτὴν τὴν στιγμὴ. Δὲν θέλω νὰ ὑποπτεύσω πῶς κατὶ

μοῦ κρύβεις. Δὲν θέλω νὰ σὲ ἐξευτελίσω μὲ ὑποψίαις. Δὲν ἐννοῶ νὰ σοῦ κάμω τὴν ταπεινώσι νὰ σὲ ἀνακρίνω. Σὲ ἀφίνω νὰ σοῦ περάσῃ αὐτὴ ἡ κρίσις. Ἐνα πρᾶγμα μόνον σοῦ λέγω. Τὴν ἐλευθερίαν ποῦ σοῦ ἔδωκα θὰ σοῦ τὴν ἀφίσω ὡς τὴν τελευταίαν στιγμὴν. Εἶσαι ἐλευθέρη νὰ ἐκλέξῃς τί θέλεις νὰ κάμῃς.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἀηλαδῆ;

ΒΑΡΑΔΑΣ—Νὰ μοῦ πῆς μόνον καθαρὰ τὴν ἀπόφασίν σου. Ἄν θέλῃς νὰ μείνῃς βασίλισσα ἐδῶ, ὅπως πρῶτα, θὰ μείνῃς. Ἄλλὰ μὲ τὴ σκέψι καθαρά, ὅπως πρῶτα. Ἄν αὐτὸ σοῦ εἶνε ἀδύνατον, μπορεῖς νὰ φύγῃς. Θὰ φύγῃς σὺν βασίλισσα. Πήγαινε τώρα. Πήγαινε νὰ σκεφθῆς.

(Ἡ Σμαράγδα φεύγει)

ΣΚΗΝΗ Δ΄

ΒΑΡΑΔΑΣ—ΑΙΜΙΛΙΑ

ΑΙΜΙΛΙΑ—Εἶνε ὥρα;

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ναί. Ἄλλὰ σὰς παρακαλῶ νὰ μοῦ κάμῃτε μιὰ χάρι.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Σὰς παρακαλῶ....

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ἡ βασίλισσα Σαββᾶ... σὰς εἶχα πῆ ὅτι τὰ παραμῦθια ἔρχονται στὴ μνήμη ἑνὸς ἀνθρώπου τὴν ἐπομένην μιᾶς χαρᾶς ἢ τὴν παραμονὴν μιᾶς λύπης. Χθὲς δὲν ἔδοκίμασα καμμὶν χαρά....

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ὡστε;

ΒΑΡΑΔΑΣ—Ὡστε.... Μείνετε μὲ τὴν γυναῖκα μου λίγο.... Ἰσως σὰς χρειασθῆ.

(Ἐξέρχεται)

ΣΚΗΝΗ Ε΄

ΑΙΜΙΛΙΑ—ΣΜΑΡΑΓΔΑ

ΣΜΑΡΑΓΔΑ (εἰσερχομένη)—Ἐφυγε;

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ναί. Τί συνέβη; Ἐβγήκε κίτρινος σὺν ζαλισμένους. Τί εἶχε;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Δὲν ξέρω τί εἶχε. Δὲν μὲ μέλλει τί εἶχε.... Δὲν ρωτᾷς τὸ ἔχω ἐγὼ;

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ἐσύ; Μὰ ἔχεις τίποτε καὶ σύ;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Κ' ἐγὼ; Μὲ τί ἐκπληξί με ρωτᾷς! Νομίζεις λοιπὸν καὶ σὺ ὅπως καὶ ὁ ἄνδρας μου, ὅτι ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ ἔχω τίποτε;

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ἐνόμιζα ὡς αὐτὴν τὴν στιγμὴ. Ἡ μᾶλλον ἐνόμιζα ὡς πρὸ ὀλίγου, ὡς τὴν στιγμὴν ποῦ μίλησα πρὶν μὲ τὸν ἄνδρα σου.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Καὶ τί σοῦ εἶπε;

ΑΙΜΙΛΙΑ—Τίποτε. Σχεδὸν τίποτε. Ἄλλὰ τὸν εἶδα ἀνήσυχον, σὺν νὰ εἶχε προαισθήματα....

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Προαισθήματα; Ὡ, εἶχε καὶ προαισθήματα! Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἐπὶ τέλους ποῦ ἔχει καὶ κατὶ ἄλλο ἐκτὸς τῆς φιλοδοξίας τοῦ.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Κάτι ἄλλο; Πραγματικῶς ἔχει καὶ κατὶ ἄλλο. Καὶ αὐτὸ τὸ κατὶ ἄλλο εἶνε μία ἀπέραντος τρυφερότης πρὸς ἐσένα.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Δὲν τὴν εἶδα ἐγὼ αὐτὴν τὴν τρυφερότητα.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δὲν βλέπει κανεὶς ποτὲ κατὶ τι ποῦ εἶνε κοντὰ του.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἄφησε τῆς φιλοσοφίας. Μ' ἐρώτησες τί ἔχω; θὰ σοῦ τὸ εἰπῶ καθαρά καὶ χωρὶς καμμὶν ἐπιφύλαξιν. Θὰ τὸ ἔλεγα καὶ στὸν ἴδιον ἂν ἔμενε πέντε λεπτά....

ΑΙΜΙΛΙΑ—Εἶνε περιττόν. Μπορῶ νὰ σοῦ τὸ πῶ κ' ἐγὼ. Ξέρεις τί ἔχεις; Εἶσαι πολὺ εὐτυχῆς.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ναί. Εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς ἐδῶ μέσα....Αὐτὴ ἡ εὐτυχία κατήντησε πῆ μιὰ μονοτονία ἀνυπόφορη. Δὲν ἔχομε συγκινήσεις, δὲν ἔχομε πάθη, δὲν εἶχαμε ποτὲ μιὰ τρικυμία ποῦ νὰ σοῦ δώσῃ μιαν ἰδέαν τῆς ζωῆς.... Ἐδῶ εἶνε γαλήνη, ἀτελείωτη γαλήνη. Ταξειδεύομε διαρκῶς σὲ μιὰ λίμνη, σὲ κατὶ χειρότερο, στὴν Νεκρὰ Θάλασσα. Δὲν σηκώνεται μιὰ φορὰ γύρω μας ἕνας ἄνεμος, νὰ μᾶς ταράξῃ, νὰ μᾶς ξετινάξῃ.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Καὶ παραπονεῖσαι γι' αὐτό;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Παραπονοῦμαι....Βεβαίως παραπονοῦμαι. Καταπίνομε τὴν εὐτυχία μας σὺν χάπια μὲ κλειστὰ τὰ μάτια.... Ὁ ἄνδρας μου προχωρεῖ στὴν ζωὴν, ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ σέρνουν ἀπὸ πίσω τους ἕνα καροτσάκι λουλούδια.... Δὲν γυρίζει νὰ ἰδῇ πίσω του γιὰ τί ξέρει πῶς θὰ ἰδῇ λουλούδια. Δὲν κυττάζει μπροστά του γιὰ τί εἶνε βέβαιος ὅτι θὰ ἰδῇ λουλούδια.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δὲν ὑπάρχουν σ' αὐτὸν τὸν κόσμον δρόμοι μόνον μὲ λουλούδια. Ὁ ἄνδρας σου βρῖσκει ἀγκάθια στὸ δρόμο του. Ἡ θέσις του τοῦ δημιουργεῖ κάθε μέρα καὶ ἕνα ἐχθρόν. Ἡ συγκοφαντία τὸν φαρμακεύει συχνά.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἐγὼ δὲν εἶδα τίποτε ἀπ' αὐτά.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ἀπλούστατα, γιὰ τί δὲν ἤθελε νὰ σοῦ τὰ δείξῃ. Κρατεῖ τ' ἀγκάθια γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ σοῦ φέρνει ἐσένα τὰ λουλούδια.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἀνθρώπος ποῦ ἀγωνίζεται ὅπως νομίζεις ἐσὺ, δὲν ἔρχεται στὸ σπῆτι του ὅπως ἔρχεται αὐτός. Δὲν τὸν εἶδα ποτὲ νὰ ξυπνήσῃ θυμωμένος, καὶ ὅταν κάποτε τοῦ διαβάζω ἐπιθέσεις τῶν ἐφημερίδων ἐναντίον του, ἐκεῖνος γελᾷ ἕνα γέλοιο ἀπαθείας ποῦ μοῦ ταράζει ὅλα μου τὰ νεῦρα.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δυστυχισμένα νεῦρα! Πῶς σοῦ τὰ ἐκακόμαθε ὁ ἄνδρας σου.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Μήπως τοῦλάχιστον ἔκαμα ἕνα παιδί νὰ μὲ κάμῃ νὰ ἐννοήσω τί εἶνε ζωὴ, μὲ τῆς ἀνησυχίας γιὰ τὴν υγεία του, μὲ τὴν ἀγωνία γιὰ τὴν ἀρρώστεια του.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Καὶ ἴσως καὶ μὲ τὸν σπαραγμὸ γιὰ τὸν θάνατό του.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἐστω καὶ μὲ τὸν σπαραγμὸ γιὰ τὸν θάνατό του. Ὁ θάνατος τοῦ ἄλλου εἶναι κατὶ τι ποῦ σοῦ θυμίζει τὴ ζωὴ τὴ δική σου.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ παιδιοῦ σου δὲν εἶναι θάνατος ἄλλου, ἀλλὰ θάνατος δικός σου.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἐπὶ τέλους δὲν ἀντέχω πῆ. Εἶμαι ἀποφασισμένη νὰ ζητήσω συγκινήσεις.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δὲν ὑπάρχει εὐκολώτερον, σὲ βεβαίω. Ἄρκει ν' ἀποφασίσῃς νὰ κλείσῃς τὴν ἀξιοπρέπειά σου σ' ἓνα συρτάρι, νὰ πάρῃς τὸ κλειδί, ν' ἀνοίξῃς ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ παράθυρο....

ΣΜΑΡΑΓΔΑ (αἰφνιδίως ταραχθεῖσα).— Ἐκεῖνο τὸ παράθυρο ;

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ἄ, ἄ ! Ἐταράχθηκες βλέπω...Κ' ἐκύτταξες ἀνήσυχη τὸ παράθυρο !... Ὡστε ;...

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Τὸ ξέρεις λοιπόν ;

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ὅχι. Δὲν ἤξερα τίποτε... Ἄλλὰ τώρα τὰ ξέρω ὅλα. Εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῆς τί εὐγλωττίαν ἔχει κάποτε ἓνα κίνημα... Καὶ τὸ κίνημα ποῦ ἔκαμες πρὸς τὸ παράθυρο εἶνε τὸ κίνημα ποῦ κάνει ὁ ἀνθρώπος ποῦ διευθύνεται πρὸς τὴν ἄβυσσο...

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἀλήθεια ! Κ' ἐγὼ τώρα διευθύνομαι πρὸς τὴν ἄβυσσο.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Διευθύνεσαι στὴν ἄβυσσο μὲ τὸ βῆμα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ θέλει νὰ πάῃ. Σὲ σπρώχνει κάτι τι ποῦ τὸ νοιώθεις πῶς σὲ σπρώχνει, ἴσως μάλιστα τὸ βλέπεις. Ἀφίνεις πίσω σου ἓνα κόσμον ὀλόκληρον ὁ ὁποῖος θὰ εἶνε αὐριον χαλάσματα.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Τὰ χαλάσματα τὰ ἔχω μέσα στὴν ψυχὴ μου.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Τὴν ἀφησες μέσα σου νὰ χαλάσῃ. Βλέπω ὅτι ἔρχομαι πολὺ ἀργά. Ἐγὼ τὴν ζωὴν τὴν ἐγνωρίσα καλλίτερα ἀπὸ σένα, καὶ γιὰ νὰ τὴν μάθω ἐπλήρωσα τὰ μαθήματα μὲ δάκρυα καὶ μὲ πόνους.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἄς τὴν γνωρίσω κ' ἐγὼ καὶ ἄς πληρώσω. Δὲν ξέρω πῶς νὰ κάνω. Δὲν θέλω ν' ἀκούσω λόγια πιά. Ἐχόρτασα ἀπὸ λόγια.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Δὲν τὰ ἀκουσες ἀκόμη τὰ λόγια. Ὅταν θὰ τ' ἀκούσῃς θὰ πεισθῆς ὅτι οἱ ἄλλοι δὲν χορταίνονται μὲ τὰ λόγια. Τὰ λόγια αὐτὰ ποῦ νομίζεις τώρα ὅτι τὰ ἐχόρτασες θὰ ἔλθῃ μὴ ἐποχὴ ποῦ θὰ τὰ βρῆσκῃς λίγα καὶ θὰ εἴχῃσαι νὰ ἦσαν καὶ ἄλλα καὶ νὰ ἦσαν γενναιότερα καὶ ἀποφασιστικώτερα γιὰ νὰ ἐπρόφθαιναν νὰ σὲ σταματήσουν. Εἶχες τὴν τύχη γιὰ νὰ σοῦ ἔλθουν μερικὰ λόγια ἐγκαίρως. Καὶ τὰ διώχνεις. Θὰ ἰδῆς ὅτι τὰ λόγια ἐκδικοῦνται. Μακάρι καὶ ἄλλοι νὰ τὰ εἶχαν ἀκούσῃ τόσο ἐγκαίρως ὅσον τ' ἀκούσῃς σὺ....

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Αἰμιλία ! Μὴ μοῦ μιλεῖς πιά ! Δὲν θὰ σὲ ἀκούσω ! Δὲν βλέπω τίποτα μπροστά μου πιά...

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ὅχι, βλέπεις κάτι ποῦ σοῦ φαίνεται φῶς. Πλησίασε καὶ ζήτησε νὰ τὸ πιάσῃς. Θὰ σβύσῃ καὶ θὰ βρεθῆς στὸ σκοτάδι.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἀπὸ τὰ λόγια σου φαίνεσαι ὅτι καὶ σὺ θὰ ἔκαμες τὸ ἴδιο.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ποιὸς ξέρει ; Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν. Αἱ περιστάσεις εἶνε τὸ πᾶν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ὅταν ἐπῆρα αὐτὸν τὸν δρόμο τοῦ πειρασμοῦ δὲν ἄφινά τίποτε πίσω μου. Ἦμην μόνη καὶ ἐλευθέρα. Μόλις μία παλαιὰ ἀνάμνησις ἐνὸς τάφου μὲ συνέδεε μὲ κάποιαν μακρινὰς ὑποχρεώσεις. Μόλις στὸν ὕπνον μου κάποτε, ἓνας ἀνθρώπος πεθαμένος πρὸ πολλοῦ ἔβγαψε ἀπὸ τὸν τάφο του καὶ μοῦ

ἔδειχνε μὲ χέρια σκελετοῦ τὴν ἄβυσσο ποῦ ἦτο κρυμμένη κάτω ἀπὸ τὰ λουλούδια. Ἄλλὰ ὁ νεκρὸς δὲν μιλοῦσε καὶ ἐγὼ ἐπροχώρησα. Εὐτυχῶς τὴν εἶδα ἐγκαίρως τὴν ἄβυσσο καὶ ἐσταμάτησα. Ἄλλὰ καὶ γιὰ τὸν λίγο δρόμο ποῦ ἔκαμα ἔκλαψα πολὺ καὶ θὰ κλαίω ἀκόμη. Σμαράγδα, σταμάτησε ὅσον εἶνε καιρὸς ἀκόμη.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Δὲν εἶνε πλέον καιρὸς.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ὡ ! (Τὴν παρατηρεῖ μὲ οἶκτον). Δυστυχισμένη γυναῖκα ! Ποιὰν ἀμαρτία προγονικὴ πληρώνεις ἄραγε τόσο σκληρά ;

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΟΙ ΑΥΤΟΙ—ΒΑΡΑΔΑΣ

ΒΑΡΑΔΑΣ—Τὸ ἀμάξι εἶνε ἔτοιμο. Ἐτελειώσατε τὴν τουαλέτα σας ; Ἄ ! ἄ ! κόκκινα τριαντάφυλλα, βλέπω. Θὰ μοῦ ξετρελλάνετε τοὺς νεωτέρους βουλευτὰς κυρία Αἰμιλία. Θὰ προσέχουν στὸ θεωρεῖόν σας.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Φοβοῦμαι περισσότερο τοὺς γεροντοτέρους.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Σέβομαι τὴν πείραν σας.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Καὶ θὰ εἶνε θυελλώδης ἡ συνεδρίασις ;

ΒΑΡΑΔΑΣ—Καὶ ἂν δὲν εἶνε σὰς ὑπόσχομαι νὰ τὴν κάμω. Ἡ μέθοδος εἶνε γνωστὴ, «σὰς ἀφαιρῶ τὸν λόγον», «δὲν σὰς ἐπιτρέπω νὰ ὀμιλήσῃτε» κτλ.

ΑΙΜΙΛΙΑ—Ἄ ! Τί θαυμάσια ! Πηγαίνομεν λοιπόν ;

ΒΑΡΑΔΑΣ—Πηγαίνομεν !

(Ἐξέρχονται)

ΣΚΗΝΗ Ζ'

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—ἔπειτα ἡπρέτρια, ΠΑΥΛΟΣ

[Μακρὰ σιωπηλὴ σκηνή. Ἡ Σμαράγδα παρατηρεῖ ἀπὸ τὴν κλίμακα ἂν ἔφυγαν. Μετ' ὀλίγον ἀκούει τὸν κρότον τῆς ἀμάξης. Περιμένει ἀκόμη ὀλίγον καὶ ἔπειτα ἀνοίγει τὸ ἦμισυ τοῦ παραθύρου. Ἐπειτα κάθεται νευρικὴ εἰς τὸν καναπέ, ἀποπειρᾶται νὰ διαβάσῃ μίαν ἐφημερίδα ἀλλὰ τὴν πετᾷ. Κωδωνισμὸς τῆς θύρας. Ἡ Σμαράγδα τινάσσεται].

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ—Ὁ κ. Παῦλος Ψελλός.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Περιττὸν νὰ μὲ προειδοποιῆς. Εἶπες εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ὅτι ὁ κύριός σου δὲν εἶνε ἐδῶ ;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ—Τὸ εἶπα. Ἄλλὰ θέλει λείπει νὰ μάθῃ γιὰ μὴ ἀναφορά.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἄς ἔλθῃ !

(Ἡ ἡπρέτρια ἐξέρχεται. Ἡ Σμαράγδα διευθύνεται πρὸς τὴν θύραν καὶ φαίνεται περιμένονσα ἀγωνιωδῶς. Μετ' ὀλίγον εἰσέρχεται ὁ Παῦλος Ψελλός).

ΠΑΥΛΟΣ—Μὲ συγχωρεῖτε, κυρία. Δὲν ἐπρόφθασα τὸν κύριον πρόεδρον καὶ ἤθελα νὰ σὰς παρακαλέσω...

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Πλησιάζουσα τὸν ἐναγκαλιζέται τρυφερῶς καὶ μὲ ἀνησυχίαν. Ἐνόμιζα ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃς. Εἶχα μὴ ἀνησυχία !... Σὲ ἤθελα σήμερα. Σὲ ἤθελα πολὺ.

ΠΑΥΛΟΣ—Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι παρ' ὀλίγον νὰ μὴν ἔλθω. Δὲν ξέρω γιατί ἔχω κάποιον φόβον σήμερα... Ἐπειτα σὲ εἶδα χθὲς τὸ βράδυ καὶ εἶπαμε τόσα.

Ὁ γῦρος τοῦ Βασιλικοῦ κήπου εἶνε μιᾶς ὥρας ὑπόθεσις καὶ σὲ μιὰ ὥρα λείπει κανεὶς τόσα πράγματα ! Νομίζεις ὅτι ὁ Βασιλεὺς τὸν ἔκαμε τόσον μέγαν αὐτὸν τὸν κήπον γιὰ νὰ ἔχωμε καιρὸ νὰ τὰ ποῦμε κάθε βράδυ. Ἄλλὰ ἐδῶ, παιδί μου, τὸ πρᾶγμα γίνεται πολὺ ἐπικίνδυνον. Δὲν σὲ ἄφησα ὅμως νὰ μιλήσῃς. Γιατί εἶσαι ἔτσι ταραγμένη ; Συνέβη τίποτε ;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ὅχι, ἀλλ' ἀπεφάσισα....

ΠΑΥΛΟΣ—Τί ; νὰ μὴν ξανάρθῃς ;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ὅχι αὐτό... Θὰ φύγωμε !

ΠΑΥΛΟΣ—(Κατάπληκτος). Θὰ φύγωμε ;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Θὰ φύγωμε !

ΠΑΥΛΟΣ—Νὰ πᾶμε ποῦ ;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ὅπου θέλεις... Κάπου ποῦ νὰ μὴν εἶμαι ὑποχρεωμένη νὰ κρῦβωμαι, νὰ μὴν εἶμαι ἀναγκασμένη νὰ ψευδῶμαι... Δὲν ἀντέχω πλέον νὰ κοκκινίζω δὲν ὑποφέρω νὰ τρέμω στὸ κάθε τι. Πρὸ ὀλίγου ἐδῶ μία φίλη μου μὲ ἀνεκάλυψε ἀπὸ τί νομίζεις ; Ἀπὸ τὸν τρόπο ποῦ ἐκύτταξα στὸ παράθυρο.

ΠΑΥΛΟΣ—Ὡ ! ἀνεκάλυψαν τὸ παράθυρο...

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Χωρὶς ἐγὼ νὰ πῶ τίποτε, χωρὶς νὰ ὀμολογήσω τίποτε... Καὶ λίγο πρὶν ὁ ἄνδρας μου....

ΠΑΥΛΟΣ—Τὸ ἔμαθε καὶ ὁ ἄνδρας σου ;...

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Τὰ ξέρεи ὅλα !... Δὲν εἶπα ἐγὼ τίποτε, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν χρειάζεται πολὺ γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τί γίνεται μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἄλλου.

ΠΑΥΛΟΣ—Ὡστε ὁ ἄνδρας σου τὸ ἔμαθε πρῶτος. Νὰ καὶ ἓνας σύζυγος ποῦ διαψεύδει τὴν παροιμία. Καὶ τί σοῦ εἶπε ;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Μοῦ εἶπε ὅτι ἂν θέλω νὰ μείνω ἐδῶ, βασίλισσα ὅπως πρῶτα, νὰ μείνω. Ἄν θέλω νὰ φύγω θὰ φύγω σὰν βασίλισσα...

ΠΑΥΛΟΣ—Μὲ ὄλας τὰς τιμάς. Ἄν εἶνε... χαριτωμένος σύζυγος ὁ ἄνδρας σου. [Κίνημα δυσαρσεκειᾶς τῆς Σμαράγδας] Μπα ; Πειράχθηκες ; Δὲν εἶπα τίποτε. Εἶπα ὅτι ὁ ἄνδρας σου εἶνε πρωτότυπος σύζυγος. Μήπως τὸν ἀγαπᾷς ἀκόμη ;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἄγαπῶ ἔσένα.

ΠΑΥΛΟΣ—Ἄυτὸ μὲ κολακεύει. Νὰ νικήσῃ κανεὶς ἓνα κοινὸν σύζυγον δὲν εἶνε τίποτε. Νὰ νικήσῃ ἓνα πρωτότυπον σύζυγον εἶνε ἐπὶ τέλους κάτι τι. Καὶ ἀπὸ βασίλισσα ἐν ἐνεργείᾳ ἢ βασίλισσα ἐν ἐξορίᾳ ἐπροτίμησες τὸ δεύτερον ;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ναί !

ΠΑΥΛΟΣ—Σὲ θαυμάζω. Ἄλλὰ ἐγὼ ἔχω μερικὰς ἀντιρροήσεις. Εἶσαι πρωτόπειρος εἰς τὸν ἔρωτα.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Σοῦ τὸ δοκιάζω.

ΠΑΥΛΟΣ—Περιττὸν νὰ δοκιασθῆς. Τὸ βλέπω. Εἶσαι λοιπὸν πρωτόπειρος, ἀλλὰ ἐγὼ ἔχω κάμει τὸ στάδιόν μου. Λοιπὸν ἐν πρώτοις, ὅλα αὐτὰ ποῦ θέλεις νὰ ἀποφύγῃς ἀποτελοῦν ἀκριβῶς τὸν ἔρωτα. Αὐτοὶ οἱ νικητερινοὶ περιπάτοι ποῦ σὲ τρομάζουν, αὐτοὶ οἱ φό-

βοι, αὐτὸ τὸ μυστήριον, αὐτὴ ἡ ὑποχρέωσις νὰ κρῦβῃσαι ἀπὸ ὄλους, ὅλα αὐτὰ, παιδί μου, εἶνε ἀκριβῶς ὁ ἔρωτος.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἐγὼ τὸ ἀποτροπιάζομαι. Ἐγὼ θέλω νὰ πᾶμε σ' ἓνα μέρος ποῦ νὰ σὲ νοιώθω ὄλον δικό μου, νὰ μὴν κρῦβῶ ἀπὸ κανένα τὴν ἀγάπη μου, νὰ μπορῶ νὰ σὲ φιλήσω κάθε στιγμὴ...

ΠΑΥΛΟΣ—Ὁραία ! Καὶ ἀποῦ ζήσωμε κάμποσο καιρὸ ἔτσι μὴ ζωὴ νεονύμφων ἐπαρχιωτῶν, ἔπειτα νὰ ἔλθῃ ὁ κόρος, νὰ μὲ βαρεθῆς, νὰ μὲ ἀηδιάσῃς καὶ νὰ ρίξῃς γύρω βλέμματα ἐρευνητικὰ γιὰ ν' ἀνακαλύψῃς ἐκεῖνον ποῦ θὰ μὲ ἀντικαταστήσῃ.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ (ἐκπληκτος καὶ μὲ ὕφος πολλῆς πικρίας)—Παῦλε. Εἶσαι ἀδικος. Εἶσαι βάνουσος. Δὲν ἐπίστευα ποτὲ ὅτι θὰ μοῦ μιλήσῃς ἔτσι.

ΠΑΥΛΟΣ—Δὲν σοῦ μιλεῖ ὁ Παῦλος αὐτὴν τὴν στιγμὴν, σοῦ μιλεῖ ἡ πείρα ἢ ὁποία εἶνε ἀνηλεῆς. Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι αὐτὴν τὴν φορὰ ἢ πείρα ἀπατάται. Φεύγωμε λοιπὸν. Πῶς θὰ ζήσωμε ὅμως ;

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Πῶς ; Σ' ἓνα καμαράκι. Δὲν θέλω τίποτε, ἀπολύτως τίποτε.

ΠΑΥΛΟΣ—Κανεὶς δὲν θέλει τίποτε πρὶν. Κανεὶς δὲν ζητεῖ ἀνάγκας πρὶν. Αἱ ἀνάγκαι ζητοῦν ἔπειτα τὸν ἄνθρωπον.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Θὰ ἐργασθῆς σὺ ἔξω. Θὰ ἐργάζομαι ἐγὼ στὸ σπῆτι.

ΠΑΥΛΟΣ—Νὰ ἐργασθῶ ! Σὲ τί ; Δὲν εἰργάσθην ποτὲ ἔως τώρα. Δὲν εἶμαι ἐγὼ γιὰ ἐργασίαν καὶ δὲν ὑπάρχει καμμιά ἐργασία γιὰ μένα. Πρέπει νὰ εἶμαι εἰλικρινῆς μαζύ σου. Ἐσκοκαλιζῶ τώρα τὰ τελευταῖα λείψανα μιᾶς μικρᾶς μου περιουσίας. Ἄλλὰ τώρα ἐτελείωσα σχεδὸν κι' αὐτὰ.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Καλλίτερα. Θὰ γίνῃς νέος ἄνθρωπος. Δὲν λένε ὅτι ὁ ἔρως ἀνανεώνει τὸν ἄνθρωπον ;

ΠΑΥΛΟΣ—Τὸ λένε τὰ μυθιστορήματα. Ἐμένα τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ μὲ μεταβάλλῃ. Καὶ ἡ ζωὴ μας δὲν θὰ εἶνε τόσο γαλανὴ ὅσον τὴν φαντάζεσαι. Γιὰ μένα τὸ αἶσθημα εἶνε καλὸ ὅπως καὶ τὸ ποῦρο, ἔπειτα ἀπὸ ἓνα καλὸ γεῦμα. (Κίνημα τῆς Σμαράγδας). Μὴν πειράζεσαι. Πρέπει νὰ εἶμαι εἰλικρινῆς ἀπέναντί σου αὐτὴν τὴν στιγμὴν.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ (μὲ ὕφος ἀπογοητεύσεως).—Καὶ τὸ βλέπω ὅτι εἶσαι. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει ὅτι ὄλας τὰς ἄλλας στιγμάς....

ΠΑΥΛΟΣ—Δὲν εἶπα αὐτό. Ἄλλ' ἔχω καθῆκον νὰ σὲ εἰδοποιήσω ὅτι τίποτε δὲν σκοτώνει τὸ αἶσθημα, ὅσον ἢ στενοχωρία τῆς ζωῆς, ἢ σκέψις γιὰ τὸ βράδυ ἢ φροντίς γιὰ τὴν αὐριον.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Τὸ βράδυ καὶ ἡ αὐριον θὰ εἶνε δικὰ μας....

ΠΑΥΛΟΣ—Εἶνε τώρα. Ἄλλὰ δὲν θὰ εἶνε ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ θὰ μᾶς πολιορκήσουν αἱ ἀνάγκαι, ἢ στενοχωρία, ὁ ἀγὼν τῆς ζωῆς.... Ἐκτὸς ἂν....

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἐκτὸς ἂν ;

ΠΑΥΛΟΣ—Μοῦ ἤλθε κάτι τι 'στὸ νοῦ... Ὁ ἄνδρας σου εἶνε ἄνθρωπος πλούσιος....

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Λοιπόν ;
ΠΑΥΛΟΣ—"Αν ήτο δυνατόν... "Αλλά δὲν ἐπιμένω
...Αὐτὸ δὲν γίνεται.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Ἐξηγήσου ! τί θέλεις νὰ πῆς; Νὰ
πάρω τὰ χρήματά του καὶ νὰ φύγωμε....

ΠΑΥΛΟΣ—Δὲν εἶπα ἀκριβῶς αὐτό...ἀλλά...

ΣΜΑΡΑΓΔΑ [μὲ ἀηδίαν]—Μὴν ἐξακολουθήσης...
Εἶπες πολλά. Μοῦ ἐμάντευες ἕνα μέλλον φρικώδες,
μία ἐποχὴ τοῦ ὀ κόρος θὰ μὲ διώχνη ἀπὸ τὴν ἀγκα-
λιὰ τοῦ ἐνὸς στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου. Μοῦ ὑπέδειξες
ὅτι πρέπει νὰ κλέψω καὶ νὰ φύγω σὺν λωποδύτης...
Μοῦ παρουσίασες ὄλην τὴν ἄβυσσον. Πήγαινε στὸ
σπῆτι σου, θὰ σοῦ γράψω τὴν ἀπόφασί μου.

ΠΑΥΛΟΣ—Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅ,τι ἀποφασίσεις
εἶμαι ἑτοιμος. Ἐπρεπε νὰ σοῦ πῶ μερικὰ πράγματα
γιὰ νὰ μὴ μοῦ τὰ πῆς σὺ ἀργότερα. Ἄν φύγωμε θὰ
γίνῃ τρομερὸν σκάνδαλον. Εἰς αὐτὸ μὴ λογαριάσης
ἐμένα. Ἄνθρωπος ὅπως ἐγὼ συνήθως ἀρχίζει τὴν
ζωὴν τοῦ μ' ἕνα σκάνδαλον. Ἐγὼ καθυστέρησα ὡς
τώρα. Ἴσως εἶνε πεπρωμένον νὰ τελειώσω μὲ σκάν-
δαλον, ἀφοῦ δὲν ἤρχισα. Μόλις ἄλλως τε εἶμαι σα-
ράντα χρόνων ἀκόμη. Περιμένω.

[Ἀποπειράται νὰ τὴν ἐναγκαλισθῇ. Ἡ Σμαράγδα
τὸν ἀπομακρύνει ὄχι ὁμῶς ἀποτόμως. Φεύγει].

ΣΚΗΝΗ Η΄.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ ἔπειτα ὑπηρέτρια

[Μακρὰ σιωπηλὴ σκηνή. Ἡ Σμαράγδα ἀκούει τὸν
Παῦλον φεύγοντα. Ἐπειτα καταλαμβάνεται ἀπὸ λυγ-
μούς. Κατὰ τὴν γράφει ἐν σπουδῇ μικρὰν ἐπιστολήν.

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

"Ὅταν οἱ ἀναγνώσται τοῦ Παραρτήματος τῶν «Ἀθηνῶν»
ἀναγνώσουν εἰς τὸ τεῦχος τοῦ ἐπιόντος μηνὸς νέον τοῦ κ.
Ν. Ι. Λάσκαρη ἄρθρον περὶ θεάτρου, θὰ εὐρουν ἐκεῖ τὴν ἰ-
στορίαν τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς μέχρι
τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Εἰς τὴν ὡ-
ραίαν τοῦ συνεργάτου μας μελέτην
θ' ἀναζητήσωσιν ἐν τῇ ἀναγεννωμένῃ
Ἑλλάδι ὄχι ὄνομα κυρίας γραφιάσης
διὰ τὴν σκηνήν, ἀλλὰ καὶ ἠθοποιῶν
ἀκόμη. Διότι μία γυνὴ ἔγραψε καὶ
τότε ἔργον Ἑλληνικόν. Ἀλλὰ καὶ ἐ-
κεῖνο ὅπως καὶ τὰ ἔργα νεωροτάτων
κορασίδων τῶν δεσποινίδων Εὐγεν.
Ζωγράφου καὶ Κ. Καλοσύτη παι-
χθέντα πρὸ δεκαετίας περὶ τοῦ ἡπεί-
ραν ἐν γένει ἀπόπειραι μόνον. Τὸ
πρῶτον ἐπομένως γραφὲν θεατρικὸν
ἔργον εἶνε «Ἡ Νέα Γυναίκα» ὅπερ
ἐκρίθη ἤδη καὶ δὲν πρόκειται νὰ
κριθῇ ἐνταῦθα. Τὸ δεύτερον βεβαίως
προσοδοκᾶται λίαν ταχέως, διότι ἡ
κυρία Καλλιρρόη Παρρὲν—περὶ αὐ-
τῆς πρόκειται ἐνταῦθα.—ἀποφασίσα-
σα νὰ ἐργασθῇ διὰ τὸ θέατρον θὰ ἐρ-

καὶ μετὰ ἀγωνίαν σιωπηλὴν, ἀνοίγει τὸ σκεῦος τοῦ
γραφείου ἔρρει χρήματα καὶ μετοχάς, τὰ χώνει εἰς
τὴν τσέπην τοῦ ἐπανωφορίου, τὸ φορεῖ καὶ κωδωνί-
ζει).

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ—Διατάξατε.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ—Αὐτὸ τὸ γράμμα νὰ τὸ δώσης εἰς
τὸν κύριον ὅταν θὰ ἔλθῃ. Νὰ τοῦ δώσης καὶ αὐτὸ τὸ
κλειδί. (Φεύγει)

ΣΚΗΝΗ Θ΄.

(Ἡ ὑπηρέτρια διευθετεῖ μερικὰ ἔπιπλα, κωδωνί-
σμος εἰς τὴν θύραν. Εἰσέρχονται).

ΒΑΡΑΔΑΣ—ΑΙΜΙΔΙΑ

ΑΙΜΙΔΙΑ—Τί ἀτυχία ! Νὰ περιμένω θυελλώδη
συζήτησιν καὶ νὰ μὴ γίνῃ οὔτε συνεδρίασις. Ἄ, μὰ
αὐτὴ ἡ ἀντιπολίτευσις.

ΒΑΡΑΔΑΣ—Καὶ ἡ λιακάδα. Πρὸ πάντων ἡ λια-
κάδα. (τῇ ὑπηρέτρῳ) Ποῦ εἶνε ἡ κυρία σου.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ—Τώρα ὅτι ἔφυγε. Μοῦ ἔδωσε αὐτὸ
τὸ γράμμα καὶ αὐτὸ τὸ κλειδί.

(Ὁ Βαραδάς λαμβάνει τὸ γράμμα, τὸ ἀνοίγει βρα-
δέως, τὸ διαβάσει καὶ μένει ἀναυδος).

ΑΙΜΙΔΙΑ—Τί τρέχει; Τί ἔχετε;

ΒΑΡΑΔΑΣ (ἰδὼν τὸ γράμμα).—Ἡ Βασίλισσα
Σαββᾶ....

ΑΥΛΑΙΑ

Ἡ κυρία Καλλιρρόη Παρρὲν

γασθῇ μὲ τὴν ἀκατάβλητον αὐτῆς ἐπιμονὴν καὶ τὴν καλλιτεχνι-
κωτάτην ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων, δι' ἧς περικουμῆ κάθε
ἔργον τῆς. Τὸ ὄραϊον φίλον, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ τόσα δρά-
ματα, ἀλλὰ καὶ τόσας κομψοδίας ἐν τῇ
καθημερινῇ ζωῇ, ἰδοὺ ἐμφανίζεται καὶ
ἐπὶ τοῦ θεάτρου δημιουργῶς ἔργου. Ἡ
κυρία Παρρὲν δίδει τὸ σύνθημα. Ἄς
εὐχηθῶμεν τὴν ἐπιτυχίαν πλήρη κατὰ
τὸ μέλλον. Οἱ ἄρρενες δραματικοὶ
συγγραφεῖς πληθύνονται εἰς ποσό-
τητα.

Οἱ θῆλεις ἄς μείνουν τοῦλάχισ-
στον ποιητικῶς ὑπερέχοντες. Ἴσως
ὁ ἀνταγωνισμὸς αὐτὸς νὰ προκαλέσῃ
κάποιαν αἰδημοσύνην εἰς τὸ ἰσχυρὸν
φύλον καὶ νὰ μὴ πιστεύῃ ἀνατόφου-
κτον διὰ τὸν βίον τὸ γράφειν διὰ τὸ
θέατρον. Ἄλλοτε καθε συνταγματι-
κὸς πολίτης ἐθεώρει καθῆκόν του
νὰ γράφῃ ποιήματα.

Τώρα πιστεύει ὑποχρέωσιν νὰ γρά-
φῃ δράματα. Καὶ οὕτω ἐπληθύν-
θησαν οἱ τζαμπατζήδες, δίχως νὰ κερ-
δίσῃ τι ἡ Ἑλληνικὴ σκηνή.

Γ. Θ. ΜΑΤΘΑΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Ἐπιτομή τῆς Χημείας ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ

Ἡ ΧΗΜΕΙΑ ΕΝ Τῷ ΚΑΘ' ἩΜΕΡΑΝ ΒΙῶ.

Μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς αἰωροῦνται πολλὰ
πράγματα τὰ ὅποια ἀγνοοῦμεν, Ὅράτις, ἔλεγεν ὁ δα-
νὸς βασιλόπαις τοῦ Σαίξπηρ φιλοσοφῶν. Θὰ εἶχε πε-
ρισσότερον δίκαιον ἐὰν ἔλεγεν ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ
πράγματα ἐπὶ τῆς γῆς, μεταξὺ ἡμῶν, τὰ ὅποια καθ'
ἐκάστην μεταχειρίζομεθα, τὰ ὅποια ἀνὰ πᾶσαν σιγ-
μὴν αἰσθανόμεθα καὶ τὰ ὅποια ἐν τούτοις ἀγνοοῦμεν.
Καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ εἶνε τόσον ἀναπόσπαστα τῆς
ζωῆς ἡμῶν, ἐπιδρωσὶ τόσον ἐφ' ἡμῶν ὡφελίμως ἢ
ἐπιβλαβῶς, ὥστε ἔπρεπε νὰ τὰ γνωρίζωμεν. Ἴσως
ἐπειδὴ εἶνε τόσον συνήθη ἡμῖν, οὐδεμίαν προξενούσιν
ἐντύπωσιν καὶ ἀμελῶμεν νὰ γνωρίσωμεν αὐτὰ. Καὶ
ὁμῶς, ἐπαναλαμβάνομεν, ἔπρεπε νὰ γνωρίζωμεν αὐτὰ
καὶ μάλιστα ἐπισταμένως. Ἐν σειρᾷ ἄρθρων, ἀνεξαρ-
τήτων ἀλλήλων, ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Ἡ Χημεία ἐν
τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ», θὰ προσπαθήσωμεν βασιζόμενοι
ἐπὶ τοῦ κλασικοῦ ἔργου τῶν Jonston Dornblüth,
ἀλλὰ συμπληροῦντες κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεῦνας, νὰ
καταστήσωμεν γνωστὰ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἀ-
θηνῶν» κεφάλαιά τινα τῆς χημείας, τὰ μᾶλλον ἐν σχέ-
σει πρὸς τὸν καθ' ἡμέραν βίον, τῆς χημείας ἢ ὅποια
εἶνε ἡ βᾶσις τῆς ζωῆς, τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς ὑπάρξεως τῶν
ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς.

Ο ΑΗΡ

Ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν, περιβάλλεται ὑπὸ
ἀερίωδους περιδλήματος, τῆς ἀτμοσφαιρας, περὶ τοῦ
ὅποιου γνωρίζομεν ὅτι ἔχει ὕψος τοῦλάχιστον 80 χι-
λιόμετρα, πιθανῶς πολὺ περισσότερη. Τὸ ἀερίωδες
τοῦτο περίδλημα πιέζει τὴν γῆν διὰ βάρους, τὸ ὁποῖον
ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εἶνε περίπου ἐν χιλιό-
γραμμον ἐπὶ ἐκάστου τετραγωνικοῦ ἑκατοστομέτρου.
Ἐφ' ὅσον ἀνερχόμεθα εἰς ὑψηλότερα μέρη, ἐπὶ κορυ-
φῶν ὄρων ἢ δι' ἀεροστάτου, ἐπὶ τοσοῦτον ἢ πίεσις
εἶνε μικρότερα, τοῦναντίον δὲ εἰς χαμηλὰς βαθείας
φάραγγας εἶνε μεγαλειτέρα, διότι τὰ κατώτερα στρώ-
ματα πιέζονται δι' ὄλου τοῦ βάρους τῶν ὑπερκειμέ-
νων.

Ἡ πίεσις εἶνε τοσαύτη ὥστε δύναται ἐν σωλῆνι,
κεκλεισμένῳ κατὰ τὸ ἐν ἄκρον, τελείως δὲ κενῷ, καὶ
τοῦ ὅποιου τὸ ἕτερον ἀνοικτὸν ἄκρον, εἶνε ἐμβεβαπτι-
σμένον ἐντὸς ὕδατος, νὰ ἀνυψώσῃ τὸ ὕδωρ ὑπὲρ τὰ

10 μέτρα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὑδράργυρος εἶνε 13,5 σχεδὸν
φορὰς βαρύτερος τοῦ ὕδατος, ἐὰν τὸ ἀνοικτὸν ἄκρον
τοῦ τοιοῦτου σωλήνος εἶνε ἐμβεβαπτισμένον ἐν ὑδραρ-
γύρῳ, ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις θὰ ὑψώσῃ αὐτὸν εἰς ὕψος
κατὰ μέσον ὄρον 760 χιλιοστομέτρων. Ἡ τοιαύτη στήλη
τοῦ ὑδραργύρου κρατεῖ ἐν ἰσορροπίᾳ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν
πίεσιν, καθ' ὅσον δὲ αὐξάνει ἢ ἐλαττοῦται αὕτη, ἀνέρ-
χεται ἢ κατέρχεται ἀναλόγως καὶ ἡ ἐν τῷ σωλῆνι
στήλη. Διὰ τοῦτο μεταχειρίζομεθα τοιαύτας στήλας,
ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν βαρόμετρα, ὡς μέτρον τοῦ βάρους
ἢ μᾶλλον τῆς πίεσεως τοῦ ἀέρος.

Τὸν ἀτμοσφαιρικὸν αὐτὸν ἀέρα ἀναπνέομεν καὶ
ἀνευ αὐτοῦ δὲν δύναμεθα νὰ ζήσωμεν.

Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ περιτρέχει τὴν γῆν ἐν ἀδια-
λείπτῳ κινήσει ὡς ἀπαλὴ αὔρα, ὡς ταχὺς ἄνεμος ἢ ὡς
φοβερός κυκλῶν. Εἶνε ἡμῖν τόσον γνωστὸς, ὥστε συ-
νήθως ὀλίγον τὸν προσέχομεν καὶ ὁμῶς ἡ φύσις αὐ-
τοῦ καὶ αἱ ἐξ αὐτοῦ ὠφέλεια εἶνε ὄντως θαυμάσια,
ἐν τῇ συναίσθησει δὲ τῆς σπουδαιότητος αὐτοῦ οἱ ἀρ-
χαῖοι, παρὰ τὰς ἀτελεῖς αὐτῶν γνώσεις, κατέλεγον αὐ-
τὸν, εἰς τὰ ὑπ' αὐτῶν θεωρούμενα τέσσαρα ἀρχικὰ
στοιχεῖα τοῦ κόσμου, τὰ λοιπὰ τρία τῶν ὁποίων ἦσαν
τὸ πῦρ, ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ.

Ἄλλ' ὁ ἀήρ δὲν εἶνε ἀπλοῦν σῶμα. Ἀποτελεῖται
ἐκ πλειοτέρων διαφορῶν σωματίων, ἅτινα εἶνε μεγί-
στης σπουδαιότητος διὰ τὴν ζωὴν τῶν ζώων καὶ φυ-
τῶν. Τέσσαρα σώματα εἶνε τοῦλάχιστον ἀπαραίτητα
διὰ τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ.

Ἐκ τούτων τὸ ὀξυγόνον καὶ τὸ ἄζωτον ἀποτελοῦσι
σχεδὸν τὸ ὄλον αὐτοῦ, ἐνῶν τὰ ἄλλα δύο τὸ διοξειδίου
τοῦ ἀνθρακος, ἢ ἔπως κοινῶς λέγεται, τὸ ἀνθρακικόν
ὀξὺ καὶ οἱ ὕδατοι περιέχονται εἰς ἐλαχίστην ποσό-
τητα. Εἰς ἐλαχίστας ὁμῶς ποσότητας ὑπάρχουσι πρὸς
τούτοις ἐν τῷ ἀέρι ἡ ἀμμωνία, τὸ νιτρικὸν ὀξὺ, τὸ
ἥλιον, τὸ ἀργόν, τὸ νέον, τὸ κρυπτόν, τὸ μεταργόν, τὸ
ξένον καὶ διάφορα ἐκπομπὰ, ἀναθυμιάσεις, οὕτως εἰ-
πεῖν, τῶν αἰγλοβόλων σωματίων, ἰδίως τοῦ ραδίου.

Τὸ ὀξυγόνον εἶνε ἀέριον τὸ ὁποῖον, ὡς ὁ ἀήρ αὐτὸς
δὲν ἔχει οὔτε χρῶμα οὔτε γεῦσιν οὔτε ὀσμὴν. Λαμπρὰ
καίεται ἐν αὐτῷ πολὺ λαμπρότερον, καταναλίσκεται
δὲ πολὺ ταχύτερον ἢ ἐν τῷ ἀέρι. Ἐν τῷ ὀξυγόνῳ
καίονται ὄλα τὰ σώματα, καὶ αὐτὰ τὰ μέταλλα, μετὰ
ἐκτυφλωτικῆς λάμψεως.

Τὸ ἄζωτον εἶνε ὁμοίως ἀέριον ἄχρουν, ἄγευστον, ἄοσμον ὡς τὸ δευγόνον ἀλλ' ἐν αὐτῷ λαμπὰς ἀνημμένη σβύνει στιγμαίως καὶ ζῶα ἐν αὐτῷ φερόμενα θνήσκουσιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Τὸ δευγόνον εἶνε κατὰ ἐν ὄγδον βαρύτερον τοῦ ἀέρος, τὸ ἄζωτον δὲ κατὰ ἐν τριακοστὸν ἔκτον περίπου ελαφρότερον αὐτοῦ. Οὕτως ἐν λίτρον ἀέρος ζυγίζει εἰς θερμοκρασίαν 0° καὶ βαρομετρικὴν πίεσιν 760 χιλιοστομέτρων 1,293 γραμμάρια, ἐν ᾧ ἐν λίτρον δευγόνου ζυγίζει 1,430 γραμ. καὶ ἐν λίτρον ἄζωτου 1,255 γρ.

Τὸ ἀνθρακικὸν δέξυ (διοξειδίου τοῦ ἀνθρακός) εἶνε ἀέριον ἄχρουν μετ' ἀσθενοῦς ὀσμῆς καὶ αἰσθητῶς ὀξίνου γεύσεως. Ἀνημμένη λαμπὰς σβέννυται ἐν αὐτῷ, τὰ ζῶα δὲ θνήσκουσι. Εἶνε περίπου κατὰ τὸ ἐν καὶ ἡμισυ βαρύτερον τοῦ ἀέρος καὶ διὰ τοῦτο ὅπου παράγεται εἰς μεγαλειτέρας ποσότητας, π. χ. ὅταν τὸ γλεῦκος μετατρέπεται εἰς οἶνον, παραμένει εἰς τὰ κατώτερα στρώματα. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ κατερχώμεθα εἰς ὑπόγεια ὅπου εὐρίσκεται γλεῦκος εἰς ζύμωσιν, χωρὶς νὰ ὑπάρχη τέλειος ἀερισμὸς, διότι ἀφευκτος συνέπεια θὰ εἶνε ὁ θάνατος. Τὰ ζῶα εἶπομεν θνήσκουσιν ἐν τῷ ἀνθρακικῷ δέξει. Εἰς τοιοῦτους χώρους πρέπει νὰ κατερχώμεθα προσεκτικῶς μὲ εὐθυτενὲς τὸ σῶμα καὶ κρατοῦντες χαμηλὰ, προσηρμοσμένον ἐπὶ ξύλου, κηρίον ἀνημμένον. Ἐὰν τὸ κηρίον τρεμοσβύνη ἢ μάλιστα σβύση ἐντελῶς, πρέπει ταχέως νὰ ἐξέλθωμεν. Τὸ ἀνθρακικὸν δέξυ εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κάμνει τὸν ζῦθον, τὸν καμπανίτην, καὶ ἐν γένει ὅλα τὰ ἀφρώδη ποτὰ νὰ ἀφρίζωσι, διότι ἐξέρχεται ἐξ αὐτῶν, εἰς αὐτὸ δὲ ὀφείλουσι τὴν ὀροιστικὴν αὐτῶν ιδιότητα τὰ ποτὰ αὐτά. Τὸ ἀνθρακικὸν δέξυ ἀποτελεῖται ἀπὸ δευγόνου καὶ ἀνθρακα, σχηματίζεται δὲ κατὰ τὴν καθῆσιν τοῦ ἀνθρακός. Κατὰ τὴν καθῆσιν ἡμιεσοσμένων ἀνθράκων σχηματίζεται καὶ ἐν ἄλλο ἀέριον, τὸ λεγόμενον μονοξειδίου τοῦ ἀνθρακός, τὸ ὅποιον εἶνε αὐτὸ τοῦτο δηλητηρίον, καὶ εἰς μικρὰς ἔτι ποσότητας, ἐν ᾧ τὸ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακός φονεύει τὰ ζῶα ἀρνητικῶς, διότι ἐκτοπίζει τὸ δευγόνον. Διὰ τοῦτο οὐδέποτε πρέπει νὰ φέρωμεν εἰς τὰ δωμάτια ἡμιεσοσμένους ἀνθράκας, διότι ἀφευκτος συνέπεια εἶνε ὁ θάνατος τῶν ἐν αὐτῷ διαμενόντων προσώπων. Ἀνθρακικὸν δέξυ ὁμοίως παράγεται ἐὰν χύσωμεν εἰς σόδα, κιμωλίαν ἢ μάρμαρον δέξυ τι, ὡς τὸ κοινὸν δέξος ἢ ὑδροχλωρικὸν δέξυ (σπίρτο τοῦ ἀλατος), ὅπῃ λεμονίων (κιτρικὸν δέξυ), τρυγικὸν δέξυ (τὸ ξυδὸν τῶν φαρμακείων) κ.τ.λ.

Διὰ τῆς λέξεως ὑδρατμοὶ ἐννοοῦμεν ὅλα τὰ φαινόμενα ἢ ἀφανῆ μερίδια τοῦ ὕδατος, ἅτινα ἀνέρχονται εἰς τὸν ἀέρα διὰ τῆς ἐξατμίσεως. Ἐὰν εἰς ξηρὸν καιρὸν χύσωμεν ὕδωρ εἰς τὸ ἔδαφος, ἰδίως εἰς πλάκας, ἐξαφανίζεται τάχιστα ἀνέρχεται ὡς ἀφανῆς ἀτμὸς ἐν τῷ ἀέρι καὶ ἀναμιγνύεται μετὰ τῶν λοιπῶν συστατικῶν αὐτοῦ. Εἰς τὸ ὅτι ὁ ἀήρ παραλαμβάνει τὸ ὕδωρ

ὡς ὑδρατμοῦς, βασίζεται ἡ στέγνωσις τῶν ἀσπορροῦχων, τῶν πατωμάτων κ.τ.λ.

Τὰ τέσσαρα αὐτὰ σώματα περιέχει ὁ ἀήρ πανταχοῦ καὶ εἰς πᾶσαν στιγμὴν. Καὶ τὰ τέσσαρα εἶνε ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν, ἀλλὰ τὸ ἄζωτον καὶ τὸ δευγόνον ἀποτελοῦσι τόσον μέγα μέρος τοῦ ὄλου, ὥστε συνήθως λέγομεν, ὅτι ὁ ἀήρ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄζωτου καὶ δευγόνου καὶ δὴ εἰς ἀναλογίαν τεσσάρων μερῶν ἄζωτου πρὸς ἐν δευγόνου ἀκριθέστερον ὅμως ὁ ἀήρ, ἐλεύθερος διοξειδίου τοῦ ἀνθρακός καὶ ὑδρατμῶν ἀποτελεῖται, ἀπὸ 79 μέρη ἄζωτου καὶ 21 μέρη δευγόνου. Εἰς τὰ 79 αὐτὰ μέρη περιλαμβάνονται καὶ τὰ τελευταῖον ἀνακαλυφθέντα ἀργὸν, μεταργὸν, ἥλιον, νέον, κρυπτόν, ξένον, ἐξ ὧν μόνον τὸ ἀργὸν εὐρίσκεται εἰς ποσότητα ὀπωσδήποτε σημαντικῆν.

Τὸ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακός εὐρίσκεται εἰς πολὺ μικρὰν ποσότητα ἐν τῷ ἀέρι. Ὀλίγον τι ὑψηλότερον τῆς θαλάσσης εὐρίσκονται εἰς δέκα χιλιάδας λίτρα ἀέρος μόνον τέσσαρα λίτρα αὐτοῦ, ἢτοι ἀποτελεῖ τὸ 1)2500 τοῦ ὄλου ἀέρος. Εἰς τὰ ὑψηλότερα ὅμως στρώματα τοῦ ἀέρος αὐξάνει τὸ ποσὸν καὶ ἀνέρχεται εἰς 8,000 ἕως 10,000 πόδας εἰς τὸ διπλάσιον περίπου. Καὶ τοῦτο εἶνε ἔτι πολὺ μικρὰ ποσότης ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου ἡ παρουσία τοῦ ἀνθρακικῷ δέξος εἶνε ἀπολύτως ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὑπαρξίν τῶν φυτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ εἶνε ἐπομένως οὐσιῶδες συστατικὸν τοῦ ἀέρος.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἀνθρακικὸν δέξυ εἶνε βαρύτερον τοῦ συνήθους ἀέρος, φαίνεται παράξενον, ὅτι τὰ ἀνώτερα στρώματα τοῦ ἀέρος περιέχουσι περισσότερον ποσὸν αὐτοῦ ἢ τὰ κατώτερα. Ἐπρεπεν ὡς βαρύτερον νὰ συλλέγηται πρὸς τὸ ἔδαφος, ὅπου ὅμως θὰ ἀπετέλει σιβάδα θανατηφόρου ἀέρος, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὔτε τὰ φυτὰ οὔτε τὰ ζῶα θὰ ἠδύνατο νὰ ζήσωσι καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ οὐδὲν πῦρ θὰ ἠδύνατο νὰ καίη.

Ἐκτός ὅμως τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ρευμάτων, τὰ ὅποια μιγνύουσι τὰ διάφορα συστατικὰ τοῦ ἀέρος, κέκτηνται ὅλα τὰ ἀέρια, κατὰ τινὰ φυσικὸν νόμον, τὴν τάσιν νὰ μιγνύονται βαθμηδὸν μετ' ἀλλήλων καὶ ἂν ἔτι δὲν ἀνακυκῶνται ὑπὸ ἀνέμου καὶ ἂν ἐπικρατῆ ἀπόλυτος ἡρεμία. Διὰ τοῦτο οὔτε τὸ ἄζωτον ἀνέρχεται εἰς τὰ ἀνώτατα στρώματα τοῦ ἀέρος, καὶ ἐκεῖ ἐπιπλέει αὐτῶν, οὔτε τὸ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακός παραμένει εἰς τὰ κατώτερα στρώματα, ἀλλὰ μιγνύονται βαθμηδὸν ὥστε ἀποτελοῦσιν ὁμοίομορφον μίγμα. Τὰ διάφορα ἀέρια δὲν συμπεριφέρονται ὡς τὸ ἔλαιον καὶ τὸ ὕδωρ, ἅτινα παραμένουσι κεχωρισμένα, ἀλλ' ὡς τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὸ ὕδωρ, τὰ ὅποια μιγνύονται εἰς οἰανδήποτε ἀναλογίαν. Ἐὰν ἐπὶ ὕδατος φέρωμεν προσεκτικῶς οἰνόπνευμα, τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἐπιπλέει, ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον κατέρχεται, τὸ ὕδωρ ἀν-

έρχεται καὶ μετ' ὀλίγον τὰ δύο ὕγρα μιγνύονται βαθμηδὸν τελείως καὶ ἀποτελοῦσιν ὁμοίομορφον μίγμα. Οὕτω μιγνύεται καὶ τὸ ἀνθρακικὸν δέξυ μετὰ τῶν ἄλλων ἀερίων, ἅτινα εὐρίσκονται ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ, οὕτως ὥστε ὁ ἀήρ τὸν ὅποιον ἀναπνέομεν ἔχει ἐν συνόλῳ παντοῦ τὴν αὐτὴν σύστασιν. Ἐὰν τὸ ἀνθρακικὸν δέξυ συλλέγεται εἰς τινὰς κοιλότητας, ὡς εἰς τὴν θανατηφόρον κοιλιάδα τῆς νήσου Ἰάβας, τοῦτο συμβαίνει διότι ἐκεῖ ἀποδίδεται τόσον ταχέως ἐκ τοῦ ἐδάφους, ὥστε δὲν προφθάνει ν' ἀναμιχθῆ ἐν τῷ ἀέρι· ἐὰν δὲ ἀπαντῶμεν εἰς ὑψηλὰ ὄρη μεγαλειτέραν ποσότητα ἢ εἰς χαμηλὰ πεδία καὶ ὀλίγον ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, πιθανώτατα τοῦτο ὀφείλεται, εἰς τὸ ὅτι τὰ φύλλα τῶν φυτῶν καὶ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἀπορροφοῦσι ταχύτερον τὸ ἀνθρακικὸν δέξυ ἐκ τῶν κάτω στρωμάτων, παρ' ὅτι δύναται ν' ἀντικατασταθῆ ἐκ τῶν ἀνωτέρων.

Ἡ περιεκτικότης τοῦ ἀέρος εἰς ὕδωρ ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ κλίματος καὶ τῆς θερμοκρασίας. Κατὰ τὰς ψυχρὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ψυχρὰς ζώνας εἶνε γενικῶς μικρότερα ἢ κατὰ τὸ θέρος καὶ ἐν θερμοῖς τόποις. Σπανίως εἶνε μεγαλειτέρα τοῦ 1)60 καὶ μικρότερα τοῦ 1)200 τοῦ ὄγκου τοῦ ἀέρος.

Ἡ παρουσία τοῦ ἀνθρακικῷ δέξος ἐν τῷ ἀέρι ἐμφαίνεται διὰ τοῦ σχηματισμοῦ λεπτοῦ, λευκοῦ ἐπιπάγου, ἀποτελουμένου ἐξ ἀνθρακικῷ ἀσβεστίου, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἀσβεστίου ὕδατος, ἐκτεθειμένου εἰς τὸν ἀέρα. Διὰ τοῦτο ἀκριδῶς ἐσβεσμένη ἀσβεστος ἐκτεθειμένη ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸν ἀέρα δὲν εἶνε κατάλληλος πλέον πρὸς παρασκευὴν λάσπης, διότι μετετρέπη εἰς ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον. Διὰ τοῦ ἀνθρακικῷ δέξος τοῦ ἀέρος στερεοποιῶνται αἱ δι' ἀσβέστου οἰκοδομαί, διότι ἡ ἀσβεστος βαθμηδὸν κατὰ τὸ πλεῖστον μετατρέπεται καὶ εἰς ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον.

Τὴν ὑπαρξίν τῶν ὑδρατμῶν δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν δι' ἐκθέσεως φιάλης πλήρους ψυχροῦ ὕδατος εἰς τὸν ἀέρα, ὅποτε οἱ ὑδρατμοὶ ὑγροποιῶνται καὶ ἐπιβάθηνται ὡς λεπτὴ δρόσος ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῆς ἐπιφανείας.

Ἰδωμεν νῦν τὴν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι τὰ διάφορα αὐτὰ συστατικὰ τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν. Εἶνε φανερὸν ὅτι αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν πληροῦσι τὰς ἀνάγκας τούτων, διότι ἄλλως τὰ ὄντα ταῦτα πρὸ ἑκατομμυρίων πολλῶν θὰ κατεστρέφοντο καὶ πιθανῶς θὰ ἀνεπτύσσοντο ἄλλα εἶδη, τῶν ὁποίων ἢ φύσις θὰ συνεφώνει μετὰ τῶν συστατικῶν τοῦ ἀέρος. Ἀπειράριθμα λείψανα ἐξαφανισθέντων ζῴων καὶ φυτῶν, ἅτινα διεσώθησαν εἰς τὰ διάφορα στρώματα τῆς γῆς, καταδεικνύουσιν ὅτι ὑπὸ ἀλλοίους γενικοὺς ὄρους μόνον ὄντα διαφόρου κατασκευῆς ἠδύνατο νὰ κατοικῶσι τὴν γῆν καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος ἐπιβεβαιούται δι' ἀκριβοῦς παρατηρήσεως τῶν γεγο-

νότων, διὰ τῶν ὁποίων κρατεῖται ἡ ζωὴ τῶν νῦν ὑπαρχόντων ζῴων καὶ φυτῶν.

Κατὰ πᾶσαν εἰσπνοήν, ἢ ὁποία ἐξογκοὶ τοὺς πνεύμονας τοῦ ζῴου, εἰσάγεται ὠρισμένη ποσότης δευγόνου. Ὁ ἀήρ τὸν ὅποιον εἰσπνέομεν ἔρχεται εἰς τοὺς πνεύμονας, ἐκεῖ δὲ διέρχεται διὰ τῶν τοιχωμάτων τῶν λεπτῶν φλεβῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις κυκλοφορεῖ τὸ αἷμα, καὶ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτοῦ. Τὰ τοιχώματα αὐτὰ εἶνε διαπερατὰ μὲν διὰ τὸν ἀέρα, ὄχι ὅμως καὶ διὰ ὕγρα, διὰ τοῦτο δὲ δὲν ἐξέρχεται καὶ τὸ αἷμα Ὁ ἀήρ ἐρχόμενος εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ αἷμα προσδίδει εἰς αὐτὸ τὸ δευγόνον καὶ παραλαμβάνει τὸ ἀνθρακικὸν δέξυ. Τὸ ὑπὸ τοῦ αἵματος παραλαμβάνόμενον δευγόνον φέρεται ὑπ' αὐτοῦ καθ' ὄλον τὸ σῶμα, ὅπου καίει κυρίως τὸν ἀνθρακα, ὁ ὁποῖος εἶνε κύριον συστατικὸν τοῦ σώματος καὶ τῶν τροφῶν, εἰς ἀνθρακικὸν δέξυ, τὸ ὅποιον παραλαμβάνει καὶ φέρει εἰς τοὺς πνεύμονας, ἐν ταῖς ὁποίαις γίνεται πάλιν ἡ ἀνταλλαγὴ πρὸς δευγόνον καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐκ τῆς τοιαύτης καύσεως διατηρεῖται ἡ θερμοκρασία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἰς 37° βαθμοὺς περίπου.

Τὸ δευγόνον τοῦτο εἶνε μέρος τῆς ἀπαραίτητου τροφῆς τοῦ ζῴου, τὸ ὅποιον ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης φυσικῆς πηγῆς, δύναται νὰ προσλάβῃ καὶ δὴ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν.

Ἡ λαμπὰς, τὸ πετρέλαιον, τὸ οἰνόπνευμα καὶ αἱ λοιπαὶ καύσιμοι ὕλαι καίονται ἐν τῷ ἀέρι, μόνον διότι περιέχει οὗτος καὶ δευγόνον. Τὸ ἀέριον τοῦτο εἶνε ἀπαραίτητος τροφή διὰ τὴν φλόγα καὶ τὰ καίόμενα σώματα. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς πυρκαϊὰς εἶνε πολλάκις προτιμότερον νὰ μὴ διαρρηγνύωνται αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα, διὰ μικρὰς δὲ πυρκαϊὰς εἰς κεκλεισμένους χώρους μεταχειρίζονται δοχεῖα πλήρη πεπιεσμένου ἀνθρακικῷ δέξος, τὰ ὅποια θραυόμενα ἐν τῷ χώρῳ τῆς πυρκαϊᾶς πληροῦσι τοῦτον δι' ἀνθρακικῷ δέξος καὶ ἀποπνίγουσι τὴν πυρκαϊάν.

Ἐὰν ὁ ἀήρ δὲν περιεῖχε δευγόνον δὲν θὰ ἠδύνατο τὰ ὄντα τὰ ὅποια τυχὸν θὰ ὑπῆρχον εἰς τὴν γῆν, νὰ παραγάγῃσι δι' ἀνθράκων, ξύλων κ.τ.λ. φῶς καὶ θερμότητα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναλογία, καθ' ἣν ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἀέρι εἶνε προσηρμοσμένη εἰς τοὺς ὄρους τῆς ὑπάρξεως τῶν ζῴων. Ἐὰν ὁ ἀήρ ἀπετελεῖτο μόνον ἐξ δευγόνου, ἢ διάρκεια τῆς ζωῆς αὐτῶν θὰ ἦτο ἐλαχίστη, ὕλαι δὲ ἀναπτόμενα θὰ κατεκαίοντο μετὰ μεγίστης ταχύτητος καὶ σφοδρότητος. Ἀλλὰ τὸ δευγόνον εἶνε ἀναμιγμένον μετὰ μεγάλης ποσότητος ἄζωτου, τὸ ἀέριον δὲ τοῦτο ὡς μὴ δηλητηριῶδες ἀραιὸ ἀδολαβῶς τὸ δευγόνον, ὡς τὸ ὕδωρ ἀραιῶ τὸν οἶνον ἢ τὸ οἰνόπνευμα, καὶ οὕτω μετριάζει τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν σωματικῶν.

Ἀλλὰ καὶ τὸ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακός εἶνε ἀπαραί-

τητον. Όλα τὰ πράσινα φύλλα τῶν χόρτων τοῦ ἀγροῦ καὶ τῶν δένδρων ἀπορροφοῦσι τὸ ἀέριον τοῦτο, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου. Διὰ τὴν ζωὴν τῶν φυτῶν εἶνε τόσον ἀπαραίτητον, ὅσον τὸ δξυγόνον διὰ τὴν τῶν ζῴων. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἀνθρακικὸν δξυ ἐν τῷ ἀέρι, θὰ ἐσταμάτα ἡ αὐξησις τῶν φυτῶν ἐντελῶς. Ταχέως θὰ περιέβαλεν ἡμᾶς θλιβερὰ ἔρημος καὶ μὲ τὸν θάνατον τῶν φυτῶν θὰ ἔπαυε καὶ ἡ ζωὴ τῶν ζῴων.

Ἄλλὰ τὸ ἀνθρακικὸν δξυ δὲν εἶνε τροφή διὰ τὰ ζῴα, εἶνε ἔμμεσον δηλητήριο δι' αὐτὰ! Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο περιέχεται εἰς τόσην μικρὰν ποσότητα ἐν τῷ ἀέρι. Ἐὰν ἡ ποσότης αὐτοῦ ἦτο μεγαλειτέρα, τὰ ζῴα, ὅπως τώρα εἶνε κατεσκευασμένα, δὲν θὰ ἠδύναντο ἀνευ βλάβης τῆς υγείας τῶν νὰ ἀναπνεύσι τὸν ἀέρα.

Ἄφ' ἐτέρου τὰ φυτὰ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀπορροφήσωσιν ἀρκετὴν ποσότητα ἀνθρακικοῦ δξέος ἐκ τοῦ ἀέρος, ὅστις τόσον ὀλίγον περιέχει, ἐὰν δὲν ἐξήπλουν τὰ πολυπληθῆ αὐτῶν φύλλα καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις εἰς τὸν ἀέρα. Αἱ χιλιάδες τῶν φύλλων τὰς ὁποίας ἕκαστον δένδρον ἀπλώνει καὶ ἡ διαρκὴς ἀνανέωσις τοῦ περιβάλλοντος αὐτὰ ἀέρος, καθιστῶσι τὰ φυτὰ ἱκανὰ νὰ παραλαμβάνωσιν ἐκ τοῦ ἀέρος ἀρκετὴν προμήθειαν διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν ἀνθρακικοῦ δξέος, ὁ ἄῤῥ δὲ οὗτος ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν φυτῶν, χωρὶς νὰ εἶνε ἐπικίνδυνος διὰ τὰ ζῴα. Ἡ διαρκὴς δρᾶσις τῶν φύλλων εἶνε μία τῶν αἰτιῶν, διατι τὸ ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ δξέος εἶνε ὀλιγώτερον εἰς τὰ κατώτερα στρώματα τοῦ ἀέρος ἢ εἰς τὰ ἀνώτερα.

Ὅχι ὀλιγώτερον ἀναγκαῖον εἶνε οἱ ὕδρατμοὶ, τοὺς ὁποίους περιέχει ὁ ἀῤῥ, διὰ τὴν ὑπαρξιν τῆς ζωῆς φύσεως. Τὸ ζῶν φυτὸν ἀποτελεῖται κατὰ τὰ τρία τέταρτα τοῦ ὄλου αὐτοῦ βάρους ἐξ ὕδατος καὶ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῶν φύλλων αὐτοῦ ἀνέρχεται διαρκῶς ὕδωρ ὡς ἀφανὴς ἀτμὸς εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐὰν ὁ ἀῤῥ ἦτο ἐντελῶς ξηρὸς, θὰ ἐξημιζέτο τότε ταχύτερον τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν φύλλων τῶν φυτῶν, παρ' ὅ,τι προσκομίζεται εἰς ταῦτα ἐκ τοῦ ἐδάφους διὰ τῶν ριζῶν. Ταχέως ἐπομένως θὰ ἐμαραίνοντο καὶ τὸ ὄλον φυτὸν θὰ κατεστρέφετο.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ζῴα ἀποτελοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ὕδατος. Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ παραδείγματι ἀποτελεῖται ἐπίσης κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἐξ ὕδατος. Ἐκ τῆς ἐπιδερμίδος αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν πνευμόνων ἐξατμίζεται διαρκῶς ὕδωρ. Ἐὰν ὁ περιβάλλων αὐτὸν ἀῤῥ ἦτο ἐντελῶς ξηρὸς, θὰ ἐξηραίνετο τὸ δέρμα αὐτοῦ, θὰ συνερρικνοῦτο καὶ πυρετώδης δίψα θὰ κατέτρωγε τὸ σῶμα του. Ὁ ἀῤῥ ὃν ἀναπνεόμενος, εἶνε σχεδὸν κεκορεσμένος ἐξ ὑγρασίας· ἐὰν ὁ ἀναπνεόμενος ἀνῤῥ ἦτο ἐντελῶς ξηρὸς, θὰ ἐξηραίνετο ταχέως τὸ ὕδρον τὸ ὁποῖον πληροῖ τοὺς ἱστούς καὶ τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον πληροῖ τὰς ἀρτηρίας, καὶ θὰ μετεβάλλετο τὸ σῶμα ἡμῶν εἰς ὠχρὰν καὶ φαντασματώδη μούμιαν. Διὰ αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ λίψ εἶνε

τόσον καταστρεπτικὸς, κατακαίων τὰ φυτὰ καὶ φονεύων τὰ ζῴα, διότι εἶνε ξηρὸς.

Ἡ ὑγρασία τοῦ ἀέρος παρέχει σπουδαῖον μέρος τῆς τροφῆς τῶν εἰς τὰ φυτὰ καὶ δι' αὐτῶν ἐπίσης εἰς τὰ ζῴα. Ὅταν ὁ ἡλιος κατὰ τὸ θέρος κατέρχεται ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα, δροσιὰ δὲ ἐξαπλοῦται· πάλιν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ καύματος ἀποκρωμένων φυτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ καταξήρου ἐδάφους, τότε μετ' αὐτῆς κατακάθεται καὶ ἡ γόνιμος δρόσος καὶ ὑγραίνει ταυτοχρόνως τὸ πράσινον φύλλον καὶ τὴν διψῶσαν γῆν. Ἡ ἀφανὴς ὑγρασία τοῦ ἀέρος συμπυκνοῦται εἰς θολὴν ὀμίχλην καὶ ἐπικάθεται ὡς μικροὶ μαργαρίται ἐφ' ὄλων τῶν ψυχρότερων σωμάτων. Πόσον καλὴ μᾶς φαίνεται ἡ φύσις διὰ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν δρόσον καὶ πόσον ὄλοι οἱ ποιηταὶ ὄλων τῶν χρόνων καὶ ὄλων τῶν λαῶν ὕμνησαν τὸ ζωογονοῦν τοῦτο δῶρον τῆς αἰωνίως καλῆς δωροδοτείας φύσεως!

Ἄς ἴδωμεν ἐπὶ στιγμὴν τὴν αἰτίαν τῆς πτώσεως τῆς δρόσου καὶ πῶς φαίνεται ὅτι ἐκλέγει τοὺς τόπους, ἐφ' ὧν καταπίπτει.

Όλα τὰ σώματα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐξακοντίζουσι θερμότητα, δηλαδὴ ἀποδίδουσι περὶ ἑαυτὰ ἀκτινοειδῶς θερμότητα, τὰ θερμότερα πρὸς τὰ ψυχρότερα, καὶ ἡ ὄλη γῆ αὐτὴ ἐκπέμπει διαρκῶς διὰ τοῦ διαυγοῦς ἀέρος θερμότητα εἰς τὸν κενὸν ψυχρὸν χῶρον. Οὕτω τείνουσιν ὄλα τὰ σώματα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πρὸς ἐξίσωσιν τῆς θερμοκρασίας αὐτῶν, ἐν ᾗ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆ ὡς ὄλον ἀποψύχεται· βαθμῶδὸν ἐν τῷ ἀπειρῷ. Ἐν ὅσῳ ὄμως εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἡλιος, δὲν γίνεται ἡ ἀποψύξις αὐτῆ, διότι τότε ἡ ἐπιφάνεια προσδέχεται περισσοτέραν θερμότητα τῆς ὄσης ἀποδίδει· ὅταν δὲ κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὁ διαυγὴς οὐρανὸς καλύπτεται διὰ νεφελῶν, κρατοῦσι ταῦτα μέρος τῆς ἐξακοντιζομένης θερμότητος, ἀνακλῶσι ταύτην πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐμποδίζουσιν οὕτω τὸν διασκορπισμὸν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἡ γῆ ψύχεται κατὰ τὰς διαυγεῖς νύκτας περισσότερον ἢ κατὰ τὰς νεφελώδεις, ὅταν δὲ τὰ νέφη μόνον μέρος τοῦ οὐρανοῦ καλύπτουσι, τότε ἐκεῖναι αἱ θέσεις εἶνε ψυχρότεροι, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι ὑπὲρ ἑαυτὰς διαυγῆ οὐρανόν. Διὰ τοῦτο καὶ παρ' ἡμῖν πίπτει συνήθως χιὼν ὅταν τὴν νύκτα εἶνε διαυγὴς ὁ οὐρανός, ὅταν εἶνε ἀστροφεγγῆς.

Ἄλλὰ τὸ ποσὸν τῶν ὕδρατμῶν, τοὺς ὁποίους δύναται νὰ περιέχῃ ὁ ἀῤῥ, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θερμοκρασίας αὐτοῦ. Ὅσον ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ εἶνε μεγαλειτέρα, ὡς εἰς θερμὰς χώρας καὶ ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε θερμὸς δύναται νὰ περιέχῃ περισσότερον ποσὸν ὕδρατμῶν ἢ ὅταν ἡ θερμοκρασία εἶνε χαμηλὴ ὡς εἰς ψυχρὰς χώρας ἢ ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε ψυχρὸς. Ὅταν ἐπομένως ρεῦμα θερμοῦ, δι' ὑγρασίας κεκορεσμένου ἀέρος διέρχεται διὰ ψυχρᾶς κορυφῆς ὄρους τινός, ψύχεται δὲ ἐκεῖ, δὲν δύναται πλέον νὰ συγκρατήσῃ ὄλον τὸ πο-

σὸν τοῦ ὕδατος καὶ καταλείπει μέρος αὐτοῦ ὑπὸ μορφήν ὀμίχλης ἢ νεφώδους καλύμματος περὶ τὴν ὕψηλὴν κορυφήν. Τὰ σταγονίδια ταῦτα τοῦ ὕδατος, ἅτινα αἰωροῦνται ἐν τῇ ὀμίχλῃ, ἀναφαίνονται πάλιν χαμηλὰ εἰς τὴν γῆν ὡς πηγαὶ καὶ ρυάκια, ἅτινα ποτίζουσι καὶ δροσιζουσι τὸ διψῶν ἐδαφος. Ἐὰν δὲ ἡ ἐπιφάνεια ψυχθῇ δι' ἐκπομπῆς θερμότητος θὰ γίνῃ ψυχρότερος καὶ ὁ αὐτῆς ἐφαπτόμενος ἀῤῥ, ὁ ὁποῖος τότε, ὅπως τὸ θερμὸν ρεῦμα ἀέρος ἀποδίδει μέρος τοῦ ὕδατος αὐτοῦ εἰς τὴν ψυχρὰν κορυφήν τοῦ ὄρους, θὰ ἀποδώσῃ μέρος τῶν ὕδρατμῶν, τοὺς ὁποίους προηγουμένως περιείχε. Τὸ ὕδωρ τοῦτο καταπίπτει εἰς μικρότατα τεμαχίδια, τὰ ὁποῖα συλλέγονται ἐπὶ ἐκάστου φύλλου καὶ κρατοῦνται ἐκεῖ ὡς σταγόνες μαργαριτώδους δρόσου.

Τὰ διάφορα ὄμως σώματα κέκτηνται καὶ διάφορον ἱκανότητα νὰ ἐκπέμπωσι τὴν θερμότητα αὐτῶν, ἀποψύχονται ἐπομένως μετὰ διαφόρου ταχύτητος, καὶ τὰ σώματα ἐκεῖνα, ἅτινα ταχύτερον ἀποψύχονται ἐν τῷ ἀέρι, προσλαμβάνουσι καὶ τὴν περισσοτέραν δρόσον. Διὰ τοῦτο τὰς θερμὰς ἐσπέρας εἶνε κάθυγρος ὁ λειμῶν, ἐν ᾗ οἱ ἀμμόδεις δρόμοι παραμένουσι ξηροὶ, ἀπορροφοῦσι δὲ τὴν καταπίπτουσαν ὑγρασίαν ἢ διψῶσα χλόη καὶ τὰ πράσινα φύλλα, ἐν ᾗ ἡ ἄγονος χώρα καὶ αἱ ξηραὶ ὁδοὶ οὕτε ἴχνος αἰσθάνονται τῆς δρόσου.

Ἐκ τῆς αὐτῆς ἀποθήκης τῶν ὕδρατμῶν ἐν τῷ ἀέρι προέρχονται αἱ δροσιστικαὶ βροχαὶ τῆς εὐκράτου ἡμῶν ζώνης καὶ αἱ καταγίδες αἱ ὁποῖαι ἐν θερμαῖς χώραις χύνονται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Μόνον ὁ τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν εἶνε ὀλίγον τι διάφορος.

Εἰς τὰ ἀνώτερα στρώματα τοῦ ἀέρος φέρεται σχεδὸν διαρκῶς ψυχρὸς ἀῤῥ ἐκ τῶν πόλων πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἐπομένως παρ' ἡμῖν ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον, ὁ θερμὸς δὲ ἀῤῥ ἐκ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, ἐπομένως παρ' ἡμῖν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν. Ἐὰν τοιαῦτα δύο ρεῦματα διαφόρου θερμοκρασίας, ἀμφοτέρα ὄμως κεκορεσμένα ὕδρατμῶν, συναντηθῶσι, μινύονται καὶ τὸ μίγμα λαμβάνει τὴν μέσην θερμοκρασίαν τῶν δύο. Ἄλλὰ εἰς τὴν μέσην αὐτὴν θερμοκρασίαν δὲν δύναται πλέον νὰ κρατηθῶσιν ἐν τῷ ἀέρι οἱ ὕδρατμοὶ, ὅτινες περιείχοντο εἰς τὰ δύο ρεῦματα. Οὕτω σχηματίζεται, ὡς εἰς τὴν ψυχρὰν κορυφήν τοῦ ὄρους, νέφος, τὸ δὲ περιπλέον τῆς ὑγρασίας ἀθροίζεται εἰς σταγόνας καὶ πίπτει ὡς γόνιμος βροχὴ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐὰν σκεφθῶμεν, πόσον ὀλίγον σχετικῶς εἶνε τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος, τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ ἀέρι—ἐὰν ἐπίπτε τὸ ἐν δεδομένη στιγμῇ ὑπάρχον ἐν αὐτῇ ὕδωρ διὰ μᾶς θὰ ἐκάλυπτε τὴν ὄλην ἐπιφάνειαν τῆς γῆς εἰς ὕψος μόνον 13 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου,—πρέπει νὰ μᾶς προξενήσωσι κατάπληξιν αἱ παμμέγιστα καὶ ἀκατάπαυστοι ἐνέργειαι, τὰς ὁποίας προκαλεῖ.

Ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ὑπὸ οἰανδήποτε

μορφήν καταπίπτει ἐν Βερολίῳ καθ' ὄλον τὸ ἔτος, ἐὰν ἐπίπτε διὰ μᾶς θὰ ἐκάλυπτε τὸ ἐδαφος εἰς ὕψος 52 ἑκατοστομέτρων, ἐξαιρέσει δὲ τῶν ὄροπεδίων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἰσπανίας, ὀλίγοι τόποι ὑπάρχουσιν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, ἔπου ἡ ἐτησία ποσότης τῆς βροχῆς εἶνε μικροτέρα τῶν 52 ἑκατοστομέτρων. Εἰς τινὰς τόπους μάλιστα εἶνε πολὺ μεγαλειτέρα. Καὶ ὄλον αὐτὸ τὸ ποσὸν προέρχεται ἐξ ἀέρος, ὅστις δὲν περιέχει ἐφ' ἅπαξ περισσότερον ὕδωρ, ἢ ὅσον πιθανῶς ὡς δρόσος μόνον καταπίπτει κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Εἰς τί ποσότητος ἐκχύνεται ἡ βροχὴ εἰς τὰς τροπικὰς ὄρεινὰς χώρας, δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὰ ὄρη τῆς Khassaya βορείως τῆς Καλκούττας, ἡ ἐτησία ποσότης τῆς βροχῆς ἀνέρχεται εἰς 15,46 μέτρα, ἐξ ὧν τὰ 14 μέτρα περίπου πίπτουσι κατὰ τοὺς ἐξ βροχεροῦς μῆνας, ὅτινες ἀρχίζουσι ἀπὸ τοῦ Μαΐου. Ἄπαξ μάλιστα ἔπεσεν ἐντὸς μᾶς ἡμέρας βροχὴ 60 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Ἡ βροχὴ παρέχει καὶ ἐτέραν ὑπηρεσίαν διὰ τῆς πτώσεως αὐτῆς· καθαρίζει δηλονότι τὸν ἀέρα, δι' οὗ διέρχεται, διαλύουσα καὶ παραλαμβάνουσα τὴν ὑπὸ τοῦ ἀέρος ὑψωθεῖσαν κόκκιν—καὶ γνωρίζομεν πόσον εὐεργετικὸν εἶνε τοῦτο διὰ τὰς Ἀθήνας,—τὰ συστατικά τοῦ καπνοῦ, καὶ διάφορα τυχαίως προσμειγμένα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα εἶνε βλαβερὰ μὲν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ζῴα, ἀλλὰ ὠφέλιμα πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐρωστίαν τῶν φυτῶν εἰς τὰ ὁποῖα φέρονται μετὰ τῆς πιπτούσης βροχῆς. Διτῶς λοιπὸν χρησιμεύει εἰς τὴν υγείαν ἡμῶν καὶ τὴν εὐεξίαν ἡ βροχὴ, καθαρίζει δηλονότι τὸν ἀέρα, τὸν ὁποῖον ἀναπνεόμενος καὶ παρέχει τροφήν εἰς τὰ φυτὰ τὰ ὁποῖα τρώγομεν.

Μόλις παύσῃ ἡ βροχὴ καὶ ἀπὸ διαυγῆ οὐρανὸν θερμαίνει ὁ ἡλιος ἐκ νέου διὰ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἄρχονται ν' ἀναδίδωνται πάλιν ἀτμοὶ, ψυχροὶ δὲ ἄνεμοι ξηραίνουσι τὴν ὑγρὰν ἐπιφάνειαν. Ὑπάρχουσι μέρη τῆς γῆς, εἰς τὰ ὁποῖα, ὑπεράνω μεγάλων θαλασσῶν, ἐπικρατεῖ διαρκὴς θέρος, προκαλοῦν διαρκῆ ἐξάτμισιν, ἧτις τροφοδοτεῖ διαρκῶς τὸν ἀέρα διὰ νέων ποσοτήτων ὕδατων. Τὸ ὕδωρ τοῦτο φέρουσι οἱ ἄνεμοι εἰς μακρυνὰς χώρας καὶ τόπους, οὕτω δὲ οἱ ἀτμοὶ, ὅτινες καταπίπτουσι πού ὡς βροχὴ ἢ ὡς δρόσος, ἀντικαθίστανται διὰ τῆς ὑγρασίας τὴν ὁποῖαν, παρέλαβεν ὁ ἀῤῥ πιθανῶς ἀπὸ πολὺ μακρὰν, ἐκ τοῦ Ὀκεανοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον πάλιν αἱ ἐκ τῶν νεφῶν τρεφόμεναι πηγαὶ ἐκχύνονται ὡς ρυάκια καὶ ποταμοὶ. Οὕτως ἀπὸ ἑκατομμυρίων ἐτῶν διατηρεῖται διὰ θαυμασίας κυκλοφορίας ἀδιακόπως πάντοτε ἡ αὐτὴ ἀναλογία τῶν συστατικῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἀῤῥ συντηρεῖ καὶ ἀνανεώνει τὴν ὄλην ζῶσαν φύσιν. Ἡ ἀπαστράπτουσα σταγὼν τῆς δρόσου, τὴν ὁποῖαν ἡ ἀναπτυσσομένη νῦν σταφυλὴ διψαλέως εἰσροφᾷ καὶ μεταβάλλει εἰς νόστιμον οἶνον, ἐπότιζεν ἴσως ἐν τῷ δένδρῳ

τήν ντούγια του βαρελίου, το όποιο επί δεκαετηρίδας θα προφυλάξῃ αὐτὸν ἐν ψυχρῇ ὑπογείῳ ἀπὸ τὰς ἰσχυρὰς ἀντιδράσεις τῶν στοιχείων, ἀλλ' ὄχι διὰ πάντοτε. Ἀργὰ ἢ γρήγορα ἐνούμενη ἢ σταγῶν αὕτη μετ' ἀναριθμητῶν ἀδελφῶν, θὰ φέρῃ ἴσως ὡς λιχνίζον κύμα τὸ πλοῖον, ἢ θὰ συντρίβεται ὑπὸ τῆς καταγιγῆδος ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἐκ βορρᾶ ἀνθρακας κομίζοντος πλοίου. Ἴσως πίπτει ὡς χιὼν εἰς τὰ βορειότατα μέρη διὰ τὰ θρέψη ἐκεῖ ἀσθενικὸν χόρτον, τὸ όποιο θὰ θρέψῃ τὸν ἵππον τοῦ χωρικοῦ ἐκεῖ. Οὐδὲν χάνεται κατὰ τὴν κυκλοφορίαν αὐτὴν τὰ αὐτὰ μέρη τοῦ ἀνθρακας, τὰ όποια κατακαίμεν εἰς τὴν θερμάστραν, καὶ τὰ όποια διὰ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν κατὰ τὴν καυσίαν μετὰ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος μεταβάλλονται εἰς ἀνθρακικὸν ὀξυδ, ἴσως ἤδη ἀπορροφῶνται εἰς τὸ πλησιέστερον δάσος ὑπὸ τῶν φύλλων τοῦ φυτοῦ, ἢ περ ἀποβάλλει τὸ ὀξυγόνον καὶ κατακρατεῖ τὸν ἀνθρακα, ἕνα βραδύτερον ὡς μέρους τοῦ ξύλου καὶ πάλιν καῶσιν, τὸ δὲ ἀποχωρίζόμενον ὀξυγόνον ἀναμιγνύεται μετὰ τοῦ ἀέρος καὶ ἐνοῦται πάλιν μετ' ἄλλων, ἴσως μετὰ τῶν αὐτῶν τεμαχίων τοῦ ἀνθρακας εἴτε εἰς τὴν φλόγα τῆς ἐστίας, εἴτε ἐντὸς τοῦ σώματος ζῆου τινός. Ὁξυγόνον καὶ ἀνθρακᾶ ἐνοῦνται ὑπὸ τὸν λέβητα τῆς ἀτμομηχανῆς καὶ ἀναγκάζουσι τὸ ἐν αὐτῷ ὕδωρ, ὡς ἐλαστικὸς ἀτμὸς νὰ πιέξῃ τὸ ἔμβολον ἐν τῇ κυλινδρῷ τῆς μηχανῆς, οὕτω δὲ ἢ ὅλη ἀμαξοστοιχία ἀσθμαίνουσα προχωρεῖ. Ὁ ἀτμὸς καὶ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξυδ ἐξέρχονται, ἀναμιγνύμενα μετὰ τὸ ἄζωτον τοῦ ἀέρος ἐκ τῆς καπνοδόχης τῆς μηχανῆς καὶ φέρονται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου εἰς τοὺς γειτονιάζοντας ἀγρούς.

Ἐκεῖ ἐνοῦνται ἐν τοῖς φυτοῖς εἰς τροφὰς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ἤδη φέρει αὐτὰ ὁ ἀήρ, τοῦ όποίου καὶ πάλιν ἐγένοντο συστατικά, ὡς τροφὴν εἰς ἄλλα ὄντα. Πῶς τοῦτο γίνεται θὰ τὸ ἴδωμεν βραδύτερον.

Τέσσαρα λοιπὸν σώματα — ὀξυγόνον, ἄζωτον, ἀνθρακικὸν ὀξυδ καὶ ὕδρατμοι — συνιστῶσι κυρίως τὸν ἀέρα ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῶν περιέχει καὶ πολλὰ ἄλλα εἰς μικροτέρας καὶ ἀπροσδιορίστους ποσότητες. Τινὰ τούτων σχηματίζονται ἐν αὐτῷ τῷ ἀέρι, ἄλλα ἐκλύονται ὡς ἀτμοὶ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ ἄλλα ἀνέρχονται ἐκ τῶν ὑδάτων τῶν θαλασσῶν. Ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀέρι σχηματιζομένων δύο χρῆζουσιν ἰδιαιτέρας μνείας, τὸ ὄζον καὶ τὸ νιτρικὸν ὀξυδ.

Τὸ πρῶτον οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ὀξυγόνον, ἀλλ' οὕτως εἶπεν εἰς κατάστασιν μεγαλειτέρας χημικῆς δράσεως ἢ τὸ σῆθηδες ὀξυγόνον. Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν μεταβάλλεται τὸ ὀξυγόνον τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, τοῦ ἡλεκτρισμοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων δυνάμεων. Ἐνεργεῖ ταχύτερον καὶ ἐνοῦται εὐκολώτερον μετὰ τῶν ἄλλων οὐσιῶν ἢ τὸ ὀξυγόνον. Σημειοῦμεν ἐκτὸς ἄλλων ὠφελίμων ἐνεργειῶν, τὰς όποιας πιθανῶς τελεῖ, τὴν καυ-

σιν τῶν ὀργανικῶν, πολλάκις βλαβερῶν οὐσιῶν, αἱ όποια ἀνέρχονται ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς τὸν ἀέρα, ὡς καὶ τῶν ἐν τῷ ἐδάφει εὐρισκομένων φυτικῶν ὑλῶν καὶ λοιπῶν ἐνώσεων, ἐκ τῶν όποίων γενικῶς ἐξαρτᾶται ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς όποιας τὸ ὄζον μετατρέπει εἰς καταλλήλους καὶ θρεπτικὰς τροφὰς τῶν φυτῶν.

Πιθανῶς οὐδέποτε ἐλλείπει τὸ ὄζον ἐκ τοῦ ἀέρος, πάντοτε ὁμοῦς ἢ ποσότης αὐτοῦ εἶνε τόσον πολὺ μικρὰ ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὸς ὁ διὰ μέτρου ἢ ζυγοῦ ἀκριβῆς αὐτοῦ προσδιορισμός. Γνωρίζομεν ὁμοῦς ἐν τούτοις ὅτι τὸν χειμῶνα καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὄρεων, ὡς καὶ ὅτι μετὰ λαίλαπα ἢ καταιγίδα ὑπάρχει εἰς μεγαλειτέραν ποσότητα. Πιθανῶς προσφέρει ἡμῖν περισσοτέρας ὑπηρεσίας παρ' ὅτι μέχρι σήμερον γνωρίζομεν.

Τὸ αὐτὸ πιθανῶς δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰς ἐκπομπὰς τοῦ ραδίου, ὅτι δηλ. πολλαπλῶς ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν ὄντων.

Τὸ νιτρικὸν ὀξυδ, ἢ μᾶλλον τὸ ὀξειδίου αὐτοῦ, τὸ όποιο ἐπίσης σχηματίζεται εἰς τὸν ἀέρα, περιέχεται ἐν αὐτῷ πιθανῶς εἰς μεγαλειτέραν ποσότητα ἢ τὸ ὄζον. Εἶνε τὸ σῶμα τὸ όποιο ἐνούμενον μετ' ὕδατος παράγει τὸ γνωστὸν ἄκουα φόντε, ἀποτελεῖται δὲ μόνον ἀπὸ ἄζωτον καὶ ὀξυγόνον, τὰ δύο κύρια συστατικά τοῦ ἀέρος. Πᾶσα ἀστραπή, ἢ όποια διασχίζει τὸν οὐρανόν, πᾶς ἡλεκτρικὸς σπινθήρ, μικρὸς ἢ μέγας, ὅστις ὑπὸ οἰανδήποτε ἄλλην μορφήν διέρχεται διὰ τοῦ ἀέρος ἐνεργεῖ ὥστε μικρὰ ποσότης τῶν δύο αὐτῶν ἀερίων νὰ ἐνοῦται καὶ νὰ παραγάγῃ νιτρικὸν ὀξυδ, κυρίως εἶπεν ὀξειδίου τοῦ ἄζωτου, ἢ περ εὐρίσκεται πρὸς τὸ νιτρικὸν ὀξυδ εἰς ὅσας σχέσιν τὸ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακας πρὸς τὸ ἀνθρακικὸν ὀξυδ, ἐλλείπουσι δηλ. ἀπ' αὐτοῦ τὰ συστατικά τοῦ ὕδατος. Ἐπειδὴ δὲ σχεδὸν παντοῦ μετὰξὺ διαφόρων σωμάτων διὰ μέσου τοῦ ἀέρος ἐκπηδᾷ ἡλεκτρισμός καὶ μάλιστα παρουσιάζεται ὡς καταιγίς εἰς τὰ θερμὰ κλίματα σχεδὸν καθ' ἑκάστην, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸ ὀξυδ τοῦτο ὡς σταθερὸν συστατικὸν τοῦ ἀέρος. Τὸ νιτρικὸν ὀξυδ εἶνε ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν. Εἶνε μία τῶν οὐσιῶν, αἱ όποια διὰ τῆς βροχῆς καὶ τῆς δρόσου παραλαμβάνονται ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ φέρονται ὡς τροφή εἰς τὰ φυτὰ, τροφή ἣτις παράγεται καθ' ἑκάστην δι' αὐτὰ εἰς τὰ νέφη ἐκ τοῦ ἀέρος, πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἄζωτου ἐκείνου τὸ όποιο κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν ζῴικῶν καὶ φυτικῶν ὄντων ἐκφεύγει ὡς ἄζωτον εἰς τὸν ἀέρα.

Ἀφ' ἑτέρου ἀνέρχονται πάλιν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς διαρκῶς ἀτμοὶ καὶ ἀέρια εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν. Τὰ σώματα τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων, τὰ όποια κατὰ διαφορωτάτους τρόπους ἀποσυντίθενται, καὶ αἱ πολυπληθεῖς οὐσίαι, αἱ όποια καίονται ἐν τῷ ἀέρι, παράγουσι χημικὰς ἐνώσεις, αἱ όποια ἐνεκα τῆς πτητικότητος αὐτῶν ἢ τῆς ἀερίωδους καταστάσεως ὑ-

ψοῦνται ἐκ τοῦ ἐδάφους καὶ μιγνύονται μετὰ τοῦ ἀέρος. Τινὲς ἐκ τούτων ὡς ἡ ἀμμωνία καὶ τὸ ὕδρθειον, ἀναγνωρίζονται διὰ τῆς ὁσμῆς αὐτῶν, ἐν ᾗ ἄλλα ἐνώσεις ὡς τὸ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακας, τὸ μονοξειδίου αὐτοῦ, τὸ ἐλώδες ἀέριον κ.τ.λ. ἐκφεύγουσι τὴν ἀντίληψιν τῶν αἰσθήσεων. Τοιαῦτα ἀέρια, ἰδίως τὸ ἐλώδες ἀέριον περιέχονται εἰς τὰς ἀναθυμιάσεις τοῦ ὑπὸ τοῦ θερνοῦ ἡλίου θερμαινομένου ἐλώδους ἐδάφους, καὶ τὰ όποια βλέπομεν ὡς φουαλλίδας ἀνερχόμενας ἐκ τῶν ἐλῶν ἢ ἐκ βρωμερῶν λιμναζόντων ὑδάτων παρὰ τὰ ρεῖθρα τῶν ὀδῶν. Δὲν εἶνε ὁμοῦς τὰ ἀέρια ταῦτα ἢ ἀφορμὴ τῶν ἐλεογενῶν πυρετῶν τούτους προκαλοῦσι τὰ δῆγματα εἶδους τινὸς κωνώπων, τῶν καλουμένων ἀνωφελῶν κωνώπων. Ἐφαίστεια ἐν ἐνεργείᾳ ἐκλύουσι τοὺς καπνοὺς αὐτῶν καὶ ἀπὸ χιλιάδας χημικῶν δράσεων, φυσικῶν καὶ τεχνητῶν, ἀναπτύσσονται δύοσομοι, πτητικαὶ ἀναθυμιάσεις. Ὅλα ταῦτα ἀνέρχονται ἐκ τοῦ ἐδάφους πρὸς τὰ ἄνω, παραλαμβάνονται ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ ταχέως ἢ βραδέως ἀπομακρύνονται τοῦ τόπου ὅπου παρήχθησαν, ἀναμιγνύμενα μετὰ τοῦ ἀέρος. Τοιοῦτοτρόπως περιέχει ὁ ἀήρ ἀπειραρίθμους σχεδὸν τυχαίας προσμίξεις, αἵτινες δὲν εἶνε ἀπαραίτητοι διὰ τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ μόνον ἐνεκα τῆς ἐλαφρότητος αὐτῶν ἀνέρχονται εἰς τὸν ἀέρα, ἀκριβῶς ὅπως διάφοροι ἀκαθαρσίαι, ὑγραὶ καὶ στερεαί, φέρονται ὑπὸ τοῦ ὕδατος τῶν ποταμῶν εἰς τὰ ὕδατα τῶν μεγάλων ὠκεανῶν.

Ἐκ τῶν οὐσιῶν, αἱ όποια οὕτως ἐν ἀερίωδαι καταστάσει ἀνέρχονται ἐκ τῆς γῆς, ἀξίζει ἰδιαιτέρας μνείας ἢ ἀμμωνία ἐνεκα τοῦ σπουδαίου ρόλου τὸν όποιο παίζει κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ αὔξησιν τῶν φυτῶν. Τὸ ἀέριον τοῦτο, τοῦ όποίου εἶνε γνωστοτάτη ἢ ὁσμὴ, σχηματίζεται κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν ζῴικῶν καὶ φυτικῶν ὑλῶν ἐπὶ παρουσίᾳ ὕδατος καὶ ἀέρος. Ἀνέρχεται λοιπὸν ἐξ ἀπειραρίθμων σημείων εἰς τὸν ἀέρα καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνεῦρον αὐτὸ πανταχοῦ τοῦ ἀέρος εἰς ἐλαχίστην ποσότητα, όπουδήποτε καὶ ἂν ἀνέλυσαν αὐτόν. Ἐκ τούτου πολλοὶ θεωροῦσι τὴν ἀμμωνίαν ὡς κύριον συστατικὸν τοῦ ἀέρος. Ἀλλὰ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ μετὰ τῆς ἀμμωνίας καὶ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος ὑπάρχει διαφορὰ, ὅτι τὸ μὲν νιτρικὸν ὀξυδ σχηματίζεται ἐν αὐτῷ τῷ ἀέρι διὰ καθαρῶς φυσικῶν αἰτιῶν καὶ ὅτι πρὸς παραγωγήν αὐτοῦ δὲν ἀπαιτεῖται ποσὴς ἢ ὑπαρξίς ὀργανικῶν οὐσιῶν. Βεβαίως εἶνε δυνατὸν, καὶ ἡ ἀμμωνία νὰ σχηματίζεται ἐπίσης κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἀναγνωρίσωμεν αὐτὴν ὡς οὐσιώδες συστατικὸν τοῦ ἀέρος. Πάντως ὁμοῦς ἢ παρουσία αὐτοῦ ἐν τῷ ἀέρι καὶ ἡ συνεχῆς αὐτοῦ ἀναπαραγωγή εἶνε οὐσιώδης ὁρος διὰ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν ζωηρὰν ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν.

Ἐκτὸς τῶν ἀερίωδων τούτων συστατικῶν περιέχει

ὁ ἀήρ ποικιλοῦσας ποσότητας μικρῶν στερεῶν σωματιδίων, τὰ όποια ἀνυψοῦνται ὑπὸ ρευμάτων τοῦ ἀέρος καὶ μεταφέρονται περαιτέρω. Οὕτω παρασύρουσιν οἱ ἀνεμοὶ τὸν ἀφρὸν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τρικυμιῶδους θαλάσσης καὶ φέρουσι τὰ ἐν τῷ ὕδατι ἄλατα μακρὰν εἰς τὴν ξηρὰν, ἀκόμη καὶ ὑπεράνω ὑψηλῶν ὄρεων. Ἡ ὁσμὴ ὁμοῦς τὴν όποίαν αἰσθανόμεθα παρὰ τὰς ἀκτὰς δὲν εἶνε ἰωδίου, ὡς συνήθως γράφουσιν οἱ χρονικογράφοι τῶν ἐφημερίδων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀναθυμιάσεις ζυμουμένων φυκῶν, πιθανῶς μετὰ ἐλαχίστης ποσότητος ὄζου ἐλεύθερον ἰωδίου δὲν εὐρίσκεται οὔτε εἰς τὴν θάλασσαν οὔτε εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν. Περαιτέρω παρασύρεται ἐδῶ μὲν ἡ κονιῶδης ἄμμος τῶν ἐρήμων, ἐκεῖ ἡ κόνις ἀπειραρίθμων ἀνθέων, ἐδῶ ἢ ἐκ τῶν ἡφαιστειῶν ἐκπεμπομένη τέφρα, ἐκεῖ ὁ καπνὸς τῶν καπνοδόχων. Καὶ ὅπως ὁ στροβιλιζόμενος κονιορτὸς τῶν ὀδῶν σχηματίζει ἐκτυφλωτικὰ πολλακίς νέφη, τόσον γνωστὰ εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ κλεινοῦ ἄστεως, καταφανῆ εἰς πάντας, οὕτως ἀκτὶς ἡλίου πίπτουσα εἰς τὸ δωμάτιον ἡμῶν δεικνύει ὅτι βλος ὁ ἀήρ τῶν οἰκιῶν εἶνε πλήρης αἰωρουμένων σωματιδίων, τῶν όποίων ἢ πτώσις σχηματίζει τὴν δυσάρεστον κόνιν ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῶν δωματίων.

Ὅταν ξεσκονίζωμεν διὰ σαρώθρου ἢ πανίου ἐκναφέρομεν τὴν κόνιν εἰς τὸν ἀέρα ὁπόθεν πάλιν ἐπικάθηται μετὰ βραχὺ ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων ἕνα ἀπαλλαγῶμεν ἐπομένως τοῦ κονιορτοῦ, πρέπει δι' ὑγροῦ σαρώθρου ἢ πανίου νὰ τὸν ἀπομακρύνωμεν, ὅπως ἀκριβῶς καθαρίζεται ὁ κονιορθεὶς ἀήρ ὄχι διὰ τῶν ἀνέμων ἀλλὰ διὰ τῆς βροχῆς. Τελευταῖον πρὸς ἀπομάκρυσιν τοῦ κονιορτοῦ μεταχειρίζονται ἀπορροφητικὰς μηχανὰς αἵτινες ἀπομακρύνουσι τελείως αὐτόν, χωρὶς νὰ τὸν διασκορπίζουσιν εἰς τὸν ἀέρα.

Ὁ ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἀνυψούμενος κονιορτὸς τῶν ὀδῶν καὶ πλατειῶν δύναται εὐκόλως νὰ ἐξετασθῇ μικροσκοπικῶς καὶ χημικῶς οὕτω διακρίνομεν ἐν αὐτῷ τὸ μὲν ἀρκετὰ τεμαχίδια τῶν ἀποκοπτομένων ἢ συντριβομένων πετρωμάτων τῆς γῆς, πολλάκις μετὰ ὀξειῶν αἰχμῶν καὶ γωνιῶν, τὸ δὲ ὀργανικὰ τεμαχίδια ἐκ τοῦ ζῴικοῦ καὶ φυτικοῦ βασιλείου. Τὰ πρῶτα εἶνε ἐπικίνδυνα πολλακίς διὰ τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα, τὰ όποια δυνατὸν σοδαρῶς νὰ βλαβῶσιν, εἴτε ἐκ τῆς συσσωρεύσεως μεγάλων ποσοτήτων τοιούτων τεμαχιδίων ἐν αὐτοῖς, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τοὺς ἐργάτας τῶν ἀνθρακωρυχείων, εἴτε ἐκ πληγῶν προκαλουμένων διὰ τῶν τεμαχιδίων αὐτῶν ὡς εἰς τοὺς μαρμαρογλύπτας διὰ τοῦτο ἕνα ἀπαλλαγῶσι τῆς κόνεως εἴτε διαβρέχουσιν τὰ ἐπεξεργαζόμενα ἀντικείμενα, εἴτε ἐκδιώκουσι τὴν κόνιν δι' ἰσχυρῶν τεχνητῶν ρευμάτων ἀέρος, εἴτε φέρουσιν ὄργανα προστατευτικά τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων.

Ὁ κονιορτὸς πρὸς τούτοις βλάπτει τὴν ἐπιδερμίδα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καταστρέφει τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ

ἐπιπλα καὶ διὰ τοῦτο φροντίζομεν ν' ἀπαλλάσσωμεν τοὺς δρόμους καὶ τὰ περίξ τῶν πόλεων τοῦ κονιορτοῦ διὰ καταδρέγματος, στρώσεως τῶν ὁδῶν, δένδροφυτειῶν κτλ.

Ἐὰν συλλέξωμεν τὸν λεπτὸν κονιορτὸν τοῦ ἀέρος τῶν οἰκιῶν ἡμῶν ἐπὶ πλακὸς ὑαλίνης διαδρεγμένης δι' ὕδατος ἢ γλυκερίνης καὶ ἐξετάσωμεν μικροσκοπικῶς, εὐρίσκομεν ἐν αὐτῷ κυρίως ἰνίδια ἀπὸ ἔριον, βάμβακα, λινόν, πτερὰ καὶ τρίχας, τὰ ὅποια προέρχονται ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, πρὸς τοῦτοις δὲ ἴνας, ραβδία καὶ κόκκους μικροοργανισμῶν, οἱ ὅποιοι ταχέως αὐξάνονται καὶ καταπλακτικῶς πολλαπλασιάζονται, μόλις εὕρωσι κατάλληλον ἔδαφος. Ἐκ τοιούτων συστατικῶν τοῦ κονιορτοῦ γεννῶνται καὶ αὐξάνονται οἱ πρασινωποὶ ἢ λευκοὶ εὐρώτες εἰς ὑγρὰ παράθυρα, τοίχους, ἐνδύματα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα εἰς ὑγρὰς κατοικίας, ὡς καὶ οἱ ἀναπτυσσόμενοι εἰς διάφορα διατηρούμενα τρόφιμα. Ἐξ

ἄλλων δὲ σπόρων ἀνηκόντων εἰς τὴν φυτικὴν ὁμάδα τῶν σχιζομυκήτων καὶ ἐπικαθημένων εἰς πληγὰς ἢ καταλλήλους πρὸς τοῦτο βλεπνογόνους ὑμένας, εἴπου ἀναπτύσσονται καὶ πολλαπλασιάζονται, ἢ μολυνόντων τὰς τροφὰς, τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ παράγονται καὶ μεταδίδονται ἀσθένειαι, ὡς τὸ ἐρυσίπελας, ἢ διφθερίτις, ὁ τύφος, ἢ χολέρα, ἀλλὰ κυρίως ἢ φυματώσις.

Τέλος μολύνεται διαφοροτρόπως ὁ ἀήρ τῆς κατοικίας ἡμῶν δι' ἀεριωδῶν καὶ κονιδῶν προϊόντων τῆς ἀναπνοῆς ἡμῶν, τῶν ἀναθυμιάσεων τῆς ἐπιδερμίδος, τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θερμάνσεως καὶ διαφορῶν ἄλλων προϊόντων τοῦ καθημερινοῦ βίου. Περὶ τῶν σωμάτων τούτων, τῆς παραγωγῆς αὐτῶν, ὡς καὶ περὶ τῆς ἀπομάκρυνσεως καὶ τῆς ἐξουδετερώσεως τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, θὰ εἴπωμεν βραδύτερον.

Γ. Θ. ΜΑΤΘΑΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ν. ΑΛΕΚΤΟΡΙΔΟΥ

Γραμματέως τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρίας

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

[Καλλιτεχνικὴ Ἐπιθεώρησις τοῦ μηνός]

Ἡ καλλιτεχνικὴ κίνησις τοῦ μηνός τούτου, ἤρχισε μὲ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν εἰκόνων τῆς Ἐθνικῆς Πανακοθήκης, ἣτις ἀνετέθη δοκιμαστικῶς εἰς τὸν καλλιτέχνην Γ. Χατζόπουλον.

Τὸ ζήτημα τοῦτο λίαν σοβαρὸν διὰ τὴν ἕπαρξιν καὶ διατήρησιν τῶν εἰκόνων, πρέπει νὰ ἐφευκθῆ τὴν προσοχὴν τῆς ὑπευθύνου ἀρχῆς τῆς Πανακοθήκης.

Οἱ καλλιτέχναι προετοιμάζονται διὰ τὴν προσεχῆ ἐπιθεώρησιν τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρίας. Ἐκ τῶν ζωγράφων ὁ κ. Μαθιόπουλος προετοιμάζει θανμασίαν προσωπογραφίαν τῆς κ. Νίνας Μαυρομυχάλη. Ὁ κ. Ἰωαννίδης, ἐργάζεται εἰς μίαν σύνθεσιν κλασικῆς ἐμπνεύσεως, ὑπὸ τὸν τίτλον «Παναθήναια». Ὁ κ. Κοντόπουλος βουκουλικὸν εἰδύλλιον. Ὁ κ. Ἰακωβίδης μίαν προσωπογραφίαν τοῦ κ. Μάτσα. Ὁ κ. Ἀλεκτορίδης μίαν σύνθεσιν μητρικῆς στοργῆς. Ὁ κ. Μποκατοιιάμπης ἐπέστρεψεν ἐκ Κερκύρας μὲ διαφόρους μελέτας. Ὁ κ. Γερασιώτης ἐκ Ξυλοκάστρου, μὲ ἀπειρίαν σπουδῶν καὶ συνθέσεων.

Ἐκ τῶν γλυπτῶν ὁ κ. Βροῦτος ἐξετέλεσεν θανμασίαν σύνθεσιν, συμβολίζουσαν τὴν «Γαλήνην», ὁ κ. Σῶχος ἐργάζεται εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Μελᾶ, ὁ κ. Θωμόπουλος εἰς διάφορα προπλάσματα τοῦ μνημείου «Πεσμαζόγλου», περατώσας καὶ θανμασίαν προτομὴν αὐτοῦ ἐκ μαρμάρου κατὰ παραγγελίαν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν. Ἐν τέλει μνηδενὸς ἐξαιρουμένου τῶν καλλιτεχνῶν

ὄλοι προετοιμάζονται πυρετωδῶς διὰ τὴν προσεχῆ ἐπιθεώρησιν.

Τὸν παρελθόντα μῆνα ἐγένοντο ἐν Κων)πόλει οἱ γάμοι τῆς ζωγράφου Δδος Θ. Φλωρᾶ, μετὰ τοῦ δημοσιογράφου κ. Ν. Καραβία.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρίας κ. Π. Μερλόπουλος ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ εἰς Ἑυρώπην ταξιδίου του, φέρων καὶ τὰς ὑποσχέσεις τῶν ἐκεῖ διαμενόντων καλλιτεχνῶν περὶ συμμετοχῆς των εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρίας.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει διοργανώθη καλλιτεχνικὴ ἐκθεσις κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἔργων Τούρκων καλλιτεχνῶν, ἐνὸς Ἑλληνοῦ καὶ διαφόρων Ἑυρωπαίων.

Ἔργα ἀξία μνείας ἐξέθηκον ὁ ζωγράφος τοῦ Σουλτάνου κ. Ζωνάρο, ὁ ἐκεῖ διαμένων Ἕλληνας ζωγράφος Κωνστ. Βασμουντζίδης, ὁ Ἴταλὸς κ. Βαλέρι, ὁ Χαλὶλ πασᾶς, ἔξοχος τοπιωγράφος, ὁ Ριζᾶ βέη, Χαμδὶ βέη κλπ.

Ὁ ταμίης τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρίας κ. Λαμπάκης παραιτηθεὶς ἀντικατεστάθη προσωρινῶς παρὰ τοῦ Συμβούλου κ. Ι. Μούση ἀρχιτέκτονος.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως γεγονός τοῦ μηνός εἶνε τὸ

γεννηθὲν ζήτημα διὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Μετὰ τὴν γενομένην διαμαρτυρίαν τῶν ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, οἵτινες διὰ τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρίας ἐπέδωσαν καὶ ὑπόμνημα εἰς τὸν ὑπουργὸν κ. Καλογερόπουλον, θεωροῦμεν καθήκον μας νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα χάριν τῶν ἐνδιαφερομένων ἀναγνωστῶν μας.

Ἐν πρώτοις ἢ ἐπὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἀνδριάντος ἐπιτροπὴ ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἀνθρώπους μεγάλης μορφώσεως καὶ παιδείας, οἱ οἱ κ. κ. Μ. Λαγοῦμης πρόεδρος, Π. Καλλιγᾶς ἀντιπρόεδρος, Σ. Λάμπρος γραμματεὺς, Ι. Βαλαωρίτης ταμίης, Α. Ρώμας, Ι. Κωνσταντινίδης, Ι. Κωνσταντινίδης, Ἀσημάκης Ζαΐμης, καὶ Σ. Ράλλης μέλη.

Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη πρὸ ἑτῶν ἐγκριθεῖσα διὰ Βασ. Διατάγματος, εἶχε κύριον σκοπὸν νὰ δέχεται εἰσφορὰς ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἀνδριάντος. Καὶ μέχρι τοῦ σημείου τούτου πᾶσα ἐνέργεια τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγένετο ἐν τάξει, φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ἔργου ὅπερ ἀνέλαβεν, ἠθέλησε νὰ προβῆ καὶ πέραν τῆς ὑποχρέωσός της καὶ τῆς δικαιοδοσίας της, ὀνειροπολοῦσα ἴσως ἀμέριστον τὴν δόξαν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑθνικοῦ ἀνδριάντος. Ἐν τῷ εὐγενεῖ δὲ αὐτῆς ζήλω δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψει τὴν εὐθύνην τῶν τεχνικῶν ὅρων τῆς προκηρῦξεως ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ διαγωνισμοῦ, νομίζουσα περιττὴν τὴν παρουσίαν δύο τοῦλάχιστον καλλιτεχνῶν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς πρὸς διαφώτισίν της Ἐπιτροπῆς. Ἐν τῷ εὐγενεῖ δὲ αὐτῆς ζήλω δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψει τὴν εὐθύνην τῶν τεχνικῶν ὅρων τῆς προκηρῦξεως ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ διαγωνισμοῦ, νομίζουσα περιττὴν τὴν παρουσίαν δύο τοῦλάχιστον καλλιτεχνῶν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς πρὸς διαφώτισίν της Ἐπιτροπῆς. Ἐν τῷ εὐγενεῖ δὲ αὐτῆς ζήλω δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψει τὴν εὐθύνην τῶν τεχνικῶν ὅρων τῆς προκηρῦξεως ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ διαγωνισμοῦ, νομίζουσα περιττὴν τὴν παρουσίαν δύο τοῦλάχιστον καλλιτεχνῶν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς πρὸς διαφώτισίν της Ἐπιτροπῆς. Ἐν τῷ εὐγενεῖ δὲ αὐτῆς ζήλω δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψει τὴν εὐθύνην τῶν τεχνικῶν ὅρων τῆς προκηρῦξεως ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ διαγωνισμοῦ, νομίζουσα περιττὴν τὴν παρουσίαν δύο τοῦλάχιστον καλλιτεχνῶν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς πρὸς διαφώτισίν της Ἐπιτροπῆς.

Ἐνόμισαν, ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἀνδριάντος ἐξαρτᾶται μᾶλλον ἀπὸ ἱστορικὴν ἀκριβείαν παρὰ καλλιτεχνικὴν ἔμπνευσιν. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐντεῦθεν ἀρχεται τὸ λάθος, ὅπερ τεθὲν ὡς βᾶσις τοῦ προγράμματος τῆς προκηρῦξεως, τοὺς ἠνάγκασε νὰ προσθέσουν καὶ τόσα ἄλλα, ἅτινα ἐπιβαρύνουσι σήμερον τὴν ἐπιτροπὴν.

Δένειμαν λοιπὸν μίαν προκήρυξιν πλήρη περιγραφῶν καὶ παραπομπῶν σχετιζομένων μὲ τὰς ἐνθυμασίαις, ἀλλ' ὅπως περιττῶν, συνεπλήρωσαν δὲ αὐτὴν μὲ ὅρους πρωτοφανεῖς εἰς τὰ παγκόσμια καλλιτεχνικὰ χρονικά.

«Ὁ αὐτοκράτωρ, λέγει ἡ προκήρυξις, πρέπει νὰ παριστάνηται πεζὸς καὶ ὄρθιος, ἔχων γεγυμνωμένον τὸ ἄκρον πρὸ δὲ τῶν ποδῶν αὐτοῦ θὰ κείται νεκρὸς γενίσιος!!!...».

Τίποτε ὀλιγότερον οὔτε περισσότερον, οἱ κύριοι τῆς Ἐπιτροπῆς ἐνεπνεύσθησαν! Δὲν μένει εἰμὴ ἢ ἐκτελεσθῆ, εἰς καλὸς τεχνίτης γλύπτης (ἐκτελεστῆς καὶ ὄχι καλλιτέχνης), ἀφοῦ ἡ καλλιτεχνικὴ σύλληψις ἐξετελέσθη ἤδη, καὶ τελειώνει τὸ ζήτημα.

Ἄλλὰ τότε δὲν βλέπει κανεὶς τὸν λόγον διατὶ νὰ προ-

κηρῦξουν διαγωνισμὸν καὶ μάλιστα διεθνή, ἀφοῦ πρόκειται μόνον περὶ ἐκτελέσεως ἔργου, τοῦ ὁποίου ἡ σύνθεσις καὶ αὐτὸ τὸ σύμπλεγμα ἀκόμη καθωρίσθησαν ἐκ τῶν προτέρων. Εἰς ἐπίμετρον δὲ διατάσσει ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ τὰς ἐπὶ τῶν πλευρῶν παραστάσεις, τὰς θέλει δὲ τέσσαρας τὸν ἀριθμὸν, ἄρα ἀπαιτεῖ, ὅπως τὸ βάθρον γίνῃ τετράγωνον, κατὰ συνέπειαν ἀποκλείει πάντα ἄλλον καλλιτεχνικὸν συνδυασμὸν τοῦ βάθρου!!! καὶ ὡς ἐπιχωρονοῖδα καθορίζει τὴν ἕλην, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκτελεσθῇ ὁ ἀνδριάνς.

Χάριν περιεργείας παραθέτω τοὺς περὶ ἐκλογῆς τῆς ἕλης ὅρους μᾶς διεθνοῦς προκηρῦξεως γενομένης τελευταίως ἐν Ἑυρώπῃ, πρὸς ἴδρυσιν ἀναμνηστικοῦ μνημείου, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ μᾶς ἑκατοπταετηρίδος.

«Ἄρθρον 8ον Τὰ προπλάσματα πρέπει νὰ εἶνε ἐκ «γύψου καὶ χρωματισμένα κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἕλης, «διὰ τῆς ὁποίας ὁ καλλιτέχνης σ κ ο π ε ῖ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον.»

Κατόπιν ἡ Ἐπιτροπὴ παραθέτει ὁδηγίαις διὰ τὰς ἐνθυμασίαις, νομίζουσα ὅτι μόνον αὕτη ἦτο πάνσοφος καὶ κατάλληλος νὰ ὑποδείξῃ αὐτάς.

Ἐρχεται μετὰ ταῦτα ἡ κρίσις τῆς ἑλληνοδίκου ἐπιτροπῆς, ἣτις θὰ γίνῃ ἐν Ρώμῃ. Ἀλλὰ ποῖος ὁ λόγος τῆς ἐν Ρώμῃ συγκεντρώσεως τῶν ἔργων; μήπως πρόκειται ὁ ἀνδριάνς νὰ στηθῇ ἐν Ρώμῃ; ἀδύνατον νὰ ἐξηγήσῃ κανεὶς τὸν λόγον. Οἱ Βούλγαροι ἐσκέφθησαν μὲ περισσοτέραν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν καὶ ἐγωισμὸν, μ' ὅλην τὴν ἡμιβάρβαρον κατάστασιν εἰς ἣν εὐρίσκονται, καὶ ὅταν προκηρῦξουν διαγωνισμὸν διὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ ἑλευθερωτοῦ των, ὥρισαν ὡς τόπον συγκεντρώσεως πρὸς κρίσιν τῶν ἔργων τὴν πρωτεύουσάν των.

Ἀρχίζει ἔπειτα ὁ κατάλογος τῆς ἑλληνοδίκου ἐπιτροπῆς, ἣν «ἀποτελοῦσιν οἱ κ. κ. ἀββᾶς S Duchesne, αἰδεσιμώτατος F. Ehrle, Γουσταῦος Korte ἀρχαιολόγος, Σ. Λάμπρος καθηγητῆς Πανεπιστημίου, Ἰωσήφ Strzygowski καθηγητῆς Πανεπιστημίου Graz, Ἀδόλφος Venturi διευθυντῆς Βαρβερνῆς Πανακοθήκης» καὶ εἰς μόνον γλύπτης Ettore Ferrari, μεθ' ἐνὸς ζωγράφου τοῦ Carolus Durand!

Ἀφίνομεν τοὺς ἀναγνώστας μᾶς νὰ κρίνουν τί εἶδους κρίσεις θὰ κάμουν ὄλοι αὐτοὶ οἱ ἀρχαιολογοῦντες αἰδεσιμώτατοι καὶ ἀββᾶδες.

Ἐρχεται μετὰ ταῦτα ἡ βράβεισις τῶν καλλιτέρων ἔργων καὶ λέγει ἡ προκήρυξις, ὅτι «ἡ ἑλληνοδίκου ἐπιτροπὴ θὰ ἐκλέξῃ πέντε προπλάσματα, ἅτινα οἱ καλλιτεχνίσαντες θὰ ὑποβάλωσιν εἰς δευτέραν δοκιμασίαν κλπ.

«Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην δοκιμασίαν ἡ ἑλληνοδίκου ἐπιτροπὴ θὰ κατατάξῃ τὰ υποβληθησόμενα πέντε προπλάσματα κατὰ τάξιν ἀξίας» συμφώνως δὲ πρὸς αὐτὴν οἱ καλλιτεχνίσαντες θὰ λάβωσι τὰ ἐξῆς βραβεῖα...

«ἀντὶ πάσης ἀποζημιώσεως καὶ ἀμοιβῆς
«α') βραβεῖον πέντε χιλιάδων φράγκων.
«β') » δύο χιλιάδων.
«γ') » ἑκαστὸν χιλίων φράγκων.
«δ') » ἑκαστὸν χιλίων φράγκων.
«ε') » ἑκαστὸν χιλίων φράγκων.

‘Ωραία ή λογική της επιτροπής’ εκτός του σχεικώς ελαχίστου χρονικού διαστήματος προς εκτέλεση του δευτέρου προπλάσματος, γενναιοφρόνως φερομένη αποζημιούτους βραβευθησομένους με το άνω γλίσχρον ποσόν.

‘Ίσως φανή υπερβολική ή άπορία μας αυτή, αλλά παραθέτομεν τούς όρους του άνωτέρω μνημονευθέντος ξένου διαγωνισμού, δια ν’ αντιληφθῆ πᾶς τις κατά πόσον δύναται ή επιτροπή νά συγκινήσει καλλιτέχνας Εὐρωπαϊούς, ανταξίους της σπουδαιότητος του ‘Εθνικοῦ αὐτοῦ ἀνδριάντος.

‘Ίδου τὰ σχετικά ἄρθρα τοῦ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν προκηρυχθέντος διαγωνισμοῦ αὐτοῦ.

«**Άρθρ. 11.** Διὰ τὴν πρώτην ταύτην δοκιμασίαν τῶν «διαγωνισθησομένων καθωρίσθησαν πέντε βραβεῖα 20,000 χιλιάδων φράγκων ἕκαστον, ἅτινα θὰ διανεμηθῶσιν εἰς τὰ πέντε καλλίτερα προπλάσματα. Πέντε ἕτερα βραβεῖα τῶν πέντε χιλιάδων φράγκων ἕκαστον, διὰ τὰ πέντε μετὰ τὰ ἄνω προπλάσματα κατὰ σειρὰν ἀξίας.»

‘Επιβάλλει μετὰ ταῦτα εἰς τούς καλλιτέχνας τῶν πέντε πρώτων προπλάσμάτων τοῦ βραβείου νέον μεταξὺ των διαγωνισμὸν καὶ καθορίζει ὡς ἐξῆς τὰ βραβεῖα τοῦ δευτέρου αὐτοῦ διαγωνισμοῦ.

‘**Άρ. 13.** Διὰ τὴν δευτέραν ταύτην δοκιμασίαν ὡς τελικὸν διαγωνισμὸν καθωρίσθησαν τὰ ἐξῆς βραβεῖα.

α) βραβεῖον 50,000 φράγκα καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μνημείου.

β) βραβεῖον 20,000 φράγκα καὶ

γ) τρία ἕτερα βραβεῖα πρὸς 10,000 φράγκα ἕκαστον.

‘Εκτὸς δὲ τούτων τὰ ἔξοδα τῆς ἀποστολῆς τῶν ἔργων θέλουσι καταβληθῆ παρὰ τῆς ‘Επιτροπῆς διὰ μέσου τῆς οἰκείας πρεσβείας ἢ προξενείου τῆς πόλεως ἐν ἣ εὐρίσκειται ὁ ἀποστολεὺς. Δηλαδή διαθέτουσιν, ἐκτὸς τῆς τελικῆς ἀξίας τοῦ ὄλου ἔργου, ὅπερ ὡς λέγει ἡ προκήρυξις δὲν θέλει ὑπερβῆ τὰ 1,500,000 φράγκα, καὶ 225,000 μόνον διὰ βραβεῖα, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τὰ ἔξοδα τῆς ἀποστολῆς.

Μετὰ τὸ ἄνω παράδειγμα παύει πλέον πᾶσα ἐλπίς πρὸς συμμετοχὴν σοβαρῶν εὐρωπαϊκῶν καλλιτεχνῶν.

‘**Άλλ’** ἐὰν ἐπρόκειτο νά γίνῃ ὁ ἀνδριὰς ἀπὸ καλλιτεχνικᾶς μετριότητος, ἦτο ὅλως διόλου περιττὸν νά προκηρυχθῆ διεθνῆς διαγωνισμὸς, ἀφοῦ ὑπάρχουν ἀνώτεροι αὐτῶν ‘Ελληνες γλύπται.

‘**Η** ἡμετέρα επιτροπή τούναντίον κρατεῖ μυστικὸν τὸ ποσὸν ὅπερ διαθέτει διὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ ἀνδριάντος καὶ τὸν τόπον ὅπου θὰ στηθῆ ὁ ἀνδριὰς. ‘**Ενῶ** ἡ προμνημονευθεῖσα ξένη προκήρυξις ἀποστέλλει εἰς τούς καλλιτέχνας καὶ τὴν κάτοψιν τῆς πλατείας, τὸ μέγεθος καὶ τὰς φωτογραφίας τῶν πέριξ κτιρίων.

‘**Άλλὰ** δὲν ἀρκοῦν ὅλα αὐτά. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ προπλάσματος ἡ ‘Επιτροπή ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νά ἀναθέσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μνημείου εἰς οἰονδήποτε καλλιτέχνην ἠθέλεν αὕτη καὶ ὄχι εἰς τὸν ἐκτελέσαντα τὸ βραβευθὲν ἔργον!

‘**Εδῶ** πλέον παύει πᾶσα λογικὴ συζήτησις καὶ ἀποκαλύπτεται ἡ γυμνότης τῶν καλλιτεχνικῶν γνώσεων τῆς ‘Επιτροπῆς.

‘**Υπὸ** τούς ἄνω ὄρους λοιπὸν εἶνε ἀδύνατον νά γίνῃ μνημεῖον κατάλληλον νά τιμῆσῃ τὴν σύγχρονον ‘Ελλάδα καὶ ἀντάξιον τοῦ τελευταίου ‘Ελληνος Ἀυτοκράτορος, ἐκτὸς ἐὰν εἶχε σκοπὸν ἡ ‘Επιτροπή νά γελοιοποιήσῃ τὸ μεγαλείτερον ἰδεῶδες τοῦ ‘Εθνους.

Μνημεῖον τὸ ὁποῖον θὰ εἶχε ἀξίαν ὀλιγοτέραν τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου, δὲν θὰ ἦτο ἀντάξιον τοῦ τελευταίου μας Ἀυτοκράτορος οὔτε θὰ ἐτίμα τούς σημερινούς ‘Ελληνους.

‘**Αν** λοιπὸν ἡ ‘Επιτροπή διαθέτῃ τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ ἐφαίνετο σοφωτέρα ἐὰν ἠλλάξε τούς ὄρους τοῦ διαγωνισμοῦ, ἂν ὅμως, ὡς μανθάνομεν, δὲν διαθέτῃ εἰμὴ τὸ γλίσχρον ποσὸν τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων δραχμῶν, ὀφείλει νά ἀνακαλέσῃ τὸν ἀμαρτωλὸν αὐτὸν διαγωνισμὸν καὶ νά περιμένῃ ἕως οὔ συμπληρωθῆ ποσὸν ἀντάξιον τῆς σημασίας τοῦ μεγίστου ‘Εθνικοῦ μνημείου.

* * *

Τὸ **Δημοτικὸν συμβούλιον** πρὸ τῆς τελευταίας συνεδριάσεώς του εἶχε διαγράψῃ ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ **Δήμου** τὴν ἀγορὰν τοῦ «**Ξυλοθραύστου**» τοῦ γλύπτου **Φιλισπίτου**, λόγω οἰκονομίας καθότι ἡ ἀξία αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς 10,000 δραχμάς.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ὅμως ‘συνεδρίασιν καὶ τῆ ἐπιμόρφ συστάσει τοῦ κ. **Δημάρχου** ἀπεφασίσθη ὅπως ἐγγραφῆ καὶ πάλιν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν ἡ ἀγορὰ αὐτοῦ, μετὰ τὸν ὅρον ὅπως πληρωθῆ ἡ ἀξία του κατὰ δόσεις, πρὸς τοῦτο δὲ ὄρισαν ὡς πρώτην δόσιν δραχ. 2,000. Τὸ ἔργον τοῦτο τιμᾷ πραγματικῶς καὶ τὴν σύγχρονον ἐλληνικὴν τέχνην καὶ τούς δημοτικούς μας ἄρχοντας διὰ τὴν ἀπόφασίν των.

Εὐχόμεθα νά διαθέτωσι πάντοτε τὰ περισσεύματα τοῦ προϋπολογισμοῦ των εἰς ἀγορὰν τοιοῦτων ἔργων, ὄχι μόνον διὰ νά ἐνθαρρύνωνται οἱ καλλιτέχνη, ἀλλὰ καὶ διὰ νά κατορθωθῆ μίαν ἡμέραν ὁ καλλωπισμὸς τῆς πρωτευούσης τῶν ἀπογόνων τοῦ **Φειδίου**.

Ν. ΑΛΕΚΤΟΡΙΑΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΩΜΩΔΙΑΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΟΙ ΑΝΑΝΔΡΟΙ!

Υπό **ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΑΝΑΓΡΑ**

Εἰς τὴν γωνίαν τοῦ θερμοκηπίου, κάτω ἀπὸ τὸ πλατὺ φύλλωμα μεγάλου φυλλοδένδρου, ἐνῶ ἀπὸ μακρὰν ἔφθανον οἱ ἦχοι καθρέϊλιος καὶ ὁ θόρυβος τοῦ χοροῦ, ὁ νέος ἤκουε τὴν γραῖαν θεῖαν του στρέφων στενοχώρως τὸ κρῶσι τῆς πολυθρόνας.

Κάποια πάλη καὶ προσπάθεια ποῦ ἐγίνετο μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του, ἐξωγραφίζετο καθαρὰ ἐπάνω εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του. Καὶ ἡ πολυπειρὸς θεῖα ἐνοοῦσα τί συνέβαινε, ἔκαμνε ἀκόμη πειστικωτέραν τὴν φωνὴν τῆς, ἐδιπλασίαζε τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τούς λόγους τῆς.

— ‘**Ἦτο** ἓνα συνοικέσιον, ποῦ δὲν ἔπρεπε ν’ ἀρῆσῃ! Τὸ κορίτσι τὸ ἤξευρε τί ἦτο... ὅπως ὀλίγα εἰς τὴν σημερινὴν ἔποχην... Ἐἴμορφο, πλούσιον, ἀνεπτυγμένον... Καὶ τὸν ἀγαποῦσε... αὐτὸ δὲ δὲν ἦτο πλέον μυστικὸν διὰ κανένα... ἔδειχνε τὴν προτίμησίν τῆς φανερά... Ἐκεῖνη, μὰ τὴν ἀλήθειαν... δὲν ἔβλεπε καλὰ καλὰ τί τοῦ ἐζήλενε τοῦ ἀσχημανθρώπου... ἄς ἦταν καὶ ἀνεπιτυχῶς τῆς...’

Καὶ τώρα ἔκαμνε καὶ τὰ νάξια του ὁ κύριος... ἀγαπᾷ λέγει ἄλλη... Ἄνοησίαις... Μία ἄλλη ἢ ὁποῖα οὔτε γούριζε κἄν νά τὸν ἰδῆ... ‘**Ο**ρίστε πράγματα!...’

Ν’ ἀφῆνῃ αὐτὸ τὸ τέλειον κορίτσι ποῦ τὸν κοιτάζει στὰ μάτια διὰ νά τρέξῃ ὀπίσω ἀπ’ αὐτὴν τὴν καμωματοῦ ποῦ κάμνει τὸν καμπόσο... ‘**Α!** ἂν ἦταν αὐτὴ εἰς τὴν θέσιν του θὰ τῆς ἔδειχνε...’

‘**Ε**κραιε πικρίας ἐχύνετο ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου.

— ‘**Ο**χι! θεῖα... μὴ μιλᾷς ἔτσι γι’ αὐτὴν, διέκοψε. Μήπως εἶνε σφάλμα τῆς ὅτι δὲν μ’ ἀγαπᾷ;... Ἄν μ’ ἀγαπᾷ... ἐτελείωσε!... Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν παραγγέλλονται.

— ‘**Ε**στὼ! δὲν σ’ ἀγαπᾷ... ἀλλὰ μιά γυναῖκα μετὰ καρδιὰ, ὅταν βλέπῃ ἓνα ἄνθρωπον νά ζῆ τόσα χρόνια γι’ αὐτὴν δὲν εἰμπορεῖ παρὰ νά αἰσθανθῆ κάποιαν συμπάθειαν... κάποιον οἶκτον ἐπὶ τέλους!... Εἶνε τρόπος αὐτὸς ποῦ ἔχει μετὰ σέ; Ἄκουσέ με ἐμένα... αὐτὸ τὸ κορίτσι σ’ ἐπῆρε πλέον ἀπὸ κάτω... μὴ ἐλπίζῃς τίποτε!... Ἄν θὰ σὲ κοιτάξῃ ποτὲ ἄλλῶς παρὰ ὅσῳν ἓνα ἀδιάφορον καὶ ἐνοχλητικόν...’

Τὰ χεῖλη τοῦ νέου συνεσπάσθησαν.

— Καὶ τί ὠραῖος ρόλος, ἐξηκολούθησεν ἐγγικτικῶς ἡ θεῖα. Νὰ βλέπῃς τούς ἄλλους νά παιζογελοῦν μαζί τῆς καὶ σὺ νά παίξῃς τὸ πρόσωπον τοῦ μελαγχολικοῦ ἢ τοῦ ζηλιάρη... Μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν σὲ συγκαίρω...

— ‘**Ω!** τοῦ ζηλιάρη... ἔξυρεις ὅτι δὲν ἐταπεινώθην ποτὲ ἕως ἐκεῖ...’

— **Ναί!** τὸ εἰξέυρω! δηλαδή δὲν τὸ ἔδειξες ἀπὸ δύναμιν χαρακτῆρος... Τὸ ἀσθάνεσαι ὅμως καὶ εἶνε τὸ αὐτό! Νομίζεις τάχα ὅτι δὲν τὸ ἐννοεῖ ἐκεῖνη;...’

— **Καὶά!** Τί θέλεις λοιπὸν νά κάμω; διέκοπεν ὁ νέος ἀνυπομόνως.

— **Νὰ** κάμῃς ὅ,τι σοῦ εἶπα! **Νὰ** τὴν περιφρονήσῃς καὶ νά δόσῃς τὸ χέρι σου σ’ τὸ καλὸ αὐτὸ κορίτσι ποῦ σοῦ προσφέρεται μετὰ ὅλην τὴν καρδιὰ καὶ μετὰ ὅλην τὴν ψυχὴν του...’

‘**Ο** νέος ἔμεινε σιωπηλὸς, βασιζόμενος πάντοτε τὸ μεταξωτὸν κρῶσι, μετὰ τὸ βλέμμα κατὰ γῆς.

— ...ἔπειτα ἀφ’ οὔ ἤξεύρεις πόσον θὰ εὐχαριστοῦσε τὸ πρᾶγμα κατὰ τὴν καυμένην τὴν μητέρα σου...’

‘**Υ**περηφάνειά καὶ μητρικὴ ἀγάπη

δὲν φθάνουν τάχα νά σὲ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν τρέλαν αὐτὴν;

‘**Α**φανὸς ἔσυρε μηχανικῶς τὸ μανδῆλι καὶ ἐσπόγγισε τὸ μέτωπόν του.

— **Λοιπὸν;**... ἐξηκολούθησεν ἐπίμονος ἡ θεῖα.

— **Λοιπὸν...** ἴσως ἔχεις δίκαιον. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα πρέπει νά λάβῃ κάποιον τέλος... εἶπεν ἐκεῖνος μετὰ προσπάθειαν. ‘**Α**κόμη ὅμως δὲν εἰμπορῶ νά ὑποσχεθῶ...’ Ἄφήσατέ με νά κάμω ἓνα τελευταῖον διάβημα, νά τῆς ὀμιλήσω μίαν τελευταίαν φορὰν...’ Ἐὰν ἔπειτα ἀπὸ μίαν ὥραν τὰ πράγματα μένουν ὅπως τώρα, κάμειτε ὅ,τι θέλετε...’ Ἄς γενῆ τὸ πεπρωμένον...’

— **Εἶγε!** τώρα σ’ ἀγαπᾷ! εἶπε περιχαρῆς ἡ θεῖα σχεδὸν σφίγγουσα τὴν κεφαλὴν του εἰς τὰ χεῖριά τῆς. Τώρα εἶσαι λογικός. Βέβαια θὰ ἐπροτιμοῦσα μίαν κατηγορηματικὴν συναίνεσιν, ἀλλὰ μίαν ὥρα δὲν εἶνε τίποτε, καὶ ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ φέρῃ καμμίαν ἀλλαγὴν εἰς τὴν ἀπόφασίν σου!

‘**Ο** ἔρωτευμένος ἐσῆκωσε τούς ὄμους.

‘**Ο** κ. Ἄγγελος Τανάγρας

— Λοιπόν . . . μία ώρα . . . ξεηκολούθησεν ἡ θεία. Εἶνε ἔνδεκα καὶ πέντε. Εἰς τὰς δώδεκα καὶ πέντε τελειώνει ἡ προθεσμία! Rendez vous ἐδῶ . . . εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν . . . Εἰς τὰς δώδεκα καὶ πέντε . . . ἐπαρέλαβε τονίζουσα τὰς λέξεις.

Καὶ ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ, ὡσάν νὰ ἔγινε πάλιν εἰκοσιν ἑτῶν ἀπεμακρύνθη μέσα εἰς τὴν καταφύτιστον σάλαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔφθανε πάντοτε ὁ θόρυβος τοῦ χοροῦ.

* * *

Ἐκεῖνος τότε μίαν στιγμήν ἐδίωσα. Ἐξαφρα ὁμῶς ὡσάν νὰ ἐλύριζε τὴν θέλησίν του ἐπροχώρησε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αἴθουσαν, καὶ ἔφερε γύρω ἐρευνητικῶς τὸ βλέμμα.

Τὸ πρῶτον ὁμῶς πρῶγμα τὸ ὁποῖον συνήτησεν εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν αὐτὴν, ἦτο ἐν ἄλλο βλέμμα γλυκὸ καὶ δειλὸν, μαῦρον μεγάλον βλέμμα ἀγάπης, τὸ ὁποῖον ἀπὸ ἕνα κύκλον τριῶν τεσσάρων νεανίδων μὲ ἀνοικτόχρωμα φορέματα, ἐφαίνετο ὡσάν νὰ τὸν ἐπεριμένε, ὡσάν νὰ κατεσκόπευε τὴν ἐμφάνισίν του. Καὶ ἦτο τόσον αἰσθημα καὶ δειλία, τόση γλυκύτης καὶ ἀφοσίωσης εἰς τὴν ἔκφρασιν αὐτὴν, ὡστε ὁ νέος ἠσθάνθη τὸν ἑαυτὸν του στενοχωρημένον.

Ἀπέστρεψε τότε τὸ πρόσωπόν του ὡσάν τάχα νὰ μὴ διέκρινεν, καὶ ξεηκολούθησε τὴν ἔρευνά του.

Εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον τῆς αἰθούσης κομψὴ ξανθὴ μὲ μεγάλους γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς, συνομιλοῦσα μὲ ἕνα ἀνθυπλάροχον φέροντα τὰ σειρήνια τοῦ ὑπασπιστοῦ, ἐκράτησε τὴν προσοχήν του.

Ἀποτόμως τὸ αἶμα ἐμαζεύθη εἰς τὴν καρδίαν του καὶ σχεδὸν ἔχασε τὸ θάρρος του:

Ἄλλ' ἀπὸ τὴν πτυχὴν ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη εἰς τὸ μέτωπόν του, ἐφάνη καταβάλλον ὄλην του τὴν δύναμιν καὶ ἐπροχώρησεν ἀποφασιστικῶς.

Ἐπωφελοῦμενος ἐνὸς διαλείμματος τῆς συνομιλίας μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἀξιωματικοῦ ἐπλησίασε.

— Δεσποινίς, εἶπε μὲ ἐλαφρὰν συγκίνησιν εἰς τὴν φωνήν, ἤθελα νὰ σὰς παρακαλέσω κἄτι. . .

Ἐκεῖνη ἔστρεψε καὶ τὸν ἐκδίτταξε.

— Νὰ μὲ παρακαλέσετε . . . τί; . . . εἶπε μὲ ἐλαφρὸν εἰρωνικὸν ὕφος.

— Ἦθελα νὰ σὰς ζητήσω ὀλίγας στιγμὰς συνομιλίας. . . Πρόκειται περὶ σοβαρωτάτου ζητήματος. . .

— Μπα! . . . διέκοπεν ἐκεῖνη μὲ τὸν ἴδιον εἰρωνικὸν τόνον. . . Σοβαρωτάτου. . . ἀλήθεια; . . . καὶ ἀφορᾷ ἐμὲ τὸ αὐτὸ σοβαρώτατον; . . .

— Ἴσως! . . . προπάντων ὁμῶς ἐμὲ. . . Ἐὰν ἠθέλατε νὰ ἐπηγαίναμεν ἐκεῖ εἰς τὴν πολυθρόναν τοῦ θερμοκηπίου νομίζω ὅτι θὰ εἴμεθα καλλίτερα. . .

— Διατὶ δὲν λέγετε ὅτι θέλετε ἐδῶ; . . .

— Ἐδῶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν εἰμποροῦν νὰ μᾶς διακόψουν. . .

— Καλὲ εἰξεύρετε εἰς τ' ἀλήθεια ὅτι μὲ τρομάζετε μ' αὐτὸ τὸ μυστηριώδες ὕφος. . . διέκοπεν ἐκεῖνη γελῶσα.

— Σὰς παρακαλῶ! ἐπέμεινεν ἐκεῖνος ἰκετεῶν.

— Ἔστω καὶ πάλιν! ξεηκολούθησεν ἡ νέα ἀδιαφόρως, καὶ προπορευθεῖσα ἐπροχώρησεν εἰς τὸ θερμοκηπίον.

Ἐκεῖ ἐκάθησεν εἰς μίαν πολυθρόναν καὶ ἐσήκωσε τὸ βλέμμα.

Ὁ σύντροφός της μὲ στήθος πάλλον, τοῦ ὁποῖου οἱ κτύποι ἐφαίνοντο κλονίζοντες τὸ λευκὸν ὑποκάμισον, ἔστυρεν ἐν κἀδισμα πλησίον.

— Ἀκούσατε δεσποινίς! εἶπε, καὶ ὑποσχεθῆτε με ὅτι δὲν θὰ μὲ διακόψετε ὅσον ἀναρῶς, ὅσον πληκτικῶς ἂν σὰς φανῶ. Ὑποσχεθῆτε ὅτι θὰ μ' ἀκούσετε μέχρι τέλους. . .

Ἐκεῖνη κατένευσε.
— Λέγετε: εἶπε.

— Λοιπὸν θὰ σὰς διηγηθῶ μίαν παλαιὰν ἱστορίαν. Πρὸ ἑπτὰ ἀκριβῶς ἑτῶν εἰς ἕνα χορὸν ὅπου εἶσθε καὶ ἡμεῖς, ἕνας φίλος μου ἐγνώρισ πρῶτην φορὰν γνωστήν σας δεσποινίδα.

Ἐχόρευσε μαζὺ τῆς ὀμίλης, τὴν ἐθαύμασε καὶ ἔφυγε μὲ τὴν ἀνάμνησίν της χαραγμένην βαθειὰ εἰς τὴν καρδιά του. Τὴν ἠγάπησε. . . Καὶ τὴν ἠγάπησε μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς ἡλικίας του, μὲ ὄλον τὸ πάθος αἰσθηματικῶς παρθένου. . .

Ἐκεῖνη οὔτε κἄν τὸν διέκρινε. . . Δὲν τῆς δίδω ἄδικον. . . Ἀὐτὰ τὰ πράγματα δὲν παραγγέλλονται. Ποῦ καὶ ποῦ μόνον τοῦ ἔδιδε κανένα χορὸν, καὶ ἐχαμογέλα μὲ τὰς ἀνοησίας, τὰς ὁποίας ἡ ταραχὴ τοῦ ἔφερε εἰς τὰ χεῖλη. . . Ἄλλ' αὐτὸ ἦτο ὅτι εἶχε ἀπ' αὐτὴν!

Ἐκεῖνος ὁμῶς ὄλον αὐτὸν τὸν καιρὸν εἶχε κάμῃ τὴν καρδιά του ἐκκλησίαν της, βωμὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἐθυσιάζε κάθε σκέψιν του καὶ κάθε ὄνειρόν του. Ἐνα τριαντάφυλλον ποῦ κἄποτε τῆς ἔπρεσε, ἦτο δι' αὐτὸν ἄγιον λειψανόν, ἕνα φιογκάκι κοιτιγὸν φυλακτόν. . . Καὶ ἔτσι τὰ χρόνια ἐπέρασαν. . . Δύο, τρία, τέσσαρα. ἑπτὰ! . . .

Εἰς ὄλον αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν ἐπροχώρησε οὔτε βῆμα. . . Τριγυρίζει πάντοτε πλησίον εἰς τὴν ἀπάθειαν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν της, χωρὶς τίποτε νὰ εἰμπορῆ νὰ τήνσυνκινήσῃ. . . Καμμίαν φορὰν μάλιστα ἡ ἀδιαφορία αὐτῆ, χωρὶς νὰ θέλῃ τὴν κάμνει καὶ σκληρόν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξακολουθεῖ. . . ἐπιμένει ἀκόμη. . . Ἐσχάτως ὁμῶς ἐνόησε ὅτι ἐπὶ τέλους ἔγεινε καὶ ἐνοχλητικὸς. . . καὶ αὐτὸ εἶνε περισσότερον ἀπὸ τὴν δύναμίν του. . .

Διεκόπη καὶ ἐσπόγγισε νευρικῶς τὰ χεῖλη. . .

Ἐκεῖνη προφανῶς στενοχωρημένη, καίτοι προσπαθοῦσα νὰ μὴ δεικνύῃ τὴν στενοχωρίαν της, ἐπωφελήθη τῆς περιστάσεως.

— Ξεύρετε. . . εἶπε νευρικῶς ρίπτονσα τὸ βλέμμα πρὸς τὴν αἴθουσαν, μὲ στενοχωρεῖτε. . . ὅσοι μᾶς βλέπουν τόσην ὥραν ἐδῶ εἰμπορεῖ νὰ νομίζουν ὅτι. . .

Διεκόπη
— . . . ὅτι. . . ἐπανελάβεν ἐκεῖνος πικρῶς.

— . . . εἶνε τόσον κακὸς ὁ κόσμος. . .

— Ἔστω! διέκοπεν ὁ νέος ἀποτόμως. Θὰ εἶμαι σύντομος. . .

Ἰδοὺ τί θέλω νὰ σὰς εἰπῶ. . . Ὁ φίλος μου αὐτὸς

ἐδρίσκεται σήμερον εἰς τὸ δριον τοῦ πόνου του καὶ εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν! Ὅλοι οἱ ἰδικοί του, ὅσοι τὸν ἀγαποῦν, συνώμοσαν νὰ τὸν ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν. . . Νὰ τὸν ὑπαγρεύσουν!

Καὶ ἡ ἐπιμονὴ των ἡ ὁποία διαρκεῖ σχεδὸν ἕξ μῆρας τώρα, μὲ ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα τῆς λογικῆς, τῆς ταπεινουμένης ἀξιοπρεπειᾶς του καὶ τῆς προσβαλλομένης δειροφανεῖας του, εἰς στιγμήν ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του, τοῦ ἀπέσπασαν μίαν ὑπόσχεσιν. . . Σχεδὸν μίαν συναίνεσιν. . .

Παίζουσα νευρικῶς μὲ τὸ ἄκρον τοῦ ριπιδίου της ἐκεῖνη ἐσήκωσε μίαν στιγμήν τὸ βλέμμα.

— Σχεδὸν μίαν συναίνεσιν. . . ξεηκολούθησεν ὁ νέος μὲ φωνὴν βραχνήν. Εἰς μίαν στιγμήν ἀπελπισίας ἠθέλησε νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, νὰ τὸν συντρίψῃ, νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην αὐτὸν—συνγνώμην διὰ τὴν λέξιν, ἀλλὰ εἶνε πλέον ἐφιάλτης—καὶ ὅπως ἔθι. . . τώρα. . . εἰς αὐτὸ τὸ δωμάτιον. . . πρὸ ὀλίγων στιγμῶν. . . Ἄλλὰ. . . ὑπεσχήθη ὑπὸ ἕνα ὄρον. . . Ἐζήτησε διορίαν μᾶς ὥρας ἀκόμη διὰ νὰ δώσῃ τελειωτικὴν ἀπάντησιν. . .

Μία ἐλπίς ὅσον ἀμυδρὰ καὶ ἂν ἤμποροῦσε νὰ ὑποτεθῆ, μία λέξις μόνον, θὰ τὸν ἔκαμνε νὰ διαρρήξῃ κάθε ὑπόσχεσιν, κάθε ἄλλην ἰδέαν, θὰ τοῦ ἔδιδε θάρρος νὰ ὑπομείνῃ ἄλλον τόσον καιρὸν. . . νὰ περιμένῃ. . . Ὡ! τί θὰ ἔδιδε νὰ ἀκούσῃ τὴν λέξιν αὐτὴν. . .

Ἔσταμάτησε ἡ μᾶλλον ὁ λόγος ἐκόπη εἰς τὸν λάρυγγά του.

Ὀλίγα στιγμὰς στενοχώρου σιωπῆς ἐμεσολάβησαν, ἐν ᾧ ἀπ' ἔξω ἡ ὀρχήστρα ἔστειλε ἀργὰ-ἀργὰ τοὺς γλυκυτότους τόνους τοῦ Quand l' amour meurt ὅτε ἡ κόρη ἀποτόμως ἐσηκώθη.

— Σὰς ζητῶ συνγνώμην ὅτι πρέπει νὰ σὰς ἀφήσω. . . εἶπεν, ἀλλὰ βλέπω τὴν μητέρα μου ποῦ μὲ ζητεῖ. . .

— Ὡστε αὐτὴ εἶνε ἡ ἀπάντησίς σας; . . . ἠρώτησεν ὁ νέος ὠχρὸς καὶ μὲ ξηρὸν λίρυγγα.

— Ἄλλὰ. . . δὲν ἐννοῶ τί θέλετε νὰ εἰπῆτε. . . ἐψιθύρισεν ἡ κόρη μὲ ἀσταθῆ φωνήν.

Τότε καὶ ἐκεῖνος ἀνωρθώθη μὲ δειροτάτην ἀπόφασιν.

— Ἔστω! εἶπε! Σὰς ζητῶ συνγνώμην ὅτι σὰς ἠνώχλησα. . . Εἶνε διὰ τελευταίαν φορὰν. . . ἀλλ' ἦτο ἀναγκαῖον! Χαίρετε! . . .

Καὶ ὑποκλινῶν δπόκλιον νευρικῶς, ὅπου συνεσωματώθη ὄλη ἡ ἀπελπισία καὶ ὁ πόνος καὶ ἡ ἀπόφασίς του, τὴν ἄφησε νὰ φύγῃ πρὸς τὴν κατάφωτον θύραν ὅπου ἔφθανεν ὁ θόρυβος τοῦ χοροῦ.

Τότε ὁμῶς τὸ θάρρος του τὸν ἐγκατέλειπε καὶ ὀπισθοδρομῶν δύο τρία βήματα ἔπεσεν ἐπὶ τῆς μεγάλης πολυθρόνας κρύπτων τὸ μέτωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν. Τετέλεσται! Ὅλα ἐτελείωσαν πλέον. . .

Εἰς μίαν στιγμήν τὸ κτύπημα τὸ ὁποῖον τόσα ἔτη εἶχε φοβηθῆ, ἐδόθη, καὶ διὰ μᾶς ὄλη αὐτὴ ἡ ζωὴ, ἀγωνία, ἐλπίδες, καρδοκτύπια, ὅτι ἐγένευσεν τὴν ζωὴν του διάστημα ἐπὶ δλοκλήρων ἑτῶν, ἀπεμακρύνετο καὶ ἔχανετο ὡς πρῶγμα πολὺ μακρυνὸν εἰς τὴν δμίχλην τοῦ παρελθόντος.

Ἦτο ἐν ὄνειρον τὸ ὁποῖον ἔσβυνε.

Καὶ ἡ ὀρχήστρα ἀπὸ τὸ βάθος τῆς αἰθούσης ἔστειλε πάντοτε ὡσάν ναούρισμα, ὡσάν ἐπικήδειον τοῦ ἀποθαμμένου ὄνειρου, τοὺς παραπονειτικὸς τόνους τοῦ Quant l' amour meurt! . . .

Τὴν στιγμήν ἐκεῖνην ἡ θεία ἡ ὁποία παρεφύλαττε μὲ τὸ ὥρολόγι εἰς τὸ χέρι, εἰσέβαλε εἰς τὸ θερμοκηπίον, ὄλη μίαν ἐρώτησιν.

Ἄνεσκήρτησε.
— Λοιπὸν; . . . ἠρώτησεν ἡ Θεία.

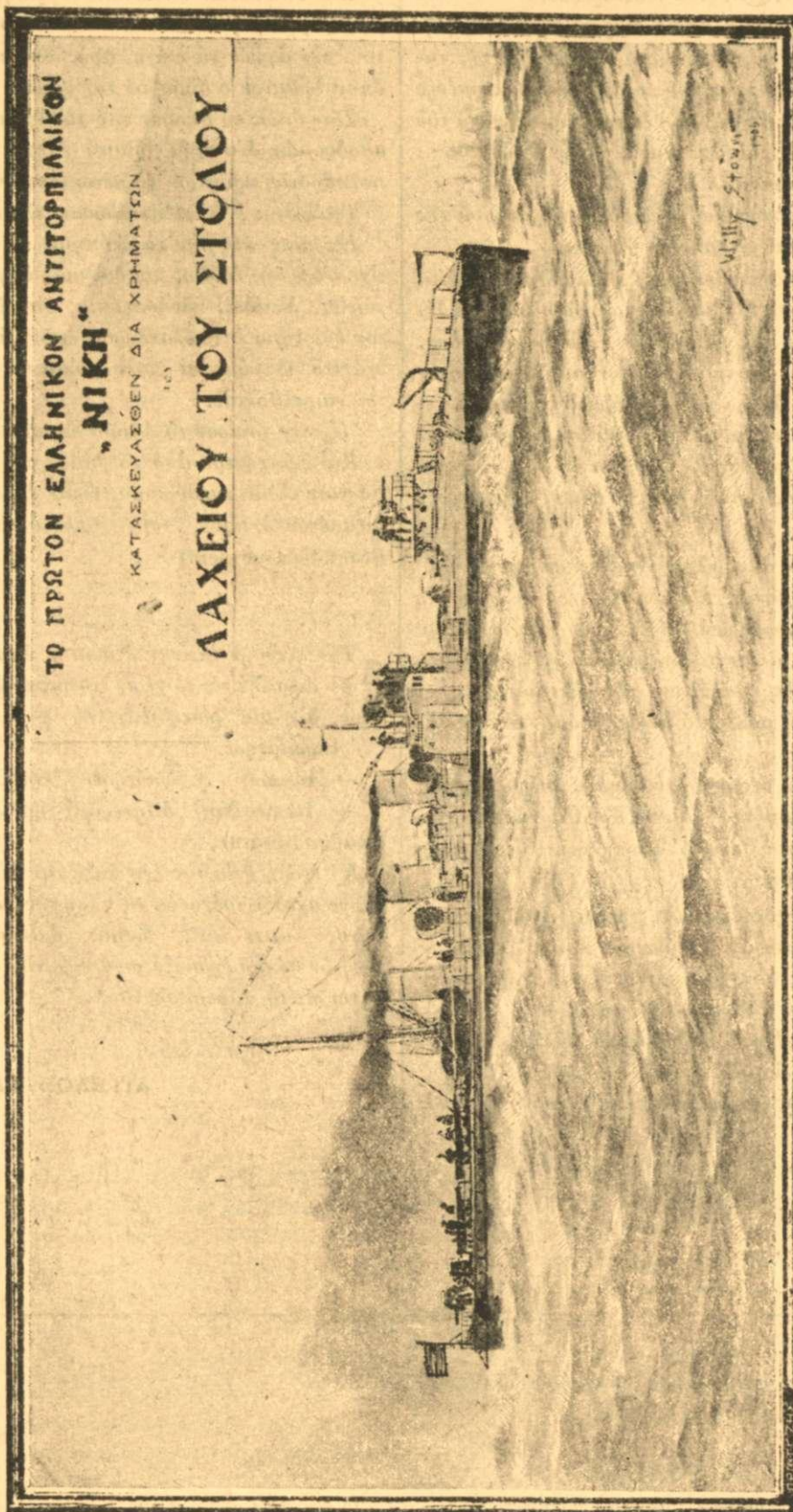
— Λοιπὸν Ναί! ἀπήντησεν ξηρῶς, χωρὶς τόνον, ὡσάν αὐτόματον.

Κ' ἐνῶ ἡ θεία τὸν ἐνηγκαλίζετο περιχαρῆς καὶ ἔφυγε σχεδὸν τρέχουσα νὰ φέρῃ τὴν καλὴν εἰδησιν, ἐκεῖνος ἔμεινε ἐκεῖ, ὀρθιος, ἀκίνητος, καὶ ἐν σιωπῇ δάκρυ ἐχάραζε σιγὰ σιγὰ τὸν δρόμον του ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπόν του. . .

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΑΝΑΓΡΑΣ

ΕΘΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ ΟΛΟΙ ΕΝ ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΝΤΙΤΟΡΠΙΛΙΚΟΝ

"ΝΙΚΗ"

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΘΕΝ ΔΙΑ ΧΡΗΜΑΤΩΝ

ΛΑΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

ΧΙΛΙΑ ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ ΑΞΙΑΣ ΔΡΑΧ. 225,000

ΕΙΝΕ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΘΗΚΟΝ Η ΕΝΙΣΧΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΑΣ ΣΤΟΛΟΥ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΕΧΝΑΙ

[Περιλήψεις ἐκ τῶν ξένων Περιοδικῶν]

Η ΕΚ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΞΑΝΤΛΗΣΙΣ

«ΝΕΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» [Παρίσιοι]. — Ἡ Φυσιολογικὴ Ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας, ἀπασχολεῖ εἰς περισπούδαστον ἄρθρον τὸν Ρενὲ Λωφὲρ ἐξετάζοντα τὸ ζήτημα τῆς ὑπερκοπώσεως, ἣτις συντρίβει τὸν ἐργάτην ἀπὸ τοῦ 35ου ἔτους. Λόγω τῆς προώρου ὑπερκοπώσεως, τέως ἀκμαῖοι νεανίαι ἐξαιροῦνται τῆς στρατιωτικῆς θητείας λόγω σωματικῆς ἀνικανότητος, ἣ δὲ κληρονομικότης τῆς φυματιώσεως ἀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ὑπερκόπωσιν τῶν γεννητόρων. Ὁ Λωφὲρ ζητεῖ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ νόμου τοῦ καθορίζοντος τὴν ἡλικίαν τῶν ἐργαζομένων εἰς ἐργαστᾶσια παιδίων, ὥστε νὰ ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὰ ἡ τοιαύτη ἐργασία ἀναλόγως τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς φυσιολογικῆς αὐτῶν καταστάσεως, διότι ἀνευ τούτου ἡ ἐργασία θὰ χρεωκοπήσῃ μετ' οὐ πολὺ λόγω αὐτῆς ταύτης τῆς ἐξαντλήσεως.

ΠΟΙΚΙΛΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

«ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» [Παρίσιοι]. — Ἡ ἀρχὴ πάντοτε δυσχερής. Ἡ ἀρχὴ φιλολογικοῦ σταδίου εἶνε δυσχερεστέρα, ἀλλὰ δυσχερεστάτη πασῶν ἦτο ἐκείνη ἣν ἐσημείωσε μία ἀπὸ τὰς ἐξοχωτέρας μυθιστοριογράφους, ἣ πρό τινος θανούσα Henry Greville. Ἐγνώριζον ὅτι ἦτο ἀπλὴ οἰκοδιδασκάλισσα εἰς τὴν Ρωσίαν, ὁπόθεν εἶχε φέρει τὰ πρῶτά τῆς διηγήματα. Ἐσχάτως μία γηραιὰ φίλη τῆς εἰς ἐκτενῆ περι τῆς Ἐνρὺ Γρεβίλ πραγματεία τῆς ὑπεμίμησεν ὅτι ἡ νεαρά τότε λογογράφος περιήρχετο ματαίως τὰ δημοσιογραφικὰ γραφεῖα μετ' τὴν προσφορὰν τῆς ἐργασίας τῆς. Κανεὶς δὲν τὴν ἤθελε. Καὶ πενομένη ἢ ἐμπνευσμένη πεζογράφος ἀπεδιώκετο ἀπὸ ὑπερφύου εἰς ὑπερφῶν, ὅπου ἔσυρε τὰ βράχῃ δυστυχοῦς ὑπάρξεως. Ἡμέραν τινα ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων» βαρυνθεῖσα ν' ἀποποιήται ἀνεξελέγκτως τὴν προσφερομένην ἐργασίαν, ἐξήτασε ἔν ἔργον τῆς καὶ ἐδέχθη αὐτό. Μετὰ τὴν δημοσίευσίν του, οἱ ἐκδόται προσεφέρθησαν. Ἡ Henry Greville ἣτις εἶχε πλήρη αὐτοπεποιθήσιν, εἶχεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἰδέαν νὰ συνάψῃ συμβόλαιον διπλῆς ἀποζημιώσεως μετὰ τὴν δεκάτην ἔκδοσιν. Οἱ ἐκδόται ἀπεδέχθησαν μεδιῶντες εἰρωνικῶς διὰ τὴν αὐθάδειαν. Καὶ ἔμως ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων ἔργων, ἡ «Δόσια» τῆς Henry Greville εἶδε καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν ἔκδοσιν τῆς!.

[Εἰς ἢ μία]

Νέα τινα ὀνόματα, προκειμένου περὶ ἀντικειμένων

καινοφανῶν, βραδύνουν πολὺ νὰ καθορίσουν τὸ ἄρρεν ἢ τὸ θῆλυ γένος των. Τριάκοντα ἤδη ἔτη σχεδὸν ἔλη ἡ Γαλλία ἐκάπνιζεν ἐλευθέρως καὶ ὄμως ὁ Σατωβριάνδος ἔγραφε τῷ 1811 εἰς τὸ «Ταξιδίον ἀπὸ Παρισίων εἰς Ἱερουσαλήμ» κατὰ παρεμφερὲς μετ' τὸ ἀκόλουθον: — Τοῦ ἔδωκα μίαν ποῦρον, ἐκ τῆς ὁποίας ἠὲ χαριστήθη πολὺ!».

[Τὸ μουσικὸν ὕφος]

Ἰπὸ μεγάλης ἐπιτυχίας ἐστέφθη ἐν Δρέσδῃ τὸ νέον ἔργον τοῦ συνθέτου Ἀλφρέδου Γροῦνφελδ. Εἶνε κωμικὸν μελόδραμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ὠραῖαι τῆς Φογκάρας», τὸ ὅποιον ἡ μουσικὴ κριτικὴ τῆς Γερμανίας καταλέγει τρίτον ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ μουσικοῦ ὕψους τῆς «Μαῖστερζιγγερ» τοῦ Βέμπερ καὶ τὸ «Ἐνσουλὰνδ Γρέτελ» τοῦ Οὐμπερδὶγκ. Ἡ μουσικὴ εἶνε ζωηροτάτη καὶ φαιδροτάτη. Ἐχει δὲ καὶ δύο μπαλέττα, ὅμοια τῶν ὁποίων δὲν εἶδον πλέον ἀπὸ τῶν πολυπλόκων μπαλέττων τοῦ Βέρδη.

[Αἱ ἀμαρτίαι τῆς κοινωνίας]

Τὸ τελευταῖον δρᾶμα τοῦ Σέσιλ Ράλεϋ «Αἱ ἀμαρτίαι τῆς κοινωνίας», θριαμβεῖ κατ' αὐτὰς εἰς τὸ Λονδίνοιον θέατρον τοῦ Διούρου-Λέν. Εἶνε κάπως περιπετειώδης ἀπεικόνισις τῶν καταστροφῶν ἃς ἐπιφέρει ἡ παρὰ τὴν Λονδινεῖαν κοινωνίαν μανία τῶν τυχηρῶν παιγνιδίων.

[Κατηγορητήριον τοῦ Βάγνερ]

Ὁ διάσημος γερμανὸς μουσικοδιδάσκαλος καὶ συνθέτης Φίλιξ Βεῖγκάρτνερ δημοσιεύει εἰς τὴν «Σύγχρονον Μουσικὴν» δριμύτατον ἄρθρον καθ' ὃ ἐκφράζει τὴν σκέψιν, ὅτι εἶνε καιρὸς νὰ ἐπανέλθῃ ἡ Μουσικὴ εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῆς τροχίαν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξέκλινε. Συμβουλεύει τοὺς νέους συνθέτας νὰ μὴ ἐπιτελοῦν ταχυδακτυλοουργικοὺς ἀγῶνας ἐν τῇ μουσικῇ ἣτις ὡς κατήντησεν ὀλίγον ἐνδιαφέρεται περὶ τῆς ἐννοίας ἣν ἐκφράζει, ἀλλ' ἀπλῶς μεταχειρίζεται τὴν ἐννοίαν αὐτὴν διὰ νὰ παραθέσῃ ἀνερμάτιστον καὶ παράλογον συνονθύλευμα «μουσικῶν παραφροσυνῶν». Κατ' αὐτὸν ἀποτελεῖ «θεμελιώδες σφάλμα» ἡ προσπάθεια τῆς ἀποδόσεως τόνων ξένων πρὸς τὴν σφαιραν τῆς μουσικῆς δράσεως, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ τῆς μετατροπῆς τῆς μουσικῆς εἰς ζωγραφικὴν. Ὁ σπόρος τοῦ κακοῦ ἐνυπάρχει εἰς τὸν Βάγνερ. Ἄλλ' ἰδίως οἱ μιμηταὶ προσεπέβησαν νὰ θυσιάσουν ὀριστικῶς τὴν ἀνθρωπίνην

[Συνέχεια εἰς σελ. 116]

ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ

ΜΕΤΟΧ. ΚΕΦΑΛ. ΔΡ. 5,658,800 ΔΙΗΡΗΜΕΝΟΝ ΕΙΣ 28294 ΜΕΤΟΧΑΣ

ΠΡΟΣ ΔΡ. 200 ΕΚΑΣΤΗΝ

Τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον τῆς Ἑταιρίας ἀνήρχετο τῇ 30 Ἰουνίου 1907 εἰς δρ. 713,556.42

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Γεώρ. Δ. Σκοντζές (Πρόεδρος).—Φ. Σεργιέρης, Ν. Βλάχκαλης, Π. Βαλαωρίτης, Γ. Στρέϊτ, Δαμ. Βορές, Γ. Καταλιδής (Σύμβουλοι).—Ἀλέξ. Βλάχκαλης (Λιγερικός).—Π. Δαλλαπάρτας (Γεν. Γραμματεὺς)

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΑΜΑΞΟΣΤΟΙΧΙΩΝ

Ἰσχύον ἀπὸ 1 Νοεμβρίου 1907.—15 Ἀπριλίου 1908

Ἀναχωρήσεις ἐκ Πειραιῶς			Ἀναχωρήσεις ἐξ Ὀμονοίας			ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΟΡΕΙΑΣ								
Ἀμαξοστοιχία			Ἀμαξοστοιχία			Ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας			Ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ					
100	200	300	100	200	300									
ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.	ὥρ. λ.									
5.30			6.			Πειραιεύς	Λεπ.	0	Ὀμόνοια	Λεπ.	0			
				6.30		Ἀφιξ.		3	Ἀφιξ.		2 1/4			
6.30			7.			Φάληρον		4	Μοναστήρι		3 1/4			
					7.30	Ἀναχ.			Ἀναχ.		4 1/2			
7.25	7.40		7.46	8.1		Θησεῖον		11 3/4	Θησεῖον		5 1/2			
					8.16	Ἀφιξ.		12 3/4	Ἀφιξ.		13 1/4			
8.10	8.25		8.31	8.46		Μοναστήρι		14	Φάληρον		14 1/4			
					9.1	Ἀναχ.		15	Πειραιεύς		17 1/4			
8.55	9.10		9.16	9.31		Ὀμόνοια		17 1/4						
					9.46	ΣΤΑΘΜΕΥΣΕΙΣ ΕΙΣ ΜΟΣΧΑΤΟΝ								
9.40	9.55		10.1	10.16		Ἐξ Ὀμονοίας	6. π. μ.	8.31 π. μ.	2.1 μ. μ.					
					10.31	Ἐκ Πειραιῶς	6. π. μ.	12.10 μ. μ.	6.10 μ. μ.					
10.25	10.40		10.46	11.1		ΔΙΑΤΙΜΗΣΙΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ								
					11.16	ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ Γ' Θ. δι' 60 ἀπλῶς μεταβάσεις (ἰσχύοντα ἐπὶ 30 ἡμέρας)								
11.10	11.25		11.31	11.46		ΣΤΑΘΜΟΙ			ΤΟΠΙΚΑ					
					12.1	Ἀθην.	Ἀθην.	Φάληρ.	Ἀθην.	Ἀθην.	Πειραι.	Ὀμόν.	Ὀμόν.	Μοναστ.
11.55	12.10		12.16	12.31		Ἀθην.	Πειραι.	Φάληρ.	Ἀθην.	Πειραι.	Φάληρ.	Μοναστ.	Θησεῖο	Θησεῖο
					12.46	0.55	0.70	0.30	—	—	—	0.10	0.15	0.10
12.40	12.55	1.10	1.16	1.31		0.40	0.55	0.20	17.—	22.—	9.—			
					1.31	Μετ' ἐπανόδου			Εἰσιτήρ. προσωπικὰ			Συμπληρώσεις εἰσιτ.		
1.25	1.40		1.46	2.1		0.95	1.35	0.35	<i>(ἀπὸ θέσεως εἰς θέσιν)</i>					
					2.16	0.70	0.95	0.25						
2.10	2.25		2.31	2.46		Στρατιωτικὰ			Στρατιωτικὰ					
					3.1	0.30	0.35	0.15	Α' 33.—	42.—	18.—	Ἀθην.	Ἀθην.	Πειραι.
2.55	3.10		3.16	3.31		0.25	0.30	0.10	Γ' 24.—	33.—	12.—	Φάληρ.	Πειραι.	Φάληρ.
					3.46							0.15	0.20	0.10
3.40	3.55		4.1	4.16								Στρατιωτικὰ		
					4.31	0.60	0.70	0.30	Α' 18.—	21.—	9.—			
4.25	4.40		4.46	5.1		0.45	0.55	0.20	Γ' 15.—	18.—	6.—	0.05	0.10	0.05
					5.16	* Τὰ εἰσιτήρια Ἀθηνῶν ἰσχύουσιν διὰ τοὺς σταθμοὺς Ὀμονοίας, Μοναστηρίου καὶ Θησείου. Διὰ τὰ εἰσιτήρια Μοσχάτου ἰσχύουσιν ἐξ Ἀθηνῶν, τὰ Ἀθηνῶν-Φαλήρου καὶ ἐκ Πειραιῶς τὰ Πειραιῶς-Φαλήρου εἰσιτήρια. Τὰ μετ' ἐπιστροφῆς εἰσιτήρια ἰσχύουσιν, ὡς καὶ τὰ ἀπλᾶ, μόνον τὴν ἡμέραν ἐξ ἐκδόσεώς των. Ἡ συμπλήρωση τῶν εἰσιτηρίων ἐγγράφεται δι' ἀπλὴν μεταβασιν ἀπὸ Σταθμοῦ εἰς Σταθμῶν. Ἡ διατίμησις τῶν στρατιωτικῶν εἰσιτηρίων, ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς παῖδας ἡλικίας κατωτέρω τῶν 12 ἐτῶν. Οἱ ἐπιβάται, οἱ λαμβάνοντες εἰσιτήριον ἐν ταῖς ἀμαξοστοιχίαις, ὑποκίονται εἰς τὴν πληρωμὴν κίονοι λεπτῶν κατὰ μετὰβασιν πλέον τῆς κανονισμένης διατίμησις. Μετ' ἐπιστροφῆς εἰσιτήρια δὲν ἐκδίδονται ἐν ταῖς ἀμαξοστοιχίαις. Διὰ τοὺς μεταφερομένους κῆνος πληρώνεται δικαίωμα λεπτῶν 15 δι' οἰονδήπου Σταθμῶν. (Ἐκ τοῦ Γραφείου)								
5.10	5.25		5.31	5.46										
					6.1									
5.55	6.10		6.16	6.31										
					6.46									
6.40	6.55		7.1	7.16										
					7.31									
7.25	7.40		7.46	8.1										
					8.30									
					9.									
					9.30									
					10.									
					10.30									
					11.									
					11.30									
					12.									
					12.30									
					1.									

RUGGERI

ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑΙΜΙΑΣ

Ἐξοχότης τοῦ προσώπου, τῶν χειλέων καὶ τῶν οὐλῶν. Κεφαλαλγία, ἀνορεξία, γαστροαλγία, καρδιακοὶ παλμοὶ καὶ ἀναπνοὴ ἀγωνιώδης κατὰ πᾶσαν ἄνοδον κλίμακος (κτλ.). Ἀδυναμία τῶν κάτω ἄκρων. Προσέτι δὲ παρὰ τῇ γυναικί ἐπιβράδυνσις τῆς τακτικῆς ἐμφανίσεως, ἐλάττωσις ἢ ἔλλειψις ἢ ἀφθονος τοιαύτη.

Δόσις. — Λαμβάνονται ἐν γένει τρία σφαιρίδια ἀμέσως μετὰ τὸ γεῦμα καὶ τρία ἀμέσως μετὰ τὸ δεῖπνον.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΣΧΟΝΤΑΣ

Πάντες οἱ πάσχοντες ἐξ ὀλιγοαιμίας, οἵτινες θέλουσι κάμει χρῆσιν τοῦ φαρμάκου τούτου θέλουσι παράπαν πισθεῖν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἕτερον φάρμακον ἐν τῷ κόσμῳ ἔχον τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύῃ τὴν πάθησιν ταύτην, ἐν διαστήματι δέκα πέντε ἡμερῶν. Οἰοσθήποτε πάσχον ἐκ βαρείας ἀναιμίας συναισθάνεται ἐπὶ τῇ χρήσει αὐτοῦ βελτίωσιν, ἣν οὐδέποτε ἠσθιάνθη διὰ τῶν ἄλλων φαρμάκων. Διὰ τῶν σφαιριδίων τούτων ἀνακτάται ἢ τε ὄρεξις καὶ ἡ δύναμις, αἱ παρειαὶ γίνονται εὐτραφέστεραι καὶ ἐρυθραίνονται ὁ πονοκέφαλος, οἱ καρδιακοὶ παλμοὶ, ἡ δύσπνοια καὶ ἡ γαστροαλγία καταπαύονται. — Διὰ τὰς ἀναιμικὰς νεάνιδας τὰ σφαιρίδια τοῦ Ruggeri εἶνε θαυμάσια. Ἐν τοῖσις μετὰ τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως δὲν πρέπει νὰ ἀρξῆται τις εἰς ἕν μόνον κυτίον, καθ' ὅτι πολλοὶ συναισθανόμενοι καλλιτέρευσιν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὀλιγωρῶς θεραπευομένους· ἐν ᾧ μετὰ πάροδον ἑνὸς ἢ δύο μηνῶν ἡ ἀναιμία αὐτῶν ὑποτροπιάζει. Ἐν γένει δύο μέχρι πέντε κυτίων ἐπιφέρουσι τὴν τελείαν θεραπείαν τοῦ ἐξ ἀναιμίας πάσχοντος ἀτόμου.

Τὰ σφαιρίδια μου κατεσκευασμένα εἰς εἰδικῆς μεθόδου, ἥτις ἄχοι τοῦδε ἐφηγήθη μυστικῆ, δὲν βαρύνουσιν οὐδὲως τὸν στόμαχον καὶ δύνανται νὰ ληφθῶσι καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν παιδίων (τρία δι' ἡμέρας). Τὰ κοράσια καὶ οἱ ἔφηβοι λαμβάνουσιν ἕξ δι' ἡμέρας, ἥτοι τρία κατὰ τὸ γεῦμα καὶ τρία κατὰ τὸ δεῖπνον ἀμέσως μετὰ τὸ φαγεῖν. Ἐὰν ἡ ἀναιμικὴ εἶνε ἔγκυος, δὲν ὑφίσταται φόβος ἐκτρόσεως. Μετὰ δὲ τὸν τοκετὸν, ἐὰν ἐπέλθῃ ἀναιμία, τὰ σφαιρίδια ταῦτα οὐ μόνον ἀναπλάσσουν τὸ αἷμα, ἀλλὰ καὶ ἐπανεξάνουσι τὴν ἐκκρίσιν τοῦ γάλακτος. Τὸ φάρμακόν μου εἶναι ἐπίσης κατάλληλον διὰ τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας, αἵτινες ἔχουσιν ἀφθονον τακτικῆν. Τὰ σφαιρίδια ταῦτα δύνανται νὰ ληφθῶσι διαρκούσης αὐτῆς καὶ καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὸ θέρος.

Προσεκτερον. Μὴ παρέχητε πίστιν εἰς ἐκείνους, οἵτινες σᾶς λέγουσι νὰ λάβητε ὀλιγώτερα κυτία, ἀλλ' ἐμμεῖναιτε εἰς τὰς ὁδηγίας μου. Οἱ εὐποροῦντες δύνανται νὰ ὑποβοηθῶσι τὴν θεραπείαν αὐτῶν λαμβάνοντες τροφὴν θρεπτικῆν. Ὁ πάσχων δύναται νὰ τρώῃ λαχανικὰ, ὀπώρας, φαγητὰ ὄξινα, σαλιτικά καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἀρέσκει αὐτῷ.

Τὰ σφαιρίδια λαμβάνονται αὐτοῦσια, ὅπως ἔχουν δηλαδὴ, ἀλλὰ δύνανται καὶ νὰ λειοτριβηθῶσι καὶ καταποθῶσιν ἐντὸς ἀζύμων ἢ καὶ ἐν διαλύσει ἐντὸς ὕδατος.

Πρὸς τοὺς δοκιμάσαντας τὰ σφαιρίδιά μου ἀπειθύνω τὴν ἐξῆς παράκλησιν, νὰ διαδίδωσι δηλ. εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτῶν τὸ φάρμακον τοῦτο οὐχὶ τόσον ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς ἐμὲ ὅσον πρὸς εὐεργεσίαν ἐκείνων, οἵτινες ἀγνοοῦσι τοῦτο.

Συνιστῶ δὲ θερμότητα εἰς τοὺς πάσχοντας ἐκείνους, οἵτινες ἐπειραματίσθησαν ὕλων τῶν ἄλλων γνωστῶν θεραπευτικῶν μέσων ἀνευ αποτελέσματος, νὰ λάβωσι τὰ σφαιρίδιά μου καὶ θέλουσιν ἴδῃ, ὅτι ταῦτα εἶνε πράγματι ἀλάνθαστα καὶ θαυματουργά.

Ἐκαστον κυτίον τιμᾶται δρ. 6 (ἕξ). — Πᾶσα παραγγελία δέον νὰ συνοδεύηται ὑπὸ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς ἐκ δρ. ἕξ, ἐπὶ πλέον δὲ 50 ἑκατοστῶν διὰ ταχυδρομικὰ τέλη.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

μελωδίαν εἰς τὸ καινὸν αὐτὸ δαιμόνιον, ὅπερ δύναται νὰ ὀνομασθῆ «ὀρχηστρική ζωγραφία».

Ο ΙΕΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

«NINETEENTH-CENTURY» [Λονδίνον].— «Ἡ Μαροκινή ἀπειλή», δξύνεται κατὰ τὸν Χ. Α. Οὐίλσον, ὅστις ἐφιστᾷ μεγίστην προσοχὴν ἐπὶ τοῦ λίαν παροραθέντος ζητήματος τούτου. Οἱ Σενουσοὶ ἀποστέλλουν τοὺς πράκτορας τῆς προπαγάνδας των πανταχοῦ. Οἱ ἀπόστολοι οὗτοι τοῦ ἱεροῦ πολέμου εἶνε πεφωτισμένοι ἄνδρες, ἐξ ὧν οἱ πλείστοι ἔκαμον τὰς σπουδὰς των ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Παντοῦ εἰς ἕλην τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν, τοὺς συναντᾷ τις, δραστηρίως ἐργαζομένους εἰς τὴν προπαγάνδαν αὐτῆν. Δρῶσιν ἐν Αἰγύπτῳ, εἰς τὸ Σουδάν, εἰς τὴν Ἀραβίαν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Τουρκίαν, εἰς τὴν Οὐγκάνδαν, εἰς τὴν Ζανζιβάρην. Ὁ κύριος Σεῖχης των ὀργανῶν: μεγάλην συγκέντρωσιν Μουσουλμανικὴν εἰς ὅλην τὴν βορείον καὶ τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν. Διὰ τὴν δώση τὸ σημεῖον τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως ἀναμένει μόνον τὴν πλήρη ὀργάνωσιν καὶ εὐθετον χρόνον. Ἴσως ἐλπίζει πόλεμον τινα μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπωφελεῖτο. Ἐντὸς εἰκοσαετίας τὸ πολὺ, ὁ Οὐίλσον θέτει τὸν χρόνον, καθ' ὃν θὰ ἐκτραγῆ ἡ κρίσις, εἰς τὴν θὰ λαβούν μέρος καὶ αἱ εἰδωλολατρικαὶ φυλαὶ τῆς Ἀφρικῆς, μεμνημένοι καὶ αὐταὶ ὑπὸ των Μουσουλμάνων εἰς τὸν κατὰ των Ἀπίστων καὶ των Λευκῶν φανατικὸν πόλεμον.

ΟΙ ΔΥΤΙΚΟΙ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

«EAST AND WEST» [Βομβάη].— Ὁ Μαρτίνος Βούρ λεπτομερῶς ἀναλύει τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως των Δυτικῶν πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς λαοὺς καὶ ἐλπίζει, ὅτι μὲ πολλὴν δόσιν ὑπομονῆς καὶ μὲ περισσοτέραν δόσιν καλῆς θελήσεως ἀπὸ μέρους των μᾶλλον προηγμένων ἐν τῇ πολιτισμῷ δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἡ ποθητὴ συνεννόησις. Φέρει δὲ ὡς παράδειγμα τοὺς ἄγγλους ὀργανωτὰς τῆς μεγίστης περιφερείας τῆς Ρατζποτάνας, οἵτινες κατῴρθωσαν νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἀρίστας σχέσεις μὲ τὰς ὑποταχθείσας φυλάς των ἰθαγενῶν, χάρις εἰς τὴν σφύρα καὶ λελογισμένην πολιτικὴν τὴν ἠκολούθησαν, ἐμπνεόντες εἰς αὐτοὺς τὴν φιλεργίαν, ἀλλὰ καὶ μὴ ἐκμεταλλεῖσθαι ἀνάγκη τὴν ἀδυναμίαν των.

ΠΕΡΙ ΤΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ

«ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» [Παρίσιοι].— Διὰ μακροῦ ἄρθρου εἰς τὴν «Παρισινὴν Ἐπιθεώρησιν» ὁ Ἀλέξανδρος Μαρὲ φέρει τοὺς ἀναγνώστας του γύρω των Πυραμίδων. Περιγράφει τὰς γενομένας ἀνασκαφὰς, τὰς ἀνακαλύψεις των φαραωνικῶν ἐνδαιτημάτων, τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ τοὺς τάφους, διὰ των ὁποίων ἐπιζῆ ἡ ἀρχαία Αἰγύπτος ἐπιδεικνύουσα τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς ἱστορίας. Ἐξ ὧν αὐτῶν ἡ Πυραμὶς φαίνεται ὡς ὁ χαρακτηριστικὸς μάρτυς τῆς περιόδου τοῦ Ἀρχαίου Κράτους, τοπικίζεται δὲ εἰς ἐν μόνον μέρος τὴν Μέμφιδα καὶ ἐκφράζει ἀναμφιβόλως νέον θρησκευτικὸν ἰδεῶδες. Τὸ ἰδεῶδες τοῦτο καταφαί-

νεται ἐξελισσόμενον ἐν τῇ ἐξέλιξι τῆς Αἰγυπτιακῆς Ἀρχιτεκτονικῆς.

ΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΥ

«ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ» [Παρίσιοι].— Ἐπιμελεῖα τοῦ κ. Ρενὲ Δουμὶκ δημοσιεύονται ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Λαμαρτίνου ἀπεικονίζουσαι τὸν βίον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ καὶ πολιτευτοῦ μεταξὺ των ἐτῶν 1820-1830. Αἱ ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὴν σύζυγόν του, φύσιν ἐξαιρετικὴν, πρὸς τὴν ἐκφράζει τὰ τῶν ἀγώνων του, τῶν τε πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν, τὴν πικρίαν του, ὅταν ἐξελέγη Ἀκαδημαϊκὸς ἀντ' αὐτοῦ ὁ Δρόζ. Ἀφηγεῖται κατόπιν τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τοῦ ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ταξιδίου, τὴν ἐκλογὴν του ὡς Ἀκαδημαϊκοῦ. Εἰς τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἀποκαλύπτονται τὰ μυχαιάτα τῆς χριστιανικῆς καρδίας τοῦ Λαμαρτίνου, ὅστις ὅμως βραδύτερον μετέβαλε γνώμας.

Η ΤΡΙΤΗ ΔΟΥΜΑ

«ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ» [Παρίσιοι].— Ὁ οἰκονομολόγος Ἀνατόλιος Λερούα Μπωλιὲ ἐτάζει τὴν «Ρωσσίαν ἐνώπιον τῆς τρίτης Δούμας» καὶ διαρωτᾷται ἐν περισπουδαστῷ ἄρθρῳ περὶ των στοιχείων, ἅτινα θὰ τὴν ἀποτελῶσιν. Θὰ εἶνε ἄρα γε «Ἀρχοντικὴ Δούμα», ὅπως οἱ ἀντίπαλοι τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἀποκαλοῦσιν ἀπὸ τοῦδε ἐξυβρίζοντες αὐτήν; Πάντως ὅμως ἐλπίζει ὅτι ἡ τρίτη αὐτὴ ἀπόπειρα θὰ ἐπιφέρῃ ἀγλαοὺς τινὰς καρπούς.

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

«ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ» [Παρίσιοι].— Ὁ I. Βουρδῶ σχολιάζων τὸ ἐν Στουτγάρδῃ συνελθόν συνέδριον τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλισμοῦ φρονεῖ, ὅτι ἐλάττωστα ἐθῆγη τὸ μόνον ἄξιον λόγου ζήτημα περὶ τῆς ἐπελευσεως καὶ τῆς μεταναστεύσεως των ἐργατῶν. Τοῦτο ἀποδίδει εἰς τὸ γεγονός ὅτι οἱ σοσιαλισταὶ πολιτευόμενοι ἐξαπατοῦν ὄντως τὸν ἐργατικὸν κόσμον, ἐξαγγέλλοντες ὅτι ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς εἰρήνης, ἐνῶ πράγματι ἐκμεταλλεύονται τὴν ἀδυναμίαν των ὅπως ἐνισχυθοῦν αὐτοί.

Ο ΣΑΙΝΤ-ΜΠΕΒ

«ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» [Παρίσιοι].— Πλήρης μελέτη διὰ τὸ ἔργον τοῦ Σαιντ-Μπέβ, παρέχεται ἀπὸ τὸν κ. Α. Σεσαί, δημοσιεύοντα νέας γνώμας ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ γάλλου σοφοῦ πρὸς τὸν Ὀρτενσιαν Ἀλλάρ. Κατὰ τὰς ἐπιστολάς του ταύτας ὁ μέγας κριτικὸς προσπαθεῖ νὰ διεσδύσῃ εἰς πάντα τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα, δυσπιστότερος δὲ καὶ τοῦ Πύρρωνος, καταλήγει τέλος εἰς τὴν κατωφέρειαν τοῦ ὕλισμο.

ΤΑ ΥΔΡΟΠΛΑΝΑ

«Ἡ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΟΥ Κ' ΑΙΩΝΟΣ» [Παρίσιοι].— Τὰ πλεονεκτήματα των Ὑδροπλάνων καὶ των διόρθωτικῶν σκαφῶν ἐν τῇ ναυτιλίᾳ καταδεικνύονται εἰς

μακρὰν καὶ ἀναλυτικὴν μελέτην τοῦ κ. Ε. Λουαζέλ. Ἐν τῇ καινοτομίᾳ ταύτῃ περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἀτάκατος τοῦ ποταμοῦ. Εἶνε δὲ τὰ προτερήματα ταῦτα πλήρης ευστάθεια, τὸ ἀδύνατον τῆς βυθίσεως, ἡ ἀνεσις καὶ ἡ εὐκολία περὶ τὴν τε ἀνοδὸν καὶ τὴν κάθοδον τοῦ ποταμοῦ χάριν τῆς εὐκολίας τῆς μεταγωγῆς.

ΡΕΥΣΤΟΣ ΑΗΡ

«ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ» [Παρίσιοι].— Ὁ κ. Ματθίᾶς συνοψίζει ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς βιομηχανικῆς ρευστοποιήσεως τοῦ ἀέρος, ἐπιμένων κυρίως εἰς τὸν χωρὶσμὸν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος εἰς τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὸν στοιχεῖα ὀξυγόνον καὶ ἄζωτον, διὰ καθαρῶς φυσικῆς ἐνεργείας. Ὁ Κάρολος-Γουλιέλμος Σιέμενς πρὸ ἡμίσεος αἰῶνος ἐξέθηκε τὰς δύο γνώμας ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ ρευστοποίησις τοῦ ἀέρος. Ἡ βιομηχανικὴ κατασκευὴ τοῦ πάγου καὶ τὰ σήμερον ἐν χρήσει μέσα τῆς ἀποψύξεως. Εἶνε δὲ ταῦτα: α) Ἡ δημιουργία φύχους καὶ β) ἡ ἐπισφύρευσις αὐτοῦ. Ἐπὶ των δύο τούτων ἀρχῶν ἐρείδεται ἡ πρὸς ρευστοποίησιν τοῦ ἀέρος κατασκευασθεῖσα μηχανὴ τοῦ Λίνδ. Κυρίως ἀπὸ θεωρητικῆς ἐπόψεως μόνον τῆς φυσικῆς διέφερον ἡ ἐπίλυσις τοῦ προβλήματος τούτου. Κατόπιν οἱ μηχανουργοὶ ἐπελήφθησαν αὐτοῦ ἀπὸ βιομηχανικῆς ἐπόψεως ζητοῦντες νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τοῦ συμπεράσματος τῆς ὑγεινῆς τοῦ «εὐθηνοῦ ἀέρος». Ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ρευστοποιήσεως τοῦ ἀέρος ἀπασχολεῖ σήμερον τοὺς γάλλους μηχανουργοὺς κυρίως.

(ΘΩΜΑΣ ΚΑΡΛΥ)

«ΕΡΜΗΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ» [Παρίσιοι].— Τὸ «κριτικὸν ἔργον τοῦ Θωμᾶ Κάρλυ, διαγράφεται εἰς μελέτην τοῦ Ἐδμόνδου Βαρθελεμῦ, διερευνῶντος τὰς μελέτας τοῦ σοφοῦ τοῦ κλεισάντος τὴν Ἀγγλίαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Ὁ Κάρλυ εἰς τὰ ἔργα του: «Σημεῖα των καιρῶν (1829) καὶ «Χαρακτηριστικά» (1831), περιγράφει τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν εἰκόνα τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, ἀναλύει τὴν καθοδηγησίαν τῆς ἐποχῆς του, ἣτις ὀφείλεται εἰς τὴν κληροδοτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἸΗ' αἰῶνος λαγνεῖαν καὶ εἰς τὴν ὑπολογιστικὴν φιλοσοφίαν. Ὁ Ε. Βαρθελεμῦ ἐξετάζει εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κάρλυ τὸν φιλόσοφον, τὸν ὑλιστὴν, καὶ τὸν κριτικόν, ὅστις συνέτριψε τὸ γόητρον καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Βύρωνος ἐν Ἀγγλίᾳ.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΖΟΛΑ

«Ο ΕΡΜΗΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ» [Παρίσιοι].— Τὰ δύο ἔργα τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ ἢ «Ἐργασία» καὶ ἡ «Γονιμότης» παρέχουν πλείστας σκέψεις εἰς τὸν Ἰούλιον Σαζερὲ, ὅστις παραβάλλει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ συγγραφέως του πρὸς τὴν τοῦ Οὐίλσον. Ἀμφότεροι δὲν ἐξήτουν τὴν ἐξέτασιν τῆς πραγματικῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὴν ἀνεύρεσιν των ἀθλιότητων τῆς καὶ τὴν μεγέθυνσιν αὐτῶν. Ὁ κόσμος ἀμφοτέρους ἐνδιέφερον ἐξεταζόμενος ἀπὸ τῆς κακῆς του ὄψεως. Μετὰ δὲ ἐν τοιοῦτο ταξείδιον εἰς τὴν Κόλσιν τὸσον ὁ Οὐίλσον, ὅσον καὶ ὁ Ζολᾶ ἠθέλησαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν Παράδεισον. Τὸ πῆδημα ὅμως

ἦτο δυσχερὲς καὶ δι' ἀμφοτέρους δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ καλὴ διάθεσις νὰ περιγράψουν τὸν πρὸς τὴν καινοτομίαν καὶ τοὺς ἀγῶνας τῆς θαυμασμὸν, χωρὶς ὅμως καὶ ν' ἀποφύγουν τοὺς φιλολογικὸς σκοπέλους, οἵτινες καὶ τοὺς συνέτριψαν ἀνισχύρους ἐν τῇ νέᾳ ἀντιλήψει των πραγμάτων. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἐξέλιξις των σκέψεων, των ἔργων καὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ζολᾶ.

ΤΟ ΔΙΑΖΥΓΙΟΝ

«ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» [Παρίσιοι].— Σοβαρῶταρον ζήτημα θίγουν οἱ κ. κ. Ἀλφόνσος Σεσὲ καὶ Ἰούλιος Μπερτώ μελετώντες τὸ «διαζύγιον ἀπὸ θεάτρου» καὶ τὰς συνεπείας τὰς κοινωνικὰς τὰς ὁποίας ἔχουν τὰ δράματα τὰ περιστρεφόμενα περὶ τὰς ὑποθέσεις ταύτας, ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῆς συζυγικῆς ζωῆς. Ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ κρίνεται μὲν ἀπαραίτητον τὸ διαζύγιον δι' ὀρισμένας περιστάσεις, ἀλλ' εἶνε ὀλέθριος κατὰ τὴν γνώμην των, ἡ ἀπὸ σκηνῆς ὑπόδειξις του διὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα κακῶς ἐκλέγονται πρὸς διδασκαλίαν.

ΤΥΧΗ

«ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» [Παρίσιοι].— Ὁ κ. Λεδαντέκ ἀσχολούμενος περὶ τῆς Τύχης συζητεῖ τὸ πρᾶγμα ὡς πραγματικὸς σκεπτικιστῆς. Ἐπὶ μακρὸν ἀσχολεῖται μὲ τὸ παιγνίδι των παικτῶν, τὸσον διὰ των παιχνοχάρτων, ὅσον καὶ διὰ τῆς ρολέτας δοκιμαζόντων τὴν τύχην των. Καταλήγει, ὅτι ἡ τύχη ἀνήκει εἰς τὴν ἀγνοίαν των νόμων των διεπόντων τὰ φαινόμενα, καὶ ὅτι ἡ τύχη αὕτη δὲν ἔχει νόμους. Ἐξετάζων εἶτα τὰς προσπαθείας πρὸς ἀνακάλυψιν των ἀνυπάρκτων αὐτῶν νόμων, ὅπως ἄλλοτε οἱ ἀλχημισταὶ ἐξήτουν τὸν φιλοσοφικὸν λίθον, συμπεραίνει ὅτι ἡ διερεύνησις τοῦ ζητήματος παρεχεῖ πλείστους κινδύνους ἕνεκα τοῦ μεταφυσικοῦ μυστικισμοῦ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου κατέχεται ἡ ἀνθρωπίνῃ ὑπαρξίς.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

ALBANY-REVIEW (Λονδίνον).— Ὁ Σέρ Τζὼν Μὰκ-Δόνελλ ἐν τῇ ἐξετάσει των «κερῶν καὶ ζημιῶν» τοῦ «Συνεδρίου τῆς Χάγης» εὐρίσκει ὅτι τοῦτο μᾶλλον περὶ τοῦ πολέμου παρὰ περὶ τῆς εἰρήνης ἠσχολήθη, φρονεῖ δὲ ὅτι μέγα σφάλμα ὑπῆρξεν νὰ μὴ γνωρίσῃ ἐκ των προτέρων τὸ πρόγραμμα των συζητήσεων του, ὡστε αἱ Δυνάμεις παρεσκευασμένα, καὶ ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους βαδίζουσαι νὰ συσχεθοῦν λελογισμένως, οὐχὶ δὲ βεβιασμένως καὶ νὰ ἐκφέρουν σαφεῖς καὶ ὀρισμένας σκέψεις, γνώμας καὶ ἀποφάσεις, οὐχὶ δὲ τὰ παρατηθέντα «μαλλιοτραβήγματα» καὶ τὰ «γρονθοκοπήματα πρὸς τὴν λογικὴν.» Ὅπως δὲ ἀναγνωρίζει, ὅτι κατὰ ἕκαστον, ὅτι συναφώνησαν εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου τῆς ἐνάρξεως των ἐχθροπραξιῶν, ἐπὶ τῆς προηγουμένης ἰδρύσεως διαρκοῦς διαιτητικοῦ δικαστηρίου καὶ τινων ἄλλων ζητημάτων.

ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΑ

«ALBANY REVIEW» (Λονδίνον).— Εἰς τὴν Ἀμε-

[Συνέχεια εἰς σελ. 120]

ΕΤΑΙΡΙΑ Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΜΕΤΟΧ. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 23,000,000 ΔΙΗΡΗΜΕΝΟΝ ΕΙΣ 92000 ΜΕΤΟΧΑΣ ΠΡΟΣ ΔΡ. 250 ΕΚΑΣΤΗΝ

Ἐξ ὧν ἀπεσβέσθησαν μέχρι σήμερον μετοχαὶ 2111

Τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον ἀνήρχετο τῇ 31 Δεκεμβρίου 1906 εἰς Δρ. 908,170

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ι. Α. Βαλαωρίτης (Πρόεδρος).— Μ. Μαρίνος (Ἀντιπρόεδρος).— Γ. Ἀθηνογένης, Π. Βαλαωρίτης, Π. Καλλιγᾶς, Α. Βλάχαλης, Ο. Ρουγγιῆρε, Ο. Dacosta, Γ. Στρέϊτ. Α. Ραφαήλ (Γεν. Γραμματεὺς)

Διευθυντὴς ἐν Βόλῳ Α. Πολίτης

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΑΜΑΞΟΣΤΟΙΧΙΩΝ

Ἴσχυον ἀπὸ τῆς 10^{ης} Σεπτεμβρίου 1907

ΓΡΑΜΜΗ ΒΟΛΟΥ - ΛΑΡΙΣΗΣ

ΓΡΑΜΜΗ ΛΑΡΙΣΗΣ - ΒΟΛΟΥ

Σταθμοὶ	Ἀποστάσις χιλιομέτρ.	Ἀμαξοστ. μιχτή ἀριθ. 2		Ἀμαξ. ἐπιβατῶν ἀριθ. 4	
		ἀφίξεις	ἀναχώρ.	ἀφίξεις	ἀναχώρ.
Βόλος		πρωίας	8, 5	ἑσπέρ.	2,35
Λατομείον	10, 6	8,33	8,34	2,59	3,
Βελεστίνον	8, 6	8,55	9, 5	*3,18	3,28
Γκερλί	12, 3	9,28	9,34	3,49	3,51
Κιλιλέρ	5, 6	9,46	9,47	4, 2	4, 3
Τσουλάρ	7, 7	10, 1	10, 6	4,16	4,17
Τοπουζλάρ	5, 9	10,18	10,23	4,28	4,29
Λάρισα	10, 4	10,43	πρωίας	4,47	ἑσπέρ.
	59, 8				

*Συνάντησις ἐν Βελεστίνῳ μετὰ τὴν ἐκ Καλαμπάκας ὑπ' ἀριθ. 101 ἀμαξοστοιχίαν.

*Συνάντησις ἐν Βελεστίνῳ μετὰ τὴν διὰ Καλαμπάκας ὑπ' ἀριθ. 102 ἀμαξοστοιχίαν.

ΓΡΑΜΜΗ ΒΟΛΟΥ - ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

ΓΡΑΜΜΗ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ - ΒΟΛΟΥ

Σταθμοὶ	Ἀποστάσις χιλιομέτρ.	Ἀμαξ. ἐπιβατῶν ἀριθ. 102		ἀμαξ. μιχτή ἀριθ. 52		ἀμαξ. μιχτή ἀριθ. 152	
		ἀφίξεις	ἀναχώρ.	ἀφίξ.	ἀναχ.	ἀφίξ.	ἀναχ.
Βόλος		πρωίας	9, 5	ἑσπ.	12,37		
Λατομείον	10, 6	9,29	9,30	1, 1	1, 2		
Βελεστίνον*	8, 6	9,48	9,58	1,20	1,30		
Πιοσουφλή	13,3	10,41	10,51	2,13	2,26		
Ἀϊβόλη	13,2	11,19	11,21	3,	3,10		
Ὁρ. Μαγούλα	9,9	11,38	11,39	3,29	3,34		
Λαζ. Μπούγα	5,8	11,50	11,51	3,46	3,47		
Φάροσα	6,2	12, 3	12,19	4,	4,20		
Λεμερλί	11,8	12,39	12,41	4,42	4,47		
Σοφάδες	15,6	1, 7	1,17	5,16	5,26		
Καρδίτσα	15,6	1,43	1,53	5,55	ἑσπ.	πρωί 6,40	
Φανάριον	11,5	2,13	2,14			7, 2	7, 7
Φ. Μαγούλα	6,2	2,26	2,27			7,20	7,21
Καλύβια	3,4	2,34	2,35			7,29	7,30
Στεφανοσέοι	2,6	2,41	2,42			7,37	7,42
Τρίγκαλα	5,2	2,52	3, 2			7,54	8, 9
Μερτζί	5,9	3,13	3,14			8,24	8,22
Βεϊβόδα	5,3	3,24	3,25			8,34	8,35
Κουβέλτζι	5,2	3,35	3,36			8,47	8,48
Καλαμπάκα	5,7	3,47	ἑσπέρ.			9,	πρωί
	161,0						

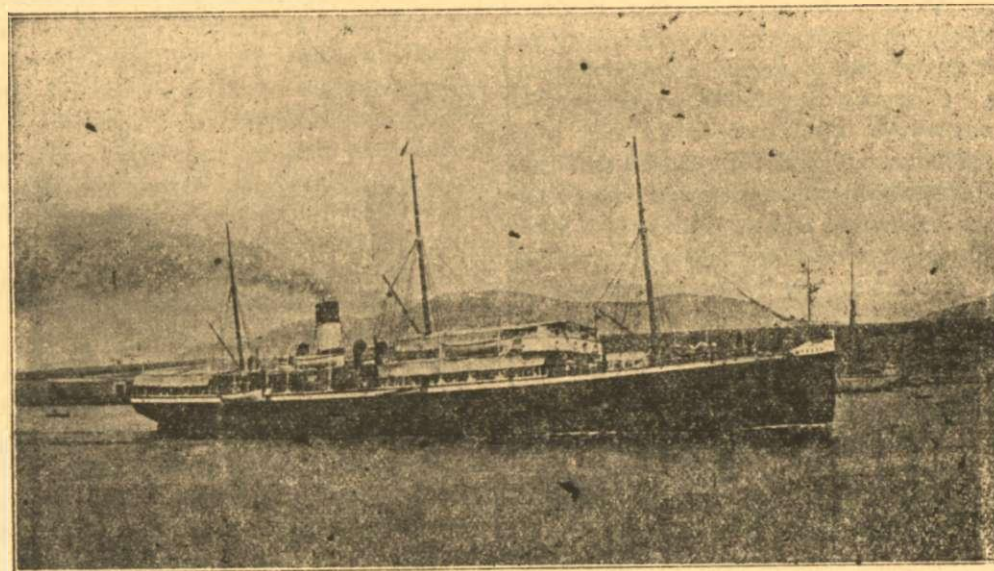
*Συνάντησις ἐν Βελεστίνῳ μετὰ τὴν ἐκ Λαρίσης ὑπ' ἀριθ. 1 ἀμαξοστοιχίαν.

*Συνάντησις ἐν Βελεστίνῳ μετὰ τὴν διὰ Λάρισαν ὑπ' ἀριθ. 4 ἀμαξοστοιχίαν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΖΩΝ ΜΑΚ ΔΟΥΑΛΛ & ΒΑΡΒΟΥΡ

ΕΔΡΕΥΟΥΣΑ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

Ἐπὶ Ταχυδρομικῆν Σύμβασιν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως

ΑΤΜΟΠΛΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ	Τόν. 1250	Ταχ. 12 μίλια καθ' ὥραν	ΑΝΤΙΓΟΝΗ	Τόν. 923	Ταχ. 13 μίλια καθ' ὥραν
ΙΣΜΗΝΗ	» 1000	» 15 » » »	ΗΡΑ	» 650	» 12 » » »
ΜΥΚΑΛΗ	» 935	» 14 » » »	ΑΘΗΝΑ	» 455	» 12 » » »

ΕΥΒΟΙΑ Τόν. 292 Ταχύτης 10 μίλια καθ' ὥραν

Τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα εἶνε φωτισμένα δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός καὶ ἔχουσι μεγάλα καὶ πολυτελῆ διαμερίσματα δι' ἐπιβάτας Ἀγῆς καὶ Βασ θέσεως

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ

Ταχυκὴ ἑβδομαΐα ταχυδρομικῆ οὐγκοινωνία μετὰ τῆν Πειραιῶς—Πατρῶν—Κερκῆρας καὶ Βρενδῆσιον, Πειραιῶς—Δαρδανελίων—Κωνσταντινουπόλεως—Πύργου καὶ Βάρνης, Πειραιῶς—Πατρῶν—Κερκῆρας καὶ Ἁγίων 40, Πειραιῶς—Χαλκίδος—Βόλου καὶ Θεσσαλονίκης ὡς ἐπίσης μετὰ τῆν Πειραιῶς καὶ ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν λιμένων καὶ τῶν λιμένων τῆς Ἠπείρου, Πρεβέζης, Πάργας, Σαγιάδας κλπ.

Πληροφορίαι περὶ ναύλων ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων δίδονται εἰς τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καὶ τῶν διαφόρων λιμένων ἔνθα προσεγγίζουσι τὰ ἀτμόπλοια τῆς Ἐταιρίας.

ρικὴν ἰδρύθη παρθεναγωγείον καλούμενον Βρυγ-
Μαυτ, ὅπου οἱ Ἀμερικανοὶ ἐκπαιδεύουν τὴν νεωτέ-
ραν Εὐάν, καὶ τὸ παρθεναγωγείον αὐτὸ ἐπεσκέφθη ἡ
μὴς Μαβέλ Ἀτκινσον, ἣτις περιεργότατος ἀναμνήσεις
καὶ ἐντυπώσεις συναπεκόμισε. Δὲν καταγίνονται: ἐκεῖ
αἱ νεάνιδες μόνον εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων.
Μεταξὺ τῶν ἄλλων ψυχαγωγῶν—αἷτινες θεωροῦνται
ἀναπόφευκτοι διὰ τὴν πρὸς τὸ ὥραϊον τάσιν τῆς δια-
πλάσεως τῶν χαρακτήρων,—εἶνε ἡ ἐτησίᾳ ἐορτὴ τῆς
σχολῆς, ὅπου ὑπὸ πασῶν τῶν μαθητριῶν ψάλλεται τὸ
νέον ᾄσμα, συντιθέμενον κατόπιν διαγωνισμοῦ ὑπὸ τῆς
μᾶλλον ἐμπνευσμένης μαθητρίδας.

Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

«EAST AND WEST» (Βομβάη). — Ὁ κ. Ε. Σου-
δραμανυὰ ἐξετάζει τὸ ζήτημα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν
Ἰνδίας. Ἀποδεικνύων διὰ ἱστορικῶν παραδειγμάτων
πὸσον ἀπέτυχον οἱ ἱεραπόστολοι κατὰ τὸ παρελθόν, ἐξε-
τάζει τὸ μέλλον αὐτῶν. Προβλέπει δὲ ἄφ' ἑνὸς μὲν
τὴν γέννησιν νέου θρησκευτικοῦ ἐξαγομένου ἀπὸ τοῦ
κέντρου τοῦ Ἰνδισμοῦ καὶ στηριζομένου ἐπὶ τῆς ἀδελ-
φοποιήσεως τῆς συγγνώμης καὶ τῆς ἀγάπης ἣτις δια-
τυπωμένη θουμασιῶς ἐν τῇ Εὐαγγελίῳ εὐρίσκειται ἐν
σπέρμασιν εἰς τὴν πάτριον τῶν Ἰνδῶν θρησκείαν καὶ
εἰς τὴν πίστιν ἐπὶ τὴν πατρότητα τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου
Θεοῦ, ἄφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀναζωπύρωσιν τῶν παλαιῶν
θρησκείων τῶν προστατευομένων ὑπὸ τοῦ χωρισμοῦ
τῶν θρησκευτικῶν φατριῶν κατὰ τῆς εἰσελάσεως νεω-
τερητικῶν ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν καὶ ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ἀντι-
λήψεως τοῦ «Βεδαντά» ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ὑπερτίκτον
σημεῖον εἰς ὃ ἐφθασεν ἡ ἀνθρωπότης. Ὁ Ε. Β. Σου-
δραμανυὰ φρονεῖ ὅτι ἀπὸ ἐπιστημονικῆς πρακτικῆς καὶ
κερδοσκοπικῆς ἐπόψεως ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ
γίνεται ὅπως ὅποτε καταφανῆς, ἔχουσα ἀποτέλεσμα
τὴν μείωσιν τῶν προσηλύτων εἰς τὰς θεϊτικὰς Ἐκ-
κλησίας.

Ο ΣΤΟΥΡΔΑΣ

«ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Λονδίνον). —
Ἡ Ἐδὴ Σέλλερς παρέχει εἰκόνα τοῦ Πρωθυπουργοῦ
τῆς Ρουμανίας Δημ. Στούρδζα, οὗτινος ἡ δημοτικότης
ἰσοφαρίζεται μόνον ὑπὸ τῆς τοῦ Βασιλέως δημοτικότη-
τος.

Ἡ ἐπιρροή του εἶνε τεραστία. Ἡ οικονομικὴ πολε-
μικὴ του εἰσήγαγε μεγίστας εἰς τὴν χώραν καινοτο-
μίας, βοήθησάσας τὴν ταχυτέραν ἐξέλιξιν τῆς προόδου.
Τὸ φιλελεύθερον κόμμα τοῦ ὁποίου εἶνε ἡγέτης τὸν ἀ-
γαπᾷ τόσο πολὺ, ὥστε μέχρι τῆς ἐσχάτης τῶν καλυ-
θῶν βλέπει τις τὴν εἰκόνα του πλησίον τῆς εἰκόνας τοῦ
Βασιλέως Καρόλου, ἢ τῆς Κάρμεν Σύλδα τῆς ποιη-
τρίδας καὶ δοκτορέσεως βασιλίσσης τῆς Ρουμανίας. Ὁ
Στούρδζας ὅμως ἔχει μεγίστους ἐχθροὺς μεταξὺ τῶν
μεγαλοκτημόνων, οἵτινες ἀντιστρατεύονται πάσῃ δυ-
νάμει τὰ μέτρα του, πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν ἀ-
γροτικῶν πληθυσμῶν.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΟΥ ΖΩΡΟΑΣΤΡΟΥ

«ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Λονδίνον). —
Ἡ κόμησσα Μαρτινέσκο Καισαρέσκο ἐξάγει ἐκ τῆς

μελέτης τῆς «Ἀδέστα» μίαν εἰκόνα τῆς Πίστεως τοῦ
Τράν. Τὰ πάντα πείθουν ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Ζωροάστρου
δὲν ὑπῆρξεν ἡ ἀρχικὴ θρησκεία καὶ ὅτι ἐγένετο ἐπίσημος
ἐν τῇ Περσικῇ κράτει θρησκεία μόνον δταν ἀνήλθεν
ἐπὶ τοῦ θρόνου ἡ δυναστεία τῶν Σασσανιδῶν, ἣτις ἀπὸ
τοῦ τρίτου μέχρι τοῦ ἐξοσίου μ. χ. αἰῶνος ἐβασίλευσε.
Πρὸ τῆς πρώτης ταύτης περιόδου τῆς μονοθεῆας ἡ θρη-
σκεία ἀπετελεῖτο ἀπὸ εἰδός τι μεγάλου σωματείου ὡς
εἶνε ὁ Στρατὸς τῆς Σωτηρίας ἢ ὡς τὸ Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ
(Ἰησοῦται).

Ἡ συγγραφεὺς ζητεῖ τὴν διαφορὰν τῆς παλαιᾶς
θρησκείας καὶ τῆς μεταρρυθμίσεως, ἣν εἰσήγαγεν ὁ
Ζωροάστρης. Τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ὁ διδάσκαλος οὗτος
ἤθελε πάντως ὀλιγώτερον νὰ μεταβάλῃ, περισσότερον
δὲ νὰ διατηρήσῃ. Παρετήρει γύρω τὴν εἰδωλολατρείαν,
τὴν πολυθεῖαν καὶ ἐτι αὐτὴν τὴν ἀθεῖαν καὶ ἡγωνί-
σθη νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν πάλαι ποτε ἰ-
σχύσασαν μονοθεῖαν. Τὸ ἔργον του ἀπὸ τῆς ἐπόψεως
ταύτης εἶνε ἀνάλογον καὶ παρεμφερές πρὸς τὸ τοῦ
Μωϋσέως, ἐν ἱστορικοῖς τινες μᾶλλον αὐτοσχεδιαζόντες
παρὰ στηριζόμενοι: ἐπὶ τεκμηρίων ἔταξαν σύγχρονόν
του. Ἡ πραγματικὴ πρωτοτυπία τοῦ θρησκευτικοῦ
συστήματος τοῦ Ζωροάστρου σύγκεται: ἐκ τῆς συλλή-
ψεως τοῦ διφυοῦς. Δυστυχῶς ἡ ἔννοια αὕτη κακῶς ἀ-
πεδόθη καὶ παρημελήθη ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες διεί-
δον ἐν τῇ πίστει ταύτῃ δύο θεῖας δυνάμεις τὸν Ὀρ-
μουζδ καὶ τὸν Ἀδριμάν, τὰς ἀπαρχὰς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ
τοῦ κακοῦ, ἐχούσας ἴσῃν τὴν δύναμιν, πολλάκις δὲ τῆς
κακίας θεωρουμένης ὡς ἰκανῆς νὰ συντρίψῃ τὸ Ἄγα-
θόν. Ἀκριβῶς τὴν ἐσφαλμένην ταύτην ἀντίληψιν ἐπὶ
τῆς δυαδικῆς τοῦ Ζωροάστρου θεότητος ζητεῖ ν' ἀνα-
σκευάσῃ διὰ σειρᾶς λογικῶν συμπερασμάτων ἡ συγ-
γραφεὺς.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΔΟΥΜΑ

«ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Λονδίνον). — Ὁ
Παῦλος Μιλουσκῶφ σχολιάζων τὸ ἔργον τῆς διαλυθεί-
σης δευτέρας Δούμας βεβασιᾶ ὅτι ἂν αὕτη ἀφίετο ν'
ἀποτελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς, θὰ ἀπέδιδε πλήρη τὴν
γαλήνην εἰς τὴν ἀχανῆ ἐπικράτειαν. Ἐπιταχύνασα τὴν
διάλυσιν τῆς καὶ παραβιάζουσα τὴν συνταγματικὴν
βᾶσιν τῆς ὑπὲρ τῆς Ρωσικῆς ἀριστοκρατίας, ἡ Κυ-
βέρνησις παρεσκεύασε νέα στοιχεῖα διχονοίας πολιτι-
κῆς καὶ διήνοιξεν εἰς τὴν δύσμοιρον χώραν νέα βάραι-
θρα καταστροφῶν καὶ ἐρημώσεων. Ποῖος εἶνε ὁ πραγ-
ματικὸς υπεύθυνος τῆς πλάνης ταύτης; Ἀναμφιδόλως
ἡ κακὴ θέλησις τῆς Κυβερνήσεως. Ἄλλ' ὁ συγγρα-
φεὺς δὲν ἀποκλείει καὶ ἄλλας αἰτίας. Δὲν ἀποκλείει
τὴν ἀνικανότητα τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, τὰ σφάλ-
ματα τὰ διαπραχθέντα ὑπὸ τῶν ἡγετῶν τῆς λαϊκῆς
χειραφείας, τῶν γενομένων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν
βιαιοτήτων διαστέραν ἐτι ἀντίδρασιν, καὶ ἰδίως τὴν
σύγχυσιν ὄλων αὐτῶν τῶν αἰτιῶν αἷτινες ἀποτελοῦν
ἀληθῆ κυκεῶνα. Μετὰ θλίψεως ὅμως ἐξηγεῖ ταῦτα
πάντα ὁ συγγραφεὺς καὶ προεικάζει: τὸ ἀποτέλεσμα
ἐρεϊδόμενος ἐπὶ τοῦ τρόμου ὃν αἰσθάνονται οἱ νικηταὶ
βλέποντες τὰ θύματα τῶν.

Η ΜΗΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΙΣ

«SOSIALISTISCHE MONATS-HEFTE» (Βερολίνον). —

Ὁ Φρειδερίκος Κλέιν κρούει τὸν κίνδυνον τῆς ὀσμῆ-
ραι ἐκλιπούσης εἰς τὰ πεπολιτισμένα κράτη μητρικῆς
περιθάλψεως. Ἡ χρησιμοποίησις ἡ ὀλονεν αὐξουσα
τῆς γυναικὸς ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ὑπεγόρευσε τὴν ἀνάγκη-
ν τῆς νομικῆς προστασίας τῆς ἐργάτιδος κατὰ τὴν
περίοδον τῆς μητρότητος. Δὲν ἀρκοῦν ὅμως ταῦτα καὶ
οἱ γυναικεῖοι καὶ κοινωνιολογικοὶ σύνδεσμοι ζητοῦν
πληρεστέραν προστασίαν. Ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται τὸ
μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος.

ARTEMIS ΠΟΥΑΤΙΕ

«BOPRAS καὶ NOTOS» (Βροσλαβία). — Ἡ κυρία
Λέττο-Ζιλκεὺ μετὰ πολλῆς χάριτος ἀπεικονίζει τὴν
πραγματικὴν Ἀρτέμιδα τοῦ Πουατιέ, τὴν περίφημον
ἐκείνην ἐρωμένην τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἐρρίκου
τοῦ Β' περὶ τὰ μέσα τῆς 157' ἑκατονταετηρίδος. Δι'
ὃν τινα ἀγαπᾷ καὶ ἐκτιμᾷ τὴν ἐν Γαλλίᾳ ἐποχὴν τῆς
καθ' αὐτὸ Ἀναγεννήσεως, τὸ ὄνομα τῆς Ἀρτέμιδος
τοῦ Πουατιέ συμβολίζει μίαν ἀκτίνα χάριτος καὶ κάλ-
λους. Καὶ ὅμως ἀποδεικνύεται: ὅτι ἡ χάρεισα ἐκείνη
καὶ ὄνειρῶδης γυνὴ εἶχεν ἀνδροπρεπέστατον χαρακτῆρα
θέλησιν δὲ ἰσχυράν. Εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἐξηκοστὸν τῆς
ἔτος καὶ ὅμως ἐκράτει τὸ πηδάλιον τῆς Γαλλίας. Αὕτη
διόκει. Ἡ διαθήκη τῆς ἀποτελεῖ τὸ ὕστατον τεκμήριον
τῆς δραστηρίας θελήσεώς τῆς ἣτις οὐδέποτε ἐκάμφθη.
Ἄλλως τε σωτηρία ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τῆς ὄντως
ἀναγεννηράσσης τὰς τέχνας, μέγιστα δὲ πλεονεκτήματα
προσδιδοῦσης εἰς τὴν ἐν γένει πολιτείαν τῆς Γαλλίας.
Ἦτο ἑταίρα, ἀλλ' ὑπέροχος τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦν.

Ο ΙΦΕΝΙΣΜΟΣ

«BOPRAS ΚΑΙ ΝΟΤΟΣ» (Βροσλαβία). — Ὁ
Λέων Βεργ μελετᾷ τὸν ἀτομισμόν τοῦ Ἰφεν καὶ τὴν
ἐξέλιξιν τῶν Ἰφενίων ἔργων.

Ὁ Ἰφεν κατ' αὐτὸν εἶνε ἀπηλλαγμένος πάσης
θρησκείας. Τὸ ἔργον του εἶνε μακρὰ καὶ ποιικίλομορ-
φος ἐξομολόγησις τῶν ἰδίων πεποθήσεων τῶν ἰδεῶν
του. Μόνον, ἀντὶ νὰ τοὺς ἐκφράσῃ εἰς μακρὰ λυρικά
ποιήματα, ὡς ἔπραξεν ὁ Γκαίτε, τὰ παρουσίασε ὡς
δράματα. Ἄλλ' εἰς τὸ δράμα ὁ συγγραφεὺς ὀφείλει
νὰ ἐξαλείφεται ὀλοτελῶς πρὸ τῶν δρώντων προσώπων.
Τοῦτο ἦτο δυσκολώτατον διὰ τὸν Ἰφεν, καὶ ἡ ἀδυνα-
μία αὕτη δικαιολογεῖ καὶ ἐξηγεῖ τὰ ὕψη καὶ τὰ βάραι-
θρα τοῦ Ἰφενείου Θεάτρου.

Η ΓΥΝΗ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

«ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Στουτγάρδη). —
Ὁ Βράντ ἐπισκοπεῖ τὴν θέσιν τῆς γυναικὸς ἐν Ἠνω-
μέναις Πολιτείαις. Παρουσιάζουν 2,000,000 ἐπὶ ἑλατ-
τον τοῦ ἀνδρικοῦ πληθυσμοῦ. Τουναντίον ἐν τῇ διδα-
σκαλικῇ κόσμῳ εἶνε περισσότεραι τοῦ ἀνδρός. Ἐνι-
σχέται ἐπίσης ἡ τάσις πρὸς κατάργησιν τῶν ἀλληλο-
διδασκτικῶν σχολείων καὶ πρὸς πολλαπλασιασμόν τῶν
παρθεναγωγείων. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κίνησιν ἐπὶ τῶν
πολιτικῶν δικαιωμάτων τῆς γυναικὸς, ἡ κίνησις αὕτη
ὀσμῆραι: ἐξασθενεῖ.

ΟΙ ΕΝΟΡΚΟΙ

«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕ-

ΩΡΗΣΙΣ» (Παρίσιοι). — Ὁ Ἐρρίκος Βέερ θέγει πα-
ράδοξον θέμα. Τί εἶνε τὸ ὀρκωτὸν δικαστήριον, καὶ τί
ἔπρεπε νὰ ἦτο. Ἀναγνωρίζει, ὅτι τὸ ὀρκωτὸν δικα-
στήριον, ὡς λειτουργεῖ παρυσιαί: ἀνωμαλίας σοβα-
ρωτάτας ἀντὶ πραγματικῶν πλεονεκτημάτων. Δὲν ζη-
τεῖ τὴν κατάργησιν. Ζητεῖ ὅμως τὴν μεταρρυθμίσιν
του, διὰ τῆς ἀρχικῆς μετατροπῆς τῆς λειτουργίας τοῦ
Κακουργιοδικείου.

[Τὸ διαζύγιον].

Ὁ Ἀλφρέδος Βαλένσι ἐξετάζει καὶ κρίνει τὴν με-
ταρρυθμίσιν τοῦ διαζυγίου, καὶ ἰδίως συζητεῖ τὸ ὑπὸ
τῶν ἀδελφῶν Μαργκερίτ ὑποβληθέν σχέδιον νόμου.

Τὸ σχέδιον τοῦτο, ὅπως καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, πα-
ρουσιάζει: πολλὰ κενὰ εἰς ὅτι, ἀφορᾷ τὴν προστασίαν
τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ τέκνου. Ὁ συγγραφεὺς παρατη-
ρεῖ ὅτι εἰς ξένους νομολογίας ἡ ἀποτελεσματικὴ προστα-
σία τῶν τέκνων ἰδίως ἔχει γίνε: ὡς τὰ πολλὰ ἀπο-
δεκτῆ.

Ἐπιζητεῖ δὲ κυρίως, ὅπως ἡ ἐγκατάλειψις τῆς οἰ-
κογενείας τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως. Μόνον ἡ ποινικὴ
αὕτη παρέμβασις θὰ ἦδύνατο μετὰ τὸ διαζύγιον νὰ ὑ-
πομνηστικῆς ὑπευθύνως εἰς τὸν πατέρα τὴν πατρότητα
καὶ εἰς τὴν μητέρα τὴν μητρότητα διὰ νὰ μὴ ἐγκατα-
λείπουν ὅπως ὅποτε τὸ τέκνον.

Η ΓΑΛΛΙΑ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

«ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙ-
ΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Παρίσιοι). — Ἡ ἐξέλιξις τῆς Γαλλικῆς
ἐν Ἀνατολῇ δράσεως προκαλεῖ εἰς τὸν κ. Ἀνδρέαν
Μαλζᾶν σοβαρωτάτας καὶ ὀρθοτάτας παρατηρήσεις.

Κατ' αὐτὸν, ἡ δράσις τῆς Γαλλίας ἐν τῇ καθ' ὄλου
Ἀνατολῇ, ἀλλ' ἰδίως ἐν Τουρκίᾳ, οὐδαμῶς πρέπει: νὰ
στρέφηται περὶ τὴν ὑποστήριξιν τῶν καθολικῶν κατὰ
τῶν ὀρθοδόξων, τῶν μουσουλμάνων καὶ τῶν ἰσραηλι-
τῶν, ἀλλὰ πρέπει: νὰ προσπαθῆσῃ τὴν συγκέντρωσιν,
ἐπὶ τοῦ οικονομικοῦ ἐδάφους πάντων ὅσοι γεννηθέντες
ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐδάφους ζῶσι: τὸν αὐτὸν βίον, ἀφοῦ ἀπὸ
θρησκευτικῆς ἐπόψεως οὐδεμία ἀδελφωσύνη μεταξὺ
αὐτῶν δύναται: νὰ ἐνυπάρξῃ.

ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΦΥΜΑΤΙΩΣΕΩΣ

«ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Παρίσιοι). —
Ὁ ἰατρὸς Καλιμέτ, ὑποστηρίζει: ὅτι ἐν τῇ κατὰ τῆς
φυματώσεως ἀγῶνι διὰ νὰ τεθῇ φραγμὸς καὶ τέρμα
εἰς τὸν ὀλεθρον τῆς μάστιγος ταύτης, ἀνάγκη παρί-
σταται: τῆς συγκεντρώσεως πασῶν τῶν προσπαθειῶν,
ἄφ' ἑνὸς μὲν ἐπὶ τῆς προφυλάξεως τῶν ὑγιῶν, ἄφ' ἑτέ-
ρου δὲ ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν προσβεβλημένων. Διὰ νὰ
εἶνε δὲ χρήσιμος καὶ ἀποτελεσματικὴ ἡ δράσις ἡ τε
κοινωνικὴ καὶ ἡ ἀτομικὴ τῶν ἀντιφυματικῶν ἔργων,
πρέπει: νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει αἱ νεώτεραι πειραμα-
τιστικαὶ ἐργασίαι. Αἱ περιπτώσεις αἱ συνητόταται τῆς
μεταδόσεως πραγματοποιοῦνται: ἰδίως λόγῳ τοῦ συνοι-
κισμοῦ ὑγιῶν καὶ προσβεβλημένων. Τοῦτο δὲ πρὸ παν-
τὸς πρέπει: νὰ καταπολεμηθῇ.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΑΡΓΙΑ

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ» (Παρί-

[Συνέχεια εἰς σελ. 124]

ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΜΕΤΟΧΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΜΕ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 3,000,000

ΠΛΑΤΟΣ ΓΡΑΜΜΗΣ 1 Μ.

ΜΗΚΟΣ ΓΡΑΜΜΗΣ 64 ΧΙΛΙΟΜ.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ι. Α. ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ Πρόεδρος Π. ΚΑΛΛΙΓΑΣ Σύμβουλος Σ. Ξ. ΤΥΠΑΛΔΟΣ Γεν. Γραμματέας
 Λ. ΡΟΣΕΛΛΑΣ Αντιπρόεδρος Π. ΜΠΑΣΙΑΚΟΣ " Α. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Μηχανικός
 Α. Κ. ΜΑΤΣΑΣ " Β. ΔΟΥΚΑΣ " Διευθυντής της Έκμεταλλεύσεως

ΠΑΤΡΑΙ - ΑΓΡΙΝΙΟΝ					
ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΙΚΑΙ ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ	ΣΤΑΘΜΟΙ	ΑΜΑΞΟΣΤΟΙΧΙΑΙ			
		ΑΡΙΘ. 1		ΑΡΙΘ. 3	
		ΑΦ. Π.	ΑΝΑΧ. Μ.	ΑΦ. Μ.	ΑΝΑΧ. Μ.
	ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΝ		ωρ.		ωρ.
—	Λαμὴν ΠΑΤΡΩΝ		7.05		1.05
15,2	Λαμὴν ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ	8,15		5,15	
	ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ				
—	Ἀποβάθρα ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ		9,10		6,05
0,7	Κρυονέριον	9,13	9,14	—	—
3,2	Γαλατᾶς	9,20	9,21	6,13	6,14
7,3	Μποχώριον	9,31	9,32	6,24	6,25
17,0	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ	9,51	9,59	6,43	6,48
21,5	Ἄλυκαί	10,08	10,09	—	—
27,0	Αἰτωλικόν	10,19	10,23	7,06	7,09
37,7	Σταμινά	10,46	10,47	7,30	7,31
46,5	Ἀγγελόκαστρον	11,15	11,19	7,56	8,00
50,7	Καλύβια	11,28	11,30	8,09	8,10
53,7	Πλάτανος	11,36	11,37	8,16	8,17
58,9	Δοκίμιον	11,46	11,47	8,26	8,27
61,4	ΑΓΡΙΝΙΟΝ	11,55		8,35	

ΑΓΡΙΝΙΟΝ - ΠΑΤΡΑΙ					
ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΙΚΑΙ ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ	ΣΤΑΘΜΟΙ	ΑΜΑΞΟΣΤΟΙΧΙΑΙ			
		ΑΡΙΘ. 2		ΑΡΙΘ. 4	
		ΑΦ. Π.	ΑΝΑΧ. Μ.	ΑΦ. Μ.	ΑΝΑΧ. Μ.
	ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ		ωρ.		ωρ.
—	ΑΓΡΙΝΙΟΝ		6.00		2.40
2,5	Δοκίμιον	6,05	6,06	2,45	2,46
7,7	Πλάτανος	6,15	6,16	2,55	2,56
10,7	Καλύβια	6,22	6,23	3,02	3,04
14,9	Ἀγγελόκαστρον	6,32	6,36	3,14	3,19
23,7	Σταμινά	7,01	7,02	3,48	3,49
34,5	Αἰτωλικόν	7,22	7,25	4,09	4,12
39,9	Ἄλυκαί	—	—	4,22	4,23
44,4	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ	7,44	7,49	4,32	4,40
54,1	Μποχώριον	8,08	8,09	5,00	5,01
58,2	Γαλατᾶς	8,17	8,18	5,10	5,11
60,7	Κρυονέριον	—	—	5,16	5,17
61,4	Ἀποβάθρα ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ	8,25		5,20	
	ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΝ				
—	Λαμὴν ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ		9,30		7,00
15,2	Λαμὴν ΠΑΤΡΩΝ	10,45		8,15	

Ἡ διὰ Πειραιᾶ ἀμαξοστοιχία ΣΠΑΠ ἀναχωρεῖ ἐκ Πατρῶν τὴν 11,35 π. μ.

Ἡ ἐκ Πειραιῶς ἀφικνεῖται εἰς Πάτρας τὴν 3,35 μ. μ.

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ - Αἰτωλικόν									
ΑΡ. ΑΜΑΞΟΣΤ.	11	13	15	17	19	21	23	25	
Μποχώριον ἄν.	π.μ.	π.μ.	π.μ.	π.μ.	μ.μ.	μ.μ.	μ.μ.	μ.μ.	7.15
Μεσολλόγγιον ἄν.	6.30	9.00	11.00	12.40	1.00	3.30	5.30	7.35	
Ἄλυκαί	7.10	9.10	11.10	1.10	3.40	5.40	—	—	
Αἰτωλικόν ἄφ.	7.20	9.20	11.20	1.20	3.50	5.50	—	—	

Αἰτωλικόν - ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ									
ΑΡ. ΑΜΑΞΟΣΤ.	10	12	14	16	18	20	22	24	
Αἰτωλικόν ἄν.	π.μ.	π.μ.	π.μ.	μ.μ.	μ.μ.	μ.μ.	μ.μ.	μ.μ.	6.25
Ἄλυκαί	8.30	9.30	12.00	2.30	5.00	6.25	—	—	
Μεσολόγγιον ἄφ.	6.00	8.50	9.50	12.20	2.50	5.20	6.45	—	
Μποχώριον ἄφ.	6.20		12.40				7.10	—	

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ — 44 PALMESTRON HOUSE, BISHOPSGATE STREET E. C.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝ L.S. 315,510

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ

Falconer Larkworthy Πρόεδρος, Νικόλαος Π. Καλογερόπουλος, John E. Hubbard, Sir Edward, Fg. Law, Νικόλαος Μαρκέτης, Παῦλος Γ. Σκουζές, Ἰωάννης Γ. Σταυρίδης, Κωνσ. Ζηρός, J. A. Skelton, Γραμματεὺς

ΤΡΑΠΕΖΑΙ

Bank of England London. — Westminster Bank Limited
 National Provincial Bank of England, Limited

ΕΔΡΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ, ΑΘΗΝΑΙ
 Ἐπιτροπὴ ἐν Ἀθήναις

Ν. Π. Καλογερόπουλος, Ν. Μαρκέτης Διευθυντὴς ἐν Ἀθήναις Α. Α. Καπάζογλου
 Π. Γ. Σκουζές, Κων. Ζηρός Ὑποδιευθυντὴς Θεόδ. Ι. Δημαράς

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΠΑΤΡΑΙ: Διοικ. Συμβουλ. Α. Hamburger Διευθυντὴς ... Στέφ. Μόσχολικ
 ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ: Διοικ. Συμβ. Πλάτων Βέγας Διευθυντὴς Φηλιξ Γ. Σκόλας
 ΚΕΡΚΥΡΑ: Διοικ. Συμβουλ. Πολίτης, Κόλας, Σαύρανος Διευθυντὴς Ε. Λιμπεράλης
 ΠΕΡΑΙΕΥΣ: » Ι. Καψαμπέλης
 ΤΡΙΠΟΛΙΣ: » Δ. Κούρτσουλας
 ΝΑΥΠΛΙΟΝ: (Πρακτορ.) Πράκτωρ Ν. Ι. Λογοθετόπουλος

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩΙ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ Διευθυντὴς Π. Ἀθανασίου

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΧΡΥΣΟΝ

2) 2 ο) 0 ετη. ἐπὶ ἀποδόσει εἰς πρώτην ζήτησιν 3) 0) 0 ετη. ἐπὶ ἀποδόσει εἰς πρώτην ζήτησιν
 3) 0) 0 » » » μετὰ 3 μῆνας 3) 1) 4) 0) 0 » » » μετὰ 3 μῆνας
 3) 1) 2) 0) 0 » » » 6 » μέχρι 2 ἐτῶν 3) 1) 2) 0) 0 » » » ἐν ἔτος
 4) 0) 0 » » » » 2 ἔτη » 4) 0) 0 » » » 2 ἔτη καὶ ἐπέκεινα
 4) 1) 2) 0) 0 » » » » 4 » καὶ ἐπέκεινα

Διὰ πᾶσαν ὑπέρβαση τοῦ ὀρίου τῶν 100,000 δραχμῶν ἐπὶ καταθέσεων εἰς πρώτην ζήτησιν ὁ τόκος εἶνε 1) 2) 0) 0 ετησίως.

οιοι) Ὁ Ἀρμάνδος Μοσσέ παρέχει ἱστορικάς τινὰς σημειώσεις περὶ τῆς Κυριακῆς Ἀργίας ὑπομνηστικῶν τὴν ἀναφορὰν τὴν ὑποβληθεῖσαν ἐν Λονδίῳ τῇ 1851 ὑπὸ 640 ἱατρῶν, καὶ τὰ γραφέντα ὑπὸ τῶν φιλοσόφων οἷος ὁ I. I. Ρουσσὸ τῶν κοινωνιολόγων οἷος ὁ Μακίωλεϋ καὶ ὁ Λίγκολν, οἰκονομολόγων οἷος ὁ Προυδὼμ, πολιτευτῶν, οἷος ὁ Πάλμερστον, ὁ Ροβέρτος Πήλ, πάντων βεβαιούντων τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάγκην τῆς Κυριακῆς Ἀργίας καὶ τῶν οἰκονομολογικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν πλεονεκτημάτων αὐτῆς.

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΟΠΛΙΤΟΥ

«ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Παρίσιοι). — Ὁ λοχαγὸς Βίκτωρ Δουρουῆ ὑποδεικνύει πρακτικὰ τινὰ μέσα διὰ τὴν «διαμόρφωσιν τοῦ ὀπλίτου». Ἡ καθημερινὴ ἐν τῇ στρατιῶν ἐργασία, αἱ διαλέξεις, αἱ συνεργατικαὶ αἰθουσαὶ τῆς ψυχαγωγίας καὶ τῆς ἀναγνώσεως, ἡ ἐγκατάστασις τοῦ σπῆτιοῦ τοῦ ὀπλίτου καὶ τέλος ἡ ἀμεσώτερα σχέσις ἀξιωματικῶν καὶ ἐφεδρῶν ἀποτελοῦν τὰ τελεότερα μέσα διὰ τὴν πραγματικὴν ὀπλιτοποίησιν τοῦ κληρωτοῦ.

Ο ΔΙΠΛΟΥΣ ΟΜΗΡΟΣ

«ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ» (Παρίσιοι). — Ὁ καθηγητὴς ἐν τῇ Γαλλικῇ Κολλεγίῳ Μαυρίκιος Κρουαζέ περιληπτικῶς περιγράφει τὰς νέας ἐργασίας καὶ μεθόδους αἰτινες διαφλέγουν τοὺς Ἑλληνιστὰς σχετικῶς μὲ τὸ Ὀμηρικὸν ζήτημα. Κατὰ τὸν συγγραφέα τὰ νέα συγγράμματα ἰδίως τοῦ Βίκτωρος Βεράρ καὶ τοῦ Μιχαήλ Βρεῶλ ἐπὶ τῶν ἀπαρχῶν τῶν ραψωδιῶν τοῦ Ὀμήρου παρέχουν ἀναμείφρητον ἀξίαν. Δὲν δύναται τις ἕως νὰ βεβαιώσῃ ὅτι τὰ συγγράμματα ταῦτα θέτουν πραγματικῶς τὴν ἐπιστήμην ἐνώπιον τῆς ὀριστικῆς λύσεως. Τὸ πρόβλημα περιβάλλεται ἤδη δι' αὐτῶν ὑπὸ νέων τινῶν στοιχείων γνώσεως καὶ ἐκ τῆς διχογνωμίας τῆς ὑπαρχούσης δὲν δύναται τις εἰμὴ νὰ ἐξαγάγῃ ἐλαχίστας τινὰς πιθανότητας. Κατὰ τὸν Κρουαζέ, θύμα καὶ αὐτὸν τῶν παλααιογεωμανικῶν ἀσυμμετρησιῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὰ συμπεράσματα ἐκ τῆς ἀμέσου μελέτης τῶν ὀμηρικῶν ποιημάτων, τῶν παρατηρήσεων, ἃς ὑποκινοῦν καὶ τῶν τεκμηρίων, ἅτινα παρέχουν περὶ τῶν Ἀοιδῶν καὶ τοῦ ἀκροατηρίου τῶν εἶνε ὅτι ὁ θρῦλος ὁ ἀποδίδων τὴν «Ὀδύσειαν» εἰς τὸν ἴδιον ποιητὴν τῆς «Ἰλιάδος», δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐστὲρ ἡμῶν ἡ πάσις ἀξία. Ἡ «Ὀδύσεια» εἶνε μεταγενεστέρα τῆς «Ἰλιάδος», ἀλλ' εἶνε ἀμφοτέρω ἀναπόσπαστα. Ὁ κ. Κρουαζέ δὲν φωτίζει πλεόντερον ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν κ.κ. Βρεῶλ καὶ Βεράρ τὸ ζήτημα.

Η ΥΓΙΕΙΑ ΕΝ Τῷ ΟΙΚῷ

«ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ» (Παρίσιοι). — Ὁ κ. Γ. Τρελλά ἐξετάζει τὴν «γενικὴν ἐξυγιάνσιν τῶν κατοικησίων μερῶν», ἐπιζητῶν τὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἐξασκοῦσιν ταῦτα ἐπὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν κατοίκων, ἀποδεικνύει δὲ πάντας τοὺς λόγους δι' οὓς πρὸ παντὸς ἄλλου ἢ κατοικία πρέπει ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως νὰ ἐκπληρῶσιν πάντας τοὺς λόγους τῆς καθαρι-

ότητος καὶ τῆς ἀπολυμάνσεως, καθ' ὅσον δλα τὰ στοιχεῖα ἐν αὐτῇ περικλείονται, φρονεῖ δ' ὅτι εἰς τὰς κυβερνήσεις ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς δήμους ἐπιβάλλεται ἡ ἐκ παντὸς τρόπου καταπολέμησις τῶν ἀνθυγιεινῶν ὄρων ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ, τῇ κυριωτάτῃ ἐστὶν πάσης μολύνσεως.

Η ΠΕΝΙΑ ΕΝ ΜΑΡΟΚῷ

«ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Παρίσιοι). — Ὁ Ἐδμόνδος Δουττέ ἐξετάζει λεπτομερῶς τὴν ἐξαψιν τῶν μουσουλμανικῶν πνευμάτων ἐν τῇ ἐσωτερικῇ Μαρόκῳ, ἔπου ἄρχει νῦν ὁ δεῦτερος Σουλτάνος Μουλάι-Χαφῆδ, καὶ ἀποδίδει ταύτην εἰς τὴν οἰκτρὰν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς περιφερείας. Ἰδίως ὁμοίαν ἐρευνήσας τὸ ζήτημα ἀντελήφθη, ὅτι ἡ ἐσχάτη πένια ἀπολύτως ἀσυνήθης κυριαρχεῖ ἀπὸ τινος χρόνου εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Μαρόκου, ἔπου καὶ οἱ εὐπορώτεροι ὀπισθοῦν ἠναγκάσθησαν νὰ πωλήσῃν τὰ κτήνη αὐτῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον τοῦτο. Ἄλλη μάστιξ ἀνεφάνη ἀπ' ἐσχάτων. Πρωτοφανεῖς εἰς τὴν χώραν ἀρουραῖοι μῦς, κατατρώγουν τοὺς λαχανοκήπους, τὰ τελευταῖα ἐρείσματα τῶν Μαροκινῶν κατὰ τῆς πείνης. Ἡ τελευταία αὕτη καταστροφή ἀποδοξομένη ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν κατάραν τοῦ Ἀλλάχ καὶ τὸ ἀνάθεμα τοῦ Προφήτου, διὰ τὴν ἀνοχὴν πρὸς τοὺς ἐν Μαρόκῳ εὐρισκομένους ἀκόμη Εὐρωπαίους, ἐξερεθίζει ἤδη ἐπικινδύνως τὰ πνεύματα.

ΟΙ ΦΘΟΓΓΟΙ

«ΓΕΝ. ΕΠΙΘ. ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ» (Παρίσιοι). — Ὁ κ. Μ. Γκακιδλλῶ ἀνασκευάζει τὰς θεωρίας τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Καρτεσιῦ ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως, ἣν εἶχον περὶ τῶν φθόγγων, ἀντικρούει δὲ τὴν πυθαγόρειον θεωρίαν περὶ μελωδίας.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗ

«ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ» (Παρίσιοι). — Αἱ ἠνωμένα Πολιτεῖαι ἐξουσιάζονται ὑπὸ τοῦ ὑποκόμητος δ' Ἀβενὲλ ἀπὸ οἰκονομολογικῆς ἐπόψεως. Αἱ ἐπιχειρήσεις, περὶ ὧν κυρίως ἀσχολεῖται ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ ἀποτελοῦσι τὸν θρίαμβον τῆς Ἀμερικῆς καὶ εἰς αὐτὰς δύναται τις νὰ συνοψίσῃ δλην τὴν ἱστορίαν τῆς πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ χώρας ταύτης. Διότι ἡ Ἀμερικὴ δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρά μία «μεγάλῃ-μεγάλῃ ἐπιχειρήσις», γεωργικῆ, βιομηχανικῆ, χρηματιστικῆ καὶ ἐμπορικῆ, εἰς ἣν συντρέχουν ἀνυπολόγιστοι προσπάθειαι καὶ δραστηριότητες ἀσύλληπτος, καὶ ἰδίως πρωτοβουλία μέχρι τοῦδε ἀγνωστος. Ἡ Ἀμερικὴ ὀφείλει τὴν ἐξέλιξιν τῆς καὶ τὴν εὐμερίαν τῆς εἰς τοὺς διαφόρους «Βασιλεῖς» τῆς κερδοσκοπίας καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως, βασιλεῖς σιδηροδρόμων, βασιλεῖς τοῦ χάλυθος, τοῦ χαλκοῦ, τοῦ πετρελαίου, τοῦ ἐρίου, τοῦ καουτσούκ, τοῦ βάμβακος, τοῦ σίτου καὶ οἴου· δῆποτε ἄλλου ἔχοντος ὡς σημεῖον βάσεως τὸ κεφάλαιον. Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ ὁ συγγραφεὺς ἐξηγεῖ διὰ μακρῶν τὴν δημιουργίαν καὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν Συνδικάτων, ποίαν σχέσιν ἔχουν ταῦτα πρὸς τὸ Κράτος καὶ πῶς τοῦτο φέρεται πρὸς αὐτά.

Η ΕΙΡΗΝΗ

ΜΑΕΡΓ (Μόναχον). — Ὁ μέγας νορθηγὸς συγγραφεὺς Βογιόρσον-Βγιόρσον ἀφιεροῖ μακρὰν μελέτην περὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῶν φίλων αὐτῆς. Σκληρότατος φαίνεται διὰ τὸ Συνέδριον τῆς Εἰρήνης, θεωρεῖ δὲ ὅτι τ' ἀποτελέσματά του δὲν ἀποτελοῦν νόμους δυναμένους νὰ πραγματώσῃν ποτὲ τὴν εἰρήνην. Ἡ εἰρήνη κατ' αὐτὸν πρέπει νὰ κυριαρχῇ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ καὶ ἕως οἱ λεγόμενοι φίλοι τῆς εἰρήνης πολεμοῦν ἐν αὐτῇ τῇ οἰκῇ των. Ἡ γερμανικὴ Πολωνία πιέζεται ἀγρίως, εἰς τὴν Οὐγγαρίαν δὲ ὁ κόμηξ Ἀπ-

πόνυ—εἰς εἰρηνοφιλος!—πιέζει: τρία ἑκατομμύρια Σλαύων. Δι' αὐτὸ ὁ Βγιόρσον φρονεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκπλαγῶμεν ἐὰν οἱ λαοὶ σκέπτονται νὰ ἐπαναστατήσῃν καὶ ἐὰν μίαν ἡμέραν ἀπαρνούμενοι τὴν στρατιωτικὴν θητείαν, πολεμήσῃν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ δοκοῦν τὸν πόλεμον, ἀφ' οὗ οἱ εἰρηνεῖται ἐχρεωκόπησαν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῆς ἐντολῆς των. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος γράφει ὁ Βγιόρσον εἰς τὴν νορθηγικὴν ἐπιθεώρησιν «Σαμτίνδεν» ὅτι τὴν εἰρήνην θὰ ἐξησφάλιζεν μία ἔνωσις Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ ἐξ ἑτέρου ἄλλη ἔνωσις μεταξὺ τῶν μικρῶν γερμανοσκανδιναυϊκῶν χωρῶν.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΕΝΟΣ ΜΗΝΟΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1907

Ἡ ἀξία τῶν διαφόρων χροεωγράφων ἔν τε Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ ὑπέστη ἐπ' ἐσχάτων μεγάλην ὑποτίμησιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῆς ἐπιμόνου ἐκστρατείας τοῦ Ρουζβέλτ κατὰ τῶν ὑπερβασιῶν τῶν τεραστίων συνεταιρισμῶν ἐν Ἀμερικῇ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης μεγάλης ὑποτιμήσεως τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ μολύβδου. Οὕτω ἐσημειώθησαν καὶ αἱ μεγάλαι ἐκεῖ πτωχεύσεις ἰσχυροτάτων εἰς πλοῦτον οἰκῶν.

Τὰ αἷτια ταῦτα ἐπίνεγκον μεγάλην ὑποτίμησιν εἰς τὰς μετοχὰς τῶν Ἀμερικανικῶν σιδηροδρομικῶν ἐταιριῶν καὶ τὰς τοῦ χαλκοῦ, ὡς τοῦ «Ρὼς Τίντο» καὶ τοῦ μολύβδου, ἐν αἷς αἱ τοῦ Λαυρίου.

Ἡ πρό τινων μηνῶν ἐπελθοῦσα ἐν Αἰγύπτῳ σοβαρὰ χρηματιστικὴ κρίσις εὐρίσκειται νῦν εἰς ἥττον σοβαρὸν σημεῖον, ὑπάρχει δὲ ἐλπίς, μετὰ τὴν πώλησιν τῆς ἐφετεινῆς ἐσοδείας τοῦ βίμβακος, ἐξ ἧς θὰ εἰσπραχθῶσι περὶ τὰ 30 ἑκατομμύρια λιρῶν ἤτοι 750 ἑκατομμύρια φράγκων, ἡ αὐτοῦ ἀγορὰ νὰ δεῖξῃ σημεῖα οὐσιώδους βελτιώσεως.

Ἐπὶ τὴν ἐπίδρασιν τόσων δασαρέστων γεγονότων, εἰς ἃ πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ παρατεινομένη ἐν Μαρόκῳ ἐκστρατεία καὶ αἱ μεγάλαι τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας πλημμύραι, δὲν ἠδύνατό τις ν' ἀναμείνῃ φαιδρὰν τὴν ὄψιν τοῦ ἡμετέρου Χρηματιστηρίου.

Ἐν ληφθῇ μάλιστα ὑπ' ὄψει ἡ ἐπ' ἐσχάτων ἀθρόα γενομένη πώλησις ἑλληνικῶν ἀξιῶν ἐνταῦθα διὰ λογαριασμὸν πελατῶν ἐν Ἀλεξαν-

δρεία καὶ ἐν Παρισίοις, ἡ ἐπιδειχθεῖσα ἀντοχὴ τῆς ἀγορᾶς ἡμῶν δὲν εἶνε εὐκαταφρόνητος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γενικὴν κατάστασιν τοῦ τόπου, ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν, δὲν νομίζομεν, ὅτι εὐρίσκειται εἰς οἶον σημεῖον ἀρέσκονται ἀπαισιόδοξοί τινες νὰ παριστῶσιν αὐτόν.

Διπλάσιον σχεδὸν εἶνε τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν πρώτην ἐξαμηνίαν τοῦ 1906 ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τοῦ προηγουμένου ἔτους.

Ἡ ἀξία τῶν ἐξαχθέντων ἐμπορευμάτων ἀνῆλθεν εἰς δρ. 51,512,193 ἀπέναντι δρ. 30,914,423.

Ἡ αὐξήσις παρατηρήθη ἰδίως εἰς τὴν σταφίδα, τὰς ἐλαίας καὶ τοὺς οἴνους.

Ἡ προϊοῦσα ἀνάπτυξις τῆς ἐμπορικῆς ἀτιμῆρους ἡμῶν ναυτιλίας, ἥτις κατὰ τὸ 1883 εἶχεν ἀτμόπλοια χωρητικότητος μόλις 24,161 τόννων νῦν δὲ τοιαῦτα ἄνω τῶν 400,000 τόννων, εἶνε εὐοίωνον σημεῖον ὑποσχόμενον ἀγαθὰ εἰς τὸν τόπον ἐν ἀπωτέρω μέλλοντι.

Ἡ παραγωγή καὶ ἡ ἐξαγωγή τῶν διαφόρων μετάλλων, ἰδίως τοῦ σιδήρου, δεικνύει μεγάλην αὐξήσιν, ἡ δὲ εἰσαγωγή τοῦ καπνοῦ ἐντεῦθεν εἰς Αἴγυπτον ὑπερέβη τὴν ἐκ τῆς Τουρκίας.

Φρονοῦμεν δὲ ἀδιστακτικῶς, ὅτι ἡ ἔνωσις τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης μετὰ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ δικτύου θὰ σημειώσῃ νέαν περίοδον ἀρξομένης μεγάλης ἀναπτύξεως τοῦ τόπου.

Ο ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 6.000.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΠΟΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΠΟΙΕΙΑ
της 'Εταιρίας εν Μόλοις 'Αθηνών,
'Ελευσίνη, Νέφ Φαλήρω, Πάτρας,
Καλάμιας, Πύργου, Κύμης, Πάρου, και
τοις κυριωτέροις οινοφόροις κέν-
τρους της 'Ελλάδος.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ :

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ ΖΑΝΟΣ
ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΦΩΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΑΞΗΡΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Διαρκής έκθεσις ειδών φωτισμού, θερμάνσεως και κινήσεως εν ὁδῷ Σταδίου και Κολοκοτρώνη.
Πρατήρια, εν οἷς πωλοῦνται εἶδη φωτισμοῦ και θερμάνσεως, ὡς και οἰνόπνευμα μετουσιωμένον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, εὐρίσκονται ἐν 'Αθήναις μὲν παρὰ τῇ Κεντρικῇ 'Αποθήκῃ ὁδὸς 'Οφθαλμιατρείου ἀριθμὸς 2, Κυδαθηναίων ἀριθμὸς 17, Τριπόδων και Θέσπιδος, Μεγάλου 'Αλεξάνδρου, Χαλκοκονδύλη 30, διασταύρωσις Σόλωνος και 'Ιπποκράτους, Πειραιῶς 17, 'Ερμού 86, Πλατεία 'Εξαρχείων, Πατήσια, 'Αγιον Λουκᾶν. 'Εν Πειραιεὶ ὁδὸς Παρθεναγωγείου 3.

ΠΩΔΗΣΙΣ

'Η τιμὴ τοῦ μετουσιωμένου οἰνοπνεύματος ὠρίσθη εἰς λεπτά 80 κατὰ σταθμικὴν ὀκᾶν (ὀκᾶν βάρους) ἐπιβα-
ρυνομένη εἰς τὰς ἐπαρχίας (ὅπου δὲν ὑπάρχουσι ἡμέτερα ἐργοστάσια) διὰ τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς και διατυλίω-
ν τῶν. Καθίσταται δὲ ἐνταῦθα γνωστόν, ὅτι μεγάλη διαφορά ὑπάρχει μεταξύ μετρικῆς και σταθμικῆς ὀκᾶς οἰνο-
πνεύματος, λόγῳ τοῦ μικροῦ εἰδικοῦ βάρους αὐτοῦ (0,83). Οὕτως ἡ συνήθης ὀκᾶ τοῦ οἴνου δύναιται νὰ περιλάβῃ
μόνον 332 δράμια οἰνοπνεύματος.

ΧΡΗΣΙΣ ΜΕΤΟΥΣΙΩΜΕΝΟΥ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

'Η 'Εταιρία ἡμῶν παράγει τὸ μετουσιωμένον οἰνόπνευμα, ἀποβλέπουσα εἰς τρεῖς ἀνάγκας τοῦ 'Ελληνικοῦ
λαοῦ, ἴτοι τὸν **φωτισμὸν**, τὴν **θέρμανσιν** και τὴν **κίνησιν**.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΧΡΗΣΙΝ ΤΟΥ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

'Η χρῆσις τοῦ οἰνοπνεύματος εἶνε βεβαίως ἐντελὴς ἀκίνδυνος, ἄρκει νὰ λαμβάνωνται στοιχειώδεις τινὲς προ-
φυλάξεις, αἱ ὁποῖαι συνοψίζονται εἰς τὸ θεμελιώδες παράγγελμα : Μὴ πλησιάζετε εἰνόπνευμα εἰς φωτιάν.

1ον Δὲν πρέπει νὰ ἀφίνωμεν τὰ δοχεῖα τοῦ οἰνοπνεύματος ἀβούλατα, διότι και ἐξατμίζεται και ἀπορροφᾷ ὑ-
γρασίαν, ὁπότεν και κατέρχεται κατὰ βαθμὸν.

2ον Διὰ κανένα λόγον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ρίπτετε οἰνόπνευμα εἰς ἀναμμένην λάμπαν, μαγειρεῖον, καμινέτο
κτλ., διότι ἄλλως διατρέχετε τὸν κίνδυνον νὰ ἀνάψῃ τὸ οἰνόπνευμα τοῦ δοχείου, νὰ σπᾶσῃ τὸ δοχεῖον και νὰ χυθῇ
ἐπάνω σας ἀναμμένον. Τὸν αὐτὸν κίνδυνον διατρέχετε και μὲ τὸ πετρέλαιον, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι τὸ οἰνό-
πνευμα σβίνει εὐκολώτατα μὲ ν ε ρ ὀ και μάλιστα μὲ ὀλίγον. Μόλις τὸ νερώσετε παύει νὰ καίῃ.

3ον Πρέπει νὰ φροντίζετε νὰ γεμίζητε τὴν λάμπαν, καμινέτο, μαγειρεῖον κτλ. πρὶν τὰ ἀνάψητε. 'Αν δὲ πα-
ρουσιασθῇ ἀνάγκη νὰ ρίψητε και ἄλλο οἰνόπνευμα, σβύσατε πρῶτον και ἀφοῦ βεβαιωθῆτε, ὅτι ἐσβυσε, τότε ρίψατε
και ἄλλο.

4ον Μὴ ἐπιτρέπετε νὰ μεταχειρίζωνται οἰνόπνευμα διὰ προσάνημα καρβόνων, διότι πολλοὶ πολλὰκις δὲν
προσέχον και ρίπτουν τοιοῦτον σὲ μισοαναμμένα κάρβουνα, ὁπότεν διατρέχετε τὸν κίνδυνον νὰ ἀνάψῃ τὸ δοχεῖον
και νὰ γίνῃ δυστύχημα.

5ον Μὴ γεμίζετε ξεχειλιστὰ οὔτε λάμπαν, οὔτε μαγειρεῖον, οὔτε κανὲν ἐν γένει εἶδος. Τὸ οἰνόπνευμα πρᾶξι
νὰ μὲν ἓνα τοῦλάχιστον δάκτυλον κάτω τοῦ στομίου, διότι μὲ τὴν θερμότητα διαστέλλεται (φουσκώνει) και πρέ-
πει νὰ ἔχῃ τόπον, ἄλλως θὰ χυθῇ ἀπέξω και θὰ ἀνάψῃ.

6ον 'Εάν γεμίσαντες ἐν εἶδος οἰνοπνεύματος τὸ περιβρέξητε μὲ οἰνόπνευμα, κατὰ λάθος, σκοπιώτατὸ ἀμέσως
πρὶν τὸ ἀνάψετε μὲ ὄ,τι δῆποτε ὑφασμα. Τὸ οἰνόπνευμα οὔτε λερώνει, οὔτε βρωμᾷ.

7ον 'Αν κατὰ λάθος εἰς τὸ ἀνάμμα τῆς λάμπας ἐτρομπάρητε περισσοτέρας, ἀπὸ ὅ,τι πρέπει φορᾶς και βγά-
ζει ἡ λάμπα ἐπάνω ἀπὸ τὸ γυαλί μεγάλας φλόγαις, μὴ ἀνησυχίσετε. Θὰ κατεβούν μόναι τους και ἡ λάμπα σας
θὰ ἀνάψῃ κανονικά.

Τὰ εἶδη μας εἶνε τελειώτατα, ἐὰν δὲ ἀκολουθήσητε τὰς ἀνωτέρω ὁδηγίας
οὐδέποτε δύναται νὰ συμβῇ τὸ παραμικρόν.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΔΙΑ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

[*Όλοι αἱ μέχρι τέλους σελίδες ἀφιερῶνται εἰς
ὄλην διὰ τὰς οἰκογενείας, ἐπομένως ἀπο-
σπώμεναι τοῦ τεύχους δύνανται ν' ἀποτελέ-
σωσιν ἰδιαίτερον περιοδικὸν χρήσιμον ὡς
παιδαγωγία, ὡς πληροφορία και ὡς ὁδη-
γία.]*

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Εἰς τὰ τέκνα μας διδάσκομεν γεωμετρίαν, γημείαν, βοτανικὴν, ἱστορίαν. Διατί
νὰ μὴ δίδωμεν ἐκάστοτε εἰς αὐτὰ και ἐν μάθημα ἀρετῆς ;

Βεραφδὲν Δὲ Σαίλν-Πιὲρ

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ

Βάσις τοῦ καθήκοντος εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ γάλλου κ.
Γκρατρὺ τεθὲν ἀξίωμα : «*Βοήθεια ὀφειλομένη ὑπὸ
παντὸς ὄντος πρὸς πᾶν ὄν*».

'Ο ἔρισμός δηλαδὴ οὗτος εἶνε διάφορος διατύπωσις
τῆς Εὐαγγελικῆς ἀρχῆς ὡς διετύπωσε ταύτην ὁ 'Από-
στολος Παῦλος. «*Όλοι οἱ νόμοι εἰς μίαν λέξιν πρέπει
νὰ συνοψισθῶσιν : 'Αγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν*».

'Αλλ' εὐνοητότερον ἀκόμη διὰ τὰ τέκνα σας θὰ δύ-
νασθε νὰ λέγετε : «*Μὴ πράττετε ὅ,τι δὲν ἐπιθυμεῖτε
νὰ κάμωσι και εἰς ὑμᾶς*». Καὶ τ' ἀνάπαλιν.

Αὐτὴ λοιπὸν εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ καθήκοντος. 'Η ἐπι-
κουρία ἡ ὀφειλομένη ὄχι ἀπλῶς ἀπὸ ἄνθρωπον πρὸς
ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον πρὸς πᾶν ὄν ἐν τῇ
γῇ ταύτῃ.

Τοῦτο εἶνε ἡ λεπτοτάτη τοῦ καθήκοντος ἀντίληψις.
'Εν πάσῃ περιπτώσει τὸ καθήκον εἶνε ἡ μάλλον
πρέπει νὰ εἶνε ὁ κυρίαρχος ἐν τῇ γῇ. Πάντες εἰμεθα
ἴσοι ὑπὸ τὸν δοξασμένον ζυγὸν τοῦ καθήκοντος.

'Αλλ' ἀκριβῶς διὰ νὰ ἐννοηθῇ ἡ δύναμις τοῦ καθή-
κοντος πρέπει νὰ διατυποῦται διὰ τῆς ἀπλουστάτης
και τῶσον εὐνοήτου διὰ πᾶσαν ἡλικίαν φράσεως : «*Μὴ
πράττετε, ὅ,τι δὲν ἐπιθυμεῖτε νὰ κάμωσι και εἰς σᾶς*».

'Η διατύπωσις αὕτη τῆς ἀρχῆς τοῦ καθήκοντος εἶνε

τόσον ἀπλῆ, τόσον σαφῆς, τόσον πρακτικῆ. Διότι καλ-
λίτερον γνωρίζομεν νὰ διακρίνωμεν τὰ δικαιώματά μας
ἀπὸ τὰ δικαιώματα τοῦ ἄλλου. 'Ο ἐγωισμὸς μᾶς δια-
φωτίζει. ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων μας και μᾶς ἀπατᾷ ἐπὶ
τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων. 'Αφοῦ δὲ τὸ δίκαιον εἶνε
ἐν, ἄς μελετῶμεν αὐτὸ πρὸ πάντων ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν.

'Αλλὰ δὲν ἔχομεν καθήκον μόνον νὰ μὴ πράττωμεν
τὸ κακόν. Διότι τότε πρόκειται περὶ καθαρῶς ἀρνητι-
κοῦ καθήκοντος. Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀπλῆ τήρησις τῆς οὐδε-
τερότητος ταύτης, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη και τῆς ἐπικου-
ρίας πρὸς τὰ δίκαια ἐκείνων. 'Ακριβῶς δὲ διὰ τῆς ἀρ-
χῆς ταύτης ἔρχεται και ἡ θετικὴ μορφή τῆς ἐπιταγῆς
τοῦ καθήκοντος. Δηλαδὴ : «*Πράττε ὑπὲρ τῶν ἄλλων,
ὅ,τι ἐπιθυμεῖς νὰ πράττουν και δι' ἐσέ*».

* * *

Τοιαύτη λοιπὸν ἡ ἀρχὴ τοῦ καθήκοντος, ὅπερ ἀπο-
τελεῖ τὸν μέγιστον και κυριώτερον παράγοντα τῆς
οἰκογενειακῆς, τῆς κοινωνικῆς και τῆς πολιτικῆς
εὐεξίας ἐν πάσῃ χώρᾳ. Τοιαύτη δὲ εἶνε ἡ πρὸς τὸ κα-
θῆκον εὐλάβεια τῶν μεγάλων διανοιών, ὥστε ἀπαιτοῦ-
σιν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ αἰσθάνεται οὐδεμίαν τέρ-
ψιν διότι ἐξεπλήρωσε τὸ καθήκον του. Νὰ θεωρῶσι
δηλαδὴ τοῦτο ὡς ἀνάγκην, ὡς ὑποχρέωσιν. 'Ο γερμα-
νὸς φιλόσοφος Κάντ ὑπεστήριξε τὴν ἀρχὴν ταύτην,

τήν ὁποίαν καὶ ὁ μέγας Σίλλερ καθορίζει: μετὰ χάριτος εἰς τοὺς ἐξῆς ἐπιγραμματικωτάτους στίχους του :

Χαίρω δάκεις τὸ καλὸν
κάμνω εἰς τὸν πλησίον μου·
Αὐτὸ μὲ ἀνησυχεῖ . . .

Τοιαύτη ἡ βᾶσις καὶ ἡ θεωρία τοῦ καθήκοντος. Ἄς ἴδωμεν τώρα τί λέγουσιν οἱ μεγαλείτεροι καὶ διασημότεροι φιλόσοφοι καὶ παιδαγωγοὶ τῆς γῆς εἰς τὰς ὥραιος-τέρας τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν σελίδας περὶ τοῦ καθήκοντος ἐν γένει.

Λέγετε ὅ,τι εἶνε ἀληθές, πράττετε τὸ ἀγαθόν. Τὸν ἄνθρωπον πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ ἢ ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων ἐπὶ τῆς γῆς, λησιμονῶν δ' ἑαυτὸν ἐργάζεσθαι τις ὑπὲρ τῶν ἰδίων. Τὸ ἰδιαίτερον συμφέρον μᾶς ἀποπλανᾷ, Μόνον ἢ ἐλπίς τοῦ θεοῦ δὲν ἀπατᾷ.

I. I. Ρουσσώ.

Τὸ καθήκον εἶνε κανὼν ἀπολύτως ἐνδιάθετος, παραδεδεγμένος ὑπὸ τῆς λογικῆς καὶ ἀναγνωριζόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως. Εἶνε κανὼν τοῦ ἰσίου οὐδεὶς δύναται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ διότι δὲν προέρχεται ἀπὸ συμβάσεώς τινος. Ὅφείλει τις νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸ καθήκον μόνον χάριν τοῦ καθήκοντος. Ἡ ἐπιτέλεσις τοῦ καθήκοντος διὰ λόγους οἵτινες δὲν ἀποτελοῦσι καθαρῶς τὸν νόμον τοῦ καθήκοντος, δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐκτέλεσις καθήκοντος.

[Παῦλος Ζανέ].

Δὲν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν ἡμῶν εἰμὴ ἀφ' ἧς μᾶς γίνεται εὐάρεστον τὸ καθήκον. Ὅταν ἡ ψυχὴ εὐρίσκη τέρψιν ἐν τῷ καθήκοντι, τότε ἀποκαθίσταται ὄντως ἐντιμος καὶ δύναται μετὰ πίστεως ν' ἀποβλέπῃ πρὸς τὴν ἀρετὴν.

[Σ. Μάρκ-Ζιγαρόν].

Ἐπάρχει περίοδος τῆς ζωῆς καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος παύει νὰ εἶνε παιδίον, δέχεται ὁμοίως νὰ ἔχη ἀποκατασταθῆ καὶ ἀπολύτως ἀνήρ. Ἔχει ἀκόμη τὴν ἀδυναμίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Παίξει ἀκόμη ἀλλ' αἱ σκέψεις του εἶνε ἀνδρικώτεροι, αἱ ἰδέαι του διαυφέστεραι καὶ αἱ ἀρχαὶ του μᾶλλον καθωρισμένα. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς ἡλικίας ἐπιδεικνύει ὁρμὰς ἀληθῶς ἐπαναστατικὰς. Κρίνει ὡς δεισιδαιμονίαν ὅσα κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἐπίστευε. Συστήζει ἐπὶ τῆς θρησκείας του καὶ ἐπὶ τῶν καθηκόντων του. Ἀπόλεσε τὴν ἀθῶν πίστιν, τὸ εὐάγωγον πνεῦμα καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην μεθ' ἧς ἀπεδέχετο πᾶν ὅ,τι τῷ ἔλεγεν ἢ μῆτηρ του. Δὲν θέλει νὰ ὑπακούῃ καὶ δὲν ἔχει ἀκόμη τὸ δικαίωμα νὰ διατάσῃ.

Δὲν πρέπει νὰ διατιθέμεθα οὕτω ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐνισχύωμεν τὰς καλὰς μας ἐξεις, ν' ἀναζητῶμεν τὰ καθήκοντά μας καὶ νὰ ἐκπληρῶμεν ταῦτα ἄνευ μεμψιμοιρίας. Πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν, ὅπως ἀποκτήσωμεν θέλησιν ἄνευ πείσματος, θάρρος ἄνευ θρασύτητος καὶ σωφροσύνην ἄνευ σχολαστικότητος. Εὐτυχεῖς ἂν ἐγκαταλιμπάνοντες τὰ ἐλαττώματα τῆς νεότητος, δὲν κατακτηθῶμεν ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα τῆς νεότητος.

Προσπαθήσωμεν τούναντίον νὰ διατηρήσωμεν τὰς πολυτίμους ἰδιότητας τῶν πρώτων μας ἐτῶν, ἐπιπροσθέτοντες τὰς ἀρμοζούσας εἰς μᾶλλον προκεχωρημένην ἡλικίαν ἀρετάς. Ἡ ἐποχὴ αὕτη τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας ἀποφασίζει διὰ τὸ μέλλον. Ἐκεῖνος ὅστις κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίοδον τῆς ἡλικίας, ἀφίεται εἰς τὰς ὁρμὰς τοῦ χαρακτῆρός του καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐμφανιζομένων παθῶν του, θὰ καταστῇ ἀνήρ ἀτελής, ἄνευ ἐπιβολῆς ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων του. Ἀντιθέτως δ' ἐκεῖνος ὅστις σωφρόνως διήλθε τὸν χρόνον τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας του, θὰ ἐνώσῃ ἀρρενωπὴν εὐστάθειαν μετ' ἡθωσύτητα τῆς πρώτης ἡλικίας καὶ θὰ δύναται εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ δρᾷ καὶ νὰ ὀμιλῇ ὡς ἀνήρ.

[Αὐγουστίνος Φιλόν].

ΕΝ ΘΑΥΜΑΣΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

Ὅστις θέλει νὰ σπουδάσῃ τὰ Ἐμπορικὰ καὶ μὲ ἐλαχίστην θυσίαν, ἄς σπεύσῃ νὰ ἀγοράσῃ τὴν ἄρτι ἐκδοθεῖσαν «Ἐγκυκλοπαιδείαν Ἐμπορικῆς Μορφώσεως» τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Πειραιῶς κ. Κ. Παναγιωτοπούλου. Εἶνε αὐτοδίδακτος καὶ μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς. Περιέχει δὲ ὅ,τι χρειάζεται δι' ἕνα καλὸν Λογιστὴν καὶ Διευθυντὴν Ἐμπορικοῦ Γραφείου (Ἐμποριολογίαν, Λογιστικὴν, Ἐμπορικὴν Ἀριθμητικὴν, Πρακτικὰς, ἀσκήσεις, Ἐμπορικὴν ἀλληλογραφίαν.)

Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὀφείλεται ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τῶν ἐμπορικῶν μαθημάτων τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Πειραιῶς, ἧτις ἐφέτος ἐδιπλασίασε τοὺς μαθητὰς αὐτῆς. Εἶνε ὁλόκληρος τόμος ἐκ 500 σελίδων καὶ πᾶνεται ἐπὶ συστάσει ὑπὸ τοῦ Συγγραφέως ἀντὶ Δρ. 10.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Υπάρχουν πολλοὶ συλλέκται πληροφοριῶν ποιητικῶν. Δι' αὐτοὺς σημειοῦμεν πόσα ἔργα νέα ἐπαίχθησαν ἐφέτος εἰς τὰ θέατρα τῆς πρωτευούσης κατὰ τὴν λήξαντα θερινὴν περίοδον.

Ἴδου αὐτὰ κατὰ σειράν τοῦ χρόνου τῆς διδασκαλίας των, Ἑλληνικὰ ἔργα πρώτην φορὰν παιχθέντα εἶνε τὰ ἐξῆς:

- 1) Π. Δημητρακοπούλου: «Τὰ ἀπρόοπτα τοῦ Τροχιοδρομίου». 2) Α. Νέη: «Ἡ Χίμαιρα». 3) Σ. Ποταμιάνου: «Ὁ Κολοκοτρώνης». 4) Τσοκοπούλου-Ἀννίνου: «Τὰ Παναθηναία». 5) Γεμενάκη: «Ξημερώνει». 6) Α. Κυριακοῦ: «Ἡ Κασσιανή». 7) Τ. Μοραϊτίνης: «Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἡμέρας». 8) Κ. Λαδοπούλου: «Χαμένη εὐτυχία». 9) Σ. Μελά: «Ὁ Γυῖός τοῦ Ἰσκιου». 10) Π. Νιφβάνα: «Ὁ ἀρχιτέκτων Μάρθας». 11) Α. Τανάγρα: α) «οἱ Δούκες τῆς Κρήτης» β) «Τὰ ἐγγόνια τοῦ Δὸν Ζουάν». 12) Γ. Τσοκοπούλου: «Ἡ Βασίλισσα Σαββᾶ». 13) Γ. Βόκου: «Ὁ Ναυσταδὴν Χόντζας». 14) Κ. Παροῦ: «Ἡ νέα γυναῖκα». 15) Γ. Βόκου: «Ἡ κυρὰ Βασιλική».

Ἐνα ἔργον πρώτην φορὰν παιχθέντα

- 1) «Οἱ Φαρμασοῦνοι», 2) «Ἡ Ζήλεια», 4) «Ζοζέττα», 4) «Οἱ σύζυγοι τῆς Γιλβέρτης», 5) «Μικέττα», 6) «Ὁ ἄφαντος», 7) «Ὁ κύριος παρὰ 51», 8) «Ὁ κλέπτης», 9) «Ἡ Ἑβραία», 10) «Ἡ Μάγισσα», 11) «Ἡ ἐξωφρενικὴ οἰκογένεια», 12) «Ἡ κυρία τοῦ Μαξίμ», 13) «Τὸ κόλπο», 14) «Τὸ γαστούκι», 15) «Ἡ ἐξαδέλφη μου», 16) «Ὁ ἀστεινός», 17) «Τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια», 18) «Ἡ λοξοδρομία», 19) «Κλάρα-Σολεῖλ».

Ἐπιγαλήψεις Ἑλληνικῶν ἔργων ἔγιναν:

- 1) Δ. Κορομηλά: «Ὁ Ἀγαπητικὸς τῆς Βοσκοπούλας», ἢ «Ἡ Τύχη τῆς Μαρούλας». 2) Δ. Βερναρδάκη: «Φαῖστα». 3) Ν. Λάσκαρη: «Μαλλιά ζουβάρια», «Ἐνοικιάζεται», «Τὸ κοκκαλάκι τῆς νυχτερίδας». 4) Τ. Μοραϊτίνης: «Ὁ Μαραθῶνος δρόμος». 5) Σ. Περεσιάνου: «Ἐσμή», «Γκόλφω», «Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου». 6) Δ. Κόκκου: «Ὁ καπετὰν Γιακουμῆς», «Ἄγρα γέρω-Νικόλα», «ὁ μάγιστρα-Λινάρδος», 7 Μ): Ζώρα: «Οἱ ἐπαρχιώται». 8) Δημητρακοπούλου-Κυριακοῦ: «Ἡ ἔξωσις τοῦ Ὀθωνος».

ΙΑΤΡΙΚΑ ΔΕΛΤΙΑ

[Ἐνα σῶμα ἐν τῷ ὀφθαλμῷ]

Ὅταν αἰσθανθῆτε ξένον τι σῶμα εἰς τὸν ὀφθαλμὸν (καρβουνάκι, τρίχα ἢ ἄλλο τι) κρατήσατε διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ δείκτου ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸ ἄνω βλέφαρον, τὸ τραβᾶτε ὀλίγον πρὸς τὰ ἔξω καὶ τὸ χαμηλώνετε ἐπὶ ἡμῖς λεπτὸν χωρὶς ὁμοῦ νὰ δακρύσῃ. Ὅταν ἀφήσητε τὸ ἄνω βλέφαρον νὰ ἀπανεῖθῃ εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν, κύμα δακρύων θὰ ἐξέλθῃ καὶ ἀσφαλῶς θὰ συμπαρασύρῃ τὸ κάρφος.

[Κατὰ τῆς ὀδονταλγίας]

Ὁ πονόδοντος—τὸ μεγαλείτερον βάσανον τοῦ ἀνθρώπου—περνᾷ μετ' ἑξῆς ἀπλοῦστατον φάρμακον: Εἰς ἕν κοχλιάριον στίβετε ὀλίγον λεμόνι ἐντὸς δὲ αὐτοῦ οἴπτετε ἄλας τριμμένον. Ἐμβαπτίζετε κατὰ εἰς τὸ μῆγμα αὐτὸ τεμάχιον βάμβακος καὶ μετὰ αὐτὸ βουλώετε τὸν ὀδόντα ὅστις πονεῖ. Ἐντὸς λεπτοῦ οἱ πόνοι ἐξαλείφονται.

[Διὰ τὴν χροιάν τῆς μορφῆς]

Θέλετε καλαί μου ἀναγνώστριαι νὰ ἔχετε ὄρατον χρῶμα, λεῖαν ἐπιδερμίδα καὶ γνοῶδεις παρεῖας; Ἀκούσατε τὴν συνταγὴν μου, εἶνε καθαρὰ καὶ ἀπλή: Ρίψτετε δύο κοχλιάρια τῆς σουπᾶς ἀπὸ ἄλας ἐντὸς δοχείου μετὰ γάλα. Τὰ ἀνακατεῦτε καὶ ἀλείφετε καθημερινῶς τὸ πρόσωπον, ἀφίνουσαι αὐτὸ νὰ στεγνώσῃ. Θὰ ἴδῃτε τὴν μεταβολὴν ἀμέσως. Καὶ σπιθοῦρα καὶ ἔξανθήματα ἂν ἔχετε θὰ ἐξαλειφθοῦν.

Ἰ. Αἰρείδης

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

[Ὁ ξηρὸς σπόγγος]

Διὰ νὰ μαλακώσωμεν ξηρανθέντα σπόγγον βράζομεν ὀλίγον βρόζινον ὕδωρ, οἴπτεομεν ὀλίγην σόδα καὶ κόνιν σαπουνῶν καὶ βυθίζομεν ἐπὶ ὀλίγην ὥραν τὸν σπόγγον. Γίνεται ἀληθινὸν ζουκοῦλι.

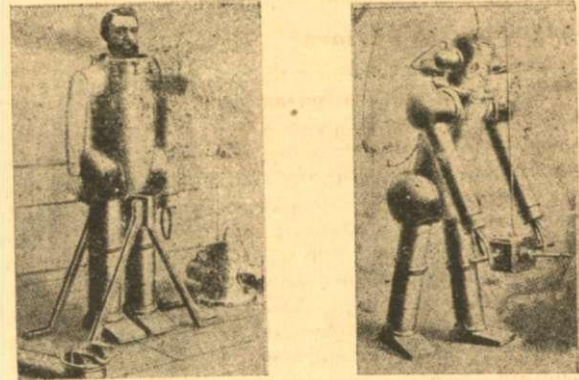
[Ἡ διατήρησις τῶν ὀστέων]

Πάντα τὰ ἐξ ὕδατος ἀντικείμενα καὶ τὰ ἀγγεῖα ἐκ πορσελάνης—ἐκτὸς τῶν βαμμένων δι' ἀσταθοῦς βαφῆς—διὰ νὰ διατηροῦνται ἐπ' ἀπειρον καὶ νὰ μὴ ὑπόκεινται εἰς καμμίαν ἐπίδρασιν, πρέπει νὰ βυθίζονται ἐντὸς γλυκεροῦ ὕδατος, νὰ βράσῃ κατόπιν τὸ ὕδωρ αὐτὸ, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ψυγῇ μικρὸν κατὰ μικρὸν. Πρέπει νὰ παρῆλθουν τοῦλάχιστον δύο δεκά ὥραι ἕως ὅτου ψυγοῦν ἐντελῶς.

Ο ΤΕΧΝΙΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ

ΤΟ ΙΧΘΥΑΝΔΡΟΝ

Τὸ σκάρφονδρον χρονοκοπεῖ. Ὁ μηχανικὸς κ. Πλωδὺ ἐφευρε νέαν κατασκευτικὴν στολὴν ἐκ χάλυβος μετὰ κλειδιῶσις ἢν ὀνόμασεν «ἰχθυάνδρον». Δι' αὐτοῦ κατηλθεν εἰς τὸ μυθώδες βάθος τῶν 210 μέτρων καὶ ἐφοτογράφησε ὑπερβόρεια τοπεῖα καὶ θαλάσσια τέρατα.

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

- Ὁ σύζυγος εἶνε αὐθέντης: ὁ ἔραστης σκλάβος πρὶν γίνῃ τύραννος. (Λατινός)
- Ἡ φιλοδοξία ὁδηγεῖ πολλὰκις εἰς τὴν παραφροσύνην. (Λασσάρ)
- Ὁ ἔρως εἶνε τὴν σήμερον ἢ μόνη φιλοδοξία τῶν γυναικῶν. (Κα δ' Ἀγκοῦ)
- Αἱ σωματικαὶ πληγαὶ θεραπεύονται, αἱ ψυχικαὶ ὁμοῦ οὐδέποτε. (Σιβερῶ)
- Αἱ κυβερνήσεις εἶνε ἡ ψυχὴ τῶν λαῶν. (Ε. Γιορδάνος)
- Ὁ ἔρως εἶνε ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς. (Α. Κάρο)
- Ἡ φιλοδοξία στρεβλώνει τὴν καρδίαν. (Κ. Στάιελ)
- Ἡ φιλοδοξία ἐκλείπει μόνον μετὰ τὸν φιλόδοξον. (Δις Λανδερῶ)
- Ἡ νεότης δὲν ὑπέφερεν ἀρζούντως ὥστε νὰ δύναται νὰ παρηγορήσῃ. (Λεγκουβέ)
- Τὸ πνεῦμα δὲν γηράσκει ἐφ' ὅσον ἡ καρδία εἶνε νέα. (Ζακώβ)
- Οἱ κακοὶ δὲν εἶνε ἄλλο ἢ δυστυχεῖς τοὺς ὁποίους κανεὶς δὲν ἠγάπησε. (Β. Λεβουζ)

Η ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΚΥΡΑΣ

ΓΛΥΚΥΣΜΑΤΑ

[Ραβανί]

Γαργαλιστικόν τὸ ραβανί. Τρελλαίνει γέροντας καὶ παιδιά καὶ εἶνε τὸ εὐκολώτερον ἀπ' ὅλα. Ἡμίσεια ὀκτὼ ζαχαρώσεως ψιλοκομμένης, ἡμίσεια ὀκτὼ καλοῦ βουτύρου, ἡμίσεια ὀκτὼ κόλλας ἢ ριζαλεύρου (κατὰ βούλησιν) καὶ δεκαπέντε αὐγά. Αὐτὰ εἶνε τὰ ὑλικά. Ἴδου καὶ τὸ μυστικόν. Δουλεύετε καλὰ τὸ βούτυρον, ρίπτετε ὀλίγην-ὀλίγην τὴν ζάχαριν, κατόπιν τὸ ριζαλεύρον καὶ ἔπειτα τοὺς χροκοὺς τῶν αὐγῶν. Τὰ ἀσπράδια τὰ κτυπάτε χωριστὰ καὶ κατόπιν τὰ ρίπτετε ὅλα νὰ ἐνωθοῦν, καὶ τότε χύνετε ὀλίγας σταγόνας ροδοστάμου. Τὸν νταβάν ἀλοΐφετε, τὸν στρώνετε μὲ λεπτὸν χαρτί, χύνετε τὸ μίγμα καὶ εἰς τὸν φούρνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ πάρετε θαυμάσιον τὸ γλύκισμα.

[Ζαχαρόπηκτα κάστανα]

Πόσας φορές δὲν ζηλεύομεν εἰς τὰ ζαχαροπλαστεία τὰ Magrins glaces, αὐτὰ τὰ ζαχαρόπηκτα κάστανα τ' ἀσημοκερασμένα. Θ' ἀποκαλίψω ὁμῶς ἐγὼ τὴν σκευασίαν τῶν ὀρεκτικῶν αὐτῶν γλυκισμάτων. Λαμβάνετε καλὰ κάστανα βγάζετε τὴν φλούδαν τὴν ἐξωτερικὴν, καὶ τὰ βράζετε ἐπ' ὀλίγον ἕως ὅτου ἔβγῃ τὸ ἐσωτερικόν χροῦδι. Μὲ προσοχὴν κατόπιν τὰ ρίπτετε εἰς μίαν κατασάβλαν, ὅπου ἐρρῶψατε τὸ ξυρὸν ζουμι τοῦ λεμονιοῦ, νὰ βράσουν εἰς χλιαρὸν νερόν. Κατόπιν τὰ περνάτε εἰς τὸ κρύον καὶ πάλιν τὰ βάζετε νὰ πάρουν ὀλίγας βράσεις μέσα ὁμῶς βρασμένης ζαχαρώσεως. Ἐπειτα τὰ στραγγίζετε καὶ βάζετε πάλιν τὴν ζάχαριν εἰς τὴν φωτιάν καὶ δίδετε ἀκόμη μίαν βράσιν εἰς τὰ κάστανα. Ἀρχίζει ὑστερον τὸ πάγωμα. Καθ' ὃν χρόνον ἀφήνετε τὰ κάστανα νὰ κρυώσουν βάζετε ζάχαριν νὰ βράσῃ καὶ μετ' ὀλίγον βουτὰτε μίαν τρυπητὴν κουτάλαν εἰς τὴν ζάχαριν αὐτὴν, τὴν φυσάτε καὶ ἂν ἡ ζάχαρις βγαίῃ ἀπὸ τὰς μικρὰς τρύπας ὡσὰν μικρὰ μπιτολίτσια τότε ἡ ζάχαρις εἶνε καλὴ καὶ ρίπτετε μέσα τὰ κάστανα, ὅταν δὲ ἴδῃτε ὅτι ἀσπρίζει ἡ ζάχαρις τότε τὰ κατεβάζετε, τὰ βγάζετε μὲ προσοχὴν—μὲ τὴν τρυπητὴν κουτάλαν—καὶ τὰ βάζετε νὰ στεγνώσουν εἰς ψυχρὸν μέρος. Ἡ ἐποχὴ καὶ ἡ ἀφθονία τῶν καστάνων καθιστᾷ πρόσφορον τὸ γλύκισμα αὐτό.

[Πάστα φρόλλα]

Θὰ εἰπῶ ὁμῶς καὶ τρίτον γλύκισμα τοῦ τραπέζιον αὐτό, τὴν ὡραιωτάτην Πάστα φρόλλα ἢ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ ἰδεῶδες τῶν μικρῶν διὰ τὰς ἐορτάς των. Κοσκινίζομεν ἐντός μιάς λεκάνης 150 δράμια ψιλοκομμένην ζάχαριν 6 αὐγά

καὶ ἡμίσειαν ὀκτὼν καλὸν βούτυρον. Χύνομεν κατόπιν ὀλίγον λεμόνι καὶ τὰ κἀνομεν μίαν ζύμην τὴν ὁποίαν δουλεύομεν καλὰ. Στρώνομεν τὰ ταψί μὲ βούτυρον, καὶ ἐπ' αὐτοῦ χύνομεν μέγα μέρος τῆς ζύμης ἐπάνω δὲ εἰς τὸ στρώμα αὐτὸ στρώνομεν μαρμελέτα ἢ ἀπὸ βύσσινον, ἢ ἀπὸ βερύκοκον, καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ καλύπτομεν μὲ λωρίδας ἀπὸ τὴν ἐπίλοιπον ζύμην εἰς διάφορα σχήματα. Ὅταν τὸ γλύκισμα ἐπανέλθῃ ἀπὸ τὸν φούρνον δὲν μένει οὔτε λεπτὸν διότι ἐν ροτῇ ὀφθαλμοῦ ὄλοι τὸ τρώγον.

ΦΑΓΗΤΑ

(Δαγῶς γεμιστὸς)

Εἶνε τὸ μόνον θαυμάσιον φαγητὸν, τὸ ὁποῖον δὲν ἐσοφίσθη οὔτε ὁ Λούκουλος, οὔτε οἱ πολυθρύλητοι μάγειροί του. Καὶ ὁμῶς εἶνε τὸσον ἀπλοῦν ὅσον καὶ ὡραῖον. Πέρομεν ψαχνὸν χοιρινὸν καὶ τὰ σηκότια τοῦ λαγοῦ καὶ τὰ κόπτομεν ψιλά-ψιλά. Βάζομεν πιπέρι, ἀλάτι, μαϊδανὸν καὶ ὀλίγα κρομμυδάκια. Ἀφοῦ τὰ καθουρδίσωμεν ὀλίγον, κόπτομεν τὰ πόδια τοῦ λαγοῦ καὶ τὸν παραγεμίζομεν. Ρίπτομεν μετὰ ταῦτα τὸ στήθος, τὸ δένομεν μὲ φέτας ἀπὸ λαρδί καὶ τὸν περνοῦμεν εἰς τὴν σούβλαν, ἀφοῦ τὸν ἀλείψωμεν μὲ βούτυρον. Ἄν θέλωμεν πάλιν τὸν κἀνομεν καὶ κοκκινιστὸν εἰς τὴν κατασάβλαν.

(Συναγρίδα μὲ κρύαν σάλτσαν)

Πέρομεν μίαν καλὴν συναγρίδα, τὴν βάζομεν νὰ βράσῃ τὴν ἀφήνομεν νὰ κρυώσῃ εἰς τὸν ζυμὸν τῆς καὶ κατόπιν βγάζομεν τὸ ψάρι νὰ στραγγίσῃ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, τὸ σπογγίζομεν καλὰ μὲ τεμάχιον ὑφάσματος καὶ τὸ βάζομεν εἰς τὴν πιπέταν διὰ νὰ τὸ γαρνίρωμεν κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Πέρομεν σαρδέλλαις εἰς τεμάχια, κάταριν, ἀγγουράκια ψιλοκομμένα, ψιλοκομμένην ἐπίσης πικρὴν τοῦ ψαριοῦ καὶ γαρνίρωμεν τὴν συναγρίδα. Γύρω τῆς εἰς τὴν πιπέταν βάζομεν αὐγά κομμένα εἰς τὰ τέσσαρα κατὰ μήκος, φέτες κοκκινουόλια, καρδιές ἀπὸ μαρούλια. Καρφώνομεν κατόπιν εἰς μικρὰν σούβλαν, τρεῖς γαρίδες καὶ μίαν τρούφαν καὶ σερβίζομεν μαζῇ μίαν σάλτσαν κρύαν ὡς ἑξῆς παρασκευασμένην.

Κοκκινίζομεν φιλέττα ἀπὸ σαρδέλλαις, τὰ βράζομεν, τὰ βάζομεν εἰς ἕν πιάτον, ρίπτομεν μίαν κουταλιάν μουστάρδαν ἀγγλικὴν, ἀρκετὴν μαγιονέζαν, ὀλίγα ἀγγουράκια, κάπαριν καὶ ἀφοῦ τὰ ἀνακατέψωμεν τὰ σερβίζομεν εἰς τὸ χωριστὸν δοχεῖον.

ται ἡ κόμη. Ὅπισθεν δὲ γῦρος καλύπτων σχεδὸν τὸν τράχηλον. Προτιμῶνται διὰ τοὺς πῆλους τὸ βελούδον, τὸ ἀτλάζι καὶ τὸ μουάρ χρώματος ἀναλόγου. Διὰ πῆλους περιπάτου συνειθίζονται μεγάλοι φιόγκοι καὶ λουλούδια πολὺ μεγάλα.

ΕΠΙΣΗΜΟΤΕΡΑΙ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΙ

Ἡ κατωτέρω εἰκὼν παριστᾷ ἐνδυμασίαν γυμνασίου. Εἶνε ἀπὸ βελούδον μαῦρον καὶ φιλὲ κεντημένον ἀπὸ πούλιες καὶ μεγάλας χονδράς μαύρας χάνδρας. Μία μπάντα ἀπὸ βελούδον καταπίπτουσα ἀπὸ τὸ περικόρμιον. Μοτίφ ἀπὸ χάνδρας ἐπὶ τῶν ὤμων ἐμπροσθεν τοῦ περικορμίου. Μανίκια ἀπὸ δαντέλλαν μουσελίαν μεταξωτὴν καθὼς καὶ τὸ περιστέρων ἐπίσης (ὁ νομίτης ὅπως τὸν λέγουσιν αἱ μοδίστραι). Ἄντι βελούδου ἡ ὡραία αὐτὴ ἐνδυμασία δύναται νὰ γίνῃ καὶ ἀπὸ ἄλλο οἰκονομικώτερον ἢ ἀπλούστερον ὕφασμα.

Κατὰ τοὺς πρώτους χειμερινοὺς μῆνας ἐδόθη τὸ σύνθημα τοῦ συρμού διὰ τὰς κυρίας.

Ἐφέτος θὰ φορεθοῦν πολὺ αἱ ρεδιγζόττες καὶ αἱ ποδιήρες καὶ αἱ μέγρι τοῦ γόνατος.

Ἐν σχῆμα ρεδιγζόττας τοιαύτης δημοσιεύομεν. Εἶνε ἀπὸ ὕφασμα μὲ ῥαβδώσεις καὶ τὰ ρεβέρ ἀπὸ βελούδον σκοτεινότερον χρώματος.

Ὁ πῆλος πρέπει νὰ εἶνε ἀπὸ βελούδον τοῦ αὐτοῦ χρώματος μὲ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ μὲ μεγάλα τριαντάφυλλα.

Τὰ ὑφάσματα μὲ ῥαβδώσεις (rayé) εἶνε πολὺ τῆς μόδας ἐφέτος. Ὡς χρωματισμοὶ δὲ προτιμῶνται οἱ πράσινοι (vert bouteille) καρὲ καὶ φαιοὶ μὲ μαύρας γραμμιάς. Μαῦρα δὲ σερήνια ράιττονται πέριξ τῆς ρεδιγζόττας καὶ τοῦ ποδογύρου.

Τὰ ἐπανωφόρια ὀρίσθησαν πολὺ εὐρύχωρα μὲ μανίκια ἱερωτικά. Ὡς ὑφάσματα προτιμῶνται τὰ ζωηροῦ χρωματισμοῦ.

Τὰ καπέλλα μεγάλα ἐφέτος ὅπως καὶ κατὰ τὸ λῆξαν θέρος. Ὁ ἐμπροσθεν γῦρος πάντοτε μικρότερος ἀφίνων νὰ φαίνε-

“CORSETS - ÉLÉGANTS,,

Τὸ τελειότερον ἐν ὁλοκλήρῳ τῇ Ἀνατολῇ κατὰστάση σθηθοδέσμων ἐπὶ μέτρον ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ: Μ. ΒΕΡΥΚΟΚΚΑΚΗ

34, ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ, ΑΘΗΝΑΙ

Εἰδικὴ ὑπηρεσία διὰ τὰς Ἑπαρχίας.—Κατάλογος ἀποστέλλεται εἰς πᾶσαν αἴτησιν.

Ν. Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΣ
 Ὀδὸς Ἐρμού 46
 Ἀνώδυνος ἐξαγωγή ὀδόντων. — Ἐμφράξεις αὐτῶν διὰ χρυσοῦ, πλατίνης, ἀμαλγάματος κ.τλ. — Καθαρισμὸς ὀδόντων διὰ τῆς ἠλεκτρομηχανῆς. — Τεχνητοὶ ὀδόντες ἀπαραμίλλου φυσικότητος. — Τεχνητὰ κορώναι ἐκ χρυσοῦ, ὡς καὶ βιδωτοὶ ὀδόντες στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν φυσικῶν ριζῶν.
 9—12 π.μ. καὶ 2—6 μ.μ.

ΘΑΝΟΣ Α. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
 Ἴατρος
 εἰδικῶς ἐπὶ τετραετίαν ἐν Παρισίοις σπουδάσας
 Νοσήματα Μεταδοτικὰ, Δερματικὰ καὶ τοῦ τριχωτοῦ τῆς κεφαλῆς.
 Τελειοτάτη Κλινικὴ ὁδὸς Βουλῆς ἀρ. 4
 10—12 π. μ. καὶ 4—6 μ. μ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ Χρηματιστικὴ τῶν Ἀθηνῶν Ἀγορὰ ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς χρηματιστικῆς ἀγορᾶς τῶν Παρισίων διατελεῖ ἐν ἀνωμάλῳ καταστάσει. ἤτις συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐπιφέρῃ μεγάλην σχετικῶς ἔκπτωσιν τῆς τιμῆς ἐφ' ὅλων σχεδὸν τῶν ἀξιών. Οὕτω αἱ μετοχαὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, αἵτινες ἤνοιξαν εἰς τὰς 3.747 ἀνῆλθον εἰς τὰς 3.785 ἀλλ' ἔκλεισαν τὴν 16 Ὀκτωβρίου εἰς τὰς 3.762,50.

Αἱ μετοχαὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἤνοιξαν εἰς τὰς 122,50, ἀνῆλθον εἰς τὰς 124,75 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 118,25.

Αἱ μετοχαὶ τῆς Τραπεζῆς Ἀνατολῆς ἤνοιξαν εἰς τὰς 136,50 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 128.

Αἱ μετοχαὶ τῆς Κρητικῆς Τραπεζῆς ἤνοιξαν εἰς τὰς 134, ἀνῆλθον εἰς τὰς 145,50 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 141.

Αἱ μετοχαὶ τῆς Λαϊκῆς Τραπεζῆς ἤνοιξαν καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 98.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς μετοχὰς τῶν Ἑταιριῶν παρατηροῦμεν τ' ἀκόλουθα.

Αἱ μετοχαὶ Λαυρίου ἤνοιξαν εἰς τὰς 89,50 ἀνῆλθον εἰς τὰς 96,25, ἔκλεισαν εἰς τὰς 74,50.

Σιδηρόδρομος Πελοποννήσου ἤνοιξαν εἰς τὰς 92,75 ἀνῆλθον εἰς τὰς 93 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 88,50.

Ὁ σιδηρόδρομος Θεσσαλίας ἤνοιξαν εἰς τὰς 135 ἀνῆλθον εἰς τὰς 139,50 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 127.

Αἱ μετοχαὶ τῆς Ἑταιρίας τῶν Δημοσίων Ἔργων ἤνοιξαν εἰς τὰς 63,75, ἀνῆλθον εἰς τὰς 66,50 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 62,75.

Αἱ μετοχαὶ τῆς Ἑταιρίας τοῦ Πυριτιδοποιείου ἤνοιξαν εἰς τὰς 82,50, ἀνῆλθον εἰς τὰς 84,50 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 83.

Ἡ Ἑταιρία Ὑπεργείων Προσόδων ἤνοιξαν εἰς τὰς 338, ἀνῆλθον εἰς τὰς 339 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 329.

Ἡ Ἡλεκτρικὴ ἤνοιξαν εἰς τὰς 93,50, ἀνῆλθον εἰς τὰς 94,50 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 92,25.

Ἡ Ἑταιρία Ἑλληνικῶν Μεταλλείων ἤνοιξαν εἰς τὰς 73,50 ἀνῆλθον εἰς τὰς 74 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 69.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς Ἑταιρικὰς μετοχὰς τῆς Πανελληνίου Ἀεροπλοΐας καὶ τοῦ Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν Πειραιῶς, ἡ τιμὴ αὐτῶν οὐδεμίαν ὑπέστη μεταβολὴν οὐδὲ διακύμανσιν.

Ἐπισκοποῦντες τὰς διακυμάνσεις τῆς τιμῆς τῶν Λογισφάρων ὁμολογῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ μὲν τῶν 3 ο) ἤνοιξαν εἰς τὰς 456,50 ἀνῆλθον εἰς τὰς 461 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 456,50, αἱ δὲ τῶν 2 1) 2 ο) τοῦ Κτηματικοῦ δανείου ἤνοιξαν εἰς τὰς 100,25 ἀνῆλθον εἰς τὰς 100,75 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 99,50.

Τὸ συνάλλαγμα, ἐπὶ Παρισίων ὄψεως ἤνοιξαν εἰς τὰς 108 3) 4 κατῆλθε εἰς τὰς 108 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 108 3) 8, τὸ δὲ εἰκοσάγραμμον ἤνοιξε εἰς τὰς 21,65 1) 2 κατῆλθεν εἰς τὰς 21,60 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 21,65. Ὅσον ἐλαχίστας ἀνῆλθον εἰς τὰς 21,65.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς μετοχὰς τῶν Ἑταιριῶν παρατηροῦμεν τ' ἀκόλουθα.

Αἱ μετοχαὶ Λαυρίου ἤνοιξαν εἰς τὰς 89,50 ἀνῆλθον εἰς τὰς 96,25, ἔκλεισαν εἰς τὰς 74,50.

Σιδηρόδρομος Πελοποννήσου ἤνοιξαν εἰς τὰς 92,75 ἀνῆλθον εἰς τὰς 93 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 88,50.

Ὁ σιδηρόδρομος Θεσσαλίας ἤνοιξαν εἰς τὰς 135 ἀνῆλθον εἰς τὰς 139,50 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 127.

Αἱ μετοχαὶ τῆς Ἑταιρίας τῶν Δημοσίων Ἔργων ἤνοιξαν εἰς τὰς 63,75, ἀνῆλθον εἰς τὰς 66,50 καὶ ἔκλεισαν εἰς τὰς 62,75.

Ι. ΦΩΤΙΟΥ

“ΑΝΑΤΟΛΗ”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ—Ὁδὸς Σταδίου ἀριθ. 33

Διὰ τῆς καταβολῆς 6 δραχμῶν κατὰ μῆνα, ἐξασφαλίζει τις ὡς **ΠΡΟΙΚΑ** διὰ τὰ τέκνα του **2,000**. Ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ πατρὸς, πᾶσι καταβολή, καὶ κατὰ τὴν λήξιν τοῦ συμβολαίου τὸ ἀσφαλιζόμενον παιδίον λαμβάνει δόλοκληρον τὴν προΐκα. Ἐπίσης ἐνεργοῦνται ἀσφάλεια ζωῆς, Ταμειτηρίον καὶ Μικταί. — Ἐδκόλια εἰς τὰς καταβολάς. — Δίδονται δάνεια εἰς τοὺς ἠσφαλισμένους.

ΚΑΤΑΒΟΛΑΙ ΕΛΑΧΙΣΤΟΙ

Ἐπὶ 3—6 δραχμ. μηνιαίως
ΕΥΚΟΛΙΑΙ εἰς τὰς καταβολάς.
ΔΑΝΕΙΑ εἰς τοὺς μετόχους.
ΕΞΑΓΟΡΑΙ τῶν συμβολαίων.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ

εἰς τὰς κυριώτερας πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας.
Διὰ πλείονας πληροφορίας ἀπευθυντέον εἰς τὴν ἔδραν τῆς Ἑταιρίας.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

- Α. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ, πρῶτην Νομ. Σύμβουλος τοῦ Κράτους
 - Γ. ΑΒΕΡΩΦ, πρῶτην βουλευτὴς.
 - Ι. ΚΑΛΑΜΑΡΗΣ, βουλευτὴς.
 - ΑΓ. ΣΧΛΗΜΑΝ, βουλευτὴς.
 - Ν. ΚΟΝΤΟΣ, κτηματίας.
 - Π. ΣΑΡΟΓΛΟΣ, εἰσοδηματίας.
 - Α. ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΜΠΑΣΙΑΣ.
- Γενικὸς Διευθυντὴς
ΑΘ. Η. ΦΙΛΩΝ

- ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ—**ΖΩΗΣ**
- ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ **ΘΑΝΑΤΟΥ**
- ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ—**ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ**
- ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ—**ΜΙΚΤΑΙ**
- ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ **ΠΡΟΙΚΟΔΟΤΗΣΕΩΣ**

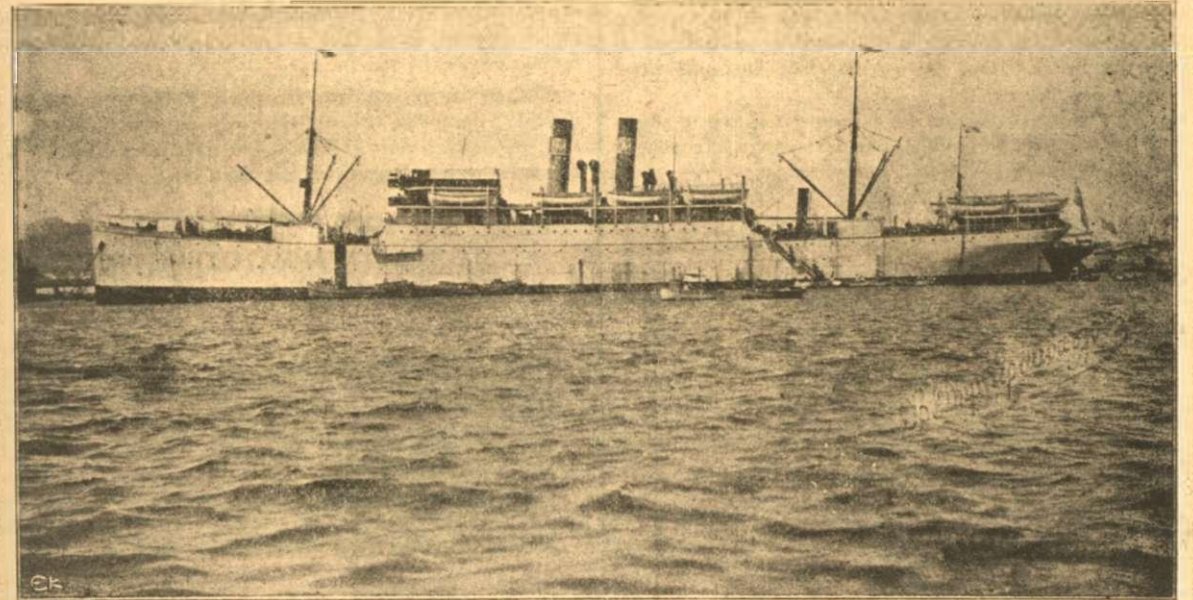
Η ΑΝΑΤΟΛΗ σὰς παρέχει :

ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΟΔΟΤΗΣΕΩΣ
τὸν ἀκοπώτερον,
προνοητικώτερον, καὶ
εἰργαστικώτατον τρόπον
διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃτε τὰ τέκνα σας.

Πραγματοποιουμένη ἀσφάλεια
μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1907 δραχμ.
3,300,000

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΕΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

Τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον “ΜΩΡΑ-Ι-ΤΗΣ”,

Τὸ Ἑλληνικὸν νεότευκτον ὑπερωκεάνειον “ΜΩΡΑ-Ι-ΤΗΣ”, τόννων 12,000, μὲ διπλοῦς ἑλικας, διπλᾶς μηχανάς, ταχύτητος 15 μιλίων, συγκεντροῦν ἅπαντα τὰ ὑπὸ τῶν ἐσχάτως ψηφισθέντων ἀμερικανικῶν κανονισμῶν προαπαιτούμενα προσόντα,

ΕΚΤΕΛΕΙ ΠΛΟΑΣ

ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΜΕΣΩ ΚΑΛΑΜΩΝ—ΠΑΤΡΩΝ

ΚΑΤ' ΕΥΘΕΙΑΝ ΕΙΣ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ

ΔΙ' ΕΠΙΒΑΤΑΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΑΠΕΥΘΥΝΤΕΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

- Ἐν ΠΕΙΡΑΙΕΙ Ὁδὸς Σαχτούρη 16 (παρὰ τὸ Τελωνεῖον)
- Ἐν ΠΑΤΡΑΙΣ Ὁδὸς Ἁγίου Ἀνδρέου
- Ἐν ΚΑΛΑΜΑΙΣ
- Ἐν ΒΟΛΩ καὶ εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀντιπροσώπους τῆς Ἑταιρίας.
- Ἐν ΑΘΗΝΑΙΣ πληροφορίαι δίδονται εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σοφοκλέους ἀριθ. 2 Γραφεῖον τῆς Ὑπερωκεανείου Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας.

ΜΕΤΑ ΤΡΕΙΣ ΜΗΝΑΣ καταπλέουν εἰς Πειραιᾶ αἱ **“ΑΘΗΝΑΙ”**, τὸ δευτερον ὑπερωκεάνειον τῆς Ἑταιρίας, τόννων 13,500.

ΦΟΡΤΗΓΑ ΑΤΜΟΠΛΟΙΑ ΔΗΜ. ΜΩΡΑΪΤΟΥ

- «Βασιλεὺς Γεώργιος» τόν. 6,400
- «Ἑλλάς» τόν. 6,300
- «Βοιωτία» τόν. 5,000
- «Ἀττικὴ» » 5,400
- «Κυκλάδες» » 4,700
- «Μαρία» » 4,400

ΜΙΚΡΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ

Ν' αναπληρωθώσιν οί άπετερίσκοι διά στοιχείων και να σχηματισθώσι τέσσαρες λέξεις, άν ή μέν α', να σημαίνη έκτασιν μεγάλην και άχανή, ή β'. όνομα άρχαίας θεάς, ή γ'. επαρχίαν τής Ελλάδος και ή δ'. τόν τās διαταγās έκτελούντα.

Είς τούς λύτας, οί όποιοι θα πέμψουν τās λύσεις μέχρι τής 3ης Νοεμβρίου, θα δοθούν άνά πενήκοντα εικονογραφήμενα ταχυδρομικά δελτάρια.

ΤΑ 24 ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Έντός του τετραγώνου ύπάρχουν άτάκτως σκορπισμένα είκοσι τέσσαρα γράμματα του άλφαβήτου. Καταλλήτως

προσκολώμενα δίδουν έν γνωστότατον άρχαϊον ρήτον ενός Έλληνος σοφού. Είς τόν α' λύτην θα δοθούν 100 εικονογραφήμενα ταχυδρομικά δελτάρια και είς τόν β' πενήκοντα.

Ίδου τέσσαρα ζητήματα προς λύσιν. "Ας ίδωμεν ποιοι θα τά εϋρουν και ποιοι θ' άπαντήσουν:

Α'.—Διά τεσσάρων έννεά να σχηματισθή ό άριθμός έκατόν.
Β'.—Ο άριθμός 3 διά προσθήκης γραμμών να γίνη κανονικόν 5.

Γ'.—Ο άριθμός 14 δι' άφαιρέσεως μόνον γραμμών να γίνη τριάκοντα 6.

Δ'.—Έχομεν δύο φιάλας πλήρεις κονιάκ άμφοτέρας μετά φελλού, έξ άν ή έτέρα έκτός του φελλού έχει και τόν περιλάλυμμα (καψύλιον). Πώς δυνάμεθα να πίνωμεν από τήν ποματισμένην μετά του φελλού και καψυλίου και να νενοϋται ή έχουσα μόνον τόν φελλόν.

Είς τόν λύτην και τών τεσσάρων προβλημάτων θα δοθούν ως βραβείον έκατόν εικονογραφημένα δελτάρια. Είς τούς δύο λύτας τών πλειόνων άνά πενήκοντα και είς τούς πέντε λύτας τών δύο μόνων άνά δέκα δελτάρια.

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟΦΙΛΟΥΣ

Τό Κρητικόν

Τό Βουλγαρικόν

Δύο νέα γραμματόσημα έτέθησαν έν κυκλοφορία. Η Κρητική Πολιτεία εξέδωσε σειράν με τήν μορφήν του Άρμωστού και Έλληνος πολιτευτού κ. Άλεξάνδρου Ζαίμη, και ή Βουλγαρία ήτις επ' ευκαιρίαν τής εικοσαετηρίδος τής Ηγεμονίας του Φερδινάνδου εξέδωκεν άναμνηστικόν γραμματόσημον φέρον τήν μορφήν του Φερδινάνδου και του Έλευθερωτού Τσάρου Άλεξάνδρου του Β'.

Η παράστασις αυτή έπομινύσκει τήν έλλειψιν πάσης ένθνικής άναμνήσεως.

MAISON DORÉE

ΠΡΩΗΝ Γ. ΠΑΤΥΧΑ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΚΑΤΟΠΤΡΩΝ, ΚΟΡΝΙΖΩΝ

ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΛΩΝ ΕΠΙΠΛΩΝ

43-ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ-43

(Έναντι Στοάς Άρσακείου)

Τό άρχαιότερον και μεγαλειότερον έν Έλλάδι άτμοκίνητον εργοστάσιον ό «Έκατόγχειρο», πρώην Γ. Πατύχα, άνακαινωθέν τελείως και πλουτισθέν διά νέων μηχανημάτων και όλκων, εγκατεστάθη επί τής όδοϋ Σταδίου 43.

Κατεργασία Κρυστάλλων BIJEAUTSE

"Όλα τά είδη τών κορνιζών

Καλλιτεχνική έντέλεσις παραγγελιών

ΤΟ-ΚΑΠΕΛΛΟ-ΚΑΜΝΕΙ-ΤΟΝ-ΑΝΘΡΩΠΟΝ

Έάν επιθυμείτε να είοδε πάντοτε ωμοΐος, άποταδη τι δια τήν ίσχυρήν του καπύλιου σας εις τιν :

15^Α 0δ. Σταδίου 15^Α 0δ. Σταδίου

έναντι Βασ. Σταδίου έναντι Βασ. Σταδίου

ΤΟΝ ΑΝΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΒΑΣ. ΣΤΑΔΙΩΝ

ΙΡ. ΚΑΤΣΙΔΟΝΗΝ

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑΣ "ΓΟΥΔΗ,,

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΤΕΤΑΡΤΗΝ	ΩΡΑΝ 8 Μ. Μ.	Διά Σέρον, Τήνον και Μύκονον.
	" 7 Π. Μ.	Δι' Αίγιναν, Μέθανα (κατά τήν θερον), Πόρον, "Υδραν, Σπέτσας, Χέλιον, Αεωνίδιον, "Αστρος και Ναύπλιον.
ΤΕΤΑΡΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗΝ	Μεσημβρίαν	Διά Μήλον, "Ηράκλειον, Ρέθυμνον και Χανία.
	ΩΡΑΝ 7 Μ. Μ.	Διά Λαύριον, "Αλιβερίον, Χαλκίδα, Λάρνακιν, Αϊδηΐον (κατά τήν θερον), Λίμνην, "Αταλάντην, Στυλίδαν, "Ωρεούς, Βόλον και "Αλμυρόν.
ΤΕΤΑΡΤΗΝ	8 Μ. Μ.	Διά Κατάλιον, "Ελλά, Γέθειον, Γερολιμένα, Λιμένιον, Σελίνιτσαν, Καρδαμύλιν, Καλάμας και Νησίον.
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ	» 7 Μ. Μ.	(Διά του "Ισθμού). Διά Πάτρας, Μεθολόγγιον, Κυλλίνην, Ζάκυνθον, Κατάκωλον, Κυπαρισσίαν, "Αγ. Κυριακήν, Μάραθον, Πύλον, Μεθώνην, Κορώνην, Νησίον, Καλάμας, Καρδαμύλιν, Σελίνιτσαν, Λιμένιον, Γερολιμένα, Γέθειον και Πειραιά.
ΣΑΒΒΑΤΟΝ	7 Μ. Μ.	Διά Χαλκίδα, Αϊδηΐον (κατά τήν θερον), Βόλον, Θεσσαλονίκην, Δαρδανέλλια, Δεγαγάτε και Κωνσταντινούπολιν.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ

ΑΘΗΝΩΝ

11-ΓΕΡΑΝΙΟΥ-11

ΑΘΗΝΑΙ

ΙΑΤΡΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΣΗΦ ΣΕΚΙΝΟ

"Ανευ έγχειρήσεως θεραπεύει τήν Κήλην διά τών φαρμάκων τά όποια μόνον τό ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΑΘΗΝΩΝ κατέχει είς όλον τόν κόσμον. Πωλούνται και επίδεσμοι προφυλακτικοί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ

Α. Κ. ΔΑΜΒΕΡΓΗ

Καθηγητὸ τοῦ Πανεπιστημίου

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ 564

ΤΑΚΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΝΥΚΤΟΣ

ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ, ΕΝΑΝΤΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ἐκτέλεσις ἰατρικῶν συνταγῶν μετ' ἐλέγχου. — Χημικαὶ ἀναλύσεις καὶ ἐξετάσεις ἐδωδιμῶν καὶ ποτῶν, ποσίμων καὶ ἱαματικῶν ὑδάτων κλπ. — Ἐξετάσεις μικροσκοπικαὶ καὶ μικροβιολογικαί. — Ἐξετάσεις ὀργανικῶν συστημάτων δι' ἐδικῶν μηχανημάτων. — Ἀπολυμάνσεις οἰκημάτων. — Ἀποστειρώσεις ἐργαλείων καὶ ἐπιδησιμῶν εἰδῶν. — Ἀκτινογραφίαι. — Ἐλεγχος νεκροφανείας. — Ταριχεύσεις νεκρῶν.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΞΙΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ

Αλεξίκαπνον. — Ἀποτελεσματικὸς ὑγιεινὸς βάρβαξ διὰ τοὺς καπνίζοντας.

ANODYNE. — Διὰ τὴν ἀνόδυνον ἐξαγωγήν τῶν ὀδόντων

ANTICORS. — Κατὰ τῶν τίλων.

ANTISCLEROSIN. — Κατὰ τῆς ἀρτηριοσκληρώσεως.

BAUME DENTAIRE. — Κατὰ τῶν ὀδονταλγιῶν.

BORNYVAL καὶ VALOFIN. — Κατὰ τῶν ἰσθεροσμῶν.

BOROLITHINE. — Ἐξαιρετὸν κατὰ τῆς ψαμμιάσεως καὶ λιθιάσεως φάρμακον.

CRÈME HYGIENIQUE. — Ἀκίνδυνον ἄριστον κοσμητικόν.

DIABETSERIN. — Κατὰ τοῦ διαβήτου.

EMULSION à l'huile de foie de morue aux hypophosphites. — Γαλάκτωμα ἐξ ἐλαίου τοῦ ὀνίσκου τῆς Νορβηγίας μετὰ ὑποφωσφορωδῶν ἁλάτων.

HAEMATOGEN ROLAND. — Τὸ ἄριστον τῶν αἱμοποιητικῶν καὶ τονωτικῶν φαρμάκων εἰς ὑγρὸν καὶ εἰς δισκία μετὰ σοκολάτας.

HEMONEUROFÈNE. — Κατὰ τῆς νευρασθενείας καὶ ἐπερκοπώσεως.

KONILLA, LARYLINE, ANTITUSSIN. — Ἐξαιρετὰ κατὰ τοῦ κοκκίτου φάρμακα.

LAXINE, PURGINE, PURGYL, PURGEN, REGULIN. Κατὰ τῆς καθ' ἑξιν δυσκοιλιότητος.

LEVURETINE. — Κατὰ τῆς δοθηγώσεως.

POLYFORMIATE GRANULÉ. — Κατὰ τῆς ἐξαντλήσεως τοῦ μυϊκοῦ ἀνοστήματος.

POLYGLYCEROPHOSPHATE GRANULÉ. — Κατὰ τῆς νευρικῆς ἐξαντλήσεως.

POUDRE LAXATIVE. — Ἐύγεστον ἥπιον καθαρτικόν.

RHEUMASAN. — Ἀλοιφή κατὰ τῆς ἀρθρίτιδος καὶ τῶν ρευματισμῶν.

SIROP CALMANT. — Ἄριστον καταπραῦντικόν.

SIROP HYPOPHOSPHITES COMP. — Ἐξαιρετὸν τονωτικόν.

Σταγόνες ἰνδικαὶ ἀντιπυρετικαί. — Κατὰ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ τῆς ἐκ τούτων καχεξίας.

TERPINE GRANULÉ καὶ TANOSAL. — Ἐπὶ χρονίῶν παθήσεων τῶν βρόγχων.

TRIDIGESTIF. — Ἐπὶ δυσπεσιῶν καὶ στομαχικῶν παθήσεων.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΚΑΙ

ΑΝΑΡΡΩΝΟΥΣΤΩΝ

Ο "ΓΑΛΗΝΟΣ",

Ἐν Πατησίοις παρὰ τὸν Ἅγιον Λουκᾶν

Δὲν γίνονται δεκτοὶ οἱ πάσχοντες δεξία ἢ χρόνια μολυσματικὰ νοσήματα

ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΝ Ο ΓΑΛΗΝΟΣ.

Κ. ΤΣΙΜΗΝΑΚΗ & Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟΝ

ΤΩΝ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΝΕΥΡΗΝΕΙΛΑΝΣΤΑΛΤΕΝ

Ἐπὶ τὴν Ἱατρικὴν Διευθύνσιν

ΚΩΝΣΤ. ΤΣΙΜΗΝΑΚΗ

ΚΑΙ

ΜΙΛΤ. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗ

Ἐφηγητῶν τῆς Νευρολογίας καὶ Ψυχιατρικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

Βοηθὸς ἰατρὸς παραμένει ἐν τῇ Κλινικῇ διαρκῶς

Πληροφορία ἰδιαίτερα ὡς καὶ ὁ κανονισμὸς παρέχονται παρὰ τοῖς διευθύνουσιν ἰατροῖς Κ. Τσιμηνάκη 8-11 π. μ. — ὁδὸς Πειραιῶς ἀρ. 25 καὶ Μ. Οἰκονομάκη 2-5 μ. μ. Ὀδὸς Χαριλάου Τρικούπη (πρώην Πινακωτῶν) ἀρ. 18.

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗΣ ΑΤΜΟΣΠΛΥΤΑΣ

Α. ΔΙΑΚΑΚΗ

Ἄναχωρήσεις ἐκ Πειραιῶς :

ΔΕΥΤΕΡΑΝ ὥραν 7 μ. μ. διὰ Λαύριον, Ἀλιθέριον, Χαλκίδα, Λίμνην, Αἰδηψὸν (τὸ θέρος), Στυλίδα, Ὁρεοὺς καὶ Βόλον.

ΤΡΙΤΗΝ ὥραν 7 μ. μ. διὰ Χαλκίδα, Αἰδηψὸν (τὸ θέρος), Βόλον καὶ Θεσσαλονίκην.

ΤΡΙΤΗΝ ὥραν 8 μ. μ. διὰ Μονεμβασίαν, Ἀγίαν Πελαγίαν, Νεάπολιν, Γύθειον, Πορτοκάγιον, Γερολιμένα, Λιμένιον, Σελινίτσαν, Καρδαμύλην, Καλάμας καὶ Νησίον.

ΠΕΜΠΤΗΝ ὥραν 8 μ. μ. διὰ Σύρον, Πάρον, Νάξον, Ἴονσιαν καὶ Θήραν.

ΣΑΒΒΑΤΟΝ ὥραν 7 μ. μ. διὰ Λαύριον, Ἀλιθέριον, Χαλκίδα, Λίμνην, Αἰδηψὸν (τὸ θέρος), Στυλίδα, Ὁρεοὺς καὶ Βόλον.

ΚΥΡΙΑΚΗΝ ὥραν μεσημβριαν ἀκριβῶς κατ' εὐθειαν δι' Ἀλεξάνδρειαν.

ΚΥΡΙΑΚΗΝ ὥραν 8 μ. μ. διὰ Σύρον, Τήνον, Ἄνδρον, καὶ Κόρθιον.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ : Ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Σταδίου 66 Τηλέφωνον 232. — Ἐν Πειραιεὶ Πλατεία Καραϊσκάκη. Τηλέφωνον 94.

[Ἐκ τῆς Διευθύνσεως]

Η ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

Ἐν Γερμανίᾳ διὰ Β. Α. τῆς 26 Σεπτεμβ. 1853

Ἐν Ἑλλάδι » » » 11 Ἰουνίου 1900

ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

18Α Ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Παρθενωαγωγείου-18Α

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΖΩΗΣ, ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΤΥΧΑΙΩΝ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΛΑΪΚΑΙ

Ἀσφάλεια ἐν ἰσχύϊ τέλος τοῦ 1906 φρ. χρ. 1.722,332.920 Ἀποθεματικὰ τῆς Ἐταιρίας φρ. χρ. 726.440.045

Ἐπὶ τῆς ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ ἐνεργοῦνται ἅπαντες οἱ τελειότεροι συνδυασμοὶ ἀσφαλειῶν ζωῆς

Ἀσφάλεια αἰτία θανάτου. — Ἀσφάλεια μικτῆ. — Ἀσφάλεια ἰσοβίου εἰσοδήματος

ΠΡΟΙΚΙΣΕΙΣ, ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΑ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

Συμμετοχὴ τῶν ἀσφαλιζομένων κατὰ 90 ο/ο εἰς τὰ γενικά κέρδη, πληρωτέα τοῖς ἀσφαλιζομένοις ἐτησίως.

Λεπτομερεῖς πληροφορίες παρέχονται τῷ αἰτούντι Γενικὸς Διευθυντὴς διὰ τὴν Ἑλλάδα

ΔΗΜ. Θ. ΣΑΪΤΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

Η ΑΜΟΙΒΑΙΑ

Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΖΩΗΣ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

45—Ὀδὸς Σταδίου—45

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ι. Α. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ Α. ΖΑΪΜΗΣ Δ. ΒΟΡΕΣ Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Π. ΣΚΟΥΖΕ Γ. ΣΤΡΕΪΤ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γενικὸς Διευθυντὴς

ΚΕΦΑΛΑΙΑ

ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΑ

25,000,000

ΑΠΟΣΦΕΜΑ

εἰς ἀσφαλεῖς τίτλους καὶ χρεώγραφα

1,000,000

ΛΑΪΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ

ΚΑΙ

ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΙΣ

ΚΑΤΑΒΟΑΙ ΑΠΟ 5—ΔΡΑΧΜΑΣ—5 ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΚΑΙ ΑΝΩ

ΤΗΝ
28^{ΗΝ} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
1907

ΓΙΝΕΤΑΙ
Η 3^Η
ΚΛΗΡΩΣΙΣ

ΤΟΥ
ΔΑΧΕΙΟΥ
ΤΟΥ
ΕΘΝΙΚ. ΣΤΟΛΟΥ

Εκαστον γραμμάτιον, παρῶν δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς ἀξέ-
ρατον τὸ κέρδος, ΤΙΜΑΤΑΙ ΜΙΑΣ ΔΡΑΧΜΗΣ

ΚΕΡΑΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ

Ἐν Μέγ. Κέρδος	ἕως 100,000 Δρ.
Ἐν Κέρδος	25,000 "
Ἐν Κέρδος	10,000 "
Τρία Κέρδη ἐκ 5,000 δρ.	15,000 "
Πέντε Κέρδη ἐκ 1000 δρ.	5,000 "
411 Κέρδη ἕξ 100 δρ.	41,100 "
578 Κέρδη ἐκ 50 δρ.	28,900 "
Ἐν ὅλῳ Κέρδη	225,000 Δρ.

ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ ΟΛΟΙ
ΜΕ
ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ
ΕΝ ΔΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝ. ΣΤΟΛΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ
ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ
ΚΑΙ
ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ

ΟΔΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ 17α
[Πλατεία Μαυροκορδάτου]

Τράμ
Ὀμοιοίας—Ἀχαρνῶν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Ρ. ΛΙΒΑΘΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς τῆς Χειρουργικῆς Κλινικῆς
τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου
Ἐἶνε ἡ μόνη ἰδιωτικὴ κλινικὴ, εἰς ἣν
χειροῦργεῖ ὁ καθ' ἑαυτὸν κ. ΦΩΚΑΣ.

Διὰ τῆς μεθόδου τοῦ
BIER
ΘΕΡΑΠΕΥΟΝΤΑΙ
ΑΝΕΥ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

Παθήσεις τῶν ὀστέων ἐν γένει
Χρόνιοι ρευματισμοὶ
Λευκοὶ ὄγκοι
Ὀρθοπαιδικαὶ παθήσεις
Νευραλγίαι
Δοθιῖνες
Ἀποστήματα

Ἐν τῇ Κλινικῇ ὑπάρχει τελεία ἐγκατάστασις τῶν μη-
χανημάτων τῆς μεθόδου τοῦ ἐν Γερμανίᾳ καθηγουμένου
BIER, παρὰ τῇ ὁποίῳ ἐσπούδασεν εἰδικῶς ὁ διευθυντὴς τῆς
Κλινικῆς κ. Λιβαθινόπουλος, ὅστις καὶ ἐφαρμόζει ταύ-
την, δεχόμενος καθ' ἑκάστην 3-5 μ. μ.

519—Ἀριθ. Τηλεφώνου—519

Σ.Π.Α.Π.

ΘΕΡΙΝΟΝ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ

- Ἀναχωρήσεις ἐξ Ἀθηνῶν
- 6.30 π. μ. Διὰ Κόρινθον, Ναύπλιον, Τριπολιν, Μεγαλόπολιν, Κυπαρισσίαν, Καλάμας.
 - 6.50 » Διὰ Κόρινθον, Καλάβρυτα, Πάτρας, Κυλλήγην, Πύργον, Ὀλύμπια.
 - 8.30 » Τοπικὴ διὰ Κόρινθον.
 - 11.30 » Διὰ Κόρινθον, Ναύπλιον, Πάτρας.
 - 1.20 μ. μ. Ταχεῖα διὰ Πάτρας, κατὰ Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Σάββατον.
- Ἀναχωρήσεις ἐκ Πατρῶν
- 7.10 π. μ. Διὰ Κόρινθον, Ναύπλιον, Ἀθήνας.
 - 8.15 » Ταχεῖα δι' Ἀθήνας, κατὰ Τρίτην, Πέμπτην, Παρασκευὴν.
 - 11.35 » Διὰ Καλάβρυτα, Κόρινθον, Ἀθήνας.
 - 6.30 » Δι' Ὀλύμπια, Κυπαρισσίαν, Καλάμας.
 - 3.45 » Διὰ Πύργον Ὀλύμπια.
- Ἀναχωρήσεις ἐκ Καλαμῶν
- 7.00 π. μ. Διὰ Κυπαρισσίαν, Πύργον, Πάτρας, Μεγαλόπολιν, Τριπολιν, Ἀθήνας.
 - 8.20 » Διὰ Μεγαλόπολιν, Τριπολιν.
- ΑΦΙΞΕΙΣ Εἰς ΑΘΗΝΑΣ
- 2.50 μ. μ. Ταχεῖα ἐκ Πατρῶν (τρὶς ὥς ἄνω).
 - 4.40 » Ἐκ Πατρῶν, Τριπόλεως, Ναυπλίου.
 - 6.15 » Τοπικὴ ἐκ Κορίνθου.
 - 7.10 » Ἐξ Ὀλυμπίων, Κυλλήγης, Πατρῶν, Καλαβρύτων.
 - 8.20 » Ἐκ Καλαμῶν, Κυπαρισσίας, Μεγαλόπολεως, Τριπόλεως, Ναυπλίου.

SUN INSURANCE OFFICE
ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
Ο "ΗΛΙΟΣ",

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ—THREADNEEDLE STREET
Ἴδρυθὲν τῷ 1710
ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΝ ΕΝ Τῷ ΚΟΣΜῳ, ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚῶΣ
Πυρασφαλιστικὸν κατάστημα
Ἀναλαμβάνει παντὸς εἶδους κινδύνους
κατὰ τοῦ πυρός, ἐπὶ οἰκοδομῶν, ἐνοικίων, ἐπίπλων,
ἐμπορευμάτων κτλ.

ΤΑΧΕΙΑ ΠΛΗΡΩΜΗ ΖΗΜΙΩΝ
LONDON & LANCASHIRE LIFE ASSURANCE COMPANY
ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ
Λονδῶνον καὶ Λαγκαστρία
ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΙΣΟΒΙΟΙ, ΜΙΚΤΑΙ, ΠΡΟΙΚΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΚΤΛ.
Ἀσφάλεια εἰς Δραχμάς
ΠΑΝΖΑΡΗΣ & ΚΟΝΤΟΣ
Πρώτοι ἐν Ἀθήναις
Ὅδος Σανταροῦζα ἀρ. 3α

ΦΥΛΟΧΑΡΑΚΤΙΚΑ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
ΠΡΙΝΤΕΖΗ.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ
ΕΡΓΟ.
-ΣΤΙΧΟΓΡΑΦΙΑ
-ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΑ

ΟΛΕΝ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΝ
ΕΙΑ ΕΙΒΑΙΑ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ
ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Καλλιτεχνικά
& Ποικιλιῶν
Clichés
Ἐργασίαν ἑπιπέδου
καὶ κυρτοῦ
Ὅδος
Ἐδριπίδου
καὶ
Σωκράτους
2

ΤΡΑΠΕΖΑ Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΔΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

34 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 34

ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ

- Προεξοφλήσεις
- Δάνεια επί ενεχύρω
- Ἀγορά και πώλησις χρεωγράφων ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις Ἀθηνῶν και Παρισίων.
- Καταθέσεις.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Ἐκτελέσει δια ἴσμον πελατῶν πάσης ἐμπορικῆς πράξεως εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἑυρωπαϊκῆς και Ἀσιατικῆς Τουρκίας.

Προμῆθειαι ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐργοστασίων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Βελγίου και ἄλλων χωρῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Δέχεται παραγγελίας πρὸς πώλησιν Ἑλληνικῶν προϊόντων, φυσικῶν ἢ βιομηχανικῶν εἰς τὰς πόλεις Τουρκίας και Αἰγύπτου.

Ἰδιαίτεροι περιοδεύοντες πράκτορες πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν προϊόντων.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΥΡΟΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ Ο ΑΥΣΤΡΙΑΚΟΣ ΦΟΙΝΙΞ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1860—ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ

Κεφάλαια εταιρικά και αποθεματικά Πυρός—Ζωῆς κορωνναί 84,000,000

Ἐνεργεῖ ἀσφαλείας κατὰ πυρκαῖδὰς ἐπὶ οἰκοδομῶν, ἐπιπέλων, ἐμπορευμάτων κλπ.— **Κλάδος Ζωῆς**: Πολλοὶ και ποικίλοι ἀσφαλιστικοὶ συνδυασμοί, ἀσφάλιστρα και ὕροι λίαν συμφέροντες, ἀνεπίδεκτοι συναγωνισμοῦ.— **Ἡ μόνη Ἐταιρεία** ἥτις ἐγγυᾶται ἐν τοῖς συμβολαίοις τῆς ὡς ἐλάχιστον ὄριον μιστοῦ τόκου **3 ο.ο.**— Δάνεια ἐπὶ τῶν συμβολαίων τῆς.— Τὰ συμβόλαια ἑλληνιστί.

Ἐδικὴ Διεύθυνσις διὰ τὴν Ἑλλάδα, Κρήτην κλπ. ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Σταδίου 6
Διευθυντῆς **Ζ. Παπαγαλιγκος** Δικηγόρος

ΠΡΟΣΟΧΗ

Όταν γυρίλλων α-
χείον δόναται ναῖ-
λέξῃτον ὅσον τῆς
πληρομῆτένοσίου
προτιμᾶ Ἀρκείνα-
γνώστῃ τοῦς ἑνα-
δύο τρόπου τῆς ἀ-
ποστολῆς τοῦ ἀντι-
τίμου τοῦ λαχείου,
να ἐκλέξῃ ἕνα ἐξ
αὐτῶν τοῦ τοῦ ἀ-
ρέσει και σύμφωνα
μέ αὐτὸν να συμ-
πληρώσῃ τὴν σχε-
τικὴν παράγραφον
τῆς παροῦσῆς ἐπι-
στολῆς.

Σημ. Οἱ θέλον-
τες να λάβουν με-
ρος εἰς ὅλας τὰς
κλήρωσεις, δύναν-
ται να ἀποστείλουν
ὀλοκλήρον τὴν ἀ-
ξίαν τοῦ λαχείου
εἰς δύο δόσεις.
1) Ἀμα τῆ ἀπο-
στολῆ τῆς παρῶ-
γελίας
21 φρ. δι' 1/4 λαχ.
42 φρ. δι' 1/2
84 φρ. δι' ὅλοκλ.
2) Δόσις ἰσῆ με-
τὴν πρώτην δόσιν.
τὴν ἑξῆς φλῆν. Ἡ
δόσις ὅπως αὐτῇ
πρέπει να σταλῇ
εὐθύς μετὰ τῆς τε-
τάρτης κλήρωσιν.

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΟΥΓΓΡΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ

Κυκλοφοροῦν κατόπιν ἀδείας τῆς Βασιλικῆς Οὔγγρικῆς Κυβερνήσεως, και ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν και ἔλεγχον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Οὔγγαρίας

ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΑΣ ΜΕΓΑΛΕΥΤΕΡΑΣ ΕΛΠΙΔΑΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

μεταξὺ ὄλων τῶν παρομοίας φύσεως λαχείων

ΔΙΟΤΙ ΕΠΙ 25,000 ΛΑΧΕΙΩΝ 62,500 ΚΕΡΑΙΖΟΥΝ

Δηλαδή **ἕνα** λαχεῖον στὰ **ΔΥΟ** ἀσφαλῶς κερδίζει!

ΤΟ ΟΛΙΚΟΝ ΠΟΣΟΝ ΤΩΝ ΔΙΑΝΕΜΟΜΕΝΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

ΕΙΝΕ 16,457,000 ΚΟΡΩΝΝΕΣ, ΔΗΛΑΔΗ 22,216,950 ΔΡΑΧΜΕΣ

Ο πρώτος ἀριθμὸς **1,135,000 ΔΡΑΧΜΑΣ ΚΕΡΑΙΖΕΙ**

Ἐπὶ πλέον δὲ ὑπάρχουν λαχοὶ κορωννῶν **600,000, 400,000, 200,000, 2 τῶν 100,000, 2 τῶν 90,000, 2 τῶν 80,000—70,000, 2 τῶν 60,000 1 τῶν 50,000, 3 τῶν 40,000 καὶ μέγας ἀριθμὸς 30,000, 25,000, 20,000, 15,000, 10,000 κλπ.**

ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΚΛΗΡΩΣΙΝ

Φρ. χρ. **12,60** | Φρ. χρ. **6,30** | Φρ. χρ. **3,15**
(Τὸ ὀλοκλήρον λαχ.) | (Τὸ 1/2 λαχείου) | (Τὸ 1/4 λαχείου)

Ἡ κερδοσυνα λαχεῖα ἐξορλοῦνται αὐθόρῃ.— Μεθ' ἐκαστην κλήρωσιν στέλλεται ὁ πίναξ τῶν κερδοσύντων ἀριθμῶν.

Διὰ να λάβετε λαχεῖα τῆς πρώτης κλήρωσεως ἢ ὅποια θὰ γίνῃ τὴν 21 καὶ 23 Νοεμβρίου (ἂ λα νόθα) πρέπει να στείλατε εἰς τὴν ἐξῆς διεύθυνσιν τὸ ἔμβασμά σας ἢ διὰ ἀνθρωπίνους ἐπιτόκους ἢ διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς.

A LA BANQUE A. GAEDICKE

BUDAPEST Rue Kossuth Lajos 11

LETTRÉ D'ORDRE

A Détacher
MONSIEUR A. GAEDICKE à BUDAPEST
Veuillez m'envoyer par re-
tour du courrier.
... billet entier à fr. 12.60
... demi-billet à fr. 6.30
... quart de b illets à fr. 3.15
pour la 1re classe de la XXI
LOTÉRIE HONGROISE, ainsi que le
plan relatif à cette loterie, et
me faire parvenir aussitôt après
chaque tirage la liste officielle
de tous les numéros gagnants.

1.—Je vous remets
francs et centimes en bil-
lets de banque.
ou timbres-poste
ou rien :
I.—Je paie au bureau de
poste un mandat international
francs et centi-
mes que la poste, suivant l'usage
se charge de faire tenir à Buda-
pest et d'en faire verser le mon-
tant à votre Caisse

Nom (Mlle.
et) Mmè.
Pr noms (M. r.
Rue et numéro
Ville ou e bureau de poste .
Départemnt
ΤΥΠΟΣ : "ΕΣΠΕΡΙΝΗΣ."

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ Β'. ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 190

Διὰ τὰ ἐννοηθῆ ἢ μεθοδικότης μετὴν ὁποῖαν θὰ τελεῖται ἡ σύνταξις τοῦ Μηνιαίου Παραρτήματος τῶν «*Ἐθνη*», σημειοῦμεν ἀπὸ τοῦδε τιτὰ ἐκ τῶν περιεχομένων τοῦ δευτέρου τεύχους. Τὸ Β'. «*Μηνιαῖον Παραρτήμα*» θὰ περιέχῃ μεταξὺ τῆς ἄλλης συνήθους περιοδικῆς καὶ ἐιδικῆς ὕλης καὶ τὰ ἑξῆς :

1) ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ ΚΑΙ ΚΟΡΩΝΗΣ ὑπὸ Ἀντωνίου Μουφτεργάτου τέως ὑπουργοῦ. 2) ΜΕΤΑ ΕΝΑ ΑΙΩΝΑ ὑπὸ Μπάμπη Ἀννίνου. 3) ΔΙΑΤΙ ΚΟΚΚΙΝΙΖΟΜΕΝ ὑπὸ Π. Μ. Καράλη. 4) Ο ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ὑπὸ Ν. Γερμανοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ζωολογικοῦ Κήπου. 5) Η ΗΛΕΚΤΡΑ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ. Ὀλόκληρος ἡ τραγῳδία κατὰ μεταφράσιν γενομένην διὰ τὸ «<i>Παράρτημα τῶν Ἀθηνῶν</i>» ὑπὸ τοῦ μοναδικοῦ μεταφραστοῦ τῶν ἀρχαίων δραμάτων διαπρεποῦς λογίου κ. Σταύρου Βουτυρά. 6) ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΛΙΜΕΝΕΣ ὑπὸ τοῦ κ. Ἡλίας Ἀγγελοπούλου μηχανικοῦ. 7) ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰω. Πολέμη. 8) Η ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΝΕΩΤΑΤΑΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθαν. Εὐταξίου. 9) ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου. 10) ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Λάσκαρη.	11) ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΣ ὑπὸ τοῦ Μενελάου Σακορράφου. 12) ΤΟ ΥΔΩΡ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ματθαιοπούλου. 13) ΔΙΗΓΗΜΑ ὑπὸ Γρηγορίου Ξενοπούλου. Καὶ πλὴν τούτων ἄρθρα καὶ μελέται τῶν κ. κ. Καρολίδου, Ν. Σαριπόλου, Μιλτ. Ἀννίνου Κ. Βαλιεράτου, Γ. Β. Τσοκοπούλου, κ.λ.π. κ.λ.π. ΕΚΤΟΣ ΑΥΤΩΝ Ἐν Δίηγημα ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς φιλολογίας κατὰ μεταφράσιν τοῦ κ. Θρ. Ζωιοπούλου ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ Ποικιλωτάτων καὶ ἐπικαιρῶν ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΝ ΣΥΝΘΕΜΑ διὰ κλειδοκῦμβalon καὶ ἄσμα ἐκ τῶν νεωτάτων ἁδομένων βαλισμῶν. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ — ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΠΟΙΚΙΛΟΙ ΜΕΤΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ κ.λ.π.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΣΙΜΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 300,000 ΔΡΑΧΜΩΝ

Κυριώτερος μέτοχος ἡ Ἐθνικὴ Τραπεζὴ τῆς Ἑλλάδος

ΥΔΑΤΑ

ΑΝΔΡΟΥ (Πηγὴ Σαρίζης) τὸ καλλίτερον ἐπιτραπέσιον, ἀνώτερον τοῦ Ἑλιᾶν καὶ Βισοῦ.

ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ (Ἀποκλειστικὴ παραχώρησις ὅλων τῶν πηγῶν), κατὰ τῆς φαρμιάσεως, λιθιάσεως, ἀρθριτισμοῦ, νόσων τῶν νεφρικῶν ὀργάνων.

ΚΥΛΛΗΝΗΣ (Ἀποκλειστικὴ παραχώρησις) κατὰ τῶν παθήσεων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἀσθματος, κατάρτων, δυσπεψιῶν, μητρικῶν παθήσεων κ.λ.π.

ΟΣΣΗΣ (ΤΣΑΓΕΖΙ) (Ἀποκλειστικὴ παραχώρησις. Μοναδικὴ πηγὴ εἰς τὸν κό-

σμον κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ Ρομπέν) ἀεροσῆχον, σιδηροῦχον, ἀλκαλικόν, τονωτικόν, κατὰ τῆς ἀναμίας, χλωρώσεως, ἀνδρικῆς ἐξασθενήσεως κτλ. Ὁ ἐπιτραπέσιον, εὐφραντικόν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ — Ἀριθμὸς 14

ΥΔΑΤΑ

Ἀνδρου — Λουτρακίου
Κυλλήνης — Τσαγεζί

ΕΤΑΙΡΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

Δραχμὰ 300,000

ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΣ ΜΕΤΟΧΟΣ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἀνώνυμος Ἐταιρία ἔχει τὴν ἀποκλειστικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πηγῶν **Κυλλήνης**, **Ὀσσης** (Τσαγεζί) καὶ τῆς πηγῆς **Λουτρακίου** δι' ἐπισημῶν συμβολαίων.

Ἡ Ἀνώνυμος Ἐταιρία γερμίζει τὰς φιάλας **ΣΑΡΙΖΗΣ** εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν ἄνευ μεταγγίσεως, οὕτως ὥστε τὸ ὕδωρ νὰ διατηρῆ ὅλα του τὰ συστατικά. — Ἡ Ἀνώνυμος Ἐταιρία συνιστᾶται διὰ δύο ἐγ-

γράφωγ τοῦ Β'. Ἰατροσυνοεδρίου, ὡς ἐκμεταλλευσμένη τὰς πηγὰς καθ' ὅλας τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ἐπιστήμης. — Ὁ καταναλωτὴς τῶν ὑδάτων τῆς Ἀνώνυμου Ἐταιρίας δύναται νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι κἀμει χρεῖσιν ὑδάτων γνησιωτάτων, νοσημάτων διατηρούντων ὅλα τὸν τὰ συστατικά. — Ἡ Ἀνώνυμος Ἐταιρία ἔτυχε τῆς ὑποστηρίξεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἔγινεν ἡ κυριώτερα μέτοχος αὐτῆς. — Ἡ Ἀνώνυμος Ἐταιρία τρεῖς τῆς ἑβδομάδος τακτικώτατα λαμβάνει ὕδατα ἐκ τῶν πηγῶν. — **ΑΠΟΦΕΥΓΕΤΕ** τὰς δαμιζάνας εἰς τὰς ὁποίας τὸ ὕδωρ χάνει τὰ οὐδατικά του. — **ΑΠΟΦΕΥΓΕΤΕ** ἄλλα ὕδατα Λουτρακίου ἀντλούμενα ἀπὸ **ΦΡΕΑΤΑ** ὄνυφορέοντα πρὸς βόθρον. — **Ζητεῖτε τὴν σφραγίδα τῆς Ἐταιρίας** εἰς τὸ περιλάμβον τῆς φιάλης. — **ΠΡΟΤΙΜΑΤΕ** τὰ ὕδατα τῆς Ἐταιρίας, νοσητέρα, ἀσφαλδέτερα καὶ εὐθηνότερα τῶν Ἑυρωπαϊκῶν.

ἈΠΟΘΗΚΗ ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ 14